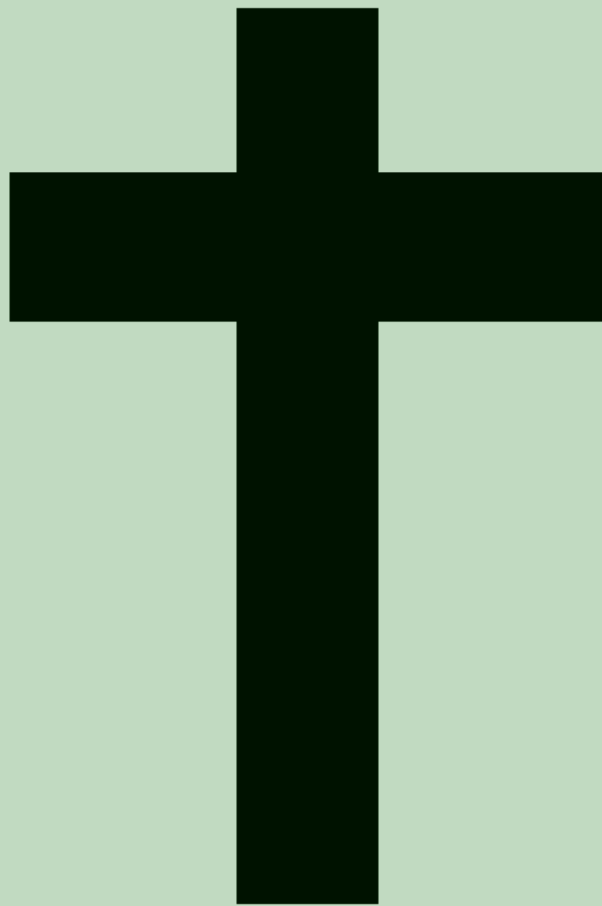

Yesus Aqa Anjam Bole

2000

The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea,

2000 edition

Yesus Aqa Anjam Bole 2000
The New Testament in the Anjam language of Papua New Guinea, 2000 edition
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2000

Copyright © 2000 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2001-01-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 18 Dec 2018
6bd977a8-0139-583b-a367-c04faf6223cc

Contents

intro	1
Matyu	2
Mak	54
Luk	86
Jon	140
Aposel	177
Rom	228
1 Korin	252
2 Korin	274
Galesia	289
Efesus	297
Filipai	305
Kolosi	311
1 Tesalonaika	317
2 Tesalonaika	322
1 Timoti	325
2 Timoti	332
Taitus	337
Filemon	340
Hibru	342
Jems	361
1 Pita	367
2 Pita	374
1 Jon	378
2 Jon	384
3 Jon	385
Jut	386
Uli Anjam	388
OTH	413
BAK	414
Anjam Mutu Qudei	420

Namo Qaji Anjam

Anjam endi Yesus Kristus aqa anjam bole. Anjam endi iga bulyosim tamo uýgasari Astrolabe Bay di unub qaji naýgo anjam na neýgreýyem. Astrolabe Bay di agi Madang Provins di unu.

Yesus Kristus aqa anjam bole agiende. Qotei na Yesus qariýyonaqa a mandamq aisiqa ýamburbasq di moiej. Osiqa olo subq na tigelej. Yesus aqa anjam bole agide.

Anjam endi Qotei aqa segi anjam. Endi tamo naýgo anjam sai. Qotei aqa Mondor Bole a na aqa wau tamo naýgi powo enjrnaqa naýgi anjam bole endi neýgreýyeb. Naýgi Grik anjam na neýgreýyeb. Ariya bunuqna tamo qudei naýgi olo anjam endi bulyoqnsib anjam gargekoba na neýgreýyoqneb. Tamo qudei naýgi bulyosib Inglis anjam na neýgreýyeb. Tamo qudei naýgi bulyosib Qebari anjam na neýgreýyeb. O anjam gargekoba na neýgreýyoqneb.

Tulaý nami Moses a ti Qotei aqa medabu o qaji tamo naýgi ti Qotei aqa anjam bei neýgreýyeb. Di Qotei aqa anjam namij. Ariya bunuqna Yesus a bosiqqa Qotei na iga oqajqa gam torei baktekritej. A Qotei aqa anjam bunuj osi bej. Anjam di agiende.

MATYU

Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil

¹ Endi Yesus Kristus aqa moma nanngo ñam kalil. Yesus Kristus a Devit aqa lenj na ñambabej. Devit a Abraham aqa lenj na ñambabej.

² Abraham a Aisak aqa abu. Aisak a Jekop aqa abu. Jekop a Juda aqa was nanngi ti nanngo abu. ³ Juda a Peres Sera wo nanngo abu. Nanngo ai Tamar. Peres a Hesron aqa abu. Hesron a Ram aqa abu. ⁴ Ram a Aminadap aqa abu. Aminadap a Nason aqa abu. Nason a Salmon aqa abu. ⁵ Salmon a Boas aqa abu. Boas aqa ai Rahap. Boas a Obet aqa abu. Obet aqa ai Rut. Obet a Jesi aqa abu. ⁶ Jesi a Mandor Koba Devit aqa abu.

Devit a Solomon aqa abu. Solomon aqa ai a nami Uria aqa ñauñ soqnej. ⁷ Solomon a Rehoboam aqa abu. Rehoboam a Abiya aqa abu. Abiya a Asa aqa abu. ⁸ Asa a Jehosafat aqa abu. Jehosafat a Jehoram aqa abu. Jehoram a Usia aqa abu. ⁹ Usia a Jotam aqa abu. Jotam a Ahas aqa abu. Ahas a Hesekia aqa abu. ¹⁰ Hesekia a Manase aqa abu. Manase a Emon aqa abu. Emon a Josaia aqa abu. ¹¹ Josaia a Jehoiakin aqa was nanngi ti nanngo abu. Aqa bati qa jeu tamo nanngi na Israel nanngi tontnjrsib joqsib Babilon qureq di taqatnjresoqneb.

¹² Babilon qureq di nanngi tontnjrnab sonabqa Jehoiakin aqa angro Sealtiel a ñambabej. Sealtiel a Serubabel aqa abu. ¹³ Serubabel a Abiut aqa abu. Abiut a Eliakim aqa abu. Eliakim a Asor aqa abu. ¹⁴ Asor a Sadok aqa abu. Sadok a Akim aqa abu. Akim a Eliut aqa abu. ¹⁵ Eliut a Eleasar aqa abu. Eleasar a Matan aqa abu. Matan a Jekop aqa abu. ¹⁶ Jekop a Josep aqa abu. Josep a Maria aqa gumbuluñ.

Maria aqa miligiq na Yesus a ñambabej. Nanngi a qa mareqñub, a Kristus.

¹⁷ Deqa Abraham aqaq dena bosiq Devit a ñambabej di moma 14. Devit aqaq dena bosiq bosiq Israel nanngi Babilon qureq di soqneb di dego moma 14. Nanngi Babilon qureq di soqneb dena bosiq bosiq Kristus a ñambabej di dego moma 14.

Yesus Kristus a ñambabej

¹⁸ Yesus Kristus a endegsi ñambabej. Aqa ai Maria Josep na oqajqa saga qameb. Ariya Josep a Maria ombla ñereñosaisonabqa Mondor Bole a Maria aqaq ainaqa a gumanej.

¹⁹ Onaqa Maria aqa gumbuluñ Josep a endegsi quej, “Maria a gumano.” Josep aqa kumbra tulañ boledamu deqa a endegsi are qalej, “E lumu na Maria uratqai. E boleq di uratqasai. Maria a jemaiyo uge.” ²⁰ Degsi are qaleqnaqa Tamo Koba aqa lañ angro bei a Josep aqaq ainaqa ñejobilqei na unej. Unnaqa lañ angro na minnej, “O Josep, Devit aqa moma, ni Maria ame. Ni ulaaime. Ni que. Mondor Bole a Maria aqaq aiqoqa a gumano.” ²¹ Deqa a angro mel oqas. Amqa bunuqna angro dena aqa segi tamo ungasari nanngo une kobotetnjrsim nanngi elenqas. Deqa ni aqa ñam Yesus waiyqam.”

²² Kumbra kalil di brantej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ²³ “Ñingi quiy. Bunuqna dungeñge bei a tamo ombla ñereñosaisosimqa a gumanosim angro mel oqas. Amqa nanngi aqa ñam Emanuel waiyqab.” Ñam di aqa damu, “Qotei a iga koba na unum.”

²⁴ Onaqa Josep a qutuosiqqa Tamo Koba aqa lañ angro na anjam minnej qaji di dauryosiqqa Maria ej. ²⁵ Bati deqa a Maria ombla ñereñosaiñoqneb. Gilsiq gilsiq Maria a angro mel ej. Onaqa Josep na angro di aqa ñam Yesus waiyej.

2

Bongar sisiyo qaji tamo nanngi Yesus unqajqa beb

¹ Yesus a Betlehem qureq di ñambabej. Qure di Judia sawaq di unu. Bati deqa Mandor Herot a Judia sawa taqatesoqnej. Yesus a ñambabonaqa bongar sisiyo qaji tamo qudei nanngi señ oqo sawaq na walwelosib gilsib Jerusalem qureq di brantosib tamo qudei nanngi endegsib nenemnjroqneb, ² “Juda nanngo mandor koba ñambabej qaji a qabi unu? Iga señ oqo sawaq di aqa bongar unsimqa dauryosim bonum. Iga a qa louqajqa deqa bonum.”

³ Onaqa Mandor Herot a nanngo anjam di qusiqa a are koba qaloqnej. Tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngi dego are koba qaloqneb. ⁴ Deqa Herot a Israel nanngo atra tamo kokba ti nanngo dal anjam qalie tamo nanngi ti kalil metnjrnaqa nanngi bosib koroonabqa a na nanngi endegsi nenemnjrej, “Kristus a qabia nambabqas?” ⁵ Onaqa nanngi na kamba minjeb, “Kristus a Betlehem qureq di nambabqas. Qure di agi Judia sawaq di unu. Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a nami endegsi nengrenyej, ⁶ ‘O Betlehem tamo ungasari, nunngo qure Judia sawaq di unu. Qure kokba kalil Judia sawaq di unub qaji nanngi na nunngo qure bunyqasai. Di kiyaaq? Nunngo qureq dena gate koba bei tigelosimqa a na ijo segi Israel tamo ungasari nanngi taqatnjrqas.’”

⁷ Onaqa Herot a anjam di qusiqa bongar sisiyo qaji tamo nanngi lumu na metnjrnaqa nanngi aqa areq bonabqa nenemnjrej, “Bati gembu bongar di brantej?” ⁸ Onaqa nanngi bongar brantej qaji aqa bati di ubtosib Herot minjnabqa a na kamba minjrej, “Ninggi Betlehem aisib angro deqa gegerere namoiy. Njamosib a tal qabi unu di unsib bosib e merbiy. Yim e kamba aisiy a qa louqai.”

⁹ Onaqa nanngi Mandor Herot aqa anjam di qusib Betlehem aiyeb. Aisib nam atsibqa bongar nami seŋ oqo sawaq di uneb qaji di namo aisiq angro soqnej qaji tal di tiŋsi sonaq uneb. ¹⁰ Unsib nanngi tulaŋ areboleboleinjrej.

¹¹ Onaqa nanngi tal miligiq gilsib angro aqa ai Maria wo sonab unjrsibqa angro aqa areq di singa pulutosib a qa loueb. Osib nanngo qasaŋ ingi ingi qudei ti gol ti goreŋ ti qa ti walaqajqa quleq bole bole di eleŋosib angro atraiyeb. Ingi ingi di nanngi nami silali kokba na awaiyeleneb. ¹² Ariya nanngi tal uratosib olo puluqa laq nabqa Qotei a nejobilqei na minjrej, “Ninggi olo Herot aqaq di brantaib.” Degsi minjrnaqa nanngi gam bei dauryosib nanngo segi qure utruq aiyeb.

Josep na Yesus aqa ai wo joqsiq Isip sumeb

¹³ Nanngi ainabqa bati di Tamo Koba aqa laŋ angro bei a Josep aqaq gilsiq nejobilqei na minjej, “Herot a bosim angro Yesus qalsim moiyo tqajqa namqas. Deqa ni tigelosim angro aqa ai wo joqsim Isip sawaq sumiy. Sumsib di soq nibqa bunuqna e ni mermitqa sawa endeq olo bqaq.” ¹⁴ Onaqa Josep a qolo tigelosiq angro aqa ai wo joqsiq Isip sawaq sumeb. ¹⁵ Sumsib di sonabqa bunuqna Herot a moiyej. Josep a kumbra di yej deqa anjam bei Tamo Koba aqa medabu o tamo nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Ijo angro mel a Isip sawaq di soq nimqa e dena metit a Isip sawa uratosim ijoq bqaq.”

Qaja tamo nanngi na angro mel nanngi ñumeleneb

¹⁶ Herot a bongar sisiyo qaji tamo nanngi qa tariŋonaq ugeiyonaq qalieej, nanngi a gisaŋyeb. Deqa a minjiŋ ani oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanngi qarijnjrnaqa aisib Betlehem qureq di angro mel kiñilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanngi kalil ñumelenosib moiyo tñjreb. Qure qure Betlehem jojomq di soqneb qaji dia dego angro mel kiñilala wausau aiyel osaisoqneb qaji nanngi kalil moiyo tñjreb. Herot a bongar brantej qaji aqa bati dauryosiq kumbra degyej. ¹⁷ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁸ “Rama qureq di Resel a akamkobaoqnsiq pailoqnej. Aqa angro kalil nanngi ñumnab moreneb deqa akameqnaqa tamo ungasari nanngi aqa are latetqa yeq nab a nanngo anjam quqwa uratoqnej. Di kiyaaq? Aqa angro kalil nanngi morejekriteb deqa.”

Josep na Yesus aqa ai Maria wo joqsiq olo Israel sawaq beb

¹⁹ Bati Herot a moinaqa Tamo Koba aqa laŋ angro bei a Isip sawaq di Josep aqaq di brantosiq nejobilqei na minjej, ²⁰ “Ni tigelosim angro kiñala Yesus aqa ai Maria wo joqsim olo Israel sawaq gile. Tamo nanngi Yesus qalsib moiyo tqa maroqneb qaji nanngi morejekriteb deqa ni olo gile.” ²¹ Onaqa Josep a tigelosiq Yesus aqa ai Maria wo joqsiq olo Israel sawaq gilej. ²² Bati deqa Arkelaus a na aqa abu Herot aqa sawa osiq Judia sawa taqatesoqnej. Deqa Josep a anjam di qusiqa Judia sawaq gilqa ulaej. Onaqa Qotei a Josep nejobilqei na minjej, “Ni Galili sawaq gile.” ²³ Onaqa Josep a Qotei aqa anjam di dauryosiq Galili sawaq gilej. Gilsiq qure bei aqa ñam Nasaret di soqnej. A di soqnej

deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo qudei nanngi nami maroqneq qaji di aqa damu brantej. Nanngi endegsib maroqneq, “Nanngi a qa maroqneq, ‘A Nasaret tamo.’”

3

Jon yansnjro qaji a Qotei aqa anjam palontonej

¹ Bunuqna Jon yansnjro qaji a Judia nanngi wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjroqnej, ² “Qotei lan qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim nanngi taqatngwajqa bati jojomoq. Deqa nanngi are bulyiy.” ³ Jon a kumbra degyej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A Jon qa endegsi marej, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulan lelejoqnsim tamo ungasari nanngi endegsim minjroqneq, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti. Gam tingitetiy.’”

⁴ Jon a wadau sawaq di sosiqa a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosiq laqnej. A ingi uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁵ Bati deqa tamo ungasari Jerusalem di soqneq qaji nanngi ti Judia sawaq di soqneq qaji nanngi ti qure kalil Jordan ya qalaq di soqneq qaji nanngi ti tigelosib Jon aqa areq boqneq. ⁶ Boqnsibqa nanngi une kalil babteqneq Jon na Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁷ Bati deqa Farisi tamo ti Sadyusi tamo ti tulan gargekoba nanngi Jon na yansnjroqneq marsibqa aqa areq beqneq unjrsiqa nanngi endegsi minjroqnej, “Nanngi kumbra uge yo qaji tamo. Nanngi amal uge bul. Nanngi yai na merngwoqa mondon Qotei aqa minjin nungoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub?” ⁸ Nanngi are bulyosib nungo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniy. Yim e unsiy marqai, ‘Bole, nanngi are bulyonub.’ Osiy nanngi yansngwai. ⁹ Nanngi endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa nangalaq di tamo bole.’ Nanngi deqsib are qalaib. Nanngi quiy. Qotei na marimqa menin kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ¹⁰ Qotei na tapor qalat ojsiqa nam qomqajqa utruq di atej unu. Deqa nam kalil gei bole atosaeqneq qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim namyuwoq di breinjroqneq.

¹¹ “Nanngi are bulyqajqa deqa e ya na nanngi yansngneqnum. Ariya Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. A bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti namyuwo na ti nanngi yansngwas. ¹² A bem sum ñoqoryosim damu elenosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim namyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

Jon na Yesus yansej

¹³ Bati deqa Yesus a Galili sawaq dena tigelosiq walweloq Jordan yaq gilej. A Jon na yansqa marsiqa aqa areq gilej. ¹⁴ Gilnaqa Jon na saidyosiq minnej, “Ni e yansbqam di kere. Kiyaa e ni yansmqa marsim ijoq bonum?” ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Unngum. Ni ijo anjam dauryosim e yansbe. Yimqa kumbra dena iga Qotei aqa areqalo kalil keretosim dauryqom.” Onaqa Jon a Yesus aqa anjam di dauryosiq a yansej.

¹⁶ Yesus a yanso osiqa a yaq na tigelosiq tarosiq lan goge koqyonaqa lan waqej. Lan waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoonaq unej. ¹⁷ Unnaqa lan goge dena Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Endi ijo angro qujai. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa tulan areboleboleibeqnu.”

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹ Onaqa bati deqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. ² Qanam 40 qolo 40 Yesus a wadau sawaq di soqnej. Sosiqa ingi uratoqnsiqa qurien ti soqnej. Deqa bati 40 di koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa walawalaiyo tamo Satan a Yesus aqa areq bosiq minnej, “Ni Qotei aqa Niriamqa menin kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanngi ingi uyo na segi

ɳambile sqasai. Anjam kalil Qotei aqa medabuq na branteqnu qaji dena nangi ɳambile sqab.’ ”

⁵ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Qotei aqa qure koba Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minjej, ⁶ “Ni Qotei aqa ɳiriamqa endena prugosim mandamq aiye. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa laɳ angro nangi minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Laɳ angro nangi bosib barɳ na ni soqtmibqa ino siɳga meniɳ na qalqasai.’ ” ⁷ Onaqa Yesus na kamba Satan minjej, “Qotei aqa anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa siɳgila laɳa tenemtqa osim a gisanym.’ ”

⁸ Degsi minjnaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsiq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nangi na taqatejunub qaji nango siɳgila ti ɳoro ti di Yesus osoryosiqa minjej, ⁹ “Ni ijo ulatamuq endi siɳga pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di nango siɳgila ti ɳoro ti ni emqai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minjej, “Satan, ni ulaɳ. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

¹¹ Degsi minjnaqa Satan a Yesus uratosiq ulaɳej. Onaqa Qotei aqa laɳ angro nangi bosib Yesus siɳgilatoqneb.

Yesus a olo Galili sawaq gilej

¹² Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a di qusiqa olo tigelosiq Galili sawaq gilej. ¹³ Gilsiq Nasaret qureq di brantej. Dena walwelosiq Kaperneam qureq gilsiq di soqnej. Kaperneam qure agi Galili ya agu kobaquja qalaqsi unu. Ya agu jojomq di Sebulun sawa ti Naptali sawa ti unub. ¹⁴ Yesus a Kaperneam qureq gilej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ¹⁵ “Gam kobaquja Jordan ya qalaq dena aiyejunu qaji di Galili sawa ambleq na aiyejunu. Aisiq yuwalq di diɳejunu. Gam qalaq di Sebulun ti Naptali ti unub. Sawa bei bei qaji nangi belesosib Galili di unub. ¹⁶ Deqa tamo ungasari ambruq di unub qaji nangi puloɳ kobaquja unqab. Tamo ungasari padalo gam dauryosib ambruq di unub qaji nangi puloɳ dena suwantɳjrqs.”

Yesus na tamo qolqe nangi metɳjrnaq a dauryeb

¹⁷ Bati deqa Yesus na aqa wau utru atsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nangi endegsi minjroqnej, “Qotei laɳ qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim ɳiɳgi taqatɳwajqa bati jojomqo. Deqa ɳiɳgi are buliy.”

¹⁸ Osiqa a Galili ya agu qalaq aisiq alile dia walweloqnsiqa ɳam atej di Saimon aqa ɳam bei Pita aqa was Andru wo sonab unjrej. Nangi aiye qe o qaji tamo soqneb deqa nangi kakaɳ waiyeqnaɳ unjrsiqa minjrej, ¹⁹ “Niɳgi e daurbiy. Niɳgi qe o qaji tamo unub deqa ɳiɳgi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ɳiɳgi olo tamo oqnqab.” ²⁰ Yesus a nangi degsi minjrnaga nangi nango kakaɳ uratosib Yesus dauryeb.

²¹ Onaqa Yesus a olo walwelosiq aisiqa Sebedi aqa ɳiri Jems aqa was Jon wo nangi aiye qobuɳ miligiq di nango abu ti kakaɳ braɳo qandimeqnaɳ unjrsiqa metɳjrej. ²² Metɳjrnaqa nango abu Sebedi a qobuɳ miligiq di sonaqa uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a Qotei aqa anjam palontoqnsiqa ma tamo nangi boletɳjroqnej

²³ Yesus a dena walwelosiq Galili sawa keretoqnsiqa Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nangi taqatɳrsim nango Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi kalil nangi boletɳjroqnej. ²⁴ Yeɳnaqa tamo ungasari kalil Siria sawaq di soqneb qaji nangi Yesus qa quoqnsib deqa tamo ma utru segi segi joqsib aqa areq boqneb. Tamo jejamu jaqatiɳjro qaji nangi ti tamo mondor uge uge na ojeloɳo qaji nangi ti tamo nanarioqnsib maɳgaloqneb qaji nangi ti tamo jejamu lainjro qaji nangi ti kalil joqsib beqnaɳ Yesus na boletɳjroqnej. ²⁵ Bati deqa tamo ungasari tulaɳ gargekoba nangi Yesus dauryoqnsib laqneb. Galili sawa nangi ti Dekapolis sawa nangi ti Jerusalem

qure nanngi ti Judia sawa nanngi ti qure qure Jordan ya taqal beiq di soqneb qaji nanngi ti kalil Yesus dauryoqnsib laqneb.

5

Yesus a manaq oqsiq dia anjam palontej

¹ Onaqa Yesus na tamo unngasari kalil nanngi di unjrsiqa a manaq oqsiq di awesonaqa aqa segi angoro nanngi aqa areq beb.

² Bonabqa a Qotei aqa anjam palontosiq endegsi minjrej, ³ “Tamo unngasari qudei nanngi poinjrqo, nanngi Qotei aqa njanngalaq di sougetejunub. Tamo unngasari nanngi di areboleboleinjreme. Qotei lanj qureq di unu qaji a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas.

⁴ “Tamo unngasari akam ti unub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei na nanngo are olo boletetnjrqas.

⁵ “Tamo unngasari lawo na sosib nanngo segi ñam aguq ateqnub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei na mandam kalil osim nanngi enjrqas.

⁶ “Tamo unngasari kumbra bole dauryqajqa arearetnjreqnu qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Nanngi tulanj kere na sqab. Iga ñngi ti ya ti uyqajqa arearetgeqnu dego kere.

⁷ “Tamo unngasari duleqnub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei a kamba nanngi qa duloqnqas.

⁸ “Tamo unngasari nanngo are miligiq di jiga bei saiqoji unub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Nanngi Qotei aqa ulatamu unqab.

⁹ “Tamo unngasari jeu turyeqnub qaji nanngi dego areboleboleinjreme. Qotei a nanngi qa marqas, ‘Nanngi ijo segi angoro bole.’

¹⁰ “Tamo unngasari qudei nanngi kumbra bole dauryeqnub deqa jeu tamo nanngi na nanngi gulbe enjreqnub. Tamo unngasari nanngi di dego areboleboleinjreme. Qotei lanj qureq di unu qaji a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas.

¹¹ “Ñngi ijo ñam ti unub deqa bunuqna tamo qudei na ñngi misilingoqnsib ugeugein-goqnsib nunngo jejamu laja gisanjoqnaqab. Di unngum. Ñngi areboleboleingeme. ¹² Od, nunngo are tulanj boleingim soqniy. Nunngo awai bole agi lanj goge di unu. Nami jeu tamo nanngi na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi dego degsib ugeugeinjroqneb.”

Ñngi bar ti pulonj ti bul soqniy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñngi mandamq endi bar bul soqniy. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ñngi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Deqa bar di mandamq di waiyibqa tamo qudei nanngi bosib singa na sosqab.

¹⁴ “Ñngi mandamq endi pulonj bul soqniy. Ñngi are qaliy. Qure kobaquja a mana gogeqsi sqas di a boleq di sqas. A uliesqa keresai. ¹⁵ Tamo bei a lam qatrentosim guwe na kabutqasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo kalil tal miligiq di unub qaji nanngi warum geregere unqab. ¹⁶ Dego kere ñngi pulonj bul sosib boleq di kumbra bole bole yoqniy. Yoqniqbqa tamo unngasari nanngi na nunngo kumbra di unoqnsib nunngo Abu lanj qureq di unu qaji aqa ñam soqtoqnqab.”

Yesus a dal anjam qa marej

¹⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “E Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti kalil dauryosiy keretqajqa deqa mandamq aiyem. Ñngi endegsib are qalaib, ‘Yesus a dal anjam di taqal waiyqajqa bej.’ Di sai. ¹⁸ E bole merngwai. Lanj ti mandam ti koboosaisoqnimqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai. Dal anjam soqnim soqnim Qotei na aqa wau kalil keretqas. ¹⁹ Deqa ñngi quiy. Tamo bei a dal anjam mutu kiñala bei uge qa marsim tamo unngasari nanngi dego titnjroqnim nanngi uge qa marqab tamo di aqa ñam tulanj aguq aiqas. Deqa Qotei lanj qureq di unu qaji a na tamo di taqatqasai. Osim aqa Mandor Koba sqasai dego. Ariya tamo bei a dal anjam kalil dauryosim tamo unngasari nanngi dego dauryqa minjroqnqas tamo di aqa ñam tulanj kobaqas. Deqa Qotei na tamo di taqatosim aqa Mandor Koba sqas. ²⁰ E ñngi endegsi

merngwai. Ningi kumbra tulanj bolequja yoqniy. Yoqniq nungo kumbra bole dena dal anjam qalie tamo nanji ti Farisi ti nanjo kumbra bole bunjoqneme. Bunjoqasai di Qotei lanj qureq di unu qaji a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwasai.

Yesus a njirij kumbra qa anjam palontej

²¹ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ningi tamo bei moiyotaib. Ningi tamo bei moiyotqab di ningi une ti sqab.’ Dal anjam di nungo moma nanji nami minjreb. ²² Ariya e dal anjam di bunjosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na aqa was njirintqas di a une ti sqas. Tamo bei na aqa was misilinyqas di une kobaquja aqa jejamuq di sqas. Deqa a ojsib anjam pegiyo talq di tigeltosib aqa une ubtetqab di kere. Tamo bei na aqa was minjqas, ‘Ni tulanj nanari, areqalo saiqoji,’ degyqas di aqa une deqa Qotei na a osim njamyuwoq waiyqas di kere.

²³⁻²⁴ “Deqa ni Qotei atraiyqa marsimqa ino was bei a ni qa njirij ti soqnimqa ni deqa are qalsim atraiyo ingi ingi mati atra bijal qalaq di uratosim ino was aqaq gile. Gilsim a ombla anjam gereiyekritosim dena bosim Qotei atraiyqam.

²⁵ “Deqa tamo bei a ni qa anjam bei soqnimqa ningi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di ningi segi aiyel na anjam urur gereiyuqatij. Yosib anjam moiyotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ningi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanjo banj di atqas. Yimqa nanji na ni osib tonto talq di waimqab. ²⁶ Deqa e bole mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa qaja tamo nanji na ni uratmib oqedqam.

Yesus a unja jejamu ojetqajqa kumbra qa anjam palontej

²⁷ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ningi tamo bei aqa unja jejamu ojetaib.’ ²⁸ Ariya e dal anjam di bunjosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei a unja bei lanja kokoqyosiqas are prugyoq di aqa are miligiq na a unja di aqa jejamu ojetqo.

²⁹ “Ino njandamu wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa njandamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ino njandamu qujai loumimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni njandamu aiyel ti soqnimqa Qotei na ni njamyuwoq waimqas di keresai. ³⁰ Ino banj wo na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa banj di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ino banj qujai loumimqa ni une yqasai di kere. Ariya ni banj aiyel ti soqnimqa Qotei na ni njamyuwoq waimqas di keresai.

Yesus a unja uratqajqa kumbra qa anjam palontej

³¹ “Nami nanji dal anjam endegsib mareb, ‘Tamo bei na aqa unja uratqa osimqa pepa bei nengrenyosim yosim di a uratqas.’ ³² Ariya e dal anjam di bunjosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na aqa njauj lanja uratim a olo tamo bei oqas di tamo dena aqa njauj kumbra ugeq waiyqo. Tamo bunuj a dego une atqo. Di kiyaaqa? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

³³ “Ningi dal anjam endegsib queb, ‘Ni anjam bei singilatosim Tamo Koba minjqam di ni na olo urataim. Ni anjam di dauryosim ye.’ Dal anjam di nungo moma nanji nami minjreb. ³⁴ Ariya e dal anjam di bunjosiy ningi endegsi merngwai. Ningi anjam bei singilataib. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Lanj qure a Qotei aqa awo jaram koba. Deqa ningi lanj qure aqa njam na anjam bei singilataib. ³⁵ Mandam a Qotei aqa singa atqajqa sawa. Deqa ningi mandam aqa njam na anjam bei singilataib. Jerusalem a Mandor Koba aqa segi qure koba. Deqa ningi Jerusalem aqa njam na anjam bei singilataib. ³⁶ Ni anjam bei marqa osimqa ino gate na anjam singilataim. Ni segi na marimqa ino gate banja sara qat bei oqwa keresai. Tulu bei dego oqwa keresai. Deqa ni ino gate na anjam singilataim. ³⁷ Ningi od qa segi marsib said qa dego segi mariy. Ningi anjam bei totoryosib marqab di ningi Satan aqa areqalo dauryqab.

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim

³⁸ “Ninggi dal anjam endegsib queb, ‘Tamo bei na tamo bei aqa namdamu ugetetqas di ningi kamba aqa namdamu ugetetiy. Tamo bei na tamo bei aqa qalagei ugetetqas di ningi kamba aqa qalagei ugetetiy.’ ³⁹ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni kamba a kumbra uge yaim. Tamo bei na ula ponmimqa belosim waliqe bei osoryimqa ponyem. ⁴⁰ Tamo bei a ni qa anjam bei soqnim ino gara jugo yaimqajqa mermimqa ni na saidyaim. Olo ino gara olekoba dego ye. ⁴¹ Qaja tamo bei na ni ojsim singila na mermqas, ‘Ni ijo ingi ingi qoboiyetbosim e daurbosim gam truquyala endeq gile.’ A degsi mermimqa ni aqa anjam di bunyosim aqa ingi ingi qoboiyetosim dauryosim gam olekobaq osi gilete. ⁴² Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Tamo bei na ino ingi bei yaimosim bunuqna a kamba olo ni emqajqa mermimqa ingi di ye. A saidyaim.

Ninggi na jeu tamo nanngi geregereinjroqniy

⁴³ “Ninggi dal anjam endegsib queb, ‘Ni ino was nanngi qalaqalainjroqne. Osim ino jeu tamo nanngi qoreinjroqne.’ ⁴⁴ Ariya e dal anjam di bunyosiy ningi endegsi merngwai. Ninggi nunngo jeu tamo nanngi dego qalaqalainjroqniy. Tamo qudei na ningi ugeugeingibqa ningi olo nanngi qa Qotei pailyoqniy. ⁴⁵ Ninggi kumbra degyqab di ningi nunngo Abu laj qureq di unu qaji aqa angro bole sqab. Ninggi qalie, Qotei a dego tamo bole ti tamo uge ti nanngi turtnjroqnsiq kumbra bole bole enjreqnu. Agi a na aqa seŋ qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanngoq aiyeqnu. Awa dego qarinyeqnaqa tamo bole ti tamo uge ti nanngoq aiyeqnu. ⁴⁶ Tamo ungasari ningi qalaqalaingeqnub qaji nanngi segi ningi kamba qalaqalainjroqnaqab di kumbra tulaŋ bolesai. Nunngo kumbra deqa Qotei a ningi awai bole enjwasai. Takis o qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnu. ⁴⁷ Ninggi nunngo was nanngi segi gereinjroqnaqab di kumbra tulaŋ bolesai. Nunngo kumbra dena ningi na tamo qudei bunjrqasai. Tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngi dego nanngo segi was nanngi gereinjreqnub. ⁴⁸ Nunngo Abu laj qureq di unu qaji a gaigai kumbra bole bole keretoqnsiq yeqnu. Deqa ningi dego nunngo Abu aqa kumbra di dauryosib kumbra bole bole keretoqnsib yoqniy.

6

Ninggi laŋa babay na kumbra bole yaim

¹ “Tamo qudei nanngi endegsib are qaleqnu, ‘E laŋa babay na kumbra bole yoqnit tamo nanngi e nuboqnsib ijo ñam soqtetboqnaqab.’ Ariya ningi degyaib. Ninggi degyqab di nunngo Abu laj qureq di unu qaji a ningi awai bole enjwasai.

² “Ninggi gisaŋ tamo nanngo kumbra dauryaib. Gisaŋ tamo nanngo kumbra agiende. Nanngi na tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjrqa oqnsib tamo qudei qarinyeqnab nanngi qa namooqnsib gul anjameqnu. Gul anjameqnu tamo ungasari nanngi na gisaŋ tamo nanngi di unjroqnsib nanngo ñam soqtetnjreqnub. Gisaŋ tamo nanngi di Qotei tal miligiq di, gam kokbaq di kumbra degyeqnu. Deqa e bole merngwai. Qotei a tamo nanngi di awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtetnjreqnub di kere. ³ Deqa ni degyaim. Ni tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjrqa osimqa baŋ qonaŋ a uli na aqaryainjrimqa baŋ wo a qalieqasai. ⁴ Di yawo anjam. Aqa damu endegsi unu. Ni uli na tamo ingi ingi saiqoji nanngi aqaryainjrimqa tamo ungasari kalil nanngi qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnaqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim ni awai bole emoqnaqas.”

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi Qotei pailyqa osibqa gisaŋ tamo nanngi pailyeqnub degsib pailyaib. Gisaŋ tamo nanngi Qotei pailyqa oqnsib tamo ungasari kalil nanngo namdamuq di tigeleqnu unjroqnsib nanngo ñam soqtetnjreqnub. Tamo nanngi di Qotei tal miligiq di, qure ambleq di, gam kokba qalaq di kumbra degyeqnu. Deqa e bole merngwai. Qotei a nanngi awai bole enjrqasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtetnjreqnub di kere. ⁶ Deqa ni degsi pailyaim. Ni Qotei pailyqa osimqa

ino segi warum miligiq gilsim siraj qandimtosim ino Abu uliejunu qaji a pailyimqa tamo kalil nanngi ni numqasai. Ni kumbra di uli na yoqnim ino Abu a segi unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim ni awai bole emoqnqas.

⁷“Tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngi laña laña pailyo olekokba yoqnsibqa endegsib are qaleqñub, ‘Iga pailyo olekokba yoqnimqa Qotei a gago pailyo quqwas.’ Di gisanj. Deqa ninngi Qotei pailyqa osibqa degsib pailyaib. ⁸Ninngi nanngo kumbra di dauryaib. Ninngi inngi bei qa truquosib nunngo Abu pailyosaisoqñibqa a nami qalieqo.

⁹“Deqa ninngi endegsib Qotei pailyoqñiy, ‘O gago Abu, ni lañ qureq di unum.

Ino ñam tulañ getento.

¹⁰Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqñime.

Lañ qureq di nanngi ino areqalo dauryeqñub dego kere iga mandamq endi ino areqalo dauryoqñom.

¹¹O Abu, gago inngi uyo bati gaigai keretgoqñime.

¹²Tamo nanngi iga qa une ateqñub qaji nanngo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgime.

¹³Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqñimqa ni iga aqaryaigime.

Yim Satan na iga ugetgwasai.’

¹⁴“O ijo angoro, ninngi degsib Qotei pailyoqñiy. Ninngi quiy. Ninngi tamo bei qa anjam soqñimqa ninngi na aqa une kobotiy. Yimqa nunngo Abu lañ qureq di unu qaji a na kamba nunngo une kalil kobotetngwas. ¹⁵Ninngi aqa une kobotetqasai di nunngo Abu a dego nunngo une kobotetngwasai.”

Yesus a qurienj qa anjam palontej

¹⁶Osiqa Yesus a olo marej, “Ninngi qurienjqa marsibqa gisanj tamo nanngi qurienjreqñub ninngi degsib qurienjaib. Gisanj tamo nanngi qurienjoqnsibqa ulatamu ugeinjqreñnu. Tamo ungasari kalil nanngi na unjrsib nanngo ñam soqtetnjrqajqa deqa nanngi kumbra degyeqñub. Deqa e bole merngwai. Tamo nanngi di Qotei na awai bole enjqrasai. Nanngo awai agi tamo ungasari nanngi na nanngo ñam soqtetnjreqñub di kere. ¹⁷Ariya ni kumbra degyaim. Ni qurienjqa osimqa ino ulatamu geregere yansoqñsim ino gate banga pranjoqñsim ino jejamu gereiyoqñsim laqne. ¹⁸Yimqa tamo ungasari kalil nanngi ni numoqñsib ni qurienj ti unum di nanngi qalieqasai. Ni kumbra di uli na yoqñim ino Abu a segi na unoqnqas. Deqa a segi na ino ñam soqtetmosim awai bole emoqnqas.”

Ninngi mandam qa inngi inngi koroiyaib

¹⁹Osiqa Yesus a olo marej, “Ninngi mandam qa inngi inngi koroiyaib. Di sisimbiñ na ugetqab. Baisuwi ojqsas. Bajin tamo nanngi tal paratosib oqab. ²⁰Deqa ninngi lañ qureqa inngi inngi koroiyiy. Di sisimbiñ na ugetqasai. Baisuwi ojqsasai. Bajin tamo nanngi tal paratosib oqasai dego. ²¹Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego siñgilatim sqas.”

Ino ñamdamu a ino jejamu qa pulonj bul

²²Osiqa Yesus a olo marej, “Ino ñamdamu a ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino ñamdamu boleqas di ino jejamu kalil suwañesqas. ²³Ariya ino ñamdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. Deqa pulonj ino are miligiq di unu qaji a olo ambruqas di ino are miligi kalil ambruekritqas.”

Ni tamo kokba aiyel nanngi wauetnjrqqa keresai

²⁴Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo qujai a tamo kokba aiyel nanngi wauetnjrqqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere ninngi silali ti Qotei ti turtnjrsib nanngi wauetnjrqqa keresai.”

Ninngi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ningi degsib maraib. Ningi ingi uyo na segi nambile oqasai. Ningi gara jugoqnqab dena segi nungo jejamu bole sqasai. ²⁶ Ningi qebari nangi unjriy. Nangi ingi yagosaieqnub. Ingi otorosib talq di atosaeqnub. Ariya nungo Abu laj qureq di unu qaji a na qebari nangi ingi anainjreqnu. Ningi qalie, qebari nangi qunun saiqoji. Ningi tamo qunun ti. Ningi na qebari nangi tulan bunjrejunub. ²⁷ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nungo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai.

²⁸ “Deqa ningi kiyaaq gara qabe na osib jejamu kabutqajqa are koba qaleqnub? Ningi nam so unjriy. Nango wala kiyersib branteqnub di ningi qaliesai. Nangi segi wauosaieqnub. Nango segi wala gereiyosaieqnub. ²⁹ Deqa e ningi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ³⁰ Man lajaj a bini oqwas nebe tamo nangi na gingenyosib namyuwoq waiyqab. Man lajaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyaaq Qotei qa nungo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lajaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poingem, Qotei a ningi dego gara engoqnqas. ³¹ Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ningi degsib maraib. ³² Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nangi ingi ingi deqa are koba qaleqnub. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nungo Abu laj qureq di unu qaji a qalie, ningi laja sqa keresai. Ningi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. ³³ Deqa ningi kumbra qujai endi yoqniy. Ningi Qotei na taqatngosim nungo Mandor Koba sqajqa ti aqa kumbra bole bole dauryqajqa ti singilaoqniy. Ningi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego engoqnqas. ³⁴ Deqa nebe kumbra kiye nungoq di brantqas ningi deqa are koba qalaib. Nebe a bati bei. Nebe qa gulbe di aqa segi gulbe. Bati segi segi aqa gulbe di nango segi segi. Deqa ningi are koba qalaib.”

7

Ningi na tamo qudei nangi peginjraib

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi na tamo qudei nangi peginjraib. Ningi peginjraqasai di Qotei a kamba dego ningi pegingwasai. ² Ariya ningi na tamo nangi peginjqab kere dego Qotei a kamba ningi pegingwas. Ningi na tamo nango jejamuq di une qametnjqab kere dego Qotei a kamba nungo jejamuq di une qametngwas. ³ Kiyaaq ni ino was aqa namdamuq di nam nengi kiñala unu di unsimqa ino segi namdamuq di nampañ kobaquja unu di ni unosai? ⁴ Kiyaaq ino segi namdamuq di nampañ kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino namdamuq di nam nengi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ ⁵ Ni gisañ tamo. Ni mati nampañ kobaquja ino segi namdamuq di unu qaji di taqal waiyosim namdamu suwanmimqa ariya degam nam nengi kiñala ino was aqa namdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.

⁶ “Ningi ñoro bole bole oqnsib bauñ nangi enjqroqnaib. Enjqrab di nangi ñoro di taqal waiyosib bosib ningi uñingwab. Ningi kolilei bole bole oqnsib bel nangi enjqroqnaib. Enjqrab di nangi kolilei di mandamq di waiyosib nango sinqa na sosenqab.”

Ningi Qotei pailyqab di a na ningi aqaryainqwas

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na engwas. Ningi ingi bei oqa marsibqa namqab di itqab. Ningi siranme kindokindonabqa Qotei na siran waqtetngwas. ⁸ Tamo kalil Qotei palyeqnub qaji nangi ingi eqnub. Tamo kalil ingi qa nameqnub qaji nangi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnub qaji nangi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

⁹ “Tamo bei aqa angro a mamym ingi qa minjimqa a ingi yqas. A meniñ yqasai. ¹⁰ A na qe qa minjimqa a qe yqas. A amal yqasai. ¹¹ Deqa ningi quiy. Ningi tamo bolesai. Ariya ningi nungo angro nangi ingi bole bole enjreqnub. Ningi nangi saidnjrosaeqnub. Nungo kumbra dena ningi endegsi poingem, nungo Abu laj qureq di unu qaji a dego

ningi saidngosaieqnu. Ninggi pailyqab di a na ingi bole bole ningi engoqnqas. A na ningi saidngwasai bole sai.

¹² “Kumbra bole bole tamo nangi na ningi engwajqa arearetngqnu qaji di ningi na olo nangi enjroqniy. Ninggi degyqab di ningi Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nango anjam ti kalil keretosib dauryqab.”

Ninggi siranme kiñala miligiq giliy

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi siranme kiñala miligiq giliy. Ninggi siranme kobaquja miligiq gilqab di ningi padalo sawaq aiqab. Gam di kobaquja. Tamo gargekoba nangi gam di dauryeqnub. ¹⁴ Ninggi siranme kiñala miligiq gilqab di ningi gam kiñala dauryosib nambile gaigai sqajqa sawaq di brantqab. Tamo quja quja segi gam di itosib dauryeqnub.”

Ninggi gisan anjam maro tamo nangi qa jam atoqniy

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi geregere jam atoqniy. Tamo qudei na bosib gisanosib merngwab, ‘Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Di sai. Tamo nangi di kaja bul lawo na boqnsib ningi walawalaingqnsib anjam merngqnu. Ariya nango are miligiq di nangi tamo uge. Nangi bauñ juwan kaja nangi ñumeqnu dego bul. ¹⁶ Ninggi nango kumbra di geregere tenemtosib poingwas, nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Ninggi are qaliy. Tamo nangi sil luwit mariñq dena wain gei osib uyeqnu e? Sai. Mañ luwit mariñq dena qura gei osib uyeqnu e? Sai. ¹⁷ Ninggi qalie, jam bole nangi gei bole ateqnu. Jam uge nangi gei uge ateqnu. ¹⁸ Jam bole nangi gei uge atosaieqnu. Jam uge nangi gei bole atosaieqnu. ¹⁹ Jam kalil gei bole atosaieqnu qaji di tamo nangi na qomelenoqnsib jamyuwoq di breinjreqnu. ²⁰ Dego kere ningi gisan tamo nango kumbra geregere tenemtosib poingwas, nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.

²¹ “Ninggi endegsib are qalaib. Tamo ungasari nangi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metbqab di Qotei na nangi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Di sai. Tamo ungasari ijo Abu aqa areqalo dauryeqnu qaji nangi segi Qotei na taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Qotei agi lañ qureq di unu. ²² Mondor diño bati bamqa tamo ungasari gargekoba nangi ijo ulatamuq di tigelosib endegsib merbqab, ‘O Tamo Koba, iga ino ñam na anjam mare mare laqnem. Iga ino ñam na mondor uge uge winjroqnsimqa mañwa gargekoba yoqnem.’ Nangi e degsib merbqab. ²³ Merbibqa e kamba minjrqi, ‘Ninggi tal qabe? E ningi qaliesai. Deqa ningi jaraiyiy. Ninggi kumbra uge yo qaji tamo.’”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo a ijo anjam kalil endi qusim dauryqas di a tamo bei meniñ quraq di aqa tal atej a bul sqas. ²⁵ Bunuqna awa jagwa ti bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaaq? A meniñ quraq di tal atej deqa. ²⁶ Ariya tamo a ijo anjam kalil endi qusim olo dauryqa uratqas di a nanari tamo bei laña sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. ²⁷ Tal atnaq sonaqa awa jagwa ti bosimqa ya meli dosimqa tal di qamsiq rengirtosiq putonaq aisiq tulañ niñaqej. Od, tal di a torei padalej.”

²⁸ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa tamo ungasari tulañ gargekoba nangi queb. Qusib nangi prugugeteb. ²⁹ Di kiyaaq? Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nango anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu.

8

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeleñej qaji di boletej

¹ Yesus a manaq dena aiyeqnaqa tamo ungasari tulañ gargekoba nangi a dauryosib aiyeq. ² Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeleñej qaji a Yesus aqa areq bosimqa aqa singaq di singa pulutosimqa minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.”

³ Degsi minjnaqa Yesus a bañ waiyosiq tamo di ojsimqa minnej, “E ni boletmqa are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mososimqa aqa jejamu bolelej. ⁴ Onaqa Yesus na olo minnej, “Ni que. Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nangi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa ingi ingi Moses a nami

marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanngi ni numsis marqab, 'Bole, ino jejamu boleqo.'

Yesus na qaja tamo gate aqa kangal tamo boletej

⁵ Onaqa Yesus a walweloq Kaperneam qureq di brantej. Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. A Yesus aqa areq bosiq pailyosiq minnej, ⁶ "O Tamo Koba, ijo kangal tamo a makobaiyo. Aqa tanu kalil laiyosiq jejamu tulan jaqatinjoqqa talq di neiejunu." ⁷ Onaqa Yesus na minnej, "E gilsiy boletqai." ⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo gate na olo minnej, "O Tamo Koba, e tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. Ni anjam segi marimqa ijo kangal tamo a boleqas. ⁹ E dego tamo kokba qudei nanngo sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nanngi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, 'Ni gile.' Yimqa a gilqas. Bei minjqai, 'Ni au.' Yimqa a bqas. Ijo kangal tamo bei minjqai, 'Wau di ye.' Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas." ¹⁰ Onaqa Yesus a qaja tamo gate aqa anjam di qusiqa tulan prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nanngi minjrej, "E bole merngwai. Qaja tamo gate endi a e qa aqa areqalo tulan singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilato qaji bei unosai.

¹¹ "Deqa e ninngi endegsi merngwai. Tamo ungasari gargekoba nanngi sawa guta na guma na ti bosib koroosib Abraham, Aisak, Jekop nanngi koba na awoosib ingi uyoqnaqab. Yimqa Qotei lan qureq di unu qaji a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. ¹² Ariya tamo qudei Qotei a nami taqatnjrqas osiq metnjrej qaji nanngi a qa nanngo areqalo singilatosa deqa a nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqasai. A na nanngi osim qalaq di breinjrimqa nanngi sawa ambruq di sqab. Sawa dia nanngi akamkobaoqnsib pailoqnsib nanngo jaqatinjoqqa qalagei anjam atoqnaqas."

¹³ Osiqa Yesus a qaja tamo gate di minnej, "Ni gile. Ni e qa ino areqalo singilatunum deqa ni gilsim unime. Ino kangal tamo a boleosiq unu." Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa kangal tamo aqa ma koboonaqa a bolelej.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

¹⁴ Onaqa Yesus a Pita aqa tal gogetosiq Pita aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanqanyonaq bijalq di neiesonaq unej. ¹⁵ Unsiqa aqa ban ojsiq tigeltonaqa aqa jejamu kanqan di koboonaqa a tigelosiq ingi goiyetej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanngi boletnjroqnej

¹⁶ Sen aiqa laqnaqa tamo ungasari mondor uge uge na ojeleno qaji nanngo was nanngi na joqsib Yesus aqa areq osi boqneb. Osi beqnaq Yesus a anjam segi minjreqlaqa mondor uge nanngi aqa anjam quoqnsib jaraiyoqneb. Tamo ma utru segi segi so qaji nanngi dego osi beqnaq Yesus na boletnjroqnej. ¹⁷ A kumbra di yoqnej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, "Kristus a gago ma utru segi segi kalil yayietgoqnsiq taqal waiyeqnu."

Tamo qudei nanngi Yesus dauryqajqa minjeb

¹⁸ Bati deqa Yesus a nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanngi aqa areq di koroesonab unjrej. Deqa a na aqa angro nanngi minjrej, "Iga qobun gogetosim jaraiyosim ya agu taqal beiq gilqom." ¹⁹ Degsi minjrsiq nanngi joqsik koba na gilqa laqnaqba dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minnej, "O Qalie Tamo, ni sawa sawaq giloqnimqa e ni daurmoqnaqai." ²⁰ Onaqa Yesus na minnej, "Bau juwan nanngi tal ti. Agi sub miligiq di nerenqneq. Qebari nanngi simi ti. Deqa nanngi simiq di nerenqneq. Ariya e Tamo Angro neiqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba." ²¹ Onaqa Yesus aqa angro bei na minnej, "O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tarinoqnaqai. A moiyoq subq atsiy di e ni daurmoqnaqai." ²² Onaqa Yesus na minnej, "Ungum. Tamo moiyo qaji nanngi segi na tamo moiyo qaji nanngi subq atelenoqnaqab. Ariya ni bosim e daurbe."

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaj laeb

²³ Osiqa Yesus a qobun gogetonaqa aqa angro nanngi a dauryosib koba na qobun gogetosib gileb. ²⁴ Nanngi gileqnaqba Yesus a qobun miligiq di neisiq qambuntej. Onaqa

jagwa tularj koba tigelosiq ya korkortosiq qobuj qaloqnsiq mormanj miligiq ayeqnaqa ya maqej. ²⁵ Deqa Yesus aqa anqro nanqi tularj ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga aqaryaige. Iga padalqa laqnum.” ²⁶ Onaqa Yesus a tigelosiq minjrej, “Ningi e qa nunqo areqalo singilatqa yonub tularj keresaiingwo. Ningi kiyaaq ulaonub?” Degsi minjrsiq jagwa ti ya ti nirinjninaqa nanqi laeb. ²⁷ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi are koba qalsib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrjoqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo aiyel nanqo jejamuq na mondor uge gargekoba winjrej

²⁸ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi ti qobuj na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gadara nanqo sawaq di tiryeb. Tiryonabqa tamo aiyel nanqi tamo sub ato sawaq dena brantosib walwelosib Yesus aqa areq beb. Tamo nanqi di mondor uge uge na ojeleno qaji. Nanqi aiyel qaja ani. Deqa tamo kalil nanqi gam dena walwelqa keresai. ²⁹ Nanqi aiyel Yesus aqa areq bosib lelerkobaosib minjeb, “O Qotei aqa Niri, ni iga kiyergwajqa bonum? Iga padalqajqa bati bosaisonaqa ni lanja ambleq di iga jaqatinj egwa bonum e?” ³⁰ Bati deqa isaq yala dia bel tularj gargekoba nanqi suwaroqneb. ³¹ Deqa mondor uge nanqi singila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga qarinqimqa iga bel nanqo jejamuq gilelenqom.”

³² Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere. Ningi jaraiyosibqa bel nanqo jejamuq gilelenoiy.” Degsi minjrnaqa mondor uge nanqi na tamo aiyel di uratnjrsib bel nanqo jejamuq gilelenjeb. Gilnabqa bel kalil nanqi gurgurosib botau dena prugelenosib yaq aisib ya uysib morejeb.

³³ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanqi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aiyeb. Aisib bel qa ti tamo aiyel mondor uge uge na ojeleno qaji nanqi qa ti saqnsib laqneb. ³⁴ Onaqa qure deqaji kalil nanqi qusibqa Yesus unqajqa aqa areq beb. Bosib Yesus unsib minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

9

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Onaqa Yesus aqa anqro nanqi ti olo qobuj gogetosibqa ya agu taqal beiq aisib Yesus aqa segi qureq di branteb. ² Brantosib sonabqa tamo qudei na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsib Yesus aqa areq osi beb. Onaqa Yesus a nanqo areqalo unej di nanqo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minjej, “O ijo anqro, ni areboleimeme. Ino une kalil e na kobotetmonum.”

³ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nanqo areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyo.”

⁴ Nanqi degsib are qaleqnaqqa Yesus a nanqo areqalo di qalieosiq minjrej, “Ningi kiyaaq areqalo uge di onub? ⁵ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ninqi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ⁶ Ariya e segi Tamo Anqro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanqo une kobotetnrqa kere. Ningi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanqi degsi minjrsiq tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiq minjej, “Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ⁷ Degsi minjnaqa aqa jejamu boleonaqa a tigelosiq aqa talq gilej. ⁸ Onaqa tamo unqasari kalil nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa nanqi tularj ulaosib Qotei aqa nam soqtoqneb. Di kiyaaq? Qotei na singila kobaquja Yesus yej deqa.

Yesus na Matyu minjej, “Ni e daurbe”

⁹ Onaqa Yesus a dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Matyu a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Osiqa minjej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiq Yesus dauryej.

¹⁰ Onaqa bati bei Yesus aqa anqro nanqi ti Matyu aqa talq gilsib awoosib inji uyoqneb. Nanqi segi sai. Takis o qaji tamo ti une tamo ti tularj gargekoba nanqi dego bosib awoosib Yesus aqa anqro nanqi ti inji uyoqneb. ¹¹ Onaqa Farisi qudei nanqi bosib Yesus a takis

o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na inği uyeqñab unjrsibqa Yesus aqa anğro nanği nenemnjreb, “Nunğo Qalie Tamo a kiyaaq takis o qaji tamo ti une tamo ti nanği koba na awoosib inği uyeqñub?”

¹² Onaqa Yesus a Farisi nanğo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiçoji nanği yu qanğra tamo aqaq gilosaiqñub. Tamo ma ti nanği segi yu qanğra tamo aqaq gileqñub. ¹³ Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di ninği sisiyosib geregere poingem. Agi endegsib nengrenyeb, ‘Ninği e laña atraibeqñub. E nunğo kumbra deqa arearetbosaieqñu. Ariya ninği tamo nanği qa duloqñsib kumbra bole bole enjroqñqab di e tulañ arearetbqas.’” Osiqa Yesus a olo anjam endegsi minjrej, “Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiçoji.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanği metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurienğ qa anjam marej

¹⁴ Bati bei Jon aqa anğro nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, “Iga ti Farisi nanği ti inği uratoqñsim qurienğeqñum. Kiyaaq ino anğro nanği qurienğosaieqñub?”

¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a uña bañ ojqa bati qa aqa was nanği ti soqñibqa nanği are gulbeinjrças e? Sai. Bunuqna nanğo was a nanği uratnjrimqa bati deqa nanği qurienğoqñsib sqab.

¹⁶ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari brañoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim brañ qelikobaqas. ¹⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kanğrañosiq siñgilaej deqa tamo dena wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilerjosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di nanği ombla bole sqab.”

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anğro moiyej qaji a tigeltej

¹⁸ Yesus na Jon aqa anğro nanği yawo anjam degsi minjrseq koboonaqa Qotei tal taqato tamo bei a walwelosiq Yesus aqa areq bosiq siñga pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, ijo anğro sebiñ a endego moiço. Deqa ni bosim ino bañ aqa jejamuq di atimqa a olo ñambile sqas.” ¹⁹ Onaqa Yesus na tamo di odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa aqa anğro nanği dego nanği aiyel daurnjrsib gileb.

²⁰ Nanği gileqñabqa uña bei ma ti soqnej qaji a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq bañ waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Uña di a nami bai na unej leñ aiyoqñsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. ²¹ A endegsi are qalej, “E Yesus aqa gara mutu segi bañ na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiq bañ waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. ²² Ojnaqa Yesus a bulosiq uña di unsiq minjej, “O ijo anğro, ni are lawo soqnime. Ni ino areqalo e qa siñgilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboço.” Onaqa bati qujai deqa aqa leñ aiyoqnej qaji di koboej.

²³ Yesus a dena walwelosiq Qotei tal taqato tamo aqa talq di brantosiq ñam atej di tamo unğasari nanği yumba anjamoqñsib akam murqumyeqñab unjrej. ²⁴ Unjrseq minjrej, “Ninği sasaloiy. Anğro sebiñ di a moiyoşai. A laña ñeisiq qambumtejunu.” Degsi minjrnaqa nanği Yesus kikiyeb. ²⁵ Osib nanği sasalosib tal uratonabqa Yesus a anğro moiyej qaji aqa warum miligiq gilsiq anğro aqa bañ ojsiq soqtonaqa a olo ñambile osiq tigelosiq awoej. ²⁶ Onaqa bunuqna sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanği Yesus aqa mañwa deqa saosiqñsib laqneb.

Yesus a tamo qudei nanği boletnjrej

²⁷ Onaqa Yesus a qure di uratosiq walwelosiq gileqnaqa tamo aiyel ñam qandimnjro qaji nanği gam na Yesus dauryosib giloqñeb. Nanği giloqñsib lelenoqñsib Yesus minjoqñeb, “O Devit aqa İjiri, ni iga qa are ugeimeme.” ²⁸ Degsib Yesus minjeqñabqa a tal bei gogetej. Tal gogetosiq sonaqa nanği aiyel Yesus aqa areq bonabqa minjrej, “E ninği boletñgwa kere ninği degsib are qalonub e?” Onaqa nanği aiyel na minjeb, “Od,

Tamo Koba.”²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi e qa nungo areqalo singilatosib ijoq bonub deqa e ningi boletngwai.” Osiqa aqa ban waiyosiq nanjo namdamu oje. ³⁰ Ojnaqa nanjo namdamu poinrnaqa nanji sawa uneb. Onaqa Yesus a singila na minjrej, “Nunjo namdamu boleqo deqa ningi tamo qudei nanji ubtosib minjraib.”³¹ Onaqa nanji Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus a nanji aiyel boletnjrej deqa nanji gilsib mare mare laq nab sawa deqaji tamo ungasari kalil nanji quekriteb.

³² Nanji aiyel gileq nabqa tamo bei mondor uge na ojnaq medabu getenyej qaji a tamo qudei na osib Yesus aqa areq beb. ³³ Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiq anjam maroqnej. Onaqa tamo ungasari kalil nanji manwa di unsibqa are koba qaloqnsib maroqneb, “Israel sawaq endi tamo bei na kumbra deqaji bei yeqnaq iga nami unosaiqnem.”³⁴ Onaqa Farisi nanji maroqneb, “Mondor uge nanjo gate koba Satan a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanji winjreanu.”

Yesus a tamo ungasari nanji qa dulej

³⁵ Yesus a dena walwelosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiq Juda nanjo Qotei tal miligiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas anjam bole di Yesus na palontoqnsiq Juda nanji minjroqnej. Osiqa tamo ma utru segi segi so qaji nanji boletnjroqnej. ³⁶ Tamo ungasari tulan gargekoba nanji Yesus aqa areq beq nabqa unjroqnsiq a nanji qa duloqnej. Di kiyaaq? Nanji tulan sougetesoqneb deqa. Nanji kaja bul mandor saiqoji. ³⁷ Deqa Yesus na aqa angro nanji yawo anjam bei endegsi minjrej, “Wauq di ingi gargekoba melionub. Ariya ingi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. ³⁸ Deqa ningi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanji qarijnjrimqa nanji aqa wauq gilsib ingi meli bunuj otorelenqab.”

10

Yesus aqa angro 12 nanjo ñam

¹ Onaqa Yesus na aqa angro 12 nanji metnjrnaqa aqa areq beb. Bonabqa a na nanji singila enjrej. Nanji na tamo ungasari nanjo jejamuq dena mondor uge uge winjrqajqa ti tamo ungasari nanjo ma utru segi segi kalil kobotetnjrqajqa ti deqa marsiq nanji singila enjrej.

² Aqa anjam maro tamo 12 singila enjrej qaji nanjo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanji aqa was Andru wo. Bei Sebedi aqa ñiri Jems aqa was Jon wo. ³ Ariya Filip Bartolomyu wo. Bei Tomas nanji takis o qaji tamo Matyu wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems nanji Tadius wo. ⁴ Bei Saimon agi Rom nanji winjrqajqa maroqnej qaji. Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqa jeu tamo nanjo banq di atej qaji.

Yesus na aqa angro 12 nanji wau enjrej

⁵ Osiqa Yesus na aqa angro 12 nanji di qarijnjrqa osiqa minjrej, “Ningi qure qureq giloqniy. Ningi sawa bei bei qaji nanjoq giloqnaib. Samaria nanjo qureq dego giloqnaib. ⁶ Ningi Israel nanjo segiq giloqniy. Israel nanji sougetejunub. Nanji kaja bul mandor saiqoji. ⁷ Deqa ningi giloqnsibqa anjam endegsib minjroqniy, ‘Qotei lan qureq di unu qaji a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa bati jojomoq.’ ⁸ O ijo angro, ningi na Israel nanji degsib minjroqnsibqa nanjo ma tamo nanji boletnjroqniy. Tamo moreñoqnbqa olo tigeltjroqniy. Tamo nanjo jejamu yu na ugeeleno qaji nanji olo gereinjroqniy. Mondor uge uge nanji dego tamo ungasari nanjo jejamuq dena winjroqniy. E singila engonum qaji di ningi awaiyosai. E lanja engonum. Deqa ningi dego tamo nanji lanja gereinjroqniy. Nanji awai bei yainjraib.

⁹ “Ningi meniñ silali agi gol ti silva ti kapa ti di osib gilaib. ¹⁰ Ningi walwelosib nunjo qaqun aib. Gara jugo aiye aiyel aib. Singa tatal aiye aiyel aib. Walwelqajqa toqon ojaib. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa ningi qure qureq giloqnbqa nanji na ingi ingi deqaji ningi engoqnbqab.

¹¹ “Ninggi qure bei beiq di brantoqnsibqa tamo bole bei itoqnsib aqa talq di soqniy. Dia sosib dena tigeloqnsib olo qure beiq giloqniy. ¹² Ninggi tal bei gogetoqnsibqa tamo ungasari tal miligiq di unub qaji nanngi endegsib minjroqniy, ‘Ninggi lawo na soqniy.’ ¹³ Degsib minjroqnsibqa nanngi nanngi joqsib gereingibqa nunngo lawo anjam di nanngoq di uratib soqnem. Ariya nanngi nanngi gereingosaiabqa nunngo lawo anjam di olo puluosim nunngoq bem. ¹⁴ Tamo bei a nanngi gereingwa uratimqa kiyo nunngo anjam quqwa asgiyimqa kiyo nanngi qure di uratqa oqnsib nunngo singa tumburum butuyoqniy. ¹⁵ E bole merngwai. Mondorj Qotei a tamo ungasari nanngo une qa peginjrqqa batiamqa Qotei na qure deqaji nanngi tulan padaltnjrougetqas. Sodom qure ti Gomora qure ti nanngi Qotei na mondorj degsim padaltnjrqasai. A nanngi gulbe kiñala enjrqas.”

Gulbe bei bei brantoqnqab

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi quiy. Ninggi kaja du du bul unub deqa e na nanngi qarinqitqa gilsib bauj juwan nanngo ambleq di wauoqnqab. Deqa nanngi amal nanngo kumbra dauryiy. Agi amal nanngi gaigai nam atoqnsib laqnub. Ninggi binoj nanngo kumbra dego dauryiy. Agi binoj nanngi kumbra bole segi yeqnub. Nanngi kumbra uge yosaieqnub. ¹⁷ Deqa nanngi tamo nanngi qa geregere nam atoqniy. Nanngi bosib nanngi ojelenosib anjam pegiyo talq di nanngi tigeltngoqnqab. Osib nanngo Qotei tal miligiq di nanngi kumbaingoqnqab. ¹⁸ Osib nanngi olo joqoqnsib Rom nanngo gate ti nanngo mandor ti nanngo ulatamuq di nanngi tigeltngoqnqab. Yimqa nanngi ijo anjam bole palontoqnsib nanngi minjroqnqab. Osib sawa bei bei qaji nanngi dego ijo anjam minjroqnqab. ¹⁹ Nanngi na nanngi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltngoqnqab nanngi ulaaib. Osib endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersim minjrqom?’ Ninggi degaib. Bati deqa Qotei na powo engimqa nanngi kamba anjam minjrqab. ²⁰ Ninggi segi na anjam minjrqasai. Nunngo Abu aqa Mondor na nunngo medabu singilatetngim nanngi anjam marqab.

²¹ “Bati deqa kumbra uge endeqaji brantelerqas. Tamo qudei na nanngo segi was nanngi ojoqnsib jeu tamo nanngo banq di atoqnibqa nanngi na nanngi ñumoqnib moreñoqnqab. Tamo qudei na nanngo segi angro nanngi dego degsib ojoqnqab. Angro qudei na nanngo segi ai abu nanngi ojoqnsib jeu tamo nanngo banq di atoqnibqa nanngi na nanngi ñumoqnib moreñoqnqab. ²² Ninggi ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanngi nanngi qa tulan ugeoqnsib jeutngoqnqab. Ariya nanngi ijo ñam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na nanngi elerqas. ²³ Ninggi qure bei beiq di brantoqnibqa tamo ungasari nanngi na nanngi ugeugeingobqa nanngi nanngo qure di uratoqnsib olo qure beiq giloqniy. E bole merngwai. Ninggi Israel nanngo qure kalil keretosaisoqnibqa e Tamo Angro olo bqai.

²⁴ “Skul angro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. Kanjal tamo na aqa tamo koba a bunyqa keresai. ²⁵ Skul angro a kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab. Kanjal tamo a powo koba osimqa di aqa tamo koba ombla kerekereqab. E tal aqa abu bul. Jeu tamo nanngi na e merbeqnub, ‘Ni Satan.’ Degsib ñam merbeqnub. Ninggi ijo talq di unub deqa jeu tamo nanngi na nanngi dego ñam tulan ugedamu merngoqnqab.”

Ninggi Qotei segi ulaiyiy

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi jeu tamo nanngi di ulainjraib. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam kalil uliejunu qaji di tamo nanngi qusib poinjrqas. ²⁷ Deqa anjam e ambrunq di merngeqnum qaji di nanngi olo suwanjoq di maroqniy. Anjam nanngi lumu na queqnub qaji di nanngi olo bijal gogeq di tigelosib palontoqniy. ²⁸ Ninggi jeu tamo nanngi ulainjraib. Nanngi nunngo qunun moyotqa keresai. Nanngi nunngo jejamu segi moyotqa kere. Deqa nanngi nanngi ulainjraib. Qotei a segi ulaiyiy. A na qujai tamo nanngo qunun ti jejamu ti turtnjrsim namyuwoq di breinjrqqa kere.

²⁹ “Ninggi qalie. Tamo nanngi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqnub. Silali kiñala na awaiyeqnub. 10 toea dego. Ariya nunngo Abu a na qebari sinjir nanngi geregere taqatnjreqnu. A na marimqa bei a ulonosim mandamq aiqa keresai. ³⁰ Dego kere Qotei a nunngo gate banqa segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. ³¹ Deqa nanngi ulaaib. Ninggi qebari kalil nanngi tulan bunnjrejunub.”

Ninggi Yesus aqa ñam marqajqa ulaaib

³² Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondon e kamba ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nungo ñam boleq atsiy marqai. ³³ Ariya ningi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondon e kamba ijo Abu lan qureq di unu qaji aqa ulatamuq di nungo ñam marqajqa asgibqas.”

Iga Yesus tulan qalaqalainjroqom

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninggi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanngi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa bem. ³⁵ Od, e jeu kumbra tigeltqa bem. Deqa angro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqnaqab. Angro sebiñ nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqnaqab. Aiñ yala nanngi na nanngo segi aiñ qeli nanngi jeutnjroqnaqab. ³⁶ Tamo ungasari tal qujaiq di unub qaji nanngi jeu jeu sqab.

³⁷ “Deqa ningi quiy. Tamo bei na aqa ai abu nanngi tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. Tamo bei na aqa angro mel nanngi ti aqa angro sebiñ nanngi ti tulan qalaqalainjrsimqa ariya di bunyosim e tulan qalaqalaibqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁸ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboyosim e daurbqasai di a e ombla wauqa keresai. ³⁹ Tamo bei a aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas.”

Tamo bei na Yesus aqa angro gereiyqas di Qotei na a awai bole yqas

⁴⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na ningi osim geregereingwas di a na e dego osim geregereibqas. Tamo a e oqas di a na ijo Abu e qarinqej qaji di dego oqas. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa medabu o qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaya? A na Qotei aqa medabu o qaji tamo di gereiyqo deqa. Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim gereiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Di kiyaya? A na Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji tamo di gereiyqo deqa. ⁴² Tamo bei a ijo angro bei unsim endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Yesus aqa angro.’ A degsi are qalsimqa ijo angro di osim ya ulili tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. E bole merngwai. A ijo segi angro gereiyqo deqa aqa awai bole Qotei na yqas qaji di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

11

Jon yansnjro qaji aqa angro qudei nanngi anjam bei Yesus nenemyeb

¹ Yesus na aqa angro 12 nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa a sawa di uratosiqa qure qureq giloqnsiqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Bati deqa Jon yansnjro qaji a tonto talq di soqnej. Sonaqa wau kalil Kristus a yoqnej qaji di tamo qudei nanngi unsib deqa mare mare laqnab Jon a quej. Qusiqa aqa angro qudei nanngi qarinqjrnaiq Yesus aqa areq gilsib endegsib nenemyeb, ³ “Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tarinqom kiyo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninggi aisib anjam ningi queqnub qaji deqa ti kumbra ningi uneqnub qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. ⁵ Endegsib minjiy, ‘Tamo ñam qandimnjro qaji nanngi olo ñam poinjreqnaqa sawa uneqnub. Tamo jejamu lainjro qaji nanngi olo walweleqnub. Tamo nanngo jejamu yu na ugeeleño qaji nanngo yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala getenjnro qaji nanngo dabkala olo waqeqnu. Tamo moreño qaji nanngi olo tigeleqnub. Tamo sougetejunub qaji nanngi Qotei aqa anjam bole queqnub. ⁶ Tamo nanngi e qa nanngo areqalo singilatoqnsib olo ijo ñam ulontosaieqnub qaji nanngi tulan areboleboleinjreqnu.’”

⁷ Onaqa Jon aqa angro nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa olo puluosib Jon minjqajqa aiye. Aiyeqnaqba Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanngi Jon qa

endegsi minjrej, “Ninggi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninggi tamo silai aqa banqa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ⁸ Deqa ningi tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninggi tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaeqnu qaji nanqi mandor kokba nanqo talq di unub. ⁹ Deqa ningi kiyaaq wadau sawaq gileb? Ninggi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ninggi deqa unqa gileb. Deqa e ningi endegsi merngwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanqi tulan bunjrejunu. ¹⁰ Agi nami e mandamq aiyosaisanamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. ¹¹ Deqa e bole merngwai. Jon yansjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanqi tulan bunjrejunu. Ariya tamo qudei nam saiqoji unub qaji nanqi Qotei na taqatnjroqnsiqa nanqo Mandor Koba unu deqa nanqi olo Jon tulan bunyejunub.

¹²⁻¹³ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanqo anjam ti maroqneb dena bosiq Jon yansjro qaji aqa bati brantej. Dena bosiq bini tamo ungasari nanqi Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqajqa tulan singilaeqnu. Qotei agi lan qureq di unu. ¹⁴ Ninggi quiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo Elaija a olo bqas. Anjam di nengrenq di unu. Elaija agi bej. E Jon qa merngwa osimqa Elaija aqa nam na yawo anjam merngeqnum. Ninggi ijo anjam di quqwa are soqnimqa quiy. ¹⁵ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam di geregere quem.

¹⁶ “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanqo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? E nanqo kumbra qa endegsi marqai. Nanqi angro du du bul qure ambleq di alarjroqnsib angro qudei na qudei minjreknub, ¹⁷ ‘Iga yumba anjamonumqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.’” ¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon a bosiq ingi ti wain ti uratosiq sonaqa tamo nanqi a qa maroqneb, ‘A mondor uge ti unu.’” ¹⁹ Ariya e Tamo Angro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa tamo nanqi e nuboqnsib mareknub, ‘Ninggi uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanqi koba na walweleknub.’” Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanqi aqa wau kalil unoqnsib dena nanqi bole qalieqnu, aqa powo tulan kobaquja.”

Yesus na tamo ungasari are bulyosai qaji nanqi njirjtnjrej

²⁰ Qure qudei Yesus a dia manwa gargekoba yoqnej qaji nanqi are bulyosai deqa a nanqi qa njirnej. ²¹ Osiqa minjrej, “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaq? Manwa e nunqoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanqoq di brantej qamu nanqi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib nam sumq di awoeb qamu. ²² Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanqo une qa peginjra batiamqa a na ningi tulan padalnjgougetqas. Qotei na Tair qure ti Saidon qure ti nanqi deqsim padalnjrqasai. A nanqi gulbe kiñala enjrqas. ²³ O Kaperneam tamo ungasari, ningi lan qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqa moiyo qureq aiqab. Di kiyaaq? Manwa e nunqoq di yoqnem qaji di Sodom qure nanqoq di brantej qamu nanqi bini unub qamu. Nanqi padalosai qamu. ²⁴ Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondonj Qotei a tamo ungasari nanqo une qa peginjra batiamqa a na ningi tulan padalnjgougetqas. Qotei na Sodom qure nanqi deqsim padalnjrqasai. A nanqi gulbe kiñala enjrqas.”

Yesus na ningi aqaryainjimqa ningi aqaratqab

²⁵ Bati deqa Yesus a endegsi Qotei pailyej, “O Abu, ni segi lan qa ti mandam qa ti Koba. E ino nam soqteqnum. Di kiyaaq? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanqi qa ulitoqnsimqa tamo nanqi angro du du bul unub qaji nanqi segi qa babteqnam nanqi poinjreqnu. ²⁶ Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” ²⁷ Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo banq di atelenej unu. E segi Qotei aqa njiri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo

Abu qa qalie. E na tamo qudei nanngi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqai. Yim nanngi dego ijo Abu qa qalieqab.

²⁸ “Ninggi gulbe qoboiyoqnsib waukobaeqnuub qaji ningi kalil ijoq babqa e na aqaryaingitqa ningi aqaratqab. ²⁹ E ijo segi ñam aguq atoqnsim tamo nanngi lawo kumbra enjreqnum. Deqa ningi e qa geregere qalieosib ijo anjam dauryoqniy. Yim ningi aqaratqab. ³⁰ Ningi ijo anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. Wau e na ningi engeqnum qaji di dego gulbe sai. Di oto.”

12

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa anngro nanngi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa anngro nanngi mamnjrnaqa bem sum gei elenjoqnsib uye uye giloqneq. ² Nanngi degsib gileqnaqqa Farisi qudei nanngi bosib nanngi unjrsib Yesus minjeb, “Ni une. Ino anngro nanngi gago dal anjam groteqnuub. Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.” ³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanngi minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanngi ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ningi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiqqa Qotei atraiyqajqa bem osiqa aqa wau tamo nanngi koba na uyeb. Bem di getento. Di atra tamo nanngo segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. ⁵ Dal anjam bei dego nenngrenq di unu. Anjam agiende. Atra tamo nanngi yori bati gaigai atra tal miligiq di waueqnuub. Nanngo kumbra dena nanngi dal anjam groteqnuub. Ariya nanngi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ningi anjam di nami buk miligiq di sisiyosai kiyo? ⁶ Ariya e ningi endegsi mernngwai. Bini tamo bei atra tal tulan bunyejunu qaji a nunngo ambleq di unu. ⁷ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenngrenyeb unu, ‘Ninggi e lanja atraibeqnuub. E nunngo kumbra deqa arearetbosaiqnu. Ningi tamo nanngi qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqnaq di e tulan arearetbqas.’ O Farisi, ningi Qotei aqa anjam di sisiyosib poinngo qamu ningi tamo une saiqoji nanngi gulbe enjrosai qamu. ⁸ E Tamo Anngro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo ban qandamyey qaji di boletej

⁹ Onaqa Yesus a dena walweloqsiqa qure beiq di brantosiqa Juda nanngo Qotei tal miligiq gilej. ¹⁰ Qotei tal miligiq di tamo bei ban qandamyey qaji a soqnej. Deqa tamo qudei nanngi Yesus aqa jejamuq di anjam lanja qametqa marsibqa endegsib nenemyeb, “Iga yori bati qa tamo boletqom di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei aqa kaja a yori bati qa ulonjosim subq aiyimqa a uratqasai. A na aqaryaiyosim olo subq dena osim goge atqas. Di ningi qalie. ¹² Ariya tamo nanngi kaja sai. Nanngi tamo qunun ti. Deqa iga yori bati qa tamo aqaryaiyim a bole sqas di kumbra bole.” ¹³ Yesus a nanngi degsi minjrsiqqa tamo ban qandamyey qaji di minnej, “Ni ino ban waiy.” Degsi minjnaqa aqa ban waiyonaq boleej. Aqa ban bei ombla na kerekereeb. ¹⁴ Onaqa Farisi nanngi Qotei talq dena oqedosib nanngi gam kiyersib Yesus qalib moiqaqqa deqa qairoqneq.

Yesus a segi qujai Qotei aqa wau tamo bole

¹⁵ Farisi nanngi Yesus qalqajqa qairoqneq di qalieosiqa qure di uratosiq walweloqsiqa gilej. A gileqnaqa tamo unngasari gargekoba nanngi a dauryeqnab a nanngo ma tamo kalil nanngi boletnjroqnej. ¹⁶ Osiqa a na nanngi saidnjroqnej, “Ninggi ijo ñam ubtosib maraib.” ¹⁷ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu brantej. A anjam endegsi marej, ¹⁸ “Endi ijo wau tamo e segi na giltem qaji. E a tulan qalaqalaiyeqnum. E a qa areboleboleibeqnu. E ijo Mondor aqaq di atitqa a na sawa bei bei qaji nanngi endegsim minjroqnaq, ‘Ninggi kumbra bole dauryiy.’ ¹⁹ A njirin anjam maroqnaqasai. A lelerkobaoqnaqasai. Gamq di tamo unngasari nanngi aqa kakro quoqnaqasai. ²⁰ Silai aqa banqa gerqa laqnimqa a na torei gentqasai. Wanjal aqa pulon kiñalaamqa a na torei mosotqasai. A degsim lawo na wauoqnsim gilsim gilsim kumbra bole torei

singilatqas. ²¹ Yimqa sawa bei bei qaji nanngi a qa nanngo areqalo singilatosib a na nanngi aqaryainjrqajqa deqa tariñoqnsib sqab.”

Tamo qudei nanngi maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu”

²² Onaqa bati di tamo bei mondor uge na medabu getentosiq nam qandimyej qaji a soqnej. Sonaqa tamo qudei na a osib Yesus aqa areq beb. Bonabqa Yesus na mondor uge di wiyetonaqa aqa meñ otyonaqa aqa namdamu boleosiqa a sawa unsiq anjam bole maroqnej. ²³ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugugetosib maroqneb, “Tamo di a Devit aqa Hiri kiyo?” ²⁴ Onaqa Farisi nanngi nanngo anjam di qusibqa maroqneb, “Sai. Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanngi winjreqnu.”

²⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo nanngi sawa qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na geregere sqa keresai. Nanngi niñaqosib koboqab. Tamo nanngi qure qujai kiyo tal qujai kiyo di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanngi winjrqas di nanngi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanngi olo taqatnjrqas? Di keresai. ²⁷ Ningi mareqnu, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanngi winjreqnu.’ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanngi winjrqai di yai aqa singila na nunngo angro nanngi mondor uge winjrqab? Deqa nanngi segi na merngwab, ningi anjam groteqnu. ²⁸ Ariya e Qotei aqa Mondor aqa singila na mondor uge nanngi winjrqai di ningi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ningi degsi poingwas.

²⁹ “Tamo bei a kiyersim tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqas? E marqai. A mati tamo di sil na tontim soqnimqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqa keresai.

³⁰ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.

³¹ “Deqa e ningi endegsi merngwai. Tamo ungasari nanngo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Nanngo misilij anjam mareqnu qaji une di dego Qotei na kobotetnjrqas. Ariya nanngi Qotei aqa Mondor misilinyqab une di Qotei na kobotetnjrqasai. ³² E Tamo Angro. Tamo a e misilinyqas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo a Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqasai. Bini bati endeqa Qotei na kobotqasai. Mondor dego Qotei na kobotqasai.”

Nam uge nanngi gei uge ateqnub

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Nam bole nanngi gei bole ateqnub. Nam uge nanngi gei uge ateqnub. Deqa tamo nanngi nam aqa gei unsibqa dena poinjrqas, ‘Nam di bole. Nam di uge.’ ³⁴ Ningi amal uge bul. Ningi tamo uge. Deqa ningi kiyersib anjam bole maroqnuqab? Tamo nanngo areqalo kalil nanngo are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu. ³⁵ Tamo bole nanngo are miligi di areqalo bole na maqejunu. Deqa nanngi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nanngo are miligi di areqalo uge na maqejunu. Deqa nanngi kumbra uge yeqnub.

³⁶ “Deqa e ningi endegsi merngwai. Mondor Qotei a tamo ungasari nanngi peginjrqab batiamqa nanngo anjam kalil nanngi laja laja mareqnu qaji di Qotei na nanngo jejamuq di qametnjrqas. ³⁷ Ino anjam boleamqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo bole.’ Ino anjam ugeamqa Qotei na mermqas, ‘Ni tamo uge.’”

Tamo qudei nanngi Yesus aqa manwa unqajqa minjeb

³⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei ti Farisi qudei ti nanngi na kamba Yesus minjeb, “O Qalie Tamo, ni Qotei aqa manwa bei babtini iga unqom.”

³⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra tulan ugedamu. Nanngi Qotei areiyosaieqnu. Nanngi gaigai ijo manwa laja unqajqa metbeqnu. Deqa e na ijo manwa bei nanngi osornjrqasai. Qotei aqa medabu o tamo Jona aqa manwa segi osornjritqa nanngi unqab. ⁴⁰ Agi Jona a bati qalub qolo

qalub qe ani aqa miligiq di soqnej. Dego kere e Tamo Angro bati qalub qolo qalub sub miligiq di sqai. ⁴¹ Mondorj Qotei na tamo ungasari nanngi peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanngi tigelqab. Tigelosibqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra uge babetnjrqab. Nanngi degyqab. Di kiyaaqa? Ninive tamo nanngi nami Jona aqa anjam qusib are bulyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulanj bunyejunu qaji a nunngo ambleq di unu. ⁴² Mondorj Qotei na tamo ungasari nanngi peginjrqqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a dego tigelqas. Tigelosimqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra uge babetnjrqas. A degyqas. Di kiyaaqa? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulanj bunyejunu qaji a nunngo ambleq di unu.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanosim sawa kanjranjoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa namam ugeiyim marqas, ⁴⁴⁻⁴⁵ ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiquai.’ A degsi marsimqa aisim tal di lanja unu degsim unqas. Tal di nami manj solsib inji inji kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulanj ugedamu nanngi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqribqa tamo di aqa so tulanj ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulanj ugedamuqas. Dego kere tamo ungasari bini bati endeqa kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi degsib sougetesqab.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanngi tal qabe?”

⁴⁶ Yesus na tamo ungasari gargekoba nanngi anjam degsi minjreqnaqa aqa was nanngi aqa ai koba na Yesus qa bosib talq di iteb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanngi na anjam bei minjqajqa deqa oqeq di tigelesoqneb. ⁴⁷ Onaqa tamo bei na Yesus minnej, “Ni que. Ino was nanngi ino ai ombla na ni anjam bei mermqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ⁴⁸ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ijo ai ijo was nanngi tal qabe?” ⁴⁹ Degsi minjsiqa aqa ban na aqa segi angro nanngi osoryosiqa minnej, “Ni une. Ijo ai ijo was nanngi agide. ⁵⁰ Tamo a ijo Abu lanj qureq di unu qaji aqa areqalo dauryoqnqas di a ijo was bole. A ijo jaja. A ijo ai.”

13

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

¹ Bati deqa Yesus a tal uratosiqa alile aisiq ya agu qalaq di awoej. ² Onaqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanngi bosib aqa areq di koroonabqa a sasalosiqqa qobun gogetosiq di awoej. Awesonaqa tamo ungasari kalil nanngi alile di tigelesoqneb. ³ Tigelesonabqa a na yawo anjam gargekoba nanngi minjroqnej. Yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ninngi quiy. Tamo bei a gilsiqqa aqa inji wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyeleneb urur oqoqjateb. ⁶ Nanngo jirim tulanj guma aiyosai deqa senj oqsiq kanjanonaqa nanngi laosib moreneb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulanj gargekoba ateleneb. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30. ⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa nanngi aqa areq bosib nenemyeb, “Ni kiyaaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjreqnum?” ¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtimga ijo angro ninngi segi utru qalieqab. Ariya a na tamo ungasari lanaj nanngi yawo anjam aqa utru osornjqasai. ¹² Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas.

Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yayimqa a lanja sqas. ¹³ Tamo ungasari nanngi di nam atoqnsib ijo anjam aqa damu unosaieqñub. Nanngi dab atoqnsib ijo anjam aqa utru quosaieqñub. Osib poinjrosaeqñu. Deqa e na nanngi yawo anjam segi minjreqnum. ¹⁴ Nanngo kumbra dena anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami marej qaji di aqa damu branteqñu. A endegsi marej, 'Ninggi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poingwasai. Ninggi nam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poingwasai. ¹⁵ Tamo ungasari di nanngo are miligi geteñnjrejunu. Nanngo dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjreqñu. Nanngi nam brunejunub. Deqa nanngo namdamu na ijo kumbra unqasai. Nanngo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqsai. Nanngi are bulyosib ijoq bqasai dego. Deqa e na nanngi boletnjrqsai.' Qotei a nami degsi marej.

¹⁶ "O ijo angro, ninggi nunngo namdamu na ijo kumbra uneqñub. Nunngo dabkala na ijo anjam queqñub. Deqa ninggi tulan areboleboleingem. ¹⁷ E bole merngwai. Nami Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti tamo bole bole nanngi ti gargekoba kumbra ninggi bini uneqñub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanngi unosaioqñeb. Anjam ninggi bini queqñub qaji di dego nanngi quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanngi quosaioqñeb."

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, "Saga yago qa yawo anjam e maronum di aqa utru e na babbatqa ninggi quiy. ¹⁹ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di tamo qudei nanngi qusibqa ariya nanngi gegerere poinjrosai. Deqa Satan a bosim anjam di olo yainjrqs. Qotei na nanngo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqs. ²⁰ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrims anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. ²¹ Ariya anjam di nanngo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo qudei na bosib nanngi gulbe enjrsib ugeugeinjrqs. Yimqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di nanngi olo ulontqab. ²² Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanngi olo mandam qa ingi ingi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqajqa are prugnjoqñas. Yimqa kumbra dena nanngi gisañnjrsim Qotei aqa anjam nanngo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanngi gei bole atosaeqñub dego kere. ²³ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib gegerere poinjrims anjam are miligiq di singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanngo are miligiq di saga bul tulan kobaqas. Qudei 100. Qudei 60. Qudei 30."

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam

²⁴ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei tamo ungasari nanngi endegsi minjrej, "Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a gilsiq aqa ingi wauq di bem sum yageleñej dego kere. ²⁵ Bem sum yageleñonaqa qolo tamo ungasari nanngi njerensonabqa jeu tamo bei a bosiq bem sum yago ambleq di pilagin yago dego breiyej. Breiyosiq ulañej. ²⁶ Ariya bunuqna bem sum oqsib geiteleñonabqa pilagin na dego dauryosiq oqej. ²⁷ Deqa kanjal tamo nanngi na bosib unsibqa wau lanja minjeb, 'O Tamo Koba, ni bem sum segi yagem. Deqa kiyaaq bem sum oqsib geitonubqa pilagin dego dauryosib oqonub?'

²⁸ "Onaqa wau lanja na kamba minjrej, 'Jeu tamo bei a bosiq pilagin yago breiyej.' Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, 'O Tamo Koba, ni marimqa iga pilagin di otoreleñqom.' ²⁹ Onaqa minjrej, 'Ninggi pilagin otoraib. Ninggi otorqab di bem sum ti turtosib otoro uge. ³⁰ Deqa ninggi uratib soqñeb. Bem sum ti pilagin ti koba na oqsib geiteleñabqa e na ijo wau tamo qudei nanngi endegsi minjrqsai, "Ninggi pilagin otorosib ruwoelenosib namyuwoq di koitij. Koitosib bem sum olo osib ijo talq di atelenij." "

Sis yago qa yawo anjam

³¹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. ³² Sis yago naŋgi tulaŋ kiñilala kas yago bul. Ingi ingi qudei naŋgo yago kokba yala. Sis yago naŋgi tulaŋ kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulaŋ kobaqujaqas. Osim ŋam qudei buñjrsim dani kokba ateleŋqas. Amqa qebari naŋgi bosib aqa daniq di simi ateleŋqab.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

³³ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Uña bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiqa bem sum laŋaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³⁴ Yesus a na tamo ungasari naŋgi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. A anjam bei minjrosairoqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. ³⁵ A kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “E yawo anjam tamo ungasari naŋgi minjroqnqai. Tulaŋ nami yawo anjam di aqa utru uliesoqnej. Sosiqa agi bini uliejunu. Deqa e na ubtosiy maroqnqai.”

Pilagin yago breiyqajqa yawo anjam aqa utru

³⁶ Osiqa Yesus na tamo ungasari naŋgi uratnjrsiqa tal gogetosiq di sonaqa aqa angro naŋgi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na pilagin qa yawo anjam di aqa utru gegerere plaltosim merge.”

³⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Tamo bem sum yagej qaji di agi e segi. E Tamo Angro. ³⁸ Bem sum aqa wau di mandam endi. Bem sum yago di tamo ungasari Qotei na taqatnjreqnu qaji naŋgi. Pilagin yago di Satan aqa segi tamo ungasari naŋgi. ³⁹ Jeu tamo pilagin yago breiyej qaji di Satan. Bem sum geiteleño bati di diño bati. Wau tamo bem sum otoreleñeb qaji di laŋ angro naŋgi. ⁴⁰ Deqa ningi quiy. Wau tamo naŋgi bosib pilagin otorosib ŋamyuwoq di koiteleñeb dego kere laŋ angro naŋgi diño bati qa kumbra degyqab. ⁴¹ Bati deqa e Tamo Angro na ijo laŋ angro naŋgi qarijnjritqa aisib ingi uge uge kalil tamo naŋgi uneq breinjreqnub qaji naŋgi ti tamo kalil kumbra uge uge yeqnub qaji naŋgi ti pilagin bul breinjrib ŋamyuwo kobaq aiqab. Deqa Qotei a naŋgo Mandor Koba sqasai. Osim naŋgi taqatnjrqasai dego. ⁴² Naŋgi ŋamyuwo kobaq aisib dia akamkobaoqnsib pailoqnsib naŋgo jaqatin qa qalagei anjam atoqnqas. ⁴³ Bati deqa tamo ungasari kumbra bole bole yeqnub qaji naŋgo Abu Qotei na naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Deqa naŋgi seŋ bul tulaŋ suwañesqab. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Silali ulitqajqa yawo anjam

⁴⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo qudei na silali kobaquja osib ŋam moŋgum miligiq di ateb dego kere. Atsib nañu agu beiq di sub bogsib sub miligiq di ŋam moŋgum uliteb. Onaqa tamo bei na bosiq ŋam moŋgum di itosiq tulaŋ areboleboleiyej. Deqa a ŋam moŋgum di olo subq di mororyosiq gilsiq aqa ingi ingi kalil qarinyosiq dena silali osiq nañu agu di awaiyej.”

Kolilei qa yawo anjam

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei laŋ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari naŋgi taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sqas. Kumbra di ingi ingi qarinyo tamo bei a kolilei qa ŋamoqnej dego kere. ⁴⁶ A gilsiq kolilei tulaŋ boledamu bei itosiq olo puluosi bosiq aqa ingi ingi kalil qarinyosiq dena silali osiq kolilei di awaiyej.”

Kakanj waiyqa yawo anjam

⁴⁷ Osika Yesus a olo marej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo nanji yuwalq di kakanj waiyosib qe gargekoba utru segi segi eleñeb dego kere. ⁴⁸ Kakanj maqonaqa tamo nanji na titosib bosib ululq di goge atsib awoosib qe bole bole gumbaqa di jigeleñeb. Osib qe uge uge uratosib qalaq di breinjreb. ⁴⁹⁻⁵⁰ Kumbra deqaji diño bati qa brantqas. Lanj angro nanji bosib tamo bole bole nanji eleñqab. Osib tamo uge uge nanji breinjribqa njamyuwoq aiqab. Njamyuwo koba dia nanji akamkobaoqnsib pailoqnsib nanjo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnqas.”

⁵¹ Osika Yesus na aqa angro nanji endegsi nenemnjrej, “Yawo anjam kalil merngonum qaji endi ningi utru poingwo e?” Onaqa nanji na minjeb, “Od.” ⁵² Onaqa Yesus na olo minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas. Anjam di dal anjam qalie tamo qudei nanji poinjreqnu. Poinjreqnu qaji nanji tal aqa abu bul sqab. Deqa nanji nanjo talq dena ñoro bunuj ti ñoro namij ti eleñoqnsib oeqe atoqnqab.”

Yesus aqa qure utru nanji aqa anjam quetosai

⁵³ Yesus a yawo anjam di kalil marsiq koboonaqa a sawa di uratej. ⁵⁴ Osika aqa segi qure utruq gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanjo Qotei tal miligiq gilsiqqa tamo ungasari gargekoba sonab tigelosiqqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa tamo ungasari nanji aqa anjam qusibqa tulanj pruguetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osika anjam singila deqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq manjwa deqaji bableñeqnu? ⁵⁵ Aqa abu a laña tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa ñiri. A Jems na Josep na Saimon na Judas na nanjo was. ⁵⁶ Aqa jaja kalil nanji agi iga koba na endi unum. Deqa a kiyersiq manjwa deqaji bableñeqnu?” ⁵⁷ Nanji degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. Onaqa a na minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di nanji aqa anjam quetqa asginjrqas. Deqa a ñam saiqoji sqas. Aqa segi talq di dego a ñam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnqas di nanji aqa anjam quetoqnsib aqa ñam soqtoqnqab.” ⁵⁸ Yesus na tamo ungasari nanji degsi minjrej. Aqa segi qure utruq di a manjwa gargekoba yosai. Di kiyaaqa? Nanji a qa nanjo areqalo singilatosai deqa.

14

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansnjro qaji”

¹ Bati deqa tamo ungasari nanji Yesus qa saosib laq nabqa Mandor Herot a quej. ² Qusika aqa wau tamo nanji minjrej, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osika manjwa bableñeqnu.”

³⁻⁴ Herot a nami aqa was Filip aqa ñauñ Herodias yayiosiq ej. Deqa Jon na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa uña em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjinj oqetonaqa aqa qaja tamo qudei qarijnjrnaqa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ⁵ Jon a tonto talq di sonaqa Herot a endegsi are qaloqnej, “E Jon qalit moiqa.” Ariya tamo ungasari kalil nanji maroqneb, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” Nanji degsib maroqneb deqa Herot a nanji ulainjrsiq Jon qalqa uratej.

⁶ Ariya bati bei Herot a Jon qalim moiqaqja gam endegsi itej. Aqa nambabo bationaqa a na maruro atsiqa tamo qudei nanji metnjrnaq bosib aqa talq di koroeb. Koroosib inji uyeq nabqa Herot aqa ñauñ aqa angro sebinj a warum miligiq bosiqqa nanji lou tuetnjroqnej. Onaqa Herot a di unsiqa tulanj areboleboleiyej. ⁷ Deqa a na angro sebinj di minjej, “Ni ijo inji kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” Osika aqa anjam di olo singilatosiq minjej, “Ijo anjam di e bole dauryqai. E uratqasai bole sai.” ⁸ Onaqa angro sebinj aqa ai na minjej, “Ni Jon aqa gate qa Herot minje.” Onaqa angro sebinj na Herot minjej, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabirj di atsim ebe.”

⁹ Onaqa Herot a Jon qalim moiqaqqa are sosai deqa a are tulan gulbekobaiyej. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanngo ulatamuq di marsiq singilatej qaji deqa are qalsiqa angro sebin di minjej, “Di kere.” ¹⁰ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinyonaq gilsiq tonto talq di Jon aqa kakro gentetej. ¹¹ Osiqa aqa gate tabirq di atsiqa osi bosiq angro sebin di yonaqa a na osi gilsiq aqa ai yej. ¹² Onaqa bunuqna Jon aqa angro nanngi deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb. Osib Yesus aqa areq gilsib minjeb, “Herot na Jon qalnaq moiyej.”

Yesus a tamo 5,000 nanngi inngi anainjrej

¹³ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa a sawa di uratosiq qobun bei gogetosiq wadau sawaq gilej. Aqa angro nanngi ti gileb. A gileqnaqa tamo ungasari kalil nanngi deqa qusibqa nanngo segi segi qureq na tigelosib singa na gurgurosib Yesus namqajqa gileb. ¹⁴ Onaqa Yesus a qobun na gilsiq tiryosiq nam atej di tamo ungasari tulan gargekoba nanngi nami tiryqa sawaq di tarijesonab unjrej. Unjrnsiq a nanngi qa are ugeiyej. Deqa a nanngo areq aisiqa nanngo ma tamo kalil boletnjroqnej.

¹⁵ Onaqa seŋ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Seŋ aiqo. Qoloqas. Deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa qure qureq gilsib di inngi awaiyosib uyqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanngi kiyaa qure qureq gilqab? Ninngi segi na inngi anainjriy.” ¹⁷ Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Iga inngi sai. Iga bem 5 qe aiyela segi unu.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Bem ti qe ti di ijoq osib boiy.”

¹⁹ Onaqa nanngi bem ti qe ti di osi bosib Yesus yonabqa a na tamo ungasari kalil nanngi minjrej, “Ninngi kalil ninngi di awoelenjoiy.” Onaqa nanngi kalil awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lan goge tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti ginjenyosiq aqa angro nanngi enjrnaqa nanngi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanngi jeisib enjreknab uyoqneb. ²⁰ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inngi oto urateleŋeb qaji di Yesus aqa angro nanngi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqeleŋej. ²¹ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji nanngi sisiyeb 5,000. Ariya ungasari ti angro du du ti nanngi sisiyosai.

Yesus a ya banngaq na walwelej

²² Onaqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Ninngi qobun gogetosib namoosib gilsib ya agu taqal beiq di tiryosib soqniy. E na tamo ungasari nanngi minjritqa nanngo qure qureq jaraiyoqni e bqai.” ²³ Onaqa Yesus aqa angro nanngi namoosib qobun na gileqnaqqa Yesus na tamo ungasari nanngi minjrnaq jaraiyeqnaqqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Oqsiq a segi mana goge di sonaqa bilaqtej. ²⁴ Onaqa aqa angro nanngi qobun na gileqnaqqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq nanngi pulutnjrej. ²⁵ Nobqolo amburu Yesus aqa angro nanngi bosiq ya banngaq na walwelosiq nanngi daurnjrsiq gilej. ²⁶ Onaqa nanngi nam ateb di Yesus a ya banngaq na walwelosiq nanngo areq beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib nanngi tulan ulaugetosib lelenkobaeb. ²⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Nungo are singilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib.”

²⁸ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni kiyu beqnum? Ni degam e odbimqa e kamba ya banngaq na walwelosiy ino areq bqai.” ²⁹ Onaqa Yesus na Pita minjej, “Od, endi e. Ni au.” Degsi minjnaqa Pita a qobun uratosiq ya banngaq na walwelosiq gilsiq Yesus jojomyej. ³⁰ Yesus jojomyosiq nam atsiq jagwa unsiq ulaej. Ulaosiq tuqoqnsiq maosiq Yesus minjej, “O Tamo Koba, e tuqeqnum. Deqa ni e aqaryaibe.”

³¹ Onaqa Yesus na aqa ban waiyosiq Pita ojsiq soqtej. Soqtosiq minjej, “Kiyaa ni areqalo aiyeltonum? Ni e qa ino areqalo singilatqa yonum keresaiimqo.” ³² Degsi minjsiq nanngi aiyel qobun gogetonabqa jagwa laej. ³³ Onaqa tamo qobunq di soqneb qaji nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa nanngi aqa nam soqtosib minjeb, “Bole, ni Qotei aqa ŋiri.”

Tamo ungasari nanngi Yesus aqa gara mutu ojeqnaq nanngo ma kobooqnej

³⁴ Yesus aqa angro nanngi koba na qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb. ³⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanngi na Yesus unsibqa aqa ulatamu

poinjrej. Poinjrnaqa anjam qarinyonab qure qure kalil jojom di soqneb nanği quoqnsib nanço ma tamo nanği joçoqnsib Yesus aqa areq osi belenjoqneb. ³⁶ Belenjoqnsib Yesus endegsib minjoqneb, “Nanği ino gara mutu segi ojobqa nanço ma kobooqnqas.” Onaqa Yesus na odnjrnaqa tamo unğasari kalil ma ti soqneb qaji nanği aqa gara mutu ojobqneb. Ojobqneb qaji kalil nanço ma kobooqnej.

15

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanço kumbra qa ti marej

¹ Onaqa bati deqa Farisi nanği ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanği Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb. Koroosib minjeb, ² “Ino anğro nanği kiyaaq gago moma nanço kumbra gotranıyeqñub? Ağı nanği inği uyqa oqnsib mati bañ yansosaisosib laña uyeqñub.”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği kiyaaq Qotei aqa dal anjam gotranıyoqnsibqa olo nunço segi moma nanço kumbra dauryeqñub? ⁴ Qotei a nami marej, ‘Ni ino ai abu nanço sorgomq di geregere sosimqa nanço anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanği misilinjrimqa a qalib moyem.’ Qotei a nami degsi marej. ⁵ Ariya ninği mareqñub, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo inği qa truquamqa a na minjqas, ‘Ijo inği inği ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.’” ⁶ A degsi minjqas di ninği marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanği aqaryainjraiq.’ Ninği degsib marqab. Nunço kumbra dena ninği Qotei aqa anjam gotranıyoqnsibqa olo nunço segi moma nanço kumbra dauryeqñub.

⁷ “Ninği gisañ tamo. Ninği anjam maro aiyelteqñub. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ninği qa anjam endegsi marej, ⁸ ‘Tamo nanği di nanço medabu na ijo ñam soqteqñub. Ariya nanço are miligi e qa sosai. Isaq di unu. ⁹ Nanği laña babañ na e qa loueqñub. Osib mandam tamo nanço dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqñub, ‘Anjam endi Qotei aqa anjam.’”

Inği kiye na tamo a jiga yeqñu?

¹⁰ Yesus a Farisi nanği anjam degsi minjrısiqa olo tamo unğasari kalil nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği ijo anjam endi geregere qusib poingem. ¹¹ Tamo bei a inği uyimqa aqa miligiq aiqas dena tamo jiga yqasai. Inği uge uge tamo aqa medabuq na branteqñu qaji dena tamo jiga yeqñu.”

¹² Yesus na tamo unğasari nanği anjam degsi minjrısiq koboonaaq aqa anğro nanği aqa areq bosib minjeb, “Farisi nanği ino anjam di qusib ni qa are ugeinjrqo. Di ni qalie e?”

¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo Abu lañ qureq di unu qaji a inği yagobuleqñu. Inği kalil a yagosai qaji di a na jirim qoji otorosim taqal breinjrqas. ¹⁴ Deqa ninği Farisi nanği uratnjrib soqneb. Nanği tamo ñam qandimo bul unub deqa nanği na tamo bei gam osoryqa keresai. Ninği qalie, tamo ñam qandimo bei na tamo ñam qandimo bei aqa bañ ojsim ombla walwelqab di ombla mangalsib subq aiqab. Farisi nanği tamo deqaji bul.”

¹⁵ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, inği jiga qa yawo anjam ni maronum di aqa utru geregere plaltosim mergim iga quqwom.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba aqa anğro nanği endegsi minjrej, “Ninği dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? ¹⁷ Tamo nanği inği uyeqñabqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqñub. Ninği di poingosai kiyo? ¹⁸ Inği uge uge tamo aqa are miligiq na oçoqnsiq medabuq na branteqñu qaji dena tamo jiga yeqñu. ¹⁹ Inği uge uge di ağı ubtosiy mernğwai. Areqalo uge uge, tamo qaloqa, uña qa laoqa, was aqa ñaun anjamyoqa, bajınoqa, was aqa jejamu laña gisañyoqa, was yomuiyoqa. ²⁰ Kumbra uge uge dena tamo jiga yeqñu. Tamo a bañ yansosaisosim laña inği uyqas dena a jiga yqasai.”

Kenan qaji uña a Yesus qa aqa areqalo sinğilatej

²¹ Onaqa Yesus a dena tigelosıqa walwelosiq Tair qure ti Saidon qure ti nanço sawaq gilej. ²² Gilsiq di sonaaq Kenan qaji uña bei a sawa dena brantosıqa Yesus aqa areq bosıqa sinğila na pailyosiq minjej, “O Tamo Koba, Devit aqa ñiri, ni e qa are ugeimeme. Mondor

uge na ijo angro sebiŋ a tulaŋ ugeugeiyoqnsiq jaqatiŋ koba yeqnu.”²³ Onaqa Yesus a uŋa di aqa anjam qusiq quosaibulosiq anjam bei kamba minjosai. A mequmej. Deqa Yesus aqa angro nanŋi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, uŋa di a singila na iga pailgoqnsiq daurgeqnu. Deqa ni na saidyimqa a puluosim ulaŋqas.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Israel nanŋi sougetejunub. Nanŋi kaja bul mandor saiqoji. Qotei na e qarinqbonaq nanŋo segiq bem.”²⁵ Onaqa uŋa di a Yesus aqa areq di singa pulutosiq pailyosiq minjrej, “O Tamo Koba, ni e aqaryaibe.”²⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Iga angro du du nanŋo inŋi yainjrsim olo bauŋ nanŋi anainjrqom di kumbra bolesai.”²⁷ Onaqa uŋa dena olo Yesus minjrej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Angro du du nanŋi inŋi uyeq nabqa inŋi ñenŋi ululoŋeqnaqa bauŋ nanŋi dego uyeq nub.”²⁸ Onaqa Yesus a anjam di qusiq minjrej, “O uŋa, ni e qa ino areqalo tulaŋ singilatonum. Osim agi ni na anjam degsi merbonum. Deqa ni gilime. Ino anjam di e na dauryosiy ino angro boletqai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa mondor uge na aqa angro di uratonaqa a boleej.

Yesus a tamo unŋasari gargekoba nanŋi boletnjroqnej

²⁹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiq walwelosiq Galili ya aguuq di brantej. Brantosiq dena manaq oqsiiq dia awesoqnej.³⁰ Awesonaqa tamo unŋasari tulaŋ gargekoba nanŋi na tamo singa qandamnjo qaji ti tamo ŋam qandimnjro qaji ti tamo jejamu lainjro qaji ti tamo meŋ singilainjro qaji ti tamo ma utru segi segi so qaji nanŋi ti joqsib boqnsib Yesus aqa areq di atoqneb. Ateq nabqa a na nanŋi kalil boletnjroqnej.³¹ Deqa tamo meŋ singilainjro qaji nanŋi olo anjam bole maroqneb. Tamo jejamu lainjro qaji nanŋo jejamu olo singilaoqnej. Tamo singa qandamnjo qaji nanŋi olo tigelosib walweloqneb. Tamo ŋam qandimnjro qaji nanŋi olo ŋam poinjreqnaqa sawa unoqneb. Deqa tamo unŋasari kalil nanŋi Yesus aqa maŋwa di unoqnsib tulaŋ prugoqnsib Israel nanŋo Qotei aqa ñam soqtoqneb.

Yesus a tamo 4,000 nanŋi inŋi anainjrej

³² Onaqa Yesus na aqa angro nanŋi olo metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo unŋasari nanŋi bati qalub e koba na soqneb nanŋi inŋi saiqoji. Deqa e nanŋi qa are ugeibqo. E nanŋi mam ti suweinritqa gamq di nanŋi mam na lao uge.”³³ Degsi minjrnqa nanŋi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga inŋi qabe na osimqa tamo unŋasari gargekoba endi anainjronam kereqas?”³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninŋi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu. Qe kiñilala quja quja dego unu.”

³⁵ Onaqa Yesus na tamo unŋasari nanŋi minjrej, “Ninŋi kalil mandamq di awoelenoyi.”³⁶ Degsi minjrnqa nanŋi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 ti qe ti di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiq bem ti qe ti ginŋenyosiq aqa angro nanŋi enjreqnaqa nanŋi na osi giloqnsibqa tamo unŋasari nanŋi anainjreqnab uyoqneb.³⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa inŋi oto urateleŋeb qaji di Yesus aqa angro nanŋi na koroyosib gumba kokba 7 di jignab maqeleŋej.³⁸ Tamo kalil inŋi uyeq qaji nanŋi sisiyeb 4,000. Ariya unŋasari ti angro du du ti nanŋi sisiyosai.³⁹ Onaqa Yesus na tamo unŋasari kalil nanŋi suweinjrnqa nanŋo qure qureq gileq nabqa a qobuŋ gogetosiq Magadan sawaq gilej.

16

Farisi nanŋi Qotei aqa maŋwa bei unqajqa mareb

¹ Onaqa Farisi ti Sadyusi ti nanŋi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a ojqajqa deqa gisanjyosib minjeb, “Ni endego Qotei aqa maŋwa bei babtım iga unqom.”² Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Bilaqteqnaqa ninŋi mareq nub, ‘Seŋ lentqo. Laŋbi usriŋqo. Deqa sawa boleqas.’³ Nebeeqnaqa ninŋi mareq nub, ‘Laŋbi tuluqo. Seŋ lentqo. Deqa jagwa awa ti bqas.’ Od, ninŋi laŋ unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya Qotei aqa maŋwa bini branteqnu qaji di ninŋi kiyaaq utru poiŋgosaieqnu?”⁴ Tamo unŋasari bini bati endeqa unub qaji nanŋo kumbra tulaŋ ugedamu. Nanŋi Qotei areiyosaieq nub. Nanŋi gaigai Qotei aqa maŋwa laŋa unqajqa metbeq nub. Deqa e na Qotei aqa maŋwa bei nanŋi

osornjrqsai. Jona aqa manwa segi osornjritqa nanngi unqab.” Yesus na Farisi ti Sadyusi ti nanngi degsi minjrsiqa uratnjrsiq gilej.

Bem tiyeqnu qaji sum qa yawo anjam

⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsqa koba na olo qobun gogetosibqa ya agu taqal beiq di branteb. Bati deqa aqa angro nanngi bem oqajqa are walnjrej. ⁶ Onaqa Yesus a nanngi endegsi minjrej, “Ninggi geregere nam atsib soqniy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nango bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Sadyusi nango bem dego tiyekritosim tulan kobaqujaqas.” ⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?” ⁸ Onaqa Yesus a nango anjam di qalieosiqa minjrej, “Nungo areqalo e qa singilatqa yonub tulan keresaiingwo. Ninggi kiyaaqqa bem osai deqa mareqnu? ⁹ Ninggi e qa poingosai unu kiyo? E nami bem 5 ginjenyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninggi inggi oto koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej. Ninggi deqa are walngwo kiyo? ¹⁰ E bati bei bem 7 dego ginjenyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetnjrnaqa ninggi inggi oto koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqelenej. Ninggi deqa are walngwo kiyo? ¹¹ O ijo angro, e ninggi bem tiyeqnu qaji sum qa merngonum di e ninggi yawo anjam merngonum. E ninggi bem bole qa merngosai. Ninggi kiyaaqqa deqa poingosai? Ninggi quiy. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi ti Sadyusi ti nango bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. Ninggi deqa geregere nam atsib soqniy.”

¹² Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrnaqa nanngi qusib poinjrej, “Bole, Yesus a bem bole tiyosim kobaqujaqas deqa iga mergosai. Farisi ti Sadyusi ti nango gisan anjam bem bul tulan kobaqas deqa iga mergwo.”

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa nam ubtej

¹³ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanngi olo joqsqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nango sawaq di branteb. Brantosib Yesus na aqa angro nanngi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanngi e Tamo Angro e qa kiyersib mareqnu?” ¹⁴ Onaqa nanngi na minjeb, “Tamo qudei nanngi mareqnu, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanngi mareqnu, ni Elaija. Qudei nanngi mareqnu, ni Jeremaia kiyo Qotei aqa medabu o tamo nanngi nami soqneb deqaji bei kiyo?” ¹⁵ Onaqa Yesus a nanngi olo nenemnjrej, “Ninggi segi e qa kiyersib mareqnu?”

¹⁶ Onaqa Saimon Pita na minjej, “Ni Kristus. Ni Qotei hambile gaigai unu qaji aqa njiri.”

¹⁷ Pita a kamba Yesus degsi minjnaqa a na minjej, “O Saimon, Jona aqa njiri, ni tulan areboleboleimeme. Di kiyaaqqa? Ino anjam merbonum di mandam tamo bei na babtosiq mermosai. Ijo Abu lan qureq di unu qaji a segi na anjam di babtosiq mermqo. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermqai. Ni Pita. Ni meni bul. Meni quraq di e na ijo segi tamo ungasari kalil nanngi koroinjrqi. Koroinjritqa Moiyo Qure aqa singila na nanngi ugetnjrqa keresai. ¹⁹ O Pita, ni que. Qotei a lan qureq di Mandor Koba unu deqa e ni singila emqai. Emitqa ni mandamq endi gam getentqam di Qotei a dego lan qureq di gam getentqas. Ni mandamq endi gam waqtqam di Qotei a dego lan qureq di gam waqtqas.” ²⁰ Yesus na Pita degsi minjsiqa olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E Kristus. Ninggi ijo nam di ubtosib tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Bati deqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E Jerusalem aiyeqnum. Dia Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti e jaqatin koba ebsib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Yesus a anjam di ubtosiq minjrej.

²² Onaqa Pita a anjam di qusiqa Yesus osiqa qalaq gilsiq njrintosiq minjej, “O Tamo Koba, kumbra di inoq di degsi brantqa maraim.” ²³ Onaqa Yesus a bulosiqa Pita koqyosiqa njrintosiq minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni e uneq waibaim. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nango areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

²⁴ Osiqa Yesus na aqa angro kalil nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi namburbas qoboiyosim e daurbem. ²⁵ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁶ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondon aqa segi qunuñ padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. Aqa qunuñ padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qunuñ olo aqaryaiyosim a nambile sqas? Di keresai. ²⁷ E Tamo Angro. Mondon e ijo Abu aqa rian na ti aqa lan angro nanngo rian na ti bqai. Bosiy tamo ungasari kalil nanngo kumbra qa peginjrsiy awai keretosiy enjrqai. ²⁸ E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanngi morenosaisoqnibqa e Tamo Angro bqai. Bosiy nanngi taqatnjrsiy nanngo Mandor Koba soqnit nanngi e nubqab.”

17

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa angro qalub nanngi unobeiteb

¹ Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiq Pita na Jems na aqa was Jon na nanngi segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. ² Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanngi unobeiteb. Aqa ulatamu sen bul tulan suwanjoqnej. Aqa gara dego tulan pulonosiq qatekritej. ³⁻⁴ Onaqa Moses Elaija wo nanngi brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareqnaqqa Yesus aqa angro nanngi na nanngi aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanngi bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni na e odbimqa e tal kiñilala qalub gereiyqai. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.”

⁵ Pita a degsi mareqnaqa lanbi tulan suwanosiq aisiqa nanngi kabutnjrej. Onaqa lanbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanngi queb, “Endi ijo Angro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa areboleboleibeqnu. Deqa ningi aqa anjam quetoqniy.”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanngi anjam di qusibqa tulan ulaugeteb. Osib singa pulutosib mandamq di nam quosib nerenjeb. ⁷ Onaqa Yesus a nanngo areq gilsiq nanngo gateq di aqa ban atsiqa minjrej, “Ningi tigeliy. Ningi ulaaib.” ⁸ Degsi minjrnaqa nanngi tigelosib nam ateb di Yesus a segi nanngi koba na sonab uneb. Nanngi tamo bei unosai.

⁹ Nanngi Yesus ombla manaq dena olo aiyosqnsibqa Yesus a singila na minjrej, “Manwa ningi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ningi na ubtosib minjroqnaq.”

¹⁰ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib kamba minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanngi mareqnaq, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyayaq degsib mareqnaq?”

¹¹ Onaqa Yesus na minjrej, “Nanngo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nanngo areqalo gereiyetnjrsim soqnimqa bunuqna Kristus a bqas. ¹² Ariya e ningi endegsi merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa tamo nanngi a qa poinjrosai. Deqa gulbe kalil nanngi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. E Tamo Angro dego degsib jaqatin ebqab.” ¹³ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib endegsi poinjrej, “Bole, Yesus a Elaija qa bole marosai. A Jon yansjro qaji qa marqa osiqa Elaija aqa nam na yawo anjam marqo.”

Yesus a angro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa angro qalub nanngi di joqsiqa koba na aisib tamo ungasari tulan gargekoba mana utruq di tariñesonab itnjreb. Onaqa tamo bei a bosiqqa Yesus aqa areq di singa pulutosiq minnej, ¹⁵ “O Tamo Koba, ni ijo angro mel qa are ugeimimqa aqaryaiye. A bati gaigai nanarioqnsiq dena aqa jejamu tulan ugeeqnu. Bati gargekoba a ulonjoqnsiq namyuwoq o yaq aiyeqnu. ¹⁶ Deqa e a osim ino angro nanngoq osi bonumqa nanngi na boletqa yonub keresaiinjroq.”

¹⁷ Onaqa Yesus a anjam di qusiqqa endegsi marej, “Ningi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nunngo areqalo e qa singilatosa bole sai. Nunngo kumbra tulan uge. Bati gembub e ningi koba na sosiyqa nunngo gulbe di qoboiyoqnaqai? Angro mel di ijo areq osib boiy.”

¹⁸ Onaqa osi bonabqa Yesus na mondor uge di njrintosiq minnej, “Ni angro di uratosim

ulañ.” Degsi minjnaqa mondor uge na anğro di uratosiq ulañej. Ulañonaqa bati qujai deqa anğro a boleej.

¹⁹ Onaqa Yesus aqa anğro nañgi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaaq mondor uge di wiyqa yonum keresaiigwo?”

²⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Utru agiende. Niñgi e qa nuñgo areqalo siñgilatqa yonub niñgi tulañ truquonub. E bole mernğwai. Nuñgo areqalo e qa siñgilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di niñgi mana kobaquja endi minjibqa a nuñgo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas. Nuñgo areqalo e qa siñgilato qaji degesqas di niñgi kumbra kalil yqa kereingwas. ²¹ Deqa niñgi mondor uge deqaji winjrqa osibqa niñgi mati iñgi uratosib quriensib Qotei pailyoqniy. Dena qujai niñgi na mondor uge winjrib jaraiqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²² Onaqa Yesus na aqa anğro nañgi olo joqsıqa koba na sawa di uratosib Galili sawaq gilsib dia sosibqa Yesus na minjrej, “E Tamo Anğro. Jeu tamo nañgi na e ojsib tamo qudei nañgo bañq di e atqab. ²³ Atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” Onaqa Yesus aqa anğro nañgi anjam di qusib utru poinjrosai. Deqa nañgi are tulañ gulbekobainjrej.

Yesus a atra tal takis waiyej

²⁴ Onaqa bati bei Yesus aqa anğro nañgi koba na walwelosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib di sonabqa atra tal takis o tamo nañgi Pita aqa areq bosib nenemyeb, “Nuñgo Qalie Tamo a atra tal takis oqnsiq ateqnu e?” ²⁵ Onaqa Pita na minjrej, “Od, a ateqnu.”

Osiqa Pita a tal gogetosıqa takis o tamo nañgo anjam di Yesus minjqa laqnaqa Yesus a nami qalieosiq deqa minjoqujatej, “O Saimon, ni kiyersi are qalonum? Mandam endeqaji mandor nañgi yai nañgoq dena takis eqnub? Nañgo segi anğro nañgoq dena eqnub kiyo tamo lañaj nañgoq dena eqnub kiyo?” ²⁶ Onaqa Pita na kamba minjej, “Tamo lañaj nañgoq dena eqnub. Nañgo segi anğro nañgoq dena osaieqnub.” Onaqa Yesus na minjej, “Ni kere maronum. E Qotei aqa Anğro unum deqa e atra tal takis atqa uratqai di kere. ²⁷ Uñgum. Iga takis o tamo nañgo are ugetetnrqasai. Deqa ni alile aisim yima waiyosim qe namoqna oqam qaji di aqa medabu waqtosimqa aqa medabu miligiq di silali bei soqnim unqam. Unsim silali di osi gilsim gago aiyel qa takis atqa osimqa takis o tamo nañgi enjre.”

18

Niñgi anğro kiñilala bul soqniye

¹ Bati deqa Yesus aqa anğro nañgi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Qotei lañ qureq di unu qaji a na iga taqatgosim gago Mandor Koba soqnim bati deqa ino anğro yai a iga kalil buñgosim ñam ti sqas?”

² Onaqa Yesus na anğro kiñala bei metonaq aqa areq bonaqa nañgo ambleq di tigeltosıqa osornjrej. ³ Osornjrısqı minjrej, “E bole mernğwai. Niñgi are bulyosib anğro kiñala endeqaji bulqasai di Qotei lañ qureq di unu qaji a na niñgi taqatngwasai. Osim a nuñgo Mandor Koba sqasai dego. ⁴ Tamo bei na aqa segi ñam aguq atsim anğro kiñala endeqaji bulqas di Qotei na tamo di aqa ñam olo soqtetimqa a tamo kalil nañgi buñjrsim a ñam ti sqas. Deqa Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqas.

⁵ “Tamo bei a e qa are qalsimqa anğro kiñala endeqaji bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas.”

Niñgi une torei uratiy

⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na anğro kiñala endeqaji bei e qa aqa areqalo siñgilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulañ ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meniñ kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aisim moiqas di kere.

⁷ “Bunuqna tamo qudei nanği tamo qudei uneq breinjroqñqab. Bole, kumbra di brantoqñqas. Ariya tamo nanği kumbra di yoqñqab qaji nanği tulañ padalougetqab. ⁸Ino bañ na kiyo ino siñga na kiyo ni titmosim uneq waimqa laqñimqa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni bañ geño kiyo siñga geño kiyo sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni bañ aiyel ti kiyo siñga aiyel ti kiyo sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas. Ñamyuwo di gaigai yuoqñsim sqas. ⁹Ino ñamdamu na ni titmosim uneq waimqa laqñimqa ñamdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ñamdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni ñambile gaigai sqam. Ariya ni ñamdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni ñamyuwoq waimqas.

¹⁰ “Deqa niñgi anğro kiñilala endeqaji nanği qa ugeaib. E mernğwai. Nanğo lañ anğro nanği na ijo Abu lañ qureq di unu qaji aqa ulatamu gaigai koqyeqñub. ¹¹E segi Tamo Anğro. E na tamo unğasari padalo gamq di unub qaji nanği eleñeqñnum. E deqa mandamq aiyem.

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹² “Niñgi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa kaja 100 nanği manaq di soqñibqa qujai bei alelamqa a kiyerqas? E mernğwai. A na kaja 99 nanği uratñjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ¹³E bole mernğwai. A na kaja qujai di itosim tulañ areboleboleiyqas. A kaja du du 99 alelosai qaji nanği qa tulañ areboleboleiyqasai. Qujai alelqo qaji a qa tulañ areboleboleiyqas. ¹⁴Deqo kere nunğo Abu lañ qureq di unu qaji a anğro kiñala endeqaji bei padalqajqa a deqa are sosai.”

Niñgi nunğo was aqa une olo gereiyeti

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ino Kristen was bei na ni une bei emimqa niñgi segi aiyel ombla awoosib aqa une ni emqo qaji di ubtosim minje. Minjimqa a ino anjam qusim are bulyqas di ni na ino was olo onum. ¹⁶Ariya a ino anjam quetmosaiamqa ni na Kristen tamo qujai kiyo aiyel kiyo joqsimqa nanği ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjñqab. ¹⁷Ariya a nanğo anjam deqo quetñjrosaiamqa ni na Kristen tamo unğasari kalil nanği metñjrim koroosib ni taqmosib ino was aqa une di olo ubtosib minjñqab. Ariya a nanğo anjam deqo quetñjrosaiamqa ni na a qoreiye. Ni na une tamo ti takis o qaji tamo ti nanği qoreinjqreñnum deqo kere ni na ino was di qoreiye.

¹⁸ “E bole mernğwai. Niñgi mandamq endi gam getentqab di Qotei a deqo lañ qureq di gam getentqas. Niñgi mandamq endi gam waqtqab di Qotei a deqo lañ qureq di gam waqtqas.

¹⁹ “E olo mernğwai. Mandamq endi ijo anğro aiyel nanği inği bei oqa marsibqa areqalo qujaitosib ijo Abu lañ qureq di unu qaji a pailyqab di a na inği di enjrqas. ²⁰Tamo aiyel kiyo qalub kiyo ijo ñam qa are qalsib koroqab di e nanğo ambleq di sqai.”

Gago Kristen was aqa une kobotqajqa yawo anjam

²¹ Onaqa bati deqa Pita a Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “O Tamo Koba, ijo Kristen was bei na e une gembub ebimqa e aqa une di moiyoqñai? E endegyqai kiyo? A na une 7 ebimqa aqa une di moiyoqñai. Ariya a olo une bei ebimqa e moiyoqñasai. Degyqai kiyo?”

²² Onaqa Yesus na kamba minje, “Ino was bei na ni une 7 emimqa aqa une di segi moiyoqñam di keresai. A na une gargekoba emoqñsim soqñim ni aqa une kalil di deqo moiyoqñe. A ni une 7 emoqñim une di moiyoqñe. Olo une 7 emoqñim moiyoqñe. Degsim giloqñem.

²³ “Niñgi quiy. Qotei lañ qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unğasari nanği taqatñjrsim nanğo Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa kumbra sigitejunu. Mandor dena aqa kañgal tamo qudei nami silali yayieyb qaji di kamba olo yqajqa minjrej. ²⁴Aqa kañgal tamo bei 10 milion kina yayiej qaji di osib aqa ulatamuq di tigelteb. ²⁵Tigeltonabqa a na silali di kamba olo yqajqa keresaiiej. Deqa mandor a na minje, ‘Ni silali di kamba olo e ebqa keresaiimqo deqa e ni ino ñauñ wo ino anğro nanği ti osiy tamo bei aqa bañq di uratñgitqa tamo dena silali ebimqa niñgi a laña wauetoqñqab. Ino

inggi ingi kalil dego e ni yaimosiy tamo qudei nangi enjritqa nangi na kamba silali ebqab. Gam dena ni silali nami yaibem qaji di kobotqam.’²⁶ Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, ‘O Tamo Koba, ni e kumbra degbaim. Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E silali nami yaimem qaji di kalil itosiy e kamba emekritqai.’²⁷ Onaqa mandor a kangal tamo deqa dulosiqa silali kalil nami yayiej qaji di laña kobotej. Osiqa a uratonaq gilej.

²⁸ “Gilsiq kangal tamo bei ombla wauo qaji a itosiqa ojsiq kakro apiyetosiq minjej, ‘Ni nami 10 kina yaibem qaji di kamba olo ebe.’

²⁹ “Degsi minjnaq qusiqa aqa areq di singa pulutosiqa pailyosiq minjej, ‘Ni e qa dulosim mati e qa tariñoqnime. E 10 kina nami yaimem qaji di itosiy e kamba emekritqai.’³⁰ Degsi minjnaqa a aqa anjam di quetqa asgiyonaqa a osi gilsiq tonto talq di waiyosiq minjej, ‘Ni tonto talq endi soqne. Bunuqna ni 10 kina nami yaibem qaji di kamba ebekritimqa e ni olo uratmit oqedqam.’

³¹ “A degyonaqa kangal tamo qudei a koba na wauo qaji nangi unsibqa are ugeinjrnaqa aisib nangor mandor a deqa saiyosib minjeb.³² Minjnab qusiqa kangal tamo di metonaq bonaqa minjej, ‘Ni kangal tamo uge. Ni e pailbonumqa silali ni nami yaibem qaji di e na kobotonum.³³ E ni qa dulosim silali di kobotonum. Ariya kiyaa ni olo gilsim kangal tamo bei ni ombla wauo qaji a qa dulosai? Osim silali a na nami yaimej qaji di ni kobotosai?’³⁴ Degsi minjsiqa a qa tulan minjin oqetonaqa osiq qaja tamo nangor banq di atsiqa minjrej, ‘Ningi a wau koba yibqa a jaqatin ti wauosim gilsim gilsim silali kalil nami yaibej qaji di kamba ebekritimqa ningi a olo uratib gilqas.’

³⁵ “O ijo angro, dego kere ningi nungo are miligiq na nungo Kristen was nangor une kobotetnrqasai di ijo Abu lan qureq di unu qaji a dego nungo une kobotetnjwasai.”

19

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa a Galili sawa uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. ² A di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi a dauryosib aqa areq di koroonaqqa a na nangor ma tamo kalil nangi boletnjroqnej.

³ Onaqa Farisi nangi olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nangi a ojqaqqa deqa gisanjyosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei aqa njanj aqa jejamuq di une kiñala bei soqnimqa tamo dena a uratqa kere e? Gago dal anjam a kiyersi marqo?”

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di ningi nami sisiyosai kiyoo? Anjam endegsi unu, “Tulan nami Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti gereiyosiq bati deqa a tamo unja wo dego gereinjrej. ⁵ Gereinjrsiqa marej, “Tamo bei na aqa ai abu nangi uratnjrsimqa aqa njanj wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.” ⁶ Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. Deqa tamo unja wo nangi jejamu qujai sqab. Nangi olo jejamu aiyel sqasai. Qotei na nangi aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjraiq.”

⁷ Onaqa Farisi nangi na kamba Yesus minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa Moses a kiyaaq dal anjam endegsi marej, “Tamo bei na aqa njanj uratqa osimqa pepa bei nengrenjyosim yosim di a uratqas?”

⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Nungo are getengejunu deqa Moses a ningi unja uratqa merngej. Ariya tulan nami kumbra degsi sosai. ⁹ Ningi quiy. Tamo bei na aqa njanj lanj uratosim olo unja bei oqas di a na aqa njanj kumbra ugeq waiyqo. Di kiyaaq? Unja di a nami tamo bei ombla une atosai deqa.”

¹⁰ Onaqa Yesus aqa angro nangi na minjeb, “Tamo unja ti unub qaji nangi gulbe deqaji oqab deqa unqum. Nangi unja aib. Nangi lanj soqneb.”

¹¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi anjam maronub di tamo kalil nangi dauryqa keresai. Tamo nangi Qotei na singila enjreqnu qaji nangi segi anjam di dauryqa kere. ¹² Tamo qudei nangor jejamu bolesai. Nangi degsib ai miligiq na nambabeb. Deqa nangi unja oqa keresai. Tamo qudei nangi tamo qudei na welum etnjreb deqa nangi angrotqa keresai. Deqa nangi dego unja oqa keresai. Nangi lanj unub. Ariya tamo qudei nangor

segi areqalo na Qotei aqa wau ojqa marsibqa uña oqa urateqñub. Tamo nanği ijo anjam endi dauryqa kereamqa nanği dauryebe.”

Angro du du nanği Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo unğasari qudei nanği nanği angro du du joqsib Yesus na aqa banğ nanği gateq di atetnjrsim nanği qa Qotei pailyqajqa deqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqñabqa Yesus aqa angro nanği na saidnjrsib minjreb, “Nunğo angro du du nanği joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Angro du du nanği uratnjrib ijo areq beb. Nanği saidnjraib. Tamo unğasari nanği angro du du bul sqab di Qotei lanğ qureq di unu qaji a nanği Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas.” ¹⁵ Osiqa Yesus na angro du du nanği gateq di aqa banğ atetnjrsiqa a sawa di uratosiq gilej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁶ Onaqa tamo bei a Yesus aqa areq bosiqā nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?”

¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyāqa e kumbra bole qa nenembonum? Qotei a segi qujai tamo bole. Ariya ni ñambile gaigai sqajqa osimqa ni Qotei aqa dal anjam daurye.”

¹⁸ Onaqa tamo dena olo Yesus nenemyej, “E dal anjam kiye dauryqai?” Onaqa Yesus na minjej, “Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni bajñaim. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisanjaim. ¹⁹ Ni ino ai abu nanği sorgomq di geregere sosimqa nanği anjam dauryoqne. Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanği degsim gereinjroqne.”

²⁰ Onaqa angro wala dena olo Yesus minjej, “E dal anjam kalil di nami dauryosim boqñem agi bini degsi unum. Deqa e Qotei aqa kumbra kiye keretosai unum?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni Qotei aqa kumbra kalil keretqa osimqa endegye. Ni gilsim ino inği inği kalil qarinyosim silali osim tamo inği inği saiqoji nanği jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni lanğ qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqa are tulanğ gulbeiyej. A inği inği koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulañej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “E bole merñgwai. Tamo unğasari inği inği koba ti unub qaji nanği Qotei na taqatnjrsim nanği Mandor Koba sqa marsibqa lanğ qureq oqwajqa tulanğ banği koba. ²⁴ E inği olo merñgwai. Kamel a yumba miligiq gilqajqa banği koba. Dego kere tamo unğasari inği inği koba ti unub qaji nanği Qotei na taqatnjrsim nanği Mandor Koba sqa marsibqa lanğ qureq oqwajqa tulanğ banği koba.”

²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanği anjam di qusibqa tulanğ prugugetosib minjeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa tamo yai nanği Qotei na eleñamqa nanği ñambile gaigai sqa kere?”

²⁶ Onaqa Yesus a nanği koqñjrsiqa minjrej, “Tamo nanği segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanği eleñqa kere. Di kiyāqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁷ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inği inği kalil uratosim ni daurmeqnum. Deqa iga awai kiye oqom?”

²⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merñgwai. Mondorñ Qotei a lanğ bunuj ti mandam bunuj ti atimqa bati deqa e Tamo Angro ñam kobaquja osiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. Awesosiyqa ninği tamo e daurbeqñub qaji metngitqa ninği dego awo jaram kokba 12 di awoelenqab. Awoosib Jekop aqa angro 12 nanği moma kalil nanği taqatnjroqñab. ²⁹ Deqa tamo nanği ijo ñam qa are qaloqñsib nanği segi tal, nanği was nanği, nanği jaja nanği, nanği ai abu nanği, nanği angro nanği ti nanği wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo inği bole bole tulanğ gargekoba nanği enjrqas. Yimqa mondorñ nanği ñambile gaigai sqab. ³⁰ Deqa ninği quiy. Tamo gargekoba bini ñam ti unub qaji nanği mondorñ ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji nanği mondorñ ñam ti sqab.”

20

Yesus a ingi wauqa yawo anjam marej

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas. Kumbra di wau lanja bei aqa kumbra sigitejunu. Wau lanja dena nobqolo ambru tigelosiqa aisiq tamo qudei nanngi aqa ingi wauq di wauetqajqa itnjrej. ² Itnjrsiqa minjrej, ‘Ninggi ijo ingi wauq di wauoqneb wau qa bati koboamqa e na silali quruño quja quja engwai.’ Degsi minjrsiq qarijnjrnaqa nanngi gilsib aqa ingi wauq di wauoqneb. ³ Sej kiñala goge oqnaqa wau lanja a koro sawaq aisiqa dia tamo qudei nanngi lanja tigelesonab unjrsiqa minjrej, ⁴ ‘Ninggi dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai engwai.’ ⁵ Degsi minjrnaqa nanngi gilsib aqa ingi wauq di wauoqneb. Qanam jige tamo qudei nanngi dego lanja tigelesonab unjrsiqa minjrej, ‘Ninggi dego gilsib ijo wauq di wauoiy. Wauab kere dego awai engwai.’ Degsi minjrnaqa nanngi gilsib aqa wauq di wauoqneb. Sej kelintonanaqa olo tamo qudei dego degsi minjrnaqa nanngi gilsib wauoqneb.

⁶ “Sej bilaqtonaqa wau lanja a aisiqa gamq di tamo qudei nanngi lanja tigelesonab unjrsiqa nenemnjrej, ‘Ninggi kiyaaqa lanja tigelesonab sej bilaqtqo?’ ⁷ Onaqa nanngi na minjeb, ‘Tamo bei na iga wau egosai deqa iga lanja tigelejunum.’ Onaqa wau lanja na minjrej, ‘Ninggi dego gilsib ijo ingi wauq di wauoiy.’

⁸ “Ariya wau qa bati koboonaqa wau lanja na aqa wau taqato tamo bei qarinyosiq minjej, ‘Ni gilsim wau tamo nanngi di metnjrim ino areq di koroabqa nanngo awai enjre. Enjrqa osimqa tamo nanngi bilaq bosib wauonub qaji nanngo awai namo enjrsimqa ariya tamo nanngi nobqolo ambru bosib wauosib bilaqtonub qaji nanngo awai bunuqna enjre.’ ⁹ Degsi minjnaq qusiqa tamo nanngi bilaq bosib waueb qaji nanngi namo metnjrnaq aqa areq bonabqa silali quruño quja quja enjrej. ¹⁰ Onaqa tamo nanngi nobqolo ambru bosib wauosib bilaqteb qaji nanngi degsib unsibqa are qaleb, ‘Iga nobqolo ambru bosim wauosim bilaqtonum. Deqa iga silali kobaquja oqom.’ Degsib are qalnabqa wau taqato tamo na nanngi metnjrnaq aqa areq bonabqa nanngi dego silali quruño quja quja enjrej. ¹¹ Onaqa nanngi degsib unsibqa nanngi na wau lanja njrintosib minjeb, ¹² ‘Tamo nanngi di bilaq bosib waukiñalayanubqa silali ni na iga egonum qaji dego kere nanngi enjronum. Iga nobqolo ambru wauoqnam sej oqsiq gago jejamu tulanj kanjanjeqnaqa bilaqtqo. Iga silali koba osai.’

¹³ “Onaqa wau lanja a nanngo anjam di qusiqa bei endegsi minjej, ‘O was, e ni kumbra uge emosai. Aqo ombra bini nobqolo anjam keretosimqa e ni silali quruño qujai emqa mermonum. ¹⁴ Deqa ni ino silali quruño qujai osim aie. E ni silali quruño qujai emonum dego kere tamo nanngi bunuqna bosib wauonub qaji nanngi silali quruño quja quja enjronum. E ijo segi areqalo na degyonum. ¹⁵ Silali di ijo segi silali. Deqa e ijo segi areqalo dauryosiy ijo silali jeiqa kere. E na tamo nanngi bunu bonub qaji nanngi kumbra bole enjrqa areibqas enjrqi. Deqa ni kiyaaqa e qa are ugeimqo?’ ”

¹⁶ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa olo marej, “Degso kere tamo bini ñam ti unub qaji nanngi mondonj ñam saiqoji sqab. Ariya tamo bini ñam saiqoji unub qaji nanngi mondonj ñam ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

¹⁷ Osiqa Yesus na aqa angro 12 nanngi joqsiqa koba na walwelosib Jerusalem aiyooqneb. Aiyooqnsibqa Yesus na nanngi segitnjrsiqa endegsi minjrej, ¹⁸ “Ninggi quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aieqnum. Dia tamo qudei na e ojsib atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo ti nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na ijo jejamuq di une qamsib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiqam.’ ¹⁹ Nanngi e degsib merbosib tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngo banq di e atqab. Yimqa nanngi na e misilinjboqnsib bu toqonj na kumbainjboqnsib namburbasq di lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanngi aiyeel tamo kokba sqajqa mareb

²⁰ Onaqa Sebedi aqa njiri aiyel nanggo ai ombla na Yesus aqa areq bosibqa nanggo ai a singa pulutosiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, e ni anjam bei mermitqa ni ijo anjam dauryqa kere kiyo?” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni iŋgi kiye qa merbqam?” Onaqa a na Yesus minjej, “Mondonj ni gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa ijo angro aiyel endi nanggi ino banj woq ino banj qonanq di awoqab.”

²² Onaqa Yesus na kamba nanggi aiyel endegsi minjrej, “Anjam ninggi merbonub di aqa utru ninggi geregere poingosai. E jaqatinj koba oqai. Jaqatinj di ya uge uyo bul. Jaqatinj e oqai di ninggi aiyel dego oqa kere e?” Onaqa nanggi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.” ²³ Onaqa Yesus na olo nanggi aiyel minjrej, “Bole, jaqatinj e oqai di ninggi dego oqab. Ariya tamo yai nanggi ijo banj woq ijo banj qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanggi ijo Abu na giltnejrej qaji nanggi segi ijo banj woq ijo banj qonanq di awoqab.”

²⁴ Yesus aqa angro 10 nanggo njamdamuq di was aiyel nanggi na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanggi aiyel qa njirjeb. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro 10 nanggi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ninggi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqnuq qaji nanggi nanggo segi nam soqtoqnsib tamo ungasari nanggi njirinj na taqatnjreqnub. ²⁶ Ariya kumbra di nungoq di saiq. Nungo ambleq di angro bei a nam ti sqa marsimqa a mati nungo wau tamo soqnem. Osim a nam ti sqas. ²⁷ Nungo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nungo kanjal tamo soqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ²⁸ E Tamo Angro. Ninggi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo ungasari nanggi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo ungasari nanggi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi nambile uratosiy tamo ungasari gargekoba nanggi elenqai.”

Yesus na tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanggi boletnejrej

²⁹ Osiqa Yesus na aqa angro nanggi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aieq nabqa tamo ungasari tulanj gargekoba nanggi Yesus dauryosib koba na aiyeqneb. ³⁰ Aieq nabqa tamo aiyel nam qandimnjro qaji nanggi gam qalaq di awesosibqa anjam endegsib queb, “Yesus a beqnu.” Nanggi degsib qusibqa tulanj lelenosib mareb, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni aqo aiyel qa dulame.” ³¹ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aiyeqneb qaji nanggi na nanggi aiyel njirinjrsib minjreb, “Ninggi lelenkobaaib. Kirioiy.” Degsib minjrnabqa nanggi aiyel kiriosai. Nanggi olo tulanj lelenoqnsib Yesus minjoqneb, “O Tamo Koba, Devit aqa Njiri, ni aqo aiyel qa dulame.”

³² Onaqa Yesus a tigelosiqa nanggi aiyel metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “E ninggi aiyel kiyerngwajqa deqa ninggi e qa lelenoq nab?” ³³ Onaqa nanggi aiyel na minjeb, “O Tamo Koba, aqo aiyel olo nam poigim sawa unqajqa deqa iga ni qa lelenoqnam.” ³⁴ Onaqa Yesus a nanggi aiyel qa dulosiqa aqa banj waiyosiq nanggo njamdamu ojetnejrej. Ojetnjrnaqa nanggi aiyel nam poinjrnaqa sawa unsibqa tigelosib Yesus dauryosib aiyeb.

21

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiyej

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanggi koba na walwelosib aisib Jerusalem jomyosib Betfage qureq di branteb. Betfage qure agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarijnjrsiqa minjrej, ² “Ninggi aisib qure bei jom di unu di brantosib donki bei aqa du wo tontnjronub unub di unjrqab. Unjrsib sil palontosib titnjrsib joqsiq boiy. ³ Ninggi sil palontoqnbqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ninggi kiyaaq donki aiyel nanggo sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa ninggi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki aqa du wo qa mergwo.’ Yimqa a na donki aqa du wo nanggi qarijnjrim ijoq bqab.”

⁴ Yesus a kumbra di yej deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo bei nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, ⁵ “Ninggi na Saion qure nanggi endegsib minjriy, ‘Ninggi uniy. Nungo Mandor Koba a nungoq beqnu. A lawo na beqnu. A areqalo minjinj saiqoji. Deqa a donki quraq di awoosiq beqnu. Od, a donki aqa du quraq di awoosiq beqnu.’ ”

⁶ Onaqa Yesus aqa angro aiyel nanği aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryeb. ⁷ Osib nanği donki aqa du wo Yesus aqa areq joqsib beb. Bosib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aiyel nanngo quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej. ⁸ Awoonaqa donki aiyel nanği walwelosib aiyeqnabqa tamo unğasari tulañ gargekoba nanği beleñosib nanngo segi gara jugo piqteleñosib gamq di tueleñoqneb. Tamo qudei nanği nañuq dena ñam banğa ginğenyosibqa osi bosib di dego gamq di tueleñoqneb. ⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo unğasari namooqneb qaji nanği ti bunuoqneb qaji nanği ti tulañ leleñoqnsibqa maroqneb, “O Devit aqa ñiri, iga ni qa tulañ areboleboleiqeñnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulañ geregereimeqnu. Deqa iga Qotei lañ goge di unu qaji aqa ñam tulañ soqtoqñom.” Tamo unğasari nanği degoqnsib leleñ ti Yesus dauryoqneb.

¹⁰ Onaqa Yesus a walwelosi aisiq Jerusalem di brantonaqa tamo unğasari kalil nanği a unsibqa tulañ prugugetosib segi segi maroqneb, “Tamo endi yaiyo?” ¹¹ Degsib mareqñabqa tamo unğasari qudei Yesus dauryosib aiyeqneb qaji nanği na kamba minjreb, “Tamo endi Yesus. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. Aqa qure utru Nasaret. Qure di Galili sawaq di unu.”

Yesus na tamo unğasari nanği atra talq dena winjrej

¹² Onaqa Yesus a walwelosi aisiqa atra tal koba miligiq gilej. Gilsiqqa ñam atej di tamo unğasari gargekoba nanği inği inği qarinyoqnsibqa dena silali eqñab unjrnsiqqa nanği winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanği silali piloqneb. Qudei nanği binon qarinyoqnsib dena silali oqneb. Deqa Yesus a nanngo jar ti jaram ti bilbelyosiqqa nanği dego winjrnaq jaraiyeb. ¹³ Nanği kalil jaraiyeqñabqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Ariya ninği na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanngo tal bulqo.”

¹⁴ Yesus a atra tal miligiq di sonaqa tamo ñam qandimnjro qaji ti tamo sinğa qandamnjro qaji ti nanği aqa areq beqñabqa a na nanği kalil boletnjroqnej. ¹⁵ Onaqa angro du du atra tal miligiq di soqneb qaji nanği Yesus aqa mañwa di unsibqa tulañ leleñoqnsib minjoqneb, “O Devit aqa ñiri, iga ni qa tulañ areboleboleiqeñnu.” Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti atra tamo kokba ti nanği angro du du nanngo anjam di qusibqa Yesus qa ugeeb. ¹⁶ Osib Yesus minjeb, “Angro du du nanği leleñoqnsib anjam mareqñub di ni queqnum e?” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Od, e nanngo anjam queqnum. Ariya anjam bei nengrenq di unu qaji di ninği nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende, ‘O Abu, angro du du ti angro mom ti nanği ino ñam soqteqñub.’” ¹⁷ Yesus a nanği degsi minjrnsiq kobonaqa a tigelosiq Jerusalem uratosiq Betani qureq gilej. Gilsiq qolonaq di ñeiej.

Yesus a qura minjeñ, “Ni olo bunu geitqasai”

¹⁸ Nebeonaqa Yesus a olo tigelosiqqa Jerusalem aiyeqnsiqqa gamq di a mamyej. ¹⁹ Mamyonaqa ñam atsiqa qura banğa ti gam qalaq di tigelesonaq unsiqqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Banğa segi sonab unej. Unsiqa qura di minjeñ, “Ni olo bunu geitqasai.” Degsi minjnaqa bati qujai deqa qura di utru ti kalil laosiq moiyej.

²⁰ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa kumbra di unsibqa tulañ prugugetosib Yesus nenemyeb, “Qura di kiyersi urur laosiq moiqo?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mernğwai. Ninği Qotei qa nungo areqalo sinğilatosib nungo areqalo aiyeltqasai di ninği dego qura minjibqa a laosim moiqas. Qura segi sai. Ninği mana kobaquja endi dego minjqab, ‘Ni tigelosim yuwalq aiye.’ Minjibqa a nungo anjam di dauryosim tigelosim yuwalq aiqas. ²² Deqa ninği Qotei qa nungo areqalo sinğilatosib inği bei qa pailyqab di ninği inği di oqab.”

Juda nanği na Yesus nenemyeb, “Ni sinğila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²³ Osiqa Yesus a olo atra tal miligiq gilsiq dia Qotei aqa anjam palontoqnej. Onaqa Israel nanngo gate nanği ti atra tamo kokba ti nanği na Yesus aqa areq bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni sinğila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni bosim wau endi yeqnum?” ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei

ningi nenemngwai. Nenemngitqa ningi e merbibqa e yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai. ²⁵ Ningi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaq bosiqqa tamo ungasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo?"

Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, "Iga Yesus minjqom, 'Qotei na Jon qarinyej,' degsi minjqom di a iga mergwas, 'Kiyaaq ningi Jon aqa anjam quetosai?'" ²⁶ Ariya iga minjqom, "Tamo bei na Jon qarinyej," degsi minjqom di dego keresai. Tamo ungasari nanngi mareqnuq, 'Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' Deqa iga nanngi ulainjronum." ²⁷ Nanngi degsib qairosib olo Yesus minjeb, "Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai." Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinqbonaq bosim wau endi yeqnum di ningi merngwasai."

Yesus a yawo anjam bei marej

²⁸ Osiqa Yesus a olo Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi endegsi minjrej, "Ningi kiyersib are qalonub? Tamo bei aqa njiri aiyel soqneb. Bati bei a aqa njiri matu aqaq bosiqqa minnej, 'O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.'" ²⁹ Onaqa aqa njiri matu na minnej, 'Sai. E wauqa uratonum.' Degsi aqa abu saidyosiqqa bunuqna areqalo bei osiqa gilsiq wauetej. ³⁰ Onaqa abu a aqa njiri yala aqaq bosiqqa minnej, 'O ijo angro, ni gilsim ijo ingi wauq di wauame.' Onaqa aqa njiri yala na minnej, 'Od, Abu, e wauqai.' Degsi aqa abu odyosiqqa ariya a wauosai. A lanja talq di soqnej. ³¹ Deqa ningi na merbiy. Angro yai na aqa abu aqa anjam dauryej?" Onaqa nanngi na kamba Yesus minjeb, "Njiri matu a na aqa abu aqa anjam dauryej."

Nanngi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, "E bole merngwai. Takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanngi na ningi bungosib namoosib Qotei aqaq oqibqa a nanngi elenjosim nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas. ³² Di kiyaaq? Jon yansnjro qaji a nunngoq bosiqqa Qotei aqa kumbra bole ningi osorngonaaqqa ningi Jon aqa anjam quetosai. Ariya takis o qaji tamo ti gam qaji unja ti nanngi Jon aqa anjam gegerere queteb. Quetonab ningi di unsibqa ariya ningi olo are buliyosai. Osib ningi Jon aqa anjam quetosai dego."

Wain wau qa yawo anjam

³³ Yesus a Juda tamo kokba nanngi degsi minjrsiqqa olo endegsi minjrej, "E ningi yawo anjam bei merngit ningi quiy. Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yagelenjosiqqa jey qosej. Qoso koboonaqa meninj qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroiyosib parapariyosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratejnrsiqqa sawa isaq gilsiq di soqnej. ³⁴ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kangal tamo qudei nanngi qarinqnjrnaqa wau taqato tamo nanngoq aisib minjreb, 'Wau lanja a na iga qarinqwo bonum. Deqa ningi wain gei egibqa iga na osi gilqom.'" ³⁵ Degsi minjnabqa nanngi na nanngi ojelenjosib bei qalougeteb. Bei qalnab moiyej. Bei meninj na qalnab moiyej. ³⁶ Onaqa wau lanja a di qusiqa olo aqa kangal tamo gargekoba nanngi qarinqnjroqnej. Qarinqnjreqnaqa aiyeqnab nanngi dego nũumoqneb.

³⁷ "Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, 'E ijo segi angro qujai qarinyit aiaqas di nanngi a qalqasai. Nanngi aqa anjam quetqab.'" Degsi are qalsiqqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. ³⁸ Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanngi a unsibqa segi segi qairosib mareb, 'Tamo a bgo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.'" ³⁹ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib osi gilsib wau qalaq di qalnab moiyej. ⁴⁰ Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanngi di kiyernjrqas? Ningi na merbiy."

⁴¹ Onaqa nanngi na minjeb, "Wau lanja a bosimqa tamo uge nanngi di tulanj ugeugein-jrsim padaltnjrougetqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanngo banq di uratejnrimqa nanngi na kamba wau taqatosib wain gei melioqnmqa koroiyoqnsib wau lanja yoqnaqab."

⁴² Nanngi degsib Yesus minjnabqa a na olo minjrej, "Qotei aqa anjam bei unu. Ningi anjam di nami sisiyosai kiyo? Anjam agiende,

‘Tal gereiyo qaji tamo nanği na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb.

Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.

Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum,

“Tal ai di tulanj bolequja.” ’

⁴³ Deqa e ningi endegsi merngwai. Qotei a nunġo Mandor Koba sosim ningi taqatnġwajqa uratosim ningi taqal breingwas. Osim olo tamo unġasari qudei aqa kumbra bole dauryeqnub qaji nanği eļeņosim nanġo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas. Nanği gei bole atobuleqnub deqa Qotei na nanği taqatnjrqas. ⁴⁴ Tamo unġasari ululoņosib tal ai quraq aiqab qaji nanği di tal ai dena nanġo tanu ġinġenġyqas. Ariya tal ai di uloņosim tamo unġasari qudei nanġoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqas.”

⁴⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Farisi nanği ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanġo jejamuq di une qametnjrej. ⁴⁶ Nanği degsib qalieosib deqa nanği Yesus ojqa mareb. Ariya nanği tamo unġasari nanği ulainjrsib deqa Yesus ojqa urateb. Di kiyaqqa? Tamo unġasari kalil nanği maroqneb, “Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

22

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹ Onaqa Yesus a olo Juda tamo kokba nanği yawo anjam bei endegsi minjrej, ² “Qotei lanj qureq di unu qaji a na aqa segi tamo unġasari nanği taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas. Kumbra di mandor bei aqa ġiri unja ban ojqa bationaqa maruro atej dego kere.

³ A maruro atsiqa aqa kanġal tamo qudei qarinjrnanaqa nanği ġilsib tamo unġasari nami aqa maruro unqa minjrej qaji nanği metnjreb, ‘Ninġi boiy.’ Onaqa nanği bqa asġinjrej.

⁴ Asġinjrnanaqa mandor a deqa qusiqa aqa kanġal tamo qudei olo qarinjnrjsiqa minjrej, ‘Ninġi ġilsib tamo unġasari e ijo maruro unqa minjrem qaji nanği olo endegsib minjriy, “Ninġi quiy. Mandor a inġi inġi kalil gereiyosiq atqo unu. Makau ti wagme namur bole bole nnumsiqa goiqo. Deqa ninġi asġinġaiq. Ninġi bosib aqa maruro uniy.” O kanġal tamo, ninġi ġilsib nanği degsib minjriy.’

⁵ “Onaqa nanği ġilsib tamo unġasari nanği di minjreb, ‘Ninġi boiy.’ Minjrnabqa nanği kalil bqa asġinjrej. Bei a ulanjosiq aqa inġi wauq ġilej. Bei a ulanjosiq aqa silali wauq ġilej. ⁶ Qudei na kanġal tamo nanği di ojelenosib ugeugeinjsib nnumnab moreņeb.

⁷ Onaqa mandor a deqa qusiqa minjriņ oqetonaqa aqa qaja tamo nanği qarinjrnanaqa ġilsib tamo nanği kanġal tamo nnumeb qaji nanği kamba nnumekriteb. Osib nanġo tal inġi inġi kalil qatrentonab yuekriteb.

⁸ “Onaqa mandor a olo aqa kanġal tamo qudei qarinjnrjsiqa minjrej, ‘Ijo anġro aqa unja ban ojqa bati kereqo deqa e na maruro atonum unu. Tamo unġasari e nami ijo maruro unqa minjrem qaji nanği bqa asġinjrej. Nanği tamo unġasari bolesai deqa nanği ijo maruro unqa keresai. ⁹ Deqa ninġi ġilsib ġamq di tamo unġasari lanja lanaj nanği turosib metnjrib ijo maruro unqa beb.’ ¹⁰ Onaqa nanği ġilsib ġamq di tamo unġasari ġargekoba bole ti uge ti nanği turosib metnjrnabqa nanği kalil maruro unqajqa bosib koroonaqqa tal tamo na maqej.

¹¹ “Onaqa mandor a na tamo unġasari nanği di unjrqqa marsiqa tal miligiq ġilej. ġilsiq nġam atej di tamo bei a maruro qa ġara wala ġugosai di unsiqa minnej, ¹² ‘O was, ni kiyaqqa maruro qa ġara wala ġugosai? Ni degsim maruro unqa baim.’ Degsi minjnaqa tamo di a na kamba olo anjam bei minjqa keresaiyonaqa lanja kiriesoqnej. ¹³ Onaqa mandor a na aqa kanġal tamo nanği minjrej, ‘Ninġi na tamo di singa ti ban ti tontetosib oqeq waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia tamo nanği akamkobaoqnsib pailoqnsib nanġo jaqatinġ qa qalagei anjam atoqnqas.’ ”

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninġi quiy. Qotei a tamo tulanj ġargekoba nanği metnjreġnu. Ariya a tamo quja quja segi ġiltnjreġnu.”

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹⁵ Onaqa Farisi nanngi gilsib nanngi anjam kiye Yesus nenemyib a anjam grotim qusib a ojqajqa deqa qairoqneb. ¹⁶ Qairosib anjam kereonaq nanngo angoro qudei Herot aqa wau tamo qudei ti qarijnrnab Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari nanngi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanngi anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanngi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanngi minjreqnum. ¹⁷ Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁸ Onaqa Yesus a nanngo areqalo uge di poiyoanaqa minjrej, “Ninggi gisañ tamo. Kiyaqa ningi e anjam bei grotitqa qusib e ojqajqa deqa gisañbeqneb? ¹⁹ Ningi meniñ silali bei osorbiy.” Degsi minjrnaqa nanngi meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, ²⁰ “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” ²¹ Onaqa nanngi na minjeb, “Di Sisar aqa.” Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa ingi ingi a qa olo yiy. Qotei aqa ingi ingi a qa olo yiy.”

²² Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb. Osib nanngi Yesus uratosib jaraiyeb.

Tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqab

²³ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanngi Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanngi mareqneb, “Tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqasai.” Deqa nanngi bosib Yesus endegsib minjeb, ²⁴ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami endegsi marej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ñauñ angoro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo unja qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa angoro ñambabtetqas.’ Moses a nami degsi marej. ²⁵ Deqa ni que. Was 7 nanngi soqneb. Nanngo was matu a unja osiqa moiyej. A angoro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo unja qujai di ej. ²⁶ Osiqa a dego moiyej. A angoro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo unja qobul di osiqa a dego moiyej. A angoro saiqoji. Was 7 kalil nanngi unja qujai di osib moreñeb. Nanngi angoro saiqoji. ²⁷ Nanngi kalil moreñonabqa ariya bunuqna unja di a dego moiyej. ²⁸ Deqa ni iga merge. Mondon subq na tigelobq tamo kalil nanngi subq na tigelabqa unja di a yai aqa ñauñ tinñtin sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanngi unja qujai di eb.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ningi poiñgosai. Qotei aqa siñgila dego ningi poiñgosai. Deqa ningi anjam grotonub. Grotosib agi nenembonub. ³⁰ Mondon tamo ungasari nanngi subq na tigelosibqa nanngi unjatqasai. Nanngi tamotqasai. Nanngi lan angoro bul lan sqab.

³¹ “Ninggi quiy. Tamo nanngi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Qotei a nami babtosiñ ningi merngej. Di ningi sisiyosai kiyo? Qotei a endegsi marej, ³² ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Qotei a degsi marej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanngo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanngo Qotei.” ³³ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa tulan prugugeteb.

Dal anjam kiye a tulan bolequja?

³⁴ Yesus a Sadyusi nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi na kamba olo anjam bei minjqa keresaiinjrej. Onaqa Farisi nanngi deqa qusib olo Yesus aqa areq beb. ³⁵ Nanngo ambleq dena dal anjam qalie tamo bei a tigelosiqa Yesus gisañyosiñ nenemyej, ³⁶ “O Qalie Tamo, ni mare. Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulan bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil bunjrejunu?”

³⁷ Onaqa Yesus na minnej, “Dal anjam tulan bolequja agi mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino areqalo ti kalil a yekritime.’ ³⁸ Dal anjam di a segi qujai tulan bolequja. A na dal anjam kalil bunjrejunu. ³⁹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam agiende. ‘Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanngi degsim geregereinjroqtime.’ Dal anjam boledamu aiyel agi e na mermonum. ⁴⁰ Ni dal anjam aiyel di dauryqam di ni

yeqñub. Deqa mondonj Qotei na tamo nanji peginjrqqa batiamqa a na ninji awai tulan uge enjwas.

¹⁵ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulan padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Agi ninji na tamo qujai segi ninji daurngwa maroqnsib singa na kiyo qobun na kiyo sawa sawa kalil keretoqnsib laqñub. Ariya tamo qujai di a ninji daurngwas di a na ninji bungosim tamo tulan ugedamu sqas. Deqa a ninji qa namoosim torei njamyuwoq aiqas.

¹⁶ “Ninji tamo njam qandimo bul unub. Deqa ninji tamo nanji gam osornjrqqa keresai. Agi ninji mareqñub, ‘Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra tal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a gol atra tal miligiq di unu qaji aqa ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Ninji degsib mareqñub. ¹⁷ Ninji tamo njam qandimo bul unub. Ninji tulan nanari. Ninji na merbiy. Inji kiye a Qotei aqa njangalaq di tulan bole? Atra tal a tulan bole kiyo atra tal aqa gol a tulan bole kiyo? Od, atra tal a tulan bole. Ariya gol atra tal miligiq di unu qaji a dego inji bole. ¹⁸ Ninji endegsib mareqñub, ‘Tamo bei a anjam singilatqa osimqa atra bijal aqa ñam na singilatqas di aqa anjam singilaqasai. Deqa a na anjam di uratqas di kere. Ariya a atraiyo inji inji atra bijal gogeq di unub qaji nanggo ñam na anjam singilatqas di aqa anjam bole singilaqas. Deqa a anjam di urataiq.’ Ninji degsib mareqñub. ¹⁹ Ninji tamo njam qandimo bul unub. Ninji na merbiy. Inji kiye a Qotei aqa njangalaq di tulan bole? Atra bijal a tulan bole kiyo atraiyo inji inji atra bijal gogeq di unub qaji nanji tulan bole kiyo? Od, atra bijal a tulan bole. Ariya atraiyo inji inji atra bijal gogeq di unub qaji nanji dego bole kalil. ²⁰ Deqa ninji quiy. Tamo bei a atra bijal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra bijal ti inji inji kalil atra bijal gogeq di unub qaji nanji ti nanggo ñam na anjam singilatqas. ²¹ Tamo bei a atra tal aqa ñam na anjam singilatqas di a atra tal ti Qotei agi atra tal miligiq di unu qaji a ti nanggo ñam na anjam singilatqas. ²² Tamo bei a lanj qure aqa ñam na anjam singilatqas di a Qotei ti aqa awo jaram ti nanggo ñam na dego anjam singilatqas.

²³ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulan padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Agi ninji dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Ninji lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqñub. Ariya ninji Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqñub. Agi ninji kumbra bole bole dauryqa asgingeqnu. Ninji tamo nanji qa dulosaieqñub. Ninji Qotei qa nunjo areqalo singilatosaieqñub. Ninji dal anjam kiñilala segi dauryeqñub. Deqa e ninji endegsi merngwai. Ninji are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqñiy. Ninji dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib. ²⁴ Ninji tamo njam qandimo bul unub. Deqa ninji tamo nanji gam osornjrqqa keresai. Agi ninji qui uyqa oqnsib añiñig kiñala quiq di sonaqa unoqnsib taqal ateqñub. Ariya kamel a quiq di sonaqa ninji unosaieqñub. Qoji uyeqñub.

²⁵ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulan padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Agi ninji ya gambanj ti tabir ti qore segi yanseqñub. Ninji miligi yansosaieqñub. Dego kere ninji babanj na tamo bole. Ariya nunjo are miligi bajinj kumbra ti jejamu qa kumbra uge ti dena maqejunu. ²⁶ O Farisi ninji tamo njam qandimo bul unub. Deqa ninji endegyiy. Ninji mati ya gambanj ti tabir ti miligi yansiy. Yansib milalamqa qore dego milalqas.

²⁷ “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulan padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Agi ninji tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di wala boledamu. Njam qaq na liyeb. Ariya sub miligiq di tamo aqa qusa ti tanu ti dena maqejunu. ²⁸ Ninji sub di bul. Deqa tamo ungasari nanji na ninji nunjoqnsib mareqñub, ninji tamo bole. Ariya nunjo are miligi gisanj kumbra ti dal anjam gotranjyqajqa kumbra ti dena maqejunu.”

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “O dal anjam qalie tamo ti Farisi ti, ninji gisanj tamo. Deqa ninji tulan padalougetqab. Ninji anjam maro aiyelteqñub. Bole, ninji Qotei aqa

medabu o tamo nanjo sub gereiyosib tamo ungasari nami kumbra bole bole yoqneb qaji nanjo sub walateqnu. ³⁰ Ariya ningi olo endegsib mareqnu, 'Iga nami soqnem qamu iga gago moma nanji ti beterosim Qotei aqa medabu o tamo nanji ñumosai qamu.' Di gisan koba. Ningi nunjo moma nanji ti areqalo qujai. ³¹ Ningi mareqnu, 'Gago moma.' Nunjo anjam dena ningi segi qa ubtosib endegsib marobuleqnu, 'Tamo nanji na Qotei aqa medabu o tamo nanji ñumoqneb qaji nanjo angro agi iga.' ³² Ningi degsib marobuleqnu. Deqa unqum. Nunjo moma nanjo kumbra uge di ningi na olo keretosib yoqniy. ³³ Ningi amal uge bul. Deqa mondon Qotei a nanjo une qa merngsim ningi njamuwoq di breingwas. Yimqa ningi kiyersib olo bole sqab? Keresai.

³⁴ "Deqa ningi quiy. E na Qotei aqa medabu o tamo nanji ti Qotei aqa powo tamo nanji ti Qotei aqa dal anjam qalie tamo nanji ti qarijnjroqnit nunjoq boqnaq. Boqnaq ningi na nanji qudei ñumoqnsib moyotnjroqnaq. Osib nanji qudei hamburbasq di gaintnjroqnaq. Osib nanji qudei ojelenosib nunjo Qotei tal miligiq di kumbainjroqnaq. Osib nanji qudei teteinjribqa nanji jaraiyosib qure bei beiq giloqnaq. ³⁵ Ningi nanji degnjroqnaq bati deqa Qotei a nanjo moma nanjo une kalil osim nunjo jejamuq di atelenqas. Nunjo moma nanjo une agiende. Nanji na tamo ungasari kumbra bole bole yoqneb qaji nanji ñumoqneb. Nanjo une di agi nanji nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Dena bosib Berekia aqa ñiri Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnaq moiyej. Une kalil di Qotei na osim nunjo jejamuq di atelenqas. ³⁶ E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanji enjrqas."

Yesus a Jerusalem nanji qa dulej

³⁷ Osiqa Yesus a olo marej, "O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanji ñumoqnsim moyotnjreanu. Osim tamo ungasari Qotei na inoq qarijnjreanu qaji nanji meniñ na ñumeqnam morejeqnu. Bati gargekoba e ino angro nanji tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqnam ningi saideqnu. ³⁸ Deqa ningi quiy. Qotei a nanjo atra tal koba uratetngimqa a laña sqas. ³⁹ Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi olo e nubqasai. Degsim gilsim mondon e olo lañ qureq na boqnitqa ningi e nubsib marqab, 'Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulan geregereiyeqnu.' "

24

Bunuqna jeu tamo nanji na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus a atra tal koba uratosiq gileqnaqa aqa angro nanji na aqa areq bosib atra tal osoryeb. ² Osoryonab Yesus na minjrej, "E bole merngwai. Atra tal ningi unonub endi bunuqna jeu tamo nanji na bosib tulan niñaqyosib aqa meniñ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjroqnaq. Yimqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segi segiqab."

Gulbe kobaqja bunuqna brantqas

³ Yesus na aqa angro nanji degsi minjrsiqa Oliv manaq oqsiq goge di awesonaqa aqa angro nanji aqa areq bosib lumu nenemyeb, "Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanji bosib atra tal endi niñaqyqab? Mandam endi koboqa laqnimqa ni olo lañ qureq na boqnim kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, 'Bati di jojomoq?'"

⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Ningi geregere ñam atoqniy. Tamo qudei na ningi gisanjo uge. ⁵ Bunuqna gisanjo tamo gargekoba nanji ijo ñam na boqnsib tamo ungasari nanji endegsib minjroqnaq, 'E Kristus.' Degsib tamo ungasari tulan gargekoba nanji gisanjroqnaq. ⁶ Bunuqna sawa bei bei qaji nanji an na qotokobaoqnaq. Ningi deqa qusib ulaib. Qotei a nami marej, 'Kumbra di brantqas.' Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diño bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁷ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnaq. Mandor qudei nanji tigeloqnsibqa mandor qudei nanji qoto

itnjroqnaqab. Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti mam ti ingi saio bati dego brantelenqas. ⁸ Kumbra kalil di uña angtrotqa osiqa mati jaqatiñ kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Bati deqa nañgi na niñgi ojelenoqnsib jaqatiñ ti gulbe ti engoqnaqab. Osib niñgi qudei lungsib moiyoñgwab. Niñgi ijo ñam ejunub deqa sawa bei bei qaji nañgi niñgi qa tulañ ugeoqnsib jeutñgoqnaqab. ¹⁰ Bati deqa tamo ungasari gargekoba e qa nañgo areqalo singilato qaji nañgi ijo ñam ulontosib segi segi jeu sqab. Sosibqa nañgo segi was nañgi ojelenoqnsib tamo uge nañgo banq di atoqnaqab. ¹¹ Gisañ tamo tulañ gargekoba nañgi boqnsib ijo segi tamo ungasari nañgi endegsib minjroqnaqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib nañgi gisañjroqnaqab. ¹² Kumbra uge deqaji tulañ kobaoqniñqa tamo gargekoba nañgi qalaqalaiyo kumbra uratoqnaqab. ¹³ Ariya niñgi ijo ñam singila na ojsib gilsib diño bati itqab di Qotei na niñgi elenqas. ¹⁴ Ijo wau tamo nañgi sawa sawa kalil keretoqnsibqa Qotei aqa anjam bole mare mare laqnaqab. Amqa diño bati brantqas. Anjam bole di aqa damu agiende. Qotei na aqa segi tamo ungasari nañgi taqatñjrsim nañgo Mandor Koba sqas.”

Ingi tulañ ugedamu brantqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo aqa angro nañgi endegsi minjrej, “Diño batiamqa ingi tulañ ugedamu Qotei aqa medabu o tamo Daniel a nami deqa marej qaji di brantim niñgi unqab. Ingi ugedamu di a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesqas.” E Matyu. Tamo ungasari ijo anjam endi sisiyeqnu qaji nañgi gegerere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. ¹⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nañgi olo endegsi minjrej, “Niñgi ingi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nañgi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁷ Tamo ungasari tal meq di unub qaji nañgi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nañgi jaraiyoqujatebe. ¹⁸ Tamo ungasari wauq di unub qaji nañgi jaraiqa oqnsib nañgo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nañgi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁹ Bati deqa uña gumañ ti uña angro mom ti jaraiyo bangioqnsib gulbe koba oqab. ²⁰ Deqa niñgi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq. Yori bati qa dego brantaiq.’ ²¹ Niñgi degsib pailyoqniy. Di kiyaaq? Bati deqa tamo ungasari nañgi gulbe tulañ kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosaioqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosa dena bosiq agi bini unum. Bunuqna laña ambleq di dego brantqasai. Agi bati qujai deqa brantqas. ²² Gulbe di aqa bati Qotei na truqutqas. A na truqutqasai di tamo ungasari kalil nañgi padalekritqab. Aqa segi tamo ungasari nami giltñjrej qaji nañgi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²³ “Bati deqa tamo qudei na merngwab, ‘Niñgi uniy. Kristus bqa agiende’ o ‘Kristus bqa agide.’ Degsib merngibqa niñgi nañgo anjam quetñjraib. ²⁴ Tamo qudei nañgi bosib gisañosib marqab, ‘E Kristus.’ Qudei marqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib mañwa kokba babtoqnaqab. Nañgo mañwa dena nañgi na tamo ungasari kalil areqalo niñaqyetñjroqnaqab. Osib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltñjrej qaji nañgi dego areqalo niñaqyetñjraqajqa wauoqnaqab.

²⁵ “Niñgi quiy. Kumbra kalil di brantosaionaqa e namoqna merngonum. ²⁶ Deqa tamo qudei na niñgi endegsib merngwab, ‘Niñgi uniy. Kristus bqa agi wadau sawaq di unu.’ Degsib merngibqa niñgi nañgo anjam di dauryosib wadau sawaq gilaib. Tamo qudei na niñgi merngwab, ‘Kristus bqa agi talq di unu.’ Degsib merngibqa niñgi nañgo anjam quetñjraib. ²⁷ Niñgi qalie, kola minjaleqnaqa lañ kalil suwañeqnu. Dego kere e Tamo Angro lañ qureq na boqnitqa tamo ungasari kalil nañgi e nubqab.

²⁸ “Tamo nañgo jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nañgi koroqab.”

Tamo Angro a singila ti rianñ ti bqa

²⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nañgo bati koboamqa señ ambruqas. Bai dego suwañqasai. Bongar nañgi lañ goge na ululoñosib mandamq aiyelenqab. Lañ goge dia ingi ingi kalil renginyelenqab. ³⁰ Bati deqa e Tamo Angro bqa. Ijo toqor a lañ goge dia brantimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nañgi e qa akamugetqab. E singila ti rianñ ti lañbiq na boqnit tamo ungasari kalil nañgi e nubqab. ³¹ Yimqa e singila

na gul anjamosiy ijo lan angro nanngi qarinnjritqa nanngi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo ungasari nami giltjnrej qaji nanngi lan utru utruq na koroinjrqb.”

Ninggi qura qa yawo anjam dena poingem

³² Osiqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ningi merngitqa dena poingwas. Qura banga qalsim olo ñalguyoqnmqa ningi unsib qalieqab, ‘Sej aqa bati jojomqo.’ ³³ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merngonum qaji endi brantimqa ningi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁴ E bole merngwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi kalil morenosaisoqnbqa kumbra kalil endi brantelerqas. ³⁵ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lan angro nanngi qaliesai. E Qotei aqa ñiri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie. ³⁷ Noa aqa bati qa tamo ungasari nanngi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa tamo ungasari nanngi kumbra degyoqnbqab. ³⁸ Agi Noa aqa bati qa mandam ya maqosaisonaqa tamo ungasari nanngi ingi ti ya ti uyoqnsib unja ban ojelerqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilej. ³⁹ Mandam ya maqosim nanngi padaltjnqrqas nanngi deqa qaliesai. Nanngi lanja nanari soqneb. Sonabqa gulbe di nanngoq di brantej. Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa tamo ungasari nanngi nanari degsib sqab. ⁴⁰ Tamo aiyel wau qujaiq di ingi yagoqnbqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴¹ Unja aiyel tal qujaiq di saplan gereiyqnbqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ⁴² Deqa ningi geregere ñam atiy. E nungo Tamo Koba. E bati gembu bqai di ningi qaliesai. ⁴³ Ningi are qaliy. Bati gembu bajin tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajin tamo bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyey qamu. ⁴⁴ Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prughtngaim deqa ningi geregere ñam atoqnsib e qa tariñoqnsib soqniy.”

Tamo yai a kangal tamo bole?

⁴⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Kangal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nanngi geregere taqatjnroqnsimqa nanngo ingi uyqajqa batioqnmqa ingi anainjroqnsim soqne.’ ⁴⁶ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnmqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulaj areboleboleiyqas. ⁴⁷ Deqa e bole merngwai. Kangal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnbqas. ⁴⁸ Ariya kangal tamo di a tamo uge sqas di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ ⁴⁹ Degsi are qalsimqa a na kangal tamo qudei a ombla wauo qaji nanngi lanja lanja kumbainjnroqnbqas. Osim wain uyo tamo qudei nanngi joqsim koba na ingi ti wain ti uyoqnsib nanarioqnbqab. ⁵⁰ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnmqa aqa tamo koba brantoqujatosim unimqa a tulaj pruguetqas. ⁵¹ Deqa aqa tamo koba a na qalougetosim gisan tamo nanngo so sawaq waiyim aiqas. Sawa dia tamo nanngi tulaj akamkobaoqnsib pailoqnsib nanngo jaqatin qa qalagei anjam atoqnbqas.”

25

Dungenge 10 nanngo yawo anjam

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei lan qureq di unu qaji a na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatjnrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di dungenge 10 nanngo kumbra sigitejunu. E deqa ningi saingwai. Tamo bei a unja ban ojej. A unja ban ojqa sawaq gilqa laqnaqa dungenge 10 nanngi a ombla gilqa marsib nanngo segi segi lam osib walwelosib aisib gamq di a qa tariñoqneb. ² Dungenge 5 nanngi nanari. Dungenge 5 nanngi powo ti. ³ Dungenge nanari nanngo lam miligiq di ya kiñala segi soqnej. Nanngi lam ya bei o ti aiyosai. ⁴ Dungenge powo ti nanngi nanngo lam osibqa lam ya jalinaq di qamsib o ti aiyeb.

⁵ Ariya tamo a uña ban ojqa sawaq urur gilosai. A sokobaiyej. Deqa dungenge 10 nanği gamq di a qa tariņosib sonabqa urnamnrnaqa nerenjeb.

⁶ “Nerenesonabqa qolo jige tamo qudei nanği maosib mareb, ‘Tamo uña ban ojqa qaji agi gileqnu. Deqa nınđi tigelosib walwelosib gamq di a turoiy.’ ⁷ Onaqa dungenge 10 nanği tigelosib nanđo lam gereiyeb. ⁸ Gereiyosibqa dungenge nanari nanği na dungenge powo ti nanği minjreb, ‘Nınđi lam ya kiñala egıy. Gago lam ya saiqo deqa mosoqa laqnu.’ ⁹ Onaqa dungenge powo ti nanği na kamba minjreb, ‘Lam ya endi gago segi qa kere. Iga nınđi qa ti keresai. Deqa nınđi olo sumsib nunđo segi lam ya awaiyiy.’ ¹⁰ Onaqa dungenge nanari 5 nanği tigelosib lam ya awaiyqajqa sumeqnabqa tamo di a uña ban ojqa sawaq giloqnej. Gileqnaqa dungenge powo ti nanği nami nanđo lam gereiyosib soqneb deqa nanği na tamo di dauryosib uña ban ojqa sawaq gileb. Gilsib tal miligiq gilekritisib siranđ kabuteb.

¹¹ “Sokiñalayonaq dungenge nanari nanği tal meq di brantosib maosib tamo di minjeb, ‘O Tamo Koba, iga bonum. Ni na siranđme waqtetgime.’ ¹² Onaqa a na kamba minjrej, ‘E bole mernđwai. E nınđi qaliesai.’”

¹³ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere nınđi gegerere nđam atsib soqniy. Di kiyaaq? Ijo bqajqa bati nınđi qaliesai deqa.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unđasari nanği taqatnrjsim nanđo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a sawa isaq gilsiq di soqnej dego kere. A gilqa osiqa aqa kanđal tamo nanği koroinrsiqa nanği na aqa silali taqatqa minjrjsiq nanđo banđ di uratetnrej. ¹⁵ A na aqa kanđal tamo nanđo segi segi singila pegiyetnrjsiqa nanği wau yqajqa kere dego silali pupoiyosiqa enjrej. Bei 5,000 kina yej. Bei 2,000 kina yej. Bei 1,000 kina yej. Osiqa a sawa isaq gilsiq di soqnej. ¹⁶ Sonaqa kanđal tamo 5,000 kina ej qaji a silali dena wauosiqa olo 5,000 kina bei ej. ¹⁷ Kanđal tamo 2,000 kina ej qaji a dego silali dena wauosiqa olo 2,000 kina bei ej. ¹⁸ Ariya kanđal tamo 1,000 kina ej qaji a silali dena wauosai. A silali di osi gilsiq mandamq di sub bogsiqa sub miligiq di ulitonaq soqnej.

¹⁹ “Bati olekoba yala koboonaqa tamo koba a olo puluosi bosiqqa aqa kanđal tamo nanği wauqa silali enjrej qaji di metnrej. Metnrnaqa nanği aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali engem qaji dena nınđi waueb olo silali di osorbiy.’ ²⁰ Onaqa kanđal tamo 5,000 kina ej qaji a na 5,000 kina bei osi bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 5,000 kina nami ebem qaji dena e wauonamqa olo 5,000 kina bei brantej agiende.’ ²¹ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanđal tamo bolequja. Ni wau kiñala gegerere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banđ di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²² “Onaqa kanđal tamo 2,000 kina ej qaji a bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 2,000 kina ebem qaji dena e wauonamqa olo 2,000 kina bei brantej agiende.’

²³ Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni dego kanđal tamo bolequja. Ni wau kiñala gegerere taqatonum deqa e wau gargekoba olo ino banđ di uratitqa ni na taqatoqnqam. Deqa ni bosim e ombla areboleboleigim sqom.’

²⁴ “Onaqa kanđal tamo 1,000 kina ej qaji a bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, ni que. E nami qalieem, ni tamo niriñ ani. Tamo qudei nanği inđi yageqnab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanği saga yago breiyeqnab boleeqnaq ni segi na koroioqnsim uyeqnum. ²⁵ Deqa e ni qa ulaosim ino 1,000 kina ebem qaji di osi gilsimqa mandamq di sub bogsim sub miligiq di ulitonam soqnej agiende.’

²⁶ “Onaqa aqa tamo koba a na minjej, ‘Ni kanđal tamo uge. Ni lola ani. Ni nami qalieem, tamo qudei nanği inđi yageqnab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Tamo qudei nanği saga yago breiyeqnab boleeqnaq e segi na koroioqnsim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²⁷ Deqa ni kiyaaq ijo silali di osi gilsim silali talq atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’ ²⁸ Degsi minjsiqa aqa kanđal tamo qudei nanği minjrej, ‘Nınđi 1,000 kina di yayiosibqa kanđal

tamo nami wauosiqa 10,000 kina ejunu qaji di olo yiy. ²⁹ Ningi degyiy. Di kiyaaqa? Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau yimqa a wau gargakoba taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas. ³⁰ Deqa ningi na kangal tamo uge di qalaq di waiyibqa sawa ambruq di soqnem. Sawa dia nanği akamkobaoqnsib pailoqnsib nanço jaqatinğ qa qalagei anjam atoqnqas.’ ”

Mondonğ Tamo Anğro a bosim tamo unğasari kalil nanği peginjraqas

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondonğ e Tamo Anğro ñam kobaquja oqai. Osiy lanğ anğro kalil nanği joqsiy mandamq aisiy ijo segi awo jaram kobaq di awesqai. ³²⁻³³ Awesoqnit sawa bei bei qaji kalil nanği bosib ijo ulatamuq di koroabqa e na nanği peginjraqai. E na nanği qudei ijo banğ woq di atelejosiy olo nanği qudei ijo banğ qonañq di ateleñqai. Wagme taqato tamo nanği na kaja ti meme ti nanği peginjreqnub dego kere. ³⁴ Osiy tamo unğasari ijo banğ woq di unub qaji nanği endegsi minjraqai, ‘Ijo Abu a ningi qa tulanğ areboleboleiyeqnu. Nami a mandam atej bati deqa a nunço Mandor Koba sosim ningi taqatñğwajqa gam gereiyetñgej. Deqa ningi ijoq babqa ijo Abu na ningi taqatñğwas. ³⁵ Di kiyaaqa? E mambonaqa ningi na e inği anaibeb. E ya qarbonaqa ningi na e ya anaibeb. E yaunğ tamo sonamqa ningi na e osib nunço talq di gereibeb. ³⁶ E gara saiqoji sonamqa ningi na gara tigtetbeb. E maibonaqa ningi na e taqatbeb. E tonto talq di sonamqa ningi na bosib e gereibeb.’

³⁷ “E na tamo unğasari ijo banğ woq di unub qaji nanği degsi minjritqa nanği e kamba nenembqab, ‘O Tamo Koba, bati gembu ni mammonaqa iga na inği anaimem? Bati gembu ni ya qarmonaqa iga na ya anaimem? ³⁸ Bati gembu ni yaunğ tamo sonamqa iga ni osim gago talq di gereimem? Bati gembu ni gara saiqoji sonamqa iga na gara tigtetmem? ³⁹ Bati gembu ni maimonaqa iga na taqatmem? Bati gembu ni tonto talq di sonamqa iga bosim ni gereimem?’

⁴⁰ “Nanği e degsib nenembibqa e na kamba minjraqai, ‘E bole mernğwai. Ningi na ijo was ñam saiqoji unub qaji nanği geregereinğroqneb di agi ningi e dego gereiboqneb.’

⁴¹ “Ariya e na tamo unğasari ijo banğ qonañq di unub qaji nanği endegsi minjraqai, ‘Ningi tamo unğasari tulanğ ugedamu. Deqa ningi jaraiyiy. Jaraiyosib aisib ñamyuwo gaigai yuejunu qaji dia soqniy. Satan aqa lanğ anğro nanği ti dia sqab. Qotei a nami ñamyuwo di nanği gereiyetñjrej. ⁴² Deqa ningi ñamyuwo deq aiyiy. Di kiyaaqa? E mambonaqa ningi na e inği anaibosai. E ya qarbonaqa ningi na e ya anaibosai. ⁴³ E yaunğ tamo sonamqa ningi na e osib nunço talq di gereibosai. E gara saiqoji sonamqa ningi na gara tigtetbosai. E maibonaqa ningi na e taqatbosai. E tonto talq di sonamqa ningi na bosib e gereibosai.’

⁴⁴ “E na tamo unğasari ijo banğ qonañq di unub qaji nanği degsi minjritqa nanği e kamba nenembqab, ‘O Tamo Koba, bati gembu ni mammej? Bati gembu ni ya qarmej? Bati gembu ni yaunğ tamo soqnem? Bati gembu ni gara saiqoji soqnem? Bati gembu ni maimej? Bati gembu ni tonto talq di soqnem? O Tamo Koba, bati gembu ni degsi sonamqa iga ni numsim gereimosai?’

⁴⁵ “Nanği e degsib nenembibqa e na kamba minjraqai, ‘E bole mernğwai. Ningi na ijo was ñam saiqoji unub qaji nanği gereinğrosaiioqneb di agi ningi e dego gereibosaiioqneb.’

⁴⁶ E na nanği degsi minjrsiyqa nanço awai uge enjrsiy breinjrit ñamyuwoq aiqab. Dia nanği bati gaigai jaqatinğ oqnsib sqab. Ariya tamo unğasari kumbra bole yeqñub qaji nanği ñambile gaigai sqab.”

26

Juda tamo kokba nanği Yesus qalib moiqağqa gam ñamoqneb

¹ Yesus a anjam kalil di marsiq koboonaqa a na aqa anğro nanği endegsi minjrej, ² “Ningi qalie, yori bati koba jojomoqo. Bati aiyel unu. Yori bati di brantimqa Juda tamo kokba nanği na e Tamo Anğro ojsib jeu tamo nanço banğ di atqab. Atibqa nanği na e ñamburbasq di lubib moiqai.” Yesus na aqa anğro nanği degsi minjrej. Yori bati di Qotei

a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnaqqa aqaryainjrej deqa olo are qalqajqa bati.

³ Yori bati di jojomej deqa atra tamo kokba ti Israel nanngo gate nanngi ti gilsib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq di koroeb. ⁴ Koroosib endegsib nenemoqneb, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?” ⁵ Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqsai. Ojqom di tamo ungasari nanngi iga nugsib ñirinosis qoto tigelto uge.”

Uña bei a gorej quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

⁶ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiqqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. ⁷ Sosiqa ingi uyeqnaqa uña bei a gorej quleq ti tulan boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsisaq osi bosiqqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanngi uña di aqa kumbra unsibqa ñirinosis segi segi maroqneb, “Uña di a kiyaaq gorej di lanja ñannguiyo?” ⁹ A gorej di osiq tamo qudei enjrqa qamu silali kobaquja yonub qamu gilsiq tamo ingi ingi saiqoji nanngi jeisi enjrqa qamu di kere.”

¹⁰ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqqa minjrej, “Ningi kiyaaq uña di gulbe yeqnu? A kumbra bole ebqo. ¹¹ Tamo ingi ingi saiqoji nanngi bati gaigai ningi ti sqab. Ariya e bati gaigai ningi ti sqasai. ¹² E moiqai. Moiyitqa e subq atqab. Uña di a e qa are qalsiqqa ijo jejamuq di gorej bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. ¹³ E bole merngwai. Bunuqna ijo wau tamo nanngi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa uña endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanngo banq di atqas

¹⁴ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiqqa atra tamo kokba nanngo gilej. Judas a Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei. ¹⁵ A nanngoq gilsiqqa minjrej, “Ningi na awai kiye ebibqa e Yesus osiy nungo banq di atqai?” Onaqa nanngi na meniñ silali 30 yeb. ¹⁶ Yonab a gilsiqqa a Yesus osim nanngo banq di atqajqa gam ñamoqneb.

Yesus aqa angro nanngi ti yori bati aqa ingi uyeb

¹⁷ Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantonaqa Yesus aqa angro nanngi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa ingi ingi gereiyetmonamqa ni ingi uyqam?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi aisib qure ambleq di tamo bei itqab. Itosib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, ‘Ijo bati jojomoqo. Deqa e ijo angro nanngi koba na ino talq di awoosim yori bati aqa ingi uyqom.’ ” ¹⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi qure miligiqq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsib brantonab dauryosib ingi ingi kalil gereiyelejeb.

²⁰⁻²¹ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa angro 12 nanngi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib ingi uyoqnsibqa Yesus na nanngi endegsi minjrej, “E bole merngwai. Ningi ijo angro 12. Nungo ambleq dena angro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanngo banq di atqas.” ²² Degsi minjrnaq qusibqa are tulan gulbeinjrnnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²³ Onaqa minjrej, “Angro aqo omba endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanngo banq di atqas. ²⁴ Ningi quiy. E Tamo Angro moiqai. Nami Qotei aqa anjam degsib e qa nengrenyeb. Deqa unqum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya angro e osim tamo qudei nanngo banq di atqas qaji a tulan padalougetqas. A nami ñambabosai qamu di kere.” ²⁵ Onaqa Judas agi Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas qaji a na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo ubtosim maronum?” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Od. Anjam agi ni na maronum.”

Yesus na aqa angro nanngi bem ti wain ti anainjrej

²⁶ Osiqqa Yesus aqa angro nanngi koba na ingi uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiqqa bem bei osiqq gingenyosiqqa aqa angro nanngi enjrsiqqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.” ²⁷ Osiqqa wain osiqqa gambanq di bilentosiqqa Qotei pailyosiqqa aqa angro nanngi enjrsiqqa minjrej, “Ningi kalil wain endi uyiy. ²⁸ Endi ijo leñ. Tamo ungasari gargekoba nanngo une kobotetnrqajqa deqa ijo leñ aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej

qaji di singilatqas. ²⁹ E ningi mernjwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon diño batiamaq ijo Abu a nungo Mandor Koba soqnimqa e ningi koba na awoosiy olo wain bunuj uyqai.”

³⁰ Yesus na aqa angoro nanngi degsi minjrsiqa nanngi koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, “Ningi kalil e uratbosib jaraiqab”

³¹ Yesus aqa angoro nanngi ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Qolo qujai endeqa ningi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nungo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb, ‘E na kaja nanngo mandor qalitqa kaja nanngi segi segi jaraiqab.’ Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ³² Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ningi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ningi bunuqna e daurbosib dia e itbqab.” ³³ Onaqa Pita na minnej, “Angro kalil nanngi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisanjoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’” ³⁵ Onaqa Pita a tularj saidosiq minnej, “Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unqum, e ino ñam ulitqasai bole sai.” Onaqa Yesus aqa angoro kalil nanngi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³⁶ Yesus aqa angoro nanngi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angoro nanngi minjrej, “Ningi endi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai.” ³⁷ Degsi minjrsiqa aqa angoro qalub agi Sebedi aqa njiri aiyel nanngi Pita koba na joqsiqa pailyqajqa sasalej. Sasalosiqqa pailyoqnsiqa a are tularj gulbekobaiyej. ³⁸ Osiqa aqa angoro qalub nanngi minjrej, “E are tularj gulbekobaibqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa ningi e ombla endi sosimqa ñam atoqniy.” ³⁹ Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiqqa mandamq di ñam quosiqqa Qotei pailyosiq minnej, “O ijo Abu, gam bei soqnimqa ni na marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴⁰ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiqqa aqa angoro nanngo areq aisiq ñam atej di nanngi are gulbe na njerenjonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minnej, “Ningi e ombla na ñam sokiñalayqa keresai e? ⁴¹ Ningi njerenjaib. Ningi ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nungoq bqas di gulbe dena ningi uneq waingwasai. Bole, nungo are miligiq di ningi e daurbqajqa are unu. Ariya ningi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji.”

⁴² Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq endegsi pailyej, “O ijo Abu, gam bei saiamqa, unqum, ni ino segi areqalo dauryosim marimqa e gulbe endi oqai.” ⁴³ Degsi pailyosiq bosiqqa aqa angoro qalub nanngi urnamnjrnaqa njerenjonab unjrej. ⁴⁴ Unjrsiqa olo nanngi uratnjrsiq puluosi gilsiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyej.

⁴⁵ Osiqa a olo aqa angoro nanngo areq aisiq minjrej, “Ningi aqaratosib geregere njerenjunub e? Unqum. Bati koboqo. Ningi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanngo banq di atqajqa bati bqo. ⁴⁶ Ningi tigelab gilqom. Tamo e osim nanngo banq di atqajqa agi brantqo.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angoro 12 nanngi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanngi sebru ti torom ti elejonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Israel nanngo gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi na nanngi qarijnjnab Yesus ojqa beb. ⁴⁸ Judas a nami nanngi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, “E tamo kundoqyqai agide. A ojsib osib giliy.” ⁴⁹ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minnej, “O Tamo Koba, qolo bole.” Degsi minjsiq kundoqyej. ⁵⁰ Kundoqyonaqa Yesus na minnej, “O was, ni kumbra kiye e ebqa bonum ni degye.” Degsi minjnaqa tamo nanngi di brantosib ban waiyosib Yesus ojob.

⁵¹ Onaqa Yesus aqa angoro bei na aqa sebru osiqqa atra tamo gate aqa kanjal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqqa dabkala segi gentetej. ⁵² Onaqa Yesus na aqa angoro di minnej, “Ino sebru olo ate. Tamo kalil sebru na qotqab qaji nanngi sebru na morenqab. ⁵³ Ni

que. E ijo Abu minjqai di a na laŋ angro 72,000 nanŋi qarınjrimqa bosib e aqaryaibqab. Ni di qaliesai kiyo? ⁵⁴ Ariya e ijo Abu degsi minjqasai. Minjqai di aqa anjam nenŋrenj di unu qaji di aqa damu brantqasai. Agi nami endegsib nenŋrenyeb, ‘Kristus a moiŋas.’”

⁵⁵ Osiqa bati deqa Yesus na tamo nanŋi di minjrej, “E leŋ ojo tamo unum deqa kiyo niŋgi sebru ti torom ti elenjosib e ojqa bonub e? E bati gaigai atra tal miligiq di sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa niŋgi yala baŋ waiyosib e ojosai. ⁵⁶ Niŋgi kumbra degyeb deqa Qotei aqa medabu o tamo nanŋo anjam nenŋrenj di unu qaji di aqa damu agi brantej.” Yesus a nanŋi degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanŋi a uratosib jaraiyeb.

Juda tamo kokba nanŋi Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵⁷ Onaqa tamo Yesus ojob qaji nanŋi na a osib atra tamo gate aqa ñam Kaiafas aqa talq osi gileb. Dia Juda gate nanŋi ti dal anjam qalie tamo nanŋi ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanŋi na Yesus osi gilsib nanŋo ulatamuq di tigelteb. ⁵⁸ Nanŋi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isaq na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa nanŋi Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanŋo ambleq di awesoqnej.

⁵⁹ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanŋi ti kalil koroesosibqa nanŋi gisaŋ anjam na Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam ñamoqneb. Di kiyaa? Anjam dena nanŋi Yesus qalib moiŋajqa deqa. ⁶⁰ Anjam ñamonab ñamonab ugeinjrej. Deqa nanŋi tamo gargekoba metnjreqnab boqnsib gisaŋ anjam Yesus aqa jejamuq di qamelenjoqneb. Nanŋo ambleq dena tamo aiyel tigelosib Yesus aqa jejamu laŋa gisaŋyosib mareb, ⁶¹ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E Qotei aqa atra tal koba endi koŋgrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’”

⁶² Onaqa atra tamo gate a nanŋo anjam di qusiqa a tigelosiqqa Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanŋi endi une gargekoba ino jejamuq di qameqneb. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶³ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa ñam na e ni nenemmqai, ni Kristus e? Ni Qotei aqa Ĵiri e? Ni e merbe.”

⁶⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere. Ni que. E Tamo Angro. Bunuqna e laŋ qureq oqsii Qotei singila koba ti unu qaji aqa baŋ woq di awesosiy olo laŋbiq na boqnit niŋgi e nubqab.” ⁶⁵ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulaŋ minjiŋ oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranjosiq marej, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaq tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? Aqa misiliŋ anjam niŋgi quonub. ⁶⁶ Deqa niŋgi kiyersib marqab?” Onaqa nanŋi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moiŋem.”

⁶⁷⁻⁶⁸ Nanŋi kalil degsib marnabqa nanŋo ambleq dena tamo qudei nanŋi tigelosib Yesus aqa ulatamuq di miselyoqnsib baŋ na qaloqneb. Osib aqa ñamdamu gara na qosetosib ula ponyoqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?”

Pita a gisaŋoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁹ Ariya Pita a tal meq di awesonaqa kaŋgal uŋa bei na aqa areq bosiq minnej, “Ni dego Yesus Galili qaji aqa angro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁷⁰ Onaqa Pita a tamo kalil nanŋo ñamdamuq di tulaŋ saidosiq uŋa di minnej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” ⁷¹ Degsi minjsiqqa tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. Sonaqa kaŋgal uŋa bei na Pita unsiqa tamo nanŋi Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanŋi minjrej, “Tamo di a dego Yesus Nasaret qaji aqa angro bei. A nami Yesus dauryosiq laqnej.” ⁷² Onaqa Pita a olo tulaŋ saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum.” ⁷³ Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei jojom di tigelesoqneb qaji nanŋi Pita aqa areq bosib minjeb, “Iga ino anjam maro na qalieonum, ni Galili qaji tamo. Dena iga poigwo, ni Yesus aqa angro bei.” ⁷⁴ Onaqa Pita a olo tulaŋ singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisaŋot Qotei na e lubem.” A degsi marnaqa tuwe anjamej. ⁷⁵ Tuwe anjamonaqa Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minnej qaji, “Tuwe anjamosaisoqnimqa

ni gisanjoqalubtosim marqam, 'E Yesus qaliesai,' ” anjam deqa olo are qalsiqa poiyoanaqa oqedosiqa tulan akamugetej.

27

Juda tamo kokba nanngi Yesus osib Pailat aqa banq di ateb

¹⁻² Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Israel nanngo gate nanngi ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqajqa anjam keretoqneb. Anjam kereonaq nanngi Yesus aqa banq tontetosib osi gilsib Rom nanngo gate Pailat aqa banq di ateb.

Judas na aqa segi jejamu qalsiq moiyej

³⁻⁴ Atra tamo kokba ti Juda gate nanngi ti Yesus qalib moiqajqa anjam keretonabqa Judas a qusiqa olo areqalo bei osiqa nanngo areq bosiq minjrej, “E une kobaquja yonum. Tamo e nunngo banq di atonum qaji a une saiqoji. Ningi a lanqa qalsib moiyoqab. Deqa meniñ silali 30 ningi na ebeb qaji endi olo oiy.” Degsi minjrnaqa nanngi na kamba minjeb, “Di gago gulbe sai. Di ino segi gulbe.” ⁵ Onaqa Judas a silali di olo osi gilsiq atra tal meq di breiyosiqa aisiq a segi na aqa kakroq di sil waiyosiq gainosiq moiyej.

⁶ Onaqa atra tamo kokba nanngi mareb, “Silali endi tamo qalib moiqajqa aqa awai. Deqa iga silali endi atra tal aqa silali ti turtqasai.” ⁷ Nanngi degsib marsibqa silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyeb. Yauñ tamo nanngi moreñoqnbqa mandam mutu dia subq atelenqajqa deqa awaiyeb. ⁸ Mandam mutu di “Leñ Aiyo Qaji Mandam” ñam degsib waiyeb. Nam di bini mareqñub. ⁹⁻¹⁰ Deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Jeremaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “Israel nanngi Kristus aqa jejamu awaiyqa marsib meniñ silali 30 atqab. Atsib silali di olo osib web gereiyo qaji tamo bei aqa mandam mutu bei awaiyqab. Tamo Koba a na anjam degsi merbqo.” Jeremaia a nami degsi marej.

Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanngo Mandor Koba e?”

¹¹ Onaqa Yesus a Pailat aqa ulatamuq di tigelonaqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanngo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ¹² Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanngi ti Yesus aqa anjam di qusib minjin oqetnrnaqa Yesus gisanjoqnsib aqa jejamuq di une gargekoba qamelenoqneb. Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei kamba yala marosai. ¹³ Deqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Nanngi une gargekoba ino jejamuq di qameqñub. Di ni queqnum e?” ¹⁴ Onaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. Deqa Pailat a tulan prugugetej.

Pailat a marej, “Ningi Yesus a hamburbasq di qamiy”

¹⁵ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqñimqa Juda tamo ungasari nanngi tamo qujai aqa ñam maroqñibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqñqas. ¹⁶ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A leñ ojo tamo. ¹⁷ Deqa tamo ungasari kalil nanngi Pailat aqa areq di koroonaqba a na nenemnjrej, “E tamo yai tonto talq dena uratosiy engwai? E Barabas uratosiy engwai kiyo Yesus agi ningi Kristus qa mareqñub qaji a uratosiy engwai kiyo? Ningi na merbiy.” ¹⁸ Pailat a nanngi degsi nenemnjrej. Di kiyaa? A qalieej, atra tamo kokba nanngi Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa banq di ateb. ¹⁹ Bati di Pailat a une pegiyo qaji awo jaramq di awesonaqa aqa ñaur na anjam bei pepa mutu kiñalaq di nengrenyosiq Pailat aqa qarinyej. A endegsi nengrenyey, “Yesus aqa jejamuq di une saiqoji. Deqa ni a kumbra uge bei yaim. Qolo e ñeiobilqeiosim Yesus unonum. Deqa e are tulan gulbekobaibqo.”

²⁰ Onaqa Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi na tamo ungasari nanngo areqalo tigeltetnjreb. Tamo ungasari nanngi Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjrsim olo Yesus qalim moiqajqa deqa nanngo areqalo tigeltetnjreb. ²¹ Onaqa Pailat na olo tamo ungasari nanngi nenemnjrej, “E tamo yai uratosiy engwai? Barabas kiyo Yesus kiyo? Ningi na merbiy.” Onaqa nanngi na kamba minjeb, “Ni Barabas uratosim ege.” ²² Onaqa Pailat na olo minjrej, “E ningi Barabas engwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi

ningi a qa mareqñub. ‘A Kristus.’” Onaqa nangi kalil murqumyosib minjeb, “Ni Yesus osim ñamburbasq di qame.” ²³ Onaqa minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kiye yqo deqa a ñamburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa nangi olo tulanj murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqñeb, “Ni a ñamburbasq di qame.”

²⁴ Onaqa Pailat a nanggo anjam di qusiqa endegsi poiyej, “Tamo ungasari nangi ijo anjam quetbqasai. E nangi saidnrqai di nangi ñirinjosib qoto tigeltqab.” Pailat a degsi poiyej deqa a tamo ungasari nanggo ulatamuq di ya bei tabirq di qamsiqa ya dena aqa banj yansosiqa minjrej, “Yesus a moiqa di nungo une. Di ijo une sai.” ²⁵ Onaqa tamo ungasari nangi na minjeb, “Di kere. Unqum. Yesus a moiqa di gago une. Di gago anqro nanggo une dego.” ²⁶ Nangi Pailat degsib minjnabqa a nanggo anjam di dauryosiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nangi enjrej. Enjrnsiqa olo Yesus osiq qaja tamo nanggo banj di atsiqa minjrej, “Ñingi Yesus bu toqon na kumbainyiy.” Degsi minjrnaqa nangi na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboonaqa Pailat na olo minjrej, “Ñingi Yesus ñamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nangi Yesus misilinyoqñeb

²⁷ Pailat na qaja tamo nangi degsi minjrnaqa nangi Yesus osib Rom nanggo tal kobaqujaq osi gileb. Osi gilsib qaja tamo kalil nangi metjnab bosib tal dia koroeb. ²⁸ Koroosib Yesus aqa gara piqtetosib gara jugo olekoba lent mandor kokba nangi gaigai jigeqñub deqaji bei osib Yesus jigeteb. ²⁹ Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanggo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib bu toqon kanenjo osib Yesus aqa banj woq di yonab a mandor koba bul ojsiq tigelesoqnej. Osib aqa areq di singa pulutosib a gisan na binjyoqnsib minjoqñeb, “O Juda nanggo Mandor Koba, kaiye.” ³⁰ Degsib Yesus minjoqnsib a miselyoqnsib bu toqon esoqnej qaji di tatruiyosib dena aqa gateq di qaloqñeb. ³¹ Nangi degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jigetosib aqa qawarq di ñamburbas atetosib a banj ojsib gaintqa sawaq osi gileb.

Nangi Yesus osib ñamburbasq di qameb

³² Nangi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walweloqsiq ayeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ñamburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiqa gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. ³³ Nangi Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Nam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ³⁴ Di brantosib qaja tamo nangi na wain ya ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ³⁵ Onaqa qaja tamo nangi na Yesus osib ñamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara eleñqa marsib gilteleneb. Osib meniñ silali alañeb. Tamo yai aqa meniñ na bunjrqs di a na gara oqas. Degsib marsib meniñ silali alañosib gara eleñeb. ³⁶ Onaqa Yesus a ñamburbas goge di gainesonaqa qaja tamo nangi ñamburbas utruq di awoosib Yesus taqatesoqñeb. ³⁷ Osib ñamburbas mutu gogeq di anjam endegsib nenqrenyeb, “Tamo endi Yesus. A Juda nanggo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda nanggo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di nenqrenyeb.

³⁸ Bati deqa bajinj tamo aiyel dego ñamburbasq di gaintnrnsib ñumeb. Bei Yesus aqa banj woq di qameb. Bei Yesus aqa banj qonanj di qameb. ³⁹ Yesus a ñamburbas goge di sonaqa tamo ungasari nangi aqa ulatamuq dena walweloqsiq gile beoqnsib a misilinyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqñeb, ⁴⁰ “Ni nami marem, ‘E atra tal koba kongrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni degsi marem deqa ni ino segi jejamu aqaryaiye. Ni Qotei aqa ñiriamqa ni ñamburbas uratosim mandamq aye.” ⁴¹⁻⁴² Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nangi ti Juda gate nangi ti dego Yesus degsib misilinyoqñeb. Osib segi segi maroqñeb, “A na tamo ungasari gargekoba nangi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. A Israel nanggo Mandor Koba boleanqa a ñamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’” ⁴³ A segi mareqñu, ‘E Qotei qa ijo areqalo singilatejunum. E segi Qotei aqa ñiri.’ Aqa anjam di boleanqa Qotei na endego

aqaryaiyem.” ⁴⁴ Onaqa bajinj tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji nanqi dego Yesus degsib misilinj anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

⁴⁵ Qanam jige senj bati 12 onaqa sawa kalil tulanj ambruosi sonaq gilsiq senj bati 3 onaq bilaqtej. ⁴⁶ Onaqa Yesus a tulanj lelenjosiqa marej, “Eloi, Eloi, lema sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei, O ijo Qotei. Ni kiyaaqa e qoreibonum?” ⁴⁷ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji nanqi aqa anjam di qusib mareb, “A Elaija meteqnu.” ⁴⁸ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ñenji bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqa soruq di qosisiqa osi bosiq Yesus anaiyqajqa soqtosiqa aqa medabuq di atej. ⁴⁹ Onaqa tamo qudei nanqi mareb, “Iga mati tarijosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ñamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?” ⁵⁰ Onaqa Yesus a olo tulanj lelenjosiqa mondor titosiq aqa ñambile uratosiq moiyej.

⁵¹ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na branjosiq aisiq poaiyelej. Onaqa mimiñ kobaquja dego dosiq mandam renjinjyonaqa meniñ kokba paraparaelenjeb. ⁵²⁻⁵³ Bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari gargekoba nami morenej qaji nanjo sub waqelenonabqa nanqi olo subq na tigeleb. Bunuqna Yesus a dego subq na tigelonaqa tamo ungasari nanqi di Qotei aqa qure koba Jerusalem miligiq gileb. Gilnabqa tamo gargekoba nanqi na unjreb. ⁵⁴ Ariya qaja tamo nanqi ñamburbas utruq di Yesus taqatesoqneb qaji nanjo gate ombla na mimiñ dosiq mandam renjinjyonaq meniñ kokba paraparaelenonab unsibqa nanqi tulanj ulaugetosib mareb, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa ñiri.”

⁵⁵⁻⁵⁶ Ungasari gargekoba nanqi isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems Josep wo nanjo ai. Ariya unja bei Sebedi aqa ñiri aiyel nanjo ai. Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari nanqi dena a dauryosib laqnsib kanqalyoqneb. Bati Yesus a Galili sawa uratosiq a na nanqi joqsqa koba na Jerusalem belejeb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁵⁷⁻⁵⁸ Onaqa bilaqtonaqa ñoro tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A dego Yesus dauryoqnej qaji. Deqa a Pailat aqa talq gilsiqqa nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na odyosiqa aqa qaja tamo qudei nanqi minjrej, “Ñingí Yesus aqa jejamu osib Josep yiy.” ⁵⁹⁻⁶⁰ Onaqa Josep na Yesus aqa jejamu osi gilsiqqa gara qat omu na dalaosiq aqa segi sub bunuj nami meniñ miligiq di gereiyej qaji dia atej. Atsiqa meniñ kobaquja belbeltosiq dena sub me getentej. Osiqa olo aiyej. ⁶¹ Onaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo bosib sub areq di awoosib taqatesoqneb.

Qaja tamo nanqi sub me taqatesoqneb

⁶² Juda nanjo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa inji ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Deqa atra tamo kokba ti Farisi nanqi ti Pailat aqa talq gilsib minjeb, ⁶³ “O Tamo Koba, Yesus a gisañ tamo. Deqa a moiyoaisosiqa endegsi marnaq iga quem, ‘Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’ A degsi marnaq iga quem. ⁶⁴ Deqa ni ino qaja tamo qudei qarijnjrimqa nanqi gilsib sub me geregere getentosib taqatesoqneb bati qalub koboqas. Ni degye. Ni degyqasai di Yesus aqa angro nanqi gilsib aqa jejamu bajinjosib gisanjosib tamo ungasari nanqi minjrqab, ‘Yesus a subq na tigelqo.’ Yimqa nanjo gisañ anjam di tulanj kobaosim Yesus aqa gisañ anjam nami marej qaji di tulanj bunyqas.” ⁶⁵ Onaqa Pailat na minjrej, “Ñingí nunjo segi qaja tamo qudei joqsib gilibqa nanqi sub me geregere getentosib taqatesqab.” ⁶⁶ Pailat a nanqi degsi minjrnaqa nanqi na qaja tamo qudei nanqi joqsib gilsib minjreb, “Ñingí na sub me geregere taqatesoqniy.” Degsib minjrsib meniñ kobaquja nami sub me getentesoqnej qaji di olo geregere singilatosib sub meq di saga waiyeb. Nanqi degyeb. Di kiyaaqa? Yesus aqa angro nanqi bunuqna bosib

saga olo taqal atqab di tamo kalil nanngi poinjrqas, Yesus aqa angoro nanngi aqa jejamu bajinonub.

28

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo ambru Maria Makdala qure qaji wo Maria bei wo tigelosib Yesus aqa sub unqajqa gileb. ² Nanngi gileqnabqa Tamo Koba aqa lan angoro bei a lan goge na aisiqa meniñ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di belbeltosiq qalaq di atsiqa meniñ quraq di awesoqnej. Awesonaqa mimiñ kobaquja dej. ³ Lan angoro di aqa ulatamu kola bul tulan minjalej. Aqa gara lanbi bul tulan qat. ⁴ Onaqa qaja tamo sub me taqatesoqneb qaji nanngi na lan angoro di unsibqa nanngi tulan ulaugetosib gindagindanosib mandamq di ululoñosib tamo moreño bul tindañesoqneb.

⁵ Onaqa lan angoro na unja aiyel di minjrej, “Ninngi ulaaib. E qalie, ninngi Yesus namburbasq di qameb qaji a qa nameqnub. ⁶ A endi sosai. A subq na tigelqo. Agi a nami ninngi endegsi merngej, ‘E subq na tigelqai.’ Deqa ninngi aiyel bosib sub miligi uniy. A ñeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Ninngi unsibqa olo puluosib gurgur ti aisib Yesus aqa angoro nanngi endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ninngi qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Ninngi dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’ O unja aiyel, e ninngi anjam di merngwa bonum.”

⁸ Onaqa unja aiyel di nanngi tulan ulaugeteb. Osib nanngi olo areboleboleinjrej. Deqa nanngi subq dena olo puluosib lan angoro na anjam minjrej qaji di Yesus aqa angoro nanngi minjrqaqqa gurgur ti aiyeb. ⁹ Aiyeqnabqa gamq di Yesus a segi nanngi aiyel turosiqa minjrej, “Nobqolo bole.” Degsi minjrnaqa nanngi aiyel aqa areq bosibqa aqa singa ojsib a binjyeb. ¹⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninngi ulaaib. Ninngi aisib ijo was nanngi endegsib minjriy, ‘Ninngi Galili sawaq giliy. Gilsib dia Yesus itqab.’”

Qaja tamo nanngo gisan anjam

¹¹ Unja aiyel aiyeqnabqa qaja tamo qudei sub taqatesoqneb qaji nanngi tigelosib qure miligiq aiyeb. Aisib kumbra kalil subq di brantonaq uneb qaji di atra tamo kokba nanngi sainjreb. ¹² Sainjrnaq qusibqa Juda gate kalil nanngi metnrnab bosib koroosib anjam qosisib qaja tamo nanngi di silali kobaquja enjreb. Osib minjreb, ¹³ “Ninngi na tamo ungasari nanngi anjam endegsib minjroqniy, ‘Iga sub taqatosim ñerenesonamqa Yesus aqa angoro nanngi qolo bosib subq dena Yesus aqa jejamu bajinosib jaraiyeb.’ ¹⁴ Yimqa Pailat a nungo anjam di qusim ninngi qa ñirinamqa iga na aqa are olo latetosim anjam gereiyonamqa a ninngi gulbe bei engwasai.” ¹⁵ Onaqa qaja tamo nanngi silali di osib atra tamo kokba nanngo anjam dauryosib Yesus aqa angoro nanngi na aqa jejamu subq dena bajineb anjam di mare mare laqneb. Laqnaq Juda tamo ungasari tulan gargekoba nanngi anjam di quelerjosib nanngi kamba saoqneb agi bini saqnsib unub.

Yesus na aqa angoro nanngi wau enjrej

¹⁶ Onaqa Yesus aqa angoro 11 nanngi Galili sawaq gilsib mana bei Yesus a nami nanngi deq oqwajqa minjrej qaji deq oqeb. ¹⁷ Oqsib dia Yesus itosib a binjyosib aqa ñam soqteb. Ariya nanngi qudei areqalo aiyelteb. ¹⁸ Onaqa Yesus a nanngo areq gilsiq minjrej, “Ijo Abu na singila kalil ijo banq di atej deqa e mandam ti lan ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa ninngi walwelosib sawa sawa kalil keretoqnsibqa tamo ungasari nanngi ijo anjam minjre minjre laqniy. Yim nanngi e daurbqajqa deqa. Ninngi ijo Abu aqa ñam na ti e Qotei aqa ñiri ijo segi ñam na ti Mondor Bole aqa ñam na ti nanngi yansjroqniy. ²⁰ O ijo angoro, anjam kalil e nami merngoqnem qaji di ninngi walwelosib tamo ungasari nanngi minjroqniy. Yim nanngi anjam di dauryqajqa deqa. Ninngi quiy. E bati gaigai ninngi koba na wauoqnsiy sqai. Degsim soqnim soqnim diño bati brantqas.”

MAK

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹ Qotei aqa Hiri Yesus Kristus aqa anjam bole e utruq na saqai.

² Nami Qotei na aqa Hiri Yesus endegsi minjej, “Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas. ³ A wadau sawaq di tulan lelejoqnsim tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiy. Aqa gam tingitetiy.’” Qotei a nami aqa Hiri degsi minjej. Onaqa aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam di nengrenyonaq soqnej.

⁴⁻⁵ Bunuqna Jon yansnjro qaji a wadau sawaq di brantej. Brantosiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Tamo ungasari Judia sawaq di soqneb qaji nanngi ti Jerusalem qureq di soqneb qaji nanngi ti kalil Jon aqa areq gileq nabqa a na nanngi endegsi minjroqnej, “Ningi are bulyibqa Qotei na nungo une kalil kobotetngwas. Amqa e na ningi yansngwai.” Degsi minjretnaqa nanngi na nanngo une kalil babteq nabqa Jordan yaq di yansnjroqnej.

⁶ Jon a wadau sawaq di soqnej di a ingi ingi saiqoji. Deqa a gara jugo kamel aqa jungum na gereiyo qaji di jugoqnsiqa alalag na singilatosiq laqnej. A ingi uyo saiqoji deqa a sis ti bisim qaq ti uyoqnej. ⁷ A Qotei aqa anjam palontoqnsiqa tamo ungasari nanngi endegsi minjroqnej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. ⁸ E ya na ningi yansngeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ningi yansngwas.” Jon na tamo ungasari nanngi anjam degsi minjroqnej.

Jon na Yesus yansej

⁹ Bati bei Yesus a Jon na yansqa marsiqa Nasaret qureq dena tigelosiqa Galili sawa uratosiq Jon aqa areq bej. Bonaqa Jon na Jordan yaq di yansej. ¹⁰ Yansonaqa a yaq na tigelosiqa tarosiq laj goge koqyonaqa laj waqej. Laj waqonaqa Qotei aqa Mondor a binon bulosiq aisiq Yesus aqa jejamuq di awoej. ¹¹ Awoonaqa laj goge dena Qotei na Yesus metonaqa aqa kakro quej. A endegsi minjnaq quej, “Ni ijo Angro qujai. E ni tulan qalaqalaimennum. E ni qa tulan areboleboleibeqnu.”

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹²⁻¹³ Onaqa Mondor a Yesus wadau sawaq osi gilsiq di uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiq Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej. Yesus a wagme juwan nanngi ti soqneb. Sonabqa Qotei aqa laj angro nanngi bosib Yesus singilatoqneb.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Bati bei Jon a tonto talq di waiyonab sonaqa Yesus a olo Galili sawaq aiyej. Aisiq dia Qotei aqa anjam bole palontoqnej. ¹⁵ A endegsi maroqnej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqajqa bati jojomqo. Deqa ningi are bulyosib Qotei aqa anjam bole nungo areqaloq di singilatiy.”

Yesus na tamo qolqe nanngi metnjrnaq a dauryeb

¹⁶ Osiqa Yesus a Galili ya agu kobaqujaq gilej. Gilsiq alile dia walweloqnsiqa nam atej di Saimon aqa was Andru wo nanngi qe o qaji tamo soqneb deqa nanngi kakan waiyeq nab unjrej. ¹⁷ Unjrsiqa minjrej, “Ningi aiyel e daurbiy. Ningi qe o qaji tamo unub deqa ningi qe eqnub. Dego kere e wau engitqa ningi olo tamo oq nab.” ¹⁸ Yesus a nanngi degsi minjrnaqa nanngi nanngo kakan uratosib Yesus dauryeb.

¹⁹ Onaqa Yesus a olo walweloqnsiqa gilokiñalayosiqa Sebedi aqa hiri Jems aqa was Jon wo nanngi aiyel qobun miligiq di kakan brano qandimeq nabqa unjrsiqa metnjrej. ²⁰ Metnjrnaqa nanngo abu Sebedi wau tamo ti qobun miligiq di sonabqa nanngi uratnjrsib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

²¹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi ti walwelosib gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib sonabqa Juda nanngo yori batiej. Deqa Yesus a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²² Aqa anjam palontej di singila ti. Dal anjam qalie tamo nanngo anjam maroqneb de ti keresai. Yesus a segi anjam di aqa abu. Aqa anjam dena dal anjam qalie tamo nanngo anjam tulan bunyoqnej. Deqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam di qusib tulan prugeb.

²³ Bati di tamo bei mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di awesoqnej. Deqa a Yesus unsiq tulan lelejosiq minnej, ²⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa Tamo Boledamu. Ino jejamuq di une bei saiqoji.” ²⁵ Onaqa Yesus na mondor uge di njirintosiq minnej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulanj.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge dena tamo di kunjimyosiq tulan lelejosiq a uratosiq ulanej. ²⁷ Onaqa tamo ungasari nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa nanngi tulan prugosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero? A anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. A segi anjam di aqa abu. Agi a na mondor uge nanngi minjreqnaqa nanngi aqa anjam dauryosib jaraiyeqnu.” ²⁸ Tamo ungasari nanngi degsib maroqneb. Osib nanngi walwelosib Galili sawa keretosib Yesus aqa manwa deqa saoqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

²⁹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi ti Qotei tal uratosib Saimon Andru wo nanngo tal gogeteb. Jems Jon wo nanngi koba na tal gogeteb. ³⁰ Tal gogetosibqa Saimon aqa mimibe makobaiyonaq jejamu tulan kanjanyaqa neiesonaq uneb. Deqa Yesus aqa angoro nanngi na Yesus minjeb, “Ni na unja di boletqa kere e?” Onaqa minjrej, “Od, e na boletqa kere.” ³¹ Degsi minjrsiq unja maiyej qaji aqa areq gilsiq ban ojsiq tigeltej. Tigeltonaqa aqa jejamu kanjan di koboonaqa a tigelosiq nanngi inji goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanngi boletnjroqnej

³² Sen aiyeqnaqa qure deqaji tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanngi ti mondor uge uge na ojelo qaji nanngi ti nanngo was nanngi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. ³³ Boqnsib Yesus soqnej qaji tal meq di korooqneb. ³⁴ Onaqa Yesus na tamo ungasari kalil ma ti soqneb qaji nanngi boletnjroqnej. Osiqa mondor uge nanngi dego winjroqnej. Mondor uge nanngi di Yesus qa qalieeb deqa nanngi aqa nam ubtqa mareqnaq a na nanngi saidnjroqnej.

Yesus a Galili sawaq di Qotei aqa anjam mare mare laqnej

³⁵ Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanngi alelnjrsiq wadau sawaq gilsiq dia Qotei pailyoqnej. ³⁶⁻³⁷ Pailyeqnaqa aqa angoro nanngi Saimon koba na a qa namosib gilsib itosib minjeb, “Tamo ungasari kalil nanngi ni qa nameqnu.” ³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninngi tigelabqa iga qure qureq giloqnsimqa dia Qotei aqa anjam palontoqnsim tamo ungasari nanngi minjroqnoq. E wau di yqajqa deqa mandamq aiyem.” ³⁹ Degsi minjrsiq walweloqnsiq qure qure kalil Galili sawaq di brantoqnsiq Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Osiqa mondor uge uge nanngi winjreqnaqa nanngi na tamo ungasari nanngoq dena jaraiyoqneb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

⁴⁰ Onaqa tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutosiq pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnimqa e boletbe.” ⁴¹ Onaqa Yesus na tamo di aqa yu unsiq a qa dulosiq ban waiyosiq ojej. Ojsiq minnej, “E ni boletmq are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme.” ⁴² Onaqa bati qujai deqa aqa yu kalil mosoosiq aqa jejamu bolelej. ⁴³ Onaqa Yesus a singila na minnej, “Ni tigelosim gile. ⁴⁴ Ino jejamu boleqo deqa ni tamo qudei nanngi minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa inji inji Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiye. Yimqa tamo ungasari nanngi ni numsis marqab, ‘Bole, ino jejamu boleqo.’” ⁴⁵ Onaqa a gilsiq

ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na boletej deqa a anjam mare mare laqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi quekriteb. Deqa Yesus a segitosiqa gilsiq wadau sawaq di soqnej. Tamo ungasari nanngi a jujunyaib deqa a qure beiq di brantosaijoqnej. A wadau sawaq di sonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi qure qure kalilq dena tigeloqnsib aqa areq belejoqneq.

2

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹ Bati bei Yesus a olo Kaperneam gilsiq di sonaqa qure deqaji nanngi endegsib queb, “Yesus a gago qureq olo bqa. A talq di unu.” ² Deqa tamo ungasari gargekoba nanngi bosib siranmeq di jujunonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontosiqa minjroqnej. ³ Onaqa tamo qolqe nanngi na tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di atsibqa qoboiyosib Yesus aqa talq osi beb. ⁴ Osi bosib nam ateb di tamo ungasari gargekoba nanngi siranme junonab unjreb. Deqa nanngi Yesus aqa areq gilqa keresaijnanaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ⁵ Onaqa Yesus a nanngo areqalo unej di nanngo areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Degsi unsiq deqa tamo di minnej, “O ijo angro, ino une kalil e na kobotetmonum.”

⁶ Onaqa dal anjam qalie tamo qudei warum dia awesoqneq qaji nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngo areqalo na mareb, ⁷ “Yesus a kiyaaqa anjam degsi marqo? A Qotei misilinyqo. Yai na tamo nanngo une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.” ⁸ Nanngi degsib are qaleqnaqqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ninggi kiyaaqa areqalo di onub? ⁹ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyoq qaji di minjitqa ningi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim ino sapera osim walwel,’ anjam de kiyo? ¹⁰ Ariya e segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nanngo une kobotetnrqa kere. Ninggi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanngi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minnej, ¹¹ “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.” ¹² Degsi minjnaqa aqa jejamu boleanaqa a tigelosiqa aqa sapera osiqa tamo ungasari kalil nanngo namdamuq di walwelosiq gilej. Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa nanngi tulan prugugetosib Qotei aqa nam soqtosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra tulan bei. Tamo bei na manwa deqaji bei yeqnaq iga nami unosaioqnem.”

Yesus na Livai minnej, “Ni e daurbe”

¹³ Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari gargekoba nanngi bosib aqa areq di koroonabqa a na Qotei aqa anjam palonteqnaq nanngi quoqneq. ¹⁴ Dena walwelosiq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. A Alfias aqa njiri. A itosiqa minnej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa a tigelosiqa Yesus dauryej.

¹⁵ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanngi ti Livai aqa talq gilsib awoosib ingi uyoqneq. Nanngi segi sai. Une tamo ti takis o qaji tamo ti gargekoba nanngi dego koba na Yesus dauryosib Livai aqa talq di awoosib Yesus aqa angro nanngi ti ingi uyoqneq. ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nanngi bosib Yesus a une tamo ti takis o qaji tamo ti nanngi koba na ingi uyeqnaq unjrsibqa Yesus aqa angro nanngi minjreb, “Yesus a kiyaaqa une tamo ti takis o qaji tamo ti nanngi koba na ingi uyeqnaq?” ¹⁷ Onaqa Yesus a Farisi nanngo anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanngi yu qangra tamo aqaq gilosaieqnaq. Tamo ma ti nanngi segi yu qangra tamo aqaq gileqnaq. Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanngi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanngi metnjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a quriej qa anjam marej

¹⁸ Bati bei Jon aqa angro nanngi ti Farisi nanngi ti ingi uratoqnsib qurienjoqneq. Deqa nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, “Jon aqa angro nanngi ingi uratoqnsib qurienjoqneq. Farisi nanngo angro nanngi dego ingi uratoqnsib qurienjoqneq. Ariya ino angro nanngi kiyaaqa qurienjoqnaq?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo bei a unja ban ojqa

bati qa aqa was nan̄gi ti soq̄nibqa nan̄gi qurien̄qab e? Sai. ²⁰ Bunuqna nan̄go was a nan̄gi urat̄njrimqa bati deqa nan̄gi qurien̄qos̄sib sqab.

²¹ “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari bran̄joq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di bunuqna a na gara jugo sari di yansimqa gara mutu bunuj a kiñalaosim gara jugo sari di uratim bran̄ qelikobaqas. ²² Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kan̄gran̄osiq singilaej deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilen̄josim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas. A wain bunuj osim ya nobu bunujq di qamqas di kere.”

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

²³ Yori bati bei Yesus aqa an̄gro nan̄gi ti wau ambleq na giloq̄nsibqa aqa an̄gro nan̄gi bem sum gei elen̄qos̄sib uye uye giloq̄neb. ²⁴ Nan̄gi degsib gileq̄nabqa Farisi qudei nan̄gi bosib un̄jrsibqa Yesus min̄jeb, “Ino an̄gro nan̄gi kiyaaq̄a kumbra degyeq̄nub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba Farisi nan̄gi min̄jrej, “Nami Devit aqa wau tamo ti nan̄gi mam̄njrnaqa kumbra yeb qaji di nin̄gi buk miligiq di sisiyosai kiyo? ²⁶ Abiatar a atra tamo gate sonaqa bati deqa Devit a atra tal miligiq gilsiq̄a Qotei atraiyq̄ajqa bem uysiq̄a aqa wau tamo nan̄gi dego anain̄jnaq uyebe. Bem di getento. Di atra tamo nan̄go segi uyq̄ajqa bem. Devit a degyej di a dal an̄jam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiq̄oji. Nin̄gi an̄jam di sisiyosai kiyo?”

²⁷ Osiqa min̄jrej, “Qotei a yori bati qa are qalsiq̄ tamo nan̄gi atosai. A tamo nan̄gi qa are qalsiq̄ yori bati atej. ²⁸ E Tamo An̄gro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

3

Yori bati qa Yesus a tamo ban̄ qandamyey qaji di boletej

¹ Olo yori bati bei Yesus a Juda nan̄go Qotei tal miligiq gilsiq̄a tamo bei ban̄ qandamyey qaji a di sonaq unej. ² Onaqa Farisi nan̄gi Yesus koqyoq̄neb. Nan̄gi are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletq̄as kiyo? Yimqa min̄jqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nan̄gi Yesus koqyoq̄neb. ³ Onaqa Yesus a tamo ban̄ qandamyey qaji di min̄jej, “Ni tigelosim au.” ⁴ Degsi min̄jnaqa a tigelosiq̄a Yesus aqa areq gileq̄naqa Yesus na Farisi nan̄gi nenem̄njrej, “Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laq̄nimqa iga na aqaryaiyonam a bole sqas di kere kiyo iga na uratonam a padalqas di kere kiyo? Dal an̄jam a kiyersi marqo? Nin̄gi na merbiy.” Onaqa Farisi nan̄gi kamba olo an̄jam bei Yesus min̄josai. Nan̄gi mequmesoq̄neb. ⁵ Nan̄go are geten̄njresoq̄nej deqa Yesus a nan̄gi koq̄njrej. Osiqa nan̄gi qa min̄jin̄ oqetonaqa tamo ban̄ qandamyey qaji di min̄jej, “Ni ino ban̄ waiy.” Degsi min̄jnaqa aqa ban̄ waiyonaq boleej. ⁶ Onaqa Farisi nan̄gi Qotei talq̄ dena oq̄edosib Herot aqa wau tamo nan̄gi ti koba na koroosib nan̄gi kiyersib Yesus qalib moiq̄ajqa deqa qairoq̄neb.

Tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi Yesus dauryoq̄neb

⁷⁻⁸ Onaqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi ti tigelosib tamo un̄gasari kalil nan̄gi urat̄njrsib alile aisib di soq̄neb. Bati deqa tamo un̄gasari tulan̄ gargekoba nan̄gi endegsib queb, “Yesus a man̄wa gargekoba yeleñeq̄nu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib alile aisib aqaq di korooq̄neb. Galili sawa nan̄gi ti Judia sawa nan̄gi ti Jerusalem qure nan̄gi ti Idumia sawa nan̄gi ti qure kalil Jordan ya taqal beiq di soq̄neb qaji nan̄gi ti Tair qure ti Saidon qure ti nan̄gi kalil beñjosib Yesus aqaq di korooq̄neb. ⁹ Onaqa Yesus na aqa an̄gro nan̄gi endegsi min̄jrej, “Qobun̄ bei atib soq̄nem. Tamo un̄gasari nan̄gi bosib e jujun̄baib deqa e qobun̄ gogetosiy di awoq̄ai.” Onaqa aqa an̄gro nan̄gi qobun̄ bei atnab soq̄nej. Nan̄gi degyeb. Di kiyaaq̄a? ¹⁰ Yesus a nami tamo un̄gasari gargekoba nan̄gi bolet̄njroq̄nej. Deqa tamo ma ti kalil nan̄gi aqa areq boq̄nsibqa nan̄go ban̄ aqa jejamuq̄ di atqa maroq̄nsib a jujun̄yoq̄neb. ¹¹ Tamo mondor uge uge na ojelen̄jo qaji nan̄gi dego Yesus aqa areq boq̄neb. Boq̄nsibqa

mondor uge nanngi na Yesus unoqnsib aqa singaq di singa pulutoqnsib lelenoqnsib minjoqneb, “Ni Qotei aqa Njiri.” ¹² Degsib minjeqneb aqa a nanngi singila na saidnjroqnsiq minjroqnej, “Ninggi ijo ñam ubtosib maraib.”

Yesus a tamo 12 nanngi giltnjrej

¹³ Onaqa Yesus a dena walwelosiq manaq oqej. A endegsi are qalej, “E na tamo qudei giltnjritqa nanngi e koba na laqnsibqa ijo wau ojoqnbab.” A degsi are qalsiq manaq oqsq dia tamo qudei nanngi metnjrnaqa aqa areq beb. ¹⁴ Bonabqa a na tamo 12 nanngi giltnjrej. Nanngi a ombla sqajqa deqa ti a na nanngi qarinnjrimqa nanngi aqa anjam mare mare laqajqa deqa ti nanngi giltnjrej. ¹⁵ Nanngi na mondor uge uge tamo ungasari nanngo jejamuq dena winjrqaqqa deqa ti nanngi giltnjrej. ¹⁶ Tamo 12 giltnjrej qaji nanngo ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. ¹⁷ Bei Sebedi aqa njiri Jems aqa was Jon wo. Nanngo ñam bei Yesus na Boanerges wainjrej. Ñam di aqa damu, “Tamo kola bul.” ¹⁸ Ariya Andru Filip wo. Bei Bartolomyu Matyu wo. Bei Tomas. Bei Alfias aqa njiri Jems. Bei Tadius. Bei Saimon agi Rom nanngi winjrqaqqa maroqnej qaji. ¹⁹ Ariya bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiqqa jeu tamo nanngo banq di atej qaji.

Tamo qudei nanngi maroqneb, “Yesus a Belsebul aqa singila na waueqnu”

²⁰ Onaqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa tamo ungasari gargekoba nanngi olo bosib korooqneb. Deqa aqa angro nanngi ti ingi uyqa bati saiinjrej. ²¹ Yesus aqa was nanngi aqa ai koba na degsib qusibqa Yesus oqajqa marsib qure deq gileb. Nanngi maroqneb, “Yesus a nanariqo kiyoy?”

²² Onaqa dal anjam qalie tamo qudei Jerusalem dena beb qaji nanngi Yesus yomuiy-oqnsib maroqneb, “Mondor uge nanngo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena Yesus na mondor uge nanngi winjreqnu.” ²³ Onaqa Yesus a nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Satan na aqa segi mondor uge nanngi kiyersim winjrqas? Di keresai. ²⁴ Tamo nanngi qure qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi koba na geregere sqa keresai. ²⁵ Tamo nanngi tal qujaiq di unub qaji nanngi segi poaiyelosib qotqab di nanngi dego koba na geregere sqa keresai. ²⁶ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanngi jeutnjrsim winjrqas di aqa singila koboosim aqa wau ulorqas.

²⁷ “Tamo bei a tamo singila koba bei aqa tal gogetosim aqa ingi ingi kalil bajinqa keresai. A mati tamo singila di sil na tontim soqnmqa di aqa ingi ingi kalil bajinqas. Tontqasai di aqa ingi ingi bajinqa keresai.

²⁸ “E bole merngwai. Tamo ungasari nanngo une kalil Qotei na kobotetnjrqas. Tamo ungasari nanngi misilij anjam mareqnuq une di dego Qotei na kobotetnjrqas. ²⁹ Ariya tamo a Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqasai. Une di tamo aqa jejamuq di gaigai sqas.” ³⁰ Yesus na dal anjam qalie tamo nanngi anjam degsi minjrej. Di kiyayqa? Nanngi maroqneb, “Yesus a mondor uge ti.”

Yesus a marej, “Ijo ai ijo was nanngi tal qabe?”

³¹ Onaqa Yesus aqa was nanngi aqa ai koba na bosib tal oqeq di tigeleb. Yesus a warum miligiq di sonaqa nanngi oqeq di tigelosib tamo qudei minjreb, “Iga Yesus qa bonum. Deqa ningi a minjib endeq bem.” ³² Onaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di awesoqneb qaji nanngi na Yesus minjeb, “Ino was nanngi ino ai ombla na ni qa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ³³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo ai ijo was nanngi tal qabe?” ³⁴ Degsi minjrsiqqa tamo ungasari aqa areq di awesoqneb qaji nanngi koqnjrsiqqa minjrej, “Ninggi segi ijo ai ijo was nanngi. ³⁵ Ningi quiy. Tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnbab di a ijo was bole. A ijo jaja bole. A ijo ai bole.”

¹⁻² Onaqa Yesus a olo alile ainaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi bosib aqaq di koroonabqa a sasalosiq qobun bei gogetosiq di awoej. Awoosiq tamo ungasari kalil nanngi alile di sonabqa a na yawo anjam gargekoba minjroqnej.

A na yawo anjam bei endegsi minjrej, ³ “Ninngi quiy. Tamo bei a gilsiq aqa inngi wauq di saga yago breiyelenej. ⁴ Breiyonaqa jagwa na saga yago qudei puyonaqa gam qalaq aiyeleneb. Ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb. ⁵ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeleneb. Mandam di guma meniñ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenosib urur oqoqujateb. ⁶ Nanngo jirim tulan guma aiyosai deqa sen oqsiq kanqanonaqa nanngi laosib morenej. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeleneb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsiq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulan gargekoba ateleneb. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.” ⁹ Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrsiq koboonaqa olo endegsi minjrej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

Yesus a kiyayaqa tamo ungasari nanngi yawo anjam minjroqnej?

¹⁰ Onaqa Yesus na tamo ungasari nanngi uratnjrsiq a kiñala qalaq gilsiq a segi sonaqa aqa angro 12 nanngi ti tamo qudei a dauryosib laqneb qaji nanngi ti aqa areq bosibqa aqa yawo anjam di aqa utru geregere qalieqajqa deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtinqa ijo angro ninngi segi utru qalieqab. Ariya tamo ungasari qala qalaq di unub qaji nanngi yawo anjam segi minjroqnqai. ¹² Deqa nanngi ñam atoqnqab di ijo anjam aqa damu unsib poinjrqsai. Nanngi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru quqwasai. Osib poinjrqsai dego. Deqa nanngi are bulyosib Qotei aqaq bqa keresai. Deqa Qotei a nanngo une kobotetnjrsai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹³ Osia Yesus a olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru ninngi poingosai e? Dego di ninngi kiyersib ijo yawo anjam kalil qa poingwas? ¹⁴ Tamo a saga yago breiyej di a Qotei aqa anjam breiyej. ¹⁵ Saga yago qudei gam qalaq ainabqa qebari nanngi bosib uyekriteb di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam quqwab. Ariya anjam di nanngo are miligiq di soqnimqa Satan a urur bosim anjam di olo yainjrqsas. Qotei na nanngo are miligiq di anjam di atej ariya Satan a bosim olo yainjrqsas. ¹⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib tulan areboleboleinjrimqa anjam di oqujatosib nanngo areq atqab. ¹⁷ Ariya anjam di nanngo are miligiq tulan guma aiyosai. Deqa sokiñala Qotei aqa anjam gotranyo qaji tamo qudei na bosib nanngi gulbe enjrsib ugeugeinjraqab. Yimqa nanngo areqalo Yesus qa singilateqñub qaji di nanngi olo ulontqab. ¹⁸⁻¹⁹ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusibqa ariya bunuqna nanngi olo mandam qa inngi inngi qa are koba qaloqnsib ñoro koba oqnqajqa are prugnjqnqas. Yimqa kumbra dena nanngi gisanjrsim Qotei aqa anjam nanngo are miligiq di tentim loumqas. Saga yago uge nanngi gei bole atosaiqñub dego kere. ²⁰ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeb qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam qusib nanngo are miligiq di geregere ojsib singilatqab. Deqa Qotei aqa anjam di nanngo are miligiq di saga bul tulan kobaqas. Qudei 30. Qudei 60. Qudei 100.”

Tamo bei a lam qatrentosim pulonamqa guwe na kabutqasai

²¹ Osia Yesus a olo minjrej, “Tamo bei a lam qatrentosim pulonamqa guwe na kabutqasai. Bijal surumq di atqasai. Boleq di gaintim warum suwanesqas. ²² Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di Qotei na boleq atqas. Kumbra kalil kabuejunu qaji di dego Qotei na babtqas. ²³ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

²⁴ Osia Yesus a olo minjrej, “Anjam ninngi queqñub qaji di geregere quoqñiy. Ninngi geregere quoqñqab kere dego Qotei a kamba powo engoqñqas. Osim olo powo tulan

koba engoqnqas. ²⁵ Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyim a larja sqas.”

Saga yago nanngi segi oqeleñeqnub

²⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di tamo bei a saga yago breiyeqnu dego kere. ²⁷ Tamo di a qolo ñeioqnsiqa nobqolo a olo tigeloqnsiqa walweleqnu. A kumbra degyeqnaqa saga yago nanngi segi kokitoqnsibqa oqeleñeqnub. Saga yago nanngi kiyersib oqeleñeqnub di tamo a qaliesai. ²⁸ Mandam a segi waueqnaqa saga yago nanngi kokitoqnsibqa bangateqnu. Dena sotoqnsibqa geitoqnsibqa melieqnu. ²⁹ Meli sau bqa deqa tamo di a bosim serie na ginjenyosim oqas.”

Sis yago qa yawo anjam

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas. Kumbra di aqa utru ñinggi geregere poingwajqa deqa yawo anjam bei endegsi merngwai. ³¹⁻³² Kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Sis yago nanngi tulan kiñilala kas yago bul. Ingi ingi qudei nanngo yago kokba yala. Sis yago nanngi tulan kiñilala. Ariya sis yago di tamo bei na osim aqa wauq di yagimqa bunuqna a oqsim tulan kobaqujaqas. Osim ñam qudei bunnjrsim dani kokba ateleñqas. Amqa qebari nanngi bosib aqa waburq di awoelenqab.”

Yesus a yawo anjam gargekoba maroqnej

³³ Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam gargekoba deqaji minjroqnej. Nanngi aqa yawo anjam quqwa kere deqa a degsi minjroqnej. ³⁴ A anjam bei minjrosaiqnej. Yawo anjam segi minjroqnej. Olo segitoqnsiqa aqa segi angoro nanngi yawo anjam aqa utru geregere plaltosiq minjroqnej.

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

³⁵ Onaqa bilaqtonaqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Iga gilsim ya agu taqal beiq di brantqom.” ³⁶ Degsi minjrsiqa nanngi koba na tamo ungasari kalil nanngi uratnjrsibqa qobun na gileqnaqqa tamo qudei nanngi dego nanngo qobun osib Yesus dauryosib giloqneb. ³⁷ Yesus aqa angoro nanngi ti qobun na gileqnaqqa jagwa tulan koba tigelosiq ya korkortosiq qobun qaloqnsiqa morman miligiq aiyeqnaqa ya maqej. ³⁸ Yesus a nami qobun bunuq di gate kuluñ atsiqa ñeisiq qambumtej. Deqa aqa angoro nanngi tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Qalie Tamo, iga padalqa laqnum. Ni deqa are qalosai kiyo?” ³⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ñinggi laoiy.” Minjrnaqa jagwa laej. Ya dego maninej. ⁴⁰ Onaqa Yesus na aqa angoro nanngi endegsi minjrej, “Ñinggi kiyaaq ulaosib e qa yala poingosai?” ⁴¹ Onaqa aqa angoro nanngi olo tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrnaqa aqa anjam qusib laonub?”

5

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

¹ Onaqa Yesus aqa angoro nanngi ti qobun na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Gerasa sawaq di tiryeb. ² Tiryosib Yesus a qobun uratosiq mandamq ainaqa tamo bei a tamo sub ato sawaq dena brantosiq Yesus aqa areq bej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. ³ A bati gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. A tamo singila koba. Tamo bei na a ojqa keresai. Sil kokba na a tontqa keresai dego. ⁴ Bati gargekoba tamo qudei nanngi aqa singa ti ban ti sil kokba na tonteqnaqqa a olo kukoqyoqnej. Tamo bei na a ojqa keresai bole sai. ⁵ A bati gaigai qolo ti qanam ti tamo sub ato sawaq di tulan leleñoqnsiqa aqa segi jejamuq meniñ na pupoiyoqnej. A manaq di dego kumbra di yoqnej.

⁶⁻⁸ Deqa a isaq na ñam atsiqa Yesus unsiqa urur ti aqa areq bosiq aqa singaq di singa pulutej. Onaqa Yesus na mondor uge di minnej, “O mondor uge, ni tamo di uratosim

ulaŋ.” Degsi minjnaqa mondor uge dena tulaŋ leleŋosiqa singila na pailosiq Yesus minnej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa Ŋiri, ni e kiyerbqajqa bonum? E Qotei aqa ñam na ni mermqai, ni e jaqatiŋ ebaim.” ⁹ Onaqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Degsi nenemyonaqa minnej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba. Iga mondor tulaŋ gargekoba tamo endi aqa jejamuq di unum.” ¹⁰ Osiqa singila na pailosiq Yesus minnej, “Ni iga sawaq beiq waigaim.”

¹¹ Bati deqa bel tulaŋ gargekoba naŋgi mana goge dia suwaroqneb. ¹² Deqa mondor uge naŋgi na Yesus minjeb, “Ni iga qaringimqa iga bel naŋgo jejamuq gileleŋqom.” ¹³ Mondor uge naŋgi degsib Yesus minjnabqa a na naŋgi odnrnaqa tamo di uratosibqa bel naŋgo jejamuq gileleŋeb. Gilnabqa bel kalil naŋgi gurgurosib botau dena prugeleŋosib yaq aisib ya uysib moreŋeb. Bel moreŋeb qaji naŋgi sisiyeb 2,000.

¹⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo naŋgi kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb. Onaqa tamo ungasari naŋgi kumbra di unqajqa beb. ¹⁵ Bosib Yesus aqa areq di koroosib ŋam ateb di tamo nami mondor uge ti soqnej qaji aqa areqalo boleosiqa gara tigsig awesonaq uneb. Unsib tulaŋ ulaugeteŋeb. Di kiyaaqa? Mondor uge tulaŋ gargekoba nami tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ¹⁶ Onaqa tamo naŋgo ŋamdamu na Yesus a mondor uge di winjrnaq uneb qaji naŋgi bel qa ti mondor uge qa ti tamo ungasari naŋgi sainjrnaq queŋeb. ¹⁷ Qusibqa Yesus minjeb, “Ni gago sawa endi uratosim sawa beiq gile.”

¹⁸ Onaqa Yesus a qobuŋ gogetosiq gilqa laqnaqa tamo aqaq na Yesus na mondor uge uge winjreteŋ qaji a singila na pailosiq minnej, “E ni daurmqai.” ¹⁹ Onaqa Yesus na saidyosiq minnej, “Ni olo ino segi qureq gile. Gilsim Tamo Koba a ni qa dulosiqa kumbra tulaŋ boledamu emqo deqa ino was naŋgi sainjre.” ²⁰ Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na a kumbra tulaŋ boledamu yeŋ deqa Dekapolis sawa (ñam di aqa damu, Qure 10) dia tamo ungasari kalil naŋgi sainjroqnsiq laqnej. Sainjreŋnaqa naŋgi aqa anjam quoqnsib tulaŋ prugoqneb.

Uŋa bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo angro moiyeŋ qaji a tigelteŋ

²¹ Onaqa Yesus a olo qobuŋ gogetosiq ya agu taqal beiq gileŋ. Gilsiq qobuŋ tiryonaq mandamq aisiq alile di sonaqa tamo ungasari tulaŋ gargekoba bosib aqaq di koroosiq. ²²⁻²³ Koroosib sonabqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a walwelosiq Yesus unsiqa aqa areq bosiq singa pulutosiq singila na pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo angro sebiŋ a moiqa laqnu. Deqa ni bosim ino baŋ aqa jejamuq di atimqa a olo boleosim ŋambile sqas.” ²⁴ Onaqa Yesus na Jairus odyosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi dego naŋgi aiyel daurnjrsib jujunjosib giloqneb. ²⁵ Gileqnaq naŋgo ambleq di uŋa bei ma ti soqnej qaji a naŋgi daurnjrsiq giloqnej. Uŋa di a nami bai na uneŋ leŋ aiyosiq degsi soqnej wausau 12 urateŋ. ²⁶ Yu qangra tamo gargekoba naŋgi nami a boletqa yeqnab a jaqatiŋkobaiyoqnej. A ma gereiyo talq giloqnsiq silali koba urateqnaqa naŋgi aqa jejamu gereiyeqnaq a boleosaioqnej. Aqa ma olo kobaqujaoqnej. ²⁷⁻²⁸ Deqa a Yesus aqa ñam qusiqa are qaleŋ, “E aqa gara mutu segi baŋ na ojitqa ijo ma koboqas.” Degsi are qalsiq Yesus aqa qoreq na dadauryosiq baŋ waiyosiq aqa gara mutu ojeŋ. ²⁹ Ojnaqa aqa leŋ aiyosiq qaji di koboeŋ. Koboonaqa a aqa segi jejamu qalieosiqa mareŋ, “Bole, ijo ma saiqa.” ³⁰ Onaqa Yesus a poiyeŋ, “Singila qudei ijo jejamu uratosiq gilqa.” Degsi poiyoŋaqa bulosiq tamo ungasari tulaŋ gargekoba soqneb qaji naŋgi unjrnsiq nenemnjreŋ, “Yai na ijo gara ojqa?” ³¹ Degsi nenemnjrnaqa aqa angro naŋgi na minjeb, “Ni kiyaaqa degsi nenemonum? Ni une. Tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi ni daurmosib jujunmejunub.” ³² Onaqa Yesus a uŋa gara mutu ojeŋ qaji di unqajqa ŋam atoqnej. ³³ Onaqa uŋa di a endegsi qalieeŋ, “Ijo ma saiqa deqa Yesus a e nubqajqa ŋam ateqnu.” A degsi qalieosiqa tulaŋ ulaugetosiq are ton-tonyoŋaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq a segi qa ubtosiq minnej, “E na ino gara mutu ojonum.” ³⁴ Onaqa Yesus na minnej, “O uŋa, ni ino areqalo e qa singilatosisim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

³⁵ Yesus a uña degsi minjeqnaqa tamo qudei nanngi Jairus aqa talq dena bosibqqa gamq di Jairus Yesus wo turosib nanngi na Jairus minjeb, “Ungum. Ino angro a nami moiqo. Deqa ni na Qalie Tamo a lanja wau koba yaim. Uratim aiyem.” ³⁶ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatime.” ³⁷⁻³⁹ Degsi minjsiqa tamo ungasari kalil nanngi a dauryqa saidnjrsiqa Jems aqa was Jon wo Pita ombla nanngi segi joqsiqa Jairus koba na gilsib aqa talq di branteb. Brantosib Yesus a nam atej di tamo ungasari gargekoba nanngi qatron koba yoqnsib akam murqumyeq nab unjrej. Unjrsiqa tal gogetosiqa minjrej, “Ninggi kiyaaqa qatron koba yoqnsib akameqnub? Angro di a moiyoasai. A lanja njeisq qambumtejunu.” ⁴⁰ Degsi minjrnaqa nanngi Yesus kikiyeb. Nanngi qalieeb, “Angro a nami moiyoqoletqo.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. Onaqa Yesus a nanngi kalil minjrej, “Ninggi sasaloiy.” Degsi minjrnaqa nanngi sasalonabqa Yesus a angro moiyej qaji aqa ai abu osiqa aqa segi angro qalub nanngi dego joqsiqa angro aqa warum miligiq gilej. ⁴¹ Gilsiq angro aqa ban titosiqa minjej, “Talita, kum.” Di Hibu anjam. Anjam di aqa damu, “O angro, ni tigel.” ⁴² Degsi minjnaqa angro di a olo nambile osiqa urur tigelej. Tigelosiq walwelej. Angro aqa wausau 12. Onaqa nanngi kalil Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugeb. ⁴³ Onaqa Yesus a nanngi singila na endegsi minjrej, “Ninggi ijo manwa endi unonub deqa tamo qudei minjraib.” Osiqa marej, “Ninggi angro endi ingi anaiyiy.”

6

Yesus aqa qure utru nanngi aqa anjam quetosai

¹ Onaqa Yesus a sawa di uratosiqa aqa angro nanngi joqsiqa aqa segi qure utruq gilej. ² Gilsiq di sonaqa yori batiej. Deqa a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiqqa tamo ungasari gargekoba sonabqa tigelosiqqa Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Minjreqnaqa tamo ungasari nanngi aqa anjam qusibqa tulan prugugetosib maroqneb, “Yesus a powo qabe na osiqa anjam singila endeqaji palontosiq mergeqnu? A kiyersiq manwa endeqaji babteleqnu?” ³ Iga qalie, a lanja tal gereiyo qaji tamo. A Maria aqa njiri. A Jems na Joses na Judas na Saimon na nanngo was. Aqa jaja kalil nanngi agi iga koba na endi unum.” Tamo ungasari nanngi degsib yomu anjam marsib Yesus qa ugeeb. ⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnas di nanngi aqa anjam quetqa asginjrqaqas. Deqa a nam saiqoji sqas. Aqa segi talq di dego a nam saiqoji sqas. Ariya a qure bei beiq giloqnsim anjam minjroqnas di nanngi aqa anjam quetoqnsib aqa nam soqtoqnaqab.” ⁵ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa aqa segi qure utruq di manwa bei yqajqa keresaiyej. A tamo quja quja segi nanngo gateq di aqa ban atnaqa nanngo ma koboej. ⁶ Aqa segi qure utru nanngi a qa nanngo areqalo singilatosai deqa a are gulbeiyej.

Yesus na aqa angro 12 nanngi wau enjrej

Onaqa Yesus a walwelosiqqa qure bei beiq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnej. ⁷ Osiqa bati bei a na aqa angro 12 nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanngi tamo ungasari nanngo jejamuq na mondor uge uge winjroqnaqajqa deqa singila enjrej. Osiqa minjrej, “Ninggi aiye aiye giloqnsibqa qure qureq di ijo anjam palontoqnsib laqniy. ⁸ Ninggi ingi ingi osib gilaib. Ingi uyo bei aib. Nungo qaquq aib. Silali osib gilaib. Toqon segi osib walweliy. ⁹ Singa tatal dego jigsib giliy. Gara jugo aiye aiye aib.” ¹⁰ Osiqa minjrej, “Ninggi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dia sosib dena olo tigelosib qure beiq giloqniy. ¹¹ Tamo bei na ningi gereingwa uratimqa kiyo nungo anjam quqwa asgiyimqa kiyo ningi qure di uratqa oqnsib nungo singa tatal tumburum butuyoqniy. Yimqa nanngi nungo kumbra di unsib poinjrqaqas, ‘Bole, iga kumbra ugetonum.’” ¹² Yesus na aqa angro 12 nanngi degsi minjrsiq qarinjrnaqa nanngi qure qureq giloqnsibqa Qotei aqa anjam palontoqnsib tamo ungasari nanngi endegsib minjroqneb, “Ninggi are buliyiy.” ¹³ Osib mondor uge uge nanngi winjroqnsibqa tamo ungasari nanngo gateq di goren bilenteqnaqabqa nanngo ma saioqnej.

Herot a are qalej, “Yesus a Jon yansjro qaji”

¹⁴ Yesus aqa anġro nanġi aqa ñam mare mare laqna**ba** Mandor Herot a quej. Tamo unġasari gargekoba nanġi dego qusib maroqneb, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo. A deqa singila osiqa ma**n**wa endeqaji babteleneqnu.” ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanġi maroqneb, “Tamo di a Elaija olo bqo.” Onaqa qudei nanġi maroqneb, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami soqneb deqaji bei.” ¹⁶ Ariya Herot a segi Yesus aqa ñam qusiqa marej, “Tamo di a Jon e nami kakro gentetem qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”

¹⁷⁻¹⁸ Herot a nami aqa was Filip aqa ñau**n** Herodias yaiyosiq ej. Deqa Jon yansnjro qaji a na Herot minjoqnej, “Ni ino segi was aqa u**n**a em di kumbra bolesai. Ni kumbra ugeteqnum.” Jon na Herot degsi minjoqnej. Deqa Herot a Jon qa minjin oqetonaqa aqa qaja tamo qudei nanġi qarinjrn**na**qa gilsib Jon ojsib sil na qosisib tonto talq di waiyeb. ¹⁹ Bati deqa Herot aqa ñau**n** a Jon qa tula**n** ħirin**u**getej deqa a na Herot wainyosiq minjoqnej, “Ni na Jon qalim moi**y**em.” Ye**q**naqa Herot na saidyoqnej. ²⁰ Di kiy**a**qa? A Jon qa ula**o**qnej deqa. Deqa a Jon geregere taqatoqnej. A endegsi qalieej, “Jon a tamo bole. Aqa jejamuq di une bei saiqo**ji**. A Qotei aqa tamo t**i**nt**i**n.” Herot a degsi qalieosiq deqa a Jon taqatoqnsiqa aqa anjam qu**o**qnej. Quoqnsiqa are koba qaloqnej. A Jon aqa anjam quq**w**ajqa tula**n** arearetoqnej.

²¹ Ariya bati bei Herot aqa ñau**n** a Jon qalim moi**q**ajqa gam endegsi itej. Herot aqa ħambabo bationaqa Herot na maruro atsiqa aqa tamo kokba ti aqa qaja tamo nanġo gate kokba ti Galili sawa taqato tamo nanġi ti metnjrn**a**q bosib aqa talq di koroeb. ²² Koroosib inġi uyeq**n**abqa Herot aqa ñau**n** aqa anġro sebi**n** a warum miligiq bosiq**a** nanġi lou tuetnjreqnaqa nanġi a unsibqa tula**n** areboleboleinj**re**j. Deqa Herot na anġro sebi**n** di minje**j**, “Ni ijo inġi kiye oqajqa merbqam e ni emqai.” ²³ Osiqa aqa anjam di olo singilatosisqa minje**j**, “Ni ijo ñoro kalil amb**l**eq na potosim oqajqa marqam emqai. E ijo anjam di uratqasai bole sai.”

²⁴ Onaqa anġro sebi**n** a gilsiq**a** aqa ai nenemyej, “E inġi kiye qa Herot min**q**ai?” Onaqa minje**j**, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate qa mare.” ²⁵ Onaqa a olo urur ti warum miligiq gilsiq**a** Herot minje**j**, “Ni Jon yansnjro qaji aqa gate tabir**q** di atsim ebe.” ²⁶ Onaqa Herot a Jon qalim moi**q**ajqa are sosai deqa a are tula**n** gulbekobai**ye**j. Ariya aqa segi anjam tamo kalil nanġo ulatamuq di marsiq singilate**j** qaji deqa are qalsiq anġro sebi**n** di saidyqa urate**j**. ²⁷⁻²⁸ Osiqa aqa qaja tamo bei qarinyosiq**a** minje**j**, “Ni gilsim Jon aqa kakro gentosim aqa gate osau.” Degsi minj**n**aqa a gilsiq**a** tonto talq di Jon aqa kakro gentosiq**a** aqa gate tabir**q** di atsiqa osi bosiq anġro sebi**n** di ye**j**. Yonaqa a na osi gilsiq**a** aqa ai ye**j**.

²⁹ Onaqa bunuqna Jon aqa anġro nanġi deqa qusibqa bosib Jon aqa qusa osi gilsib subq ateb.

Yesus a tamo 5,000 nanġi inġi anainjrej

³⁰ Bati bei Yesus aqa anjam maro tamo nanġi olo aqa areq di koroosib kumbra kalil nanġi yoqneb qaji deqa ti anjam kalil nanġi palontoqneb qaji deqa ti Yesus saiy**o**qneb. ³¹ Bati deqa tamo unġasari tula**n** gargekoba nanġi gile be eqnab Yesus aqa anġro nanġi ti inġi uyqa bati sa**i**injrej. Deqa a na nanġi endegsi minj**re**j, “Nin**g**i tigeli**y**. Iga tamo unġasari nanġi uratnjrsim segitosim wadau sawaq di ki**ñ**ala aqaratqom.” ³² Degsi minjrsiqa aqa anġro nanġi joqsiqa koba na qobu**n** gogetosib wadau sawaq gileb.

³³ Nanġi qobu**n** na gileq**n**abqa tamo unġasari kalil nanġi Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrn**a**qa nanġo qure qureq na tigelosib sin**g**a na gurgurosib gilsib Yesus tiryqajqa sawaq di namoqna branteb. ³⁴ Onaqa Yesus a qobu**n** na gilsiq tiryosiq**a** ħam atej di tamo unġasari tula**n** gargekoba nanġi nami tiryqa sawaq di tari**n**esonab unj**re**j. Nanġi kaja bul mandor saiqo**ji**. Deqa Yesus a nanġi qa dulosisqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. ³⁵ Onaqa se**n** aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anġro nanġi aqa areq bosib minj**eb**, “O Tamo Koba, endi wadau sawa. Se**n** aiqo. Qoloqas. ³⁶ Deqa ni na tamo unġasari nanġi minjrimqa qure qureq gilsib dia inġi uysib ħere**n**qab.” ³⁷ Onaqa Yesus na minj**re**j, “Nin**g**i na inġi anainjri**y**.” Degsi minjrn**a**qa nanġi na kamba minj**eb**, “Iga kiyersim inġi anainjrqom?”

Iga 200 kina qabe na osimqa ingi awaiyosim nanngi anainjrqom?”³⁸ Onaqa Yesus na nenemnjrej, “Ninggi ingi gembub unu? Ninggi gilsib uniy.” Onaqa nanngi gilsib unsib minjeb, “Iga bem 5 qe aiyela segi unu.”

³⁹ Onaqa Yesus na tamo unngasari kalil nanngi minjrej, “Ninggi qur segi segi yosibqa ning di awoelenjoiy.”⁴⁰ Onaqa nanngi kalil dedegsib awoeb. Qudei nanngi qur segi segi 100 awoelenjeb. Qudei nanngi qur segi segi 50 awoelenjeb.⁴¹ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiyel ti di osiqa lanngi goqe tarosiq Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem gingingyosiq aqa anngro nanngi enjrsiq minjrej, “Bem endi jeisib tamo unngasari nanngi anainjriy.” Osiqa qe aiyel dego gingingyosiq aqa anngro nanngi enjrsiq minjrej, “Qe endi dego jeisib tamo unngasari nanngi anainjriy.” Degsi minjrnanaqa nanngi bem ti qe ti osi giloqnsibqa tamo unngasari nanngi jeisib anainjreknab uyoqneb.⁴² Uynab kalil menetnjrej.⁴³ Onaqa ingi oto urateleñeb qaji di Yesus aqa anngro nanngi na koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqeleñej.⁴⁴ Tamo kalil bem ti qe ti uyeb qaji nanngi sisiyeb 5,000.

Yesus a ya bangaq na walwelej

⁴⁵ Onaqa Yesus na aqa anngro nanngi endegsi minjrej, “Ninggi qobunngi gogetosib namoosib gilsib Betsaida qureq di tiryosib soqniy. E na tamo unngasari nanngi minjritqa nanngi qure qureq jaraiyoqni e bqai.”⁴⁶ Onaqa Yesus aqa anngro nanngi namoosib qobunngi na gileq nabqa Yesus na tamo unngasari nanngi minjrnanaqa jaraiyeq nabqa a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej.⁴⁷⁻⁵⁰ Oqsia a segi mana goqe di sonaqa bilaqtej. Onaqa aqa anngro nanngi qobunngi na gileq nabqa ya agu ambleq di jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq nanngi pulutnjrej. Nobqolo ambru Yesus a ya bangaq na walwelosiq aqa anngro nanngi daurnjrsiq gilej. Gilsiq nanngi jojomnjrsiq bunngjrq laqnaqa nam ateb di Yesus a ya bangaq na walwelosiq nanngi beqnaqa unsib mareb, “Di buga beqnu.” Osib tulanngi ulaugetosib leleñkobaeb. Onaqa Yesus na minjrej, “Nunngi are singilatiy. Endi e beqnum. Ulaaib.”⁵¹⁻⁵² Degsi minjrsiq qobunngi gogetonaqa jagwa laej. Onaqa Yesus aqa anngro nanngi tulanngi prugugeteb. Di kiyaaq? Nanngi Yesus aqa manngwa di unsib utru geregere poinjrosai deqa. Nami Yesus na tamo 5,000 nanngi ingi anainjrej manngwa di dego aqa anngro nanngi unsib poinjrosai. Nanngi are getenngjresoqnej.

Yesus a Genesaret sawaq di ma tamo gargekoba nanngi boletnjroqnej

⁵³ Ariya Yesus aqa anngro nanngi koba na qobunngi na gilsib ya agu taqal beiq di brantosib Genesaret sawaq di tiryeb.⁵⁴⁻⁵⁵ Tiryonabqa qure deqaji nanngi na Yesus unsibqa aqa ulatamu poinjrnanaqa gurgur ti qure qureq giloqnsibqa Yesus tiryej qaji sawa di ubtosib tamo unngasari nanngi minjroqneb. Minjreknab quoqnsib nanngi ma tamo nanngi saperaq di ateleñoqnsib qoboiyoqnsib Yesus aqa areq osi beleñeq nab a na nanngi boletnjroqnej.⁵⁶ A qure kiñilala ti qure kokba ti ga gamq di dego branteqnaqa tamo unngasari nanngi a unoqnsibqa tamo ma ti nanngi joqoqnsib nanngi qure ambleq di atoqnsib endegsib minjroqneb, “O Tamo Koba, nanngi ino gara mutu segi ojibqa nanngi ma saioqnas.” Onaqa Yesus a nanngi odnjreknanaqa ma tamo kalil nanngi aqa gara mutu ojoqneb. Ojeq nab nanngi ma kalil kobooqnej.

7

Yesus a Qotei aqa dal anjam ti moma nanngi kumbra qa ti marej

¹ Onaqa Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo qudei ti nanngi Jerusalem dena bosibqa Yesus aqa areq di koroeb.² Koroosib nam ateb di Yesus aqa anngro qudei nanngi banng yansosaisosib lanngi ingi uyeq nab unngjreb.³ Farisi nanngi kumbra agiende. Bati gaigai nanngi ingi uyqa oqnsib mati banng yanseqnub. Nanngi banng yansqasai di nanngi ingi uyqasai. Juda kalil nanngi kumbra degyeqnub. Di nanngi moma nanngi kumbra dauryeqnub.⁴ Nanngi ingi qarinyo sawaq dena boqnsibqa ingi uyqa oqnsib mati nanngi jejamu geregere yanseqnub. Nanngi nanngi jejamu yansqasai di nanngi ingi uyqasai. Nanngi kumbra deqaji gargekoba yeqnub. Nanngi ya gambanngi, ya nobu, web dego mati geregere yanselenngjoqnsib ingi uyeq nab. Kumbra di nanngi moma nanngi deqa dena eleñjosib dauryeqnub.⁵ Deqa bati

di Farisi nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti Yesus nenemyeb, “Ino anġro nanġi kiyaaq gago moma nanġo kumbra gotranġyeqnu? Agi nanġi inġi uyqa oqnsib mati baġ yansosaisosib laġa uyeqnu.”⁶ Onaqa Yesus na kamba minġrej, “Ninġi gisaġ tamo. Ninġi anjam maro aiyelteqnu. Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a kere ninġi qa anjam endegsi nenġrenġej, ‘Tamo nanġi di nanġo medabu na ijo ñam soqteqnu. Ariya nanġo are miligi e qa sosai. Isaq di unu.’⁷ Nanġi laġa babaġ na e qa loueqnu. Osib mandam tamo nanġo dal anjam palontoqnsib olo beltoqnsib mareqnu, ‘Anjam endi Qotei aqa anjam.’”⁸ Aisaia a anjam degsi nenġrenġej. Aqa anjam di bole. Agi ninġi Qotei aqa dal anjam gotranġyoqnsibqa olo mandam tamo nanġo dal anjam dauryqajqa tulaġ sinġilaeqnu.”

⁹ Yesus na Farisi nanġi anjam degsi minġrsiqa olo minġrej, “Ninġi Qotei aqa dal anjam gotranġyoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqnu.”¹⁰ Moses a marej, ‘Ni ino ai abu nanġo sorgomq di geregere sosimqa nanġo anjam dauryoqne. Tamo bei na aqa ai abu nanġi misilinġrimqa a qalib moyem.’ Moses a degsi marej.¹¹ Ariya ninġi mareqnu, ‘Tamo bei aqa ai kiyo aqa abu kiyo inġi qa truquamqa a na minġqas, ‘Ijo inġi inġi ejunum endi e ni emqa kere. Eo. E ni emqasai. E nami Qotei atraiyqa giltem deqa e ni aqaryaimqasai.’”¹² A degsi minġqas di ninġi marqab, ‘A keretqo. A na aqa ai abu nanġi aqaryainġraiġ.’ Ninġi degsib marqab.¹³ Nunġo kumbra dena ninġi Qotei aqa anjam gotranġyoqnsibqa olo nunġo segi moma nanġo kumbra dauryeqnu. Ninġi kumbra deqaji gargekoba yeqnu.”

Inġi kiye na tamo a jiga yeqnu?

¹⁴ Yesus a Farisi nanġi anjam degsi minġrsiqa olo tamo unġasari kalil nanġi metnġrnaqa aqa areq bonabqa minġrej, “Ninġi kalil ijo anjam endi geregere qusib poingem.”¹⁵ Tamo bei a inġi uyimqa aqa miligiq aiaqas dena tamo jiga yqasai. Inġi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu.¹⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

¹⁷ Yesus na tamo unġasari nanġi anjam degsi minġrsiq koboonaqa a nanġi uratnġrsiqa tal miligiq gilej. A tal miligiq gilsiq di sonaqa aqa anġro nanġi na aqa yawo anjam di aqa utru qa nenemyeb.¹⁸⁻¹⁹ Nenemyonabqa minġrej, “Ninġi dego ijo yawo anjam di aqa utru poingosai e? Ninġi quiy. Tamo nanġi inġi uyeqnaqqa aisiq meneq di unu. Meneq dena bi talq di waiyeqnu. Inġi di tamo aqa are miligiq aiyosai. Aqa bi aniq aiqo koboqo. Deqa inġi dena tamo jiga yqa keresai.” Yesus aqa anjam dena a inġi uyo kalil jiga saiqoji qa marej.²⁰ Osiqa aqa anġro nanġi olo minġrej, “Inġi uge uge tamo aqa miligiq na oqoqnsiq branteqnu qaji dena tamo jiga yeqnu.”²¹ Di kiyaaq? Inġi uge uge di tamo aqa are miligiq na branteqnu. Inġi uge uge di agi ubtosiy merġgwa. Areqalo uge uge, unġa qa laoqa, bajinoqa, tamo qaloqa,²² was aqa nġaunġ anġamyoqa, was aqa ñoro qa maulyoqa, kumbra uge uge yoqa, gisaġoqa, laġa laġa laoqa, was qa ugeoqa, was yomuiyoqa, aqa segi ñam soqtoqa, nanari kumbra yoqa.²³ Kumbra uge uge deqaji tamo aqa are miligiq na brantoqnsiq dena tamo jiga yeqnu.”

Fonisia qure qaji unġa a Yesus qa aqa areqalo sinġilatej

²⁴ Onaqa Yesus a dena tigelosiq walwelosiq Tair qure nanġo sawaq gilej. Tamo nanġi a qa qalieaib deqa a uliosiq gilej. Gilsiq tal bei gogetosiq sosiq a uliesqa keresai. Tamo qudei nanġi a unsib mareb, “Yesus a gago sawaq bqo. A talq di unu.”²⁵ Degsib marnabqa unġa bei a qusiqa aqa anġro sebiġ a mondor uge ti soqnej deqa a Yesus aqa talq giloqjatosiq aqa areq di sinġa pulutej.²⁶ Unġa di a Griġ qaji. A Juda unġa sai. A Siria sawaq di nġambabej. A Fonisia qure qaji. A Yesus aqa areq di sinġa pulutosiq a wainġyoqnsiq minġjoqnej, “Ni na mondor uge di wiyimqa a ijo anġro uratosim ulaġqas.”²⁷ Onaqa Yesus na minġej, “Iga anġro du du nanġi mati inġi anainġrim uyib menetnġrqas di kumbra bole. Iga anġro du du nanġo inġi yainġrsim olo baunġ nanġi anainġrqom di kumbra bolesai.”

²⁸ Onaqa uña dena olo Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni kere maronum. Ariya e kamba anjam bei mermit ni que. Anqro du du nanqi ingi uyeq nabqa ingi ñenqi ululoneqnaqa bauñ nanqi dego uyeq nub.”

²⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O uña, ni kere maronum. Ni degsi maronum deqa ni gilime. Mondor uge a ino anqro uratosiq ulanqo.” ³⁰ Degsi minjnaqa a aqa talq gilsiqqa ñam atej di mondor uge a nami aqa anqro uratonaga a bijalq di ñeisonaq unej.

Tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji di Yesus na boletej

³¹ Onaqa Yesus a Tair qure nanqo sawa uratosiq Saidon qure ambleq na walwelosiqqa Dekapolis sawaq gilsiqqa Galili ya aguq di brantej. ³² Di brantosiq sonaga tamo qudei na tamo bei dabkala geteño meñ singilaej qaji a osi bosibqa Yesus pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni ino ban aqa gateq di atimqa a boleqas.” ³³ Onaqa Yesus a tamo di osiqa tamo unqasari nanqi uratnjrsiq a segi sosiqa aqa ban gei aiyel tamo di aqa dabkalaq jigej. Jigsiqqa aqa segi maul osiqa tamo di aqa meñ tonyetej. ³⁴ Osiqqa lan tarosiqqa are tulan gulbekobaiyonaqa jagwa titosiq marej, “Efata.” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “Dabkala waqeme.” ³⁵ A degsi marnaqa tamo di aqa dabkala waqej. Aqa meñ dego boleej. Boleonaqa a anjam bole maroqnej. ³⁶ Onaqa Yesus na tamo unqasari nanqi endegsi minjrej, “Ninqi kumbra unonub endi tamo qudei nanqi ubtosib minjraib.” Degsi minjrnaqa nanqi aqa anjam di quetosai. Nanqi giloqnsibqa Yesus aqa manwa deqa mare mare laqneb. ³⁷ Mare mare laqnabqa tamo gargekoba nanqi quoqnsib tulan prugoqnsib maroqneb, “Manwa kalil Yesus a yeqnu qaji di a geregere yeqnu. Agi a na tamo dabkala geteñjro qaji nanqi boletnjreqnaqa nanqo dabkala olo waqeqnaqa nanqi anjam queq nub. Tamo meñ singilainjro qaji nanqi dego gereinjreqnaqa nanqi anjam bole mareq nub.”

8

Yesus a tamo 4,000 nanqi ingi anainjrej

¹ Onaqa bati bei Yesus a wadau sawaq di sonaga tamo unqasari tulan gargekoba nanqi olo aqa areq di korooqneb. Nanqi ingi saiqoji. Deqa Yesus na aqa anqro nanqi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, ² “Tamo unqasari nanqi bati qalub e koba na soqneb nanqi ingi saiqoji. Deqa e nanqi qa are ugeibqo. ³ Nanqi qudei isaq na beb. Deqa e nanqi mam ti suweinjitqa gamq di nanqi mam na lao uge.” ⁴ Degsi minjrnaqa nanqi na kamba minjeb, “Sawa endi wadau. Deqa iga qabe na ingi osimqa tamo unqasari gargekoba endi anainjronam kereqas?” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninqi bem gembub unu?” Onaqa minjeb, “Bem 7 unu.”

⁶ Onaqa Yesus na tamo unqasari nanqi minjrej, “Ninqi kalil mandamq di awoelenoiy.” Degsi minjrnaqa nanqi kalil mandamq di awoonabqa Yesus na bem 7 di osiqa Qotei pailyej. Pailyosiqqa bem ginyenyosiqqa aqa anqro nanqi enjreqnaqa nanqi na osi giloqnsibqa tamo unqasari nanqi anainjreqnab uyoqneb. ⁷ Qe kiñilala qudei dego soqneb. Deqa Yesus na qe di osiqa Qotei pailyosiqqa aqa anqro nanqi minjrej, “Qe endi dego tamo unqasari nanqi anainjriy.” Degsi minjrnaqa nanqi na qe di osib tamo unqasari nanqi jeisib anainjreqnab uyoqneb. ⁸ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa ingi oto urateleñeb qaji di Yesus aqa anqro nanqi na koroiyosib gumba kokba 7 di jignab maqeleñej. ⁹ Tamo kalil ingi uyeq qaji nanqi sisiyeb 4,000.

Onaqa Yesus na tamo unqasari kalil nanqi suweinjrnaqa nanqo qure qureq giloqneb. ¹⁰ Nanqi gileq nabqa Yesus na aqa anqro nanqi olo joqsiqu koba na qobun gogetosib Dalmanuta sawaq gileb.

Farisi nanqi Qotei aqa manwa bei unqajqa mareb

¹¹ Onaqa Farisi nanqi Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib a ojqajqa deqa a ombla anjam na qoteb. Osib gisanjosib minjeb, “Ni Qotei aqa manwa bei babtım iga unqom.” ¹² Degsib Yesus minjnabqa a nanqi qa are tulan gulbeiyonaqa jagwa titosiqqa minjrej, “Ninqi tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji kiyaga e Qotei aqa manwa

bei laña babbitt ningi unqajqa metbeqñub? Ningi quiy. E Qotei aqa mañwa bei ningi osorñgwasai.”¹³ Yesus a Farisi nañgi degsi minjrñsiqa nañgi uratñjrñsiqa olo qobuñ gogetosiqa ya agu taqal beiq gilej.

Bem tiyeqñu qaji sum qa yawo anjam

¹⁴ Bati deqa Yesus aqa angro nañgi bem oqajqa are walñjrej. Bem qujai bole qujai qobuñ miligiq di soqnej. ¹⁵ Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ningi geregere ñam atsib soqñiy. Bem tiyeqñu qaji sum Farisi nañgo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulañ kobaqujaqas. Herot aqa bem dego tiyekritosim tulañ kobaqujaqas.”
¹⁶ Onaqa Yesus aqa angro nañgi aqa yawo anjam di qusibqa segi segi maroqñeb, “Iga bem osai deqa kiyo mergwo?”
¹⁷ Onaqa Yesus a nañgo anjam di qalieosiqa nenemñjrej, “Ningi kiyaaqqa bem osai deqa mareqñub? Kiyaaqqa ningi e qa poingosai unu? Nuñgo are geteñgejunu kiyo?”
¹⁸ Ningi ijo siñgila unoqñsib unosaibuleqñub. Ningi ijo anjam quoqñsib quosaibuleqñub.
¹⁹ E nami bem 5 giñgeñyosimqa tamo 5,000 anainjronam uynab menetñjrñnaqa ningi iñgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqeleñej?”
Onaqa nañgi na Yesus minjeb, “Gumba 12.”
²⁰ Onaqa olo minjrej, “Bati bei e bem 7 dego giñgeñyosimqa tamo 4,000 anainjronam uynab menetñjrñnaqa ningi iñgi oto koroiyosib gumba kokba gembub jignab maqeleñej?”
Onaqa minjeb, “Gumba 7.”
²¹ Onaqa minjrej, “Ningi kiyaaqqa e qa poingosai unu?”

Yesus a tamo ñam qandimyej qaji boletej

²² Yesus na aqa angro nañgi degsi minjrñsiqa koba na qobuñ na gilsib Betsaida qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq ainabqa tamo qudei na tamo bei ñam qandimyej qaji a Yesus aqa areq osi bosib minjeb, “Ni ino bañ aqa gateq di atimqa a olo boleosim ñam poiyaqas.”
²³ Onaqa Yesus a tamo di aqa bañ ojsiqa qure polomq osi gilsiqqa aqa ñamdamuq di misel atetej. Osiqa aqa gateq di aqa bañ atsiqa nenemyej, “Ni sawa unqa kere e?”
²⁴ Onaqa a ñam atsiqa marej, “E tamo nañgi unjronum nañgi ñamtañ bul anñileqñub.”
²⁵ Onaqa Yesus a olo tamo di aqa ñamdamuq di aqa bañ atnaqa a ñam atej ñamdamu bole suwanej. A sawa kalil geregere unej.
²⁶ Onaqa Yesus na minjej, “Ni ino talq gilime. Ni qure miligiq gilaim.”

Pita a Yesus qa poiyoñnaqa aqa ñam ubtej

²⁷ Onaqa Yesus na aqa angro nañgi olo joqñsiqa koba na walwelosib Sisaria Filipai qure nañgo sawaq di brantosib gamq di Yesus na aqa angro nañgi endegsi nenemñjrej, “Tamo ungasari nañgi e qa kiyersib mareqñub?”
²⁸ Onaqa nañgi na minjeb, “Tamo qudei nañgi mareqñub, ni Jon yansñjro qaji. Qudei nañgi mareqñub, ni Elaija. Qudei nañgi mareqñub, ni Qotei aqa medabu o tamo nañgi nami soqñeb deqaji bei.”
²⁹ Onaqa Yesus na olo nenemñjrej, “Ningi segi e qa kiyersib mareqñub?”
Onaqa Pita na minjej, “Ni Kristus.”
³⁰ Pita a anjam degsi ubtonaqa Yesus na aqa angro nañgi siñgila na getentñjrñsiqa minjrej, “Ningi anjam di olo tamo qudei minjraib.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Osiqa Yesus na aqa angro nañgi endegsi minjrej, “E Tamo Angro. Bunuqna e jaqatin koba oqai. Juda gate nañgi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nañgi ti e qoreibosib lubsib moiyoñbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”
³² Yesus a anjam degsi ubtosiq marnaqa Pita na Yesus osiqa qalaq gilsiqqa ñirinteñej.
³³ Onaqa Yesus a bulosiqa aqa angro nañgi koqñjrñsiqa Pita ñirintosiqa minjej, “Ni Satan bul. Deqa ni ijo qoreq gile. Ni Qotei aqa areqalo dauryosai. Ni mandam tamo nañgo areqalo dauryonum. Dauryosim agi ni na anjam di merbonum.”

³⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nañgi ti aqa segi angro nañgi ti metñjrñnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa aqa segi areqalo kalil uratekritosim aqa segi ñamburbas qoboñyosim e daurbem.”
³⁵ Tamo bei na aqa segi ñambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa ti ijo anjam bole qa ti are qalsimqa aqa segi ñambile uratqas di a olo ñambile bole oqas.
³⁶ Tamo bei a

mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondonj aqa segi qununj padalqas di ñoro dena a kiyersim aqaryaiyqas? Di keresai. ³⁷ Aqa qununj padalqas di a awai kiye atsim dena aqa qununj olo aqaryaiyosim a ñabile sqas? Di keresai. ³⁸ E Tamo Angro. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi Qotei torei qoreiyoqnsib une atoqnsib laqnu. Deqa bini bati endi tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondonj e ijo Abu aqa rianj na ti aqa laj angro nanngo rianj na ti bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas.”

9

¹ Osiqa Yesus a olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E bole merngwai. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanngi morenosaisoqnsibqa Qotei a singila ti bqas. Bosim nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba soqnim nanngi unqab.”

Yesus aqa jejamu bulyonaq aqa angro qalub nanngi unobeiteb

² Osiqa bati 6 onaqa Yesus a tigelosiqqa Pita na Jems na Jon na nanngi segi qalub joqsiqa koba na mana goge kobaq oqsib di soqneb. Sosibqa Yesus aqa jejamu bulyonaq nanngi unobeiteb. ³ Aqa gara dego tulanj pulonosiqa qatekritej. Tamo bei na gara yansqas degsim qatqa keresai. ⁴⁻⁵ Onaqa Moses Elaija wo nanngi brantosib Yesus koba na anjam maroqneb. Mareq nabqa Yesus aqa angro nanngi na nanngi aiyel unjrsibqa Pita a Yesus minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo nanngi bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa ni marimqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” ⁶ Yesus aqa angro nanngi tulanj ulaugeteb deqa Pita a anjam bei marqa saiiyonaqa anjam di laja marej. ⁷ Onaqa lajbi aisiqa nanngi kabutnjrnaqa lajbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanngi queb, “Endi ijo Angro qujai e na tulanj qalaqalaiyeqnum qaji. Ningi aqa anjam quetoqniy.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanngi bulosib ñam ateb di Yesus a segi nanngi koba na sonab uneb. Nanngi tamo bei unosai.

⁹ Onaqa nanngi Yesus ombla manaq dena olo aiyoqnsibqa Yesus na minjrej, “Marwa ningi mana goge di unonub qaji di ubtosib tamo qudei minjraib. Bunuqna e Tamo Angro moisiy olo subq na tigelotqa bati deqa ningi na ubtosib minjroqnsib.” ¹⁰ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib segi segi maroqneb, “Yesus a kiyaaq subq na tigelqa marqo? Anjam di aqa utru iga poigosai.” Degsib maroqnsib Yesus aqa anjam di nanngo areqaloq di atnab soqnej.

¹¹ Osib nanngi Yesus minjeb, “Dal anjam qalie tamo nanngi mareqnu, ‘Elaija a namo bamqa Kristus a bunuqna bqas.’ Anjam di kiyaaq degsib mareqnu?” ¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Nanngo anjam di bole. Elaija a namo bosim tamo ungasari kalil nanngo areqalo gereiyetnjrsim soqnim bunuqna Kristus a bqas. Ariya anjam kiye nengrenj di unu? Anjam agiende. Jeu tamo nanngi na e Tamo Angro kumbra uge ebibqa e jaqatinj koba oqai. ¹³ E ningi olo merngwai. Elaija agi bej. Bonaqa gulbe kalil nanngi a yqajqa are soqnej qaji agi yeb. Anjam di nami a qa nengrenjyeb unu.”

Yesus a angro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

¹⁴ Onaqa Yesus na aqa angro qalub nanngi di joqsiqa koba na aisib mana utruq di branteb. Brantosib ñam ateb di Yesus aqa angro qudei nanngi ti dal anjam qalie tamo qudei ti anjam na qoteq nab unjreb. Tamo ungasari gargekoba nanngi dego Yesus aqa angro nanngi kaiñnjresonab unjreb. ¹⁵ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus unsibqa tulanj prugugetosib gurgur ti aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, bilaq bole.” ¹⁶ Degsib minjnabqa Yesus na aqa angro nanngi nenemnjrej, “Ningi nanngi ti anjam kiye na qoteqnu?” ¹⁷ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena tamo bei brantosiqa Yesus minnej, “O Qalie Tamo, e ijo angro mel osi bonum agiende. Ni na a boletqajqa deqa osi bonum. A mondor uge ti. Deqa aqa medabu getenyejunu. ¹⁸ Mondor uge dena aqa jejamu ojoqnsiqa mandamq waiyeqnaqa ara gijiriqtoqnsiqa tindaneqnu. Oqnsiqa maul aiyeqnu. Deqa e na ino angro nanngi minjronum, ‘Ningi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanngi na wiyqa yonub keresaiinjrqo.”

¹⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa marej, “Ninggi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nungo areqalo e qa singilatosa boi sai. Bati gembub e ninggi koba na sosiyqa nungo gulbe di qoboioqnqai? Angro mel di ijo areq osi boiy.” ²⁰ Onaqa osi bonabqa mondor uge dena Yesus unsiqa angro di qunjimyonaqa a mandamq aisiqa belbelonaqa aqa medabuq na maul aiyognej.

²¹ Onaqa Yesus na angro di aqa abu nenemyej, “Bati gembub a degesoqnej?” Onaqa minnej, “A angro kiñala qa degesoqnej agi bini unu. ²² Mondor uge na a qalsim moiyoqqa oqnsiqa bati gaigai a nmyuwoq o yaq waiyeqnu. Deqa ni na iga aqaryaigwa kreamqa aqaryaige.” ²³ Onaqa Yesus na minnej, “‘Kreamqa’ degsi merbaim. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a kumbra kalil yqa kere.” ²⁴ Onaqa tamo dena lelenosiqa Yesus minnej, “E ni qa ijo areqalo singilatqas. Ariya ijo areqalo olo gulbeibeqnu. Deqa ni na aqaryaibimqa e geregere ijo areqalo ni qa singilatqai.” ²⁵ Onaqa tamo ungasari gargekoba nanngi gurgur ti bosib Yesus aqa areq di koroeqnaqqa Yesus a nanngi unjrsiqa mondor uge di nringtosiq minnej, “Ni mondor uge. Ni na angro di aqa dabkala getentonom. Ni aqa medabu dego getentonom. Deqa ni angro di uratosim olo aqa jejamuq gilaim.” ²⁶ Degsi minjnaqa mondor uge a lelenkobaosiqa angro di singila na qunjimyosiqa a uratosiq ulanej. Ulanonaqa angro di a moiyoqbulosiqa neiesonaqa tamo qudei nanngi unsib mareb, “A moiyo.” ²⁷ Onaqa Yesus na angro di aqa ban titonaqa a boleosiqa tigelej.

²⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa areq lumu bosib nenemyeb, “Iga kiyaaqqa mondor uge di wiyqa yonumqa keresaiigwo?” ²⁹ Onaqa Yesus na minnej, “Ninggi mondor uge deqaji winjrqa osibqa Qotei pailyoqniy. Dena qujai ninggi na mondor uge winjrib jaraiqab. Gam bei na sai.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³⁰ Onaqa Yesus na aqa angro nanngi olo joqsiqa koba na sawa di uratosib Galili sawa ambleq na walwelosib giloqneb. Tamo ungasari nanngi a qa qalieaib deqa nanngi uliosib giloqneb. ³¹ Giloqnsibqa gamq di Yesus na aqa angro nanngi anjam endegsi minnej, “E Tamo Angro. Jeu tamo nanngi na e ojsibqa tamo qudei nanngo banq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³² Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa anjam di geregere poinjrosai. Deqa nanngi a olo nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

³³ Onaqa Yesus aqa angro nanngi ti gilsib Kaperneam qureq di branteb. Brantosib tal bei gogetosib di sosibqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi nenemnej, “Ninggi gamq di anjam kiye na qotoqnaq?” ³⁴ Onaqa nanngi mequmosib soqneb. Di kiyaaqqa? Nanngi gamq di Yesus aqa angro yai a nanngi kalil bunjrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ³⁵ Onaqa Yesus a awoosiqa aqa angro 12 nanngi metnrnaqa aqa areq bonabqa minnej, “Tamo bei a ñam ti sqa marsimqa a mati tamo kalil nanngo kangal tamo soqnem. Osimqa a ñam ti sqas.” ³⁶ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa angro kiñala bei osiqa nanngo ambleq di tigeltosiqa olo soqonyosiqa nanngi minnej, ³⁷ “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim geregereiyqas di a e dego osim geregereibqas. Tamo a e osim geregereibqas di a na e segi geregereibqasai. A na ijo Abu e qarinqbej qaji di dego osim geregereiyqas.”

Tamo nanngi iga jeutgosaieqnu di nanngi iga koba na wau qujai

³⁸ Onaqa Jon na Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanngi winjreanaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaaqqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” ³⁹ Onaqa Yesus na minnej, “Ninggi a saidyaib. A ijo ñam na manwa bei babtqas di a urur olo e misilinqba keresai. ⁴⁰ Tamo nanngi iga jeutgosaieqnu di nanngi iga koba na wau qujai. ⁴¹ Tamo bei a endegsi are qalqas, ‘Tamo di a Kristus dauryeqnu qaji tamo.’ A degsi are qalsimqa tamo di osim ya tigsim anaiyqas di Qotei na kamba awai bole yqas. Yimqa aqa awai bole di tamo bei na olo yayiqa keresai.”

Ninggi une torei uratiy

⁴² Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na angro kiñala bei e qa aqa areqalo singilateqnu qaji di osim uneq waiyqas di a kumbra tulanj ugedamu yqo. Iga tamo di ojsim meninj kobaquja osim sil na aqa kakroq di tontosim waiyim ya robuq aiqas di kere. ⁴³⁻⁴⁴ Ino ban na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa ban di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni ban geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni nambile gaigai sqam. Ariya ni ban aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni namyuwoq waimqas. Namyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ino singa na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa singa di gentosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni singa geño sosimqa une bei yqasai di kere. Di ni nambile gaigai sqam. Ariya ni singa aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni namyuwoq waimqas. ⁴⁷ Ino namdamu na ni titmosim uneq waimqa laqnimqa namdamu di otorosim waiy. Ni degye. Di kiyaaqa? Ni namdamu qujai ti sosimqa une bei yqasai di kere. Di Qotei a ino Mandor Koba sosim ni taqatmqas. Ariya ni namdamu aiyel ti sosimqa une yqam di keresai. Di Qotei na ni namyuwoq waimqas. ⁴⁸ Namyuwo di mosoqasai. Gaigai yuoqnqas. Namyuwoq di tamo nanjo ambli bati gaigai sqab. Nanji morenqa keresai.”

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ijo angro kalil nanji jaqatinj oqnsib sqab. Atraiyo injiq di bar atoqnsib namyuwo na koiteqnu dego kere.

⁵⁰ “Bar a bole. A qajarara koba. Ariya bar aqa qajarara koboqas di inji kiye na olo qajararatqas? Di keresai. Dego kere ninji bar bul sosibqa nunjo was nanji koba na geregere lawo na laqniy.”

10

Yesus a unja uratqajqa anjam marej

¹ Osiqa Yesus a sawa di uratosiqa Judia sawaq gilsiq Jordan ya taqal beiq di soqnej. A di sonaqa tamo ungasari gargekoba nanji bosib aqag di koroonaqqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo dauryosiqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

² Onaqa Farisi nanji olo Yesus aqa areq bosibqa a anjam bei grotimqa qusib nanji a ojqajqa deqa laja gisanjosib endegsib nenemyeb, “Tamo bei na aqa unja uratqa kere e? Gago dal anjam degsi unu e?” ³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Moses a dal anjam kiyersi marej?” ⁴ Onaqa nanji na minjeb, “Moses a marej, ‘Tamo bei na aqa njanj uratqa osimqa pepa bei nengrenjosim yosim di a uratqas.’” ⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Nunjo are getengejunu deqa Moses a dal anjam degsi nengrenjosiq ninji engej. ⁶ Ariya ninji quiy. ‘Tulanj nami Qotei a mandam ti inji inji kalil ti gereiyosiqa a tamo unja wo dego gereinjrej. ⁷⁻⁸ Deqa tamo bei na aqa ai abu nanji uratnjrsimqa aqa njanj wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.’ Qotei aqa anjam di nengrenj di unu. Deqa tamo unja wo nanji jejamu qujai sqab. Nanji olo jejamu aiyel sqasai. ⁹ Qotei na nanji aiyel turtnjrej deqa tamo bei na olo potnjraiq.”

¹⁰ Osiqa Yesus a tal bei gogetosiq di sonaqa aqa angro nanji aqa areq bosib aqa anjam deqa nenemyeb. ¹¹ Nenemyonabqa minjrej, “Tamo bei na aqa njanj uratosim olo unja bei oqas di a na aqa njanj kumbra ugeq waiyqo. ¹² Unja a dego aqa gumbulunj uratosimqa olo tamo bei oqas di a na aqa gumbulunj kumbra ugeq waiyqo.”

Angro du du nanji Yesus aqa areq beb

¹³ Onaqa tamo ungasari qudei nanji nanjo angro du du joqsib Yesus na aqa ban nanjo gateq di atetnjrqqa marsib Yesus aqa areq beb. Beqnabqa Yesus aqa angro nanji na saidnjrsib minjreb, “Nunjo angro du du nanji joqsib endeq baib.” ¹⁴ Degsib saidnjrnabqa Yesus na aqa angro nanji njrintnjrsiqa minjrej, “Angro du du nanji uratnjrib ijo areq beb. Nanji saidnjraib. Tamo ungasari nanji angro du du deqaji bul sqab di Qotei a nanjo Mandor Koba sosim nanji taqatnjrqas. ¹⁵ E bole merngwai. Tamo nanji angro du du bul sqasai di Qotei na nanji osim taqatnjrqasai. Deqa a nanjo Mandor Koba sqasai dego.”

¹⁶ Osiqa Yesus na angro du du nanji di soqonjrsiqa aqa ban nanjo gateq di atetnjrsiqa nanji qa Qotei pailiej.

Ñoro tamo bei a Yesus ombla anjam mareb

¹⁷ Osiqa Yesus a dena tigelosiqqa gam dauryosiq gileqnaqa tamo bei urur ti aqa areq bosiqqa aqa singaq di singa pulutosiqqa nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e ñambile gaigai sqai?” ¹⁸ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni kiyaaqa e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole.” ¹⁹ Ariya ni Qotei aqa dal anjam qalie. Anjam agiende. ‘Ni tamo bei qalsim moiyoaim. Ni tamo bei aqa uña jejamu ojetaim. Ni bajinjam. Ni tamo bei aqa jejamu laña gisanjaim. Ni was bei aqa ingi ingi laña gisanj na yayaim. Ni ino ai abu nanjo sorgomq di geregere sosimqa nanjo anjam dauryoqne.’” ²⁰ Onaqa tamo dena olo Yesus minnej, “O Qalie Tamo, e angro kiñala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini degsi unum.” ²¹ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiqqa qalaiyosiq minnej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino ingi ingi kalil qarinyosim silali osim tamo ingi ingi saiqoji nanji jeisim enjre. Degsim enjrsim bosim e daurbe. Yimqa bunuqna ni lañ qureq di awai bole itqam.” ²² Yesus na tamo di degsi minjnaq qusiqqa are tulan gulbekobaiyej. A ingi ingi koba ti soqnej deqa ulatamu ugeiyonaqa ulañej.

²³ Onaqa Yesus na aqa angro nanji koqnjrsiqqa endegsi minjrej, “Tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa banji koba.” ²⁴ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa anjam di qusibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na olo minjrej, “O ijo angro, ninji quiy. Tamo ungasari nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa tulan banji koba.” ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa banji koba. Deqa kere tamo ungasari ingi ingi koba ti unub qaji nanji Qotei na taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqa marsibqa lañ qureq oqwajqa tulan banji koba.” ²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanji aqa anjam di qusibqa olo tulan prugugetosib segi segi maroqneq, “Yesus a anjam degsi mergwo deqa tamo yai nanji Qotei na elenjamqa nanji ñambile gaigai sqa kere?” ²⁷ Onaqa Yesus a nanji koqnjrsiqqa minjrej, “Tamo nanji segi ñambile sqa keresai. Ariya Qotei na nanji elenqa kere. Di kiyaaqa? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Onaqa Pita na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago ingi ingi kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merngwai. Tamo nanji e qa ti ijo anjam bole qa ti are qaloqnsib nanjo segi tal, nanjo was nanji, nanjo jaja nanji, nanjo ai abu nanji, nanjo angro nanji ti nanjo wau kalil dego uratnjrsib e daurbqab di Qotei na olo tal, was, jaja, ai, angro, wau gargekoba nanji enjrqas. Yimqa jeu tamo nanji dego bosib nanji gulbe enjroqnaq. Ariya mondon nanji ñambile gaigai sqab.” ³¹ Deqa ninji quiy. Tamo gargekoba bini ñam koba ti unub qaji nanji mondon ñam saiqoji sqab. Ariya tamo gargekoba bini ñam saiqoji unub qaji nanji mondon ñam koba ti sqab.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³² Osiqa Yesus na aqa angro nanji joqsiqa koba na gam dauryosib Jerusalem aiyoqneq. Aiyoqnsibqa Yesus a namoeqnaqa aqa angro nanji bunuqna dauryoqnsibqa are tonjroqnej. Tamo ungasari qudei gam na dauryoqneq qaji nanji dego ulaosib aiyoqneq. Onaqa Yesus na aqa angro 12 nanji segitnjrsiqqa a une kiye turqas deqa nanji sainjroqnej. ³³⁻³⁴ A na nanji endegsi minjrej, “Ninji quiy. E Tamo Angro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia tamo qudei na e ojsib dal anjam qalie tamo nanji ti atra tamo kokba ti nanjo banq di e atqab. Yimqa nanji na ijo jejamu laña gisanjyosib merbqab, ‘Ni une ti. Deqa ni moiqam.’ Nanji e degsib gisanjyosib e olo ojsib tamo nanji Qotei qaliesai qaji nanjo banq di e atqab. Yimqa nanji na e misilinjboqnsib miselboqnsib bu toqon na e kumbainjboqnaq. Osib e ñamburbasq di lubsib moiyoqnaq. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

Jems Jon wo nanji aiyel tamo kokba sqajqa mareb

³⁵ Onaqa Sebedi aqa njiri aiyel Jems Jon wo nanji Yesus aqa areq bosib minjrej, “O Qalie Tamo, aqo aiyel anjam bei mermonam ni gago anjam dauryqa kere kiyo?” ³⁶ Onaqa Yesus na nanji aiyel nenemnjrej, “E ninji kiyerngwajqa deqa ninji ijoq bonub?” ³⁷ Onaqa nanji

aiyel na Yesus minjeb, “Mondon ni rian koba ti lan goge na bosim gago Mandor Koba sosimqa bati deqa ni marimqa aqo aiyel ino ban woq ino ban qonanq di awoqom.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam ningi merbonub di aqa utru ningi gegerere poingosai. E jaqatin koba oqai. Jaqatin di ya uge uyo bul. E gulbe koba dego oqai. Gulbe di tamo nanngi ya tuqtnjro bul. Jaqatin ti gulbe ti e oqai di ningi aiyel dego oqa kere e?”

³⁹ Onaqa nanngi na minjeb, “Od, aqo aiyel oqa kere.”

Onaqa Yesus na olo nanngi aiyel minjrej, “Bole, jaqatin e oqai di ningi dego oqab. Gulbe e oqai di ningi dego oqab. ⁴⁰ Ariya tamo yai nanngi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab di e na marqa keresai. Di ijo wau sai. Tamo nanngi Qotei na giltnjrej qaji nanngi segi ijo ban woq ijo ban qonanq di awoqab.”

⁴¹ Yesus aqa angro 10 nanngo namdamuq di Jems Jon wo nanngi na anjam di Yesus minjeb deqa qusib nanngi aiyel qa njirineb. ⁴² Onaqa Yesus na aqa angro 10 nanngi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjrej, “Ningi qalie, mandor kokba sawa sawa kalil taqateqnuq qaji nanngi nanngo segi nam soqtoqnsib tamo ungasari nanngi njirin na taqatnjreqnuq. ⁴³ Ariya kumbra di nunngoq di saiq. Nunngo ambleq di angro bei a nam ti sqa marsimqa a mati nunngo wau tamo soqnem. Osim a nam ti sqas. ⁴⁴ Nunngo ambleq di angro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati nunngo kangal tamo soqnem. Osimqa a olo tamo kobaqujaqas. ⁴⁵ E Tamo Angro. Ningi ijo kumbra qalieosib degsib dauryoqniy. Ijo kumbra agiende. E na tamo ungasari nanngi wauetnjreqnum. E deqa bem. Tamo ungasari nanngi e wauetbqajqa e deqa bosai. Bunuqna e ijo segi nambile uratosiy tamo ungasari garkekoba nanngi elenqai.”

Yesus na tamo nam qandimo boletej

⁴⁶ Osiqa Yesus na aqa angro nanngi joqsiqa koba na walwelosib aisib Jeriko qureq di branteb. Brantosib Jeriko qure ambleq na walwelosib olo Jeriko uratosib aieq nabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus dauryosib koba na aiyeqneb. Aieq nabqa tamo bei nam qandimey qaji aqa nam Bartimeus a gam qalaq di awesosiqa tamo ungasari nanngi silali qa njilnjroqnej. Bartimeus a Timeus aqa njiri. ⁴⁷ A gam qalaq di awesosiqa anjam endegsi quej, “Yesus Nasaret qaji a beqnu.” A degsi qusiqa tulan lelenjosiq marej, “O Yesus, Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.” ⁴⁸ Onaqa tamo ungasari gargekoba Yesus dauryosib aiyeqneb qaji nanngi na Bartimeus njirintosib minjeb, “Ni lelenkobaaaim. Kiri.” Degsib minjeq nabqa a nanngo anjam quetnjrosai. A olo tulan lelenqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa Njiri, ni e qa dulame.” ⁴⁹ Onaqa Yesus a tigelosiq tamo ungasari nanngi minjrej, “Tamo di metib ijo areq bem.” Onaqa nanngi na tamo nam qandimey qaji di metosib minjeb, “Ni are singilat. Ni tigel. Yesus a ni metmeqnu.” ⁵⁰ Degsib minjnab qusiqa aqa gara jugo taqal atsiqa urur tigelosiq Yesus aqa areq bej. ⁵¹ Bonaqa Yesus na nenemyej, “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa lelenqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo nam poibim sawa unqajqa deqa e ni qa lelenqnam.” ⁵² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo singilatunum deqa e ni boletmqai. Deqa ino namdamu olo poimimqa ni aiey.” Degsi minjnaqa aqa namdamu poiyoanaqa sawa unsiqa tigelosiq Yesus dauryosib aiey.

11

Yesus a donki aqa quraq di awoosiq Jerusalem aiey

¹ Onaqa Yesus aqa angro nanngi koba na walwelosib aisib Jerusalem jojomyosib Betfage qure ti Betani qure ti dia branteb. Qure aiyel di agi Oliv mana utruq di unu. Di brantosib Yesus na aqa angro aiyel qarinjrsiq minjrej, ² “Ningi aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiqnej qaji. Ningi donki di unsib sil palontosib titosib osi boiy. ³ Ningi sil palontoqnbqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ningi kiyaaq donki aqa sil palonteqnuq?’ Degsi nenemngimqa ningi na minjiy, ‘Tamo Koba a wau ti deqa donki qa mergwo.’ Yimqa a na donki qarinyim ijoq bqas.” ⁴⁻⁵ Yesus a nanngi aiyel degsi minjrsiq qarinjrnaqa aisib gam jojomq di donki uneb. Donki di tal meq di tontonab sonaq

uneb. Unsib sil palonteqnabqa tamo qudei gamq di tigelesoqneq qaji nanqi na nanqi aiyel nenemnjreb, “Ninqi kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?”⁶ Onaqa nanqi aiyel na anjam Yesus a minjrej qaji di tamo nanqi di minjrnab odnjrnabqa donki di osib Yesus aqa areq osi beb.⁷ Bosib nango aiyel gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tunabqa Yesus a segi donki gogetosiq quraq di awoej.⁸ Awoonaqa donki a walwewosi aiyeqnaqa tamo ungasari gargakoba nanqi belejosib nango segi gara jugo piqtelenosib gamq di tuelenoqneq. Tamo qudei nanqi nañuq dena nam banqa ginjenyosibqa osi bosib di dego gamq di tuelenoqneq.⁹ Onaqa Yesus a donki quraq di awoosiq walweleqnaqa tamo ungasari namooqneq qaji nanqi ti bunuoqneq qaji nanqi ti tulan lelenoqnsibqa maroqneq, “Iga ni qa tulan areboleboleiqnu. Ni Tamo Koba aqa nam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu.¹⁰ Ni gago moma Devit aqa wau osimqa ni kamba gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bonum. Deqa iga Qotei lan goge di unu qaji aqa nam soqtoqnqom!” Tamo ungasari nanqi degoqnsib lelen ti Yesus dauryoqneq.

¹¹ Onaqa Yesus a walwewosi aisiq Jerusalem di brantosiq atra tal koba miligiq gilej. Gilsiq ingi ingi kalil atra tal miligiq di soqnej qaji di koqyoqnej. Osiq bilaqtonaqa a olo atra tal koba uratosiq aqa segi angro 12 nanqi joqsqa koba na puluosib Betani qureq gileb.

Yesus a qura minjej, “Ni olo bunu geitqasai”

¹² Nebeonaqa Yesus aqa angro nanqi ti olo tigelosib Betani qure uratosib aiyeb. Nanqi aiyeqnsibqa gamq di Yesus a mamyej.¹³ Onaqa a isaq na nam atsiqa qura banqa ti sonaq unsiqa aqa gei unqajqa utruq gilej. Gilsiq unej qura gei bei saiqoji. Geitqa bati sai deqa banqa segi sonab unej.¹⁴ Unsiqa qura di minjej, “Ni olo bunu geitqasai. Tamo bei a bosim ino gei bei oqasai.” Degsi minjnaqa aqa angro nanqi queb.

Yesus na tamo ungasari nanqi atra talq dena winjrej

¹⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanqi ti walwewosi aisib Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq nam atej di tamo ungasari gargakoba nanqi ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrsiqqa nanqi winjrnaq jaraiyeb. Tamo qudei nanqi silali piloqneq. Qudei nanqi binon qarinyoqnsib dena silali oqneq. Deqa Yesus a nango jar ti jaram ti bilbelyosiqqa nanqi dego winjrnaq jaraiyeb.¹⁶ Osiqa tamo ungasari atra tal miligiq di ingi ingi osi laqneq qaji nanqi dego saidnjrsiqqa winjrnaq jaraiyeb.¹⁷ Nanqi kalil jaraiyeqnsibqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi tamo ungasari kalil nango pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ninqi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nango tal bulqo.”

¹⁸ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanqi ti Yesus aqa anjam di qusibqa nanqi a qa ulaosib a qalib moiqajqa gam namoqneq. Di kiyaaqa? Tamo ungasari kalil nanqi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej deqa.¹⁹ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanqi koba na olo Jerusalem uratosib gileb.

Qura a laosiq moiyej

²⁰ Nebeonaqa Yesus aqa angro nanqi ti olo tigelosib gam dauryosib aiyeqnsib qura di olo uneb utru ti kalil laosiq moiyej.²¹ Onaqa Pita a Yesus aqa anjam nami qura minjej qaji deqa olo are qalsiqqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Qura ni ya nriñtem qaji agi laosiq moiqo.”²² Onaqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Ninqi Qotei qa nungo areqalo sinqilatiy.²³ E bole merngwai. Tamo bei a areqalo aiyeltqasai di a mana kobaquja endi minjqas, ‘Ni tigelosim yuwalq aiyeb.’ Aqa are miligiq di a endegsi are qalqas, ‘Bole, mana di a ijo anjam dauryqas.’ Degsi are qalqas di mana a aqa anjam dauryosim tigelosim yuwalq aiqas.²⁴ Deqa ninqi quiy. Ninqi ingi bei qa Qotei pailyqa osibqa endegsib are qaliy, ‘Ingi di Qotei na egwas.’ Degsib are qalsib pailyqab di a na engwas.²⁵ Deqa ninqi Qotei pailyqa osibqa tamo bei qa anjam soqnimqa ninqi na aqa une kobotosib Qotei pailyy. Yimqa nungo Abu lan qureq di unu qaji a kamba nungo une kalil kobotetngwas.²⁶ Ariya ninqi tamo di aqa une kobotetqasai di nungo Abu lan qureq di unu qaji a dego nungo une kobotetngwasai.”

Juda nanngi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

²⁷ Osiqa Yesus a aqa angoro nanngi koba na walwelosib aisib olo Jerusalem di branteb. Brantosib Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia walweleqnaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti Yesus aqa areq bosib nenemyeb, ²⁸ “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarinyej deqa ni bosim wau endi yeqnum?”

²⁹ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ningi nenemngwai. Nenemngitqa ningi e merbibqa e yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ubtosiy merngwai. ³⁰ Ningi na merbiy. Yai na Jon qarinyonaqa bosiq tamo ungasari nanngi yansjroqnej? Qotei na kiyoy? Tamo bei na kiyoy?”

³¹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib mareb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaqa ningi Jon aqa anjam quietosai?’ ³² Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej,’ degsi minjqom di dego keresai.” Nanngi tamo ungasari nanngi ulainjsib deqa degsib qaireb. Di kiyayaqa? Tamo ungasari nanngi maroqneb, “Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ³³ Nanngi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyoy Jon qarinyej di iga qaliesai.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinybonaq bosim wau endi yeqnum di ningi merngwasai.”

12

Wain wau qa yawo anjam

¹ Yesus na Juda tamo kokba nanngi degsi minjrsiqa olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiq aqa wauq gilej. Gilsiq wain sil yagelenosiqa jeñ qosej. Qoso koboonaqa meniñ qura gogeq di tabir kuru bul gereiyej. Wain sil geitimqa wain gei koroyosib paraparayosib aqa ya dia bilentqajqa deqa gereiyej. Osiqa wauq di tal atsiqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratetnjrsiqa sawa isaq gilsiq di soqnej.

² Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanjal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanngoq aisiqa minjrej, ‘Wau lanja na e qarinybqo bonum. Deqa ningi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ ³ Degsi minjrnaqa nanngi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ⁴ Gilnaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaqa ainaqa a dego ojsib aqa gate paratetosib tulan ugeugeiyeb. ⁵ Onaqa wau lanja na olo kanjal tamo bei qarinyonaqa ainaqa a dego qalougetosib moyoteb. Olo kanjal tamo gargekoba nanngi qarinyjreqnaqa aieyq nab qudei ñumougetoqneb. Qudei moyotnjroqneb. ⁶ Onaqa wau lanja a endegsi are qalej, ‘Ijo segi angoro qujai e na tulan qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aigas di nanngi a qalqasai. Nanngi aqa anjam quietqab.’ ⁷ Degsi are qalsiq aqa segi njiri qarinyonaqa aiey. Aieyqnaqa wau taqato tamo nanngi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moyotosimqa wau endi iga na oqom.’ ⁸ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib qalnab moinaqa aqa jejamu osib wau qalaq di waiyeb.

⁹ “Deqa ningi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanngi di kiyernjrqas? E ningi merngwai. A bosim nanngi ñumsim moyotnjrqas. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanngo banq di uratetnjrimqa nanngi na kamba taqatesqab.

¹⁰ “Qotei aqa anjam bei unu. Ningi anjam di nami sisiyosai kiyoy? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo nanngi na tal ai arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.

Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.

¹¹ Tamo Koba a segi na tal ai di tigeltej deqa iga unsim mareqnum, “Tal ai di tulan bolequja.” ’ ’

¹² Onaqa Juda tamo kokba nanngi yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanngo jejamuq di une qametnjrej. Nanngi degsib qalieosib deqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanngi tamo ungasari nanngi ulainjsib deqa nanngi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

¹³⁻¹⁴ Juda tamo kokba nanği jaraiyosib Farisi nanği ti Herot aqa wau tamo qudei ti nanğoq aisib minjreb, “Ninği Yesus aqaq gilsib anjam bei nenemyibqa a anjam grotim iga qusim ojgom.” Degsib minjrsib nanği qarınjnab Yesus aqa areq gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo unğasari nanği minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo ñam ti nanği anjam bei minjroqnsim olo tamo ñam saiqoji nanği anjam bei minjrosiaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanği minjreqnum. Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?”

¹⁵ Onaqa Yesus a nanğo gisañ anjam di poiyoñaqa minjrej, “Kiyaqa ninği e anjam bei grotitqa qusib e ojqañqa deqa gisañbeqñub? Meniñ silali bei osi boiy. Osbab e unqai.”

¹⁶ Degsi minjrnaqa nanği meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti ñam ti unu?” Onaqa nanği na minjeb, “Di Sisar aqa.” ¹⁷ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inği inği a qa olo yiy. Qotei aqa inği inği a qa olo yiy.” Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa tulañ prugugeteb.

Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqab

¹⁸ Onaqa bati deqa Sadyusi tamo qudei nanği Yesus aqa areq beb. Sadyusi nanği mareqñub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai.” Deqa nanği bosib Yesus endegsib minjeb, ¹⁹ “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ñauñ angro saiqoji soqñimqa aqa was bei na olo uña qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa angro ñambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nengrenyej. ²⁰ Deqa ni que. Was 7 nanği soqñeb. Nanğo was matu a uña osiqa moiyej. A angro saiqoji. ²¹ Onaqa aqa was yala na olo uña qujai di osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. Onaqa aqa was yala na olo uña di ej. Osiqa a dego moiyej. A angro saiqoji. ²² Was 7 kalil nanği uña qujai di osib moreñeb. Nanği angro saiqoji. Nanği kalil moreñonabqa ariya bunuqña uña di a dego moiyej. ²³ Deqa ni iga merge. Mondonñ subq na tigelobatiamañqa tamo kalil nanği subq na tigelabqa uña di a yai aqa ñauñ tiñtiñ sqas? Ni qalie, was 7 kalil nanği uña qujai di eb.”

²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu ninği poingosai e? Qotei aqa siñgila dego ninği poingosai e? Od, ninği poingosai. Utru deqa ninği anjam grotonub. Grotosib ağı nenembonub. ²⁵ Mondonñ tamo unğasari nanği subq na tigelosibqa nanği unatqasai. Nanği tamotqasai. Nanği lañ angro bul laña sqab.

²⁶ “Ninği quiy. Tamo nanği moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq nengrenyej. Di ninği sisiyosai kiyo? Ñam mariñ miligiq di puloñeqñaqa Qotei a ñam puloñq di sosiqa Moses metosiq endegsi minjeñ, ‘E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ ²⁷ Qotei na Moses degsi minjeñ deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreño qaji nanğo Qotei sai. A tamo ñambile so qaji nanğo Qotei. Anjam di ninği tulañ grotonub!”

Dal anjam kiye a tulañ bolequja?

²⁸ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a bosiqqa Yesus a Sadyusi nanği ti anjam na qoteqñab unjrej. Yesus a geregere Sadyusi nanği kamba anjam minjrnaqa qusiqa Yesus nenemyej, “Qotei aqa dal anjam kiye a segi qujai tulañ bolequja? Dal anjam kiye a dal anjam kalil buñnjrejunu?” ²⁹ Onaqa Yesus na minjeñ, “Dal anjam tulañ bolequja ağı mermqai. ‘O Israel ninği quiy. Gago Tamo Koba Qotei a segi qujai Tamo Koba. ³⁰ Deqa ni ino Tamo Koba Qotei a tulañ qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunuy ti ino areqalo ti ino siñgila ti kalil a yekritime.’ Dal anjam di a segi qujai tulañ bolequja. A na dal anjam kalil buñnjrejunu. ³¹ Ariya dal anjam deqaji bei dego mermqai. Dal anjam ağıende. ‘Ni ino segi jejamu gereyieqñum dego kere ino was nanği degsim geregereinjroqñime.’ Dal anjam boledamu aiyel ağı e na mermonum. Dal anjam deqaji bei saiqoji.”

³² Onaqa dal anjam qalie tamo dena kamba Yesus minjeñ, “O Qalie Tamo, ni bole maronum. Qotei a segi qujai. Qotei bei saiqoji. ³³ Iga a tulañ qalaqalaiyosim gago are

miligi ti gago powo ti gago siŋgila ti kalil a yekritqom di kumbra bolequja. Iga gago segi jejamu gereiyeqnum dego kere gago was nanŋi degsim geregereinjroqnoqom di dego kumbra bolequja. Dal anjam aiyel di tulaŋ boledamu. Iga inŋi inŋi Qotei atraiyqom di laŋa kiñala. Iga inŋi bei ŋamyuwo na koitosim Qotei atraiyqom di dego laŋa kiñala. Ariya iga dal anjam aiyel di dauryqom di tulaŋ bolequja.”

³⁴ Dal anjam qalie tamo di a tulaŋ poiyoŋaqa anjam degsi marnaqa Yesus a qusiqa minjeŋ, “Ni anjam tulaŋ boledamu maronum. Deqa sokiñala Qotei na ni taqatmosim ino Mandor Koba sqas.”

Onaqa tamo unŋasari nanŋi olo anjam bei Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Kristus a kiyersim Devit aqa ŋiri sqas?

³⁵ Onaqa Yesus a atra tal koba miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam plaltoqnej. Osiqa tamo unŋasari nanŋi anjam bei endegsi minjeŋ, “Dal anjam qalie tamo nanŋi kiyaaq mareqnuŋ, ‘Kristus a Devit aqa ŋiri?’ ³⁶ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi Mondor Bole na Devit aqa medabu siŋgilatetonaqa a endegsi marej, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjeŋ, “Ni ijo baŋ woq endi awo.

Awesoqniŋqa e ino jeu tamo kalil nanŋi eleŋosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanŋi taqatnjroqnaŋam.”

³⁷ Niŋgi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ŋiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo nanŋi kumbra uge uge yoqneŋ

Tamo unŋasari gargekoba nanŋi sosibqa Yesus aqa anjam quqwajqa tulaŋ arearet-njroqnej. ³⁸ Yesus a anjam bei endegsi plaltosiq minjeŋ, “Niŋgi dal anjam qalie tamo nanŋo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Nanŋi koro sawaq di tamo unŋasari nanŋi na nanŋo ñam soqtetnjrsib baŋ ojetnjrqajqa deqa gara olekokba jugoqnsib laqnuŋ. ³⁹ Nanŋi Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqa tamo ñam ti nanŋo awo jaramq di awoqnaqajqa deqa areboleboleinjreŋnu. ⁴⁰ Nanŋi uŋa qobul nanŋi gisaŋnjroqnsibqa nanŋo tal ti inŋi inŋi ti laŋa yainjreŋnuŋ. Osib tamo unŋasari nanŋi na unjrsib nanŋo ñam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeŋnuŋ. Deqa mondoŋ Qotei na nanŋi awai tulaŋ ugedamu enjrqas.”

Uŋa qobul aqa silali kiñala soqneŋ di Qotei yekriteŋ

⁴¹ Osiqa Yesus a atra tal miligiq di sosiqa silali ato qaji kulum jojomq di awoej. Awoosiqa ŋam atej di tamo unŋasari nanŋi boqnsib silali ateqnab unjroqnej. Ñoro tamo gargekoba nanŋi boqnsib silali tulaŋ kokba atoqneŋ. ⁴² Onaqa uŋa qobul bei ñoro tulaŋ saiŋoŋi a dego bosiqqa meniŋ silali kiñilala aiyel segi atej. ⁴³ Atnaqa Yesus na unsiqa aqa anŋro nanŋi metnjrnaqa aqa areq bonabqa minjeŋ, “E bole mernŋwai. Uŋa qobul endi a ñoro tulaŋ saiŋoŋi. Deqa a na ñoro tamo kalil nanŋi buŋnjrsiqa silali kobaquja atqo. ⁴⁴ Ñoro tamo nanŋi silali koba ejunub. Nanŋi oto kiñala segi ateqnuŋ. Ariya uŋa qobul endi a silali tulaŋ sai bole sai. Aqa meniŋ silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

13

Bunuqna jeu tamo nanŋi na atra tal niñaqyqab

¹ Osiqa Yesus na aqa anŋro nanŋi joqsiqa koba na atra tal koba uratosib giloqnsibqa aqa anŋro bei na minjeŋ, “O Qalie Tamo, ni unime. Atra tal endi tulaŋ bolequja. Atra tal walato qaji meniŋ di tulaŋ boledamu!” ² Onaqa Yesus na kamba minjeŋ, “Atra tal ni unonum endi bunuqna jeu tamo nanŋi na bosib tulaŋ niñaqyosib aqa meniŋ kalil paraparainjrsibqa taqal breinjrqab. Yimqa meniŋ bei meniŋ bei aqa quraq di sqasai. Meniŋ kalil segi segiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

³ Osiqa Yesus a Oliv manaq oqsiq atra tal areiyosiq awesonaqa Pita na Jems na Jon na nanġi qalub Yesus aqa areq bosib lumu nenemyeb, ⁴ “Ni iga merge. Bati gembu jeu tamo nanġi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomqo?’”

⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninġi gegerere ñam atoqniy. Tamo qudei na ninġi gisanġo uge. ⁶ Bunuqna gisanġ tamo gargekoba nanġi ijo ñam na bosib tamo unġasari nanġi minjroqnaqab, ‘E Kristus.’ Degsib tamo unġasari tulaġ gargekoba nanġi gisa gisanġjroqnaqab.

⁷ “Bunuqna sawa bei bei qaji nanġi aġ na qotokobaoqnaqab. Ninġi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa diġo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas. ⁸ Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnaqab. Mandor qudei nanġi tigeloqnsibqa mandor qudei nanġi qoto itnjroqnaqab. Sawa bei beiq di mimiġ kokba ti mam ti iġi saio bati brantelenqas. Kumbra kalil di uġa aġgrotqa osiqa mati jaqatiġ kiñala eqnu dego kere.

⁹ “Deqa ninġi gegerere ñam atoqniy. Kumbra kalil di brantosaisoqnimqa Juda nanġi na bosib ninġi ojeleġosib anjam pegiyo talq di ninġi tigeltġoqnaqab. Osib nanġo Qotei tal miligiq di ninġi kumbaingosib olo ninġi joqoqnsib Rom nanġo gate ti nanġo mandor ti nanġo ulatamuq di ninġi tigeltġoqnaqab. Yimqa ninġi ijo anjam bole palontoqnsib nanġi minjroqnaqab. ¹⁰ Sawa sawa kalilq di dego ninġi ijo anjam bole ubtosib mare mare laqnaqab tamo unġasari nanġi quoqnaqab. Amqa diġo bati brantqas. ¹¹ Nanġi na ninġi ojoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltġoqnaqab nanġi endegsib are qalaib, ‘Iga na kamba anjam kiyersi minjroqnaqab?’ Ninġi degaib. Bati deqa Qotei na powo enġoqnimqa ninġi kamba anjam minjroqnaqab. Ninġi segi na anjam minjroqnaqab. Mondor Bole na nunġo medabu sinġilatetġim ninġi anjam marqab. ¹² Bati deqa kumbra uge endeqaji brantqas. Tamo qudei na nanġo segi was nanġi ojoqnsib qaja tamo nanġo baġq di atoqnaqab nanġi na nanġi ñumoqnaqab moreġoqnaqab. Tamo qudei na nanġo segi aġgro nanġi dego degsib ojoqnaqab. Aġgro qudei na nanġo segi ai abu nanġi jeutnjroqnsib ojoqnsib qaja tamo nanġo baġq di atoqnaqab nanġi na nanġi ñumoqnaqab moreġoqnaqab. ¹³ Ninġi ijo ñam ejunub deqa tamo kalil nanġi ninġi qa are tulaġ ugeinġroqnaqas. Ariya ninġi ijo ñam sinġila na ojsib gilsib diġo bati itqab di Qotei na ninġi elenqas.”

Inġi tulaġ ugedamu brantqas

¹⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Diġo batiamqa iġi tulaġ ugedamu a Qotei aqa getento warum miligiq di tigelesoqnim ninġi unqab.” E Mak. Tamo unġasari ijo anjam endi sisiyeqnaqab qaji nanġi gegerere sisiyosib poinjrem. Poinjrim marqab, bole. Osiqa Yesus na aqa aġgro nanġi olo endegsib minjrej, “Ninġi iġi ugedamu di unsibqa bati deqa tamo unġasari Judia sawaq di unub qaji nanġi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. ¹⁵ Tamo unġasari tal meq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib iġi iġi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanġi jaraiyoqujatebe. ¹⁶ Tamo unġasari wauq di unub qaji nanġi jaraiqa oqnsib nanġo gara jugo oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanġi torei dena jaraiyoqujatebe. ¹⁷ Bati deqa uġa gumaġ ti uġa aġgro mom ti nanġi jaraiyo baġgioqnsib gulbe koba oqab. ¹⁸ Deqa ninġi endegsib pailyoqniy, ‘Gulbe di awa bati qa brantaiq.’ ¹⁹ Ninġi degsib pailyoqniy. Di kiyaaqa? Bati deqa tamo unġasari nanġi gulbe tulaġ kobaquja oqab. Gulbe deqaji nami brantosai oqnej. Qotei na mandam atej bati deqa gulbe deqaji brantosai dena bosib bosiq aġi bini unum. Bunuqna larja ambleq di dego brantqasai. Aġi bati qujai deqa brantqas. ²⁰ Gulbe di aqa bati Tamo Koba a na truqutqas. A na truqutqasai di tamo unġasari kalil nanġi padalekritqab. Aqa segi tamo unġasari nami giltjrej qaji nanġi padalaib deqa a na gulbe di aqa bati truqutqas.

²¹ “Bati deqa tamo qudei na mernġwab, ‘Ninġi uniy. Kristus a bġo aġiende’ o ‘Kristus a bġo aġide.’ Degsib mernġibqa ninġi nanġo anjam quetnjraib. ²² Tamo qudei nanġi bosib gisanġosib maroqnaqab, ‘E Kristus.’ Qudei nanġi maroqnaqab, ‘E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.’ Degsib maroqnsib maġwa kokba gargekoba babtoqnaqab. Nanġo

marwa dena nanġi na tamo unġasari kalil areqalo niñaqyetnjroqnaqab. Osib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltnjrej qaji nanġo areqalo dego niñaqyetnjrqajqa wauoqnaqab. ²³ Deqa ninġi gegerere nġam atsib soqniy. Kumbra kalil di brantosaisonaqa e namoqna mernġonum.”

Tamo Anġro a sinġila ti rian ti bqas

²⁴ Osiaqa Yesus a olo marej, “Gulbe kalil di nanġo bati koboamqa seġ ambruqas. Bai dego suwanqasai. ²⁵ Bongar nanġi lanġ goge na ululoŋosib mandamq aiyelenqab. Lanġ goge dia inġi inġi kalil renġinyelenqab. ²⁶ Bati deqa e Tamo Anġro sinġila ti rian koba ti lanġbiq na mandamq aiyoqnit tamo unġasari nanġi tarosib e nubqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e na ijo lanġ anġro nanġi qarinnjritqa nanġi sawa sawa kalil keretosib Qotei aqa segi tamo unġasari nami giltnjrej qaji nanġi lanġ utru utruq na koroinjrqab.”

Ninġi qura qa yawo anjam dena poingem

²⁸ Osiaqa Yesus a olo marej, “E na qura qa yawo anjam ninġi mernġitqa dena gegerere poingem. Qura banġa qalsim olo ñalguyoqnimqa ninġi unsib qalieqab, ‘Seġ aqa bati jojomqo.’ ²⁹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim mernġonum qaji endi brantimqa ninġi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Kristus bqajqa bati jojomqo. A siranmeq di tigelejunu.’ ³⁰ E bole mernġwai. Tamo unġasari bini bati endeqa unub qaji nanġi kalil moreŋosaisoqnaqab kumbra kalil endi brantqas. ³¹ Lanġ ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Yesus bqajqa bati di tamo bei a qaliesai

³² Osiaqa Yesus a olo marej, “Ijo bqajqa bati tamo qujai bei a qaliesai. Lanġ anġro nanġi qaliesai. E Qotei aqa Ŋiri e segi dego qaliesai. Ijo Abu a segi qalie.

³³ “Ninġi ijo bqajqa bati qaliesai deqa ninġi gegerere nġam atsib soqniy. ³⁴ Ijo bqajqa bati di tamo bei a sawa isaqa gilej dego kere. A gilqa osiaqa aqa kanġal tamo nanġo banġ di aqa tal ti inġi inġi ti uratetnjrsiaqa nanġi wau segi segi enjrej. Aqa kanġal tamo bei minnej, ‘Ni siranmeq di tigelesosim gegerere nġam atoqne.’ ³⁵ Degsi minnej. Dego kere ninġi gegerere nġam atsib soqniy. Di kiyaaqa? Tal lanġa a olo bqajqa bati ninġi qaliesai. A bilaq kiyo, qolo kiyo, tuwe anjamoqnimqa kiyo, nobqolo kiyo bqas. ³⁶ A boqujatosim ninġi nġerenesoqnaqab nunġaim deqa ninġi gegerere nġam atsib soqniy. ³⁷ E anjam mernġonum qaji endi tamo kalil nanġi dego minjreqlum. Ijo anjam agiende, ‘Ninġi gegerere nġam atsib soqniy.’” Yesus na aqa anġro nanġi degsi minjrej.

14

Juda tamo kokba nanġi Yesus qalib moiqaqqa gam nġamoqneq

¹ Onaqa Juda nanġo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati. Qotei a nami Israel nanġi Isip sawaq di padalqa laqnaqba aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa bati jojomej. Bati aiyel soqnej. Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanġi ti endegsib nenemoqneq, “Iga kiyersim Yesus lumu na ojsim qalsim moiyoqom?” ² Osib mareb, “Iga yori bati qa Yesus ojqasai. Ojqom di tamo unġasari nanġi iga nugsib nġirinosisib qoto tigelto uge.”

Unġa bei a goreŋ quleq ti osiq Yesus aqa gateq di bilentej

³ Onaqa Yesus a Betani qureq gilsiaqa tamo bei nami yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Saimon aqa talq di soqnej. Sosiaqa inġi uyeqnaqa unġa bei a goreŋ quleq ti tulanġ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsiaqa osi bosiaqa aqa medabu paratosiaqa Yesus aqa gateq di bilentej. ⁴ Onaqa tamo qudei tal miligiq di awesoqneq qaji nanġi unġa di aqa kumbra unsibqa nġirinosisib segi segi maroqneq, “Unġa di a kiyaaqa goreŋ di lanġa ñanġuiyqo? ⁵ A goreŋ di osiq tamo qudei enjrqo qamu meniŋ silali 300 yonub qamu gilsiaq tamo inġi inġi saiqoji nanġi jeisi enjrqo qamu di kere.” Osib nanġi unġa di nġirinoseb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninġi kiyaaqa unġa di gulbe yeqnaqab? A kumbra bole ebqo. ⁷ Tamo inġi inġi saiqoji nanġi bati gaigai ninġi ti sqab. Deqa ninġi na

nanġi aqaryainjrqa are soqnimqa aqaryainjroqniy. Ariya e bati gaigai ninġi ti sqasai. ⁸ E moiqai. Moiyitqa e subq atqab. Uña di a e qa are qalsiqa ijo jejamuq di goreñ bilentosiq dena ijo jejamu subq atqajqa gereiyetbqo. A na kumbra di e qa yqa kere agi yqo. ⁹ E bole mernġwai. Bunuqna ijo wau tamo nanġi sawa sawa kalilq di ijo anjam bole mare mare laqnsibqa uña endena kumbra ebqo qaji deqa are qaloqnsib a qa saonqab.”

Judas a Yesus osim atra tamo kokba nanġo banġ di atqas

¹⁰ Onaqa Judas Iskariot a tigelosiq atra tamo kokba nanġoq gilej. Judas a Yesus aqa anġro 12 nanġi deqaji bei. A nanġoq gilsiq minjrej, “E Yesus osiy nunġo banġ di atqai.” ¹¹ Degsi minjrnaqa nanġi qusib tulañ areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banġ di atimqa iga ni silali emqom.” Degsib minjnabqa a gilsiq a Yesus osim nanġo banġ di atqajqa gam nãamoqnej.

Yesus aqa anġro nanġi ti yori bati aqa inġi uyeb

¹² Ariya Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nanġi endegsi minjrej, “Ninġi kaja du du nanġi ñumelenosib siranmeq di leñ liyibqa e na unsiy ninġi uratnġwai. E ninġi padaltnġwasai.” Qotei a nami Israel nanġi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nanġi mareb, “Iga kaja du du nanġi ñumelenosim Qotei atraiyqom.” Onaqa bati deqa Yesus aqa anġro nanġi na endegsib nenemyeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia yori bati aqa inġi inġi gereiyetmonamqa ni inġi uyqam?” ¹³ Onaqa Yesus na aqa anġro aiyel qarinjrsiqa minjrej, “Ninġi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. ¹⁴ Ninġi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lanja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo anġro nanġi koba na awoosim yori bati aqa inġi uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹⁵ Ninġi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di ninġi osornġwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti ateleñeb unu. Ninġi aiyel aisib warum dia gago inġi inġi gereiyelerjoiy.” ¹⁶ Onaqa nanġi aiyel qure miligiq aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa inġi inġi kalil warum dia gereiyelerñeb.

¹⁷⁻¹⁸ Onaqa bilaqtonaqa Yesus aqa anġro 12 nanġi ti koba na aisib tal gogetosib awoosib inġi uyoqnsibqa Yesus a nanġi endegsi minjrej, “E bole mernġwai. Ninġi ijo anġro 12. Nunġo ambleq dena anġro bei a tigelosim e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas. Anġro di agi iga koba na inġi uyeqnum.” ¹⁹ Degsi minjrnaq qusibqa are tulañ gulbekobainjrnaqa segi segi Yesus nenemyoqneb, “O Tamo Koba, ni e qa kiyo maronum?” ²⁰ Onaqa minjrej, “Anġro aqo ombla endego tabir qujaiq di bem quiq di tuqteqnum qaji a na e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas. A dego ijo anġro 12 ninġi deqaji bei. ²¹ Ninġi quiy. E Tamo Anġro moiqai. Nami Qotei aqa anjam e qa degsib nengrenyeb. Deqa unġum. E anjam di dauryosiy moiqai. Ariya anġro e osim tamo qudei nanġo banġ di atqas qaji a tulañ padalougetqas. A nami nãambabosai qamu di kere.”

Yesus na aqa anġro nanġi bem ti wain ti anainjrej

²² Osika Yesus aqa anġro nanġi koba na inġi uyoqnsibqa Yesus a Qotei pailyosiq a bem bei osiq ġinġenyosiq nanġi enjrsiqa endegsi minjrej, “Endi ijo jejamu. Osib uyiy.” ²³ Osika wain osika gambanġ di bilentosiq Qotei pailyosiq aqa anġro nanġi enjrnaqa nanġi kalil osib uyeb. ²⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Wain gambanġ endi ijo leñ. Tamo unġasari gargekoba nango une kobotetnrqajqa deqa ijo leñ aiqas. Aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereijej qaji di sinġilatqas. ²⁵ E bole mernġwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondonġ diño batiamqa Qotei a nunġo Mandor Koba soqnimqa e olo wain bunuj uyqai.”

²⁶ Yesus na aqa anġro nanġi degsi minjrsiqa nanġi koba na louosib koboonaqa qure uratosib Oliv manaq oqeb.

Yesus na aqa anġro nanġi minjrej, “Ninġi kalil e uratbosib jaraiqab”

²⁷ Yesus aqa anġro nanġi ti manaq oqoqnsibqa Yesus na minjrej, “Ninġi kalil ijo ñam ulontosib e uratbosib jaraiqab. Nunġo kumbra deqa Qotei aqa anjam bei nami

endegsib nengrenyeb unu, 'E na kaja nanngo mandor qalitqa kaja nanngi segi segi jaraiqab.' Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ²⁸ Ariya bati qalub koboamqa e olo subq na tigelosiy ningi qa namoosiy Galili sawaq gilitqa ningi bunuqna e daurbosib dia e itbqab." ²⁹ Onaqa Pita na minnej, "Angro kalil nanngi ino ñam ulontosib jaraiqab e segi ino ñam ulontqasai." ³⁰ Onaqa Yesus na kamba Pita minnej, "E bole mermqai. Qolo qujai endeqa ni ijo ñam ulitqam. Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnmq ni gisañoqalubtosim marqam, 'E Yesus qaliesai.'" ³¹ Onaqa Pita a tulan saidosiq minnej, "Sai. E ni ombla moiqa marimqa, unqum, e ino ñam ulitqasai bole sai." Onaqa Yesus aqa angro kalil nanngi anjam qujai di minjoqneb.

Yesus a Getsemani nañu aguq di aqa Abu pailyej

³² Yesus aqa angro nanngi koba na walwelosib nañu agu beiq di branteb. Nañu agu di aqa ñam Getsemani. Di brantosib Yesus na aqa angro nanngi minjrej, "Ningendi awesoqniy. E kiñala sasalosiy ijo Abu pailyosiy bqai." ³³ Degsi minjrsiqa aqa angro qalub agi Pita na Jems na Jon na nanngi segi joqsiqa pailyqajqa sasalej. Sasalosiqa pailyoqnsiqa a are tulan gulbekobaiyej. ³⁴ Osiqa aqa angro qalub nanngi di minjrej, "E are tulan gulbekobaibqo. Gulbe dena e moiyepratonum. Deqa ningi e ombla endi sosimqa ñam atoqniy." ³⁵⁻³⁶ Degsi minjrsiqa olo kiñala sasalosiqa mandamq di ñam quosiqa endegsi pailyej, "O Aba. (Di Hibru anjam. Aqa damu, "O Abu.") Gam bei soqnmq ni na marimqa gulbe aqa bati bqo endi e burbosim gilem. Ni kumbra kalil yqa kere. Deqa ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye."

³⁷ Yesus a degsi Qotei pailyosiq olo tigelosiqa aqa angro nanngo areq aisiq ñam atej di nanngi are gulbe na ñereñesonab unjrej. Deqa Yesus na Pita minnej, "O Saimon, ni ñeiejunum e? Ni ñam sokiñalayqa keresai e? ³⁸ Ningi ñereñaib. Ningi ñam sosib pailyoqniy. Yim gulbe bei nunngoq bqas di gulbe dena ningi uneq wainqwasai. Bole, nunngo are miligiq di ningi e daurbqajqa are unu. Ariya ningi segi gulbe di oqajqa singila saiqoji."

³⁹⁻⁴⁰ Osiqa Yesus a olo puluosi sasalosiq a nami pailyej qaji degsi olo pailyosiq bosiq aqa angro qalub nanngi urnamnjrnaqa ñereñesonab unjrej. Unjrnaqa nanngi Yesus anjam bei minjqa keresaiinjrej.

⁴¹ Olo gilsiq Qotei pailyosiq bosiq aqa angro nanngi itnjrsiq minjrej, "Ningendi aqaratosib geregere ñereñejunub e? Unqum. Bati koboqo. Ningi uniy. E Tamo Angro osib une tamo nanngo banq di atqajqa bati bqo. ⁴² Ningi tigelab gilqom. Tamo e osim une tamo nanngo banq di atqajqa agi brantqo."

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanngo banq di atej

⁴³ Onaqa Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanngi sebru ti torom ti eleñonab joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Juda gate nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti atra tamo kokba ti nanngi na nanngi qarijnrnab Yesus ojqa beb. ⁴⁴ Judas a nami nanngi ti qairosib anjam gereiyosib a na endegsi minjrej, "E na tamo kundoqyqai agide. A ojsib geregere taqatosib osib giliy."

⁴⁵ Onaqa Judas a Yesus aqa areq bosiq minnej, "O Tamo Koba." Degsi minjsiq kundoqyej. ⁴⁶ Kundoqyonaqa tamo nanngi brantosib ban waiyosib Yesus ojob.

⁴⁷ Onaqa Yesus aqa angro bei jojom di tigelesoqnej qaji a na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kangal tamo gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiqa dabkala segi gentetej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo nanngi di minjrej, "E leñ ojo tamo unum deqa kiyo ningi sebru ti torom ti eleñosib e ojqa bonub e? ⁴⁹ E bati gaigai atra tal miligiq di ningi koba na sosimqa Qotei aqa anjam plaltoqnem. Bati deqa ningi yala ban waiyosib e ojsai. Ningi kumbra degyeb deqa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di aqa damu brantej." ⁵⁰ Yesus a nanngi degsi minjrnaqa aqa angro kalil nanngi a uratosib jaraiyeb.

Angro wala bei a yosi ulanej

⁵¹ Bati deqa anġro wala bei a njeio gara segi na kabuosiq Yesus dauryej. Onaqa tamo nanġi na anġro di oġeb. ⁵² Oġnabqa a njeio gara segi nanġo banġ di uratosiqa yosi ulanġej.

Juda tamo kokba nanġi Yesus aqa jejamuq di une qametqa marsib koroeb

⁵³ Onaqa tamo nanġi na Yesus osib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Dia atra tamo kokba ti Juda gate nanġi ti dal anjam qalie tamo nanġi ti kalil koroesoqneb. Koroesonabqa tamo nanġi na Yesus osi gilsib nanġo ulatamuq di tigeltēb. ⁵⁴ Nanġi Yesus osi gileq nabqa Pita a kiñala isa isa q na Yesus dauryosiq uli uliosiq gilsiq torei atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiq nanġi Yesus kiyeryib unqajqa deqa are qalsiq qaja tamo qudei nanġi tal meq di nām tunġuyosib awesonabqa bosiq nanġi koba na nām yoroqneb.

⁵⁵ Onaqa atra tamo kokba ti Juda gate nanġi ti kalil koroesosibqa nanġi Yesus aqa jejamuq di une qametqa are qalsib anjam nām oqneb. Di kiyaa? Anjam dena nanġi Yesus qalib moiqajqa deqa. Anjam nām onab nām onab ugeinjrej. ⁵⁶ Deqa nanġi tamo gargēkoba metnjreqnab boqnsib gisaġ anjam Yesus aqa jejamuq di qamelerjoqneb. Nanġi anjam laġa laġa maroqneb. Nanġo anjam di qujaiosai. ⁵⁷ Onaqa nanġo ambleq dena tamo qudei nanġi tigelosib Yesus aqa jejamu laġa gisaġyosib mareb, ⁵⁸ “Tamo endi a endegsi marnaq iga quem, ‘E atra tal koba endi tamo na gereiyo qaji di kongrontosiyqa bati qalub qa olo atra tal bei tamo na gereiyosai qaji di tigeltqai.’” ⁵⁹ Ariya nanġo anjam di dego qujaiosai. Nanġi anjam laġa laġa maroqneb.

⁶⁰ Onaqa atra tamo gate a nanġo anjam di qusiqa a tigelosiq Yesus aqa areq bosiq nenemyej, “Tamo nanġi endi une gargēkoba ino jejamuq di qameq nub. Di ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁶¹ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai.

Deqa atra tamo gate na olo nenemyej, “Ni Kristus e? Ni Qotei Goge Koba aqa Ħiri e? Ni e merbe.” ⁶² Onaqa Yesus na minnej, “Od. Agi e segi. Ni que. E Tamo Anġro. Bunuqna e laġ qureq oqsiy Qotei singila koba ti unu qaji aqa banġ woq di awesosiy olo lanġbiq na boqnit niġi e nubqab.” ⁶³ Onaqa atra tamo gate a Yesus aqa anjam di qusiqa a tulaġ minjiġ oqetonaqa aqa segi gara jugo bumbranyosiq marej, “Aqa une agi a segi na babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaq tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas? ⁶⁴ Aqa misiliġ anjam niġi quonub. Deqa niġi kiyersib marqab?” Onaqa nanġi kalil mareb, “A bole une ti. Deqa qalib moyem.”

⁶⁵ Nanġi kalil degsib marnabqa nanġo ambleq dena tamo qudei nanġi tigelosib Yesus miselyoqneb. Osib aqa nām damu gara na qosetosib banġ na qaloqnsib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” Onaqa qaja tamo qudei nanġi Yesus aqa areq boqnsib a ula poġyoqneb.

Pita a gisaġoqalubtosiq marej, “E Yesus qaliesai”

⁶⁶⁻⁶⁷ Ariya Pita a tal meq di awesosiq nām yoreqnaqa atra tamo gate aqa kanġal uġa bei a bosiq Pita unsiqa koqyosiq minnej, “Ni dego Yesus Nasaret qaji aqa anġro bei. Ni nami a dauryosim laqnem.” ⁶⁸ Onaqa Pita a tulaġ saidosiq minnej, “Ni anjam merbonum di e qaliesai.” Degsi minjsiq tigelosiq tal qala beiq gilsiq di soqnej. ⁶⁹ Sonaqa kanġal uġa dena olo Pita unsiqa tamo nanġi jojom di tigelesoqneb qaji nanġi minjrej, “Tamo di a dego Yesus aqa anġro bei.” ⁷⁰ Onaqa Pita a olo tulaġ saidej.

Olo kiñala soboleiyonaq tamo qudei Pita aqa areq di tigelesoqneb qaji nanġi Pita koqyosib minjeb, “Ni Galili qaji tamo. Deqa iga qalieonum, ni Yesus aqa anġro bei.” ⁷¹ Onaqa Pita a olo tulaġ singila na saidosiq marej, “E tamo di qaliesai bole sai. E bole maronum. E gisaġot Qotei na e lubem.” ⁷² A degsi marnaqa tuwe anjamej. Tuwe anjamaqa Pita a qusiqa anjam nami Yesus na minnej qaji, “Tuwe anjamoaiyeltosaisoqnimqa ni gisaġoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’” anjam deqa olo are qalsiq poiyonaqa tulaġ akamugetej.

¹ Onaqa nobqolo malu qameqnaq atra tamo kokba ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti kalil koroesosibqa Yesus qalib moiqağqa anjam keretoqneq. Anjam kereonaq nanği Yesus aqa bağ tontetosib osi gilsib Rom nanço gate Pailat aqa bağ di ateb. ² Onaqa Pailat na Yesus nenemyej, “Ni Juda nanço Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ³ Onaqa atra tamo kokba nanği Yesus aqa anjam di qusib minjiğ oqetnrnaqa aqa jejamuq di une gargekoba qametoqneq. ⁴ Deqa Pailat na olo Yesus minnej, “Nanği une gargekoba ino jejamuq di qameleneqnub. Ni kamba anjam bei marqasai e?” ⁵ Onaqa Yesus a torei mequmej. A anjam bei yala marosai. Deqa Pailat a tulağ prugugetej.

Pailat a marej, “Niği Yesus a ħamburbasq di qamiy”

⁶ Pailat aqa kumbra agiende. Wausau gaigai yori bati koba brantoqnimqa Juda tamo unğasari nanği tamo qujai aqa ñam maroqñibqa Pailat na tamo di tonto talq dena uratoqnsim enjroqñas. ⁷ Bati deqa tamo bei aqa ñam Barabas a tonto talq di soqnej. A nami tamo qudei joqsıqa Rom nanği ti qotsib tamo qudei ñumnab moreñeb. Deqa a ojsib tonto talq di waiyeb. ⁸ Waiyonab sonaqa tamo unğasari kalil nanği Pailat aqa areq gilsibqa a nanço yori bati qa kumbra gaigai yoqnej qaji di olo yqajqa minjeb. ⁹ Minjnabqa a na nenemñrej, “E Juda nanço Mandor Koba uratosiy engwai e? Niği na merbiy.” ¹⁰ Pailat a nanği degsi nenemñrej? Di kiyaga? A qalieej, atra tamo kokba nanği Yesus qa ugeosib deqa a ojsib Pailat aqa bağ di ateb. ¹¹ Onaqa atra tamo kokba nanği na tamo unğasari kalil nanço areqalo tigeltetñreb. Tamo unğasari nanği Pailat minjibqa a na Barabas uratosim enjsimqa olo Yesus qalim moiqağqa deqa nanço areqalo tigeltetñreb. ¹² Onaqa Pailat na olo minñrej, “E niği Barabas engwajqa merbonub deqa e Yesus kiyeryqai? Agi niği a qa mareqnub, ‘A Juda nanço Mandor Koba.’” ¹³ Onaqa nanği kalil murqumyosib minjeb, “Ni a ħamburbasq di qame.” ¹⁴ Onaqa minñrej, “Kiyaga Yesus qalit moiqağ? A une kiye yqo deqa a ħamburbasq di qamqai?” Degsi minjrnaqa nanği olo tulağ murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneq, “Ni a ħamburbasq di qame.” ¹⁵ Onaqa Pailat a nanço are latetñrqa osıqa nanço anjam di dauryosıqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nanği enñrej. Enjsıqa olo Yesus osiq qaja tamo nanço bağ di atsiqa minñrej, “Niği Yesus bu toqoğ na kumbainyiy.” Degsi minjrnaqa nanği na Yesus osib kumbainyeb. Kumbainyosib koboonaqa Pailat na olo minñrej, “Niği Yesus ħamburbasq di qamqajqa osib giliy.”

Qaja tamo nanği Yesus misilinyoqneq

¹⁶⁻¹⁷ Pailat na qaja tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Yesus bağ ojsib Rom nanço tal kobaqujaq osi gileq. Osi gilsib qaja tamo kalil nanği metñrnab bosib tal dia koroeb. Koroosib gara juqo olekoba lent mandor kokba nanği gaigai jıgeqnub deqaji bei osib Yesus jıgeteb. Osib sil luwit osib lulumosib sil dena mandor nanço gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib siğila na teqiyeb. ¹⁸ Osib gisağ na Yesus binjiyoqnsib minjoqneq, “O Juda nanço Mandor Koba, kaiye!” ¹⁹ Degsib Yesus minjoqnsib bu toqoğ na aqa gateq di qaloqnsib miselyoqnsib aqa areq di siğa pulutoqneq. ²⁰ Nanği degsib Yesus misilinyosib koboonaqa gara lent di piqtetosib aqa segi gara olo jıgetosib aqa qawarq di aqa segi ħamburbas atetosib a bağ ojsib gaintqa sawaq osi gileq.

Nanği Yesus osib ħamburbasq di qameb

²¹ Nanği Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walweloşiq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena ħamburbas yayiosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosıqa gam na Yesus dauryosıq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji. A Aleksander Rufus wo nanço abu.

²² Nanği Yesus osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Golgota di branteb. Ñam di aqa damu, “Tamo gate tanu.” ²³ Di brantosib qaja tamo nanği na wain ti kial aqa ya isa koba de ti bulyosib Yesus anaiyonab uyo oneiyonaq ugeiyonaq uratej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanği na Yesus osib ħamburbasq di qameb. Qamsib Yesus aqa gara elenqa marsib gılteleñeb.

Osib meniņ silali alaņeb. Tamo yai aqa meniņ na buņnjrqas di a na gara oqas. Degsib marsib meniņ silali alaņosib gara eleņeb.

²⁵ Seņ bati 9 onaqa nobqolo naņgi Yesus ħamburbasq di qameb. ²⁶ Qamsib ħamburbas mutu gogeq di anjam endegsib neņgreņyeb, “Tamo endi a Juda naņgo Mandor Koba.” Yesus a nami maroqnej, “E Juda naņgo Mandor Koba.” Yesus aqa une deqa osib anjam di neņgreņyeb. ²⁷ Bati deqa bajiņ tamo aiyel dego ħamburbasq di gaintnjrsib ħumeb. Bei Yesus aqa baņ woq di qameb. Bei Yesus aqa baņ qonaņq di qameb. ²⁸ Kumbra dena Qotei aqa anjam bei neņgreņq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib neņgreņyeb, “Tamo ungasari naņgi marqab, ‘Kristus a dego une tamo.’”

²⁹ Yesus a ħamburbas goge di sonaqa tamo ungasari naņgi aqa ulatamuq dena walwelosib gile beoqnsib a misiliņyoqnsib gate gainyoqnsib minjoqneb, “Ni nami marem, ‘E atra tal koba koņgrontosiyqa bati qalub qa olo tigeltqai.’ Ni nami degsi marem. ³⁰ Ino anjam di boleamqa ni ino segi jejamu aqaryaiyosim ħamburbas uratosim mandamq aiye.” ³¹ Atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo naņgi ti dego Yesus degsib misiliņyoqneb. Osib segi segi maroqneb, “A na tamo ungasari gargekoba naņgi aqaryainjroqnej. Ariya a na aqa segi jejamu aqaryaiyqa keresai. ³² A maroqnej, ‘E segi Kristus. E Israel naņgo Mandor Koba.’ Aqa anjam di boleamqa a ħamburbas uratosim mandamq aiyimqa iga unsim marqom, ‘Bole.’” Onaqa bajiņ tamo aiyel Yesus ombla gaintnjreb qaji naņgi dego Yesus degsib misiliņ anjam minjoqneb.

Yesus a moiyej

³³ Qanam jige seņ bati 12 onaqa sawa kalil tulaņ ambruosi sonaq gilsiq seņ bati 3 onaqa bilaqtej. ³⁴ Onaqa Yesus a tulaņ leleņosiqqa marej, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Di Hibru anjam. Anjam di aqa damu, “O ijo Qotei. O ijo Qotei. Ni kiyaa e qoreibonum?” ³⁵ Onaqa tamo qudei Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji naņgi aqa anjam di qusib mareb, “Niņgi quiy. A Elaija meteqnu.” ³⁶ Degsib marnabqa tamo bei a urur ti gilsiq gara ħeņgi bei osiq wain isa kobaq di tuqtosiqqa soruq di qosisiqa osi bosiqqa Yesus anaiyqajqa soqtosiqqa aqa medabuq di atej. Osiqa marej, “Iga mati tariņosim koqyesqom. Elaija a bosim Yesus ħamburbasq dena osim mandamq atqas kiyo?” ³⁷ Onaqa Yesus a olo tulaņ leleņosiqqa mondor titosiq aqa ħambile uratosiq moiyej.

³⁸ Bati qujai deqa gara kobaquja atra tal miligiq di gainesoqnej qaji a goge na braņosiq aisiq poaiyelej. ³⁹ Yesus a degsi mondor titosiq moiyej deqa qaja tamo naņgo gate Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a unsiqa marej, “Bole. Tamo endi a Qotei aqa ħiri.”

⁴⁰ Ungasari qudei naņgi isaq di tigelesosib Yesus koqyoqneb. Bei Maria Makdala qure qaji. Maria bei agi Jems yala Joses wo naņgo ai. Uņa bei Salome. ⁴¹ Yesus a nami Galili sawaq di sonaqa ungasari naņgi dena a dauryosib laqnsib kaņgalyoqneb. Bunuqna Yesus a Galili sawa uratosiqqa a na naņgi qalub ungasari qudei ti joqsiqu koba na Jerusalem beleņeb.

Josep a Yesus aqa jejamu osiq subq atej

⁴² Juda naņgo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa iņgi iņgi kalil gereiyosib atnab soqnej. ⁴³ Onaqa bilaqtonaqa tamo bei aqa ħam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqqa Pailat nenemyqa gilej. Josep a Juda naņgo gate bei. A Arimatea qure qaji. Aqa kumbra tulaņ boledamu. Deqa tamo ungasari kalil naņgi a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A endegsi are qaloqnej, “Bunuqna Qotei a bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas.” A degsi are qaloqnsiq Qotei qa tariņoqnsiq soqnej. A Pailat aqa talq gilsiqqa aqa areq di tigelej. A ulaosai. Osiqa Pailat nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” ⁴⁴ Onaqa Pailat a tulaņ prugugetosiq marej, “Yesus a urur moiqo e?” Osiqa qaja tamo naņgo gate a metonaq bonaq nenemyej, “Yesus a bole moiqo e?” ⁴⁵ Onaqa minjej, “Od, a moiqo.” Onaqa Pailat a anjam di qusiqqa Josep odyosiq minjej, “Di kere. Ni Yesus aqa jejamu am. Osim subq ate.” ⁴⁶ Onaqa Josep a gilsiqqa gara qat awaiyosiqqa Yesus aqa jejamu ħamburbasq dena osiqqa gara qat na dalaosiq osi gilej. Osi gilsiqqa subq bei nami meniņ miligiq di gereiyeb qaji dia atsiqa meniņ kobaquja belbeltosiq

dena sub me getentej. ⁴⁷Josep na Yesus subq ateqnaqa Maria Makdala qure qaji wo Maria bei agi Joses aqa ai wo bosib koqyesoqneb.

16

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Onaqa yori bati koboonaqa Salome na Maria Makdala qure qaji na Jems aqa ai Maria na nanği qalub ñam so aqa ya quleq tulañ boledamu awaiyeb. Ñam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa awaiyeb. ²⁻³ Osib nobqolo ambru nanği tigelosib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq giloqnsib gamq di segi segi maroqneb, “Yai na meniñ kobaquja sub me getentejunu qaji di beltosim taqal atetgwas?” ⁴ Degsib maroqnsib gilsib ñam ateb di meniñ kobaquja waqosiq taqal di sonaq uneb. Meniñ di tulañ kobaquja. ⁵ Onaqa nanği sub miligiq aisib anğro wala bei bañ woq di awesonaq unsib ulaugeteb. Anğro wala di aqa gara tulañ qat.

⁶ Onaqa anğro wala na minjrej, “Ninği ulaaib. E qalie, ninği Nasaret tamo Yesus ñamburbasq di qameb qaji a qa ñameqnub. A endi sosai. A subq na tigelqo. Ninği bosib sub miligi uniy. A ñeioteb qaji lume agi unu. ⁷ Ninği unsibqa olo puluosib aisib Yesus aqa anğro qudei nanği Pita ombla endegsib minjriy, ‘Yesus a subq na tigelqo. Tigelosiq ninği qa namoosiq Galili sawaq gilqo. Agi a nami ninği endegsi merngej, “E ninği qa namoosiy Galili sawaq gilqai.” Deqa ninği dego Galili sawaq gilsib dia a itqab.’”

⁸ Onaqa nanği qalub tulañ ulaugetosib are toñtonjrnanaqa sub uratosib olo puluosib aiyeb. Aiyoqnsibqa gamq di tamo unğasari nanği turoqnsib anjam bei minjrosai oqneb. Nanği laña aiyoqneb. Di kiyaaqa? Nanği tulañ ulaugeteb deqa.

Maria Makdala qure qaji a Yesus unej

⁹ Yori bati koboonaqa nobqolo ambru Yesus a subq na tigelosiqqa mati Maria Makdala qure qaji aqaq di brantonaq unej. Maria agi nami Yesus na mondor uge 7 nanği aqaq dena winjretej qaji. ¹⁰⁻¹¹ A Yesus unsiqa olo puluosi gilsiq Yesus aqa anğro qudei nami Yesus dauryosib laqneb qaji nanği are ugeinjrnanaqa akameqnaqqa itnjrsiqa minjrej, “E Yesus unonum. A ñambile unu.” Onaqa nanği Maria aqa anjam di qunab ugeinjrej. Nanği aqa anjam deqa poinjrosai.

Yesus aqa anğro aiyel nanği gamq di Yesus uneb

¹² Olo bati bei Yesus aqa anğro aiyel nanği nañu gam bei dauryosib gileqnaqqa Yesus aqa jejamu bulyosiqqa nanğoq di brantonaq uneb. ¹³ Unsibqa nanği olo puluosib aisib Yesus aqa anğro qudei nanği minjreb, “Yesus a gagoq di brantqoqa iga unonum.” Degsib minjrnabqa nanği dego qunab ugeinjrej. Nanği anjam deqa poinjrosai.

Yesus na aqa anğro nanği wau enjrej

¹⁴ Olo bati bei Yesus aqa anğro 11 nanği tal miligiq di awoosib ingi uyeqnaqqa Yesus a nanğoq di brantej. A nami subq na tigelonaqa tamo qudei na unsib nanği sainjrnab qunab ugeinjrej. Nanğo are geteñjnresoqnej. Deqa Yesus a segi nanğoq di brantosiqqa nanği ñirinjnrej. ¹⁵ Osiqa minjrej, “Ninği tigelosib sawa sawa kalil keretoqnsib tamo unğasari kalil nanği ijo anjam bole minjre minjre laqniy. ¹⁶ Tamo unğasari nanği e qa nanğo areqalo singilatosis yanso oqab di Qotei na nanği elenqas. Ariya tamo unğasari nanği e qa nanğo areqalo singilatqasai di Qotei na nanği elenqasai. A na nanğo une qa peginjrsim awai uge enjrqas. ¹⁷ Tamo unğasari e qa nanğo areqalo singilatqab qaji nanği mañwa gargekoba endeqaji babtoqnqab. Nanği ijo ñam na mondor uge uge winjroqnqab. Qotei na nanğo meñ bulyetnjroqnmqa nanği qure utru bei bei nanğo anjam bunuj maroqnqab. ¹⁸ Nanği bañ waiyosib amal uge ojoqnqab. Nanği ya isa koba qaja ti di uyoqñib dena moreñqasai. Nanği ma tamo nanğo gateq di bañ atoqñib nanği olo boleqnqab.”

Yesus a lañ qureq oqej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na aqa angro nanngi degsi minjrnaqa Qotei a Yesus lan qureq
osi oqsiqa aqa ban woq di awotej. ²⁰ Onaqa aqa angro nanngi jaraiyosib sawa sawa kalil
keretoqnsib Qotei aqa anjam palontoqneb. Palonteqnabqa Tamo Koba a nanngi koba na
wauoqnsiqa manwa gargekoba babtoqnsiqa dena nanngo anjam singilatoqnej.

LUK

Luk a anjam endi nengrenyosiq Tiofilus aqaq qarinyej

¹⁻² O Tamo Koba Tiofilus, kumbra kalil Qotei a nami gago ambleq di yoqnej qaji di aqa wau tamo nanği unoqnsib deqa iga saigoqneb. Nanço anjam di tamo gargekoba nanği quoqnsib nengrenyoqneb. ³ Deqa e dego anjam di nengrenyosiy inoq qarinyeqa are qalem. Are qalsimqa anjam aqa damu gegerere qalieqajqa deqa nenemosim laqnem. Nenemosim laqnsimqa anjam di utruq na nengrenyosim agi inoq qarinyonum. ⁴ Deqa ni sisiosim qalieqam, anjam ni nami mermoqneb qaji di bole kalil.

Sekaraia aqa nıauı Elisabet a gumanıej

⁵ Herot a Judia sawa nanço mandor sonaqa bati deqa atra tamo bei aqa ñam Sekaraia a soqnej. A atra tamo Abiya aqa moma. Sekaraia aqa nıauı a atra tamo gate Aron aqa moma. Aqa ñam Elisabet. ⁶ Sekaraia aqa nıauı wo nanço kumbra tulaı boledamu. Nanği Qotei aqa dal anjam kalil gegerere dauryoqnsib soqneb. Nanği Tamo Koba aqa nıamgalaq di une saiqoji. ⁷ Elisabet aqa miligi ugeej deqa aqa gumbuluı wo anğro saiqoji sosibqa qelib.

⁸ Bati bei Sekaraia aqa wau qujai nanği ti Qotei atraiyqa marsibqa Jerusalem gileb. ⁹ Nanço ambleq dena tamo bei giltibqa a Tamo Koba aqa atra tal miligi qilsim nıam qaq koitim quleqamqa Qotei atraiyqajqa deqa Jerusalem gileb. Gilsib nanği tamo yai giltqab di qalieqajqa deqa nanği meniı alaıo bubıneı. Meniı alaıonabqa Sekaraia aqa meniı na buıney. Deqa nanği Sekaraia giltonabqa a atra tal miligi qilsiq Qotei atraiyey. ¹⁰ Qotei atraiyeqnaqa tamo unğasari tulaı gargekoba nanği atra tal oqeq di koroosib Qotei pailyosib soqneb. ¹¹⁻¹² Onaqa Tamo Koba aqa laı anğro bei aisiq Sekaraia aqa ulatamuq di brantosıqa atra bıjal nıam qaq koitoqnej qaji baı woq di tigelonaq unsiqa tulaı ulaugeteı. ¹³ Onaqa laı anğro na minıej, “Sekaraia, ni ulaaim. Qotei a ino pailyo quetmıo. Deqa ino nıauı Elisabet a gumanıosim anğro mel oqas. Yim ni aqa ñam Jon waiyqam. ¹⁴ Anğro di a nıambabimqa ni tulaı areboleboleimqas. Tamo unğasari gargekoba nanği dego a unsibqa tulaı areboleboleinırqas. ¹⁵ Anğro di a Tamo Koba aqa nıamgalaq di ñam koba ti sqas. A wain ti ya sıngıla ti uyoqnqasai. A aqa ai miligi di soqnımqa Mondor Bole na a sıngilatoqnqas. ¹⁶ Bunuqna a na Israel gargekoba nanği are bulyetnıroqнім nanği nanço Tamo Koba Qotei areıyoqnqab. ¹⁷ Kristus a bqa laqnımqa Jon a namoosim Qotei aqa medabu o tamo Elaija aqa kumbra ti sıngıla ti osim Kristus aqa gam gereıyetqas. A Kristus aqa gam endegsi gereıyetqas. Abu nanço anğro nanği ti jeı jeı soqınbqa a na nanği are bulyetnıroqнім nanği are qujaitosib sqab. Tamo unğasari Qotei aqa anjam gotrıneyeqnub qaji nanği dego a na are bulyetnıroqнім nanği kumbra bole bole dauryoqnqab. Jon na degsim tamo unğasari nanço areqalo gereıyetnırim soqınbqa Tamo Koba a bqas.”

¹⁸ Onaqa Sekaraia na kamba laı anğro di minıej, “E tulaı qelionum. Ijo nıauı a dego qelıo. Deqa e kıyersiy qalieqai, ino anjam di bole?”

¹⁹ Onaqa laı anğro na Sekaraia minıej, “Ijo ñam Gabriel. E Qotei aqa ulatamuq di tıgelejunum. Qotei a segi na e qarınbqoqa bosim anjam bole endi ni mermonum. ²⁰ Deqa ni que. Ni ijo anjam poimosai deqa bıni medabu getenımımqa sqam. Bunuqna anjam e ni mermonum qaji aqa damu kalil brantımqa ino medabu olo waqtosim anjam maroqnqam. Bati Qotei na gılto qaji batıamqa ijo anjam aqa damu kalil brantım ni unqam.” Laı anğro na degsiqa Sekaraia minıej.

²¹ Tamo unğasari nanği Sekaraia a olo atra talq dena oqedqajqa deqa tarınoqneb. Osib maroqneb, “Sekaraia a kıyaqa atra tal miligi di sokobaiyqo?” ²² Onaqa Sekaraia a oqedosıqa nanği anjam minırqa yonaq keresaiıey. Deqa nanği mareb, “Qotei aqa marıwa bei atra tal miligi di brantqoqa Sekaraia a unqo. Deqa a anjam marqa keresai.” Sekaraia aqa medabu getenıyey deqa a baı na segi nanği anjam minıroqnej. ²³ Ariya bunuqna

aqa atraiyo wauqa bati koboonaqa a olo puluosiqqa aqa qureq oqej. ²⁴ Bati bei aqa n̄auq Elisabet a gumañej. Deqa a bai 5 aqa talq di soqnej. A boleq di walwelosaiqnej. Osiqa marej, ²⁵ “Bini Tamo Koba a kumbra tulañ boledamu e ebsiqa tamo ungasari nanjo n̄amgalaq di ijo gulbe kobotetbqo.”

Lañ angro Gebriel a Maria aqaq di brantej

²⁶ Onaqa bai 5 di koboonaqa Qotei na aqa lañ angro Gebriel olo qarinyonaqa Galili sawa nanjo qure bei n̄am Nasaret deq aiyej. ²⁷ Aisiq dia dungeñge bei aqa n̄am Maria aqaq di brantej. Tamo bei aqa n̄am Josep a na Maria oqajqa saga qameb. Josep a Mandor Koba Devit aqa moma. ²⁸ Gebriel a Maria aqaq di brantosiqa minjej, “O Maria, kaiye. Tamo Koba a ni ombla unub. A ni kumbra tulañ boledamu emqo.” ²⁹ Onaqa Maria a anjam di qusiqa tulañ prugugetej. Osiqa are qalej, “Lañ angro di aqa anjam e poibosai.” ³⁰ Onaqa lañ angro na minjej, “Maria, ni ulaaam. Qotei a ni qa are tulañ boledamuiyo. ³¹ Deqa ni gumañosim angro mel oqam. Osim aqa n̄am Yesus waiyoqam. ³² A n̄am tulañ kobaquja oqas. Nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei Goge Koba aqa n̄iri.’ Qotei na a gilmimqa a Mandor Koba sqas. A na aqa moma Devit nami mandor koba soqnej qaji aqa wau osim a kamba Mandor Koba sqas. ³³ Deqa a Jekop aqa moma kalil nanjo Mandor Koba sosimqa nanji bati gaigai taqatn̄iroqnqas. Aqa wau di koboqa keresai.”

³⁴ Onaqa Maria na lañ angro di minjej, “Kumbra di kiyersi brantqas? E tamo osaiunum.”

³⁵ Onaqa lañ angro na minjej, “Mondor Bole a inoq aisim Qotei Goge Koba aqa singila emimqa ni angro oqam. Deqa nanji a qa maroqnqab, ‘A Qotei aqa n̄iri.’ A Qotei aqa segi kumbra ti sqas.

³⁶ “Ni que. Ino gagai Elisabet a dego angro mel oqas. A qeliosiq gumañqo. Nanji nami a qa maroqneb, ‘A angro oqa keresai.’ Ariya bini a gumañqo bai 6 gilqo. ³⁷ Qotei a kumbra kalil yqa kere. Kumbra bei a yqa keresai di sosai.”

³⁸ Onaqa Maria na lañ angro di minjej, “E Tamo Koba Qotei aqa kanjal uña. Anjam ni e merbonum qaji di Qotei na dauryosim kumbra degsi ebem.” Onaqa lañ angro a Maria uratosiqa gilej.

Maria a Elisabet unqajqa gilej

³⁹ Bati deqa Maria a tigelosiqa urur ti Sekaraia aqa qureq oqej. Qure di yambañ. A Judia sawaq di unu. ⁴⁰ Oqsiq Sekaraia aqa talq di brantosiqa Elisabet itosiq metej, “O gagai Elisabet, kaiye.” ⁴¹⁻⁴² Metonaqa Elisabet a Maria aqa anjam di qunaqa angro a Elisabet aqa meneq di anñilej. Onaqa Mondor Bole a Elisabet aqaq aisiq singila yonaqa a tulañ maosiqa Maria minjej, “Qotei a kumbra tulañ boledamu ni emqo. Kumbra deqaji Qotei a nami ungasari qudei nanji enjrosaiqnej. Angro ino meneq di unu qaji a dego Qotei na kumbra tulañ boledamu yqo. ⁴³ O Maria, ni ijo Tamo Koba aqa ai. E uña kiyero deqa ni ijo talq bonum? ⁴⁴ Ni que. Ni e metbonum e ino anjam quonumqa angro ijo meneq di unu qaji a areboleboleiyqoqa anñilqo. ⁴⁵ Tamo Koba a na ni kumbra boledamu emqas anjam di mermonaqa ni qusim marem, ‘Bole, Qotei aqa anjam di aqa damu brantqas.’ Ni degsi marem deqa ni tulañ areboleboleimim sqam.” Elisabet na degsiqa Maria minjej.

Maria a Qotei aqa n̄am soqtej

⁴⁶ Onaqa Maria a kamba medabu waqtosiqa marej,
“Ijo are na e Tamo Koba aqa n̄am soqtosim a bin̄iyeqnum.

⁴⁷ E Qotei qa tulañ areboleboleibeqnu. Agi a na iga padalo sawaq na elenej.

⁴⁸ E aqa kanjal uña. E n̄am saiyoji. Di ungun. Qotei na e uratbosai. A na e nubsiqua areibqo.

Deqa bati endeqa ti bunuq qa ti tamo ungasari kalil nanji e qa endegsib maroqnqab,
‘Qotei na Maria kumbra tulañ boledamu yej.’

⁴⁹ Qotei singila koba ti unu qaji a na e aqaryaibeqnu.

Qotei aqa n̄am getento koba. Une bei aqaq di sosai.

⁵⁰ Qotei a tamo ungasari kalil aqa sorgomq di unub qaji nanngi qa tulan duleqnu. Bati endeqa ti bunuq qa ti Qotei a nanngi qa duloqnsim sqas.

⁵¹ Qotei a wau singila koba yeqnu.

Tamo ungasari nanngo segi ñam soqtqa are qaleqnu qaji nanngi Qotei na olo winjreqnaq jaraiyeqnu.

⁵² A na mandor kokba nanngi kobotnjroqnsiqa tamo ungasari nanngo segi ñam aguuq ateqnu qaji nanngi olo ñam soqtetnjreqnu.

⁵³ Tamo ungasari mam unub qaji nanngi Qotei na ingi anainjreqnaq nanngi kere na unub. Ariya tamo ungasari ingi koba ti unub qaji nanngi a na uratnjreqnaqa nanngi ingi sainjreqnu.

⁵⁴⁻⁵⁵ A na aqa wau tamo Israel nanngi aqaryainjreqnu.

A nami marej, 'E Israel nanngi qa gaigai duloqnqai.'

A aqa anjam deqa are qaloqnsiqa agi bini Israel nanngi aqaryainjreqnu.

Qotei aqa anjam di a na nami gago moma utru nanngi minjrej.

Agi a na anjam di Abraham aqa moma kalil nanngi ti minjrej."

Maria a medabu waqtosiqa anjam degsi marej.

⁵⁶ Bai qalub Maria a Elisabet aqa talq di soqnej. Di koboonaqa a olo puluosiqa aqa qureq gilej.

Elisabet a aqaratonaq Jon a ñambabej

⁵⁷ Onaqa Elisabet aqa bati kereonaqa a aqaratej. Aqaratonaq aqa angro mel ñambabej.

⁵⁸ Ñambabonaqa aqa qure qujai nanngi ti aqa leñ nanngi ti kalil endegsi poinjrej, "Tamo Koba a Elisabet qa tulan dulosiqa aqa miligi gereiyqoqa angro mel oqo." Nanngi degsi poinjrej deqa nanngi Elisabet koba na areboleboleinjrej.

⁵⁹⁻⁶⁰ Bati 8 koboonaqa nanngi angro di muluñ waiyqa marsib koroeb. Koroosib aqa ñam Sekaraia waiyqa laqnaqqa aqa ai na saidnjrsiqa minjrej, "Iga aqa ñam Jon waiyqom."

⁶¹ Onaqa nanngi na minjeb, "Ñam di ino leñ nanngoq di sosai." ⁶² Degsi minjsib ban na Sekaraia nenemyeb, "Ni ino angro ñam yai waiyqam?" ⁶³ Onaqa a ban na minjrej, "Pepa bei osbabqa e aqa ñam nengrenyit niñgi unqab." Pepa osi bonabqa endegsi nengrenyey, "Aqa ñam Jon waiyqom." Degsi nengrenyonaqa nanngi kalil tulan prugeb. ⁶⁴ Onaqa bati qujai deqa Sekaraia aqa meñ otyonaqa medabu waqtosiqa anjam maroqnsiqa Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁶⁵ Bati deqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanngi kumbra deqa qusib ulaeb. Ulaosib kumbra deqa mare mare laqnaqqa nanngo anjam di tulan kobaonaqa qure kalil Judia sawaq di so qaji nanngi quekriteb. ⁶⁶ Tamo ungasari anjam di queb qaji nanngi kalil maroqneb, "Angro di a tamo kiyero sqas?" Nanngi degsi maroqneb. Di kiyaaq? Qotei aqa singila angro di aqaq di sonaq uneb deqa.

Sekaraia a Qotei aqa medabu osiqa anjam marej

⁶⁷ Onaqa Mondor Bole a Jon aqa abu Sekaraia aqaq aisiq singila yonaqa medabu waqtosiqa anjam endegsi marej, ⁶⁸ "Iga Tamo Koba Qotei aqa ñam tulan soqtoqnqom. A Israel gago Qotei. Iga aqa segi tamo ungasari unum deqa a na bosim iga awaigim iga padalqasai. ⁶⁹ Aqa wau tamo Devit aqa leñ na tamo singila koba bei ñambabqas. Qotei na tamo di giltej deqa a na iga elenqas. ⁷⁰ Qotei aqa kumbra deqa nami aqa segi medabu o qaji tamo nanngi anjam palontoqneb. ⁷¹ Nanngi anjam endegsib palontoqneb, 'Qotei a gago jeu tamo nanngo banq dena iga elenqas. Osim tamo kalil iga qa ugeeqnu qaji nanngo banq na dego iga elenqas.' Nanngi anjam degsib palontoqneb. ⁷² Qotei a gago moma utru nanngi qa dulosiqa aqaryainjrej. Aqa segi anjam nami singilatej qaji deqa are qalsiqa nanngi aqaryainjrej. ⁷³ Aqa anjam di a singilatosiq gago moma utru Abraham minjrej. ⁷⁴ Deqa a na gago jeu tamo nanngo banq dena iga elenqamqa iga aqa wau ojoqnqom. Iga ulaqasai. ⁷⁵ Iga bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di aqa segi kumbra bole tintinj dauryoqnqom. ⁷⁶ O ijo angro Jon, bunuqna ni Qotei Goge Koba aqa medabu o qaji tamo sqam. Tamo ungasari nanngi degsib ni qa maroqnqab. Tamo Koba a bqa laqnimqa ni namoosim aqa gam gereiyetosim soqnim a bqa. ⁷⁷⁻⁷⁸ Ni na Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi anjam

minjroqnimqa nanği quoqnsib endegsi poinjroqnaqas, ‘Bole, Qotei a iga qa dulej deqa a na gago une kobotetgosim iga elenqas.’ Gago Qotei a lanğ goge na suwan qarinyim gagoq bqas. ⁷⁹ Tamo unğasari ambruq di sosib morenqa ulaeqnub qaji nanği Qotei na suwantnjroqnaqas. Osim a na iga gam osorgoqnimqa iga lawo kumbra dauryoqnaqom.” Sekaraia a anjam degsi marej.

⁸⁰ Onaqa Jon a kobaqujaeqnaqa Qotei aqa Mondor na singila yoqnej. A wadau sawaq di sosiqa a na Israel tamo unğasari nanği Qotei aqa anjam minjraqajqa bati qa tariñoqnej.

2

Maria a aqaratonaga Yesus a ħambabej

¹ Bati deqa Rom nanğo mandor koba Sisar Ogastus a marej, “Iga sawa sawa kalilq di tamo unğasari nanğo ñam sisiyqom.” ² Degsi marnaqa Kwirinius a Siria sawaq di gate sonaqa nanği na ñam sisiyeb. Nanği nami ñam sisiyosaiñoqneb. ³ Deqa tamo unğasari kalil nanği na nanğo ñam atelenqajqa marsibqa nanğo segi segi qure utruq gileleñeb. ⁴ Josep a Nasaret qureq dena tigelosiqa Devit aqa qure utruq oqej. Nasaret qure a Galili sawaq di unu. Devit aqa qure utru aqa ñam Betlehem. Betlehem a Judia sawaq di unu. Josep a deq oqej. Di kiyaaqa? A Devit aqa leñ na ħambabej deqa. ⁵ Maria a Josep aqa ħaun soqnej deqa nanği aiyel ombla na nanğo ñam atqa marsibqa Betlehem oqeb. Bati deqa Maria a gumarñ ti. ⁶⁻⁷ Nanği Betlehem di sonabqa Maria aqa bati kereonaqa a anğro ej. Ħereño tal koba qaji tamo na maqej deqa aqa anğro matu mel ħambabonaqa gara na dalaosiq makau nanğo inği uyo tabirq di ħeiotej.

Lanğ anğro nanği na kaja taqato tamo nanği

Qotei aqa anjam minjreb

⁸ Qolo qujai deqa qure qalaq di tamo qudei nanğo kaja ñin uyeqnaqba taqatnjresoqneb. ⁹ Onaqa Tamo Koba aqa lanğ anğro bei aisiqa nanğo areq di tigelonaq uneb. Aqa rianğ na nanği suwantnjrnaqa nanği unsib tulanğ ulaugeteb. ¹⁰ Onaqa lanğ anğro dena nanği minjrej, “Ninği ulaaib. E ninği anjam bole merñgwajqa bonum. Merñgitqa ninği qusib tulanğ areboleboleinğwas. Tamo unğasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanği dego tulanğ areboleboleinğwas. ¹¹ Anjam bole agiende. Bini Tamo Koba Kristus a Devit aqa qure utruq di ħambabqo. A na qujai tamo unğasari nanği elenamqa nanği padalqasai. ¹² Anğro mom di gara na dalaosib makau nanğo inği uyo tabirq di ħeiotonub unu. Ninği aisib unsib poinğwas.”

¹³ Degsi minjreqnaqa lanğ anğro tulanğ gargekoba nanği lanğ goge na bosib lanğ anğro nami bej qaji a ombla tigelosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ¹⁴ “Lanğ goge di Qotei a ñam kobaquja oqo. Mandamq endi tamo unğasari nanği lawo na soqnebe. Qotei a nanği qa are tulanğ boleiyeqnu.”

Kaja taqato tamo nanği Yesus unqajqa marsib Betlehem qureq aiyeb

¹⁵ Lanğ anğro nanği olo puluosib lanğ qureq oqeqnaqba kaja taqato tamo nanği qairosib mareb, “Iga tigelosim Betlehem aisim Tamo Koba a iga kumbra deqa mergwo qaji di unqom.” ¹⁶ Degsib marsibqa gurgur ti aisib Maria Josep wo nanğo anğro mom a makau nanğon inği uyo tabirq di ħeiotosib sonab unjreb. ¹⁷ Unjrsibqa anğro deqa anjam lanğ anğro na minjrej qaji di kalil ubtosib saoqneb. ¹⁸ Saeqnaq tamo unğasari kalil anjam di queb qaji nanği pruguetosib are koba qaloqneb. ¹⁹ Ariya Maria a anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq soqnej. ²⁰ Onaqa kaja taqato tamo nanği olo puluosib gileb. Anjam kalil lanğ anğro na minjrnaq queb qaji deqa ti kumbra kalil nanği uneb qaji deqa ti nanği tulanğ areboleboleinğrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib giloqneb.

Nanği anğro aqa ñam Yesus waiyeb

²¹ Ariya Yesus a ħambabosiq sonaqa bati 8 kereonaqa a muluñ waiyeb. Osib aqa ñam Yesus waiyeb. Ñam di nami lanğ anğro na Maria gumarñosaisonaq minjrej qaji.

Simeon Ana wo nanği atra talq di Yesus uneb

²² Juda nanġo dal anjam bei agiende. Uġa anġrotimqa bati 40 koboamqa nanġi uġa aqa jejamu yansetqab. Dal anjam di Moses a nami marej. Deqa Maria aqa jejamu yansetqab bati kereonaqa aqa gumbuluġ wo Jerusalem gilsibqa atra tal miligiq di Maria aqa jejamu yansetosib Yesus osib Tamo Koba aqa banq di ateb. ²³ Agi Moses a nami Tamo Koba aqa dal anjam endegsi nengrenyej, “Anġro matu mel ħambabamqa niġi Tamo Koba Qotei aqa banq di atiy. Atibqa a Qotei aqa segi tamo sqas.” ²⁴ Nanġi aiyel Tamo Koba Qotei aqa dal anjam di dauryosib wagme bei osib Qotei atraiyeb. Agi dal anjam endegsi unu, “Binonġ aiyel kiyo qebari bunuġ aiyel kiyo osib Qotei atraiyiy.”

²⁵ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Simeon. Aqa kumbra tulaġ boledamu. A Qotei aqa sorgomq di geregere soqnej. Mondor Bole na a singilatonaq soqnej. A endegsi are qaloqnej, “Bati brantimqa Qotei na Israel tamo unġasari nanġo are boletetnjqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa bati di brantqajqa tariġoqnsiq soqnej. ²⁶ Mondor Bole na nami Simeon minjej, “Ni mati moiqasai. Ni moyosaisoqnimqa Tamo Koba a na aqa Kristus qarinyim bamqa ni unsim moiqam.” ²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa Mondor na Simeon aqa are tigeltetonaqa atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa Maria Josep wo nanġi dal anjam dauryosib nanġo anġro Yesus osib Qotei aqa banq di atqa marsibqa atra tal miligiq gileb. ²⁸ Onaqa Simeon a Yesus unsiqa a osiq soqonjej. Soqonyosiqqa Qotei aqa ñam soqtosiq endegsi pailyej,

²⁹ “O Tamo Koba, e ino wau tamo. Ino anjam ni nami e merbem qaji di ni uratosai. Deqa e lawo na moiqai.

³⁰ Ni na ino segi tamo unġasari nanġi elerjam nanġi padalaib deqa ino Kristus qarinyem agi e unonum.

³¹ Tamo unġasari kalil nanġo ħamdamuq di ni kumbra di yqajqa gam gereiyem.

³² Kristus aqa rian na sawa bei bei qaji nanġi suwantnjqroqnas.

Osim ino segi tamo unġasari Israel nanġi dego suwantnjqrimqa nanġo ñam kobaqas.”

³³ Simeon a Yesus qa anjam degsi marnaqa Yesus aqa ai abu nanġi qusib tulaġ prugeb.

³⁴ Onaqa Simeon a nanġi aiyel qa Qotei pailiosiqqa Yesus aqa ai Maria minjej, “Ni que. Qotei na anġro endi giltej deqa Israel gargekoba nanġi ulonjosib padalqab. Gargekoba dego olo tigelosib ħambile bole oqab. Anġro endi a toqor bul soqnimqa gargekoba nanġi na a jeutoqnaqab. ³⁵ Deqa gargekoba nanġo areqalo uliejunu qaji di olo boleq dqas. Yimqa serie na ino are qametmo bul are jaqatiġ oqnaqam.”

³⁶ Bati deqa Qotei aqa medabu o qaji uġa bei soqnej aqa ñam Ana. A Fanuel aqa anġro. A Aser aqa moma. A tulaġ qeliej. A nami tamo osiqqa gumbuluġ wo wausau 7 soqneb. ³⁷ Aqa gumbuluġ moinaqa a segi qobul soqnej. Aqa wausau kalil 84. A qobul sosiqqa a bati gaigai qolo ti qanam ti atra tal miligiq giloqnsiqqa ingi ti ya ti uratoqnsiqqa Qotei pailyoqnej. A atra tal uratosaiyoqnej. ³⁸ Simeon a anjam marsiq koboonaqa Ana a bosiqqa anġro kiñala di unsiqa Qotei aqa ñam soqtej. Osiqa Jerusalem tamo unġasari kalil Qotei na awainjqra marsib tariġoqneb qaji nanġi Yesus qa sainjqroqnej.

Maria Josep wo nanġi olo Nasaret qureq gileb

³⁹ Maria Josep wo nanġi Jerusalem dia Tamo Koba aqa dal anjam kalil dauryekritosib nanġi olo puluosib Galili sawaq gilsib nanġo segi qure utru Nasaret di soqneb. ⁴⁰ Di sosibqa nanġo anġro kiñala Yesus a boleqnsiqqa singilaoqnsiq powo qelikoba oqnej. Qotei a Yesus qa are tulaġ boleiyonoqnej.

Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a Jerusalem aiyej

⁴¹ Yesus aqa ai abu nanġi wausau gaigai Juda nanġo yori bati koba ñam Pasova di unqajqa maroqnsib Jerusalem aiyoqneb. ⁴² Deqa Yesus aqa wausau 12 kereonaqa a na aqa ai abu nanġi daurnjqrsiqqa yori bati di unqajqa koba na Jerusalem aiyej. ⁴³ Aisib yori bati di unsib koboonaqa tamo unġasari kalil nanġi puluosib nanġo segi segi qureq olo gileqnaqba anġro wala Yesus a segi Jerusalem di soqnej. Aqa ai abu nanġi deqa qaliesai. ⁴⁴ Nanġi are qaleb, “Yesus a tamo qudei nanġi daurnjqrsiqqa nami gilqo kiyo?” Degsib are qalsibqa qanam qujai nanġi walwelosib gileb. Gilsib gamq di Yesus unosai deqa nanġi

na nango segi kadoi nangi ti nango segi leŋ nangi ti Yesus qa nene nenemnjroqneb. ⁴⁵ Onaqa ugeinjrnaqa nangi aiyel olo puluosib Jerusalem aisib dia Yesus qa ŋamoqneb. ⁴⁶ Bati qalub nangi Yesus qa ŋamoqneb. ŋamosib gilsib atra tal miligiq di ŋam atsib Yesus a di awesonaq uneb. A dal anjam qalie tamo nango ambleq di awesosiqa nango anjam quoqnsiqa anjam qudei nangi nenemnjroqnej. ⁴⁷ Aqa powo tulaŋ kobaquja deqa a dal anjam qalie tamo nangi kamba anjam bole bole minjreŋnaqa tamo kalil aqa anjam di quoqneb qaji nangi prugoqneb. ⁴⁸ Onaqa aqa ai abu nangi a unsib prugugetosib aqa ai na minjeŋ, “O ijo aŋgro, ni kiyaaqa aqo ino abu wo kumbra deggonum? Ni que. Aqo aiyel are tulaŋ gulbeigwoqa ni qa ŋamoqnam.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na minjreŋ, “Niŋgi kiyaaqa e qa ŋamoqnaŋ? E ijo Abu aqa talq endi sqai. Niŋgi di qaliesai kiyo?” ⁵⁰ Onaqa aqa ai abu nangi aqa anjam di qusib poinjrosai.

⁵¹ Onaqa Yesus a tigelosiqa aqa ai abu nangi daurnjrsiqa Nasaret qureq gileb. Gilsib dia a nango aiyel anjam gegerere dauryoqnsiqa nango sorgomq di soqnej. Aqa kumbra kalil di aqa ai na unoqnsiqa tulaŋ areboleboleiyeqnaqa aqa areqaloq di atnaq soqnej. ⁵² Yesus a Nasaret qureq di sosiqa a tamo kobaqujaoqnsiqa aqa powo dego qelikobaoqnej. Qotei a Yesus qa are boleiyooqnej. Tamo ungasari nangi dego Yesus qa are boleinjroqnej.

3

Jon yansjro qaji a wadau sawaq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Bunuqna Sekaraia aqa ŋiri Jon a wadau sawaq di sonaqa Qotei na aqa anjam minjnaq quej. Bati deqa Sisar Taiberius a wausau 15 Rom nango mandor koba soqnej. Pontius Pailat a Judia sawa nango gate soqnej. Herot a Galili sawa taqatoqnej. Herot aqa was Filip a Ituria sawa ti Trakonitis sawa ti taqatoqnej. Lisantias a Abilene sawa taqatoqnej. Anas Kaiafas wo nangi aiyel atra tamo gate soqneb. ³ Jon a sawa kalil Jordan ya qalaq di soqneb qaji deq giloqnsiqa Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo ungasari nangi endegsi minjroqnej, “Niŋgi are bulyibqa e na niŋgi yansŋwai. Amqa Qotei a nuŋgo une kalil kobotetŋwas.” ⁴ Jon a kumbra degyeŋ deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia nami nengreŋyeŋ qaji di aqa damu branteŋ. A Jon qa anjam endegsi nengreŋyeŋ, “Tamo bei a wadau sawaq di tigelosimqa a tulaŋ leleŋoqnsim tamo ungasari nangi endegsim minjroqnaŋ, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyetiŋ. Gam tingitetiŋ.’ ⁵ Botau kalil mororyiy. Mana kokba ti mana kiŋilala ti kalil giŋgeŋnjrsib taqal atiy. Gam kanenjo kalil tingitiŋ. Gam niŋaŋejunub qaji kalil di dego gereiyiy. ⁶ Yimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi Qotei na padalo sawaq dena eleŋam unqab.’ ”

⁷ Tamo ungasari tulaŋ gargekoba nangi Jon na yansjrqqa marsibqa aqa areq beqnaŋba ŋiŋgila na endegsi minjroqnej, “Niŋgi kumbra uge yo qaji tamo. Niŋgi amal uge bul. Niŋgi yai na merŋgwoqa mondoŋ Qotei aqa minjiŋ nuŋgoq aiyaim deqa ulaosib ijoq bonub? ⁸ Niŋgi are bulyiy. Osib nuŋgo kumbra uge kalil uratosib kumbra bole bole yoqniŋ. Yim e unsiŋ marqai, ‘Bole, niŋgi are bulyonub.’ Osiŋ niŋgi yansŋwai. Niŋgi endegsib are qalaib, ‘Abraham a gago moma utru unu deqa iga Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole.’ Niŋgi degsib are qalaib. Niŋgi quiy. Qotei na marimqa meniŋ kalil endi dego tamo bulyosib tigelosib Abraham aqa moma brantqab. ⁹ Qotei na tapor qalat ojsiqa ŋam qomqajqa utruq di ateŋ unu. Deqa ŋam kalil gei bole atosaiqnub qaji di Qotei na tapor dena qomelenosim ŋamyuwoq di breinjrqas.”

¹⁰ Jon a tamo ungasari nangi anjam degsi minjrnnaqa nangi na kamba nenemyeb, “Ni anjam degsi mergonum deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹¹ Onaqa Jon na minjreŋ, “Ni gara aiyel soqnimqa bei osim tamo gara saiqoji di ye. Ni iŋgi uyo soqnimqa qudei osim tamo iŋgi saiqoji di anaiye.” ¹² Onaqa takis o qaji tamo qudei nangi Jon na yansjrqqa marsibqa aqa areq bosib nenemyeb, “O Qalie Tamo, ni mare. Iga takis o qaji tamo. Deqa iga kumbra kiyeryqom?” ¹³ Onaqa Jon na minjreŋ, “Nuŋgo gate kokba nangi takis silali gembub niŋgi oqajqa merŋgonub kere dego oqniŋ. Silali bei laŋa goge ataib.” ¹⁴ Onaqa qaja tamo qudei nangi Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni mare. Iga kumbra kiyeryqom?” Onaqa Jon na minjreŋ, “Niŋgi tamo nangi ugeugeinjraib. Osib nango silali baiŋoqnaib. Niŋgi tamo

qudei gisaŋ na naŋgo jejamuq di une qametnjraib. Niŋgi endegsib are qaloqniy, ‘Gago awai iga eqnum di iga qa kere.’ ”

¹⁵ Bati di tamo ungasari naŋgi Kristus bqajqa tariŋoqnsib soqneb. Deqa naŋgi Jon aqa anjam quoqnsib are qaloqneb, “Jon a Kristus kiyo?” ¹⁶ Onaqa Jon a naŋgo areqalo di qalieosiqa minjrej, “Tamo Koba a bunuqna ijo qoreq na bqas. A tamo singila koba. Ijo singila aqa singila ti keresai. Deqa e a kangalyqajqa e tamo bolesai. E ya na laŋa yansŋgeqnum. Ariya Tamo Koba a bosimqa Mondor Bole aqa singila na ti ŋamyuwo na ti niŋgi yansŋgwas. ¹⁷ A bem sum ŋoqoryosim damu eleŋosim aqa talq di atqas. Osim a bem sum aqa suwi breinjrim ŋamyuwo gaigai yuejunu qaji dia yuekritqab.”

¹⁸ Jon na tamo ungasari naŋgo are qametnjrqqa osiq deqa anjam gargekoba naŋgi minjroqnej. A Qotei aqa anjam bole naŋgi minjroqnej.

Herot na Jon ojsiqa tonto talq di waiyej

¹⁹ Bati bei Jon na mandor Herot aqa une qa ŋiriŋtej. Aqa une agi a na aqa segi was aqa ŋaun Herodias yayosiq ej. Une deqa ti kumbra uge uge kalil Herot a yoqnej qaji deqa ti Jon na ŋiriŋtej. ²⁰ Deqa Herot a olo kumbra uge bei dego yej. Aqa kumbra uge bei agiende. A Jon ojsiqa tonto talq di waiyej.

²¹ Ariya tamo ungasari kalil naŋgi yanso eqnabqa Yesus a dego yanso ej. Yanso osiqa bati deqa a tarosiq laŋ goge koqyosiq Qotei pailyeqnaqa laŋ waqej. ²² Laŋ waqonaqa Mondor Bole a binorŋ bulosiq aisiqa Yesus aqa jejamuq di awoej. Awoonaqa laŋ goge na Qotei aqa anjam bei endegsi brantej, “Ni ijo segi angro qujai. E ni tulaŋ qalaqalaimeqnum. E ni qa tulaŋ areboleboleibeqnu.”

Yesus aqa moma naŋgo ŋam kalil

²³ Yesus aqa wausau 30 kereonaqa aqa wau utru atej. Naŋgi Yesus qa endegsib maroqneb, “A Josep aqa ŋiri.” Yesus aqa moma naŋgo ŋam kalil agi marqai. Josep a Heli aqa ŋiri. ²⁴ Heli a Matat aqa ŋiri. Matat a Livai aqa ŋiri. Livai a Melki aqa ŋiri. Melki a Janai aqa ŋiri. Janai a Josep aqa ŋiri. ²⁵ Josep a Matatias aqa ŋiri. Matatias a Amos aqa ŋiri. Amos a Nahum aqa ŋiri. Nahum a Esli aqa ŋiri. Esli a Nagai aqa ŋiri. ²⁶ Nagai a Mat aqa ŋiri. Mat a Matatias aqa ŋiri. Matatias a Semen aqa ŋiri. Semen a Josek aqa ŋiri. Josek a Joda aqa ŋiri. ²⁷ Joda a Joanan aqa ŋiri. Joanan a Resa aqa ŋiri. Resa a Serubabel aqa ŋiri. Serubabel a Sealtiel aqa ŋiri. Sealtiel a Neri aqa ŋiri. ²⁸ Neri a Melki aqa ŋiri. Melki a Adi aqa ŋiri. Adi a Kosam aqa ŋiri. Kosam a Elmadam aqa ŋiri. Elmadam a Er aqa ŋiri. ²⁹ Er a Josua aqa ŋiri. Josua a Elieser aqa ŋiri. Elieser a Jorim aqa ŋiri. Jorim a Matat aqa ŋiri. Matat a Livai aqa ŋiri. ³⁰ Livai a Simeon aqa ŋiri. Simeon a Juda aqa ŋiri. Juda a Josep aqa ŋiri. Josep a Jonam aqa ŋiri. Jonam a Eliakim aqa ŋiri. ³¹ Eliakim a Melea aqa ŋiri. Melea a Mena aqa ŋiri. Mena a Matata aqa ŋiri. Matata a Natan aqa ŋiri. Natan a Devit aqa ŋiri. ³² Devit a Jesi aqa ŋiri. Jesi a Obet aqa ŋiri. Obet a Boas aqa ŋiri. Boas a Salmon aqa ŋiri. Salmon a Nason aqa ŋiri. ³³ Nason a Aminadap aqa ŋiri. Aminadap a Atmin aqa ŋiri. Atmin a Arni aqa ŋiri. Arni a Hesron aqa ŋiri. Hesron a Peres aqa ŋiri. Peres a Juda aqa ŋiri. ³⁴ Juda a Jekop aqa ŋiri. Jekop a Aisak aqa ŋiri. Aisak a Abraham aqa ŋiri. Abraham a Tera aqa ŋiri. Tera a Nahor aqa ŋiri. ³⁵ Nahor a Seruk aqa ŋiri. Seruk a Reu aqa ŋiri. Reu a Pelek aqa ŋiri. Pelek a Eber aqa ŋiri. Eber a Sela aqa ŋiri. ³⁶ Sela a Kainan aqa ŋiri. Kainan a Arpaksat aqa ŋiri. Arpaksat a Siem aqa ŋiri. Siem a Noa aqa ŋiri. Noa a Lamek aqa ŋiri. ³⁷ Lamek a Metusela aqa ŋiri. Metusela a Enok aqa ŋiri. Enok a Jaret aqa ŋiri. Jaret a Mahalalel aqa ŋiri. Mahalalel a Kenan aqa ŋiri. ³⁸ Kenan a Enos aqa ŋiri. Enos a Set aqa ŋiri. Set a Adam aqa ŋiri. Adam a Qotei aqa ŋiri.

4

Satan a bosiq Yesus walawalaiyoqnej

¹⁻² Mondor Bole a Yesus aqa jejamuq di awoonaqa a Jordan yaq dena olo pulueqnaqa Mondor na a wadau sawaq osi gilej. Osi gilsiq uratonaqa bati 40 a di laqnej. Di laqnaqa Satan bosiqqa Yesus a une bei atqa marsiqa walawalaiyoqnej.

Bati deqa Yesus a inġi uratoqnsiqa qurien ti soqnej. Bati 40 koboonaqa a mamyej. ³ Onaqa Satan na minnej, “Ni Qotei aqa Ħiriamqa meniġ kalil endi minjrim bem bulyibqa ni uye.” ⁴ Degsi minjnaqa Yesus na kamba minnej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo nanġi inġi uyo na segi ħambile sqasai.’ ”

⁵ Onaqa Satan a Yesus olo osiqa mana goge kobaq oqsiq dia Yesus tigeltosiqa sawa sawa kalil mandor kokba nanġi na taqatejunub qaji di Yesus osoryej. ⁶ Osoryosiqa minnej, “Sawa sawa kalil di nanġo sinġila ti ħoro ti ni emqai. Sawa sawa kalil di ijo. Qotei na nami ebej. Deqa e na tamo bei yqa are soqnim yqai. ⁷ Deqa ni ijo ulatamuq endi sinġa pulutosim e qa louimqa sawa sawa kalil di ni emqai.” ⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Nami Qotei aqa anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Ino Tamo Koba Qotei a segi qa louoqnsimqa aqa sorgomq di soqne.’ ”

⁹ Onaqa Satan na Yesus olo osiqa Jerusalem gilsiq atra tal quraq oqsiq goge dia Yesus atsiqa minnej, “Ni Qotei aqa Ħiriamqa endena prugosim mandamq aiye. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Qotei na aqa laġ anġro nanġi minjrimqa bosib ni taqatmqab.’ ¹¹ Anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Laġ anġro nanġi bosib baġ na ni soqtmibqa ino sinġa meniġ na qalqasai.’ ”

¹² Onaqa Yesus na kamba Satan minnej, “Qotei aqa anjam bei dego nengrenq di unu. Anjam agiende, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei aqa sinġila laġa tenemtqa osim a gisaŋyaim.’ ”

¹³ Satan a kumbra kalil dena Yesus uneq waiyqa yonaq ugeiyonaqa a uratosiq ulanej. Bunuqna a na olo Yesus walawalaiyqa marsiqa tariġosiq soqnej.

Yesus a Galili sawaq di aqa wau utru atej

¹⁴ Qotei aqa Mondor aqa sinġila Yesus aqaq di soqnej deqa a olo puluosiq Galili sawaq aiyej. Aisiq di sonaqa qure kalilq di tamo unġasari nanġi a qa saeqnsib laqneb. ¹⁵ A bati gaigai Juda nanġo Qotei tal miligiq giloqnsiqa tamo unġasari nanġi Qotei aqa anjam minjreanaqa nanġi quoqnsib aqa ħam soqtoqneb.

Nasaret qureq di nanġi Yesus qa minjri oqetnjrej

¹⁶ Onaqa Yesus a dena walwelosiq Nasaret qureq aiyej. Di aqa qure utru. A dia boleej. Aisiq di sosiqa yori bationaqa aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Juda nanġo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam sisiyqa osiq tigelej. ¹⁷ Onaqa buk Baibel yonabqa a na waqtosiqa Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nami nengrenyey qaji mutu bei itosiq endegsi sisiyey, ¹⁸ “Tamo Koba aqa Mondor ijoq di unu deqa a na e giltbosiqa merbej, ‘Ni na tamo unġasari sougetejunub qaji nanġi ijo anjam bole minjroqne.’ Osiqa a na e qarinqbosiqa merbej, ‘Ni na tamo unġasari ħam qandimo unub qaji nanġi boletnjroqne. Osim tamo unġasari nanġo segi une na ojejunu qaji nanġi gereinjroqne. Osim tamo unġasari jeu tamo nanġi na ugeugeinjreknub qaji nanġi aqaryainjroqne. ¹⁹ Osim anjam endegsi palontoqne, “Tamo Koba a na tamo unġasari nanġi boletnjrqajqa bati brantqo.” ’ ”

²⁰ Yesus a anjam degsi sisiyosiqa koboonaqa buk Baibel kabutosiqa Qotei tal taqato tamo yosiq a olo awoej. Onaqa tamo unġasari kalil Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanġi Yesus koqyesoqneb.

²¹ Onaqa Yesus na nanġi minjrej, “Qotei aqa anjam e endego sisiyonum niġi quonub qaji di aqa damu agi bini brantqo.” ²² Degsi minjrianaqa nanġi kalil aqa anjam di qusib mareb, “Yesus aqa anjam di bolequja.” Osib olo areqalo kobaiyoqnsib maroqneb, “Yesus a Josep aqa ħiri. Deqa a powo qabe na osiqa anjam bole endeqaji palontosiqa mergeqnu?”

²³ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġi yawo anjam endegsib merbqab kiyo, ‘O yu qanġra tamo, ni ino segi jejamu gereiye.’ Osib niġi endegsib merbqab, ‘Kaperneam qureq di ni maġwa babteqnam iga deqa queqnum. Maġwa kere dego ni ino segi qure utruq endi babtini iga unqom.’ ” ²⁴ Osiqa Yesus a olo endegsi minjrej, “E bole merġwai. Qotei aqa medabu o tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnaqas di nanġi aqa anjam quetqa asġinjraqas. Deqa a ħam saiqoġi sqas. ²⁵ E bole merġwai. Elaija aqa bati qa laġ geteġesonaqa wausau qalub bai 6 gilsiq awa bosaijoqnej. Deqa sawa sawa kalilq di nanġi

mam koba eb. Bati deqa Israel sawaq di uña qobul gargekoba soqneb. ²⁶ Sonabqa Qotei na Elaija nanngoq qarinyosai. A na Elaija qarinyonaqa Saidon sawaq gilsiq Sarefat qureq di uña qobul bei aqaq di segi brantosiq aqaryaiyej. ²⁷ Qotei aqa medabu o tamo Elisa dego aqa bati qa tamo gargekoba nanngo jejamu yu na ugeelenej qaji nanngi Israel sawaq di soqneb. Ariya Elisa a nanngi boletnjrosai. A Siria sawaq gilsiq dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji aqa ñam Naman a segi boletej.”

²⁸⁻²⁹ Yesus na tamo ungasari Qotei tal miligiq di soqneb qaji nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi kalil qusibqa minjir ani oqetnjrnaqa tigelosib Yesus ojsib tututosib qure qalaq osi gileb. Nanngo qure mana goge di soqnej deqa nanngi Yesus mana goge dena waiyqa mareb. ³⁰ Onaqa a nanngo ambleq na loumosiq ulanej.

Yesus a tamo bei aqaq dena mondor uge wiyetej

³¹ Onaqa Yesus a Kaperneam qureq gilej. Qure di Galili sawaq di unu. Gilsiq di sosisa yori batieqnaqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej. ³² Yesus aqa anjam maroqnej di singila ti. A segi anjam di aqa Abu. Deqa tamo ungasari kalil nanngi aqa anjam di quoqnsib tulan prugugetoqneb.

³³ Yori bati bei tamo mondor uge na ojej qaji a Qotei tal miligiq di soqnej. Deqa a tulan lelejosiq Yesus minnej, ³⁴ “O Yesus Nasaret qaji tamo, ni iga kiyergwajqa bonum? Ni iga padaltgwa bonum e? E ni qalie. Ni Qotei aqa segi ñiri bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji.”

³⁵ Mondor uge dena Yesus degsi minjnaqa a singila na ñirinjosiq minnej, “Ni medabu getentosim tamo di uratosim ulanj.” Onaqa mondor uge dena tamo di uratqa osiq tamo ungasari nanngo ambleq di a waiyonaq mandamq di ñeiesonaqa uratosiq ulanej. Tamo di aqa jejamu yala ugetosai. A bole soqnej. ³⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsibqa nanngi tulan prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a anjam bunuj mareqnu. Aqa anjam bunuj di singila ti mareqnu. Agi a na mondor uge nanngi anjam minjreqnaqa nanngi aqa anjam dauryoqnsib jaraiyeqnu.” ³⁷ Tamo ungasari nanngi degsib maroqnsib olo walwelosib sawa sawa kalilq di Yesus aqa manwa deqa saqnsib laqneb.

Yesus na Pita aqa mimibe boletej

³⁸ Onaqa Yesus a tigelosiq Qotei tal uratosiq Saimon aqa ñam bei Pita aqa tal gogetej. Tal gogetosiq Saimon aqa mimibe makobaiyonaqa jejamu kanjanjonaq unej. Deqa Yesus aqa angro nanngi na minjeb, “Ni a boletime.” ³⁹ Onaqa Yesus a gilsiq uña maiyej qaji aqa areq di tigelosiq anjam segi minjnaqa aqa jejamu kanjanj di koboej. Onaqa uña a tigelosiq nanngi inji goiyetnjrej.

Yesus a tamo ungasari gargekoba nanngi boletnjroqnej

⁴⁰ Sej aiqa laqnaqa tamo ungasari ma utru segi segi so qaji nanngo was nanngi na joqoqnsib Yesus aqa areq boqneb. Beqnaqqa Yesus na aqa ban nanngo gateq di ateqnaqa nanngo ma koboeqnaqa nanngi jaraiyoqneb. ⁴¹ Mondor uge gargekoba dego Yesus na winjreqnaqa nanngi olo tamo ungasari nanngi uratnjroqnsib jaraiyoqneb. Jaraiyoqnsib tulan lelejoqnsib Yesus minjoqneb, “Ni Qotei aqa ñiri.” Yeqnaqqa Yesus a singila na saidnjroqnej, “Ninngi ijo ñam ubtosib maraib.” Degsi saidnjroqnej. Di kiyaaq? Nanngi qalie, Yesus a Kristus.

Yesus a qure qureq giloqnsiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej

⁴² Onaqa nobqolo ambru Yesus na tamo ungasari nanngi alelnjrsiq qure di uratosiq wadau sawaq gilej. Gilsiq di sonaqa nanngi a qa ñamosib gilsib itosib minjeb, “Ni iga uratgaim.” ⁴³ Onaqa Yesus na minjrej, “E qure bei beiq dego giloqnsiyqa Qotei aqa anjam bole endegsi minjroqnqai, ‘Ninngi are buliybqa Qotei a nanngo Mandor Koba sosim ninngi taqatngwas.’ Degsi minjroqnqai. Qotei a deqa e qarinjbonaq mandamq aiyem.” ⁴⁴ Yesus na tamo ungasari nanngi degsi minjrsiq nanngi uratnjrsiq gilsiq Judia sawaq di walweloqnsiq Juda nanngo Qotei tal miligiq giloqnsiq Qotei aqa anjam palontoqnej.

5

Yesus na Pita minjnaqa a kakan waiyosiq qe ani ej

¹ Bati bei Yesus a Genesaret ya agu kobaqujaq gilsiq alile dia tigelesonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei aqa anjam quqwajqa are qalsibqa Yesus aqa areq bosib koroeb. ² Koroesonabqa Yesus a nam atsiqa qobun aiyel alile di tiryosib sonab unjrej. Qe o qaji tamo nanngi qobun dena mandamq aisib nanngo kakan yansoqneb. ³ Qobun bei Saimon aqa qobun. Yesus a Saimon aqa qobun gogetosiq di awoosiq Saimon minnej, "Qobun tututim kiñala sasalem." Onaqa Saimon na qobun tututonaq sasalonaqa Yesus a qobun miligiq di awoosiq tamo ungasari kalil nanngi alile di sonabqa Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej.

⁴ Anjam minjrsiq koboonaqa a na Saimon minnej, "Ninngi qobun oyoosib ya robuq oqsib nunngo kakan waiyqab qe oqab." ⁵ Onaqa Saimon na kamba minnej, "O Tamo Koba, iga qolo waukobaonum gilsiq nebeqo. Iga qe bei yala osai. Di ungun. Ni maronum deqa e kakan olo waiyqai." ⁶⁻⁷ Onaqa qe o qaji tamo nanngi ya robuq oqsib kakan olo waiyosib qe tulan ani eb. Qe ani onabqa nanngo kakan qe na maqej deqa branqa laqnaqa titqa keresaiinjrej. Deqa nanngi na nanngo was qudei qobun beiq di soqneb qaji nanngi metnjrnab bosib koba na kakan titosib qe osib qobun aiyel miligiq di jugonab maqosib tugwa laqneb. ⁸ Onaqa Saimon aqa nam bei Pita a Yesus aqa manwa di unsiqa aqa singaq di singa pulutosiq minnej, "O Tamo Koba, e une tamo. Deqa ni e uratbosim gile." ⁹ Saimon na Yesus degsi minnej. Di kiyaaq? Aqa was nanngi ti qe tulan koba elenqosib prugugeteb deqa. ¹⁰ Sebedi aqa niri aiyel Jems Jon wo nanngi Saimon ombla wau qujai. Nanngi dego Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugeb. Onaqa Yesus na Saimon minnej, "Ni ulaaaim. Ni qe o tamo unum deqa ni qe eqnum. Bunuqna ni degsim olo tamo oqnqam." ¹¹ Onaqa nanngi nanngo qobun alile dia atsib nanngo ai abu nanngi uratnjrsib nanngo ñoro ti ingi ingi kalil ti uratosib Yesus dauryeb.

Yesus a tamo yu na aqa jejamu ugeelenej qaji di boletej

¹² Nanngi Yesus dauryosib bati bei nanngi koba na qure beiq gileb. Dia tamo bei yu na aqa jejamu ugeelenej qaji a Yesus unsiqa aqa areq bosiq singa pulutosiq mandamq di nam quosiq Yesus pailyosiq minnej, "O Tamo Koba, ni e boletbqa are soqnim e boletbe. E qalie, ni e boletbqa kere." ¹³ Degsi minjnaqa Yesus a ban waiyosiq tamo di aqa jejamu ojej. Ojsiq minnej, "E ni boletmq are unu. Deqa ino jejamu olo boleeme." Onaqa bati qujai deqa aqa yu uge kalil mosoosiq aqa jejamu boleej. ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, "Ino jejamu boleqo deqa ni tigelosim gile. Ni tamo qudei nanngi ijo nam ubtosim minjraim. Ni gilsim ino jejamu atra tamo osoryosim atraiyqajqa ingi ingi Moses a nami marej qaji di osim Qotei atraiyime. Yimqa tamo ungasari nanngi ni numsid marqab, 'Bole, ino jejamu boleqo.'" ¹⁵ Onaqa a gilsiq ariya a Yesus aqa anjam di dauryosai. Yesus na a boletej deqa mare mare laqnaqa aqa anjam tulan kobaosiq sawa sawa kalil keretej. Deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus aqa anjam quqwajqa ti a na nanngo ma boletetnjrqajqa ti are qalsibqa boqnsib aqa areq di koroqneb. ¹⁶ Ariya bati gargekoba Yesus a tamo ungasari nanngi alelnjroqnsiq wadau sawaq giloqnsiq dia a segi sosiq Qotei pailyoqnej.

Yesus a tamo bei jejamu laiyej qaji di boletej

¹⁷⁻¹⁸ Bati bei tamo ungasari nanngi olo koroesonabqa Yesus a Qotei aqa anjam palontonsiq minjroqnej. Minjreqnaqa bati di Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti bosib Yesus aqa areq di awesoqneb. Nanngi Galili sawa ti Judia sawa ti nanngo qure qureq dena beleheb. Nanngi Jerusalem dena dego beleheb. Tamo Koba Qotei aqa singila Yesus aqaq di soqnej deqa a na tamo ungasari nanngo ma boletetnjrqajqa wauoqnej. Onaqa tamo qudei nanngi tamo bei jejamu laiyej qaji a saperaq di nejotosib Yesus aqa areq di atqa marsibqa qoboyosib beb. ¹⁹ Bosib nam ateb di tamo tulan gargekoba siranmeq di jujuneb. Deqa nanngi Yesus aqa areq gilqa keresaiinjrnaqa tal quraq oqsib goge na waqtosibqa tamo sapera qoji gulaintosib ura uratonab Yesus aqa areq aiyej. ²⁰ Onaqa Yesus a nanngo areqalo

unej di nango areqalo qujai Yesus na tamo jejamu laiyej qaji di boletqa kere. Deqa a na tamo di minje, “O ijo was, ino une kalil e na kobotetmonum.”²¹ Onaqa dal anjam qalie tamo nanqi ti Farisi nanqi ti tal dia awesoqneb qaji nanqi Yesus aqa anjam di qusibqa nango areqalo na mareb, “Yesus a Qotei misilinyqo. Yai na tamo nango une kobotqa kere? Qotei a segi qujai.”²² Nanqi degsib are qaleq nabqa Yesus a nango areqalo di qalieosiqa minjrej, “Ningi kiyaa degsib are qaleq nub? ”²³ Anjam kiye e na tamo jejamu laiyo qaji di minjit ningi qusib e qa poingwas? ‘Ino une kalil e na kobotetmonum,’ anjam de kiyo, ‘Ni tigelosim walwel,’ anjam de kiyo? ”²⁴ E segi Tamo Angro. E mandamq endi singila ti unum deqa e na tamo nango une kobotetnrqa kere. Ningi degsi poingwajqa deqa e na tamo di boletqai.” Yesus a nanqi degsi minjrsiqa tamo jejamu laiyej qaji di koqyosiqa minje, “E ni mermqai. Ni tigelosim ino sapera osim ino talq gile.”²⁵ Degsi minjnaqa a tamo ungasari kalil nango namdamuq di tigelosiqa aqa sapera neiesoqnej qaji di qoboyosiqa Qotei aqa nam soqtosiqa walweloq aqa talq gilej.²⁶ Onaqa tamo ungasari kalil nanqi Qotei aqa manwa di unsibqa nanqi tulan prugugetosib Qotei aqa nam soqtosib a binjyeb. Osib nanqi ulaosib mareb, “Manwa iga endego unonum di kumbra bei. Tamo qudei na manwa deqaji yeqnab iga nami unosaioqnem.”

Yesus na Livai minje, “Ni e daurbe”

²⁷ Yesus a dena walweloq takis o qaji tamo bei aqa nam Livai a takis o talq di awesonaq gilsiq itej. Itosiqa minje, “Ni e daurbe.”²⁸ Onaqa a na aqa ingi ingi kalil uratosiqa tigeloq Yesus dauryej.²⁹ Osiqa bati bei Livai a maruro atsiqa takis o qaji tamo tulan gargekoba nanqi ti Yesus aqa segi angro nanqi ti tamo lanja lanaj nanqi ti metnrnaq bosib koba na awoosib ingi uyoqneb.³⁰ Onaqa Farisi nanqi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti bosib kumbra di unsibqa Yesus aqa angro nanqi njirntjrsib minjreb, “Ningi kiyaa takis o qaji tamo ti une tamo ti nanqi koba na awoosib ingi ti ya ti uyeq nub?”³¹ Onaqa Yesus a nango anjam di qusiqa minjrej, “Tamo ma saiqoji nanqi yu qangra tamo aqaq giloq nub. Tamo ma ti nanqi segi yu qangra tamo aqaq gileq nub.”³² Tamo bei a marqas, ‘E tamo bole. E une saiqoji.’ E tamo deqaji nanqi metnrjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyosai. Tamo a marqas, ‘E une ti.’ E tamo deqaji nanqi metnrjrit ijoq bqajqa deqa mandamq aiyem.”

Yesus a qurien qa anjam marej

³³ Onaqa Farisi nanqi na olo Yesus minjeb, “Jon aqa angro nanqi bati gaigai ingi uratoqnsib qurienqnsib Qotei palyoqnsib unub. Farisi nango angro nanqi dego kumbra degyeq nub. Ariya ino angro nanqi kiyaa qurienosaieq nub? Agi nanqi bati gaigai ingi ti ya ti uyoqnsib unub.”³⁴ Onaqa Yesus a nango anjam di qusiqa a kamba yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a unja ban ojqa bati qa aqa was nanqi ti soqnbqa nanqi qurienqab e? Sai.”³⁵ Bunuqna nango was a nanqi uratnrjrimqa bati deqa nanqi qurienqnsib sqab.”

³⁶ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a gara jugo bunuj osim dena mutu gentosim gara jugo sari branjoq di qandimqa keresai. Degsi qandimqas di a na gara jugo bunuj di ugegeiyqas. Amqa gara sari aqa uno bolesaiqas. Di kiyaa? Gara sari ti gara bunuj ti kerekereqasai.”³⁷ Tamo bei a wain bunuj osim ya nobu sariq di qamqa keresai. Ya nobu sari di nami kangranosiq singilaej. Deqa a wain bunuj qamimqa wain a didiqosim ya nobu sari paratosimqa wain bilenosim mandamq aiqas. Ya nobu a dego ugeqas.³⁸ A ya nobu bunujq di wain bunuj qamimqa ombla bole sqab.³⁹ Tamo bei a wain namij uysimqa a olo wain bunuj uyqasai. Di kiyaa? A marqas, ‘Namij di bole.’ ”

6

Yesus a segi yori bati aqa Tamo Koba

¹ Yori bati bei Yesus aqa angro nanqi ti wau ambleq na giloqnsibqa aqa angro nanqi bem sum gei elenqnsib ban na noqoryoqnsib uye uye giloqneb.² Nanqi degsib gileq nabqa Farisi qudei nanqi bosib nanqi unjrsib minjreb, “Ningi kiyaa kumbra

degyeqnub? Yori bati qa kumbra degyo di getento koba.”³ Onaqa Yesus na kamba Farisi nanği minjrej, “Nami Devit aqa wau tamo nanği ti mamnjrnaqa kumbra yeb qaji di ninği buk miligiq di sisiyosai kiyo?”⁴ Devit a atra tal miligiq gilsiq Qotei atraiyqajqa bem uysiq aqa wau tamo nanği dego anainjrnaq uyebe. Bem di getento. Di atra tamo nanço segi uyqajqa bem. Devit a degyej di a dal anjam grotej. Ariya a Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji. Ninği anjam di sisiyosai kiyo?”⁵ Osiqa minjrej, “E Tamo Anğro. Deqa e segi na yori bati taqatejunum. E segi yori bati aqa Tamo Koba.”

Yori bati qa Yesus a tamo bañ qandamyey qaji di boletej

⁶Olo yori bati bei Yesus a Juda nanço Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Qotei tal miligiq di tamo bei bañ wo qandamyey qaji a soqnej.⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti Yesus koqyoqneb. Nanği are qaleb, “Yesus a yori bati qa tamo di boletqas kiyo? Yimqa minjqom, ‘Ni na yori bati grotonum.’” Deqa nanği Yesus koqyoqneb.⁸⁻⁹ Onaqa Yesus a nanço areqalo di qalieosiq tamo bañ qandamyey qaji di minjej, “Ni tigelosim gago ambleq au.” Degsi minjnaqa a tigelosiq nanço ambleq bonaqa Yesus na Farisi nanği minjrej, “E ninği anjam bei nenemngwai. Iga yori bati qa kumbra bole yqom kiyo kumbra uge yqom kiyo? Tamo bei a padalqa laqnimqa iga na aqaryaiyonam bole sqas di kere kiyo iga a uratonam padalqas di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?”¹⁰ Yesus na nanği kalil degsi minjrsiq koqnjrsiq tamo bañ qandamyey qaji di minjej, “Ni ino bañ waiy.” Degsi minjnaqa aqa bañ waiyonaq boleej.¹¹ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa kumbra di unsibqa minjin oqetnjrnaqa nanği Yesus kiyeryqajqa deqa qairoqneb.

Yesus na aqa anğro 12 nanği giltjrej

¹²Bati deqa Yesus a segi Qotei pailyqa marsiq manaq oqej. Manaq oqsıq dia Qotei pailyeqnaqa nebeej.¹³ Nebeonaqa Yesus na tamo kalil a dauryosib laqneb qaji nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanço ambleq dena anğro 12 giltjrej. Nanği a ombla sosib aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltjrej.¹⁴ Nanço ñam agiende. Bei Saimon. Yesus na aqa ñam bei Pita waiyej. Nanği aqa was Andru wo. Bei Jems. Nanği aqa was Jon wo. Bei Filip. Bei Bartolomyu.¹⁵ Ariya Matyu Tomas wo. Bei Alfias aqa ñiri Jems. Bei Saimon agi Rom nanği winjrqaqqa maroqnej qaji.¹⁶ Ariya bei Jems aqa ñiri Judas. Bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanço bañq di atej qaji.

Yesus na tamo unğasari gargekoba nanği boletnjroqnej

¹⁷⁻¹⁸Onaqa Yesus na aqa anğro nanği di joqsıqa koba na manaq dena olo aiyeb. Aisib sawa guñ dia sonabqa tamo unğasari gargekoba a dauryosib laqneb qaji nanği bosib aqa anjam quqwajqa ti a nanço ma boletetnjrqajqa ti koroeb. Tamo unğasari laña lañaj gargekoba dego Judia sawa nanço qure qureq dena ti Jerusalem dena ti Tair qure wo Saidon qure wo nanço sawa alile jojom dena ti beleñeb. Bonabqa Yesus a tamo kalil mondor uge uge na ojeleno qaji nanği boletnjroqnej.¹⁹ Aqa jejamuq na singila gileqnaqa tamo ma ti kalil nanço ma kobooqnej. Deqa nanği kalil aqa jejamuq di nanço bañ atqa maroqnsib bañ waiyoqnsib ojoqneb.

Tamo yai nanği tulañ areboleboleinjrqas?

²⁰Onaqa Yesus a bulosıqa aqa anğro nanği koqnjrsiq endegsi minjrej, “Ninği bini sougetejunub qaji bunuqna Qotei a nunço Mandor Koba sosim ninği taqatngwas. Deqa ninği tulañ areboleboleingwas.

²¹“Ninği bini mam unub qaji bunuqna kere na sqab. Deqa ninği tulañ areboleboleingwas.

“Ninği bini akam ti unub qaji bunuqna akam uratosib olo kikiqab. Deqa ninği tulañ areboleboleingwas.

²²⁻²³“Ninği e Tamo Anğro daurbeqneb deqa bunuqna tamo qudei na ninği jeutngqnsib misilingoqnsib nunço ñam ugeugeiyonqab. Nami nanço moma nanği na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği degsi ugeugeinjroqneb. Nanği ninği ugeugeingibqa, di

ungum, ningi tulan areboleboleingem. Ningi quiy. Nungo awai bole agi lan goge di unu. Bunuqna ningi oqsib awai di itqab.

²⁴ “Ariya ningi bini ñoro koba ti unub qaji ningi ñam atoqniy. Nungo are boletetngwajqa ingi ingi agi ningi mandamq endi ekritonub deqa bunuqna ningi gulbe koba oqab.

²⁵ “Ningi bini ingi qa kere na unub qaji ningi dego ñam atoqniy. Bunuqna ningi mam oqab.

“Ningi bini kiekeqnu qaji ningi dego ñam atoqniy. Bunuqna ningi are ugeingim akam ti sqab.

²⁶ “Tamo kalil nanngi na nungo ñam soqtetngwab di uge. Deqa ningi ñam atoqniy. Nami nanngo moma nanngi na dego gisan anjam maro tamo nanngo ñam soqtetnjroqneb.

Ningi nungo jeu tamo nanngi qa boleqnsib gereinjroqniy

²⁷ “Ningi ijo anjam endi queqnu qaji e na olo endegsi merngwai. Tamo qudei na ningi jeutngqonibqa ningi kamba olo nanngi jeutnjraib. Ningi nanngi qa boleqnsib qalaqalainjroqniy. ²⁸ Tamo qudei na ningi misilingqonibqa ningi kamba olo nanngi misilingnjraib. Ningi anjam bole bole minjroqniy. Tamo qudei na ningi ugeugeingqonibqa ningi kamba olo nanngi ugeugeinjraib. Ningi nanngi qa Qotei pailyoqniy. ²⁹ Tamo bei na ula porñimqa belosim waliñe bei osoryimqa porñyem. Tamo bei a ino gara jugo yaimimqa ni na saidyaim. Olo ino gara jugo bei dego ye. ³⁰ Tamo bei na ino ingi bei yaimqajqa mermimqa ye. Yosim a na kamba olo ni emqajqa minjaim. ³¹ Kumbra bole bole tamo nanngi na ningi engwajqa arearetngqnu qaji di ningi na olo nanngi enjroqniy.

³² “Tamo ungasari ningi qa boleqnu qaji nanngi qa segi ningi kamba boleqnuqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnu. ³³ Tamo ungasari ningi gereingqnu qaji nanngi segi ningi na kamba gereingqnuqab di kumbra bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnu. ³⁴ Ningi na tamo qudei nanngi ingi bei enjra osibqa nanngi kamba olo ningi engwajqa minjrsib ingi enjraqab di kumbra tulan bolesai. Dal anjam gotranjo qaji tamo nanngi dego kumbra degyeqnu. ³⁵ Deqa ningi ijo anjam endi quiy. Tamo qudei na ningi jeutngqonibqa ningi kamba olo nanngi jeutnjraib. Ningi nanngi qa boleqnsib nanngi qalaqalainjroqniy. Osib ingi bole bole enjroqnsib nanngi na kamba olo ningi engwajqa minjroqnaib. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei Goge Koba aqa angro bole sosib awai tulan boledamu oqab. Ningi qalie, tamo ungasari kumbra uge uge yoqnsib Qotei binjiyqa urateqnu qaji nanngi di Qotei na kamba kumbra uge uge enjrosaeqnu. A na nanngi olo kumbra bole bole enjrengqnu. Deqa ningi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo bole ti tamo uge ti nanngi turtnjroqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Ningi kumbra degyqab di ningi Qotei aqa angro bole sqab. ³⁶ Nungo Abu a tamo nanngi qa duleqnu deqa ningi dego Qotei aqa kumbra di dauryosib tamo nanngi qa duloqniy.

Ningi na tamo qudei nanngi peginjraib

³⁷ “Ningi na tamo qudei nanngi peginjraib. Ningi peginjrasai di Qotei a kamba dego ningi pegingwasai. Ningi na tamo qudei nanngo jejamuq di une qametnjraib. Yimqa Qotei a kamba dego nungo jejamuq di une qametngwasai. Ningi na tamo nanngo une kalil taqal atetnjroqniy. Yimqa Qotei a dego nungo une kalil taqal atetngqnuqas. ³⁸ Ningi na tamo nanngi lueinjroqnsib ingi ingi enjroqniy. Yimqa Qotei a kamba dego ningi lueingqonsim ingi ingi engqnuqas. Osim ingi ingi tulan koba engqonsim nungo mogomq di bilentoqnimqa ojqa keresaiingqonimqa bileingqonsib dobulq aiyoqnuqab. Ningi tamo nanngi kumbra enjroqnuqab kere dego Qotei a kamba ningi kumbra engqnuqas.” Yesus na aqa angro nanngi anjam degsi minjrej.

³⁹ Osiqa Yesus a olo yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei ñam qandimo unu qaji a na tamo bei dego ñam qandimo unu qaji di gam osoryqa keresai. A na aqa bar ojsim ombla walwelqab di ombla mangalsib subq aiqab. ⁴⁰ Skul angro na aqa qalie tamo a bunyqa keresai. A kobaqujaosimqa di aqa qalie tamo ombla kerekereqab.

⁴¹ “Kiyaqa ni ino was aqa n̄amdamuq di n̄am n̄engi kiñala unu di unsimqa ino segi n̄amdamuq di n̄ampañ kobaquja unu di ni unosai? ⁴² Kiyaqa ino segi n̄amdamuq di n̄ampañ kobaquja soqnimqa ni na tentosim ino was minjqam, ‘Was, e ino n̄amdamuq di n̄am n̄engi kiñala unonum di osiy taqal waiyetmqai?’ Kiyaqa ni degsi minjqam? Kiyaqa n̄ampañ kobaquja ino segi n̄amdamuq di unu qaji di ni unosai? Ni gisañ tamo. Ni mati n̄ampañ kobaquja ino segi n̄amdamuq di unu qaji di taqal waiyosim n̄amdamu suwañmimqa ariya degam n̄am n̄engi kiñala ino was aqa n̄amdamuq di unu qaji di geregere unsim taqal waiyete.”

N̄am uge nan̄gi gei uge ateqnub

⁴³ Osiqa Yesus a olo marej, “N̄am bole nan̄gi gei bole ateqnub. Nan̄gi gei uge atosaieqnub. N̄am uge nan̄gi gei uge ateqnub. Nan̄gi gei bole atosaieqnub. ⁴⁴ Deqa tamo nan̄gi n̄am aqa gei unsibqa dena nan̄gi poinjr̄qas, ‘N̄am di bole. N̄am di uge.’ Ningi mañ luwit mariñq dena qura gei osib uyosaieqnub. Sil luwit mariñq dena wain gei osib uyosaieqnub. ⁴⁵ Dego kere tamo bole nan̄go are miligiq di areqalo bole na maqejunu. Deqa nan̄gi kumbra bole yeqnub. Ariya tamo uge nan̄go are miligiq di areqalo uge na maqejunu. Deqa nan̄gi kumbra uge yeqnub. Tamo nan̄go areqalo kalil nan̄go are miligiq na oqoqnsiq medabuq na branteqnu.”

Yesus a tal gereiyo kumbra qa yawo anjam marej

⁴⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Kiyaqa ningi ‘O Tamo Koba, O Tamo Koba’ e degsib metboqnsib olo ijo anjam dauryosaieqnub? ⁴⁷⁻⁴⁸ Ningi quiy. Tamo ungasari nan̄gi ijoq bosib ijo anjam qusib dauryqab di nan̄gi tal gereiyo tamo bul sqab. Tal gereiyo tamo di a tal utru atqa osiqa tal ai sub bogeleñosiq guma koba aiyeleñosiq meniñ iteleñej. Bunuqna awa koba bosimqa ya meli dosim tal di qamsim putqasai. Singila na tigelesqas. Di kiyaqa? A meniñ quraq di tal atej deqa. ⁴⁹ Ariya tamo ungasari nan̄gi ijo anjam qusib olo dauryqa uratqab di nan̄gi tamo bei laña sub gogeq di aqa tal atej qaji a bul sqas. Tal atnaq sonaqa awa koba bosiqqa ya meli dosiqa tal di qamsiq rengintosiq putonaq aisiq tulañ niñaqej.”

7

Yesus na qaja tamo gate bei aqa kan̄gal tamo boletej

¹ Yesus a anjam kalil degsi marnaqa tamo ungasari nan̄gi qunabqa a nan̄gi uratnjrsiqa Kaperneam qureq aiyej. ² Dia qaja tamo gate bei soqnej. A Rom tamo. Aqa kan̄gal tamo a tulañ qalaqalaiyoqnej qaji di makobaiyosiqa moiqa laqnej. ³ Deqa tamo qudei na qaja tamo gate di minjeb, “Yesus a b̄qo Kaperneam endi unu.” Degsi minjnab quej. Qusiqa Juda gate qudei nan̄gi Yesus minjib bosim aqa kan̄gal tamo boletqajqa deqa qarijn̄rnaq gileb. ⁴ Gilsib Yesus itosib singila na pailyosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga uratgaim. Qaja tamo gate di a tamo bolequja. ⁵ A Juda kalil nan̄gi qa tulañ boleqnsiqa gaigai geregereinjreqnu. Agi a na gago Qotei tal gereiyej.”

⁶ Nan̄gi degsib Yesus minjnab qusiqa tigelosiq nan̄gi daurnjrsiq koba na aiyeb. Aisib tal jojomyqa laqnabqa qaja tamo gate dena aqa was qudei nan̄gi olo qarijn̄rnaq gilsib gamq di Yesus turosib minjeb, “O Tamo Koba, gago was a marqo, ‘Un̄gum, ni laña waukobaaim. E tamo bolesai deqa ni ijo talq baim. ⁷ E dego ino areq bqa keresai. Deqa ni anjam segi marimqa ijo kan̄gal tamo a boleqas. ⁸ E dego tamo kokba qudei nan̄go sorgomq di unum. Ijo qaja tamo nan̄gi ijo sorgomq di unub. E bei minjqai, “Ni gile.” Yimqa a gilqas. Bei minjqai, “Ni au.” Yimqa a bqas. Ijo kan̄gal tamo bei minjqai, “Wau di ye.” Degsi minjitqa a ijo anjam dauryqas.’”

⁹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqa tulañ prugugetej. Osiqa bulosiq tamo ungasari gargekoba a dauryoqneb qaji nan̄gi minjrej, “E ningi endegsi mern̄gwai. Qaja tamo gate di a e qa aqa areqalo tulañ singilatqo. Israel tamo nami e qa degsi aqa areqalo singilatqo qaji bei unosai.” ¹⁰ Onaqa qaja tamo gate aqa was nan̄gi a na qarijn̄nrej qaji nan̄gi olo puluosib aqa talq gilsib kan̄gal tamo di a boleosiqa sonaq uneb.

Yesus a un̄a qobul bei aqa n̄iri moiyej qaji di olo tigeltej

¹¹ Olo bati bei Yesus a qure beiq aiyey. Qure di aqa ñam Nain. Tamo ungasari gargekoba nanği Yesus aqa anğro ti koba na aiyeb. ¹² Yesus a qure polomq di branteqnaqa tamo bei nami moiyej qaji a subq atqajqa qoboiosib giloqneb. Tamo di aqa ai qobulej. Aqa anğro qujai bole qujai agi a segi. Anğro di qoboiosib gileqnaqqa tamo ungasari tulağ gargekoba qure dia soqneb qaji nanği uña di koba na walwelosib giloqneb. ¹³ Onaqa Tamo Koba a uña di unsiqa a qa tulağ dulosiqa minjej, “Ni akamaim.” ¹⁴ Degsi minjsiq walwelosiq bağ waiyosiq kulum anğro jigej qaji di ojnaqa tamo nanği a qoboiosib giloqneb qaji tigeleb. Onaqa Yesus na anğro moiyej qaji di minjej, “O anğro, e ni mermqai, ni tigel.” ¹⁵ Degsi minjnaqa a tigelosiq awoosiq anjam maroqnej. Onaqa Yesus na a bağ ojsiqqa osi gilsiqqa aqa ai yej. ¹⁶ Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanği Qotei aqa mağwa di unsibqa nanği tulağ prugugetosib Qotei aqa ñam soqtosib maroqneb, “Bole, bini Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja a gago ambleq endi brantqo. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanği aqaryainjraqajqa deqa tamo di qarinyqo bqo.” ¹⁷ Yesus a mağwa di yonaqa tamo ungasari nanği unsib deqa mare mare laqnağ Judia sawaq di, sawa bei beiq di nanği quekriteb.

Jon yansjro qaji aqa anğro aiyel nanği anjam bei Yesus nenemyeb

¹⁸ Jon aqa anğro nanği mağwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa Jon saiyej. ¹⁹ Saiyonab Jon na aqa anğro aiyel nanği metnjrnaq aqa areq bonabqa minjrej, “Ninği Tamo Koba aqa areq gilsib endegsib nenemyiy, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariñqom kiyo?’ ” ²⁰ Jon na nanği aiyel degsi minjrsiq qarijnjrnaqa Yesus aqa areq gilsib minjej, “Jon yansjro qaji a na iga qaringwoqa inoq bonum. A ni endegsi nenemmqo, ‘Kristus agi Qotei na nami qarinyim bqajqa marej qaji di ni kiyo? Ni saiamqa iga tamo bei qa tariñqom kiyo?’ ”

²¹ Bati deqa Yesus na tamo ungasari tulağ gargekoba ma utru segi segi nanği ti tamo nanço jejamu mondor uge uge na ojeleno qaji nanği ti boletnjroqnej. Tamo ñam qandimo gargekoba dego boletnjreqnaqa ñam poinjroqnej. ²² Deqa Yesus a tamo aiyel Jon na qarijnjrej qaji nanği di minjrej, “Ninği aisib kumbra ninği uneqnub qaji deqa ti anjam ninği queqnub qaji deqa ti Jon saiyosib minjiy. Endegsib minjiy, ‘Tamo ñam qandimjro qaji nanği olo ñam poinjreqnaqa sawa uneqnub. Tamo jejamu lainjro qaji nanği olo walweleqnub. Tamo nanço jejamu yu na ugeeleno qaji nanço yu kalil koboeqnu. Tamo dabkala geteñjro qaji nanço dabkala olo waqeqnu. Tamo moreno qaji nanği olo tigeleqnub. Tamo sougetejunub qaji nanği Qotei aqa anjam bole queqnub. ²³ Tamo nanği e qa nanço areqalo sinğilatoqnsib olo ijo ñam ulontosaieqnub qaji nanği tulağ areboleboleinjreñnu.’ ”

²⁴ Onaqa Jon aqa anğro aiyel nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği olo puluosib Jon minjqajqa aiyeb. Aiyeqnaqqa Yesus na tamo ungasari gargekoba a ombla soqneb qaji nanği Jon qa endegsi minjrej, “Ninği tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninği tamo silai aqa bağa bul jagwa na pileteqnaqa di unqajqa gileb kiyo? Sai. Jon a tamo deqaji sai. ²⁵ Deqa ninği tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninği tamo gara bole walaosi laqnu qaji di unqajqa gileb kiyo? Di dego sai. Tamo gara bole walaoqnsib ñoro koba ti unub qaji nanği mandor kokba nanço talq di unub. ²⁶ Deqa ninği tamo kiyero unqajqa wadau sawaq gileb? Ninği Qotei aqa medabu o qaji tamo bei unqajqa gileb kiyo? Od. Agide. Ninği deqa unqa gileb. Deqa e ninği endegsi mernğwai. Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo kobaquja. A na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği tulağ buñjrejunu. ²⁷ Agi nami e mandamq aiyosaisanamqa Qotei a Jon qa endegsi merbej, ‘Ni que. E na ijo anjam maro tamo qarinyitqa a ni qa namoosim ino gam gereiyetmqas.’ Tamo di agi Jon. Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. ²⁸ Deqa e bole mernğwai. Jon yansjro qaji a na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanği tulağ buñjrejunu. Ariya tamo qudei ñam saiqoji unub qaji nanği Qotei na taqatnjroqnsiqqa nanço Mandor Koba unu deqa nanği olo Jon tulağ buñjejunub.”

²⁹ Onaqa tamo ungasari nanngi ti takis o qaji tamo nanngi ti anjam di qusib mareb, “Bole. Qotei aqa kumbra kalil di bole tintin.” Nanngi degsib mareb. Di kiyaaqa? Nanngi nami are bulyonab Jon na yansnjrej deqa. ³⁰ Ariya Farisi nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Jon na yansnjrqa urateb deqa nanngi gam bole Qotei na osornjrej qaji di qoreiyeb.

³¹ Onaqa Yesus a olo marej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo kumbra qa e yawo anjam kiyersiy marqai? ³² E nanngo kumbra qa endegsi marqai. Nanngi angro du du bul qure ambleq di alañoqnsib angro qudei na qudei minjreqnub, ‘Iga yumba anjamonumqa ningi lou tuosai. Iga are uge qa louonumqa ningi akamosai.’” ³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Jon yansnjro qaji a bosiq a ingi ti wain ti uratosiq sonaqa ningi a qa mareqnu, ‘A mondor uge ti unu.’” ³⁴ Ariya e Tamo Angro bosimqa ingi ti wain ti uyeqnamqa ningi e nubooqnsib mareqnu, ‘Ningi uniy. Yesus a qunjan ani. A wain uyo ani. A takis o qaji tamo ti une tamo ti nanngi koba na walweleqnu.’” ³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Qotei aqa tamo ungasari nanngi bole qalieeqnu, aqa powo tulan kobaquja.”

Uña bei a gorej quleq ti osiq Yesus aqa singa liyoqnej

³⁶ Bati bei Farisi tamo bei aqa ñam Saimon a Yesus minnej, “Ni ijo talq bamqa aqo ombla ingi uyqom.” Onaqa Yesus a Saimon odyosiq aqa talq gilsiq Saimon ombla awoosib ingi uyoqneb. ³⁷⁻³⁸ Onaqa sambala uña bei qure dia soqnej qaji a anjam endegsi quej, “Yesus a Saimon aqa talq di sosiq a ingi uyeqnu.” A anjam degsi qusiq a gorej jalina quleq ti osiq Saimon aqa tal miligiq gilsiq Yesus aqa qoreq na bosiq aqa singa jojomq di tigelosiq akamej. Akamonaqa aqa ñam ya Yesus aqa singaq ainaqa singa tombol na awoosiq aqa ñam ya singaq aiyej qaji di aqa segi gate banga na piyoqnsiq a Yesus aqa singa kundoqyoqnsiq a gorej quleq ti dena Yesus aqa singa liyoqnej.

³⁹ Uña a kumbra di yonaqa Saimon a unsiq are qalej, “Yesus a Qotei aqa medabu o tamo unu qamu uña endi bosiq aqa jejamu ojjo qaji di sambala uña a degsi poiyoqo qamu.”

⁴⁰ Onaqa Yesus a Saimon aqa areqalo di qalieosiq minnej, “Saimon, e ni anjam bei mermqai.” Onaqa Saimon na minnej, “O Qalie Tamo, ni mare.” ⁴¹ Onaqa Yesus na yawo anjam endegsi Saimon minnej, “Tamo aiyel na tamo bei silali yaiyeb. Bei na 100 kina yaiyej. Bei na 10 kina yaiyej. Yaiyonabqa minjrej, ‘Bunuqna ningi na kamba silali di olo e ebqab.’” ⁴² Ariya bunuqna nanngi aiyel na kamba silali di a olo yqa keresai deqa a na nanngi aiyel minjrej, ‘Ungum, ningi na silali di olo ebaib. Uratiy.’ Degsi minjrej. Deqa Saimon, ni merbe, tamo yai a tamo deqa tulan are boledamuiyqas? Tamo 100 kina yaiyej qaji a kiyoo tamo 10 kina yaiyej qaji a kiyoo?”

⁴³ Onaqa Saimon na minnej, “E are qalonum, tamo 100 kina ej qaji a tamo deqa tulan are boledamuiyqas.” Onaqa Yesus na Saimon minnej, “Ni kere maronum.”

⁴⁴ Osiq bulosiq a sambala uña di areiyosiq Saimon minnej, “Ni uña endi unime. E ino tal miligiq gilonumqa ni ijo singa yansetbosai. Ariya uña endi a bosiq aqa ñam ya na ijo singa yansetbosiq aqa gate banga na ijo singa piyoqo. ⁴⁵ E ino tal miligiq gilonumqa ni e kundoqbosai. Ariya uña endi a bosiq a ijo singa kundoqyoqnaj agi kundoqyoqnsiq unu. ⁴⁶ Ni na ijo gate gorej na liyosai. Ariya uña endi a gorej boledamu quleq ti osi bosiq dena ijo singa liyoqo. ⁴⁷ Deqa Saimon, e ni mermqai. Sambala uña endi aqa une tulan gargakoba. E na aqa une kalil kobotetonum deqa a e qa are tulan boledamuiyoqo. Ariya e na tamo bei aqa une quja quja segi kobotetqai di a e qa are bolekiñalayqas.” ⁴⁸ Osiqa uña di minnej, “Ino une kalil e na kobotetmonum.” ⁴⁹ Onaqa tamo nanngi Yesus koba na awoosib ingi uyoqneb qaji nanngi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa a na tamo nanngo une kobotetnjreqnu?” ⁵⁰ Onaqa Yesus na uña di minnej, “Ni ino areqalo e qa singilatonum deqa Qotei na ni oqo. Deqa ni are lawo na gilime.”

8

Ungasari qudei nanngi Yesus dauryosib koba na walweloqneb

¹ Bati bei Yesus a walwelosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia brantoqnsiq a Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas anjam bole di minjre minjre

laqnej. Tamo 12 Yesus na giltnejrej qaji nanği a ti walweloqneb. ² Uņgasari qudei nami nanęo jejamuq dena Yesus na mondor uge uge winjrej qaji nanği ti uņa qudei nami mainjrnaqa Yesus na boletnejrej qaji nanği ti Yesus dauryosib koba na walweloqneb. Uņa bei aqa ñam Maria. A Makdala qure qaji. Nami mondor uge 7 nanği aqa jejamuq di sonabqa Yesus na winjretej. ³ Uņa bei aqa ñam Joana. A Kusa aqa ñauņ. Kusa a Mandor Herot aqa tal taqatoqnej qaji. Uņa bei aqa ñam Susana. Uņgasari gargekoba nanği dego Yesus dauryoqneb. Nanği nanęo segi silali na Yesus aqa anęro nanği ti inęi awaiyetnjroqneb.

Yesus a saga yago qa yawo anjam marej

⁴ Bati deqa tamo uņgasari tulaņ gargekoba nanği qure qure kalilq dena bosib Yesus aqa areq di koroonabqa a tigelosiqqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁵ “Tamo bei a saga yago osiq aqa inęi wauq di breiyej. Breiyonaqa saga yago qudei gam qalaq aiyelenęeb. Ainabqa tamo qudei nanği walwelosib saga yago di sosenęonabqa qebari nanği bosib uyekriteb. ⁶ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyelenęeb. Mandam di guma meniņ ti. Gogeq di mandam kiñala. Deqa saga yago aiyelenęosib urur oqoqujateb. Onaqa mandam olo kanęraņonaq saga yago laosib moreņeb. ⁷ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyelenęeb. Dena oqeb qaji sil luwit na dego dauryosiq oqsıq kabutnjrnaq geitosai. ⁸ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeб. Di aisib oqoboledamuyosib gei tulaņ gargekoba ateb. 100 dego.” Yesus na tamo uņgasari nanği yawo anjam degsi minjrısq koboonaqa a tulaņ lelenęosiq marej, “Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi gegerere quem.”

Yesus a kiyaaqa tamo uņgasari nanği yawo anjam minjroqnej?

⁹ Onaqa Yesus aqa anęro nanği aqa yawo anjam di qusıbqa nanği anjam aqa utru gegerere qalieqajqa deqa Yesus nenemyeb. ¹⁰ Nenemyonabqa a na kamba endegsi minjrej, “Qotei na aqa segi tamo uņgasari nanği taqatnjrsim nanęo Mandor Koba sqas. Anjam di aqa utru uliejunu. Di Qotei na babtımqa ijo anęro niņgi segi utru qalieqab. Ariya tamo uņgasari lanaj nanği yawo anjam segi minjroqnqai. Deqa nanği ñam atoqnqab di nanği ijo anjam aqa damu unqasai. Nanği dab atoqnqab di nanği ijo anjam aqa utru poinjrқasai.”

Saga yago qa yawo anjam aqa utru Yesus na babtej

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Saga yago qa yawo anjam maronum di aqa utru e na babbıtqa niņgi quiy. Saga yago di Qotei aqa anjam. ¹² Saga yago qudei gam qalaq aiyeб qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusıb nanęo are miligiq di atıb soqnimqa Satan a bosım anjam di olo yainjrқas. Yım nanği Qotei aqa anjam nanęo areqaloq di siņęilatqa keresai. Deqa Qotei a nanği elenęqasai. ¹³ Saga yago qudei mandam lanjaq di aiyeб qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusıb tulaņ arebolebleinjrımqa anjam di oqujatosıb nanęo areq atqab. Ariya anjam di nanęo are miligiq tulaņ guma aiyosai. Deqa sokiñala gulbe bei bei nanęoq bamqa nanęo areqalo Yesus qa siņęilateqnub qaji di nanği olo ulontqab. ¹⁴ Saga yago qudei sil luwit ambleq di aiyeб qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam quqwab. Ariya bunuqna nanęo segi jejamu qa ulaqajqa ti ñoro koba oqajqa ti mandam qa inęi inęi qa arebolebleinjrқajqa ti kumbra dena anjam bole nanęo are miligiq di unu qaji di tentım loumqas. Saga yago uge nanği gei bole atosaięqñub dego kere. ¹⁵ Saga yago qudei mol mandam boledamuq di aiyeб qaji di aqa utru endegsi unu. Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qusıb ojsıb dauryoqnqab. Nanęo are miligi bolequja deqa nanği siņęila na tıęelesosıb gulbe qoboıyoqnqab. Saga yago bole nanği gei bole atelenęeqñub dego kere.”

Tamo bei a lam qatrentosım kulum miligiq jugwasai

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosım web na kabutқasai. A bıjal surumq di atқasai. Boleq di gaintım warum suwanamqa tamo uņgasari nanği tal miligiq gılsıb warum gegerere unqab. ¹⁷ Dego kere kumbra kalil uliejunu qaji di olo boleq dqas.

Ingi ingi kalil kabuejunu qaji di dego olo boleq dimqa tamo ungasari nanği unsib utru qalieqab.

¹⁸ “Deqa ningi ijo anjam geregere qusib poingem. Tamo a powo ti sqas di Qotei na powo olo yimqa a powo koba oqas. Ariya tamo a powo ti sqasai di powo kiñala aqaq di unu qaji di Qotei na olo yaiyimqa a laña sqas. Tamo di a marqas, ‘E powo ti.’ Di sai. A powo saiqoji.”

Tamo yai nanği Yesus aqa was bole? Tamo yai nanği Yesus aqa ai bole?

¹⁹ Onaqa Yesus aqa was nanği aqa ai koba na Yesus aqaaq bosib talq di iteb. Itosib tamo ungasari gargekoba siranmeq di jujuneb deqa nanği aqa areq gilqa keresaiinjrej. ²⁰ Deqa tamo qudei na Yesus minjeb, “Ino was nanği ino ai ombla na ni numqa bonub agi oqeq di tigelejunub.” ²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo ungasari Qotei aqa anjam qusib dauryeqnub qaji nanği ijo ai bole. Nanği ijo was bole dego.”

Yesus a jagwa ti ya korkor ti anjam minjrnaq laeb

²²⁻²³ Bati bei Yesus aqa angro nanği ti qobun bei gogetosibqa Yesus na minjrej, “Iga ya agu taqal beiq gilqom.” Degsi minjrnsiq nanği koba na qobun na gileqnabqa Yesus a urnamyonaqa qobun miligiq di ñeisiq qambumtej. Onaqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq qobun qaloqnsiq morman miligiq aiyeqnaqa ya maqonaqa qobun tugwa laqnej. ²⁴ Deqa Yesus aqa angro nanği tulan ulaugetosib aqa areq bosib dudumyosib minjeb, “O Tamo Koba, iga padalqa laqnum.” Degsi minjnabqa Yesus a nanžo anjam di qusiq qutuosiqa tigelej. Tigelosiq jagwa ti ya ti singila na minjrej, “Ninği laoiy.” Onaqa jagwa ti ya ti laosib tulan maninej. ²⁵ Onaqa Yesus na aqa angro nanği minjrej, “Ninği kiyaaqa e qa nunžo areqalo singilatosa?” Degsi minjrnaqa nanği tulan ulaugetosib segi segi maroqneb, “Yesus a tamo kiyero deqa jagwa ti ya ti minjrqaqa aqa anjam qusib laonub?”

Yesus a tamo bei aqa jejamuq na mondor uge gargekoba winjretej

²⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanği ti Galili sawa uratosib ya agu ambleq na potosib qobun na gilsib Gerasa sawaq di tiryeb. ²⁷ Tiryosib Yesus a mandamq ainaqa qure deqaji tamo bei a bosiq Yesus itej. Tamo di a mondor uge uge na ojeleno qaji. A bati gaigai yosi laqnej. A nami koba degsi soqnej. A talq di ñeiosaioqnej. A gaigai tamo sub ato sawaq di ñeioqnej. ²⁸ Deqa a Yesus unsiqa tulan lelenosiqa bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq minjej, “O Yesus, Qotei Goge Koba aqa İjiri, ni e kiyerbqa bonum? E ni endegsi mermqai, ni e jaqatin ebaim.”

²⁹ Mondor uge dena Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Yesus na singila na minjoqnej, “Ni tamo di uratosim ulan.” Mondor uge dena bati gargekoba tamo di aqa jejamu ugeugeiyeteqnaqa tamo qudei na ojoqnsib sil kokba na aqa singa ti ban ti tontoqnsib geregere taqatoqneb. Yeqnaqa mondor uge dena sil kokba kukoqyelenoqnsiq tamo di oqnsiq wadau sawaq osi giloqnej.

³⁰ Deqa Yesus na mondor uge di nenemyej, “Ino ñam yai?” Onaqa minjej, “Ijo ñam Qoto Tamo Gargekoba.” A na Yesus degsi minjej. Di kiyaaqa? Mondor uge tulan gargekoba tamo di aqa jejamuq di soqneb deqa. ³¹ Onaqa mondor uge nanği singila na pailosib Yesus minjeb, “Ni iga sub guma kobaq di waigaim.”

³²⁻³³ Bati deqa bel tulan gargekoba nanği mana goge dia suwaroqneb. Deqa mondor uge nanği na Yesus minjeb, “Ni iga qarimgimqa iga bel nanžo jejamuq gilelenqom.” Onaqa Yesus a mondor uge nanği odnrnaqa nanği na tamo di uratosibqa segi segi bel nanžo jejamuq gilelenjeb. Gilnabqa bel kalil nanği gurgurosib botau dena prugelejosib yaq aisib ya uysib morenej.

³⁴ Onaqa bel taqatoqneb qaji tamo nanği kumbra di unsibqa jaraiyosib qure miligiq aisib tamo ungasari kalil nanği sainjroqnsib laqneb. Gamq di dego sainjroqnsib laqneb.

³⁵ Onaqa tamo ungasari nanği kumbra di unqajqa beb. Bosib Yesus aqa areq di koroosib ñam ateb di tamo nami mondor uge ti sosiq yosi laqnej qaji aqa areqalo boleosiq gara tigsig Yesus aqa singa jojomq di awesonaq uneb. Unsib ulaugeteb. ³⁶ Onaqa tamo

nanği Yesus aqa marjwa di uneb qaji nanği na tamo unğasari nanği sainjreb. Yesus na mondor uge winjrnaq tamo a boleej deqa sainjreb. ³⁷ Yesus a marjwa di babtej deqa tamo unğasari kalil Gerasa sawaq di soqneb qaji nanği tulan ulaugetosib minjeb, “Ni iga uratgosim ulan.” Onaqa Yesus a qobun gogetosiq nanği uratnjrsiq aiyej. ³⁸ Aiqa laqnaqa tamo Yesus na mondor uge winjretej qaji a singila na pailosiq minjej, “E ni daurmqai.” Onaqa Yesus na saidyosiq minjej, ³⁹ “Ni olo ino segi qureq gilsim Qotei na kumbra tulan boledamu emqo deqa nanği sainjre.” Onaqa a puluosiq aqa qureq gilsiq Yesus na kumbra tulan boledamu yej deqa tamo unğasari kalil nanği sainjroqnsiq laqnej.

Uña bei a Yesus aqa gara ojnaq boletosiq olo anğro moiyej qaji a tigeltej

⁴⁰ Onaqa Yesus a olo qobun gogetosiq Galili sawaq gilej. Gilsiq qobun tiryonaq mandamq aisiq nam atej di tamo unğasari tulan gargekoba nanği nami bosib a qa tariñesonab unjrej. Deqa nanği a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ⁴¹ Onaqa Qotei tal taqato tamo bei aqa ñam Jairus a bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq pailyosiq minjej, “Ni ijo talq au.” ⁴² Degsi minjej. Di kiyaaq? Aqa anğro sebiñ qujai bole qujai moiqa laqnej deqa. Anğro aqa wausau 12.

Onaqa Yesus na Jairus odyosiq tigelosiq a dauryosiq gileqnaqa tamo unğasari tulan gargekoba nanği dego nanği aiyel daurnjrsib jujunjosib giloqneb. ⁴³ Gileqnabqa nanço ambleq di uña bei ma ti soqnej qaji a nanği daurnjrsiq giloqnej. Uña di nami bai na unej leñ aiyooqnsiq degsi soqnej wausau 12 uratej. Tamo gargekoba nanği nami a boletqa yeqnab nanği keresaiinjroqnej. ⁴⁴ Deqa a Yesus aqa qoreq na dadauryosiq bañ waiyosiq Yesus aqa gara mutu ojej. Ojnaqa aqa leñ aiyooqnej qaji di koboej. ⁴⁵ Onaqa Yesus a marej, “Yai na ijo gara ojjo?” Onaqa tamo unğasari kalil nanği saidonabqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni unime. Tamo unğasari tulan gargekoba nanği ni daurmosib jujunmejunub.” ⁴⁶ Onaqa Yesus a kamba marej, “E qalieonum, bei na ijo gara ojjoqa singila qudei ijo jejamu uratosiq aqaq gilqo.” ⁴⁷ Onaqa uña di a are qalej, “E Yesus aqa gara ojonum ijo ma koboqo di ulitqa keresai.” A degsi are qalsiq are tonTonyonaqa jinga na bosiq Yesus aqa areq di singa pulutosiq tamo unğasari kalil nanço namdamuq di aqa kumbra yej qaji di ubtekritej. A Yesus aqa gara ojej deqa ti aqa ma urur koboej deqa ti ubtej. ⁴⁸ Onaqa Yesus na minjej, “O uña, ni ino areqalo e qa singilatosim ijoq bonum deqa ino ma agi koboqo. Deqa ni are lawo na gilsim bole soqnime.”

⁴⁹ Yesus na uña degsi minjeqnaqa tamo bei a Jairus aqa talq dena bosiq Jairus minjej, “Unğum. Ino anğro nami moiqo. Deqa ni Qalie Tamo a laña wau koba yaim. Uratim aiyem.” ⁵⁰ Degsi minjnaqa Yesus a anjam di qusiq Jairus minjej, “Ni ulaaim. Ni e qa ino areqalo singilatimqa ino anğro a boleosisim ñambile sqas.” ⁵¹ Osiqa Jairus ombra gilsib Jairus aqa talq di branteb. Brantosib Yesus na tamo unğasari kalil nanği tal gogetqa saidnjrsiq anğro moiyej qaji aqa ai abu aqa anğro qalub agi Pita na Jon na Jems na nanği segi joqsqa tal gogeteb. ⁵² Tamo unğasari kalil nanği na anğro moiyej qaji a akamkobatoqneb. Deqa Yesus na minjrej, “Ningi akamaib. Anğro di a moiyojai. A laña ñeisiq qambumtejunu.” ⁵³ Degsi minjrnaqa nanği Yesus kikiyeb. Nanği qalieeb, “Anğro a nami moiyojoleto.” Degsib qalieosib deqa Yesus kikiyeb. ⁵⁴ Onaqa Yesus a warum miligiq gilsiq anğro aqa bañ ojsiq soqtosiq minjej, “O Anğro, ni tigel.” ⁵⁵ Degsi minjnaqa a olo ñambile osiq urur tigelej. Onaqa Yesus na aqa ai abu nanği minjrej, “Ningi inği osib a anaiyiy.” ⁵⁶ Aqa ai abu nanği Yesus aqa marjwa di unsib deqa nanği tulan prugugetej. Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi ijo marjwa endi unonub deqa ningi ijo ñam ubtosib tamo qudei minjraib.”

9

Yesus na aqa anğro 12 nanği wau enjrej

¹ Bati bei Yesus na aqa anğro 12 nanği koroinjrsiq singila enjrej. Nanği tamo unğasari nanço jejamuq dena mondor uge uge winjrqaqqa ti tamo nanço ma kobotetnjraqqa ti deqa singila enjrej. ² Osiqa nanği qarijnjrsiq minjrej, “Ningi giloqnsibqa Qotei na aqa

segi tamo ungasari nanği taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqnsibqa nanġo ma kobotetnjroqniy.”³ Osiqa olo minjrej, “Niġgi iġgi iġgi osib gilaib. Toqoġ ojaib. Nunġo qaquġ aib. Iġgi uyo bei osib gilaib. Silali osib gilaib. Gara jugo aiye aiye aib.”⁴ Niġgi qure bei beiq di brantoqnsibqa tal qujaiq di soqniy. Dena olo tigeloqnsib qure beiq giloqniy.⁵ Tamo nanġi niġgi gereingosaiabqa niġgi qure di uratqa oqnsib nunġo sinġa tumburum butuyoqniy. Yimqa nanġi nunġo kumbra di unsib poinjrqas, ‘Bole, iġa kumbra ugetonum.’”⁶ Onaqa Yesus aqa anġro 12 nanġi tigelosib qure qureq giloqnsibqa Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanġi minjre minjre laqnsib nanġo ma kobotetnjroqneq.

Herot a qalieqajqa, “Yesus a tamo yai?”

⁷ Mandor Herot a maġwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa quej. Qusiqa areqalo kobaiyej. Di kiyaaqa? Tamo qudei nanġi maroqneq, “Tamo di a Jon yansnjro qaji. A moisiq olo subq na tigelqo.”⁸ Onaqa qudei nanġi maroqneq, “Tamo di a Elaija kiyo olo bqo?” Olo qudei nanġi maroqneq, “Tamo di a Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami soqneq deqaji bei. A olo subq na tigelqo.”⁹ Ariya Herot a segi marej, “Tamo di a Jon sai. Jon aġi e na kakro gentem moiyej koboej. Di tamo yai olo bqo? E a qa anjam gargekoba queqnum.” Herot a degsi marsiqa Yesus unqajqa are qalsiq soqnej.

Yesus a tamo 5,000 nanġi iġgi anainjrej

¹⁰ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanġi olo bosib aqa areq di koroosibqa kumbra kalil nanġi yoqneq qaji deqa saiyosib minjoqneq. Minjnabqa Yesus a qusiqa nanġi joqsiq qure bei ñam Betsaida gileb.¹¹ Gileqneq tamo ungasari nanġi endegsib queq, “Yesus a Betsaida gileqnu.” Degsib qusibqa Yesus dauryosib gileb. Dauryosib gileqneq unjrsiqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanġi taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam di minjroqnej. Tamo ungasari ma ti so qaji nanġi dego Yesus dauryosib gileqneq a na nanġi kalil boletnjroqnej.¹² Onaqa seġ aisiq bilaqtonaqa Yesus aqa anġro 12 nanġi aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, ni na tamo ungasari nanġi minjrimqa qure qureq gilsib dia iġgi uysib nerenqab. Endi wadau sawa. Iġgi saiqoġi.”¹³ Onaqa Yesus na minjrej, “Niġgi na iġgi anainjriy.” Degsi minjrnabqa nanġi na kamba minjeb, “Iġa iġgi sai. Iġa bem 5 qe aiye la segi unu. Di keresai. Iġa aisim iġgi tulaġ koba awaiyosim tamo ungasari kalil endi nanġi anainjroqom di dego kereqasai.”¹⁴ Nanġi degsib mareb. Di kiyaaqa? Tamo 5,000 soqneq deqa.

Onaqa Yesus a kamba aqa anġro nanġi endegsi minjrej, “Niġgi na tamo ungasari nanġi minjribqa qur segi segi 50 awoelenqab.”¹⁵ Onaqa Yesus aqa anġro nanġi na tamo ungasari nanġi minjrnab dedegsib awoelenqab.¹⁶ Awoonabqa Yesus na bem 5 ti qe aiye ti di osiqa laġ goge tarosiqa Qotei pailyej. Pailyo koboonaqa bem ti qe ti ġiġenġosiqa aqa anġro nanġi enjreġnaqa nanġi na osi giloqnsibqa tamo ungasari nanġi jeisib enjreġnab uyoqneq.¹⁷ Uynab kalil menetnjrej. Onaqa iġgi oto urateleġneq qaji di Yesus aqa anġro nanġi na koroiyosib gumba kokba 12 di ġiġnab maqeleġnej.

Pita a Yesus qa poiyoonaqa aqa ñam ubtej

¹⁸ Bati bei Yesus aqa anġro nanġi ti sasalosib nanġi segi sosibqa Yesus a Qotei pailyoqnej. Pailyo koboonaqa a na aqa anġro nanġi endegsi nenemnjrej, “Tamo ungasari nanġi e qa kiyersib mareqnu?”¹⁹ Onaqa aqa anġro nanġi na minjeb, “Tamo qudei nanġi mareqnu, ni Jon yansnjro qaji. Qudei nanġi mareqnu, ni Elaija. Qudei nanġi mareqnu, ni Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami soqneq deqaji bei aġi subq na tigelqo.”²⁰ Onaqa Yesus a nanġi olo nenemnjrej, “Niġgi segi e qa kiyersib mareqnu?” Onaqa Pita na minjej, “Ni Qotei aqa Kristus.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

²¹ Pita a anjam degsi marnaqa Yesus na aqa anġro nanġi sinġila na getentnjrsiqa minjrej, “Niġgi anjam di ubtosib tamo qudei minjraib.”²² Osiqa minjrej, “E Tamo Anġro.

Bunuqna e jaqatinj koba oqai. Juda gate nanngi ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti e qoreibosib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.”

²³ Osiqa aqa angro kalil nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei na e daurbqa osimqa a aqa segi areqalo kalil uratekritosim bati gaigai aqa segi namburbas qoboiosim e daurboqnem. ²⁴ Tamo bei na aqa segi nambile taqatqajqa arearetqas di a padalqas. Ariya tamo bei a e qa are qalsimqa aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas. ²⁵ Tamo bei a mandam qa ñoro kalil koroiyosim ariya mondoj aqa segi qunurj padalqas di ñoro dena a kiyersim olo aqaryaiyqas? Di keresai. ²⁶ E Tamo Angro. Tamo bei a e qa ti ijo anjam qa ti jemaiyqas di mondoj e bosiyqa e kamba tamo deqa jemaibqas. Bati di e ijo segi rianj na ti ijo Abu aqa rianj na ti ijo Abu aqa lanj angro nanngo rianj na ti bqai. ²⁷ E bole mernjgwei. Tamo qudei ijo areq endi tigelejunub qaji nanngi morejosaisoqnbqqa Qotei na nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba soqnimqa nanngi unqab.”

Yesus aqa angro qalub nanngi mana goge di Yesus aqa jejamu bulyonaq unobeiteb

²⁸ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa bati 8 onaqa a Qotei pailyqa marsiqa Pita na Jon na Jems na nanngi qalub joqsiqa koba na manaq oqeb. ²⁹ Manaq oqsib dia Yesus a Qotei pailyeqnaqa aqa ulatamu bulyonaq nanngi unobeiteb. Aqa gara dego tulanj pulonjosiq qatekritej. ³⁰ Onaqa tamo aiyel brantosib Yesus ombla anjam maroqneb. Tamo aiyel di Moses Elaija wo. ³¹ Nanngi aiyel rianj koba ti Qotei aqa singila ti beb. Bosibqa Yesus a bunuqna Jerusalem dia aqa wau kobotosim moisis mandam uratqas anjam deqa Yesus ombla qairoqneb. ³² Yesus aqa angro qalub nanngi tulanj urnamnjrnaqa njerenesoqneb deqa olo qutuosibqa nam poinjrnaqa Yesus aqa rianj koba de ti tamo aiyel a ombla tigelesoqneb qaji nanngi ti unjreb. ³³ Onaqa Moses Elaija wo nanngi olo Yesus urateqnbqqa Pita na minnej, “O Tamo Koba, Moses Elaija wo bosib iga koba na endi unum di bolequja. Deqa iga tal kiñilala qalub gereiyqom. Bei ino. Bei Moses aqa. Bei Elaija aqa.” Pita a anjam bei marqa saiyonaqa anjam di lanj marej.

³⁴ Mareqnaqa lanjbi aisiqa nanngi kabutnjrnaqa nanngi ulaugeteb. ³⁵ Onaqa lanjbi miligiq dena anjam bei endegsi brantonaq nanngi queb, “Endi ijo Angro qujai e segi na giltem qaji. Ningi aqa anjam quetoqniy.” ³⁶ Onaqa Yesus aqa angro nanngi anjam di qusib nam ateb di Yesus a segi nanngi koba na sonab uneb. Nanngi tamo bei unosai. Bati deqa nanngi kumbra uneb qaji di ubtosib tamo qudei nanngi minjrosaiqneb. Nanngi mequmosib soqneb.

Yesus a angro mel aqa jejamuq na mondor uge wiyetej

³⁷ Nebeonaqa nanngi manaq dena olo aisib tamo ungasari tulanj gargekoba mana utruq di tariñesonab itnjreb. ³⁸ Onaqa tamo ungasari nanngo ambleq dena tamo bei a brantosiqqa tulanj maosiq Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni ijo angro mel unime. A ijo angro qujai bole qujai. ³⁹ Mondor uge na aqa jejamu ojoqnsiqqa mandamq waiyeqnaqa a tulanj lelejoqnsiqqa aqa medabuq na maul aiyeqnu. Mondor uge dena a qunjimyoqnsiqqa aqa jejamu tulanj ugeugeiyeqnu. A olo uratosaiqnu. ⁴⁰ Deqa e na ino angro nanngi minjronum, ‘Ningi mondor uge di wiyiy.’ Minjronumqa nanngi na wiyqa yonub keresaiinjrco.”

⁴¹ Onaqa Yesus a anjam di qusiqqa marej, “Ningi tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nungo areqalo e qa singilatosai bole sai. Nungo areqalo ti kumbra ti tulanj uge. Bati gembub e ningi koba na sosiyqa nungo gulbe di qoboioqnbqai?” Degsi marsiqa angro di aqa abu minnej, “Ino angro mel di osau.” ⁴² Onaqa osi beqnaqa mondor uge dena aqa jejamu ojsiq mandamq waiyosiq qunjimyoqnej. Yeqnaqa Yesus na mondor uge di nriñtosiq wiyonaq angro aqa jejamu uratonaq boleej. Boleonaqa Yesus na angro di banj ojsiq osi gilsiqqa aqa abu yej. ⁴³ Onaqa tamo ungasari kalil mana utruq di soqneb qaji nanngi Qotei aqa manjwa di unsibqa tulanj prugugeteb.

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

Tamo ungasari nanngi manjwa kalil Yesus a yoqnej qaji deqa are koba qaleqnbqqa a na aqa angro nanngi endegsi minjrej, ⁴⁴ “Ningi ijo anjam endi geregere quiy. E Tamo Angro. Jeu tamo nanngi na e ojsib tamo qudei nanngo banj di atqab.” ⁴⁵ Onaqa Yesus aqa angro

nanngi aqa anjam di qusib anjam aqa utru Qotei na ulitej deqa nanngi poinjrosai. Deqa nanngi Yesus nenemyqajqa ulaeb.

Yesus aqa angro yai a ñam ti sqas?

⁴⁶ Bati bei Yesus aqa angro nanngi segi segi ñirinjosib angro yai a nanngi kalil bunjnrsim ñam ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ⁴⁷⁻⁴⁸ Onaqa Yesus a nanngo areqalo di qalieosiqqa angro kiñala bei osiqqa aqa areq di tigeltosiqqa nanngi osornjrej. Osornjrsiqqa minjrej, “Tamo bei a ijo ñam qa are qalsimqa angro kiñala endeqaji bei osim gegerereiyqas di a e dego osim gegerereibqas. Tamo a e osim gegerereibqas di a na ijo Abu e qarinqej qaji di dego osim gegerereiyqas. Nunngo ambleq di tamo bei a aqa segi ñam soqtqa uratqas di tamo dena ninngi kalil bunngosim ñam ti sqas.”

Tamo nanngi ninngi jeutngosaieqnu di nanngi ninngi koba na wau qujai

⁴⁹ Onaqa Jon na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni que. Iga tamo bei unem. A ino ñam na mondor uge nanngi winjreqnaqa iga na unsim saidyem. Di kiyaaqa? A iga koba na wauosaieqnu deqa.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Ninngi a saidyaib. Tamo nanngi ninngi jeutngosaieqnu di nanngi ninngi koba na wau qujai.”

Samaria tamo nanngi na Yesus qoreiyeb

⁵¹ Onaqa Yesus a mandam uratosim lanj qureq oqwajqa bati jojomonaqa a Jerusalem aiqajqa areqalo qujaitosiqqa Jerusalem areiyosiq walwelej. ⁵²⁻⁵³ Walweloqnsiqqa aqa angro qudei nanngi qarinqjnnaqa nanngi namo aisib Samaria nanngo qure beiq di brantosib Yesus a di ñeqajqa minjnabqa nanngi na saideb. Di kiyaaqa? A Jerusalem aiyoqnej deqa. ⁵⁴ Onaqa Yesus aqa angro ayel Jems Jon wo nanngi kumbra di unsibqa minjinj oqetjnnaqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga ñamyuwo metonam lanj goge na aisim tamo nanngi di koitnjrqas.” ⁵⁵ Onaqa Yesus a bulosiqqa nanngi ayel ñirinjnrej. ⁵⁶ Osiqqa aqa angro kalil nanngi joqsiiqa koba na qure beiq ayeb.

Tamo qudei nanngi Yesus dauryqajqa mareb

⁵⁷ Nanngi gam dauryosib aiyeqnaqqa tamo bei na Yesus minnej, “Ni sawa sawaq giloqnmqa e ni daurmogqai.” ⁵⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Bauñ juwanj nanngi tal ti. Agi sub miligiq di ñereñeqnub. Qebari nanngi simi ti. Deqa nanngi simiq di ñereñeqnub. Ariya e Tamo Angro ñeqajqa tal saiqoji. Deqa ni e daurbqajqa gulbe koba.” ⁵⁹ Osiqqa tamo bei minnej, “Ni e daurbe.” Degsi minjnaqa tamo dena minnej, “O Tamo Koba, ni e odbimqa e mati aisiy ijo abu qa tariñoqnaqai. A moiymqa subq atsiy di e ni daurmogqai.” ⁶⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Ungum. Tamo moiyo qaji nanngi segi na tamo moiyo qaji nanngi subq ateleñoqnaqab. Ariya ni sawa sawaq giloqnsimqa Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di minjre minjre laqne.”

⁶¹ Onaqa tamo bei na Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni marimqa e mati gilsiy ijo was nanngi banj ojelenosiy bosiy ni daurmogqai.” ⁶² Onaqa Yesus na minnej, “Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqas anjam di ni mare mare laqne. Ni que. Tamo bei a kuñi ojsimqa a bulosim qoreq ñam atoqnaqas di a Qotei aqa wau ojqa keresai.”

10

Tamo 72 nanngi Yesus aqa anjam mare mare laqne

¹ Bati bei Tamo Koba a na tamo kalil a dauryoqneb qaji nanngi metnjnaqa aqa areq bonabqa nanngo ambleq dena tamo 72 nanngi giltjnrej. Nanngi aqa anjam mare mare laqajqa deqa giltjnrej. Giltjnrsiqqa nanngi aiye ayel namoosib qure kalil a segi bunuqna walwelosim aiqas qaji nanngi deq aiqajqa minjrsiqqa qarinqjnnaq ayeb. ² A nanngi qarinqjnnaq osiqqa yawo anjam endegsi minjrej, “Wauq di ingi gargekoba melionub. Ariya ingi meli bunuj otorqajqa wau tamo gargekoba sai. Deqa ninngi wau lanja minjibqa a na wau tamo nanngi qarinqjnrimqa nanngi aqa wauq gilsib ingi meli bunuj otoreñeqab.

³ “Deqa ningi aiyiy. Ningi kaja du du bul unub deqa e na ningi qarینگitqa aisib bauṅ juwaṅ nanṅo ambleq di wauoqnqab. ⁴ Ningi silali osib aiyaiḅ. Nunṅo qaquṅ aiḅ. Singa tatal jigaib. Ningi aiyooṅsibqa gamq di tamo qudei turoṅsibqa nanṅi anjam bei minjraib. ⁵ Ningi tal bei gogetoṅsibqa tamo unṅasari tal miligiq di unub qaji nanṅi endegsib minjroqniy, ‘Ningi lawo na soqniy.’ ⁶ Degsib minjroqniḅqa lawo tamo bei sqas di a nunṅo lawo anjam di oqas. Ariya lawo tamo bei sqasai di nunṅo lawo anjam di olo puluosim nunṅoq ḅqas. ⁷ Ningi qure bei beiq di brantoṅsibqa tal qujaiq di soqniy. Olo tal bei bei gogetoqnaib. Nanṅi na ningi joqsib ingi ti ya ti anaingooṅniḅqa uyoqniy. Ningi Qotei aqa wau tamo unub deqa nunṅo awai agi oqniy.

⁸ “Ningi qure beiq di brantoqniḅqa nanṅi ningi joqooṅsib ingi anaingooṅniḅqa uyoqniy. ⁹ Ningi qure dia sosibqa tamo unṅasari ma ti unub qaji nanṅi boletnjroṅsib endegsib minjroqniy, ‘Qotei a nunṅo Mandor Koba sosim ningi taqatṅwajqa bati jojomqo.’ ¹⁰ Ariya ningi qure beiq di brantoqniḅqa nanṅi ningi gereingosaiabqa ningi nanṅi uratnjrqa ooṅsib nanṅo qure ambleq di tigeloṅsibqa endegsib minjroqniy, ¹¹ ‘Ningi Qotei qoreiyonub deqa nunṅo qure qa tumberum gago singa qandratqo qaji agi butuyetṅgonum. Ariya ningi endegsib qalieoiy, Qotei a nunṅo Mandor Koba sosim ningi taqatṅwajqa bati jojomqo.’ O ijo anṅro, ningi degsib minjroqniy. ¹² E ningi mernṅwai. Mondorṅ Qotei a tamo unṅasari nanṅo une qa peginjrqḅ batiamaqa a na qure deqaji nanṅi tulaṅ padaltnjrougetqas. A na Sodom qure nanṅi degsim padaltnjrqasai. A nanṅi gulbe kiṅala enjrqas.

Tamo unṅasari are bulyosai qaji nanṅi mondorṅ tulaṅ padalougetqab

¹³ “O Korasin qure ti Betsaida qure ti, ningi tulaṅ padalougetqab. Di kiyaaqa? Maṅwa e nunṅoq di yoqnem qaji di Tair qure ti Saidon qure ti nanṅoq di brantej qamu nanṅi nami are bulyosib are uge qa gara jigsib ṅam sumq di awoeb qamu. ¹⁴ Deqa e ningi endegsi mernṅwai. Mondorṅ Qotei a tamo unṅasari nanṅo une qa peginjrqḅ batiamaqa a na ningi tulaṅ padaltnṅougetqas. A na Tair qure ti Saidon qure ti nanṅi degsim padaltnjrqasai. A nanṅi gulbe kiṅala enjrqas. ¹⁵ O Kaperneam tamo unṅasari, ningi laṅ qureq oqwa kere e? Keresai. Qotei na ningi breingimqa moiyo qureq aiqab.”

¹⁶ Osiqa Yesus na aqa anṅro nanṅi endegsi minjrej, “Tamo bei a nunṅo anjam qusim dauryqas di a ijo anjam dego qusim dauryqas. Ariya tamo a ningi qoreingwas di a na e dego qoreibqas. Tamo a e qoreibqas di a na ijo Abu e qarinqḅ qaji di dego qoreiyqas.”

Tamo 72 Yesus na qarinqḅ qaji nanṅi olo aqa areq beb

¹⁷ Yesus na tamo 72 nanṅi di qarinqḅnaq aisib aqa anjam mare mare laqneb. Onaqa bunuqna nanṅo wau di koboonaqa nanṅi olo puluosib Yesus aqa areq bosib areboleboleinjrnaqa minjeb, “O Tamo Koba, iga ino ṅam na mondor uge uge nanṅi winjreqnamqa nanṅi gago anjam dauryooṅsib jaraiyoqneb.” ¹⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Kola minjal urur mandamq aiyeqnu dego kere Satan a urur laṅ goge na ulooṅsiq aiyeqnaq e unonum. ¹⁹ Ningi quiy. E na Qotei aqa singila ningi enṅonum. Deqa ningi singila di osib amal uge ti deṅi ti nanṅo singila tentoṅsib laqnqab. Gago jeu tamo Satan aqa singila kalil dego ningi na kobotoqnqab. Deqa ingi bei na yala ningi ugeugeingwa keresai. ²⁰ Mondor uge nanṅi nunṅo anjam dauryooṅsib jaraiyeqnuḅ di bolequja. Ariya ningi deqa tulaṅ areboleboleingaiq. Qotei a nunṅo ṅam laṅ qureq di nenṅrenyej unu. Ningi deqa tulaṅ areboleboleingem.”

Yesus a tulaṅ areboleboleiyonaqa Qotei pailyej

²¹ Bati deqa Mondor Bole a Yesus aqaq aisiq areqalo singilatetonaqa a tulaṅ areboleboleiyonaqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni segi laṅ qa ti mandam qa ti Koba. E ino ṅam soqteqnum. Di kiyaaqa? Ni ijo anjam kalil powo tamo nanṅi qa ulitoṅsimqa tamo nanṅi anṅro du du bul unub qaji nanṅi segi qa babteqnam nanṅi poinjreqnu. Od, Abu, ni ino segi areqalo dauryosim agi degyeqnum.” ²² Yesus a degsi Qotei pailyej. Osiqa marej, “Ijo Abu na ingi ingi kalil ijo banq di ateleṅej unu. E segi Qotei aqa ṅiri. Tamo bei a e qa qaliesai. Ijo Abu a segi e qa qalie. Tamo bei a ijo Abu qa qaliesai dego. E segi ijo Abu qa

qalie. E na tamo qudei nanngi ijo Abu osornjrqa areibqas di osornjrqi. Yim nanngi dego ijo Abu qa qalieqab.”

²³ Yesus a degsi marsiqa aqa angro nanngi joqsiqa nanngi segi sasalosib a na minjrej, “Ninngi nunngo n̄amdamu na ijo kumbra uneqnuub deqa ninngi tulan areboleboleingem. ²⁴ Ninngi quiy. Nami mandor kokba ti Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti gargekoba kumbra ninngi bini uneqnuub qaji di unqajqa are koba soqnej. Ariya nanngi unosaiqneb. Anjam ninngi bini queqnuub qaji di dego nanngi quqwajqa are koba soqnej. Ariya nanngi quosaiqneb.”

Samaria tamo bei a kumbra bole yej

²⁵ Onaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa singila laja tenemtqa osiqa endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo, e kumbra bole kiye dauryosiy dena e n̄ambile gaigai sqai?”

²⁶ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Dal anjam nenngrenq di kiyersi unu? Ni gaigai sisiyeqnum. Deqa ni segi na mare.” ²⁷ Onaqa tamo dena minnej, “Dal anjam endegsi unu, ‘Ni ino Tamo Koba Qotei a tulan qalaqalaiyime. Qalaqalaiyosim ino are miligi ti ino qunun ti ino singila ti ino areqalo ti kalil a yekritime. Osim ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ino was nanngi degsim geregereinjroqnum.’” ²⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Ni kere maronum. Deqa ni kumbra di yoqnqam dena ni n̄ambile oqam.”

²⁹ Onaqa tamo di a diqosiq aqa segi powo babtqa are qalsiq deqa olo Yesus nenemyej, “Tamo yai a ijo was unu deqa e na gereiyqai?” ³⁰ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam endegsi minnej, “Tamo bei a Jerusalem dena tigelosiqqa gam dauryosiq Jeriko qureq aiyeqnaqa gamq di bajin tamo qudei nanngi na a ojsib aqa inngi inngi kalil yaiyekriteb. Osib aqa gara palontetosib qalougetonab a moiqa jojomonaqa gam qalaq di a uratosib jaraiyeb. ³¹ A gam qalaq di n̄eiesonaqa atra tamo bei a gam dena walwelosiq gilsiq tamo di unej. Unsiqa a aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa gilej. ³² Onaqa sokiñalayonaq tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. A Livai tamo. A atra tal taqatoqnej qaji. A gam dena walwelosiq tamo di gam qalaq di n̄eiesonaq unsiqa a dego tamo di aqaryaiyqa uratosiqqa gam qalaq beiq na bunyosiqqa walwelosiq gilej.

³³⁻³⁴ “Ariya olo sokiñalayonaq Samaria tamo bei a dego gam dena walwelosiq gilej. Gilsiq tamo di unsiqa a qa tulan dulosiqa aqa areq bosiqqa goren ti wain ti osiq aqa jejamu pupoiyelen̄eb qaji di yansen̄osiqqa qoselen̄etej. Osiqqa a soqtosiqqa aqa donki quraq di atsiqa osi gilsiqqa tamo n̄eren̄o qaji talq di gereiyosiq taqatoqnej. ³⁵ Onaqa nebeonaqa Samaria tamo di aqa segi qureq gilqa osiqqa n̄eren̄o qaji tal taqato tamo aqa banq di silali banqa qudei atsiqa minnej, ‘Ni silali endena tamo di geregereiyosiq. E bosiy ino segi silali banqa gembub ni olo uratqam di ni kamba emqai.’”

³⁶ Yesus na dal anjam qalie tamo di yawo anjam degsi minjsiqqa olo minnej, “Tamo qalub nanngi gam dena walwelosib gileb. Deqa ni merbe. Tamo yai a tamo gam qalaq di qalnab n̄eiesoqnej qaji aqa was bole?” ³⁷ Onaqa dal anjam qalie tamo na kamba Yesus minnej, “Samaria tamo agi tamo deqa dulej qaji di aqa was bole.” Onaqa Yesus na minnej, “Ni kere maronum. Deqa ni gilsim kumbra degsim yoqne.”

Yesus a Marta Maria wo nango talq di soqnej

³⁸ Onaqa bati bei Yesus aqa angro nanngi koba na walwelosib aisib qure beiq di branteb. Quire dia un̄a bei soqnej aqa n̄am Marta. A nanngi joqsiq koba na aqa tal gogeteb. ³⁹ Marta aqa jaja bei soqnej aqa n̄am Maria. A Tamo Koba aqa singa jojomq di awoosiqa aqa anjam quoqnej. ⁴⁰ Ariya Marta a nango inngi goiyetn̄jrqa marsiqa wau koba yoqnej. Osiqqa Yesus aqa areq bosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo jaja na e uratbqoqa e segi inngi goiyosim inngi inngi kalil gereiyeqnum. A na e yala aqaryaibosai. Deqa ni na minjimqa a e aqaryaibem.” ⁴¹ Onaqa Tamo Koba a na kamba Marta minnej, “O Marta, ni inngi inngi kalil qa are koba qaleqnum. Ni inngi inngi deqa are kobaimaiq. ⁴² Inngi qujai qa are qalqam di kere. Maria a inngi qujai di oqo. Inngi di tulan boledamu. Inngi di tamo bei na olo yaiyqa keresai.”

11

Yesus a pailyo kumbra qa anjam palontej

¹ Onaqa bati bei Yesus a sawa beiq gilsiq dia Qotei pailyosiq sonaqa aqa angro bei na minjej, “O Tamo Koba, Jon a nami aqa angro nanqi pailyqajqa gam osornjroqnej dego kere ni na iga dego pailyqajqa gam osorge.” ² Onaqa Yesus na aqa angro nanqi endegsi minjrej, “Ninqi Qotei pailyqa osibqa endegsib pailyoqniy, ‘O Abu, ino ñam tulan getento.

Ni bosim gago Mandor Koba sosim iga taqatgoqnime.

³ Gago ingi uyo bati gaigai keretgoqnime.

⁴ Tamo nanqi iga qa une ateqnub qaji nanqo une kalil iga na kobotetnjreqnum deqa ni kamba gago une kalil dego kobotetgoqnime.

Gulbe bei na iga walawalaigosim uneq waigwa laqnimqa ni iga aqaryaigoqnime.’ ”

⁵⁻⁶ Osiqa Yesus na olo minjrej, “Ino kadoi bei a qolo jige ino talq bosimqa oqeq di tigelosim mermqas, ‘O kadoi, ijo was a sawa isaq na walwelosiq ijo talq bqoqa e ingi bei anaiyqajqa di saiqoji. Deqa ni bem qalub ebimqa e anaiyqai.’ ⁷ A degsi mermimqa ni na kamba minjqam, ‘Ni e ñeio ñam gentbaim. E siran qandimtonum. E ijo angro nanqi ti ñeiejunum. Deqa e ni bem emqa keresai.’ ⁸ Ni na ino kadoi degsi minjimqa a ni tulan wainmqas. Wainmimqa ni tigelosim bem yqam. A ino kadoi unu ni deqa are qalsim bem yqasai. A ni tulan wainmqo deqa ni tigelosim ingi keretosim yqam. ⁹ Deqa e ninqi endegsi merngwai. Ninqi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na engwas. Ninqi ingi bei oqa marsibqa ñamqab di itqab. Ninqi siranme kindokindonabqa Qotei na siran waqtetngwas. ¹⁰ Tamo kalil Qotei pailyeqnub qaji nanqi ingi eqnub. Tamo kalil ingi qa ñameqnub qaji nanqi iteqnub. Tamo kalil siranme kindokindoneqnub qaji nanqi Qotei na siran waqtetnjreqnu.

¹¹ “Tamo bei aqa angro a mamyim qe qa minjimqa a qe yqas. A amal uge yqasai. ¹² A na tuwe tawel qa minjimqa a tuwe tawel yqas. A degin yqasai. ¹³ Deqa ninqi quiy. Ninqi tamo bolesai. Ariya ninqi nunqo angro nanqi ingi bole bole enjreqnub. Ninqi nanqi saidnjrosaiqnub. Nunqo kumbra dena ninqi endegsi poingem, nunqo Abu lan qureq di unu qaji a dego ninqi saidngosaieqnu. Ninqi pailyqab di a na aqa Mondor Bole engwas. A na ninqi saidngwasai bole sai.”

Tamo qudei nanqi maroqneb, “Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu”

¹⁴ Onaqa Yesus a tamo bei mondor uge na medabu getentesoqnej qaji di mondor uge wiyetej. Wiyetonaqa a olo boleosiqa anjam maroqnej. Deqa tamo ungasari nanqi Yesus aqa manwa di unsibqa tulan prugugeteb. ¹⁵ Onaqa tamo qudei nanqi dego Yesus aqa manwa di unsib Yesus yomuiyosib maroqneb, “Mondor uge nanqo gate koba Belsebul a Yesus aqa jejamuq di unu. Singila dena a na mondor uge nanqi winjreqnu.” ¹⁶ Onaqa tamo qudei nanqi Yesus aqa singila lan tenemtqa osib gisanjyosib minjeb, “Ni Qotei lan goge di unu qaji aqa singila bei babtım iga unqom.” ¹⁷ Onaqa Yesus a nanqo areqalo di qalieosiqa yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanqi sawa qujaiq di unub qaji nanqi segi poaiyelosib qotqab di nanqi koba na gegerere sqa keresai. Nanqi niñaqosib koboqab. Tamo nanqi tal qujaiq di unub qaji nanqi segi poaiyelosib qotqab di nanqi dego koba na gegerere sqa keresai. ¹⁸ Dego kere Satan na aqa segi mondor uge nanqi winjrqas di nanqi poaiyelqab. Deqa Satan a kiyersim aqa mondor uge nanqi olo taqatnjrqas? Di keresai. Ninqi mareqnub, ‘Yesus a Belsebul aqa singila na mondor uge nanqi winjreqnu.’ ¹⁹ Di sai. E Belsebul aqa singila na mondor uge nanqi winjrqai di yai aqa singila na nunqo angro nanqi mondor uge winjrqab? Deqa nanqi segi na merngwab, ninqi anjam groteqnub. ²⁰ Ariya e Qotei aqa singila na mondor uge nanqi winjrqai di ninqi endegsi poingwas, ‘Bole, Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqo.’ Ninqi degsi poingwas.

²¹ “Tamo singila koba bei a an ti qaja ti ojelerjosim aqa segi tal gegerere taqatqas di aqa ingi ingi kalil bole sqab. ²² Ariya tamo bei tulan singila koba a bosim tamo di ombla

qotsim singilaqas di a na qaja ti an ti tal aqa abu a dena singilaoqnej qaji di yayelerjosim aqa ingi ingi kalil elenqas. Osim ingi ingi di tamo qudei nanjo banq di olo atelenqas.

²³ “Tamo bei na e beterbqasai di a na e jeutbqas. Tamo bei a e ombla wauqasai di a na ijo wau ugetetbqas.”

Mondor uge a tamo aqa jejamu uratosim olo bqas

²⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Mondor uge a tamo bei aqa jejamuq dena ulanjosim sawa kanqranjoq gilqas. Gilsim dia laqnsimqa aqaratqajqa sawa namam ugeiyim marqas, ‘E olo puluosiy ijo tal uratem qaji deq olo aiqai.’ ²⁵⁻²⁶ A degsi marsimqa aisim tal di nami manq solsisib ingi ingi kalil gereiyeb milalejunu di unsimqa olo puluosim gilsim mondor uge 7 tulan ugedamu nanqi joqsim bosim koba na tal dia sqab. Soqnibqa tamo di aqa so tulan ugeqas. Aqa so uge namij degwasai. Aqa so olo tulan ugedamuqas.”

Tamo yai nanqi tulan areboleboleinjrim sqab?

²⁷ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unqasari nanjo ambleq dena unja bei a brantosiqqa tulan lelerjosiqqa Yesus minjej, “Ino ai agi ni nami namababtmosiqqa munqum anaimoqnej qaji a Qotei aqa namgalaq di unja tulan bolequja. Deqa a tulan areboleboleiyim sqas.” ²⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ijo ai a segi areboleboleiyqasai. Tamo nanqi Qotei aqa anjam quoqnsib dauryeqnub qaji nanqi dego tulan areboleboleinjrim sqab.”

Tamo qudei nanqi Yesus aqa manqwa unqajqa minjeb

²⁹ Onaqa tamo unqasari tulan gargekoba nanqi Yesus aqa areq di koroeq nabqa a na nanqi endegsi minjroqnej, “Tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra tulan ugedamu. Nanqi gaigai Qotei aqa manqwa lanja unqajqa metbeqnub. Deqa e na Qotei aqa manqwa bei nanqi osornjrqasai. Jona aqa manqwa segi osornjritqa nanqi unqab. ³⁰ Agi Jona a segi manqwa bul sonaqa tamo unqasari Ninive qureq di soqneb qaji nanqi manqwa di uneb. Dego kere e Tamo Angro manqwa bul soqnit tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanqi manqwa di unqab. ³¹ Mondor Qotei na tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqa unja mandor nami guta di sawa taqatoqnej qaji a tigelqas. Tigelosimqa tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqas. A degyqas. Di kiyaaq? Unja di a nami Solomon aqa powo kobaquja unqa marsiqqa sawa isaq na walwewosi bej deqa. Ariya bini tamo bei Solomon tulan bunyejunu qaji a nunqo ambleq di unu. ³² Mondor Qotei na tamo unqasari nanqi peginjrqqa batiamqa Ninive tamo nanqi dego tigelqab. Tigelosibqa tamo unqasari bini bati endeqa unub qaji nanjo kumbra uge babetnjrqab. Nanqi degyqab. Di kiyaaq? Ninive tamo nanqi nami Jona aqa anjam qusib are buliyeb deqa. Ariya bini tamo bei Jona tulan bunyejunu qaji a nunqo ambleq di unu.”

Ino namdamu a ino jejamu qa pulonj bul

³³ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei a lam qatrentosim tal surumq di atqasai. Kulum miligiq jugwasai. Boleq di gaintim warum suwanamqa tamo unqasari nanqi tal miligiq gilsib warum geregere unqab. ³⁴ Ino namdamu a ino jejamu qa pulonj bul. Deqa ino namdamu boleqas di ino jejamu kalil suwanesqas. Ariya ino namdamu ugeqas di ino jejamu kalil ambruesqas. ³⁵ Deqa ningi geregere unoqniy. Nunqo jejamu suwanjunu qaji di olo ambruo uge. ³⁶ Ino jejamu kalil suwanekritqas di taqal bei ambruoq keresai. Deqa ino jejamu kalil suwanjoq di soqneme. Lam pulonjosiq ni suwantmeqnu dego kere.”

Farisi ti dal anjam qalie tamo nanqi ti kumbra uge uge yeqnub

³⁷ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa Farisi tamo bei a Yesus aqa areq bosiq minjej, “Aqo ombla ijo talq gilsim ingi uyqom.” Osiqa nanqi ombla aqa talq gilsib awoeb. ³⁸ Awoosib Yesus a ingi uyqa osiqa a mati banq yansosaisosiq lanja uyej. Deqa Farisi tamo a Yesus aqa kumbra di unsiqqa tulan prugugetej. ³⁹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ningi Farisi nunqo kumbra uge agi ubtosiy merngwai. Ningi ya gambar ti tabir ti qore segi yanseqnub. Ningi miligi yansosaieqnub. Di yawo anjam. Aqa damu agiende. Ningi baban na tamo bole. Ariya nunqo are miligi kumbra uge ti bajin kumbra ti dena maqejunu.

⁴⁰ Ningi nanari tamo! Qotei a nungo jejamu gereiyosiq a nungo are miligi dego gereiyej. Di ningi qaliesai kiyo? ⁴¹ Deqa ingi ingi kalil nungo are miligiq di unu qaji di ningi elejosib tamo ingi saiqoji nanngi enjroqniy. Ningi kumbra degyibqa nungo ingi ingi kalil milalesqas.

⁴² “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnub. Agi ningi lei ti lombo ti saga ti oqnsib poto 10 yoqnsib oto qujai Qotei atraiyeqnu. Ariya ningi Qotei aqa dal anjam kokba dauryqajqa urateqnu. Agi ningi kumbra bole bole dauryosaieqnu. Ningi Qotei qalaqalaiyosaieqnu. Ningi dal anjam kiñilala segi dauryeqnu. Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi are bulyosib dal anjam kokba dauryosib laqniy. Ningi dal anjam kiñilala dego dauryqa urataib.

⁴³ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi Qotei tal miligiq di tamo ñam ti nanngo awo jaramq di awoqajqa tulan areboleboleingeqnu. Ningi koro sawaq di dego tamo ungasari nanngi na nunngo ñam soqtetngosib ban ojetngwajqa deqa areboleboleingeqnu.

⁴⁴ “O Farisi tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo moiyo qaji sub bul unub. Sub gogeq di mariñ na kabutqo. Deqa tamo ungasari nanngi quraq na walweloqnuqab di nanngi qalieqasai.”

⁴⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa dal anjam qalie tamo bei a Yesus aqa anjam di qusiqa minnej, “O Qalie Tamo, ni Farisi nanngi anjam degsi minjronum deqa ni gago ñam dego ugetoiyonum.” ⁴⁶ Onaqa Yesus na kamba minnej, “O dal anjam qalie tamo, ningi dego tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Ningi tamo ungasari nanngi gulbe kokba enjreqnub qoboioqnsib unub. Ariya ningi na olo nanngo gulbe di qoboiyetnjrosaieqnu.

⁴⁷ “Ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Nunngo moma nanngi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi ñumeqnuqab moreñoqneq. Ariya ningi na olo nanngo sub gereiyeqnuqab. ⁴⁸ Nunngo kumbra dena ningi endegsib marobuleqnuqab, ‘Gago moma nanngo kumbra bole.’ Ningi degsib marobuleqnuqab. Agi nunngo moma nanngi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi ñumoqneq. Ariya ningi na olo nanngo sub gereiyeqnuqab.

⁴⁹ “Utru deqa Qotei powo koba ti unu qaji a endegsi marej, ‘E ijo medabu o tamo nanngi ti ijo anjam maro tamo nanngi ti qarinjritqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngoq giloqnuqab nanngi na nanngi jeutnjroqnsib tulan ugeugeinjroqnuqab. Osib qudei ñumoqnuqab moreñoqnuqab.’ ⁵⁰⁻⁵¹ O dal anjam qalie tamo, Qotei a nunngo moma nanngo une kalil osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngo jejamuq di atelengqas. Nunngo moma nanngo une di agi nanngi nami yqajqa utru atsib Kein na Abel qalnaq moiyej. Qotei a mandam atej bati deqa nanngi une di yqajqa utru ateb. Dena bosib bosib Sekaraia atra bijal ti atra tal ti ambleq di qalnuqab moiyej. E bole merngwai. Une kalil di aqa awai uge Qotei na osim tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi enjrqas.

⁵² “O dal anjam qalie tamo, ningi tulan padalougetqab. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanngi Qotei qalieqajqa gam itqa mareqnuqab nanngi na olo gam getentetnjreqnuqab. Ningi segi Qotei qalieqajqa gam itqa keresai. Deqa tamo ungasari nanngi dego gam di itqa yeqnuqab ningi na olo gam getentetnjreqnuqab.”

⁵³ Osiqa Yesus a tigelosiq tal di uratosiq gilej. Bati deqa dal anjam qalie tamo nanngi ti Farisi nanngi ti a qa minjin oqetnjrnaqa anjam gargekoba nenemyoqneq. ⁵⁴ A anjam bei grotimqa nanngi a ojqajqa deqa anjam gargekoba nenemyoqnsib a dadauryoqneq.

12

Yesus a Farisi nanngo kumbra uge qa anjam marej

¹ Onaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Yesus unqajqa bosib koroosib jujnkobaeb. Singa waiyosib walwelqa keresai. Deqa tamo qudei na tamo qudei nanngo singa sosenjroqneq. Bati deqa Yesus a aqa angro nanngi joqsiaq nanngi sasalosib a na minjrej, “Ningi geregere ñam atoqniy. Farisi nanngi gisan tamo. Nanngi anjam maro aiyelteqnuqab. Bem tiyeqnu qaji sum Farisi nanngo bem ti bulyimqa bem dena tiyekritosim tulan kobaqujaqas. ² Deqa ningi quiy. Kumbra kalil kabuejunu qaji di boleq dqas. Anjam

kalil uliejunu qaji di tamo nanngi qusib poinjrqs. ³ Deqa anjam kalil ningi ambruq di mareqnuq qaji di suwanamqa tamo nanngi quqwab. Anjam kalil ningi warum miligiq di mareqnuq qaji di tamo nanngi bijal gogeq di tigelosib palontqab.”

Ninggi Qotei segi ulaiyy

⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro, ningi quiy. Ningi jeu tamo nanngi ulainjraib. Nanngi nunngo jejamu segi qalsib moyotqa kere. Nanngi ningi gulbe bei engwa keresai. Deqa ningi nanngi ulainjraib. ⁵ Tamo ningi ulaiyqab qaji agi deqa merngwai. Qotei a segi nunngo jejamu moyotosim bunuqna nunngo qunun dego nanyuwoq waiyqa kere. Deqa ningi a segi ulaiyy.

⁶ “Ninggi qalie. Tamo nanngi qebari sinjir silali kobaquja na awaiyosaieqnuq. Silali kiñala na awaiyeqnuq. Ariya Qotei na qebari sinjir nanngi geregere taqatnjreqnu. A na nanngi uratnjrosaiqnu. ⁷ Dego kere Qotei a nunngo gate banga segi segi sisiyoqnsiq geregere taqateqnu. Deqa ningi ulaaib. Ninggi qebari kalil nanngi tulan bunnjrejrunub.”

Iga Yesus aqa ñam marqajqa jemaigwasai

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “E Tamo Angro. Ninggi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam boleq atsib marqab di mondon e na kamba Qotei aqa lan angro nanngo ulatamuq di nunngo ñam boleq atsiy marqai. ⁹ Ariya ninggi mandam tamo nanngo ulatamuq di ijo ñam marqajqa asgingwas di mondon e kamba dego Qotei aqa lan angro nanngo ulatamuq di nunngo ñam marqajqa asgibqas.

¹⁰ “E Tamo Angro. Tamo bei na e misilinjbas une di Qotei na kobotqas. Ariya tamo bei na Mondor Bole misilinyqas une di Qotei na kobotqasai.

¹¹ “Bunuqna Juda tamo kokba nanngi ninggi ojsib nanngo Qotei tal miligiq di tigeltngosib nenemngibqa ninggi na kamba anjam kiye minjrjajqa deqa are koba qalaib. Rom nanngo gate ti nanngo mandor ti nanngo ulatamuq di dego ninggi tigeltngibqa ninggi na kamba anjam minjrjajqa ulaaib. ¹² Bati deqa Mondor Bole na areqalo engimqa ninggi anjam marqab.”

Ñoro tamo qa yawo anjam

¹³ Onaqa tamo ungasari koroesoqneb qaji nanngo ambleq dena tamo bei a tigelosiqa Yesus minnej, “O Qalie Tamo, ni ijo was minjimqa a na gago abu moiyej qaji aqa ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei ebqas.” ¹⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Tamo yai na e giltbqo deqa e nunngo gulbe di gereiyqai?” ¹⁵ Degsi minjsiqa tamo ungasari kalil nanngi endegsi minjrej, “Ninggi ñoro koba oqajqa mamaulngaiq. Ninggi ñoro koba ti sqab dena ninggi nambile bole oqa keresai. Ninggi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.”

¹⁶ Osiqa yawo anjam bei endegsi minjrej, “Ñoro tamo bei soqnej. Aqa wauq di inggi tulan koba melioqnej. ¹⁷ Deqa a endegsi are qalej, ‘E kiyerqai? Ijo inggi tulan koba melieleqno. Deqa e inggi di atqajqa tal keresaiibqo.’ ¹⁸ Osiqa marej, ‘E endegyqai. E ijo tal kalil konjelenosiy olo tal kokba atelenqai. Osiy ijo inggi meli kalil tal kokbaq di jugwai. Ijo ñoro kalil dego dia jugelenqai. ¹⁹ Jugelenosiy marqai, ‘Ijo inggi inggi tulan koba agi atonum unu. Deqa e aqaratosiy lanja awesqai. Sosiy inggi ti ya ti uyoqnsiy areboleboleiboqnas. Wausau gargakoba gilqas ijo inggi inggi di koboqasai.’ ²⁰ Tamo di a degsi marnaqa Qotei na minnej, ‘Ni nanari tamo. Qolo qujai endeqa e ino qunun yaimitqa ni moiqam. Yimqa inggi inggi kalil ni na gereiyosim atonum qaji di tamo yai na olo oqas?’ Qotei na degsi minnej. ²¹ Dego kere tamo nanngi ñoro koba koroieyunub qaji nanngo ñoro qoji padalqab. Nanngi lan qure qa ñoro saiqoji unub deqa nanngi Qotei aqa nanyuwoq di sougetesosib morenqab.”

Ninggi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib

²² Osiqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “Ninggi mandamq endi bole sqajqa deqa areqalo kobaiyaib. Osib endegsib maraib, ‘Iga inggi qabe na osim uyqom? Gara qabe na osim gago jejamu kabutqom?’ Ninggi degsib maraib. ²³ Ninggi inggi uyo na segi nambile oqasai. Ninggi gara jugoqnaq dena segi nunngo jejamu bole sqasai. ²⁴ Ninggi qebari nanngi unjriy. Nanngi inggi yagosaieqnuq. Ingi otorosib talq di atosaiqnuq. Ariya Qotei na qebari nanngi inggi anainjreqnu. Ninggi qalie, qebari nanngi qunun saiqoji. Ninggi tamo qunun ti.

Ningi qebari nangi tulan bunjrejunub. ²⁵ Ningi mandamq endi sokobaiyqajqa deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab dena ningi nungo segi sqajqa bati olo yala totoryqa keresai. Sai bole sai. ²⁶ Ningi wau kiñala deqaji yqa keresai deqa ningi kiyaaqa ingi qudei qa are koba qaleqnub?

²⁷ “Ningi nam so unjriy. Nango wala kiyersib branteqnub di ningi qaliesai. Nangi segi wauosaieqnub. Nango segi wala gereiyosaieqnub. Deqa e ningi endegsi merngwai. Nami Solomon a gara wala boledamu jugoqnej. Ariya nam so aqa wala dena Solomon aqa wala tulan bunyejunu. ²⁸ Man lanaj a bini oqwas nebe tamo nangi na gingenyosib namyuwoq waiyqab. Man lanaj di Qotei na wala enjreqnu. Deqa ningi kiyaaqa Qotei qa nungo areqalo singilatqa yonub keresaiingwo? Ningi man lanaj sai. Ningi tamo qunun ti. Deqa ningi endegsi poingem, Qotei a ningi dego gara engoqnqas. ²⁹ Ningi areqalo kobaiyosib endegsib maraib, ‘Iga ingi ti ya ti qabe na osim uyqom?’ Ningi degsib maraib. ³⁰ Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nangi ingi ingi deqa are koba qaleqnub. Ariya ningi deqa are koba qalaib. Nungo Abu a qalie, ningi lanja sqa keresai. Ningi ingi ingi deqaji oqnsib sqab. ³¹ Deqa ningi Qotei na taqatngosim nungo Mandor Koba sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di Qotei na kamba ingi uyo ti gara ti dego engoqnqas.”

Ningi lanj qure qa ingi ingi oqajqa deqa are qaloqniy

³² Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo kaja du du ningi ulaaib. Nungo Abu a nungo Mandor Koba sosim ningi taqatngwajqa areareteqnu. ³³ Deqa ningi kumbra endegiyi. Ningi nungo ñoro kalil qarinyosib silali osib tamo ingi ingi saiqoji nangi di jeisib enjriy. Osib silali jugwajqa qun ugeosaieqnu qaji di gereiyosib lanj qure qa ingi ingi elejosib di jugelenoiy. Ingi ingi di koboqa keresai. Bajinj tamo nangi bosib oqasai. Sisimbij na ugetqasai. Ingi ingi di gaigai sqas. ³⁴ Sawa qabia ino ñoro bole unu dia ino are miligi dego singilatim sqas.”

Kangal tamo bole a tal lanja olo bqajqa bati qa tarijeqnu

³⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi nungo gara tigenjosib nungo ingi ingi kalil gereiyosib wanal qatrentosib ijo bqajqa bati qa tarijosib soqniy. ³⁶ Tamo bei a goiyo kobaq dena olo bosim aqa talq di brantosim siranme kindokindonamqa aqa kangal tamo nangi a qa tarijejunub qaji nangi siranme waqtoqumatqab. Dego kere ningi ijo bqajqa bati qa tarijosib soqniy. ³⁷ Tal lanja aqa kangal tamo nangi a qa tarijosib nam atoqnibqa bosim degsi unjrimqa nangi tulan areboleboleinjrqas. Deqa a na nangi metnjrim awoelenabqa ingi anainjroqnqas. ³⁸ A qolo jige kiyo nebeqa laqnimqa kiyo bosim aqa kangal tamo nangi a qa tarijosib nam atoqnibqa degsi unjrimqa nangi tulan areboleboleinjrqas.

³⁹ “Ningi are qaliy. Bati gembu bajinj tamo a bosim tal paratqas di tal lanja a qalieqasai. A nami qalieosiq sonaq qamu bajinj tamo a bosiq tal paratqa yonaq unsiq wiyej qamu. ⁴⁰ Dego kere e Tamo Angro bqajqa bati ningi qaliesai. E bosiy ningi prughtngaim deqa ningi geregere nam atoqnsib e qa tarijoqnsib soqniy.”

Tamo yai a wau tamo bole?

⁴¹ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni yawo anjam maronum di iga segi quqwajqa kiyo tamo ungasari kalil nangi dego quqwajqa kiyo?” ⁴² Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Kangal tamo yai a areqalo bole ti sosiqa gaigai wau bole yeqnu? Kangal tamo di tal lanja na endegsi minjqas, ‘Ni na ijo kangal tamo kalil nangi geregere taqatnjroqnsimqa nango ingi uyqajqa batiaoqnmqa ingi anainjroqne.’ ⁴³ Degsi minjsimqa sawa beiq gilsim di sqas. Olo puluosim wau kalil a na aqa kangal tamo yej qaji di kalil keretosim soqnmqa a bosim unimqa kangal tamo di a tulan areboleboleiyqas. ⁴⁴ Deqa e bole merngwai. Kangal tamo di a wau boledamu yej deqa tal lanja na aqa ingi ingi kalil osim aqa banq di atim a na taqatetoqnqas. ⁴⁵ Ariya kangal tamo di a endegsi are qalqas, ‘Ijo tamo koba a urur bqasai.’ Degsi are qalsimqa a na kangal tamo ti kangal unja ti nangi lanja lanja kumbainjroqnqas. Osim ingi ti wain ti uyoqnsim nanarioqnqas. ⁴⁶ Aqa tamo koba bqajqa bati a qaliesai deqa a kumbra degsim yoqnmqa aqa tamo koba

brantoqujatosim unimqa a tulan prugugetqas. Deqa aqa tamo koba na a qalougetosim tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosaieqnu qaji nanngo so sawaq waiyim aiqas.

⁴⁷ “Tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere qusim ariya a olo asgimosim wau di yosaiamqa tal lanja na a kumbainyogargekobatqas. ⁴⁸ Ariya tal lanja na aqa kanjal tamo bei minjqas, ‘Ni wau di ye.’ Yimqa a geregere quosai deqa a wau di yosaiamqa tal lanja na a jinga na kumbainyoqujaitqas. Ningi quiy. Qotei na tamo bei wau koba yimqa a wau di ojsim olo wau tulan koba dego ojeme. Qotei na tamo bei aqa banq di wau koba atimqa a wau di taqatosim olo wau tulan koba dego taqateme.”

Yesus na tamo ungasari nanngi pupoinjrimqa nanngi jeu jeu sqab

⁴⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “E namyuwo waiyit mandamq aiqas. E deqa bem. Deqa e Qotei endegsi pailyeqnum, ‘O Abu, namyuwo di urur puloneme.’ ⁵⁰ Ningi quiy. E yanso bei oqai. E yanso di osaiunum deqa e are tulan gulbekobaibeqnu. ⁵¹ O ijo angro, ningi kiyersib are qalonub? E na qaja kobotitqa tamo ungasari nanngi geregere lawo na sqajqa e deqa bem kiyo? Sai. E na qaja kobotqajqa bosai. E na tamo ungasari nanngi pupoinjritqa nanngi jeu jeu sqajqa deqa bem. ⁵² Bini bati endeqa ti bunuq qa ti tamo 5 tal qujaiq di unub qaji nanngi ijo nam qa jeu jeu sqab. Tamo qalub nanngi na tamo aiyel jeutnjroqnqab. Tamo aiyel nanngi na tamo qalub jeutnjroqnqab. ⁵³ Abu nanngi na nanngo segi angro mel nanngi jeutnjroqnqab. Angro mel nanngi na nanngo segi abu nanngi jeutnjroqnqab. Ai nanngi na nanngo segi angro sebin nanngi jeutnjroqnqab. Angro sebin nanngi na nanngo segi ai nanngi jeutnjroqnqab. Ain qeli nanngi na nanngo segi ain yala nanngi jeutnjroqnqab. Ain yala nanngi na nanngo segi ain qeli nanngi jeutnjroqnqab.”

Kumbra bini branteqnu qaji di tamo nanngi utru poinjrosaieqnu

⁵⁴ Osiqa Yesus na tamo ungasari kalil nanngi endegsi minjrej, “Sej aiyog dena lanbi tigelamqa ningi unsib marqab, ‘Awa bqas.’ Degsib marqab awa bqas. ⁵⁵ Meli jagwa bamqa ningi unsib marqab, ‘Sawa kanjanqas.’ Degsib marqab sawa kanjanqas. ⁵⁶ Ningi gisan ani. Ningi mandam ti lan ti unoqnsib geregere pegiyeqnub. Ariya kiyaaqa kumbra bini branteqnu qaji di ningi unoqnsib utru poinjrosaieqnu?”

Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ningi segi aiyel anjam urur gereiyoguqatij

⁵⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Kumbra bole ti kumbra uge ti di ningi kiyaaqa geregere pegiyosaieqnu? ⁵⁸ Tamo bei a ni qa anjam soqnimqa ningi ombla walwelosib anjam pegiyo talq giloqnsibqa gamq di ningi segi aiyel anjam urur gereiyoguqatij. Yosib anjam moiotosib a ni osim anjam pegiyo talq gilqasai. Ariya ningi gamq di anjam gereiyqasai di a na ni osi gilsimqa anjam pegiyo tamo aqa ulatamuq di tigeltmimqa anjam pegiyo tamo a ni osim qaja tamo nanngo banq di atqas. Yimqa nanngi na ni osib tonto talq di waimqab. ⁵⁹ Deqa e ni mermqai. Ni tonto talq dena olo oqedqasai. Ni mati ino une aqa awai kalil keretimqa di ni uratmib oqedqam.”

13

Tamo a are bulyqasai di a padalqas

¹ Onaqa bati deqa tamo qudei nanngi Yesus aqa areq bosib minjeb, “O Tamo Koba, Galili tamo qudei nanngi wagme osib Qotei atraiyeqnaqqa Pailat na aqa qaja tamo nanngi qarinjrnraq gilsib nanngi numnab nanngo lej aisiq wagme nanngo lej ti tuturej.” ² Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi kiyersib are qalonub? Galili tamo nanngi di une gargekoba yoqneb deqa gulbe di nanngoq di brantej. Galili tamo qudei nanngi une gargekoba yosaieqnu. Ningi degsib are qalonub kiyo? ³ Di sai. E ningi merngwai. Ningi are bulyqasai di ningi kalil dego padalqab. ⁴ Jerusalem dia tal olekoba aqa nam Siloam di puosiqqa tamo 18 nanngi numnaq morejeb. Deqa ningi kiyersib are qalonub? Tamo 18 morejeb qaji nanngi une gargekoba yoqneb deqa nanngi degsib morejeb. Tamo qudei Jerusalem di unub qaji nanngi une gargekoba yosaieqnu. Ningi degsib are qalonub kiyo? ⁵ Di sai. E ningi merngwai. Ningi are bulyqasai di ningi kalil dego padalqab.”

Qura geitosai qaji aqa yawo anjam

⁶ Osiqua Yesus a yawo anjam bei endegsi marej, “Tamo bei a aqa wauq di qura yagej. Bunuqna a qura gei oqajqa marsiq bej. Bosiq unej qura geitosai. ⁷ Deqa a na aqa wau taqato tamo minjej, ‘Ni que. Wausau qalub gilqo e boqnsim nam atoqnem qura geitosai. Deqa unqum. Qomsim waiy. A kiyaaq mandam aqa namur laña saitqas?’ ⁸ Onaqa wau taqato tamo na minjej, ‘O Tamo Koba, ni mati uratim soqnem. Wausau qujai endeqa e na qura utruq di moror qamsiy namur atsiy unqai. ⁹ Degyitqa wausau bei qa geitqas kiyo sai kiyo? Saiaqna ni marim e qomsiy waiyqai.’” Yesus a yawo anjam degsi marej.

Yori bati qa Yesus na uña bei boletej

¹⁰⁻¹¹ Onaqa yori bationaqa Yesus a Juda nanqo Qotei tal miligiq gilsiq Qotei aqa anjam minjroqnej. Minjroqnsiq nam atej uña bei sonaq unej. Uña di a maiyej. Mondor uge na ma yonaqa wausau 18 a gronosiq laqnej. A tintinj tigelqa keresai. ¹² Deqa Yesus na uña di unsiq metonaqa aqa areq bonaqa minjej, “O uña, ni que. Endego ino ma di ni uratmqas.” ¹³ Degsi minjsiq uña aqa jejamuq di ban atnaqa aqa ma koboonaqa a tintinj tigelosiq Qotei aqa nam soqtoqnej. ¹⁴ Onaqa Qotei tal taqato tamo a Yesus aqa manwa di unsiqa minjin oqetej. Di kiyaaq? Yesus a yori bati qa uña di boletej deqa. Deqa Qotei tal taqato tamo na tamo unqasari nanqi endegsi minjrej, “Bati 6 iga waueqnum. Deqa wau qa bati segi nunqo ma boletqajqa boqniy. Yori bati qa nunqo ma boletqajqa baib.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjej, “Ninji gisan tamo. Ninji yori bati gaigai nunqo makau ti donki ti tontonub unub di sil palontoqnsib joqoqnsib ya anainjreqnub. ¹⁶ Ariya uña endi a Abraham aqa moma. Satan na ma yonaqa wausau 18 ma ti soqnej. Deqa e kiyaaq yori bati qa aqa ma di uratit sqas? Sai. E boletqai.” ¹⁷ Yesus a degsi marnaqa aqa jeu tamo kalil nanqi aqa anjam di qusibqa jemainjrej. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji di tulan bolequja deqa tamo unqasari kalil nanqi tulan areboleboleinjroqnej.

Sis yago qa yawo anjam

¹⁸ Onaqa Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji gegerere poingwas? ¹⁹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di tamo bei na sis yago osiq aqa wauq di yagej dego kere. Bunuqna sis a oqsic tulan kobaqujaonaqa qebari nanqi bosib aqa daniq di simi atelejeb.”

Bem tiyeqnu qaji sum aqa yawo anjam

²⁰ Osiqua Yesus a olo marej, “Qotei na aqa segi tamo unqasari nanqi taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas. Yawo anjam kiye ninji merngitqa Qotei aqa kumbra di aqa utru ninji gegerere poingwas? ²¹ Od, e qalieonum. Qotei aqa kumbra di bem tiyeqnu qaji sum bul. Uña bei a bem tiyeqnu qaji sum kiñala osiq bem sum lanaj ti turtosiq web kobaqujaq di bulyonaqa bem kalil tiyekritej.”

Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoy

²² Yesus a dena tigelosiq Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq qure kokba ti qure kiñilala ti dia Qotei aqa anjam minjre minjre aiyoqnej. ²³ Aiyeqnaqa tamo bei na minjej, “O Tamo Koba, Qotei na tamo quja quja segi elenqas kiyo? Ni iga gegerere merge.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ²⁴ “Ninji siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoy. E ninji merngwai. Tamo gargekoba nanqi siranme kiñala miligiq gilqajqa singilaoqniq ugeinjroqnas. ²⁵ Tal aqa abu a tigelosim siranme kabutimqa ninji oqeq di tigelosibqa siranme kindokindonosib minjoqnaq, ‘O Tamo Koba, ni na siranme waqtetgime.’ Amqa a na kamba merngwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai.’ ²⁶ Degsi merngimqa ninji na minjqab, ‘O Tamo Koba, iga ni ombla inji ti ya ti uyoqnem. Ni gago qureq di Qotei aqa anjam plaltosim mergoqnem.’ ²⁷ Degsib minjibqa a na kamba merngwas, ‘Ninji tal qabe? E ninji qaliesai. Deqa ninji kalil jaraiyiy. Ninji kumbra uge yo qaji tamo.’ ²⁸ A na ninji degsim merngsim ninji qalaq di breingwas. Yimqa Abraham, Aisak, Jekop, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanqi ti Qotei na taqatnjrsim nanqo Mandor Koba sqas.

Soqnimqa ningi nanği unjrsibqa akamkobaoqnsib pailoqnsib nungo jaqatinj qa qalagei anjam atoqnqas. ²⁹Tamo unğasari gargekoba nanği sawa guta na guma na tauñ na beberj na ti bosib Qotei aqa singaq di koroelenjabqa Qotei a nanngo Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas. Yimqa nanği Qotei ombla awoosib inği uyoqnqab. ³⁰Deqa ninği quiy. Tamo qudei bini ñam ti unub qaji nanği mondoñ ñam saiqoji sqab. Ariya tamo qudei bini ñam saiqoji unub qaji nanği mondoñ ñam ti sqab.”

Yesus a Jerusalem nanği qa dulej

³¹Onaqa bati deqa Farisi qudei nanği Yesus aqa areq bosib minjeb, “Mandor Herot a ni lumsim moiyoqmqa mareqnu. Deqa ni sawa endi uratosim ulañ.” ³²Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği gilsib gisañ tamo Herot a endegsib minjiy, ‘Yesus a marqo, “Bini e mondor uge uge nanği winjroqnsiyqa tamo ma ti nanği boletnjroqnqai. Nebe dego e wau di yoqnqai. Ariya alieb e ijo wau di kobotqai.” ’ Ninği gilsib Herot degsib minjiy. ³³Bini e walwelo aişiy nebe olo tigelosiy aişiy ariya alieb e Jerusalem di brantqai. E degyqai. Di kiyayaqa? Jerusalem dia qujai jeu tamo nanği na Qotei aqa medabu o tamo nanği ñumeqñab moreñeqñub. Nanği qure beiq di nanği ñumosaieqñub.

³⁴“O Jerusalem qure, O Jerusalem qure, ni na Qotei aqa medabu o tamo nanği ñumoqñsim moiyoqnjreqñum. Osim tamo unğasari Qotei na inoq qarinqñreqñu qaji nanği meniñ na ñumeqñam moreñeqñub. Bati gargekoba e ino anğro nanği tuwe du du bul koroinjrqajqa yeqñam ni saideqñum. ³⁵Deqa ninği quiy. Qotei a nungo atra tal koba uratetñgimqa a laña sqas. Deqa e ninği endegsi merñgwai. Ninği olo e nubqasai. Degsim gilsim mondoñ e olo lañ qureq na boqñitqa ninği e nubsib marqab, ‘Tamo a bqo endi Tamo Koba aqa ñam na bqo. Deqa Qotei na a tulañ geregereieqñu.’ ”

14

Tamo bei jejamu sunyeleñej qaji di Yesus na boletej

¹Yori bati bei Yesus a Farisi gate bei aqa talq gilsiqqa a ombla inği uyoqñeb. Inği uyeqñabqa tamo qudei tal dia soqñeb qaji nanği Yesus koqyoqñeb. ²Yesus aqa areq di tamo bei jejamu sunyeleñej qaji a awesoqñej. ³Deqa Yesus na tamo di unsiqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti endegsi nenemñrej, “Ninği mariy. Yori bati qa tamo boletqajqa di kere kiyo? Dal anjam a kiyersi marqo?” ⁴Onaqa nanği na kamba anjam bei Yesus minjosai. Nanği mequmesoqñeb. Deqa Yesus na tamo di aqa jejamu ojsiqqa aqa ma boletej. Osiqa qarinqyonaq gilej. ⁵Onaqa Yesus na Farisi nanği olo nenemñrej, “Nunگو anğro kiyo nunگو makau kiyo yori bati qa uloñosim subq aiyimqa ninği na aqaryaişosib subq dena osib goge atqab e? Ninği na merbiy.” ⁶Onaqa nanği na kamba olo anjam bei Yesus minjqa yonab keresaiinñrej.

Ninği na nunگو segi ñam soqtaib

⁷Bati deqa Yesus a ñam atej di tamo qudei nanği inği uyo qa marsib talq bosib tamo ñam ti nanگو awo jaramq di awoosib inği uyeqñab unñrej. Deqa a na nanği yawo anjam endegsi minñrej, ⁸⁻⁹“Tamo bei na maruro atsim ni metmimqa ni tamo ñam ti nanگو awo jaramq di namo awoaim. Ni tamo ñam ti nanگو awo jaramq di awoqam di goiyo lanja na tamo ñam ti bei metim bam ni mermqas, ‘Ni awo jaram di uratosim tamo endi yim awoqas.’ Yim ni jemaimim tamo lañaj nanگو awo jaramq di awoqam. ¹⁰Deqa tamo bei na maruro atsim metmimqa ni tamo lañaj nanگو awo jaramq di awo. Yimqa goiyo lanja na bosim mermqas, ‘O was, ni bosim tamo ñam ti nanگو awo jaramq endi awo.’ Yim tamo kalil inği uyeqñub qaji nanگو ñamgalaq di ni ñam ti sqam. ¹¹Tamo kalil nanگو segi ñam soqteqñub qaji nanği Qotei na olo ñam aguq atetnjrqas. Ariya tamo nanگو segi ñam aguq ateqñub qaji nanği Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Ninği na tamo sougetejunub qaji nanği gereinjriy

¹²Osiqa Yesus na goiyo lanja minñej, “Ni maruro atsimqa ino segi was nanği ti ino segi kadoi nanği ti tamo unğasari ñoro koba ejunub qaji nanği ti metnjraim. Ni degyqam di ni endegsi are qalqam, ‘Nanği na kamba maruro atsib e metbib gilit inği anaibqab.’

¹³ Ni degyaim. Ni maruro atsimqa tamo ñoro saiqoji nangi ti tamo jejamu lainjro qaji nangi ti tamo singa uge nangi ti tamo ñam qandimo nangi ti metnjrim bab ingi anainjre.

¹⁴ Amqa ni tulan areboleboleimqas. Di kiyaaq? Nangi ni kamba ingi anaimqa keresai. Deqa mondoñ tamo bole bole nangi olo subq na tigelo batiamqa Qotei na kamba awai tulan boledamu ni emqas.”

Yesus a maruro qa yawo anjam marej

¹⁵ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo bei Yesus ombla awoosib ingi uyoqneb qaji a qusiqa minjej, “Mondoñ Qotei na aqa segi tamo ungasari nangi taqatnjrsim nangi Mandor Koba sqas. Sosimqa a na nangi ingi anainjrim awoosib koba na ingi uyoqnaq. Deqa nangi tulan areboleboleinjrim sqab.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba yawo anjam bei endegsi minjej, “Tamo bei a maruro atqa osiqa tamo gargekoba nangi aqa maruro unqa metnjrej.

¹⁷ Aqa maruro bati brantonaqa a na aqa kangal tamo bei qarinyonaq gilsiqqa tamo nangi di minjrej, ‘Ningi boiy. Ingi ingi kalil gereiyosib atonub unu.’ ¹⁸ Degsi minjrnaqa nangi kalil bqa urateb. Osib minjoqneb, ‘Iga bqa keresai.’ Bei na minjej, ‘E mandam bunuj awaiyonum. Di unqajqa aiqai. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.”

’ ¹⁹ Bei na minjej, ‘E makau bunuj 10 awaiyem. Deqa bini e nangi wau enjrqi. Deqa ni goiyo lanja minje, “E bqa keresai.” ’ ²⁰ Bei na minjej, ‘E bini unja bunuj onum. Deqa e dego bqa keresai.’

²¹ “Onaqa kangal tamo a olo puluosiq aisiq anjam kalil nangi na minjeb qaji di aqa tamo koba minjnaqa a minjin oqetonaqa olo qarinyosiqa minjej, ‘Ni urur gilsimqa gam kokbaq di gam kiñilalaq di tamo ingi ingi saiqoji nangi ti tamo jejamu lainjro qaji nangi ti tamo ñam qandimnjro qaji nangi ti tamo singa ugeinjro qaji nangi ti itnjrsimqa joqsim ijo talq boiy.’ ²² Onaqa kangal tamo a olo gilsiqqa tamo nangi di kalil joqsi bosiqqa aqa tamo koba minjej, ‘O Tamo Koba, e ino anjam dauryosim agi nangi kalil joqsi bonum. Ariya ino tal tamo na maqosai unu.’

²³ “Onaqa goiyo lanja na olo aqa kangal tamo qarinyosiqa minjej, ‘Ni gilsim gam kalilq dena ti nañuq dena ti tamo nangi joqsim boiy. Nangi kalil babqa ijo tal magwas.

²⁴ E ni mermqai. Tamo nangi e nami metnjronum bqa uratonub qaji nangi ijo maruro unqasai.’ ”

Tamo a Yesus dauryqa marsimqa a mati geregere are qalsim Yesus dauryem

²⁵ Yesus a dena tigelosiq walwelosiq aiyeqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nangi a dauryosib ayoqneb. Deqa a bulosiqqa nangi endegsi minjrej, ²⁶ “Tamo bei a e daurbqa osimqa aqa abu, aqa ai, aqa ñaur, aqa angro nangi, aqa was nangi, aqa jaja nangi, aqa segi jejamu dego jeutnjrqasai di a ijo angro sqa keresai. ²⁷ Tamo bei na aqa segi ñamburbas qoboyosim e daurbqasai di a ijo angro sqa keresai.”

²⁸ Osiqa nangi endegsi minjrej, “Tamo bei a tal atqa osimqa a mati awoosim tal kobotqajqa aqa awai geregere are qalsim aqa silali sisiyqas. Aqa silali kereqas kiyo sai kiyo degsi are qalqas. ²⁹⁻³⁰ A mati degsi are qalqasai di a tal aqa utru atsim bati amble di aqa silali saiamqa tal kobotqa keresaiimqa tamo nangi unsib a kikiyosib minjqab, ‘Ni tal aqa utru atem di ni kobotqa keresai.’ Yim a jemaqqas.

³¹ “Mandor bei na mandor bei qoto itqa marsimqa a mati awoosim geregere endegsi are qalqas, ‘Ijo qaja tamo 10 tausen nangi na mandor di aqa qaja tamo 20 tausen nangi ñumsib winjrqa kere kiyo?’ ³² A degsi are qalsim marqas, ‘E na mandor di qoto bunyqa keresai.’ Degsi marsimqa aqa wau tamo qudei nangi qarijnjrim gilsib mandor di minjqab, ‘Unqum, iga qotqa uratonum.’

³³ “Dego kere tamo bei na e daurbqa osimqa a mati aqa segi ingi ingi kalil uratqasai di a ijo angro sqa keresai.”

Bar qa yawo anjam

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Bar a bole. Ingiq di bar atoqnib aqa uyo boledamuqas. Ariya bar aqa qajarara koboqas di ingi kiye na olo qajararatqas? Di keresai. ³⁵ Bar aqa qajarara koboqas di a ugeqas. Iga bar di mandam ti bulyonamqa mandam namuryqa

keresai. Deqa iga bar di uratosim waiyqom. Tamo a dabkala ti sqas di a ijo anjam endi geregere quem.”

15

Kaja du alelqo qaji aqa yawo anjam

¹ Bati bei takis o qaji tamo nangi ti une tamo nangi ti kalil Yesus aqa anjam quqwa marsibqa aqa areq bosib koroeb. ² Koroonabqa Farisi nangi ti dal anjam qalie tamo nangi ti Yesus yomuiyosib mareb, “Yesus a une tamo nangi joqoqnsiqa koba na ingi uyeqnub.”

³ Degsib marnabqa Yesus a nanggo anjam di qusiqa yawo anjam endegsi minjrej, ⁴ “Tamo bei aqa kaja 100 nangi ñinj uyoqnbqa qujai bei alelamqa a na kaja 99 nangi uratnjrsim qujai alelqo qaji di ñamosim gilsim itqas. ⁵ Itosim areboleboleiyim soqtosim qoboiyqas. ⁶ Qoboiyosim aisim aqa qureq di brantosim aqa was nangi ti aqa qure qujai nangi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ningi uniy. Ijo kaja alelqo qaji agi olo itonum! Deqa ningi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di lan goge dia nangi a qa tulan areboleboleinjrqas. Tamo 99 nangi mareqnub, ‘Iga tamo bole une saiqoji. Deqa iga are bulyqasai.’ Nangi qa lan goge dia nangi areboleboleinjrqasai. Ariya une tamo qujai a are bulyqas di nangi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Silali loumgo qaji aqa yawo anjam

⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Unja bei aqa meniñ silali 10 soqnimqa meniñ silali qujai loumimqa a wanjal qatrentosim aqa talq di manj solsim ñamosim itqas. ⁹ Itosim gilsim aqa was nangi ti aqa qure qujai nangi ti kalil koroinjrsimqa minjrqas, ‘Ijo meniñ silali qujai loumgo qaji agi olo itonum! Deqa ningi e ombla areboleboleigim sqom!’ ” ¹⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “Dego kere une tamo qujai a are bulyqas di Qotei aqa lan angro nangi a qa tulan areboleboleinjrqas.”

Tamo bei aqa ñiri aiyel qa yawo anjam

¹¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei aqa ñiri aiyel soqneb. ¹² Bati bei ñiri yala na aqa abu minjej, ‘O Abu, ni ino ñoro kalil ambleq na potosim taqal bei e ebe.’ Degsi minjnaqa abu na aqa ñoro ambleq na potosiqa taqal bei aqa ñiri yala yej. Taqal bei aqa ñiri koba yej. ¹³ Onaqa bati bei ñiri yala na aqa ñoro kalil qarinyosiqa silali osiq tigelosiqa sawa beiq gilej. Gilsiq dia diqosi laqnsiqa aqa silali kalil uyekritej. ¹⁴ Onaqa sawa dia mam koba aiyej deqa ñiri yala a ingi tulan saiiyej. ¹⁵ Deqa a sawa deqaji tamo bei aqaq gilnaqa minjej, ‘Ni ijo bel taqatnjroqnsim ingi anainjroqne.’ ¹⁶ Onaqa a bel nangi taqatnjroqnsiqa ingi anainjroqnej. Osiqa are qaloqnej, ‘E mam koba unum. Deqa e endegyqai. Bel nangi ingi oto uratoqnbqa di oqnsiy uyoqnitqa dena e kereoqnqas.’ A degsi are qalsiq soqnej. Di kiyaaqa? Tamo bei na ingi anaiyosaiyoqnej deqa.

¹⁷ “Osiqa olo are qalej, ‘E kumbra grotonum deqa e mam na moiqa laqnum. Ijo abu aqa wau tamo nangi ingi koba uyeqnub. E segi qujai mam na moiqa laqnum. ¹⁸ Deqa e olo puluosiy ijo abu aqaq aisiy minjqai, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. ¹⁹ Deqa e ino angro sqa keresai. Deqa ni marimqa e ino wau tamo sosiy ni wauetmoqnqai.’ ” ²⁰ Degsi are qalsiqa tigelosiqa aqa abu aqaq olo aiyej.

“Aiyeqnaqa aqa abu ñam atsiqa isaq di unsiq a qa tulan dulosiqa urur ti gilsiq a soqonyosiqa qalaqalaiyoqnsiqa kundoqyoqnej. ²¹ Onaqa minjej, ‘O Abu, e Qotei aqa ñamgalaq di une kobaquja atonum. Ino ñamgalaq di dego e une kobaquja atonum. Deqa e ino angro sqa keresai.’ ²² Degsi minjnaqa aqa abu na aqa kanjal tamo qudei nangi minjrej, ‘Ningi urur ti gilsib gara jugo tulan boledamu olekoba di osi bosib jigeti. Banrij dego osi bosib aqa ban duq di jigeti. Singa tatal dego osib aqa singaq di jigelerjeti. ²³ Makau meli bunuj didiqo di qalsib goiyiy. Goisib osib babqa iga koba na uysim areboleboleigim sqom. ²⁴ Iga degyqom. Di kiyaaqa? Ijo angro yala a moiyoqbulosiq olo ñambile sosiq bqo deqa.

A loumej agi gagoq di olo brantqo.' Degsi minjrnaqa nanngi aqa anjam kalil di dauryosib makau goisib koba na awoosib areboleboleinjrnac soqneb.

²⁵⁻²⁶ "Ariya njiri koba a wauq di sosiq dena puluosi bosiq tal jojomyosiq nanngi areboleboleinjreanaq lou tueqnab qusiq kangal angro bei metonaq aqa areq bonaqa nenemyej, 'Nanngi kiyaaq lou tueqnub?' ²⁷ Degsi nenemyonaqa kangal angro dena minnej, 'Ino was yala a olo bqa. Deqa ino abu na makau meli bunuj didiqo di qalqo nanngi uyoqnsib areboleboleinjreanaq lou tueqnub. Aqa angro a bole sosiq olo brantqo deqa lou tueqnub.' ²⁸ Degsi minjnaq qusiq njirinosiq qudalej. Osiq tal miligiq gilqa uratej. Deqa aqa abu a talq dena oqedosiq minnej, 'O ijo angro, ni tal miligiq au. Bamqa iga koba na awoosim inji uysim areboleboleigim sqom.' ²⁹ Onaqa njiri koba a na kamba aqa abu minnej, 'O Abu, ni que. E wasau gargekoba ino anjam dauryosim ni wauetmoqnem. E ino anjam bei gotranjyosaiqnem. Ni deqa e qa are qalsim kaja du bei qalsim goiyosaiqnum. E ijo kadoi nanngi ti koba na areboleboleigosaiqnu. ³⁰ Ariya ino angro yala a na ino ñoro osiq gam qaji unja nanngi ombla sambalaoqnsiq silali kalil uyekritej. Osiq olo bqaqa ni a qa tulan areboleboleimqoqa makau meli bunuj didiqo di agi qaletonum.'

³¹ "Degsi minjnaqa aqa abu na kamba minnej, 'O ijo angro, ni gaigai e ombla unum. Ijo inji inji kalil di ino dego. ³² Ariya bini iga maruro atsimqa areboleboleiqnu. Di kiyaaq? Ino was a moijobulosiq olo njambile sosiq bqa. A loumej agi gagoq di olo brantqo.' "

16

Yesus a ñoro taqato tamo qa yawo anjam marej

¹ Osiq Yesus a olo aqa angro nanngi endegsi minjrej, "Ñoro tamo bei soqnej. Aqa ñoro kalil aqa wau tamo bei na taqatoqnej. Bati bei tamo qudei na ñoro tamo di minjeb, 'Ino ñoro taqato tamo a ino ñoro kalil laja uyeqnu.' ² Degsi minjnabqa a na ñoro taqato tamo di metonaq aqa areq bonaqa minnej, 'Ni qa anjam degsi merbonubqa e quonum. Ni kiyaaq kumbra degyonum? Deqa ijo ñoro kalil ni uyonom qaji di sisiosim merbimqa e geregere qalieosiy ni kobotmqai. Yim ni ijo ñoro olo bunu taqatqasai.'

³ "Onaqa ñoro taqato tamo di a segi are qalej, 'E kiyerqai? Ijo tamo koba a na e kobotbqa marqo. E singila saiqoji deqa e wau bei yqa keresai. E tamo qudei nanngi minjrit silali laja ebqab di e jemaibqas. ⁴ Deqa e kiyerqai? E qalieonum. Tamo qudei nami ijo tamo koba aqaq dena ñoro osib nanngi a kamba olo yqajqa minjeb qaji nanngi di metnjrqai. Metnjrit ijoq babqa ñoro nami eb qaji di e na aguq atitqa nanngi e qa tulan areboleboleinjrqas. Deqa ijo tamo koba a na e wibimqa tamo nanngi dena e osib nanngo talq di e geregereiboqnqab.' ⁵ A degsi are qalsiq tamo kalil nami aqa tamo koba aqaq dena ñoro eb qaji nanngi metnjrnaq bonabqa tamo namo bej qaji di nenemyej, 'Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' ⁶ Onaqa minnej, 'E goreñ kulum 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, 'Ni olo goreñ kulum 50 segi nengrenye.' ⁷ Osiq tamo bei nenemyej, 'Ni ñoro gembub ijo tamo koba aqaq dena em?' Onaqa minnej, 'E bem sum aqa quñ 100 em.' Degsi minjnaqa ñoro taqato tamo na minnej, 'Ni olo bem sum aqa quñ 80 segi nengrenye.'

⁸ "Onaqa ñoro tamo a aqa ñoro taqato tamo aqa kumbra gisanj di poiyoanaqa aqa ñam soqtosiq minnej, 'Ni keretonum.' Degsi minnej. Di kiyaaq? Ñoro taqato tamo uge di a powo ti sosiq deqa kumbra gisanj di yej. Deqa ningi quiy. Mandam endeqa tamo ungasari nanngi mandam qaji powo koba ti unub. Ariya suwanqa tamo ungasari nanngi mandam qaji powo kiñala ti unub.

⁹ "Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi mandam qaji ñoro uge oqnsib dena tamo ungasari nanngi kumbra bole enjroqnb nanngi ningi qa tulan areboleboleinjroqnas. Yim bunuqna ningi moisib mandam qaji ñoro uge kalil uratibqa Qotei na ningi joqsim tal gaigai sqas qaji dia ningi geregereingwas.

¹⁰ "Ningi ñoro kiñala geregere taqatqab di ningi ñoro qelikoba dego geregere taqatqab. Ariya ningi ñoro kiñala geregere taqatqasai di ningi ñoro qelikoba dego geregere taqatqasai. ¹¹ Ningi mandam qaji ñoro uge geregere taqatqasai di ningi lañ qure qaji

ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na laŋ qure qaji ñoro nuŋgo baŋq di atqas? Tamo dego bei sosai. ¹² Niŋgi tamo bei aqa ñoro geregere taqatqasai di niŋgi nuŋgo segi ñoro dego geregere taqatqasai. Deqa tamo yai na ñoro bei nuŋgo baŋq di atqas? Tamo dego bei sosai.

¹³ “Tamo qujai a tamo kokba aiyel naŋgi wauetnirqa keresai. A tamo kobaquja bei qalaqalaiyosim olo tamo kobaquja bei jeutqas. Bei aqa anjam dauryosim olo bei qoreiyqas. Dego kere niŋgi silali ti Qotei ti turtnjrsib naŋgi wauetnirqa keresai.”

Yesus a dal anjam qa ti Mandor Koba Qotei qa ti anjam palontej

¹⁴ Onaqa Farisi naŋgi Yesus aqa anjam di qusib a yomuiyeb. Farisi naŋgi bati gaigai silali oqnaqaja are koba soqnej. Utru deqa naŋgi Yesus yomuiyeb. ¹⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Niŋgi are qaleqnu, ‘Iga kumbra bole bole laŋa baban na yoqnim tamo ungasari naŋgi na iga nugoqnsib iga tamo bole qa mergwab.’ Niŋgi degsib are qaleqnu. Di gisaŋ. Nuŋgo are miligi di Qotei a segi qalie. Kumbra qudei tamo naŋgi deqa arearetnjreanu qaji di Qotei aqa ŋamgalaq di kumbra tulaŋ ugedamu.

¹⁶ “Nami Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgo anjam ti maroqneb dena bosiq Jon aqa bati brantej. Jon aqa bati brantej dena bosiq bini ijo anjam maro tamo naŋgi Qotei aqa anjam bole palonteqnu. Palonteqnab tamo ungasari kalil naŋgi Qotei na taqatnjsim naŋgo Mandor Koba sqajqa tulaŋ singilaeqnu.

¹⁷ “Laŋ ti mandam ti koboqab. Ariya Qotei aqa dal anjam mutu kiñala bei koboqasai bole sai.”

Tamo bei na aqa ŋauy uratqa anjam

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa ŋauy uratosim olo uña bei oqas di a na aqa ŋauy kumbra ugeq waiyqo. Uña bei dego aqa gumbuluŋ na a uratimqa bunuqna tamo bei na olo oqas di tamo bunuj dena uña di kumbra ugeq waiyqo.”

Ñoro tamo Lasarus wo naŋgo sa anjam

¹⁹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ñoro tamo bei soqnej. A bati gaigai gara wala bole jugoqnsiqa tulaŋ areboleboleiyeqnaqa iŋgi bole bole uyoqnsiq soqnej. ²⁰ Aqa tal meq di tamo bei iŋgi tulaŋ saiqoji aqa ñam Lasarus a bati gaigai awooqnsiq ŋeioqnsiq soqnej. Aqa jejamu kalil yu na ugetej. ²¹ Deqa a tal meq di awesonaqa ñoro tamo a iŋgi uyeqnaqa ñeŋgi ululoŋeqnaqa osiq uyoqnej. Aqa yuq dena leŋ aiyeqnaqa baun naŋgi boqnsib naŋgo meŋ na yu bilgetoqneb.

²² “Bati bei Lasarus a moiyej. Moinaqa Qotei aqa laŋ aŋgro naŋgi bosib aqa qunuŋ osib Abraham aqa areq di awoteb. Bunuqna ñoro tamo a dego moinaqa subq ateb. ²³⁻²⁴ Subq atnabqa aqa qunuŋ aisiq moiyo qureq di soqnej. Sosiqa jaqatiŋ kobaiyeqnaqa tarosiqa Abraham isaq di sonaq unej. Lasarus a Abraham aqa areq di awesonaq unsiqa tulaŋ maosiqa Abraham minjej, ‘O Abu Abraham, e ŋamyuwoq endi sosimqa tulaŋ kaŋkaŋoqnsim jaqatiŋ koba eqnum. Deqa ni e qa are ugeimimqa Lasarus minjim aqa baŋ gei yaq di tuqtosim bosim ijo meŋq di atimqa kiñala ulilibqas.’

²⁵ “Onaqa Abraham na minjej, ‘O aŋgro, ni are qale. Ni nami mandamq di sosimqa ni iŋgi bole bole uyoqnem. Ariya Lasarus a iŋgi uge uge uyoqnej. Deqa bini Lasarus a sawa boleq endi sosiqa a tulaŋ areboleboleiyeqnu. Ariya ni ŋamyuwoq di sosimqa jaqatiŋ koba eqnum. ²⁶ Ni ŋam atsim une. Ni iga ti ambleq di sub guma koba unu. Deqa iga sub di laqaiosim nuŋgoq bqa keresai. Niŋgi dego sub di laqaiosib gagoq bqa keresai.’

²⁷⁻²⁸ “Onaqa ñoro tamo dena kamba Abraham minjej, ‘O Abraham, ni na Lasarus minjimqa olo puluosim ijo abu aqa talq gilsim ijo was 5 naŋgi saidnjrimqa naŋgi sawa uge endeq bqasai.’ ²⁹ Onaqa Abraham na minjej, ‘Ino was naŋgi Moses aqa dal anjam qalieonub. Naŋgi Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgo anjam dego qalieonub. Naŋgi anjam di dauryqab di kere.’ ³⁰ Onaqa ñoro tamo dena olo minjej, ‘O Abu Abraham, di keresai. Ariya tamo moiyej qaji a subq na tigelosim anjam minjrqas di naŋgi qusib are bulyosib dauryqab.’

³¹ “Onaqa Abraham na minjej, ‘Tamo nanği Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngo anjam ti qusib are bulyqasai di tamo bei a subq na tigelosim nanği anjam minjrqas di dego nanği qusib are bulyqasai.’ ”

17

Tamo a Yesus aqa angro kiñala bei uneq waiyqas di a tulan padalougetqas

¹ Osiqa Yesus na aqa angro nanği olo endegsi minjrej, “Bunuqna tamo qudei na tamo qudei uneq breinjroqnaqab. Bole, kumbra di brantoqnaqas. Ariya tamo nanği kumbra di yoqnaqab qaji nanği tulan padalougetqab. ² Iga tamo deqaji nanği ojsim meniñ kobaquja osim sil na nanngo kakroq di tontosim breinjrim ya robuq aiqab di kere. Yim nanği bunuqna angro kiñala bei uneq waiyqasai.

³ “Deqa ninği geregere ñam atoqniy. Ino was bei a une bei atimqa ni na minje, ‘Une di urat.’ Yim a ino anjam di qusim are bulyqas di ni aqa une di torei moiyoitime. ⁴ Ariya a bati qujai qa une 7 ni emoqnsim olo boqnsim ni mermoqnaqas, ‘O was, e kumbra grotonum.’ Degsi mermo 7 yimqa ni aqa une kalil di torei moiyoitime.”

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqajqa anjam

⁵ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği na minjeb, “O Tamo Koba, gago areqalo ni qa singilateqnum qaji di ni na olo kobaqujatime.” ⁶ Onaqa Tamo Koba a na kamba minjrej, “Nunngo areqalo e qa singilato qaji di sis yago bul kiñala sqas di kereqas. Degesqas di ninği subar endi minjibqa a nunngo anjam dauryosim jirim qoji waqosim aisim yuwalq di tigelqas.”

Yesus a kanğal tamo aqa kumbra qa anjam marej

⁷ Osiqa Yesus a olo marej, “Tamo bei na aqa kanğal tamo qarinyonaqa gilsiqqa aqa inği wauq di mandam qamsiq bulyej. Osiqa aqa kaja nanği dego taqatnjrej. Ariya a wau di kobotimqa aqa tamo koba a na kiyersi minjqas? ‘Ni namo inği uye’ degsi minjqas e? Sai. ⁸ A minjqas, ‘Ni ijo inği goiyetbosim gara tigsim inği suweiyosim ebimqa inği ti ya ti uyqai. Uyt menetbimqa bunu ni kamba inği ti ya ti uyqam.’ A na aqa kanğal tamo degsi minjqas. Di kiyaaqa? A kanğal tamo lanaj deqa. ⁹ Kanğal tamo dena aqa tamo koba aqa anjam dauryimqa a na kamba aqa ñam soqtetqasai. Osim ‘Ni keretonum’ degsi minjqasai. Di kiyaaqa? A kanğal tamo lanaj deqa. ¹⁰ Dego kere ninği Qotei aqa kanğal tamo sosibqa wau kalil a na ninği engoqnaqas qaji di yoqniy. Yoqnsib maroqniy, ‘Iga kanğal tamo lanaj. Deqa wau kalil Qotei na iga egeqnu qaji di agi yeqnum.’ ”

Yesus a tamo 10 nanngo jejamu yu na ugeeleñej qaji nanği boletnjrej

¹¹ Yesus a dena tigelosiqqa Jerusalem aiqajqa gam dauryosiqqa Samaria sawa ti Galili sawa ti ambleq na walweloqsiq aiyoqnej. ¹²⁻¹³ Aiyoqnsiq qure beiq di brantej. Onaqa tamo 10 nanngo jejamu yu na ugeeleñej qaji nanği bosib Yesus itosibqa nanği kiñala isaq di tigelosib tulan maosib minjeb, “O Tamo Koba, ni iga qa dulosim aqaryaige.” ¹⁴ Onaqa Yesus a nanği unjrsiqqa minjrej, “Ninği olo puluosib aisib nunngo jejamu atra tamo nanği osornjriy.” Degsi minjrnaqa nanği aiyoqnsibqa gamq di nanngo yu kalil mosoonaaqa nanngo jejamu boleonaq uneb. ¹⁵ Onaqa nanngo ambleq dena qujai a segi olo puluosiqqa Yesus aqa areq gilej. A leleñ ti Qotei aqa ñam soqtoqnsiq giloqnej. ¹⁶ Gilsiq Yesus aqa singaq di singa pulutosiqqa binjyosiq minjej, “O Tamo Koba, ni keretosim ijo jejamu boletonum.” Tamo di a Samaria qaji. ¹⁷ Onaqa Yesus a tamo di unsiqa marej, “E na tamo 10 nanngo jejamu boletetnjronumqa ariya qujai a segi ijoq bqo. Tamo 9 nanği qabi unub? ¹⁸ Nanği olo ijoq bosai. Nanği Qotei aqa ñam soqtosai dego. Sawa bei qaji tamo endi a segi qujai olo bosiq Qotei aqa ñam soqtqo.” ¹⁹ Yesus a degsi marsiqqa tamo di minjej, “Ni tigelosim aiye. Ni ino areqalo e qa singilatunum deqa ino jejamu boleqo.”

Mondorj Tamo Angro a lanğ qureq na bqas

²⁰ Bati bei Farisi nanği Yesus endegsib nenemyeb, “Bati gembu Qotei a bosim aqa segi tamo unğasari nanğ Mandor Koba sosim nanği taqatnjrqas?” Onaqa Yesus na minjrej,

“Qotei a Mandor Koba sqajqa bati brantqnimqa marjwa bei namoqna bam ningi unqasai. ²¹Tamo bei na endegsi mernjwasai, ‘Ningi uniy, Mandor Koba a bqo agiende,’ o ‘Mandor Koba a bqo agide.’ Degyqasai. Ningi quiy. Bini Qotei a nungo ambleq endi Mandor Koba unu.”

²²Osiqa Yesus na aqa angro nanngi endegsi minjrej, “E Tamo Angro. Bati bei brantimqa ningi ijo bqajqa bati unqa maroqnsib unqasai. ²³Tamo qudei na ningi gisanqoqnsib merngoqncab, ‘Ningi uniy. Tamo Angro bqo agide,’ o ‘Tamo Angro bqo agiende.’ Degsib merngoqncabqa ningi nanngi daurnjraib. ²⁴Kola minjaleqnaqa lan kalil suwanqnu dego kere mondon e Tamo Angro brantitqa tamo ungasari kalil nanngi e nubqab. ²⁵Ariya e brantosaisoqnitqa tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi na e qoreibosib jaqatin koba ebqab.

²⁶“Noa aqa bati qa tamo ungasari nanngi kumbra yoqneb dego kere e Tamo Angro bqajqa bati qa nanngi kumbra degyoqncab. ²⁷Agi Noa aqa bati qa tamo ungasari kalil nanngi ingi ti ya ti uyoqnsib unqa ban ojelenoqnsib sonabqa Noa a qobun miligiq gilnaqa awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa nanngi kalil morenekriteb. ²⁸⁻²⁹Lot aqa bati qa dego tamo ungasari nanngi ingi ti ya ti uyoqnsib ingi ingi awaiyoqnsib silali oqnsib ingi yagoqnsib tal atoqneb. Nanngi kumbra degyoqnsib sonabqa Lot a Sodom qure uratosiq ulaneqnaqa nmyuwo ti meni pulon ti lan goge na awa bul aisiqa Sodom tamo ungasari kalil nanngi padaltjrej. ³⁰Dego kere bunuqna tamo ungasari nanngi kumbra degyoqnsib soqncab e Tamo Angro brantqai.

³¹“Bati deqa tamo ungasari tal meq di unub qaji nanngi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo warum miligiq gilaib. Nanngi jaraiyoqncatebe. Tamo ungasari wauq di unub qaji nanngi jaraiqa oqnsib ingi ingi oqa osibqa olo puluosib qureq baib. Nanngi torei dena jaraiyoqncatebe. ³²Kumbra nami Lot aqa njan aq di brantej qaji ningi deqa are qaliy. ³³Tamo bei a aqa segi nambile taqatqajqa areqalo kobaiyqas di a padalqas. Ariya tamo bei a aqa segi nambile uratqas di a olo nambile bole oqas.

³⁴“E ningi endegsi mernjwai. Ijo bqajqa bati brantimqa qolo deqa tamo aiyel warum qujaiq di neresoqncabqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁵Unqa aiyel tal qujaiq di saplan gereiyoqncabqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas. ³⁶Tamo aiyel wau qujaiq di ingi yagoqncabqa Qotei na bei lan qureq osi oqsimqa bei uratim sqas.” Yesus na aqa angro nanngi anjam degsi minjrej. ³⁷Onaqa nanngi na kamba nenemyeb, “O Tamo Koba, kumbra kalil di sawa qabia brantqas?” Onaqa Yesus a nanngi yawo anjam endegsi minjrej, “Tamo nanngi jejamu qusaeqnu qaji sawa dia qal nanngi koroqab.”

18

Iga Qotei pailyoqncab asgigwasai

¹⁻²Yesus aqa angro nanngi bati gaigai Qotei pailyoqncab asginjraim deqa a na yawo anjam bei endegsi minjrej, “Qure beiq di anjam pegiyo tamo soqnej. Tamo di aqa kumbra bolesai. A Qotei ulaiyosaiqnej. A tamo ungasari nanngi qa dego are qalosaioqnej. ³Qure dia unqa qobul soqnej. A bati gaigai anjam pegiyo tamo di aqa areq giloqnsiq minjoqnej, ‘Tamo bei na e gulbe ebeqnu. Deqa ni na aqaryalbosim gago aiyel anjam pegiyetgimqa tamo dena e olo gulbe ebqasai.’ ⁴A degsi minjeqnaqa a aqaryaiyqa uratoqnej. Bunuqna a areqalo bei osiqa marej, ‘Bole, e Qotei ulaiyosaiqnum. E tamo ungasari nanngi qa are qalosaieqnum. ⁵Ariya unqa qobul di a bati gaigai e wainboqnsiq merbeqnu, “Ni aqaryaibe.” A merbo gaigai yeqnu deqa unqum e aqa anjam gereiyetqai. E aqa anjam gereiyetqasai di a bati gaigai ijo areq boqnsim sqas. Yim e tulan asgibo uge.’”

⁶Osiqa Tamo Koba a olo marej, “Anjam pegiyo tamo uge aqa anjam marej qaji di ningi quiy. ⁷Qusib are qaliy. Qotei a tamo bole. A anjam pegiyo tamo di bul sai. Deqa tamo ungasari a na giltjrej qaji nanngi qolo ti qanam ti pailyoqncab di a nanngi pailyo qusimqa tarijsokobaiyqasai. A nanngi urur aqaryainjraqas. ⁸E ningi mernjwai. Qotei na nanngi urur

aqaryainjroqujatqas. Ariya mondoŋ e Tamo Anġro bosiyqa tamo unġasari mandamq endi unub qaji naŋgi e qa naŋgo areqalo siŋgilatosib soqni b deġsi unqai e?”

Farisi tamo bei takis o qaji tamo bei wo naŋgi aiyel Qotei pailyeb

⁹ Tamo qudei naŋgi mareqnu b, “Iga tamo bole. Iga tamo qudei naŋgi unub deġo sai.” Yesus na tamo deqaji naŋgi yawo anjam bei endegsi minjrej, ¹⁰ “Tamo aiyel naŋgi Qotei pailyqa marsibqa atra tal miligiq gileb. Bei Farisi tamo. Bei takis o qaji tamo. ¹¹ Naŋgi atra tal miligiq gilsibqa Farisi tamo a namo tigelosiq a endegsi pailyej, ‘O Qotei, e tamo qudei naŋgi unub deġo sai. E gisaŋ na tamo unġasari naŋgi silali yainjrosaieqnum. E sambala kumbra yosaieqnum. E kumbra uġe bei deġo yosaieqnum. E takis o qaji tamo di bul sai. ¹² E gaigai ni pailmq a oqnsim iŋgi ti ya ti urateqnum. E ijo segi iŋgi iŋgi kalil potelenoqnsim oto bei ni atraimeqnum.’ ¹³ Farisi tamo a deġsiqa Qotei pailyej. Onaqa takis o qaji tamo a kiŋala isa q di tigelesosiq a laŋ goge koqyosim pailyqajqa jemaiyonaqa turuosiq a are soqoŋyosiq a marej, ‘O Qotei, e une ti. Deqa ni e qa dulosis ijo une kalil kobotetbime.’ Takis o qaji tamo a deġsiqa Qotei pailyej.”

¹⁴ Yesus a yawo anjam deġsi minjrsiq a olo minjrej, “E niŋgi mernġwai. Takis o qaji tamo di aqa une kalil Qotei na kobotetonaqa a olo puluosiq a aqa talq aiyej. Ariya Farisi tamo di aqa une Qotei na kobotetosai. Di kiyaq a? Tamo kalil naŋgo segi ñam soqteqnu b qaji naŋgi Qotei na olo ñam agu q atetnjrqas. Ariya tamo naŋgo segi ñam agu q ateqnu b qaji naŋgi Qotei na olo ñam soqtetnjrqas.”

Yesus a marej, “Anġro du du naŋgi ijo areq bqajqa saidnjraib”

¹⁵ Onaqa tamo unġasari qudei naŋgi naŋgo anġro du du ti anġro mom ti joqsi b Yesus na aqa baŋ naŋgo gateq di atetnjrq a marsib aqa areq beb. Beqna bqa Yesus aqa anġro naŋgi na saidnjrsib minjreb, “Nuŋgo anġro du du naŋgi joqsi b endeq baib.” ¹⁶ Deġsi b saidnjrnabqa Yesus na anġro du du naŋgi di metnjrej. Osiq aqa anġro naŋgi minjrej, “Anġro du du naŋgi uratnjrib ijo areq beb. Naŋgi saidnjraib. Tamo unġasari naŋgi anġro du du bul sqab di Qotei a naŋgo Mandor Koba sosim naŋgi taqatnjrqas. ¹⁷ E bole mernġwai. Niŋgi anġro du du naŋgi bul sqasai di Qotei a niŋgi osim taqatŋwasai. Deqa a nuŋgo Mandor Koba sqasai deġo.”

Ñoro tamo bei a Yesus ombla na anjam mareb

¹⁸ Onaqa Juda gate bei na Yesus endegsi nenemyej, “O Qalie Tamo Bole, e kiyersiyqa ŋambile gaigai sqai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni kiyaq a e tamo bole qa merbonum? Qotei a segi qujai tamo bole. ²⁰ Ariya ni Qotei aqa dal anjam kalil qalie unum. ‘Ni tamo bei aqa uŋa jemu ojetaim. Ni tamo bei qalsim moyotaim. Ni bajŋaim. Ni tamo bei aqa jemu laŋa gisaŋyaim. Ni ino ai abu naŋgo sorgomq di geregere sosimqa naŋgo anjam dauryoqne.’” ²¹ Onaqa Juda gate dena olo Yesus minjej, “E anġro kiŋala qa dal anjam kalil di dauryosim boqnem agi bini deġsi unum.” ²² Deġsi minjna q qusiq a kamba minjej, “Ni dal anjam kalil di dauryosim keretonum. Ariya kumbra qujai ni keretosai. Deqa e ni mermqai. Ni gilsim ino iŋgi iŋgi kalil qarinyosim silali osim tamo iŋgi iŋgi saiqoji naŋgi jeisim enjre. Deġsim enjrsim bosim e daurbe. Osim bunuqna ni laŋ qureq di awai bole itqam.” ²³ Yesus na tamo di deġsi minjna q qusiq a are gulbekobaiyej. Di kiyaq a? A iŋgi iŋgi koba ti soqnej deqa.

²⁴ Onaqa Yesus a tamo di koqyosiq a marej, “Tamo unġasari iŋgi iŋgi koba ti unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sq a marsibqa laŋ qureq oqwjajqa tulaŋ baŋgi koba. ²⁵ Kamel a yumba miligiq gilqajqa baŋgi koba. Deġo kere tamo unġasari iŋgi iŋgi koba ti unub qaji naŋgi Qotei na taqatnjrsim naŋgo Mandor Koba sq a marsibqa laŋ qureq oqwjajqa tulaŋ baŋgi koba.” ²⁶ Onaqa tamo qudei Yesus aqa anjam di que b qaji naŋgi na minjeb, “Ni anjam deġsi maronum deqa tamo yai naŋgi Qotei na eleŋamqa naŋgi ŋambile gaigai sq a kere?” ²⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo naŋgi segi ŋambile sq a keresai. Ariya Qotei na naŋgi eleŋqa kere. Di kiyaq a? Qotei a kumbra kalil yqa kere.”

²⁸ Yesus a nanği degsi minjrnaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, ni une. Iga gago inği inği kalil uratosim ni daurmeqnum.” ²⁹⁻³⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E bole merrngwai. Tamo bei a Qotei na taqatosim aqa Mandor Koba sqa marsimqa aqa segi qure, aqa njaun, aqa was nanği, aqa ai abu nanği, aqa anğro nanği ti kalil uratnjrsim e daurbqas tamo di Qotei na inği inği gargekoba olo yelenqas. Yimqa mondoŋ a nambile gaigai sqas.”

Yesus a marej, “E moisiy olo subq na tigelqai”

³¹ Yesus na aqa anğro 12 nanği anjam degsi minjrnsiq koboonaqa nanği joqsıqa segitnjrsıqa endegsi minjrej, “Ninği quiy. E Tamo Anğro. Iga Jerusalem aiyeqnum. Dia anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanği nami e qa nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. ³² Agi tamo qudei na e ojgab. E ojsib tamo nanği Qotei qaliesai qaji nanğo banğ di e atqab. Yimqa nanği na e misilınboqnsib miselboqnsib ugeugeiboqnqab. ³³ Osib e kumbairnbosib lubsib moiyoqbqab. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.” ³⁴ Yesus na aqa anğro nanği anjam degsi minjrnaq qusibqa anjam di aqa utru Qotei na ulitej deqa nanği geregere poinjrosai.

Yesus na tamo bei nım qandimyej qaji di boletej

³⁵ Onaqa Yesus a walwelo aiisq Jeriko qure jomyeqnaqa tamo bei nım qandimyej qaji a gam qalaq di awesosiqa tamo unğasari nanği silali qa njlnjroqnej. ³⁶ Tamo unğasari tulaŋ gargekoba nanği Yesus dauryosib qatronoqnsib aiyeq nab tamo dena qusiqa nenemnjrej, “Ninği kiyaqa qatronoqnsib?” ³⁷ Onaqa nanği na minjeb, “Yesus Nasaret qaji a aiyeqnu.” ³⁸ Degsi minjnabqa a tulaŋ leleŋosiqa marej, “O Yesus, Devit aqa ņiri, ni e qa dulame.” ³⁹ Onaqa tamo unğasari namoeb qaji nanği na tamo di njrinjosib minjeb, “Ni leleŋkobaaim. Kiri.” Degsi minjnabqa a nanğo anjam quetnjrosai. A olo tulaŋ leleŋoqnsiq Yesus minjoqnej, “O Devit aqa ņiri, ni e qa dulame.” ⁴⁰ Onaqa Yesus a tigelosiqa tamo unğasari nanği minjrej, “Tamo di osib ijo areq osi boiy.” Onaqa nanği na a osib Yesus aqa areq osi beb. Osi bonabqa nenemyej, ⁴¹ “E ni kiyermqajqa deqa ni e qa leleŋoqnam?” Onaqa minjej, “O Tamo Koba, e olo nım poibim sawa unqajqa deqa e ni qa leleŋoqnam.” ⁴² Onaqa Yesus na minjej, “Ni e qa ino areqalo sinğilatonum deqa e ni boletmqai. Deqa ino nımdamu olo poimeme.” ⁴³ Degsi minjnaqa aqa nımdamu poiyoonaqa sawa unsiqa Qotei aqa nım soqtosiqa tigelosiq Yesus dauryosiq aiyej. Onaqa tamo unğasari kalil nanği Yesus aqa maŋwa di unsibqa nanği dego Qotei aqa nım soqtoqneb.

19

Yesus a Sakius aqa talq gilej

¹⁻³ Onaqa Yesus a aisiqa Jeriko qureq di brantosiqa qure ambleq na walweleqnaqa tamo bei aqa nım Sakius a Yesus tamo kiyero degosiqa unqajqa dauryej. Sakius a takis o qaji tamo nanğo gate. A nıro koba ti soqnej. A tamo truquyala deqa a Yesus dauryosiq unqajqa yonaq ugeiyej. Di kiyaqa? Tamo gargekoba nanği na sawa getenteb deqa. ⁴ Deqa Sakius a urur ti aisiqa tamo unğasari kalil nanği buŋnjrsıqa namoosiqa gam qalaq di nım bei oqsıq nım atej. Nım atsiqa are qalej, “Yesus a gam endena bamqa e geregere unqai.” ⁵ Onaqa Yesus a gam dena walwelo aiisq nım utruq di tigelosiqa tarosiqa Sakius unsiqa minjej, “O Sakius, ni mandamq aiyoqujat. Bini e ino talq di sqai.” ⁶ Degsi minjnaqa a qusiqa mandamq aiyoqujatosıqa tulaŋ areboleboleiyoonaqa Yesus osıqa ombla na aqa talq gileb. ⁷ Gileq nabqa tamo unğasari kalil nanği di unsib njrinjosib mareb, “Ninği uniy. Yesus a une tamo aqa talq gileqnu.” ⁸ Onaqa talq di Sakius a tigelosiqa Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni que. E ijo inği inği kalil ambleq na potosiya tamo inği inği saiqoji nanği jeisi enjrjai. E nami tamo bei gisaŋyosim silali dala qujai yayem kiyo? Degamqa e kamba silali dala qolqe olo yqai.” ⁹ Onaqa Yesus a Sakius aqa anjam di qusiqa tamo unğasari nanği minjrej, “Bini Sakius a dego Abraham aqa anğro tirtinjo. Deqa Qotei na a ti tamo kalil aqa talq endi unub qaji nanği ti eleŋqo. ¹⁰ E segi Tamo Anğro. E na tamo unğasari padalo gamq di unub qaji nanği nımoqnsim eleŋeqnum. E deqa mandamq aiyej.”

Silali taqatqajqa yawo anjam

¹¹ Onaqa tamo ungasari nanği Yesus aqa anjam di qusib are qaleb, “Bini kiyo Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwajqa bati brantqas?” ¹² Nanği degsib are qaleb. Di kiyaaqa? Yesus a Jerusalem jojomyej deqa. Onaqa Yesus a yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo kobaquja bei a sawa isaq gilej. Tamo di a are qalej, ‘E sawa deq gilitqa sawa deqaji nanği na e mandor atqab. Yibqa e olo puluosiy bosiy ijo segi qure qujai nanço mandor sosiy nanği taqatnjrqai.’ A degsi are qalsiqa sawa isaq gilej. ¹³ A gilqa osiqa aqa kanğal tamo 10 nanği metnjrnaqa aqa areq bonabqa nanği segi segi 20 kina enjrsiqa minjrej, ‘Silali endena wauosib silali aqa oto dego oiy. Bunuqna e olo bosiy unqai.’

¹⁴ “Tamo kobaquja a degsi minjrsiqa sawa isaq gilsiq di sonaqa aqa qure qujai nanği a qa tulan ugeosib are qaleb, ‘A gago mandor sqasai.’ Degsib are qalsibqa tamo qudei nanği qarijnjnab sawa deq gilsib sawa deqaji nanği minjreb, ‘Tamo di a gago mandor ataib. A na iga taqatgwajqa iga uratonum.’ ¹⁵ Ariya sawa deqaji nanği na tamo di mandor ateb. Onaqa bunuqna a olo puluosiq aqa segi qureq aisiqa kanğal tamo nanği wau qa silali enjrej qaji nanği metnjrej. Metnjrnaqa nanği aqa areq bonabqa a na minjrej, ‘E nami silali enğem qaji dena ninği wauoqneb olo silali di osorbiy.’

¹⁶ “Onaqa kanğal tamo deqaji bei a bosiq minnej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 200 kina brantej agiende.’ ¹⁷ Onaqa aqa tamo koba a na minnej, ‘Ni kanğal tamo bolequja. Ni wau kiñala geregere taqatonum deqa e qure kokba 10 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

¹⁸ “Onaqa kanğal tamo bei a bosiq aqa tamo koba minnej, ‘O Tamo Koba, ino 20 kina ebem qaji dena e waueqnamqa olo 100 kina brantej agiende.’ ¹⁹ Onaqa aqa tamo koba a na minnej, ‘E qure kokba 5 ino banq di uratitqa ni na taqatnjroqnam.’

²⁰ “Onaqa kanğal tamo bei a bosiq aqa tamo koba minnej, ‘O Tamo Koba, ni unime. Ino 20 kina ebem qaji agi olo osibetmonum. E gara ñenği na dalaosim atnam soqnej. ²¹ E kumbra degyem. Di kiyaaqa? E ni qa ulaem deqa. E qalieem, ni tamo njirin ani. Tamo qudei nanği waueqnab silali branteqnaqa ni segi na eqnum. Tamo qudei nanği inği yageq nab melieqnaqa ni segi na otorosim uyeqnum.’

²² “Onaqa tamo koba dena kamba endegsi minnej, ‘Ni kanğal tamo uge. Ino segi anjam dena e ino une ubtosiy ni pegimqai. Ni nami qalieem, e tamo njirin ani. Tamo qudei nanği waueqnab silali branteqnaqa e segi na eqnum. Tamo qudei nanği inği yageq nab melieqnaqa e segi na otorosim uyeqnum. Ni nami e qa degsim qalieem. ²³ Deqa ni kiyaaqa ijo silali di osi gilsim silali talq di atosai? Ni di atem qamu e bosimqa silali talq dena ijo silali aqa oto kobaqo qamu turtosim onum qamu.’ ²⁴ Degsi minjsiqa tamo qudei aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği minjrej, ‘Ninği aqa 20 kina di yayosibqa kanğal tamo nami wauosiqa 200 kina ej qaji di olo yiy.’ ²⁵ Onaqa nanği na minjeb, ‘O Tamo Koba, a 200 kina ejunu. Deqa ni kiyaaqa 20 kina olo yqa maronum?’

²⁶ “Onaqa tamo koba a na minjrej, ‘E ninği merngwai. Tamo a wau geregere taqatoqnqas di Qotei na olo wau koba yimqa a na taqatoqnqas. Ariya tamo a wau geregere taqatqasai di wau kiñala a na taqatejunu qaji di a olo bunu taqatqasai. Qotei na a kobotimqa a laña sqas.’ ²⁷ Osiqa minjrej, ‘Tamo nanği e qa jeu ateb qaji nanği di joqsib boiy. Nanği e qa mareb, “Tamo di a gago mandor ataib.” Deqa tamo nanği di joqsib bosib ijo ulatamuq endi nanği ñumib morenqab.’ ”

²⁸ Yesus a yawo anjam degsi marsiqa a Jerusalem aiqajqa gam dauryosiq aiyuqnej.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem aiyej

²⁹⁻³⁰ Yesus a aisiqa Betfage qure ti Betani qure ti Oliv mana utruq di jojomyosiqa aqa anğro aiyej qarijnjrsiqa minjrej, “Ninği aisib qure bei jojom di unu di brantosib donki bei tontonub unu di unqab. Donki di bunuj tamo bei nami aqa quraq di awoosaiuqnej qaji. Ninği donki di unsibqa sil palontosib titosib osib boiy. ³¹ Ninği sil palontoqnebqa tamo bei na nenemngwas kiyo, ‘Ninği kiyaaqa donki aqa sil palonteqnub?’ Degsi nenemngimqa ninği na minjiy, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.’ ”

³² Yesus a nanngi aiyel degsi minjrnsiq qarinnjrnaqa aisib anjam Yesus na minjrej qaji di dauryosib donki di uneb. ³³ Unsib sil palonteqnabqa donki aqa abu nanngi na nanngi aiyel nenemnjreb, “Ninngi kiyaaq donki aqa sil palonteqnub?” ³⁴ Degsi nenemnjrnabqa nanngi aiyel na kamba minjreb, “Tamo Koba a wau ti. Deqa a donki qa mergwo.”

³⁵ Degsi minjrnab odnjrnab nanngi aiyel donki di osib Yesus aqa areq osi gileb. Osi gilsib nanngo segi gara jugo piqtosib donki aqa quraq di tusib Yesus soqtosib donki aqa quraq di awoteb. ³⁶ Yesus a donki aqa quraq di awoonaqa donki a walwewosi aiyeqnaqa tamo unngasari nanngi nanngo gara jugo piqtelenjosib gamq di tuelenjoqneb. ³⁷ Onaqa Yesus a Oliv mana utru jojomyeqnaqa aqa angro garggekoba nanngi tulan areboleboleinjreanaqa lelenjoqneb. Yesus a nami manwa garggekoba yeqnaqa nanngi unoqneb deqa nanngi Qotei aqa nam soqtoqnsib endegsib maroqneb, ³⁸ “Ni Tamo Koba aqa nam na bonum deqa a ni tulan geregereimeqnu. Ni gago Mandor Koba. Iga Qotei Goge Koba aqa nam tulan soqtoqnqom! Lan qureq di lawo kumbra gaigai sqas.”

³⁹ Onaqa tamo unngasari nanngo ambleq dena Farisi qudei nanngi tigelosib Yesus minjreb, “O Qalie Tamo, ni ino angro nanngo medabu getentetnjrime.” ⁴⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “Ijo angro nanngo medabu getentqab di meniñ nanngi tamo bulyosib tulan murqumyoqnsib Qotei aqa nam soqtoqnqab.”

Yesus a Jerusalem nanngi qa akamej

⁴¹ Osiqa Yesus a Jerusalem jojomyosiq unsiqa akamej. ⁴² Akamosiq marej, “O Jerusalem tamo unngasari, bini bati endeqa ninngi Qotei aqa kumbra qalieeb qamu ninngi geregere lawo na unub qamu. Ariya kumbra di ninngi qa uliejunu deqa ninngi qalieqa keresai. ⁴³⁻⁴⁴ Deqa ninngi quiy. Bati bei brantimqa tamo qudei na bosib ninngi jeutngosib nungo qure koba endi agutibqa ninngi jaraiqa keresaingwas. Amqa nanngi na ninngi qoto itngosib tulan ugeugeingosib nungo qure koba endi niñaqyekritqab. Osib qure aqa meniñ kalil paraparainjrsib breinjribqa meniñ bei meniñ bei aqa quraq di sqasai. Meniñ kalil segiseqiqab. Jeu tamo nanngi bosib ninngi degngwab. Di kiyaaqa? Qotei na ninngi aqaryaingwajqa bati brantqo di ninngi poingosai deqa.”

Tamo unngasari nanngi atra tal miligiq di ingi ingi qarinyoqneb

⁴⁵ Osiqa Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq nam atej di tamo unngasari garggekoba nanngi ingi ingi qarinyoqnsibqa dena silali eqnab unjrnsiq nanngi winjrnaq jaraiyeb. ⁴⁶ Nanngi jaraiyeqnaqa Yesus na minjrej, “Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ijo tal endi pailyqajqa tal.’ Qotei aqa anjam degsi unu. Ariya ninngi na olo tal endi ugetonubqa a bajin tamo nanngo tal bulqo.”

⁴⁷ Yesus a bati gaigai atra tal miligiq giloqnsiq dia tamo unngasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. Bati deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti Yesus qalib moiqaqqa gam namoqneb. ⁴⁸ Ariya tamo unngasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quqwajqa tulan arearetnjroqnej. Deqa Juda gate nanngi Yesus qalib moiqaqqa gam namonab ugeinjrej.

20

Juda nanngi na Yesus nenemyeb, “Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum?”

¹⁻² Bati bei Yesus a atra tal koba miligiq gilsiq dia tamo unngasari nanngi Qotei aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Juda gate nanngi ti bosib nenemyeb, “Ni iga merge. Ni singila qabe na osimqa kumbra endi yeqnum? Yai na ni qarimej deqa ni wau endi yeqnum?” ³ Onaqa Yesus na minjrej, “E kamba anjam bei ninngi nenemngitqa ninngi e merbiy. ⁴ Yai na Jon qarinyonaqa bosiqqa tamo unngasari nanngi yansnjroqnej? Qotei na kiyo? Tamo bei na kiyo? Ninngi na merbiy.” ⁵ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi qairosib maroqneb, “Iga Yesus minjqom, ‘Qotei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di a iga mergwas, ‘Kiyaaqa ninngi Jon aqa anjam quetosai?’ ⁶ Ariya iga minjqom, ‘Tamo bei na Jon qarinyej’ degsi minjqom di tamo unngasari nanngi njirinosib bosib iga meniñ na lugwab. Di kiyaaqa? Nanngi mareqneb,

'Jon a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.' ” ⁷ Nanngi degsib qairosib olo Yesus minjeb, “Yai na kiyo Jon qarinyej di iga qaliesai.” ⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninngi degsib merbonub deqa e dego yai na qarinjbonaq bosim wau endi yeqnum di ninngi merngwasai.”

Wain wau qa yawo anjam

⁹ Osiqa Yesus a olo tamo ungasari nanngi yawo anjam bei endegsi minjrej, “Tamo bei a tigelosiqqa aqa wauq gilej. Gilsiqqa wain sil yageleosiqqa wau taqato tamo qudei nanngo banq di aqa wau uratetnjrsiqqa sawa isaq gilsiq dia sokobaiyej. ¹⁰ Sonaqa wain gei melionaqa a na aqa kanqal tamo bei qarinyonaqa wau taqato tamo nanngoq aisiq minjrej, ‘Wau lanja na e qarinqbqo bonum. Deqa ninngi wain gei ebibqa e na osi gilqai.’ Degsi minjrnaqa nanngi na a ojsib qalougetosib wiyonab lanja puluosiq gilej. ¹¹ Gilnaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonabqa a lanja puluosiq gilej. ¹² Onaqa wau lanja na olo kanqal tamo bei qarinyonaq ainaqa a dego qalougetosib ugeugeiyosib wiyonab gilej. ¹³ Onaqa wau lanja a are qalej, ‘E kiyerqai? E endegyqai. E ijo segi angro qujai e na tulanq qalaqalaiyeqnum qaji di qarinyit aiqas nanngi aqa anjam quetqab.’ ¹⁴ Degsi are qalsiqqa aqa segi njiri qarinyonaq aiyej. Aiyeqnaqa wau taqato tamo nanngi a unsibqa segi segi qairosib mareb, ‘Tamo a bqo endi wau lanja aqa segi njiri. A na aqa abu aqa inngi inngi kalil oqas. Deqa iga a qalsim moiotosimqa wau endi iga na oqom.’ ¹⁵ Degsib marsibqa wau lanja aqa njiri ojsib wau qalaq osi gilsib dia qalnab moiyej.

“Deqa ninngi kiyersib are qalonub? Wau lanja a bosimqa wau taqato tamo uge nanngi di kiyernjrqsas? ¹⁶ E ninngi merngwai. A bosim nanngi nñumsim moiotosim. Osim aqa wau di olo yainjrsim tamo qudei nanngo banq di uratetnjrimqa nanngi na kamba taqatesqab.” Yesus na tamo ungasari nanngi yawo anjam degsi minjrnaqa nanngi qusib minjeb, “Wau taqato tamo nanngi kumbra uge di yaib.”

¹⁷ Onaqa Yesus na nanngi koqnjrsiqqa minjrej, “Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu. Aqa damu ninngi poingwo e? Anjam agiende, ‘Tal gereiyo qaji tamo nanngi na tal ai arqsisbqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu. Tal ai di tal singilatqajqa deqa tigeltej.’

¹⁸ Ninngi quiy. Tamo ungasari ululojosib tal ai quraq aiqab qaji nanngi di tal ai dena nanngo tanu gingejyqas. Ariya tal ai di ulojosim tamo ungasari qudei nanngoq aisim jejamu ti tanu ti torei paraparainjrqsas.”

¹⁹ Onaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti yawo anjam di qusib endegsib qalieeb, Yesus a yawo anjam dena nanngo jejamuq di une qametnjrej. Nanngi degsib qalieosib deqa minjinj oqetnjrnaqa Yesus ojqa mareb. Ariya nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib deqa nanngi Yesus ojqa uratosib jaraiyeb.

“Iga Sisar takis yqom e?”

²⁰ Ariya atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus koqyesoqneb. Osib endegsib are qaleb, “Iga tamo qudei qarijnjrnannanngi Yesus aqa areq gilsib gisanjosib anjam bei nenemyibqa a nanngi tamo bole edegwas. Osim anjam grotimqa iga qusim ojsim Rom nanngo gate aqa banq di atqom.” Nanngi degsib are qalsibqa tamo qudei qarijnjnab nanngi Yesus aqa areq gileb. ²¹ Gilsib minjeb, “O Qalie Tamo, iga qalie, ni anjam bole maro qaji tamo. Ni anjam bole segi tamo ungasari nanngi minjroqnsim Qotei aqa kumbra osornjreqnum. Ni tamo bei ulaiyosaieqnum. Ni tamo nñam ti nanngi anjam bei minjroqnsim olo tamo nñam saiqoji nanngi anjam bei minjrosaieqnum. Ni anjam qujai tamo kalil nanngi minjreqnum. ²² Deqa ni iga merge. Iga Sisar takis yqom e? Yqasai e? Ni kiyersi are qalonum?” ²³ Onaqa Yesus a nanngo areqalo uge di poiyoonaqa minjrej, ²⁴ “Ninngi meniñ silali bei osorbiy.” Degsi minjrnaqa nanngi meniñ silali bei osi bosib osoryonab unsiqa minjrej, “Meniñ silali quraq endi tamo yai aqa ulatamu ti nñam ti unu?” Onaqa nanngi na minjeb, “Di Sisar aqa.” ²⁵ Onaqa a na minjrej, “Deqa Sisar aqa inngi inngi a qa olo yiy. Qotei aqa inngi inngi a qa olo yiy.” ²⁶ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa

tulaŋ prugugetosib mequmosib soqneb. Tamo uŋgasari naŋgo ŋamdamuq di naŋgi Yesus gisanjyib a anjam bei grotqa yonab ugeinjrej.

Tamo moreŋo qaji naŋgi olo subq na tigelqab

²⁷ Onaqa Sadyusi tamo qudei naŋgi Yesus aqa areq beb. Sadyusi naŋgi mareqnuq, “Tamo moreŋo qaji naŋgi olo subq na tigelqasai.” ²⁸ Deqa naŋgi bosib Yesus endegsib minjeb, “O Qalie Tamo, ni que. Moses a nami dal anjam endegsi nengrenjey, ‘Tamo bei a moiymqa aqa ŋauŋ aŋgro saiqoji soqnimqa aqa was bei na olo uŋa qobul di osim aqa was moiyej qaji aqa aŋgro ŋambabtetqas.’ Moses a nami dal anjam degsi nengrenjey. ²⁹ Deqa ni que. Was 7 naŋgi soqneb. Naŋgo was matu a uŋa osiqa moiyej. A aŋgro saiqoji. ³⁰ Onaqa aqa was yala na olo uŋa qujai di osiqa a dego moiyej. A aŋgro saiqoji. ³¹ Onaqa aqa was yala na olo uŋa qobul di osiqa a dego moiyej. A aŋgro saiqoji. Was 7 kalil naŋgi uŋa qujai di osib morejeb. Naŋgi aŋgro saiqoji. ³² Naŋgi kalil moreŋonabqa ariya bunuqna uŋa di a dego moiyej. ³³ Deqa ni iga merge. Mondonj subq na tigelobqatamo kalil naŋgi subq na tigelabqatamo uŋa di a yai aqa ŋauŋ tirtir sqas? Ni qalie, was 7 kalil naŋgi uŋa qujai di eb.”

³⁴ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandamq endi tamo naŋgi uŋateqnuq. Uŋa naŋgi tamoteqnuq. ³⁵ Ariya mondonj tamo uŋgasari Qotei na subq na tigelqagiltinrej qaji naŋgi subq na tigelosibqanaŋgi tamotqasai. Naŋgi uŋatqasai. ³⁶ Naŋgi laŋ aŋgro bul laŋa sqab. Qotei na naŋgi subq na tigeltinrimqanaŋgi aqa segi aŋgro bole sqab. Deqa naŋgi olo moreŋqa keresai. ³⁷ Niŋgi quiy. Tamo naŋgi moisib olo subq na tigelqab anjam di aqa utru Moses a nami babtosiq endegsi nengrenjey, ‘Ŋam mariŋ miligiq di puloŋeqnaqa Qotei a ŋam puloŋq di sosiqa Moses metosiq minjej, “E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.” ’ ³⁸ Qotei na Moses degsi minjej deqa iga qalieonum, Qotei a tamo moreŋo qaji naŋgo Qotei sai. A tamo ŋambile so qaji naŋgo Qotei. Deqa tamo kalil naŋgi Qotei aqa ŋamgalaq di ŋambile unub.”

³⁹⁻⁴⁰ Onaqa dal anjam qalie tamo naŋgi Yesus aqa anjam di qusibqanaŋgi olo anjam bei nenemyqajqa ulaeb. Deqa naŋgi na minjeb, “O Qalie Tamo, ino anjam di bole.”

Kristus a kiyersim Devit aqa ŋiri sqas?

⁴¹ Onaqa Yesus a olo naŋgi endegsi minjrej, “Dal anjam qalie tamo naŋgi kiyaraq mareqnuq, ‘Kristus a Devit aqa ŋiri?’ ⁴²⁻⁴³ Devit a nami marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Agi louqa buk miligiq di Devit a anjam endegsi nengrenjey, ‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minjej, “Ni ijo baŋ woq endi awo.

Aweoqnimqa e ino jeu tamo kalil naŋgi elenjosiy ino sorgomq di atitqa ni na naŋgi taqatnjroqnam.” ’

⁴⁴ Niŋgi uniy. Devit a marej, ‘Kristus a ijo Tamo Koba.’ Deqa Kristus a kiyersim Devit aqa ŋiri sqas?”

Dal anjam qalie tamo naŋgi kumbra uge uge yeqnuq

⁴⁵ Tamo uŋgasari kalil naŋgi Yesus aqa anjam di queqnaqba a na aqa aŋgro naŋgi endegsi minjrej, ⁴⁶ “Niŋgi dal anjam qalie tamo naŋgo kumbra uge geregere tenemtoqniy. Naŋgi koro sawaq di tamo uŋgasari naŋgi na naŋgo ŋam soqtetnjrsib baŋ ojetnjrqajqa deqa gara jugo olekokba jugoqnsib laqnuq. Naŋgi Qotei tal miligiq di, goiyo kokbaq di sosibqatamo ŋam ti naŋgo awo jaramq di awoqajqa tulaŋ areboleboleinjqnu. ⁴⁷ Naŋgi uŋa qobul naŋgi gisanjroqnsibqanaŋgo tal ti inŋi inŋi ti laŋa yainjqnuq. Osib tamo uŋgasari naŋgi na unjrsib naŋgo ŋam soqtetnjrqajqa deqa pailyo olekokba yeqnuq. Deqa mondonj Qotei na naŋgi awai tulaŋ ugedamu enjqnas.”

21

Uŋa qobul aqa silali kiŋala soqnej di Qotei yekritej

¹ Yesus a atra tal miligiq di sosiqa ŋam atej di ŋoro tamo naŋgi boqnsib silali ato qaji kulumq di silali ateqnab unjqroqnej. ² Onaqa uŋa qobul bei ŋoro tulaŋ saiqoji a dego bosiq

menin silali kiñilala aiyel segi atej. Atnaqa Yesus na unsiqa aqa angro nanngi minjrej, ³ “E bole mernjwai. Unja qobul endi a ñoro tulanj saiqoji. Deqa a na ñoro tamo kalil nanngi bunjrsiqa silali kobaquja atqo. ⁴ Ñoro tamo nanngi silali koba ti unub. Nanngi oto kiñala segi ateqnub. Ariya unja qobul endi a silali tulanj sai bole sai. Aqa menin silali kiñilala aiyel segi naj agi atekritqo.”

Bunuqna jeu tamo nanngi na atra tal niñaqyqab

⁵ Onaqa Yesus aqa angro qudei nanngi atra tal di koqyosibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Atra tal walato qaji menin di tulanj boledamu. Qotei atraiyqajqa ingi ingi ti menin ti turtosib atra tal endi walateb.” Onaqa Yesus na kamba minjrej, ⁶ “Atra tal ningi unonub endi bunuqna jeu tamo nanngi na bosib tulanj niñaqyosib aqa menin kalil paraparainjrsibqa taqal breinjraqab. Yimqa menin bei menin bei aqa quraq di sqasai. Menin kalil segiseqiqab.”

Gulbe kobaquja bunuqna brantqas

⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanngi na kamba nenemyeb, “O Qalie Tamo, bati gembu jeu tamo nanngi bosib atra tal endi niñaqyqab? Niñaqyqa osibqa kumbra kiye namoqna brantim iga unsim poigwas, ‘Bati di jojomoqo?’” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi gegerere nam atoqniy. Tamo qudei na ningi gisanjo uge. Bunuqna gisanj tamo gargekoba nanngi ijo ñam na boqnsib maroqnqab, ‘E Kristus.’ Qudei maroqnqab, ‘Kristus bqajqa bati agi jojomoqo.’ Degsib gisanjosib maroqnibqa ningi nanngi daurnjraib. ⁹ Bunuqna sawa bei bei qaji nanngi an na qotokobaoqnqab. Ningi deqa qusib ulaaib. Qotei a nami marej, ‘Kumbra di brantqas.’ Deqa brantem. Ariya kumbra di brantimqa dijo bati urur brantqasai. Soboleiyosim brantqas.”

¹⁰ Yesus a nanngi degsi minjrsiqa olo minjrej, “Bati deqa sawa bei ti sawa bei ti qotoqnqab. Mandor kokba qudei nanngi dego tigeloqnsibqa mandor kokba qudei nanngi qoto itnjroqnqab. ¹¹ Sawa bei beiq di mimiñ kokba ti ma uge ti mam ti ingi saio bati brantelenqas. Lanj goge di manwa bei bei brantoqnibqa tamo ungasari nanngi unoqnsib ulaugetoqnqab.

¹² “Ariya kumbra kalil di brantosaisoqnimqa Juda nanngi na bosib ningi jeutngooqnsib ugeugeingooqnsib ojelenoqnqab. Ojelenoqnsib anjam pegiyo talq di ningi tigeltngooqnsib tonto talq di breingooqnqab. Osib ijo ñam ugetqa are qaloqnsib ningi joqoqnsib Rom nanngo mandor ti nanngo gate ti nanngo ulatamuq di ningi tigeltngooqnqab. ¹³ Yimqa gam dena ningi ijo anjam bole palontoqnsib nanngi minjroqnqab. ¹⁴ Deqa ningi na kamba anjam kiye minjraqajqa deqa nami are koba qalaib. ¹⁵ E segi na nungo medabu singilatetngosiy powo engitqa ningi kamba anjam minjroqnqab. Minjroqnibqa nanngi nungo anjam di gotranjyqa yoqni ugeinjroqnqas.

¹⁶ “Bati deqa nungo ai abu nanngi ti nungo was nanngi ti nungo leñ nanngi ti nungo kadoi nanngi ti tigeloqnsib ningi ojelenoqnsib jeu tamo nanngo banq di atelenoqnqab. Osib ningi qudei lungooqnsib moreñoqnqab. ¹⁷ Ningi ijo ñam ejunub deqa tamo ungasari kalil nanngi ningi qa tulanj ugeoqnsib jeutngooqnqab. ¹⁸ Ariya Qotei na ningi gegerere taqatngooqnqas deqa ijo angro bei padalqasai. Ningi kalil bole sqab. Nungo gate banja bei dego ugeqasai. ¹⁹ Deqa ningi gulbe di qoboiyoqnsib singila na tigelesoqniy. Sosib dena ningi ñambile bole oqab.

Bunuqna qaja tamo nanngi Jerusalem qure niñaqyqab

²⁰ “Bunuqna qaja tamo nanngi bosib Jerusalem agutesqab. Agutesoqnsib ningi unsibqa endegsib qalieqab, ‘Bole, Jerusalem padalqajqa bati brantqo.’ ²¹ Bati deqa tamo ungasari Judia sawaq di unub qaji nanngi jaraiyosib manaq oqoqujatebe. Tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanngi qure uratosib jaraiyoqujatebe. Tamo ungasari wauq di, gamq di unub qaji nanngi olo puluosib qureq baib. Nanngi torei dena jaraiyoqujatebe. ²² Bati deqa Qotei na tamo ungasari nanngo une qa kambatnjrougetqas. Yimqa aqa anjam kalil nami nengrenjyeb qaji di aqa damu brantqas. ²³ O aiyoi! Bati deqa Qotei aqa minjin Juda nanngoq

aiyimqa gulbe tulan kobaquja nanngo mandamq di brantqas. Deqa uja guman ti uja angro mom ti nanngi jaraiyo banqioqnsib gulbe gargekoba oqnqab. ²⁴ Jeu tamo nanngi bosib Juda nanngi serie na ñumoqnib moreñoqnqab. Osib qudei ojelerjosib joqsib sawa bei beiq di uratnjroqnqab. Tamo Juda sai nanngi bosib Jerusalem tulan niñaqyosib singila na taqatesqab. Taqatesoqnib bati Qotei a nami giltej qaji di kereamqa a na nanngi olo taqal breinjrqas.

Tamo Angro a singila ti rian ti lanbiq na mandamq aiqas

²⁵ “Bati deqa sej ambruqas. Bai dego suwanqasai. Bongar nanngi ululojosib mandamq aiyelenqab. Yuwal dego korkortosim anjam atoqnqas. Yimqa sawa bei bei qaji nanngi quoqnib areqalo niñaqyetenjroqnmqa nanngi tulan ulaugetoqnqab. ²⁶ Lan goge di ingi ingi kalil renqinyelenamqa tamo ungasari nanngi unsib maroqnqab, ‘Bole, gulbe oqa batiqo.’ Nanngi degsib maroqnsib ulaugetoqnsib ñam eririqnjroqnqas. ²⁷ Bati deqa e Tamo Angro singila ti rian koba ti lanbiq na mandamq aiyooqnit tamo ungasari nanngi tarosib e nubqab. ²⁸ Kumbra kalil di brantqa utru atoqnmqa ningi ulaaib. Ningi tigelosib tarosib ñam atoqniy. Di kiyaaqa? Qotei na ningi awaingim ningi bole sqajqa bati jojomoq deqa.”

Ningi qura qa yawo anjam dena poingem

²⁹ Osiqa Yesus a yawo anjam endegsi minjrej, “Ningi qura ti ñam kalil ti unjriy. ³⁰ Ñam banqa qalsim olo ñalguyoqnmqa ningi unsib qalieqab, ‘Sej aqa bati jojomoq.’ ³¹ Dego kere kumbra kalil e ubtosim merñgonum qaji endi brantimqa ningi unsib endegsib qalieoiy, ‘Bole, Qotei na aqa segi tamo ungasari nanngi taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqajqa bati jojomoq.’

³² “E bole merñgwai. Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nanngi kalil moreño-saisoqnibqa kumbra kalil e ubtosim merñgonum qaji endi brantelenqas. ³³ Lan ti mandam ti koboqab. Ariya ijo anjam koboqa keresai.”

Ningi gegerere ñam atsib soqniye

³⁴ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningi gegerere ñam atsib soqniy. Ningi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nunngo segi jemu qa ingi ingi qa areqalo kobaiyoqnaib. Aliem urur bel qaleqnu dego kere bati uge di bosim ningi pruoqnggo uge. ³⁵ Od, bati uge di bosim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngoq di brantoqujatqas. ³⁶ Deqa ningi gaigai ñam atoqnsib Qotei pailyoqnsib soqniy. Yimqa Qotei a singila enqoqnmqa kumbra kalil brantelenqas qaji di ningi na britosib e Tamo Angro ijo ulatamuq di tigelesqab.” Yesus a degsi marej.

³⁷ Bati gaigai qanam Yesus a atra tal miligiq di sosiqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontoqnsiq minjroqnej. Qoloeqnaqa a olo qure uratoqnsiq mana ñam Oliv di ñeioqnej. ³⁸ Tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa anjam quqwa maroqnsib nobqolo ambru tigelosibqa atra tal miligiq giloqneb.

22

Judas a Yesus osim jeu tamo nanngo banq di atqas

¹ Onaqa Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa ñam Bem Tiyosai Qaji Uyyajqa Bati. Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnaqqa aqaryainjrej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ² Yori bati jojomonaqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Yesus qalsib moiyoqajqa gam ñamoqneb. Di kiyaaqa? Nanngi tamo ungasari nanngi ulainjreb deqa.

³ Onaqa Satan a Judas aqa miligiq aiyej. Judas aqa ñam bei Iskariot. A dego Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei. ⁴ Satan a Judas aqa miligiq aisiq walawalaiyonaqa tigelosiqqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanngi ti nanngoq gilsiqqa minjrej, “E Yesus osiy nunngo banq di atqai.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanngi areboleboleinjrnaqa minjeb, “Ni Yesus osim gago banq di atimqa iga ni silali emqom.” ⁶ Degsi minjnabqa a nanngo anjam di qusiqa minjrej, “Di kere.” Osiqa Judas a gilsiq a na Yesus osim nanngo banq di atqajqa

gam n̄amoqnej. A are qalej, “Yesus a tamo un̄gasari nan̄gi uratnjrsim a segi soqnimqa e na osiy Juda tamo kokba nan̄go ban̄q di atqai.”

Pita Jon wo nan̄gi yori bati aqa in̄gi in̄gi gereiyeb

⁷ Onaqa Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Bati brantej. Qotei a nami Israel nan̄gi endegsi minjrej, “Nin̄gi kaja du du nan̄gi n̄umelen̄osib siran̄meq di lēj liyibqa e na unsiy nin̄gi uratn̄gwai. E nin̄gi padalt̄ngwasai.” Qotei a nami Israel nan̄gi degsi minjrej. Kumbra deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Juda nan̄gi mareb, “Iga kaja du du nan̄gi n̄umelen̄osim Qotei atraiyqom.” ⁸ Onaqa bati deqa Yesus na Pita Jon wo nan̄gi minjrej, “Bini yori bati koba. Deqa nin̄gi aiyel aisib gago in̄gi in̄gi gereiyetgibqa iga koba na in̄gi uyqom.” ⁹ Onaqa nan̄gi aiyel na minjeb, “Ni iga merge. Iga aisim tal qabia in̄gi in̄gi gereiyqom?” ¹⁰⁻¹¹ Onaqa Yesus na nan̄gi aiyel qar̄in̄jrsiqa minjrej, “Nin̄gi aiyel aisib qure ambleq di tamo bei ya nobu qoboiyosim giloqnim gamq di itosib dauryiy. Nin̄gi a dauryosib tal a gogetqas qaji di miligiq gilsib tal lan̄ja endegsib minjiy, ‘Qalie Tamo a marqo, “E ijo an̄gro nan̄gi koba na awoosim yori bati aqa in̄gi uyqajqa warum a qabi unu?”’ ¹² Nin̄gi degsib minjibqa a na warum kobaquja bei gogeqsi unu di nin̄gi osor̄ngwas. Warum dia nami jar ti awo jaram ti atelēneb unu. Nin̄gi aiyel aisib warum dia gago in̄gi in̄gi gereiyelen̄oiy.” ¹³ Onaqa nan̄gi aiyel aisib anjam kalil Yesus na minjrej qaji degsi brantonab unsibqa in̄gi in̄gi kalil gereiyelen̄eb.

Yesus na aqa an̄gro nan̄gi bem ti wain ti anainjrej

¹⁴ Onaqa in̄gi uyqa bati brantonaqa Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi ti koba na awoosib in̄gi uyoqneb. ¹⁵ Nan̄gi in̄gi uyoqnsibqa Yesus na nan̄gi endegsi minjrej, “E jaqatin̄ osaiunum. Deqa e nin̄gi koba na awoosim yori bati aqa in̄gi uyqajqa tulan̄ areboleboleibqo. ¹⁶ E nin̄gi mer̄ngwai. E in̄gi endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon̄ Qotei na nin̄gi taqat̄ngosim a nun̄go Mandor Koba soqnimqa in̄gi endi aqa utru e na geregere batosiy olo uyqai.”

¹⁷ Osiqa a wain osiq gamban̄q di bilentosiqqa Qotei pailyosiqqa aqa an̄gro nan̄gi endegsi minjrej, “Nin̄gi wain gamban̄ endi osib uyiy. ¹⁸ E nin̄gi mer̄ngwai. E wain endi olo uyqasai. Degsi gilsiy mondon̄ Qotei na nin̄gi taqat̄ngosim a nun̄go Mandor Koba soqnimqa e olo uyqai.” ¹⁹ Osiqa Yesus a olo Qotei pailyosiqqa bem osiq gin̄gen̄yosiqqa nan̄gi en̄jrsiqa minjrej, “Endi ijo jejamu. E nin̄gi aqaryain̄gwa osim deqa engonum. Deqa nin̄gi osib uyiy. Bunuqna nin̄gi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁰ Onaqa nan̄gi bem uynabqa Yesus na olo wain gamban̄ osiq Qotei pailyosiqqa minjrej, “Wain gamban̄ endi ijo lēj. Nun̄go une kobotqajqa deqa ijo lēj aisim Qotei aqa anjam bunuj nami gereiyej qaji di sin̄gilatqas. ²¹ Ariya nin̄gi quiy. Ijo an̄gro bei na e osim tamo qudei nan̄go ban̄q di atqas. An̄gro di agi iga koba na endego awoosim in̄gi uyeqnum. ²² E Tamo An̄gro. Deqa Qotei na nami merbej, ‘Ni moiqam.’ A degsi merbej deqa e aqa anjam di dauryosiy moiqai. Ariya an̄gro e osim tamo qudei nan̄go ban̄q di atqas qaji a tulan̄ padalougetqas.” ²³ Yesus na aqa an̄gro nan̄gi degsi minjrnaq qusibqa segi segi maroqneb, “An̄gro yai a kumbra di yqas?”

Yesus aqa an̄gro nan̄gi n̄irin̄osib anjam na qotoqneb

²⁴ Onaqa Yesus aqa an̄gro nan̄gi segi segi n̄irin̄osib yai a an̄gro kalil bun̄njrsim n̄am ti sqas deqa anjam na qotoqneb. ²⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Mandor kokba sawa sawa kalil taqateq̄nub qaji nan̄gi n̄irin̄ na sawa taqateq̄nub. Yeq̄nab tamo un̄gasari nan̄gi na nan̄go n̄am soqtoq̄nsib mareq̄nub, ‘Nan̄gi sawa taqato tamo bole.’ ²⁶ Ariya kumbra di nun̄goq di saiq. Nun̄go ambleq di an̄gro bei a tamo kobaquja sqa marsimqa a mati tamo lan̄aj bul soqnem. Osim a tamo kobaquja sqas. Nun̄go ambleq di an̄gro bei a n̄am ti sqa marsimqa a mati nun̄go wau tamo soqnem. Osimqa a n̄am ti sqas. ²⁷ Nin̄gi are qaliy. Tamo yai a tamo kobaquja? Tamo awoosiq in̄gi uyeqnu a kiyo? Tamo wauosiq in̄gi suweiyeqnu a kiyo? Tamo agi awoosiq in̄gi uyeqnu qaji a tamo kobaquja. Ariya ijo kumbra degsi sosai. E nun̄go ambleq endi sosim nin̄gi wauet̄ngeqnum.

²⁸ “O ijo angro, e gulbe qoboieqnam ningi e uratbosaieqnu. Ningi e beterbeqnu. ²⁹ Ijo Abu na e Mandor Koba atej dego kere e kamba ningi mandor atelənqai. ³⁰ Osiq mondon e nungo Mandor Koba sosiy ningi koba na ingi ti ya ti uyoqnom. Yimqa ningi awo jaram kokbaq di awoosib Jekop aqa angro 12 nanjo moma kalil nanjo taqatnjroqnaqab.”

Pita a gisañoqalubtosim marqas, “E Yesus qaliesai”

³¹ Osiqa Yesus a olo marej, “O ijo angro kalil Saimon ombla ningi quiy. Satan na ningi uneq waingwa marqo. Ningi singila na tigelesosib e daurbqab kiyo e uratbosib jaraiqab kiyo di Satan a nungo areqalo tenemtosisim qalieqajqa deqa ningi uneq waingwa marqo. Agi tamo nanjo bem sum ñoqoryoqnsib damu eleñeqnu dego kere. ³² O Pita, e ni qa gaigai endegsim pailyeqnum, ‘O Abu, ni na Pita aqa areqalo singilatetimqa a e uratbqasai.’ E ni qa degsim pailyeqnum. Bole, ni mati ulonqam. Ariya bunuqna ni olo are bulyosim ijoq bqam. Bosim ino was nanjo singilatnjroqnaqam.”

³³ Onaqa Pita na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na marimqa aqo ombla tonto talq aisim moreñqom. E ulaqasai.” ³⁴ Onaqa Yesus na minjej, “O Pita, ni que. Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

Yesus aqa angro nanjo silali ti qaqun ti sebru ti oqab

³⁵ Osiqa Yesus na aqa angro nanjo endegsi minjrej, “E ningi nami qaringsosim merngem, ‘Ningi gilsib ijo anjam mare mare laqniy. Ningi silali ti gilaib. Nunjo qaqun aib. Singa taqal jigaib.’ Degsi merngonamqa ningi ingi bei qa truqueb e?” Onaqa nanjo na minjeb, “Sai. Iga ingi bei qa truquosai.” ³⁶ Onaqa a na minjrej, “Ariya bini e anjam di beltosiy olo endegsi merngwai. Nunjo silali bei soqnim oiy. Nunjo qaqun bei soqnim di dego oiy. Ningi sebru saiamqa nunjo gara jugo bei qarinyosib silali osib dena sebru awaiyiy. ³⁷ E ningi merngwai. Anjam e qa nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo ungasari nanjo marqab, “Kristus a une tamo.” ’ ” ³⁸ Onaqa Yesus aqa angro nanjo na minjeb, “O Tamo Koba, ni unime. Iga sebru aiyel ejunum.” Onaqa Yesus na minjrej, “Di kere.”

Yesus a Oliv manaq oqsiq dia Qotei pailyej

³⁹ Yesus aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiq Jerusalem uratosiq Oliv manaq oqej. Aqa angro nanjo dego a dauryosib oqeb. ⁴⁰ Oqsib nañu agu beiq di brantosib Yesus na aqa angro nanjo minjrej, “Ningi endegsib pailiy, ‘O Abu, gulbe bei na iga uneq waigaiq.’ ” ⁴¹ Yesus a degsi minjrsiq nanjo uratnjrsiq kiñala sasalej. Tamo bei na meniñ waiyim isaq yala gilqas dego kere a sasalosiq singa pulutosiq Qotei pailyej. ⁴² A endegsi pailyej, “O Abu, ni marimqa gulbe endi ijoq baiq. Gulbe endi ya uge uyo bul. Unqum, ni ijo areqalo dauryaim. Ni ino segi areqalo dauryosim ye.”

⁴³⁻⁴⁴ Yesus a degsi singila na Qotei pailyoqnsiq a are tulañ gulbekobaiyej. Onaqa a ñeskobaiyosiq aqa ñes leñ ti mandamq aiyuqnej. Bati deqa lañ angro bei aisiq Yesus taqyosiq singilatej. ⁴⁵⁻⁴⁶ Yesus a pailyo koboonaqa a olo tigelosiq aqa angro nanjo areq aisiq ñam atej di nanjo are gulbe na ñereñesonab unjrej. Unjrnaqa minjrej, “Ningi kiyaa ñereñejunub? Ningi tigelosib Qotei pailyoqniy. Yim gulbe bei nunjoq bqas di gulbe dena ningi uneq waingwasai.”

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej

⁴⁷ Yesus a anjam degsi mareqnaqa aqa angro 12 nanjo deqaji bei agi Judas a na tamo gargekoba nanjo joqsiqa Yesus aqa areq di branteb. Brantonabqa Judas a Yesus aqa areq bosiq kundoqyej. ⁴⁸ Kundoqyonaqa minjej, “O Judas, e Tamo Angro. Tamo nanjo endi e ojqaqqa deqa ni na e kundoqbonum e?”

⁴⁹ Onaqa tamo nanjo di Yesus ojqa laqnabqa aqa angro nanjo unsibqa Yesus minjeb, “O Tamo Koba, ni marimqa iga gago sebru osim tamo nanjo di ñumnam moreñqab.” ⁵⁰ Degsi minjsibqa aqa angro bei na aqa sebru osiq atra tamo gate aqa kanqal tamo bei gateq di qalqajqa sebru waiyej grotosiq dabkala wo segi gentetej. ⁵¹ Onaqa Yesus na aqa angro

nanği minjrej, “Kumbra degyaib. Uratij.” Degsi minjrjsiq tamo di aqa dabkala ojnaqa olo boleej.

⁵² Onaqa Yesus na atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nanği ti Juda gate nanği ti minjrej, “E leñ ojo tamo unum deqa kiyo nınđi sebru ti torom ti eleñosib e ojqa bonub e?” ⁵³ E bati gaigai atra tal miligiq di nınđi koba na soqnem. Bati deqa nınđi yala bañ waiyosib e ojosai. Ariya bati uge nuñgoq di brantqo deqa nınđi e ojonub. Endego ambru aqa siñgila agi brantqo.”

Pita a marej, “E Yesus qaliesai”

⁵⁴⁻⁵⁵ Onaqa nanği Yesus ojsib walwelosib atra tamo gate aqa talq osi gileb. Nanği Yesus osi gileqnaqqa Pita a kiñala isa isaq na nanği daurnjrjsiq gilej. Gilsiq atra tamo gate aqa tal meq di brantej. Brantosiqa qaja tamo qudei nanği tal meq di ñam tunğuyosib awesonabqa bosiq nanği koba na ñam yoroqnej. ⁵⁶ Pita a ñamyuwo areq di awesonaqa kangal uña bei na unsiq koqyosiq qaja tamo nanği minjrej, “Tamo endi Yesus ombla soqneb.” ⁵⁷ Onaqa Pita a saidosiq minnej, “Uña, e tamo di qaliesai.” ⁵⁸ Sokiñalayonaq tamo bei na olo Pita unsiq minnej, “Ni dego Yesus aqa anğro bei.” Onaqa Pita na minnej, “E aqa anğro sai.” ⁵⁹ Olo kiñala soboleiyonaq tamo bei na Pita koqyosiq siñgila na marej, “Tamo endi a dego Galili qaji tamo. Deqa e qalieonum, a Yesus ombla soqneb.” ⁶⁰ Onaqa Pita na minnej, “Ni anjam maronum di e poibosai bole sai.” Degsi minjnaqa tuwe anjamej. ⁶¹⁻⁶² Tuwe anjamonaqa Tamo Koba a bulosiqqa Pita koqyej. Koqyonaqa anjam nami Yesus na minnej qaji, “Bini tuwe anjamosaisoqnimqa ni gisañoqalubtosim marqam, ‘E Yesus qaliesai,’ ” anjam deqa olo are qalsiqqa poiyoonaqa tal qalaq gilsiqqa tulañ akamugetej.

Nanği na Yesus misiliñyoqnsib bañ na qaloqneb

⁶³ Tamo Yesus ojob qaji nanği a misiliñyoqnsibqa bañ na qaloqneb. ⁶⁴ Qaloqnsibqa aqa ñamdamu gara na qosetosib minjoqneb, “Ni Kristus amqa ni ubtosim mare, yai na ni lumqo?” ⁶⁵ Degsib minjoqnsib olo misiliñ anjam gargekoba minjoqneb.

Yesus a Juda tamo kokba nanđo ulatamuq di tigelej

⁶⁶ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nanği ti koroosib Yesus osib tigeltosib nenemyeb, ⁶⁷ “Ni Kristus amqa geregere merge.” Onaqa a na minjrej, “E kamba anjam merñgwai di nınđi ijo anjam quetbqasai. ⁶⁸ E anjam bei nenemñgwai di nınđi olo anjam merbqasai. ⁶⁹ Deqa e nınđi endegsi merñgwai. E Tamo Anğro. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e Qotei siñgila koba ti unu qaji aqa bañ woq di awesqai.”

⁷⁰ Yesus a nanği degsi minjrnaqa nanği na minjeb, “Deqa ni Qotei aqa ñiri e?” Onaqa a na minjrej, “Od. Anjam nınđi maronub di kere.” ⁷¹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusib tulañ minjin oqetnrnaqa segi segi maroqneb, “Aqa une agi a segi babtqo iga quonum. Deqa iga kiyaaq tamo bei olo metonam bosim aqa une marqas?”

23

Juda tamo kokba nanđi Yesus osib Pailat aqa ulatamuq di tigelteb

¹ Juda tamo kokba nanği degsib marsibqa Yesus osi gilsib Rom nanđo gate Pailat aqa ulatamuq di tigelteb. ² Tigeltosib Pailat minjeb, “Iga Yesus uneqnum, a na Juda tamo unğasari nanği kumbra ugeq breinjreqnu. Osiqa nanği mandor koba Sisar takis yqajqa saidnrjoqnsiqqa minjreqnu, ‘E segi nuñgo Mandor Koba. E segi Kristus.’ ” Juda tamo kokba nanği degsib Yesus aqa jejamuq di une qameteb. ³ Onaqa Pailat a nanđo anjam di qusiqqa Yesus nenemyej, “Ni Juda nanđo Mandor Koba e?” Onaqa Yesus na minnej, “Od. Anjam ni maronum di kere.” ⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti tamo unğasari kalil nanği ti minjrej, “E segi are qalonum, Yesus aqa jejamuq di une bei saiqoji.” ⁵ Degsi minjrnaqa nanği na kamba minjeb, “Yesus a tamo unğasari nanği kumbra uge dauryqajqa are tigeltetnrreqnu. Agi a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa dena Judia sawaq aisiq qure qure kalilq di walweloqnsiqqa dena bosiq gago qure endia dego kumbra degyeqnu.”

Pailat na Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej

⁶ Onaqa Pailat a nanggo anjam di qusiqa nenemnjrej, “Yesus a Galili qaji tamo e?” ⁷ Degsi nenemnjrnaqa nangi na minjeb, “Od, a Galili qaji tamo.” Onaqa Pailat a nanggo anjam di qusiqa minjrej, “Mandor Herot a Galili sawa taqatejunu. Bini a Jerusalem endi unu. Deqa e Yesus qarinyitqa a Herot aqaq gilimqa a kamba Yesus aqa anjam quqwas.” Degsi minjrsiqa Yesus qarinyonaqa Herot aqaq gilej.

⁸ Herot a nami Yesus qa anjam quoqnej deqa a Yesus itqajqa arearetoqnej. Yesus a bosim Herot aqa ulatamuq di manwa bei yim unqajqa deqa are qaloqnej. Deqa a Yesus aqa ulatamuq unsiqa tulan areboleboleiyej. ⁹ Onaqa a na Yesus anjam garggekoba nenemyoqnej. Nenemyeqnaqa Yesus a kamba anjam bei marosai. A torei mequmesoqnej. ¹⁰ Deqa atra tamo kokba ti dal anjam qalie tamo nangi ti bosib Herot aqa ulatamuq di tigelosib Yesus aqa jejamuq di une garggekoba qamelejoqneb. ¹¹ Onaqa Herot aqa qaja tamo qudei nangi ti Yesus tulan ugeugeiyosib misilinyoqneb. Osib gara jugo olekoba mandor kokba nangi gaigai jigeqnub deqaji bei osib jigetosib qarinyonab olo Pailat aqaq aiyej. ¹² Bati qujai deqa Herot Pailat wo nangi jeu turyeb. Nami nangi ombla jeu soqneb.

Pailat a marej, “Ningi Yesus a namburbasq di qamiy”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Pailat na atra tamo kokba ti Juda gate nangi ti tamo ungasari kalil nangi ti metnjrnaqa aqa areq bosib koroonaqqa endegsi minjrej, “Ningi Yesus osib ijo areq di tigeltosib merbonub, ‘Tamo endi a tamo ungasari nangi kumbra ugeq breinjreqnu.’ Merbonubqa e segi Yesus geregere nenemyonum ningi quonub. Une kalil ningi aqa jejamuq di qameqnub qaji di e quonum ugeibqo. E aqa jejamuq di une bei itosai. ¹⁵ Herot a dego Yesus aqa jejamuq di une bei itosai. Deqa a na Yesus olo qarinyoqqa ijoq bqo. Deqa ningi quiy. Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laja moiyoqqa keresai. ¹⁶⁻¹⁷ Deqa e ijo qaja tamo nangi minjrit nangi bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.”

¹⁸ Onaqa tamo ungasari kalil nangi Pailat aqa anjam di qusibqa nangi tulan murqumyosib minjeb, “Ni Yesus urataim. Ni a moiyoqqa. Osim Barabas oqeq atsim iga ege.” ¹⁹ Barabas a nami tamo qudei nangi joqsiqa Rom nangi ti qotsib tamo qudei ñumeb deqa qaja tamo nangi Barabas osib tonto talq di waiyeb. ²⁰ Ariya Pailat a Yesus uratim oqedqajqa are soqnej deqa a na tamo ungasari nangi olo minjrej, “Ningi marib e Yesus uratit gilqas.” ²¹ Onaqa nangi olo tulan murqumyoqnsib wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus urataim. Ni a namburbasq di qame! Ni a namburbasq di qame!” ²² Onaqa olo minjrej, “Kiyaqa Yesus qalit moiqa? A une kiye yej deqa a namburbasq di qamqai? Ningi Yesus aqa une bei babtosai. Deqa e a laja moiyoqqa keresai. Deqa e ijo qaja tamo nangi minjrit nangi bu toqon na kumbainyosib a uratib gilqas.” ²³⁻²⁴ Onaqa tamo ungasari nangi olo tulan murqumyoqnsib singila na Pailat saidyoqnsibqa wainyoqnsib minjoqneb, “Ni Yesus namburbasq di qame!” Degsib singila na Pailat minjeqnab nanggo anjam dena Pailat aqa anjam qalotoqnej. Deqa a nanggo anjam di dauryosiq minjrej, “Di kere. Ungum. E na ijo qaja tamo nangi minjrit Yesus osi gilsib namburbasq di qamib moiqa.” ²⁵ Degsi minjrsiqa Barabas tonto talq dena oqeq atsiqa nangi enjrej. Osiqa tamo ungasari nanggo areqalo dauryosiq Yesus osiqa qaja tamo nanggo banq di atnaqa nangi na aqa qawarq di aqa segi namburbasq atetosib a osib gileb.

Nangi Yesus osib namburbasq di qameb

²⁶ Nangi Yesus osi giloqnsibqa gamq di tamo bei walweloq Jerusalem aiyeqnaqa a turosib ojsib Yesus aqa qawarq dena namburbasq yayosib tamo di yonabqa a kamba qoboyosiq gam na Yesus dauryosiq giloqnej. Tamo di aqa ñam Saimon. A Sairini qure qaji.

²⁷ Tamo ungasari tulan garggekoba nangi Yesus gam na dauryosib giloqneb. Giloqnsibqa nanggo ambleq di unja qudei nangi are tulan gulbeinjrnaqa Yesus qa akamoqnsib lou ti giloqneb. ²⁸ Gileqnabqa Yesus a qusiqa bulosiq nangi minjrej, “O Jerusalem ungasari, ningi e qa akamaib. Ningi nunjo angro nangi qa ti ningi segi qa ti akamoiy. ²⁹ Ningi quiy. Bati bei brantimqa tamo nangi endegsib marqab, ‘Unja nanggo miligi

ugeej qaji nanġi ti unġa anġrotosaieqnuġ qaji nanġi ti areboleboleinjrqas. Unġa anġro munġum anainjrosaieqnuġ qaji nanġi deġo areboleboleinjrqas.’ Tamo nanġi deġsib marqab. ³⁰ Osib mana nanġi minjrqab, ‘Niġi bosib iga kabutġosib ulitġiy.’ ³¹ O unġasari, e nġam ġesġi bul. Tamo nanġi na e kumbra uġe ebeqnuġ. Tamo nanġi di nġam moiyo bul. Deġa kumbra tulaġ uġedamu nanġoġ di brantqas.”

³² Bajinġ tamo aiyel deġo nġamburbasq di nġumib morenġqajqa marsib Yesus koba na joqsib ġiloqneġ. ³³ Nanġi ġiloqnsib sawa agu kiġnala bei aqa nġam Tamo Gate Tanu di brantosib dia Yesus nġamburbasq di qameġ. Qamsib bajinġ tamo aiyel nanġi deġo nġamburbasq di nġumeb. Bei Yesus aqa baġ woq di qameġ. Bei Yesus aqa baġ qonaġq di qameġ. ³⁴ Yesus a nġamburbas ġoġe di sosiqa a endegsi pailyej, “O Abu, ni na tamo nanġi e ġaintbonuġ qaji nanġo une di kobotime. Nanġi une yonub di nanġi qaliesai.” Bati deġa qaja tamo nanġi Yesus aqa ġara elenġa marsib ġiltelenġeb. Osib meniġ silali alaġneġ. Tamo yai aqa meniġ na buġnjrqas di a na ġara oqas. Deġsib marsib meniġ silali alaġosib ġara eleġeb.

³⁵ Onaqa tamo unġasari kalil nanġi tigelesosib Yesus koqyeqnaġba Juda ġate nanġi na Yesus misilinġyoqnsib endegsib maroqneġ, “A na tamo unġasari nanġi aqaryainjroqneġ. Ariya a na aqa seġi jeġamu aqaryaiyqa ġeresai. A maroqneġ, ‘E Qotei aqa Kristus. A na e ġiltbeġ.’ Anġam di boleamqa a na aqa seġi jeġamu aqaryaiyosim nġamburbas uratosim mandamq aiyem.” ³⁶⁻³⁷ Qaja tamo nanġi deġo Yesus deġsib misilinġyoqneġ. Osib aqa areġ ġilsib wain isa koba anaiyosib minġeb, “Ni Juda nanġo Mandor Koba boleamqa ni ino seġi jeġamu aqaryaiyosim nġamburbas urat.” ³⁸ Osib nġamburbas mutu ġoġeġ di anġam endegsib nenġrenġeb, “Tamo endi a Juda nanġo Mandor Koba.”

³⁹ Onaqa bajinġ tamo bei nġamburbasq di qameġ qaji a na Yesus misilinġyosiq minġej, “Ni Kristus amqa ni ino seġi jeġamu aqaryaiyosim aqo aiyel deġo aqaryaige.” ⁴⁰ Onaqa bajinġ tamo bei na aqa anġam di qusiqa nġirinġtosiq minġej, “ġulbe Yesus a oqo endi ni deġo onum. Deġa ni kiyaaqa Qotei ulaiyosai?” ⁴¹ Aqo aiyel une tamo. Deġa iga ġere morenġqom. Ariya Yesus aqa jeġamuq di une bei saiqoġi.” ⁴² Osiqqa Yesus minġej, “O Yesus, mondoġ ni olo bosim Mandor Koba sosimqa ni e qa are qalsim e ame.” ⁴³ Onaqa Yesus na minġej, “Bini qujai ni e ombla laġ qureġ di sqom. E bole mermonum.”

Yesus a moiyeġ

⁴⁴⁻⁴⁵ Qanam ġiġe seġ bati 12 onaqa sawa kalil tulaġ ambruosi sonaq ġilsiq seġ bati 3 onaq bilaqteġ. Bati qujai deġa ġara kobaquja atra tal miligiq di ġainġesoqneġ qaji a ġoġe na branġosiq aisiq poaiyeleġ.

⁴⁶ Onaqa Yesus a tulaġ leleġosiqqa mareġ, “O Abu, e na ijo qunuġ osim ino baġq di atonum.” Deġsi marsiqqa mondoġ titosiq moiyeġ.

⁴⁷ Onaqa qaja tamo nanġo ġate a Yesus deġsi mondoġ titosiq moiyeġ di unsiqa Qotei aqa nġam soqtosiqqa mareġ, “Bole, Yesus aqa jeġamuq di une bei saiqoġi.”

⁴⁸ Onaqa tamo unġasari kalil Yesus unqa beleġeb qaji nanġi deġo Yesus deġsi moiyeġ di unsibqa a qa are tulaġ ġulbeinjrnaqa are soqoġneġ. Osib ġaraiyosib nanġo seġi seġi talġ ġileleġeb.

⁴⁹ Yesus aqa kadoi kalil nanġi ti unġasari qudei nami Yesus dauryosib ġalili sawa uratosib ġerusalem beleġeb qaji nanġi ti isaġ di tigelesosibqa Yesus a nġamburbasq di ġainġosiq moinaq koqyoqneġ.

Josep a Yesus aqa jeġamu osiq subq ateġ

⁵⁰ Tamo bei aqa nġam Josep a soqneġ. A Juda nanġo ġate bei. A Arimatea qure qaji. Arimatea a ġudia sawaq di unu. Josep a tamo bolequja. Aqa kumbra tulaġ boledamu. ⁵¹ A endegsi are qaloqneġ, “Bunuqna Qotei a bosim ġaġo Mandor Koba sosim iga taqatġwas.” A deġsi are qaloqnsiq Qotei qa tariġoqnsiq soqneġ. Juda ġate koġba nanġi Yesus qalib moiġajqa anġam qoseb bati deġa Josep a nanġi koba na anġam qososai. A nanġo anġam di uratoqneġ. ⁵² Tamo di a Pailat aqa areġ bosiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jeġamu osiy subq atqa ġere e?” ⁵³ Onaqa Pailat na odyonaqa ġilsiq Yesus aqa jeġamu nġamburbasq

dena osiq gara qat na dalaosiq osi gilsiq sub bei nami meniḡ miligiq di gereiyeb qaji dia atej. Sub di bunuj. Sub dia nami tamo bei jugosaiqneḡ. ⁵⁴ Juda naḡgo yori bati brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej.

⁵⁵ Bati di unḡasari qudei nami Yesus dauryosib Galili sawaq dena beleḡeb qaji naḡgi Josep koba na subq gileb. Gilsib Josep na Yesus subq atnaq uneb. ⁵⁶ Unsib olo puluosib naḡgo talq aisib ḡam so aqa ya quleq tulaḡ boledamu di gereiyosib atnab soqnej. ḡam so aqa ya di Yesus aqa jejamuq di liyqajqa marsib deqa gereiyeb. Onaqa yori bati brantonaqa naḡgi Qotei aqa dal anjam dauryosib wau getentosib aqaratosib soqneḡ.

24

Yesus a olo subq na tigelej

¹ Yori bati koboonaqa nebeonaq nobqolo amburu unḡasari naḡgi olo tigelosib ḡam so aqa ya quleq boledamu nami gereiyeb qaji di osib Yesus aqa jejamuq di liyqajqa deqa subq gileb. ² Naḡgi gilsib ḡam ateb di meniḡ kobaquja sub me getentesoqnej qaji di waqosiq taqal di sonaq uneb. ³ Unsib sub miligiq aiyeb di naḡgi Tamo Koba Yesus aqa jejamu unosai. ⁴⁻⁵ Deqa naḡgi are tulaḡ kobainjrej. Onaqa tamo aiyel naḡgi brantosib unḡasari naḡgo areq di tigelesonab unjrsib tulaḡ ulaugetosib turuosib mandamq di ḡam queḡ. Tamo aiyel di naḡgo gara tulaḡ minjalo. Onaqa naḡgi na unḡasari naḡgi minjreb, “Ninḡi kiyaaq tamo moiyo sawaq endi tamo ḡambile unu qaji a qa ḡameqnuḡ? ⁶ Yesus a endi sosai. A olo subq na tigelqo. Nami a Galili sawaq di sosiqa bati deqa a na ninḡi endegsi mernḡej, ‘E olo subq na tigelqai.’ Ninḡi aqa anjam deqa olo are walḡgwo kiyo? ⁷ Agi a ninḡi endegsi mernḡej, ‘E Tamo Anḡro ojsibqa une tamo naḡgo baḡq di atib lubib moiqai. Bati qalub koboamqa e olo subq na tigelqai.’”

⁸⁻⁹ Onaqa unḡasari naḡgi Yesus aqa anjam deqa olo are qalsibqa subq dena puluosib aisib anjam kalil tamo aiyel na minjreb qaji di Yesus aqa anḡro 11 naḡgi tamo qudei ti sainjreb. ¹⁰ Unḡa bei aqa ḡam Maria. A Makdala qure qaji. Bei Joana. Bei Maria. A Jems aqa ai. Unḡasari qudei dego tamo aiyel naḡgo anjam di qusib aisib Yesus aqa anjam maro tamo naḡgi sainjreb. ¹¹ Sainjrnaḡ qunab ugeinjrnaḡ mareḡ, “Unḡasari naḡgo anjam di laḡa sa anjam.” ¹² Onaqa Pita a tigelosiqa urur ti gilsiq sub miligiq di tirosiq ḡam atej di Yesus dalaeb qaji gara di segi sonaq unej. Unsiqa olo puluosiq aqa talq aisiq kumbra deqa are koba qaloqnej.

Yesus aqa anḡro aiyel naḡgi Emeus ḡamq di Yesus tureḡ

¹³ Bati qujai deqa Yesus aqa anḡro aiyel naḡgi Jerusalem uratosib qure bei aqa ḡam Emeus deq giloqneḡ. Jerusalem dena tigelosib Emeus qureq gilqajqa kiḡala isaḡ 11 kilomita dego. ¹⁴ Naḡgi aiyel giloqnsibqa kumbra kalil jeu tamo naḡgi na Yesus yoqneḡ qaji deqa ombla maroqnsib giloqneḡ. ¹⁵ Gileqnaḡqa Yesus a segi naḡgoq di brantosiqa naḡgi koba na walwelosib giloqneḡ. ¹⁶ Naḡgi Yesus uneb ariya naḡgi a qa poinjrosai.

¹⁷ Deqa a na naḡgi aiyel endegsi nenemnjrej, “Ninḡi anjam kiye maroqnsib gileqnuḡ?” Degsi nenemnjrnaḡ naḡgi tigeleb. Yesus a moiyej deqa naḡgi aiyel ulatamu tulaḡ ugeinjrej. ¹⁸ Onaqa bei aqa ḡam Kliopas a na kamba Yesus minjej, “Tamo gargekoba naḡgi Jerusalem endi unub. Ni segi kiyo kumbra brantej qaji deqa qaliesai?” ¹⁹ Onaqa Yesus na kamba nenemnjrej, “Kumbra kiye brantej?”

Onaqa naḡgi aiyel na minjreb, “Kumbra kalil Nasaret tamo Yesus aqaq di brantej qaji iga deqa mareqnum. A Qotei aqa medabu o qaji tamo bole soqnej. A Qotei ti tamo unḡasari kalil ti naḡgo ḡamdamuq di maḡwa kokba yoqnej. Osiqa anjam singila ti dego maroqnej. ²⁰ Ariya a kumbra degyeqnaqa gago gate naḡgi ti atra tamo kokba ti naḡgi na a ojsib Rom naḡgo baḡq di ateb. Atnabqa naḡgi na a osib tigeltosib minjreb, ‘Ni une tamo. Deqa ni moiqam.’ Degsib minjsib a osib ḡamburbasq di qalnab moiyej. ²¹ Iga are qalem, ‘Yesus a na qujai iga Israel tamo unḡasari awaigim iga bole sqom.’

“Anjam bei dego unu. Yesus a moiyej bati qalub gilqo. ²²⁻²³ Yqoqa nobqolo amburu gago unḡasari qudei naḡgi Yesus aqa subq gilonub naḡgi aqa jejamu unosai. Dena puluosib

bosib iga mergonub, 'Iga subq di laŋ angro qudei unjronumqa nanŋi na mergonub, "Yesus a subq na tigelqo. Deqa a ŋambile unu." ' Uŋgasari nanŋi na iga degsi mergonubqa iga tulaŋ prugugetonum. ²⁴ Tamo qudei nanŋi iga koba na sonam nanŋi dego subq gilonub. Gilsib kumbra kalil uŋgasari nanŋi na unsib saigonub qaji di unonub. Ariya nanŋi Yesus aqa jejamu unosai."

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, "Nuŋgo areqalo tulaŋ truquingwo. Qotei aqa medabu o tamo nanŋo anjam nami maroqneŋ qaji di niŋgi poiŋgosai. ²⁶ Anjam agiende. Kristus a jaqatiŋ koba osim moisim laŋ qureq oqimqa Qotei na ñam kobaquja yqas." ²⁷ Osiqa Yesus a segi qa anjam kalil nenŋrenq di so qaji di nanŋi sainjrej. A Qotei aqa medabu o tamo kalil nanŋi Moses ombla nanŋo anjam nenŋrenq di so qaji dena utru atsik anjam gegerere plaltosiq minjroqnej.

²⁸⁻²⁹ Ariya nanŋi qalub koba na walwelosib qure nanŋi gilqa mareb qaji di jojomyosib Yesus a nanŋi uratnjrsim gam bei dauryqa laqnaqa nanŋi aiyel na saidyosib minjeb, "Ni iga uratgaim. Qoloqas. Deqa ni iga koba na sqom." Degsi minjnabqa a nanŋi aiyel daurnjrsiqa nango tal gogetosib koba na soqneŋ. ³⁰ Sosib awoosib iŋgi uyoqnsib Yesus a bem osiq Qotei pailyosiqa bem giŋgenyosiqa nanŋi aiyel anainjrej. ³¹ Anainjrnaqa bati deqa nanŋi Yesus qa poinjrnaqa mareb, "Bole, tamo endi Yesus." Degsib marnabqa Yesus a nanŋo ambleq na loumosiq ulaŋej. ³² Ulaŋonaq nanŋi mareb, "Bole, aqo aiyel gamq di walweleqnamqa Yesus a Qotei aqa anjam nenŋrenq di so qaji di aqa utru gegerere plaltosiq mergeqnaqa iga quoqnsim tulaŋ arearetgoqnaj."

³³ Nanŋi aiyel degsib marsib bati qujai deqa nanŋi tigelosib olo puluosib Jerusalem aisib Yesus aqa angro 11 nanŋi tamo qudei ti koroesonab itnjreb. ³⁴ Onaqa nanŋi na nanŋi aiyel endegsib minjreb, "Tamo Koba a bole subq na tigelqo. Agi a subq na tigelosiq Saimon aqad di brantqoqa a bole unqo." ³⁵ Degsib minjnabqa nanŋi aiyel kamba anjam kalil gamq di Yesus na minjrej qaji deqa ti a na bem giŋgenyosiq anainjrnaqa nanŋi a qa poinjrej deqa ti nanŋi sainjreb.

Yesus aqa angro nanŋi a uneb

³⁶ Degsib sainjreŋq nabqa Yesus a segi nanŋo ambleq di brantosiq minjrej, "Niŋgi are lawo soqniy." ³⁷ Degsi minjrnaqa nanŋi kalil ulaosib tulaŋ prugugetosib are qaleb, "Iga buga bei unonum kiyo?" ³⁸ Onaqa Yesus na minjrej, "Niŋgi kiyaqa e buga qa marsib ulaosib prugonub? ³⁹ Endi e di. Niŋgi ijo baŋ bile unsib ijo siŋga unsib baŋ waiyosib ijo jejamu ojsib poiŋwas, e damu ti tanu ti. Buga a damu ti tanu ti saiqoji." ⁴⁰⁻⁴¹ Yesus na nanŋi degsi minjrsiqa aqa baŋ ti siŋga ti nanŋi osornjrnaqa nanŋi unsib tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa nanŋi olo areqalo aiyeltoqnsib are koba qaloqneŋ. Yeqnaqa Yesus na minjrej, "Niŋgi iŋgi bei unu e?" ⁴²⁻⁴³ Onaqa nanŋi qe bei koiteb qaji di gentosib mutu bei Yesus yonab osiq nanŋo ŋamdamuq di uyej.

⁴⁴ Uysiqa minjrej, "E nami niŋgi koba na sosimqa endegsi merngoqnem, 'Dal anjam kalil Moses a e qa nenŋrenyej qaji di aqa damu brantqas. Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanŋi e qa nenŋrenyeŋ qaji di dego aqa damu brantqas. Anjam kalil louqa buk miligiq di e qa nenŋrenyeŋ qaji di dego aqa damu brantqas.' E nami niŋgi degsi merngoqnem." ⁴⁵ Osiqa Yesus a nanŋo areqalo waqtetnjrnaqa nanŋi Qotei aqa anjam nenŋrenq di so qaji di aqa utru gegerere poinjrej. ⁴⁶ Onaqa Yesus na olo minjrej, "Kristus a jaqatiŋ koba osim moisim bati qalub koboamqa a olo subq na tigelqas anjam di nenŋrenq di unu. ⁴⁷⁻⁴⁸ Deqa ijo anjam maro tamo nanŋi sawa sawa kalilq giloqnsibqa dia ijo anjam palontoqnaqab. Palontoqnaqab tamo uŋgasari nanŋi quoqnsib are bulyoqnaqab. Yimqa Qotei a ijo ñam na nanŋo une kobotetnjroqnaqas. O ijo angro, niŋgi segi ijo anjam maro tamo unub deqa kumbra kalil e nami nuŋgo ŋamdamuq di yoqnem qaji deqa tamo uŋgasari nanŋi sainjroqniy. Niŋgi Jerusalem endia wau di utru atsib laqniy. ⁴⁹ Niŋgi quiy. Mondor Bole ijo Abu a nami nuŋgoq qarinyqa marej qaji di e na qarinyit nuŋgoq bqas. Deqa niŋgi qure endia tariŋoqniy. Tariŋosib soqnaqab laŋ goge na Qotei aqa siŋgila nuŋgoq bqas."

Qotei na Yesus osiq laŋ qureq oqej

⁵⁰ Osiqa Yesus na aqa aŋgro naŋgi joqsiqa Jerusalem uratosib Betani qureq gileb. Gilsib dia aqa baŋ soqtosiqa naŋgi qa pailyej. ⁵¹ Pailyeqnaqa Qotei na a metonaq naŋgi uratnrsiqa laŋ qureq oqej. ⁵² A laŋ qureq oqeqnaqa naŋgi siŋga pulutosibqa a qa louosib tulaŋ areboleboleinjrej. Onaqa naŋgi olo puluosib Jerusalem aiyeb. ⁵³ Aisib bati gaigai atra tal miligiq di sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb.

JON

Qotei a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej

¹ Tulañ nami ingi ingi kalil brantosaisonabqa Anjam a soqnej. Anjam a Qotei ombla soqneb. Anjam a segi Qotei. ² Tulañ nami Anjam a Qotei ombla soqneb. ³ Anjam a singila ti soqnej. Singila dena Qotei na ingi ingi kalil gereiyej. Ingi bei gam bei na brantosai. Ingi ingi kalil brantelerneb qaji di Anjam a segi na gereiyej. ⁴ Anjam a segi ñambile qa utru. Ñambile di puloñ bul. Ñambile dena tamo ungasari nanği suwantnjreqnu. ⁵ Puloñ di ambruq di suwanjeqnu. Ambru na puloñ di mosotqa keresai.

⁶ Tamo bei brantej aqa ñam Jon. Qotei na a qarinyonaq bej. ⁷ A bosiqqa puloñ qa anjam palontoqnej. Di kiyaaqa? Tamo ungasari kalil nanği aqa anjam qusib puloñ qa nanço areqalo singilatqajqa deqa. ⁸ Jon a puloñ sai. A puloñ qa anjam palontqajqa bej. ⁹ Puloñ di puloñ bole. A mandamq aisiqa tamo ungasari kalil nanği suwantnjreqnu.

¹⁰ Anjam a mandamq di soqnej. Aqa singila na Qotei a mandam atej. Ariya tamo ungasari mandamq di soqneb qaji nanği a qa poinjrosai. ¹¹ A aqa segi qure utruq ainaqa aqa leñ qujai nanği a areiyosai. ¹² Ariya tamo ungasari a areiyosib aqa ñam qa nanço areqalo singilateb qaji nanği a na giltnjrnaqa nanği Qotei aqa angro tintinj branteb. ¹³ Ai abu na ñambabtnjro qaji nançoq dena nanği Qotei aqa angro brantosai. Nanço segi areqalo na nanği Qotei aqa angro brantosai. Tamo bei aqa areqalo na dego nanği Qotei aqa angro brantosai. Qotei a segi na marnaqa nanği aqa angro tintinj branteb.

¹⁴ Anjam di a tamo bulyosiqa gago ambleq di soqnej. Sonaqa iga aqa ñam koba ti aqa singila koba ti unem. A segi qujai Qotei aqa ñiri. A iga qa are tulañ boleiyeqnu. A segi anjam bole qa utru. ¹⁵ A qa nami Jon a anjam palontoqnsiqa endegsi lelenjoqnej, “E nami maroqnem, ‘Tamo di a ijo qoreq na bqas. E ñambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulañ bunbejunu.’”

¹⁶ Qotei aqa ñiri a iga kalil qa are tulañ boleiyeqnu. Aqa kumbra dena a na iga tulañ gegerereigeqnu. ¹⁷ Bole, nami Qotei a Moses aqa wau na iga dal anjam egej. Ariya Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are boleiyosiqa anjam bole egej. ¹⁸ Tamo bei na Qotei aqa ulatamu unosai. Qotei aqa ñiri a na qujai iga Qotei osorgej. Qotei aqa ñiri a segi Qotei. A aqa Abu aqa areq di sosiq beteryejunu.

Jon yansnjro qaji a anjam palontoqnej

¹⁹ Bati bei Juda tamo kokba nanği na atra tamo ti Livai nanği ti qarijnjrnaqqa Jerusalem qure uratosib Jon aqa areq gilsib nenemyeb, “Ni tamo yai?” ²⁰ Ariya Jon a anjam ulitosai. A segi qa ubtosiqa minjrej, “E Kristus sai.” ²¹ Onaqa nanği na olo nenemyeb, “Deqa ni tamo yai? Ni Elaija kiyo?” Onaqa a na minjrej, “Sai.” Onaqa nanği na olo nenemyeb, “Ni Qotei aqa medabu o tamo iga a qa tariñeqnum qaji tamo de kiyo?” Onaqa a na kamba minjrej, “Sai. E a sai.” ²² Deqa olo nenemyeb, “Ni tamo yai? Ni segi qa kiyersi mareqnum di gegerere mergimqa iga olo aisim tamo nanği iga qarignonub qaji di minjrqom.” ²³ Onaqa Jon na minjrej, “Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo Aisaia a anjam endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei a wadau sawaq di tulañ lelenjoqnsim tamo ungasari nanği minjroqnas, ‘Tamo Koba a bqajqa gam gereiyeti.’” Aisaia a nami anjam degsi nengrenyej. Gam gereiyqa tamo agi e segi.”

²⁴ Tamo nanği di Farisi nanği na qarijnjrnaqqa Jon aqaq gileb. ²⁵ Deqa nanği olo Jon nenemyeb, “Ni Kristus sai. Ni Elaija sai. Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo di sai. Deqa ni kiyaaqa tamo ungasari nanği yansnjreqnum?” ²⁶ Onaqa Jon na kamba minjrej, “E ya na nanği yansnjreqnum. Ariya nunço ambleq di tamo bei unu. Ningi a qa qaliesai. ²⁷ A ijo qoreq na bqas. A ñam ti unu. E ñam saiqoji. Deqa e na a kangalyqajqa e tamo bolesai.” ²⁸ Jon a Betani qureq di nanği anjam degsi minjroqnej. Betani qure di Jordan ya taqal beiq di unu. Dia Jon na tamo ungasari nanği yansnjroqnej.

Yesus a Qotei aqa Kaja Du

²⁹ Nebeonaqa Yesus a walweloziq Jon aqa areq beqnaqa unsiq marej, “Ningi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du. A na qujai tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanjo une kobotetnrqas. ³⁰ E tamo deqa nami endegsi merngoqnem, ‘A ijo qoreq na bqas. E nambabosaisonamqa a nami soqnej. Deqa a na e tulan bunbejunu.’ ³¹ E nami a qa qaliesai. Ariya Israel nanji a qa qalieqajqa deqa e bosim ya na tamo ungasari nanji yansnjreqnum.”

³² Jon a nanji degsi minjrsiqa olo minjrej, “Qotei aqa Mondor a lan qure uratosiq binon bulosiq mandamq aisiqa Yesus aqa gateq di awoonaq e unem. ³³ E nami Yesus qa qaliesai. Ariya Qotei agi e ya na tamo ungasari nanji yansnjrqajqa qarinqej qaji a na merbej, ‘Ijo Mondor Bole a aisim tamo bei aqa gateq di awoamqa ni unqam. A na qujai Mondor aqa singila na tamo ungasari nanji yansnjroqnaqas.’ ³⁴ Qotei na e degsi merbonaqa e tamo di unsim marem, ‘Bole, a Qotei aqa Hiri.’”

Tamo qalub nanji Yesus dauryeb

³⁵⁻³⁶ Olo nebeonaqa Jon aqa angro aiyel nanji ti koba na tigelesonabqa Yesus a walweloziq gileqnaqa Jon na unsiqa nanji aiyel minjrej, “Ningi uniy. Tamo di a Qotei aqa Kaja Du.” ³⁷ Degsi minjrnaqa nanji aiyel Jon dauryqa uratosib olo Yesus dauryosib gileb. ³⁸ Onaqa Yesus a bulosiq nanji aiyel a dauryosib beqnaqqa unjrsiqa nenemnjrej, “Ningi aiyel kiyaa e daurbeqnaq?” Onaqa minjeb, “Rabai, ni tal qabia unum?” Nam “Rabai” di Hibu anjam. Gago anjam, “Qalie Tamo Koba.” ³⁹ Onaqa Yesus na nanji aiyel minjrej, “Ningi bosib ijo tal uniy.” Onaqa nanji Yesus dauryosib gilsib tal a soqnej qaji di uneb. Unsib sejq bati 4 onaqa bilaqtej deqa nanji a ombla soqneb.

⁴⁰ Tamo aiyel Jon aqa anjam qusib Yesus dauryeb qaji bei aqa nam Andru. A Saimon Pita aqa was. ⁴¹ A Yesus uratosiq walweloziq aqa was Saimon itosiq minjej, “Iga Mesaia unonum.” Nam “Mesaia” di Hibu anjam. Gago anjam, “Kristus.” ⁴² Degsi minjsiqa Saimon osiq Yesus aqa areq osi gilej. Onaqa Yesus na Saimon unsiqa minjej, “Ni Saimon. Ni Jon aqa hiri. Bunuqna ino nam Sifas mermoqnaqab.” Nam “Sifas” di Hibu anjam. Gago anjam, “Pita.” Aqa damu, “Meniq.”

Yesus a Filip Nataniel wo nanji metnjrej

⁴³ Olo nebeonaqa Yesus a Galili sawaq gilqa osiqa tamo bei aqa nam Filip itosiq minjej, “Ni e daurbe.” ⁴⁴ Filip a Betsaida qure qaji. Di Andru Pita wo nanjo qure utru. ⁴⁵ Onaqa Filip a aisiqa tamo bei aqa nam Nataniel itosiq minjej, “Ni au. Iga tamo a qa nami Moses marsiq dal anjamq di nengrenyej qaji a unonum. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji dego a qa maroqnsib nengrenyoqneb. Tamo di Yesus Nasaret qure qaji. A Josep aqa hiri.” ⁴⁶ Onaqa Nataniel na kamba Filip minjej, “Nasaret di qure kiñala. Di qure kobaquja sai. Tamo bole bei a qure dena brantqa kere kiyo?” Onaqa Filip na minjej, “Ni bosim tamo di unime.”

⁴⁷ Onaqa Nataniel a walweloziq Yesus aqa areq beqnaqa unsiqa a qa marej, “Ningi uniy. Tamo di a Israel tamo bolequja. A gisan anjam marosaieqnu.” ⁴⁸ Onaqa Nataniel na Yesus nenemyej, “Ni kiyersi e qa qalieonum?” Onaqa Yesus na kamba minjej, “Filip a ni metmosaisonamqa ni qura utruq di awesonamqa e ni numonum.” ⁴⁹ Onaqa Nataniel a Yesus aqa anjam di qusiqa minjej, “O Qalie Tamo Koba, ni degsi maronum deqa e poibqo, ni Qotei aqa Hiri. Ni Israel nanjo Mandor Koba.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni qura utruq di awesonam e ni numonum e degsi ubtosim mermonumqa ni qusim ino areqalo e qa singilatunum e? Di ijo singila kiñala segi e babtonum. Bunuqna e ijo singila kokba babtoqnit ni unoqnaqam.” ⁵¹ Osiqa nanji kalil minjrej, “Ningi quiy. E bole merngwai. E segi Tamo Angro. Deqa bunuqna lan waqamqa Qotei aqa lan angro nanji ijo jejamuq na lan qureq oqoqnsib olo mandamq aiyonib ningi unjrqab.”

¹ Bati aiyel koboonaqa Kana qure agi Galili sawaq di unu dia tamo bei uña bañ ojqa bati brantej. Deqa tamo ungasari nanngi koroosib ingi goiyeb. Anjam qarinyonab Yesus aqa ai a koro deq gilej. ² Yesus aqa angro nanngi ti dego metnjrnab koro deq gileb. ³ Koroosib ingi uyeq nabqa wain saijnrnaqa Yesus aqa ai na minnej, “Nanngi wain saijnrqa.” ⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Ai, di ino wau. Di ijo wau sai. Ijo wauqa bati brantosaiunu.” ⁵ Onaqa aqa ai na kangal tamo nanngi endegsi minjrej, “Yesus a anjam kiye merngimqa di dauryiy.”

⁶ Tal dia ya nobu 6 kokba meniñ na gereiyo qaji atelejonab soqneb. Juda nanngi Qotei pailyqa oqnsib ya nobu dena ya tigoqnsib nanngo bañ ti jejamu ti yansoqneb. Deqa ya nobu di atelejonab soqneb. Ya nobu quja quja 100 lita. ⁷ Ariya Yesus na kangal tamo nanngi minjrej, “Ya nobu di maqteleñiy.” Onaqa nanngi ya nobuq di ya qamelejonab maqej. ⁸ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yiy.” Onaqa kangal tamo nanngi Yesus aqa anjam di dauryosib ya bei tigsib osi gilsib goiyo lanja a yeb. ⁹ Ya di Yesus na bulyonaq wain babej. Wain babonaqa goiyo lanja a uyo oneiyosiq marej, “Endi wain bolequja.” Wain di qabe na bej di a qaliesai. Kangal tamo ya tigebe qaji nanngi segi qalie. Onaqa goiyo lanja a na tamo uña bañ oje qaji di metonaq aqa areq bonaq minnej, ¹⁰ “Bati gaigai tamo nanngi ingi goiyoqnsib wain qaqatiñ bole namo tamo nanngi anainjreqnab uyeq nub. Uyeq nab olo bunu wain qaqatiñ bolesai di anainjreqnub. Ariya ni degyosai. Ni wain qaqatiñ bole tentosim namo wain qaqatiñ bolesai anainjronum uyonub olo bunu wain qaqatiñ bole anainjronum.”

¹¹ Yesus a Kana qureq di mañwa di babtej. Kana qure agi Galili sawaq di unu. A nami mañwa bei babtosaioqnej. Bati di qujai a na mañwa babtqa utru atej. Mañwa dena a na aqa segi ñam koba ti aqa singila koba ti boleq atej. Onaqa aqa angro nanngi mañwa di unsibqa a qa nanngo areqalo singilateb.

¹² Ariya uña bañ ojqa bati di koboonaqa Yesus aqa was nanngi ti aqa angro nanngi ti aqa ai koba na Kana qure uratosib Kaperneam qureq gileb. Gilsib dia bati qudei soqneb.

Tamo nanngi atra tal miligiq di ingi ingi qarinyoqneb

¹³ Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnabqa nanngi eleñej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomonaqa Yesus a Jerusalem aiyej. ¹⁴ Aisiq atra tal kobaquja miligiq gilej. Gilsiqqa ñam atej di tamo nanngi na makau ti kaja ti binonñ ti qarinyeq nabqa tamo qudei na awaiyeq nab unjrej. Silali piloqneb qaji tamo nanngi nanngo awo jaramq di awesosib silali pileq nabqa nanngi dego Yesus na unjrej. ¹⁵ Unjrsiqqa raungqa osiq dena toqonñ gereiyosiq ganinyoqnsiq nanngi kalil nanngo kaja ti nanngo makau ti winjrnaga atra tal uratosib jaraiyeb. Silali piloqneb qaji tamo nanngi dego winjrsiq nanngo awo jaram bilbelyosiq silali bimblyetnjrej. ¹⁶ Osiqa tamo nanngi binonñ qarinyoqnsibqa dena silali oqneb qaji nanngi endegsi minjrej, “Ningñi binonñ di eleñosib jaraiyiy. Ningñi na ijo Abu aqa tal endi ingi qarinyo tal bulyaib.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa angro nanngi aqa kumbra di unsibqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji deqa olo are qaleb. Agi nami endegsib nengrenyeb, “O Abu, e ino tal qa tulañ arearetbqo. Deqa e ino tal bole sqajqa singilaeqnum.”

¹⁸ Yesus na tamo nanngi di winjrnaga Juda tamo kokba nanngi unsibqa deqa nenemyeb, “Ni mañwa kiye babtim dena iga poigwas, ni Qotei aqa ñam na kumbra endi yeqnum?”

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningñi na atra tal kobaquja endi kongrontibqa bati qalub qa e olo tigeltqai.” ²⁰ Onaqa nanngi na minjeb, “Atra tal endi gereiyeq nab wausau 46 koboej. Ni kiyaga bati qalub qa olo tigeltqa maronum? Keresai.”

²¹ Yesus a atra tal qa marej di aqa segi jejamu sigitosiqqa yawo anjam marej. ²² Deqa bunuqna a subq na tigelonaqa aqa angro nanngi aqa anjam deqa olo are qalsibqa Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji deqa poinjrnaga Yesus qa nanngo areqalo singilateb.

Yesus a tamo kalil nanngo kumbra qa qalie bole

²³ Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnabqa nanngi eleñej. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus a Jerusalem di sosiqa mañwa babteqnaqa tamo ungasari tulañ gargekoba nanngi unoqnsib aqa ñam qa nanngo areqalo singilatoqneb.

²⁴ Ariya Yesus a nanği areinjrosai. A tamo kalil nanği qa qalie bole. ²⁵ A powo bei qa truquosaieqnu. Deqa tamo bei na tamo nanği qa ubtosim Yesus minjaiq. A segi tamo nanngo areqalo qalie bole.

3

Nikodemus a qolo Yesus ombla anjam qaireb

¹ Jerusalem dia tamo bei soqnej aqa ñam Nikodemus. A Farisi tamo. A Juda nanngo gate bei. ² A qolo Yesus aqa areq bosiq minnej, “O Qalie Tamo Koba, iga qalieonum, ni powo tamo bole. Ni Qotei aqaq na bem. Qotei a ni singila emosai qamu marjwa ni yeqnum qaji di ni babtqa keresai qamu.”

³ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E bole mermqai. Tamo bei a angro mom bunuj bulosim ñambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. Deqa a Qotei unqa keresai.” ⁴ Onaqa Nikodemus na nenemyej, “Tamo a qeliqo di a kiyersim olo aqa ai miligiq aisim angro mom bulosim ñambabqas?”

⁵ Onaqa Yesus na kamba minnej, “E bole mermqai. Tamo bei a ya na ti Qotei aqa Mondor na ti angro mom bunuj bulosim ñambabqasai di Qotei na a taqatosim aqa Mandor Koba sqasai. ⁶ Ningi nungo ai abu nanngo jejamuq dena ñambabeqnu deqa ningi mandam tamo unub. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo bei ñambabtqas di a mondor ti sqas. ⁷ E ni mermonum, ‘Ningi angro mom bunuj bulosib ñambaboiy.’ Ni ijo anjam di qusim prugugetaim. ⁸ Jagwa a segi puyocnsiq sawa sawaq gileqnaqa ni aqa anjam ato queqnum. Ariya a qabe na kiyo boqnsiq qabiteqnu di ni qaliesai. Tamo kalil Qotei aqa Mondor aqa singila na angro mom bunuj bulosib ñambabeqnu qaji nanği kere dego.”

⁹ Onaqa Nikodemus na olo Yesus nenemyej, “Kumbra di kiyersi brantqas?” ¹⁰ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Ni Israel nanngo qalie tamo koba. Ni kiyaaq ijo anjam endeqa poimosai? ¹¹ E bole mermqai. Anjam iga qalieonum qaji deqa mareqnum. Kumbra iga uneqnum qaji deqa saeqnum. Ariya ningi gago anjam endi ojosaieqnu. ¹² Endego e mandam qa anjam merñgonumqa ningi qusib nungo areqaloq di singilatosai. Deqa e lañ qure qa anjam dego merñgit ningi kiyersib nungo areqaloq di singilatqab? ¹³ Tamo bei a lañ qureq oqosai. E Tamo Angro e segi qujai lañ qureq dena mandamq aiyem. ¹⁴ Nami Moses a wadau sawaq di sosiq a amal sigitosiq soqtosiq gaintej. Dego kere e Tamo Angro soqtbosib gaintbqab. ¹⁵ Amqa tamo kalil e qa nanngo areqalo singilatqab qaji nanği ñambile gaigai sqab.

¹⁶ “Qotei aqa ñiri qujai unu. Qotei na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanği tulañ qalaqalainjrsiq deqa aqa segi ñiri qujai di nanği enjrej. A endegsi are qalej, ‘Tamo ungasari nanği ijo Angro qa nanngo areqalo singilatqab di nanği padalqasai. Nanği ñambile gaigai sqab.’ Qotei a degsi are qalsiq deqa aqa segi ñiri qujai nanği enjrej. ¹⁷ Qotei a tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngo une qa peginjrqqa marsiq aqa ñiri qarinyosai. A nanği eleñam nanği padalaib deqa osiq aqa ñiri qarinyonaq mandamq aiyej. ¹⁸ Tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanği Qotei na peginjrqasai. Ariya tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilatosai qaji nanği Qotei na peginjrqas. Di kiyaaq? Nanği aqa segi ñiri qujai aqa ñam qa nanngo areqalo singilatosai deqa. ¹⁹ Qotei na tamo ungasari nanği di peginjrqas di aqa utru agiende. Puloñ a mandamq ainaqa nanği amburu qa arearetnjroqnej. Nanği puloñ qa arearetnjrosai qnej. Di kiyaaq? Nanği kumbra uge yoqneb deqa. ²⁰ Tamo ungasari kalil kumbra uge yeqnu qaji nanği puloñ jeuteqnu. Nanngo kumbra uge di puloñ na boleq ataim deqa nanği puloñ aqaq bosai qnu. ²¹ Ariya tamo ungasari anjam bole dauryeqnu qaji nanği puloñ aqaq beqnu. Boqnsib wau bole bole yeqnabqa tamo nanği unoqnsib mareqnu, ‘Bole, nanği Qotei aqa singila na wau di yeqnu.’”

Jon yansjro qaji a Yesus qa anjam palontoqnej

²² Bati bei Yesus aqa angro nanği ti walwelosib Judia sawaq gileb. Gilsib dia sosibqa Yesus na tamo ungasari nanği yansjroqnej. ²³ Jon yansjro qaji a Ainon qureq di sosiq

a dego tamo ungasari nanngi yansnjroqnej. Ainon qure di Salim qure jojomoq di unu. Dia ya koba soqnej deqa tamo ungasari nanngi Jon aqa areq beq nabqa a na yansnjroqnej. ²⁴ Herot na Jon tonto talq di waiyosaisoqnej deqa Jon a kumbra di yoqnej.

²⁵ Bati bei Jon aqa angoro qudei nanngi Juda tamo bei ti jejamu yanso kumbra qa anjam na qotoqneb. ²⁶ Osib nanngi Jon aqa areq gilsib minjeb, "O Qalie Tamo, nami tamo ni ombla Jordan ya taqal beiq di sosibqa ni a qa anjam maroqnem qaji bini tamo ungasari kalil nanngi aqa areq gileq nabqa a na yansnjreqnu. Nanngi inoq bosaieq nub." ²⁷ Onaqa Jon na kamba minjrej, "Qotei lan qureq di unu qaji a na iga ingi bei egwasai di iga ingi bei oqa keresai. ²⁸ Ningi segi ijo anjam bei quoqneb. Agi e merngoqnem, 'E Kristus sai. Qotei na e namoqna qarinqbonaq e Kristus bqajqa gam gereiyetem.' ²⁹ Tamo unja ban ojqa qaji a segi na unja di oqa. Aqa was a lanja qalaq di tigelesosimqa tamo unja ban ojqa qaji aqa anjam quoqnaq. Qusimqa tulan areboleboleiyqa. Dego kere e bini tulan areboleboleibqo. ³⁰ Kristus aqa nam tulan kobaqas. Ijo nam aguq aiqa." Jon na aqa angoro nanngi degsi minjrej.

³¹ Tamo lan qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na ingi ingi kalil tulan bunjrejunu. Mandam qaji tamo ungasari nanngi mandam endeqa kumbra yoqnsib anjam mareq nub. Ariya tamo lan qureq di sosiqa dena mandamq aiyej qaji a na ingi ingi kalil tulan bunjrejunu. ³² Kumbra a uneqnu qaji a deqa saeqnu. Anjam a queqnu qaji di a na babtosiq mareqnu. Ariya mandam qaji tamo ungasari nanngi aqa anjam di ojosaieq nub. ³³ Tamo ungasari Yesus aqa anjam di ojeq nub qaji nanngi a qa nanngo areqalo singilatoqnsib mareq nub, "Bole, Qotei a anjam bole qa utru." Nanngi degsi mareq nub. ³⁴ Tamo Qotei na qarinyej qaji a Qotei aqa anjam babtosiq mareqnu. Di kiyaa? Qotei na aqa Mondor a torei yekritej deqa. A na aqa Mondor potosiq taqal bei segi Yesus yosai. ³⁵ Abu na aqa segi Niri qalaqalaiyeqnu deqa a na ingi ingi kalil aqa banq di atelenej. ³⁶ Tamo ungasari Qotei aqa Niri qa nanngo areqalo singilateq nub qaji nanngi hambile gaigai sqab. Ariya tamo ungasari Qotei aqa Niri aqa anjam dauryqa urateq nub qaji nanngi hambile itqasai. Qotei aqa minjin nanngoq di sqas.

4

Yesus a Samaria unja bei wo anjam maroqneb

¹⁻³ Farisi nanngi endegsi queb, "Yesus a Jon bunyosiqa tamo ungasari tulan gargekoba yansnjreqnaqa nanngi a dauryeq nub. Jon a tamo gargekoba yansnjrosai eqnu." Farisi nanngi degsi queb. Bole, Yesus a segi na tamo ungasari nanngi yansnjrosai eqnej. Aqa angoro nanngi na yansnjroqneb. Tamo Koba Yesus a qalieej, Farisi nanngi degsi queb. Deqa a Judia sawa uratosiqa olo Galili sawaq gilej. ⁴ A gam dauryosiqa Samaria sawa amble potosiqa walweloq gilej.

⁵ Gilsiq Samaria nanngo qure kiñala bei aqa nam Sikar di brantej. Qure qalaq di mandam mutu bei soqnej. Mandam mutu di Jekop a nami aqa niri Josep yej. ⁶ Ya uyqajqa sub dia soqnej. Ya sub di Jekop a nami bogej qaji. Yesus a walweloq qanam jige sejen bati 12 onaqa aqa jejamu asgiyonaqa aqaratqa osiqa ya sub qalaq di awoej.

⁷⁻⁸ Onaqa aqa angoro nanngi ingi awaiyqa marsib qure miligiq aiyej. Aiyeq nabqa Samaria unja bei a ya tugwajqa bej. Bonaqa Yesus na minjej, "Ya gamban tigsim e anaibe." ⁹ Onaqa Samaria unja dena Yesus kamba minjej, "Ni Juda tamo. E Samaria unja. Deqa ni kiyaa e merbonum, 'Ya gamban tigsim e anaibe?'" Unja na degsiqa Yesus minjej. Di kiyaa? Juda nanngi Samaria nanngi ti koba na anjam marosaieq nub. ¹⁰ Onaqa Yesus na unja di minjej, "Ni ingi bole Qotei na lanja emqajqa di qalieosim qamu tamo ni na ya tigsim anaiyqajqa mermqo qaji a qa poimqo qamu ni e merbimqa hambile gaigai sqajqa ya anaimonum qamu." ¹¹ Onaqa unja dena minjej, "O Tamo Koba, ni ya tugwajqa gamban saiqoji. Ya sub endi tulan guma koba. Deqa ni qabe na hambile gaigai sqajqa ya di oqam? ¹² Gago moma utru Jekop a nami ya sub endi bogsiqa gago moma nanngi enjrej. A sub endena ya uyoqnej. Aqa angoro nanngi ti aqa makau ti aqa kaja ti nanngi dego sub endena ya uyoqneb. Ni na gago moma utru Jekop bunyqam kiyoo?" ¹³ Onaqa Yesus na kamba minjej, "Tamo nanngi

sub endena ya uyoqnaqab di nanngi olo bunu ya qarnjroqnaqas. ¹⁴ Ariya e na tamo nanngi ya anainjrqi di nanngi bunu ya qarnjrqi. Ya e na anainjrqi di nanngi uyibqa nanngo are miligiq di ya ani bul polyoqnaqas nanngi nambile gaigai sqab.” ¹⁵ Onaqa uña dena Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni na ya di anaibimqa e olo ya qarboqnaqasai. Amqa e olo bosiy sub endena ya tugoqnaqasai.”

¹⁶ Onaqa Yesus na minnej, “Ni mati aisim ino gumbuluñ metosim ninngi ombla endeq boiy.” ¹⁷ Onaqa uña na minnej, “E gumbuluñ saiqoji.” Onaqa Yesus na minnej, “Ni gumbuluñ saiqoji di kere maronum. ¹⁸ Ni nami gumbuluñ 5 osim uratnjrem. Ariya tamo ni bini ombla unum qaji di ino gumbuluñ sai. Deqa ino anjam di bole.” ¹⁹ Onaqa uña dena minnej, “O Tamo Koba, ni anjam di ubtosim merbonum deqa e poibqo, ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. ²⁰ Gago moma nanngi nami manaq endi korooqnsib Qotei qa louoqneb. Ariya Juda nanngi mareqnaq, ‘Qotei qa louqajqa sawa qujai agi Jerusalem.’ ”

²¹ Onaqa Yesus na olo minnej, “O uña, e ni anjam bei mermit ni qusim poimeme. Anjam agiende. Bati bei brantimqa manaq endi ninngi Abu qa louoqnaqasai. Jerusalem dia dego ninngi Abu qa louoqnaqasai. ²² Ninngi Samaria qaji. Deqa ninngi Abu qa loueqnub qaji a qa geregere poingosai. Ariya iga Juda qaji. Deqa iga Abu qa loueqnum qaji a qa geregere poiqe qnu. Di kiyaaqa? Abu na tamo ungasari nanngi elenqajqa utru agi Juda iga segi. ²³ Ariya bati bei brantimqa tamo nanngi Mondor na ti anjam bole na ti Abu qa louoqnaqab. Osib nanngo lou dena nanngi Abu qa bole louoqnaqab. Yim Abu a nanngi qa tulan areboleboleiyqas. Bati di agi brantqo. ²⁴ Qotei a segi Mondor. Deqa tamo nanngi Qotei qa louqa oqnsib Mondor na ti anjam bole na ti louoqnaqab di nanngi Qotei qa bole louoqnaqab.” ²⁵ Onaqa uña dena Yesus minnej, “E qalie, Mesaia a bqas.” “Mesaia” di Hibru anjam. Gago anjam, “Kristus.” Osiqa Yesus minnej, “Mesaia a bosimqa Qotei aqa anjam kalil ubtosim mergekritqas.” ²⁶ Onaqa Yesus na minnej, “Mesaia agi e segi. Aqo ombla anjam mareqnum.”

²⁷ Yesus a uña degsi minjnaqa aqa angoro nanngi olo qureq na bosibqa a uña de wo anjam mareqnaq unsibqa tulan prugugeteb. Ariya nanngi Yesus nenemyosai, “Ni kiyaaqa uña de wo anjam mareqnaq?” Degyosai. ²⁸ Onaqa uña dena aqa ya nobu uratosiqa olo qure miligiq aisiqa tamo ungasari nanngi minnej, ²⁹ “Ninngi bosib tamo di uniy. E kumbra nami yoqnem qaji di a na ubtekritqo. Tamo di a Kristus kiyoo?” ³⁰ Degsi minjnaqa nanngi qure uratosib Yesus unqajqa beb.

³¹ Beqnaqqa Yesus aqa angoro nanngi na minjeb, “O Qalie Tamo Koba, ni bosim ingi uye.” ³² Onaqa Yesus na minnej, “Ijo ingi uyo bei unu di ninngi qaliesai.” ³³ Onaqa aqa angoro nanngi aqa anjam di qusibqa segi segi maroqneb, “Tamo bei na ingi bei osi bosiq anaiyqo kiyoo?” ³⁴ Onaqa Yesus na minnej, “Qotei e qarinqbej qaji aqa areqalo e dauryosiy aqa wau kobotqai. Ijo ingi uyo bole agide.

³⁵ “Ninngi mareqnaq, ‘Bai qolqe koboeqnaqa ingi melieqnu.’ Ninngi degsib mareqnaq. Ariya e na ninngi yawo anjam bei endegsi mernjwai. Ninngi ingi wauq di njam atsib ingi meliosiq unu di unqab. ³⁶ Tamo ingi meli gentoqnsib koroiyeqnaq qaji nanngi awai eqnub. Nanngo awai agi nanngi nambile gaigai sqab. Deqa tamo nanngi ingi yageqnaq qaji ti tamo nanngi ingi meli genteqnaq qaji ti koba na areboleboleinjrqas. ³⁷ Deqa anjam endi bole, ‘Tamo bei na ingi yagwas. Olo tamo bei na ingi meli gentqas.’ ³⁸ E ninngi qarinqonumqa gilsib wau ninngi na wauosai qaji dena ingi elejeqnaq. Tamo qudei nanngi nami waukobaeb. Ariya ninngi lanja gilsib ingi elejeqnaq.”

³⁹ Uña dena Samaria tamo ungasari gargekoba qure dia soqneb qaji nanngi Yesus qa sainjnaq qusibqa Yesus qa nanngo areqalo singilateb. Di kiyaaqa? Uña na minnej, “Kumbra kalil e nami yoqnem qaji di tamo dena ubtekritqo.” ⁴⁰ Degsi minjnaq qusibqa Yesus aqa areq bosib minjeb, “Ni gago qureq endi iga koba na sqom.” Degsi minjnaqqa Yesus a bati aiyel nanngo qureq di soqnej. ⁴¹ Sosisqa Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo ungasari gargekoba nanngi aqa anjam quoqnsib poinjreqnaqa a qa nanngo areqalo singilatoqneb. ⁴² Deqa nanngi na uña di minjeb, “Ni Yesus qa anjam mergonam qusim gago areqaloq di singilateb. Singilatosim sonamqa a segi na olo anjam mergwo qusim

turtosim gago areqalo a qa torei singilatonum. Osim deqa iga endegsi poigwo, 'Bole, Yesus a na qujai tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi elerqas.' ”

Yesus na Rom nanngo tamo gate aqa niri boletej

⁴³ Onaqa bati aiyel koboonaqa Yesus a qure di uratosiqa walwelosiq Galili sawaq gilej. ⁴⁴ A segi nami endegsi marej, “Qotei aqa medabu o qaji tamo bei aqa segi qure utruq gilsim anjam minjroqnqas di nanngi aqa anjam quetqa asginjrqas. Deqa a qure dia ñam saiqoji sqas.”

⁴⁵ Yesus a Galili sawaq di brantonaqa tamo ungasari sawa dia soqneb qaji nanngi a qa tulan areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nami Juda nanngo yori bati koba qa Yesus a Jerusalem dia manwa babteqnaq nanngi unoqneb deqa.

⁴⁶ Ariya Yesus a olo Kana qureq aiyej. Qure di agi Galili sawaq di unu. Qure dia nami Yesus a ya bulyonaqa wain babej. Aisiq di sonaqa Kaperneam qureq di Rom nanngo mandor aqa tamo gate bei aqa niri makobaiyonaq ñeiesoqnej. ⁴⁷ Deqa tamo gate di Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di soqnej di qusiqa walwelosiq aqa areq aisiq pailyosiq minnej, “O Tamo Koba, ijo angoro a moiqa laqnu. Deqa ni bosim a boletime.”

⁴⁸ Onaqa Yesus na tamo di minnej, “Ninggi ijo manwa bei nunngo ñamdamu na unqasai di ninggi e qa nunngo areqalo singilatqasai.” ⁴⁹ Onaqa tamo dena olo Yesus minnej, “O Tamo Koba, ni boqujat. Ijo angoro a moiyo uge.” ⁵⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Ni gile. Endego ino angoro a boleqo ñambile unu. A moiqasai.” Onaqa a Yesus aqa anjam di qusiqa bole qa marsiq gilej.

⁵¹ A gileqnaqa aqa kangal tamo qudei nanngi aqa talq dena bosib gamq di turosib minjeb, “Ino angoro a boleosiq ñambile unu.” ⁵² Onaqa a na nenemnjrej, “Sej bati gembu a boleqo?” Onaqa minjeb, “Ya qanam sej bosiq ingi uyo bati tinjyonaqa aqa jejamu kanjan koboonaqa a boleej.” ⁵³ Degsi minjnabqa a qalieej, sej bati deqa tintinj Yesus na minnej, “Endego ino angoro a boleqo ñambile unu. A moiqasai.” A degsi qalieosiq deqa a Yesus qa aqa areqalo singilatej. Tamo kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanngi dego Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ⁵⁴ Yesus a Judia sawa uratosiq bosiq Galili sawaq di sosisqa bati deqa a manwa di yej. A nami Galili sawaq di manwa bei yosaiqnej. Aqa manwa qujai nami yej qaji agi a ya bulyonaq wain babej.

5

Yesus a ma tamo bei boletej

¹ Bati bei Yesus a Juda nanngo yori bati koba unqa marsiqa Jerusalem aiyej.

² Jerusalem dia ya kuru bei soqnej. Ya kuru di kaja nanngo siranme qalaq di soqnej. Ya kuru di aqa ñam Betesda. Di Hibu anjam na mareqnub. Ya kuru areqsi jagwa oqajqa tal kiñilala 5 soqneb. ³ Tal dia tamo ma ti, tamo ñam qandimo, tamo singa uge, tamo jejamu lainjro qaji tulan gargekoba soqneb. Nanngi ya anjilqajqa tariñoqneb. ⁴ Bati qudei Tamo Koba aqa lan angoro ya kuru miligiq aiyoqnsiqa ya enteqnaqa anjiloqnej. Ya anjiloqnimqa tamo a namo yaq aiqas qaji aqa ma koboqas. Utru deqa nanngi ya anjilqajqa tariñoqneb.

⁵ Ariya bati deqa tamo bei wasau 38 ma ti soqnej qaji a dia tariñoqnej. ⁶ Onaqa Yesus na tamo di ñeiesonaq unsiqa a bati olekoba ma de ti soqnej di qalieosiqa nenemyej, “Ni boleqajqa are unu e?”

⁷ Onaqa minnej, “O Tamo Koba, ya anjiloqnimqa tamo yai na e aqaryaibosim urur yaq osi aiqas? Tamo dego bei sosai. E aiqa yeqnam ma tamo qudei nanngi e burjboqnsib namo yaq aiyeqnub.” ⁸ Onaqa Yesus na minnej, “Ni tigelosim ino sapera qoboyosim walwel.” ⁹ Degsi minjnaqa bati qujai deqa aqa jejamu boleonaqa a tigeloujatosiq aqa sapera qoboyosiqa walwelosiq gilej.

Bati di Juda nanngo yori bati. ¹⁰ Deqa Juda tamo kokba nanngi na tamo boleej qaji di unsib minjeb, “Bini yori bati. Iga wauqa getento. Deqa ni ino sapera qoboyaim.” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo e boletbqo qaji a na merbqo, ‘Ni ino sapera qoboyosim

walwel.’” ¹² Degsi minjrnaqa nan̄gi na nenemyeb, “Tamo yai na ni mermqo, ‘Ni ino sapera qoboiyosim walwel?’” ¹³ Onaqa a na minjrej, “Tamo e boletbqo qaji aqa ñam di e qaliesai.” A nan̄gi degsi minjrej. Di kiyaaqa? Tamo gargekoba sonab Yesus a nan̄go ambleq na ulañej.

¹⁴ Onaqa nebeonaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiqqa tamo di itosiq minnej, “Ni que. E ni boletmonum deqa ni olo une bei ataim. Gulbe kobaquja bei ino jejamuq di olo branto uge.” ¹⁵ Onaqa tamo di aisiqa Juda tamo kokba nan̄gi minjrej, “Tamo e boletbej qaji agi Yesus.”

¹⁶ Onaqa Juda tamo kokba nan̄gi Yesus ugeugeiyqajqa maroqneb. Di kiyaaqa? A man̄wa di yori bati qa yoqnej deqa. ¹⁷ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo Abu a nami gaigai wauoqnej agi bini wauoqnsiq unu. Deqa e dego waueqnum.” ¹⁸ Onaqa Juda tamo kokba nan̄gi Yesus aqa anjam di qusibqa nan̄gi a qalib moiqaqqa torei singilaoqneb. Di kiyaaqa? A yori bati segi gentosai. A dego marej, “Qotei a ijo Abu.” Aqa anjam dena a segi qa marej, “Aqo Qotei wo ombla kerekere.”

Yesus a Qotei aqa ñiri

¹⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole mern̄gwai. E Qotei aqa ñiri. E ijo segi areqalo na kumbra bei yqa keresai. Kumbra ijo Abu na yeqnaq e uneqnum qaji di e dego yeqnum. ²⁰ E ijo Abu aqa ñiri. Deqa a na e qalaqalaiboqnsiqqa kumbra kalil a yeqnu qaji di e olo osorbeqnu. Bunuqna a kumbra tulan̄ singila kokba dego osorboqnas. Yim nin̄gi unsib tulan̄ prugwab. ²¹ Ijo Abu na tamo moreño qaji nan̄gi olo ñambile enjroqnsiqqa subq na tigeltñreqnu. Deqa e Qotei aqa ñiri e kamba dego ijo segi areqalo na tamo nan̄gi ñambile enjreqnum. ²² Ijo Abu na tamo nan̄go une qa nan̄gi peginjrosaieqnu. Wau di a na e ebej. E Qotei aqa ñiri deqa e na tamo nan̄go une qa nan̄gi peginjreqnum. ²³ E wau di yeqnum. Di kiyaaqa? Tamo kalil nan̄gi ijo ñam soqtetboqnajqa deqa. Agi nan̄gi ijo Abu aqa ñam soqteqnu dego kere. Tamo a ijo ñam soqtetbosaieqnu di a ijo Abu e qarinqbej qaji aqa ñam dego soqtosaieqnu.

²⁴ “E bole mern̄gwai. Tamo a ijo anjam qusim ijo Abu e qarinqbej qaji a qa aqa areqalo singilatqas di a ñambile gaigai sqas. Deqa e aqa une qa pegiyqasai. A moiyo gam uratosim olo ñambile oqas.

²⁵ “E bole mern̄gwai. E Qotei aqa ñiri. Bati bei brantimqa tamo un̄gasari moreño qaji nan̄gi ijo kakro qusib ñambile oqab. Bati di agi brantqo. ²⁶ Ijo Abu a segi ñambile qa utru. E aqa ñiri. A na e singila ebej deqa e dego ñambile qa utru. ²⁷ E Tamo An̄gro unum deqa ijo Abu na e singila ebej. Singila dena e na tamo un̄gasari nan̄go une qa peginjreqnum. ²⁸ Nin̄gi ijo anjam di qusib tulan̄ prugaib. Bati bei brantimqa tamo un̄gasari kalil subq di unub qaji nan̄gi ijo kakro quqwab. ²⁹ Qusib olo sub uratosib tigelqab. Tamo un̄gasari kumbra bole bole yeqnu qaji nan̄gi tigelosib ñambile sqab. Tamo un̄gasari kumbra uge uge yeqnu qaji nan̄gi tigelabqa e na nan̄gi peginjrsiy padaltñrjai.”

Tamo qudei na Yesus aqa ñam ubteqnu

³⁰ Osiqa Yesus a olo marej, “E ijo segi areqalo na wau bei yqa keresai. Ijo Abu na e anjam merbeqnaq quoqnsim tamo un̄gasari nan̄gi peginjreqnum. E kumbra tigtin̄ na nan̄gi peginjreqnum. E ijo segi areqalo dauryosaieqnum. Ijo Abu e qarinqbej qaji aqa areqalo dauryeqnum.

³¹ “E segi na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di tamo nan̄gi bole qa maraib. ³² Tamo bei unu agi Qotei. A dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiq mareqnu. E qalieonum, anjam a mareqnu qaji di bole.

³³ “Nin̄gi na tamo qudei qarinqjrnab Jon aqaq gilnabqa a anjam bole ubtosiq minjroqnej. ³⁴ Bole, mandam tamo bei na ijo kumbra ti ijo wau ti ubtqa keresai. Ariya Qotei na nin̄gi elenqajqa deqa e nin̄gi Jon qa mern̄gonum. ³⁵ Jon a ñam pulon̄ bul sosiqa tamo un̄gasari nan̄gi suwantñreqnaqa nin̄gi aqa suwan̄joq di sokiñalayoqnsib areboleboleingojnej.

³⁶ “Ijo anjam e ubtosim mareqnum qaji di anjam kobaquja. Anjam dena Jon aqa anjam tulan bunyejunu. Di kiyaaqa? Wau kalil ijo Abu na ebej qaji di e yeqnam tamo ungasari nanngi unoqnsib endegsi poinjreqnu, bole, ijo Abu na e qarinqbonaq bem. ³⁷ Ijo Abu e qarinqbej qaji a e qa anjam ubtosiq mareqnu. Ariya ningi aqa kakro nami quosaiqneq. Aqa ulatamu dego ningi nami unosaiqneq. ³⁸ Qotei aqa anjam dego nunngo are miligiq di sosai. Tamo Qotei na qarinyonaq mandamq aiyej qaji aqa anjam ningi nunngo areqaloq di singilatosaieqnu.

³⁹ “Bole, ningi Qotei aqa anjam nengrenq di unu qaji di sisiyoqnsib peleiyeqnu. Ningi are qaleqnu, anjam dena ningi nambile gaigai sqab. Ariya anjam di e ubtosiq mareqnu. ⁴⁰ Ningi kiyaaqa nambile oqajqa are qaloqnsib olo ijoq bqajqa urateqnu?

⁴¹ “E mandam tamo nanngoq dena nam koba osaieqnum. ⁴² Ariya e ningi qa qalieonum. Nunngo are miligiq di ningi Qotei qalaqalaiyosaieqnu. ⁴³ E ijo Abu aqa nam na bonamqa ningi ijo anjam osai. Tamo bei aqa segi nam na bqas di ningi aqa anjam oqujatqab. ⁴⁴ Ningi nunngo segi was nanngoq dena nam koba oqajqa are qaleqnu. Ariya ningi Qotei aqaq dena nam koba oqajqa are qalosaieqnu. Qotei agi a segi qujai Qotei bole. Ningi kumbra degyeqnu deqa ningi kiyersib e qa nunngo areqaloq singilatqab? Di keresai.

⁴⁵ “E ijo Abu aqa namdamuq di nunngo une qa merngwai edegaib. Nunngo une qa merngwajqa tamo qujai agi Moses. Ningi are qaleqnu, Moses a na ningi aqaryaingwaw. Di sai. ⁴⁶ Ningi Moses aqa anjam nunngo areqaloq di singilateqnu qamu ijo anjam dego nunngo areqaloq di singilateqnu qamu. Di kiyaaqa? Moses a nami e qa anjam nengrenyej. ⁴⁷ Ningi Moses aqa anjam nami nengrenyej qaji di nunngo areqaloq di singilatosaieqnu deqa ningi kiyersib ijo anjam dego nunngo areqaloq di singilatqab? Di keresai.”

6

Yesus a tamo 5,000 nanngi ingi anainjrej

¹ Bati bei Yesus a Galili ya agu taqal beiq gilej. Ya agu di yuwal bul tulan kobaquja. Ya agu di aqa nam bei Taiberias ya agu. ² Yesus a tamo mainjro qaji nanngoq di manwa babteqnaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unoqneq. Deqa a ya agu taqal beiq gileqnaqa nanngi a dauryosib giloqneq. ³ Bati di Yesus na aqa angro nanngi joqsia koba na manaq oqsibqa mana goge dia awesoqneq. ⁴ Qotei a nami Israel nanngi Isip sawaq di padalqa laqnaqqa nanngi elenej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. ⁵ Deqa Yesus a nam atsiqa tamo ungasari tulan gargekoba a dauryosib aqa areq beqnaqqa unjrsiqa Filip nenemyej, “Iga qabe na ingi awaiyosim tamo ungasari kalil di anainjronam kereqas?” ⁶ Filip a kamba Yesus kiyersi minjim quqwajqa deqa Yesus na larja nenemyej. Yesus a kumbra kiye yqas di a segi nami qalieej.

⁷ Onaqa Filip na kamba Yesus minnej, “Tamo ungasari nanngi di tulan gargekoba. Iga 200 kina osim dena ingi awaiyosim ingi kiñala kiñala anainjrqom di tulan kereqasai.” ⁸ Onaqa Yesus aqa angro bei Andru di Saimon Pita aqa was a na Yesus minnej, ⁹ “Angro wala bei unu. A bem 5 qe kiñilala aiyel ojejunu. Ingi di dego tamo ungasari gargekoba endi anainjrqom di tulan kereqasai.” ¹⁰ Onaqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej, “Ningi na tamo ungasari kalil nanngi minjribqa mandamq di awoelenej.” Sawa dia ñin koba soqnej deqa Yesus aqa angro nanngi na tamo ungasari minjrnabqa kalil ñinq di awoelenej. Tamo awoelenej qaji sisiyeb 5,000.

¹¹ Awoonabqa Yesus na bem ti qe ti di osiqa Qotei pailyosiqa tamo ungasari awoelenej qaji nanngi jeisi anainjreqnaq uyoqneq. Uynab kalil menetnjrej. ¹² Menetnjrnaqa Yesus na aqa angro nanngi minjrej, “Ningi ingi oto kalil koroiyiy. Oto bei urataib.” ¹³ Degsi minjrnabqa nanngi bem 5 aqa oto kalil tamo ungasari nanngi uratelenej qaji di koroiyosib gumba kokba 12 di jignab maqelenej.

¹⁴ Onaqa tamo ungasari kalil nanngi Yesus aqa manwa di unsib maroqneq, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim mandamq aiqajqa marej qaji agi a di.”

¹⁵ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa endegsi qalieej, “Nanngi bosib e ojsib e nanngo

Mandor Koba atqajqa are qaleqñub.” A degsi qalieosiq deqa a sawa di uratosiq a segi manaq oqsıq di soqnej.

Yesus a ya banğaq na walwelej

¹⁶ Ariya bilaqtonaqa Yesus aqa anğro nanğı alile aiyeb. ¹⁷ Alile aisib qobuñ bei gogetosib qobuñ suweiyosib gileb. Nanğı mareb, “Iga ya agu taqal beiq gilsim Kaperneam qureq di tiryqom.” Nanğı degsib marsib gileb. Qoloonaaqa Yesus a nanğoq bosaisoqnej. ¹⁸ Nanğı ya agu ambleq di gileqñabqa jagwa koba tigelosiq ya korkortosiq nanğı pulutñrej. ¹⁹ Nanğı 5 o 6 kilomita oyoosib gileqñabqa Yesus a ya banğaq na walwelosiq nanğı daurnjrsiq gilej. Gilsiq qobuñ jojomyonaqa ñam ateb di a ya banğaq na walwelosiq beqnaqa unsib ulakobaeb. ²⁰ Deqa a na minñrej, “Endi e beqnum. Ulaaib.” ²¹ Degsi minñrnaqa nanğı areboleboleinñrnaqa a metonab qobuñ gogetej. Onaqa qobuñ a ururosiq sawa nanğı gilqajqa mareb qaji di tiryej.

Tamo unğasari nanğı Yesus qa ñamoqñeb

²² Nebeonaqa tamo unğasari qudei nanğı ya agu taqal beiq di soqñeb. Nanğı qalie, ya bilaq qobuñ qujai segi dia tiryosiq soqnej. Yesus aqa anğro nanğı qobuñ di gogetosib gileb. Yesus a nanğı koba na qobuñ di gogetosai. ²³ Ariya tamo unğasari nanğı alile di sonabqa qobuñ qudei Taiberias qureq dena beb. Bosib sawa Tamo Koba Yesus a pailyosiq nanğı inğı anainñrej qaji sawa jojomq di tiryej. ²⁴ Yesus aqa anğro nanğı ti di sosai. Tamo unğasari nanğı degsi unsibqa qobuñ di gogetosib gilsib Kaperneam qureq di Yesus qa ñamoqñeb.

Yesus a segi ñambile qa bem uyo bole

²⁵ Ariya nanğı ya agu taqal beiq di Yesus itosib nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, ni señ bati gembu endeq bem?” ²⁶ Onaqa Yesus na kamba minñrej, “E bole merñğwai. E mañwa babteqnam niñgi unoqñeb niñgi deqa are qalsib e qa ñamosai. E niñgi bem anainğonam uynab menetñgej niñgi deqa are qalsib e qa ñameqñub. ²⁷ Jejamu qa inğı a koboqas. Niñgi inğı deqa wauaib. Ñambile gaigai sqajqa inğı deqa niñgi wauoqñiy. Inğı di e na niñgi anainğit uyqab. E Tamo Anğro. Ijo Abu Qotei na e giltbej.”

²⁸ Onaqa nanğı na kamba Yesus nenemyeb, “Iga Qotei aqa wau kiye yoqnqom?” ²⁹ Onaqa Yesus na minñrej, “Qotei aqa wau agi merñğwai. Niñgi tamo Qotei na qarinyej qaji a qa nuñgo areqalo siñgilatiy. Tamo di agi e segi.”

³⁰⁻³¹ Onaqa nanğı Yesus aqa anjam di qusibqa olo nenemyeb, “Ni mañwa kiye babtım iga unsim ni qa gago areqalo siñgilatqom? Nami gago moma nanğı wadau sawaq di sosibqa bem uyoqñeb. Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, ‘Moses a lañ qure qa bem tamo unğasari nanğı anainñreqnaq uyoqñeb.’ Deqa ni wau kiye yım iga unsim ni qa poigim gago areqalo ni qa siñgilatqom?” ³² Onaqa Yesus na kamba minñrej, “E bole merñğwai. Bem Moses na tamo unğasari nanğı anainñrej qaji di lañ qure qa bem bolesai. Bem Ijo Abu na niñgi anainğoqnqas qaji di lañ qure qa bem bole. ³³ Bem di Qotei aqa segi bem. Bem di lañ qureq dena mandamq aisiq tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanğı ñambile enñreqnu.” ³⁴ Onaqa nanğı na Yesus minjeb, “O Tamo Koba, bati gaigai bem di anaigoqne.” ³⁵ Onaqa Yesus na minñrej, “E segi ñambile qa bem uyo bole. Deqa tamo bei a ijoq bqas di a bunu mamıyasai. Tamo bei a e qa aqa areqalo siñgilatqas di a bunu ya qaryqasai dego.

³⁶ “Niñgi nuñgo ñamdamu na e nubeqñub. Ariya niñgi e qa nuñgo areqalo siñgilato-saieqñub. E nami degsi merñgem. ³⁷ Niñgi quiy. Tamo unğasari kalil Qotei na e ebej qaji nanğı ijoq boqnqab. Tamo unğasari ijoq bqab qaji nanğı di e na olo winñrqa keresai. ³⁸ E ijo segi areqalo dauryqajqa deqa e lañ qure uratosim mandamq aiyosai. Abu e qarınbej qaji aqa areqalo dauryqajqa deqa e lañ qure uratosim mandamq aiyem. ³⁹ Abu e qarınbej qaji aqa areqalo agiende. Tamo unğasari a na ebej qaji bei e uratit padalqasai. E nanğı kalil diño bati qa olo subq na tigeltñrjai. ⁴⁰ Od, ijo Abu aqa areqalo agiende. Tamo unğasari kalil e nuboqsib e qa nanğo areqalo siñgilateqñub qaji nanğı ñambile gaigai sqab. Diño bati qa e na nanğı olo subq na tigeltñrjai. E Qotei aqa Ñiri unum deqa e kumbra di yqai.”

⁴¹ Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam di qusibqa nanği a qa ugeosib yomuoqneb. Di kiyaqa? A marej, “E segi bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji.” ⁴² Nanği a qa yomuoqsib maroqneb, “Tamo di Yesus. A Josep aqa njiri. Aqa ai abu nanği qa iga qalie bole. A kiyaqa marqo, ‘E laj qure uratosim mandamq aiyem?’”

⁴³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği e qa laja laja njirinoqnaib. ⁴⁴ Tamo bei aqa segi areqalo na ijoq bqa keresai. Ijo Abu e qarınbej qaji a na tamo bei aqa are tigeltetim ijoq bqas. Yim diño bati qa e na olo subq na tigeltqai. ⁴⁵ Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği nami anjam endegsib nenğrenyeb, ‘Qotei na tamo kalil nanği anjam plaltosim minjroqnas.’ Anjam degsib nenğrenyeb. Deqa tamo kalil ijo Abu aqa anjam quoqsib a qa poinjreqnu qaji nanği ijoq boqnqab.

⁴⁶ “Tamo bei a ijo Abu aqa ulatamu unosai bole sai. E segi qujai ijo Abu aqa ulatamu unem. Agi e nami Qotei aqaq dena mandamq aiyem. ⁴⁷ E bole merıgwai. Tamo a e qa aqa areqalo singilatqas di a nambile gaigai sqas. ⁴⁸ E segi nambile qa bem uyo bole. ⁴⁹ Nami nunğo moma nanği wadau sawaq di sosibqa bem uyoqneb. Bunuqna nanği kalil morejekriteb. ⁵⁰ Ariya e segi qujai bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo unğasari nanği bem di uyqab di nanği morenğqasai. ⁵¹ E segi nambile qa bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Tamo bei a bem di uyqas di a nambile gaigai sqas. Bem di agi ijo jejamu. E na tamo unğasari mandamq endi unub qaji nanği ijo jejamu anainjrit uyqab. Uysib nanği nambile sqab.”

⁵² Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam di qusib segi segi anjam na qotoqsib maroqneb, “Tamo di a kiyersim aqa jejamu iga anaigim uyqom?”

⁵³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merıgwai. E Tamo Anğro. Deqa ninği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqasai di ninği nambile sqasai. ⁵⁴ Tamo nanği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqab di nanği nambile gaigai sqab. Deqa diño bati qa e na nanği olo subq na tigeltınjrqi. ⁵⁵ Ijo jejamu di inği uyo bole. Ijo leñ di ya uyo bole. ⁵⁶ Tamo nanği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqab di nanği e beterbesqab. E dego nanği beternjresqai. ⁵⁷ Ijo Abu nambile unu qaji a na e qarınbej deqa aqa singila na e dego nambile unum. Dego kere tamo nanği ijo jejamu ti ijo leñ ti uyqab di nanği ijo singila na nambile sqab. ⁵⁸ E segi bem bole laj qure uratosim mandamq aiyem qaji. Nunğo moma nanği nami bem uyoqneb dego sai. Nanği bem uyoqsib olo morenoqneb. E segi bem uyo bole. Deqa tamo nanği bem bole di uyqab di nanği morenğqasai. Nanği nambile gaigai sqab.” ⁵⁹ Yesus a Kaperneam qureq Juda nanğo Qotei tal miligiq di sosiqa Qotei aqa anjam di palontosiq tamo unğasari nanği minjroqnej.

Yesus a segi nambile gaigai sqajqa utru

⁶⁰ Onaqa tamo unğasari Yesus dauryoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa nanği gargekoba endegsib maroqneb, “Anjam di gulbe koba. Tamo yai nanği anjam di poinjrqa kere?” ⁶¹ Degsib maroqsib Yesus qa yomueqnaqba di qalieosiq minjrej, “Ijo anjam dena nunğo areqalo ugetetıgwoqa ninği ijo ñam ulontonub e? ⁶² E Tamo Anğro. Qure e nami soqnem qaji deq olo oqoqnıtqa ninği e nubsibqa kiyersib are qalqab? ⁶³ Qotei aqa Mondor a segi na tamo unğasari nanği nambile enjreqnu. Nunğo jejamu na ninği aqaryainğwa keresai. Ijo anjam kalil e ninği merıgeqnum qaji endi Mondor aqa anjam. Anjam dena ninği nambile oqab. ⁶⁴ Ariya ninği qudei e qa nunğo areqalo singilatosaieqnu.” Yesus a nanği degsi minjrej. Di kiyaqa? Tamo yai nanği a qa nanğo areqalo singilatqasai di a nami qalieej. Bunuqna aqa anğro bei na a osim jeu tamo nanğo banq di atqas di dego a nami qalieej. ⁶⁵ Osiqa minjrej, “Utru deqa e ninği merıgonum, ‘Qotei na tamo bei aqa are tigeltetqasai di a ijoq bqa keresai.’”

⁶⁶ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo unğasari gargekoba a nami dauryoqneb qaji nanği a dauryqa uratosib jaraiyeb. ⁶⁷ Onaqa Yesus na aqa anğro 12 nanği nenemnjrej, “Ninği dego e uratbosib jaraiqab e?”

⁶⁸ Onaqa Saimon Pita na minjej, “O Tamo Koba, iga ni uratmosim tamo yai aqaq gilqom? Tamo dego bei sosai. Ni segi qujai nambile gaigai sqajqa anjam mergeqnum.

⁶⁹ Iga ni qa gago areqalo singilatosim endegsi qalieonum, Qotei aqa segi Tamo Bole a na nami giltej qaji agi ni qujai.”

⁷⁰ Onaqa Yesus na minjrej, “E segi na ijo angro 12 ningi giltngem. Ariya nungo ambleq di angro bei a mondor uge ti unu.” ⁷¹ Yesus a Saimon Iskariot aqa niri Judas a qa degsi marej. Yesus aqa angro 12 nanngi deqaji bei agi Judas. A na bunuqna Yesus osiq jieu tamo nanngo banq di atej qaji.

7

Yesus a Jerusalem aiyej

¹ Bati bei Yesus a Judia sawaq di laqajqa uratosiq walwelosiq Galili sawaq di laqnej. Di kiyaaqa? Juda tamo kokba nanngi a qalib moiqaajqa maroqneb deqa. ² Ariya Juda nanngo yori bati koba jojomej. Yori bati di aqa utru agiende. Juda nanngo moma nanngi nami jagwa oqajqa tal gereiyoqnsib osi laqneb. ³ Deqa Yesus aqa was nanngi na minjeb, “Ni Galili sawaq endi saim. Ni tigelosim Judia sawaq aiye. Aisim dia ino manjwa babtoqnmqa ino angro nanngi unoqncab. ⁴ Ni ino manjwa boleq atqajqa are soqnm ni uli na yaim. Ni tamo ungasari kalil nanngo namdamuq di yoqne.” ⁵ Yesus aqa was nanngi a qa nanngo areqalo singilatosai deqa nanngi degsib misilij anjam minjeb. ⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ijo bati kereosaiunu. Ariya bati kalil di nunngo bati. ⁷ Mandam tamo nanngi ningi jeutngwa keresai. Ariya nanngi e jeutbeqnu. Di kiyaaqa? E nanngo kumbra uge uge babetnjreqnum deqa. ⁸ Ningi segi aisib yori bati di uniy. Ijo bati kereosai unu deqa e aiqasai.” ⁹ Yesus na aqa was nanngi degsi minjrsiqa a Galili sawaq di soqnej.

¹⁰ Ariya aqa was nanngi yori bati di unqajqa ainabqa a dego aiyej. A boleq di aiyosai. Tamo nanngi a unaib deqa a loumosiq aiyej. ¹¹ Yori bati di brantonaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus qa namoqneb. Namooqnsib maroqneb, “Yesus a qabi unu?” ¹² Onaqa tamo ungasari gargakoba nanngi segi segi niriyoqnsib anjam laja laja Yesus qa maroqneb. Qudei nanngi maroqneb, “Yesus a tamo bolequja.” Qudei nanngi maroqneb, “Sai. A na tamo ungasari nanngi gisa gisanjreqnu.” ¹³ Nanngi degsib maroqneb. Ariya nanngi Juda tamo kokba nanngi ulainjrsib deqa nanngi Yesus qa boleq di anjam marosaiqneb.

¹⁴ Ariya yori bati gilsiq ambleqyonaqa Yesus a segi brantosiqa atra tal miligiq gilsiq dia tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ¹⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi tulanj prugugetosib segi segi maroqneb, “Yesus aqa powo kobaquja di qabe na osiq anjam mareqnu? A nami skul beiq gilosai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam e mareqnum endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinqej qaji aqa anjam. ¹⁷ Tamo bei a Qotei aqa areqalo dauryqajqa are soqnmqa anjam e mareqnum qaji endi aqa utru a geregere poiyaqas. Osim qalieqas, ijo anjam endi Qotei aqaq na bej. E ijo segi areqalo na marosaiqnum. A degsim qalieqas. ¹⁸ Tamo bei aqa segi areqalo na anjam marqas di aqa segi nam soqtqa osim deqa anjam marqas. Ariya e Qotei aqa nam soqtqa are qaleqnum. Agi a na e qarinqej. Deqa e tamo bole. E gisanj tamo sai.

¹⁹ “Nami Moses na ningi dal anjam engej. Ariya ningi dal anjam di dauryosaieqnu. Kiyaaqa ningi e lubsib moiyoqbqa mareqnu?” ²⁰ Onaqa tamo ungasari nanngi na kamba Yesus minjeb, “Mondor uge inoq di unu. Yai na ni lumsim moiyoqmqa mareqnu?”

²¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E manjwa qujai babtem deqa ningi kalil prugugeteqnu. ²² Ariya ningi are qaliy. Moses a ningi muluj engej deqa nunngo angro mel nanngo muluj waiyqa bati bosiq yori bati tintineqnu di ningi yori bati qa nanngi muluj breinjreqnu. Bole, Moses a muluj qa utru sai. Nunngo moma nanngi muluj qa utru. ²³ Ningi Moses aqa dal anjam dauryqa maroqnsib yori bati qa nunngo angro mel nanngi muluj breinjreqnu. Ariya e yori bati qa tamo qujai aqa jejamu boletonamqa ningi unsibqa kiyaaqa e qa niriqneb? ²⁴ Ningi laja namdamu na ijo kumbra tenemtaib. Geregere ijo kumbra tenemtosib bole qa maroqniy.”

Yesus a tamo yai?

²⁵ Bati deqa tamo ungasari qudei Jerusalem di soqneb qaji nanngi segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyo Juda gate nanngi na qalib moiqajqa laqnu? ²⁶ Ningi uniy. A boleq di anjam palonteqnaqa nanngi a anjam bei minjosaieqnu. Nanngi qalie kiyo, a Kristus? ²⁷ Kristus a qabe na bqas di tamo bei a qalieqasai. Ariya tamo endi aqa qure utru di iga qalie bole.”

²⁸ Onaqa Yesus a atra tal miligiq di sosiqa a lelenosiqa Qotei aqa anjam palontosiqa tamo ungasari nanngi endegsi minjrej, “Ningi e qa qalie e? E qabe na bem di dego ningi qalie e? Ariya e ijo segi areqalo na bosai. Ijo Abu na e qarinqbonaq bem. Ijo Abu a segi anjam bole qa utru. Ningi a qa qaliesai. ²⁹ E a qa qalie bole. E aqaq na bem. A na e qarinqbej.”

³⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a ojsib tonto talq di waiyqa maroqneb. Ariya a ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai. ³¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Osib maroqneb, “Tamo endi a manwa gargekoba babteqnu. Kristus a bosim tamo endi bunyqa keresai.”

Farisi nanngi Yesus ojqa mareb

³² Tamo ungasari nanngi Yesus qa anjam degsib mareqnab Farisi nanngi qusibqa atra tamo kokba ti koroosib qaja tamo qudei qarinqjnab Yesus ojqa gileb. ³³ Deqa Yesus a endegsi marej, “E ningi koba na sokiñalayosiy ijo Abu e qarinqbej qaji aqaq olo oqwai. ³⁴ Oqitqa ningi e qa ñamqab e nubqasai. Qure e sqai di ningi oqwa keresai.” ³⁵ Onaqa Juda tamo kokba nanngi segi segi maroqneb, “Yesus a qabitimqa iga a unqasai? A Grik nanngo sawaq oqsim dia Juda tamo qudei ti sosib Grik nanngi anjam plaltosim minjroqnqas kiyo? ³⁶ A marqo, ‘Ningi e qa ñamqab di ningi e nubqasai. Qure e sqai di ningi oqwa keresai.’ Utru kiyaaqa a degsi marqo?”

Yesus a ñambile gaigai sqajqa ya qa marej

³⁷ Ariya yori bati gilsiq koboqa laqnaqa yori kobaquja brantonaqa Yesus a tigelosiqa lelenosiqa marej, “Tamo bei a ya qaryimqa ijoq bosim ya uyem. ³⁸ Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di aqa are miligiq na ñambile gaigai sqajqa ya oqoqnsim ya ani bul polyoqnqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu.” ³⁹ Yesus a ya qa marej di a Mondor Bole sigitosiqa yawo anjam marej. A lan qureq oqosaisosiq deqa a ñam koba osaisoqnej. Deqa bati di tamo nanngi a qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngi Mondor Bole di osaisoqneb.

Tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam qusib poaiyeleb

⁴⁰ Onaqa tamo ungasari qudei nanngi Yesus aqa anjam di qusib maroqneb, “Bole, Qotei aqa medabu o tamo nami Qotei na qarinyim bqajqa marej qaji agi a endi.” ⁴¹ Onaqa qudei maroqneb, “Tamo endi a bole Kristus.” Onaqa qudei maroqneb, “Sai. Kristus a bqas di a Galili sawaq dena bqasai. ⁴² Kristus a Devit aqa leñ na ñambabosim aqa qure utru Betlehem dena bqas. Nami Qotei aqa anjam degsib nengrenyeb unu.” ⁴³ Tamo ungasari nanngi degsib Yesus qa anjam tititosib ñirinosisib poaiyeleb. ⁴⁴ Osib nanngi qudei Yesus ojqa mareb. Mareb di tamo bei na a ojosai.

Juda tamo kokba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatosai

⁴⁵ Onaqa qaja tamo nanngi olo puluosib atra tamo kokba ti Farisi ti nanngoq ainabqa minjreb, “Ningi kiyaaqa Yesus ojsib osi bosai?” ⁴⁶ Onaqa qaja tamo nanngi na kamba minjreb, “Iga Yesus aqa anjam quonum di anjam bolequja maroqnaj. Tamo bei nami anjam deqaji marosaiqnej. Deqa iga a ojosai.” ⁴⁷ Onaqa Farisi nanngi na minjreb, “Yesus a ningi dego gisangwo e? ⁴⁸ Ningi uniy. Juda gate bei Yesus qa aqa areqalo singilatosai. Farisi tamo bei dego Yesus qa aqa areqalo singilatosai. Sai bole sai. ⁴⁹ Ariya tamo ungasari laña lañaj nanngi dal anjam qaliesai deqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnu. Tamo ungasari nanngi di Qotei na torei qoreinjrim padalqab.”

⁵⁰ Onaqa Juda gate Nikodemus agi nami Yesus aqaq gilsiq anjam minjrej qaji a Farisi nanngo ambleq di tigelosiqa minjrej, ⁵¹ “Gago dal anjam kiyersi unu? Iga tamo bei laña ojsim aqa une qa pegiyqom e? Sai. Gago dal anjam degsi sosai. Iga mati aqa anjam qusim

aqa kumbra geregere qalieqom.”⁵² Onaqa Farisi nanği na kamba minjeb, “Ni dego Galili qaji tamo kiyo? Qotei aqa anjam nengrenj di unu qaji di geregere peleiy. Peleiyim endegsi poimqas, Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a Galili sawaq dena bqasai.”

Uña bei une atej qaji a ojsib Yesus aqa areq osi beb

⁵³ Onaqa koro koboonaqa tamo unğasari kalil nanği jaraiyosibqa nanço segi segi talq gileleñeb.

8

¹ Ariya Yesus a Oliv manaq oqej. ² Nobqolo ambru a olo tigelosiq a atra tal miligiq gilej. Gilsiq di sonaqa tamo unğasari kalil nanği aqa areq beqnabqa a awoosiq Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ³ Ariya uña bei a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na uneb. Unsibqa dal anjam qalie tamo nanği ti Farisi nanği ti minjrnab qusibqa uña di ojsib osi bosib tamo unğasari nanço ñamdamuq di tigelteb. ⁴ Osib Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, uña endi a tamo bei wo une ateqnab tamo qudei na unjronub. ⁵ Ni qalie, Moses a nami dal anjam endegsi nengrenyey, ‘Uña bei a tamo bei wo une atibqa meniñ na a qalib moiym.’ Deqa ni kiyersi marqam?” ⁶ Nanği Yesus degsib nenemyeb. Di kiyaaq? Nanği a laña are qametib a anjam bei grotimqa qusib a ojqaqqa deqa. Onaqa Yesus a kamba nanği anjam bei minjrosai. A mana qamsiq turuosiq bañ gei na mandamq di nengrenyoqnej.

⁷ Onaqa nanği na olo anjam di Yesus nenemyonabqa a tigelosiq minjrej, “Nunço ambleq di tamo bei une saiqoji unu kiyo? Soqnimqa ningi na minjib a namo meniñ osim uña di qalem.” ⁸ Osiq a olo turuosiq mandamq di nengrenyoqnej. ⁹ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi oqedosib jaraiyeb. Tamo qeli nanği namoosib jaraiyonab qudei bunueb. Osib nanği kalil Yesus uratonab a segi soqnej. Uña di a Yesus aqa ulatamuq di tigelesoqnej.

¹⁰ Onaqa Yesus a olo tigelosiq uña di minjej, “Uña, tamo nanği qabitonub? Ni unime. Tamo bei na ino une qa olo ni mermosai.” ¹¹ Onaqa uña dena Yesus minjej, “Od, Tamo Koba, tamo bei na ijo une qa olo merbosai.” Onaqa Yesus na minjej, “E dego ino une qa mermqasai. Deqa ni gile. Olo une bei ataim.”

Yesus a puloñ bulosiq tamo nanği suwantnjreqnu

¹² Osiq a Yesus na tamo unğasari nanği olo endegsi minjrej, “E mandamq endi puloñ bul unum. Tamo a e daurbqas di a ambruq di walwelqasai. A suwançoq di walweloqnsim ñambile gaigai sqas.” ¹³ Onaqa Farisi nanği Yesus aqa anjam di qusib minjeb, “Ni segi ino kumbra ti ino wau ti ubtosim mareqnum. Deqa iga bole qa marqasai.” ¹⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosiy marqai di ningi bole qa marqa kere. Di kiyaaq? E qabe na bem di e segi qalie bole. E puluosiy olo qabitqai di dego e qalie. Ariya e qabe na bem di ningi qaliesai. E puluosiy olo qabitqai di dego ningi qaliesai. ¹⁵ Ningi mandam qa kumbra na tamo nanği peginjreqnub. E tamo nanği peginjrosai eqnum. ¹⁶ Ariya e tamo nanği peginjrqai di e kumbra tiñtiñ na peginjrqai. Di kiyaaq? E segi na tamo nanği peginjrosai eqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a ombla na tamo nanği peginjreqnum. ¹⁷ Nunço dal anjam bei endegsib nengrenyeb unu, ‘Tamo aiyel nanği anjam qujai marqab di nanço anjam bole brantqas.’ ¹⁸ Deqa e segi ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a dego e ombla ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim mareqnum.”

¹⁹ Onaqa Farisi nanği na Yesus nenemyeb, “Ino Abu a qabi unu?”

Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ningi e qa qaliesai deqa ningi ijo Abu qa dego qaliesai. Ningi e qa qalie qamu ningi ijo Abu qa dego qalie qamu.”

²⁰ Yesus a atra tal miligiq di sosiq anjam degsi plaltosiq marej. A silali ato qaji warum jojomq di awesoqnej. Warum dia tamo nanği Qotei atraiyoqnsibqa silali atoqneb. Yesus ojqa bati kereosaisoqnej deqa tamo bei na a ojosai.

Yesus a marej, “Qure e oqwai di ningi oqwa keresai”

²¹ Onaqa Yesus na tamo ungasari nangi olo endegsi minjrej, “E ningi uratngitqa ningi e qa njanqab e nubqasai. Ningi nungo une ti sosib morenqab. Qure e oqwai di ningi oqwa keresai.” ²² Onaqa Juda nangi Yesus aqa anjam di qusibqa segi segi endegsib maroqneb, “Yesus a kiyaaq marqo, ‘Qure e oqwai di ningi oqwa keresai?’ A na aqa segi jejamu qalim moiqa kiyo?” ²³ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Ningi mandam endena branteb. E lan goge na bem. Ningi mandam qaji tamo. E mandam qaji tamo sai. ²⁴ Deqa ningi e qa nungo areqalo singilatiy. Osib poingem, e segi qujai gaigai degsi unum. Ningi degyqasai di ningi nungo une ti sosib morenqab. Agi e nami ningi degsi merngonum.”

²⁵ Onaqa nangi na Yesus nenemyeb, “Ni tamo yai?” Onaqa Yesus na minjrej, “E nami ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim merngoqnsim agi bini merngeqnum. ²⁶ E anjam gargekoba merngsiy nungo une qa pegingwajqa ijo areqaloq di unu. Ariya ijo Abu e qarinqbej qaji a anjam bole qa utru. Deqa anjam kalil a na merbeqnu qaji di e quoqnsim tamo ungasari mandamq endi unub qaji nangi minjrejqnum.” Yesus a nangi degsi minjrej.

²⁷ Juda nangi qaliesai, Yesus a Abu qa nangi minjrej. ²⁸ Deqa a na olo minjrej, “Ningi e Tamo Angro soqtbosib gaintbibqa bati deqa ningi poingwas, e segi qujai gaigai degsi unum. Osib qalieqab, e ijo segi areqalo na kumbra bei yosaieqnum. Anjam kalil ijo Abu na merbeqnaq queqnum qaji di segi e mareqnum. ²⁹ Ijo Abu e qarinqbej qaji a e ombla sosiqa taqbejunu. E gaigai kumbra kalil a tulan areareteqnu qaji di dauryeqnum. Deqa a na e uratbosaieqnu.” ³⁰ Yesus a anjam degsi marnaqa tamo ungasari nangi qusibqa nangi gargekoba a qa nango areqalo singilateb.

Yesus na iga aqaryaingimqa gago une na iga taqatgwa keresai

³¹ Juda nangi Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi a na endegsi minjrej, “Ningi ijo anjam singila na dauryoqniy. Ningi degyqab di ningi ijo angro tintin sqab. ³² Sosibqa ningi anjam bole geregere qalieqab. Yimqa anjam bole dena ningi aqaryaingimqa ingi bei na ningi ojsim taqatgwa keresai.” ³³ Onaqa nangi na kamba minjeb, “Iga Abraham aqa moma. Iga nami tamo bei aqa kangal tamo sosai. Deqa ni kiyaaq mergonum, ‘Ingi bei na ningi ojsim taqatgwa keresai?’”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. Tamo kalil une yeqnub qaji nangi une aqa kangal tamo bul unub. ³⁵ Kangal tamo nangi lanja wau tamo unub deqa nangi abu saiqoji. Ariya angro nangi abu ti unub deqa nangi gaigai nango abu ombla sqab. ³⁶ E Qotei aqa Inji deqa e Abu ti unum. Deqa e na ningi aqaryaingitqa nungo une na ningi ojsim taqatgwa keresai bole sai.

³⁷ “E qalie, ningi Abraham aqa moma unub. Ariya ijo anjam nungo are miligiq di sosai. Utru deqa ningi e lubsib moiyoqbqa mareqnum. ³⁸ Kumbra kalil ijo Abu na e osorbeqnu qaji deqa e saeqnum. Ningi dego kumbra kalil nungo abu na osorngeqnu qaji di dauryeqnub.”

³⁹ Onaqa Juda nangi Yesus aqa anjam di qusibqa olo kamba minjeb, “Gago abu bole agi Abraham.” Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi Abraham aqa angro unub qamu kumbra Abraham a yoqnej qaji di ningi dego dauryeqnub qamu. ⁴⁰ Ariya ningi dauryosaieqnum. Anjam bole kalil Qotei na e merbeqnaq queqnum qaji di e ningi olo merngeqnam ningi e lubsib moiyoqbqa mareqnum. Abraham a kumbra deqaji yosaioqnej. ⁴¹ Ningi nungo abu aqa kumbra dauryeqnub.” Onaqa nangi na minjeb, “Gago ai nangi lanja lanja laosib iga nambabtgosai. Gago Abu qujai agi Qotei.” ⁴² Onaqa Yesus na minjrej, “Qotei a nungo Abu qamu ningi e qalaqalaibonub qamu. Di kiyaaq? E Qotei aqaq na bem deqa. E ijo segi areqalo na bosai. Qotei na e qarinqbonaq bem.

⁴³ “Kiyaaq ningi ijo anjam endi poingosai? E merngwai. Ningi ijo anjam quqwa keresai deqa. ⁴⁴ Ningi nungo abu Satan aqa angro sosib aqa areqalo dauryqajqa tulan singilaeqnum. Satan a nami leq ojo tamo soqnej agi a bini degsi unu. A kumbra bole dauryosaieqnu. A kumbra bole dauryqajqa torei urateqnu. A gisaq tamo. A anjam marqas di a gisaq anjam segi marqas. A gisaq anjam qa utru. A gisaq anjam kalil qa abu. ⁴⁵ Ariya e anjam bole palonteqnam ningi ijo anjam nungo areqaloq di singilatosaieqnum.

⁴⁶ Ningi ijo jejamuq di une qametbeqñub e? E anjam bole maritqa ningi kiyaaq ijo anjam nunjo areqaloq di singilatqasai? ⁴⁷ Tamo ungasari Qotei aqaq na beb qaji nanngi aqa anjam queqñub. Ningi Qotei aqaq na bosai deqa ningi aqa anjam quosaieqñub.”

Yesus a segi qujai gaigai degsi unu

⁴⁸ Onaqa Juda nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Iga bole maronum, ni Samaria qaji tamo. Mondor uge inoq di unu.” ⁴⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Mondor uge ijoq di sosai. E ijo Abu aqa ñam soqteqñam ningi na olo ijo ñam ugetetbeqñub. ⁵⁰ E ijo segi ñam soqtqa are qalosaieqñum. Ijo Abu a segi na ijo ñam soqtetbqa are qaleqñu. Agi a na qujai nunjo une qa ningi pegiñgeqñu. ⁵¹ E bole merngwai. Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai. Sai bole sai.”

⁵² Onaqa Juda nanngi na minjeb, “Endego iga qalieonum, mondor uge inoq di unu. Abraham a moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego moreñekriteb. Ariya ni maronum, ‘Tamo bei na ijo anjam qusim dauryqas di a moiqa keresai.’ ⁵³ Ni gago moma utru Abraham bunyqam kiyo? A moiyej. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego moreñeb. Deqa ni segi qa kiyersi marqam?”

⁵⁴ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E ijo segi ñam soqteqñum qamu e laña soqteqñum qamu. Ariya ijo Abu na ijo ñam soqtetbeqñu. Agi ningi a qa mareqñub, ‘A gago Qotei.’ ⁵⁵ Ningi a qa qaliesai. E segi a qa qalie. E a qa qaliesai degsi marqai di e ningi bul gisan tamo sqai. E a qa qalieosim deqa agi aqa anjam dauryeqñum.

⁵⁶ “Nunjo moma utru Abraham a nami ijo bqajqa bati unqa marsiqa areboleboleiyonaq soqnej. A unsiqa tulañ areboleboleiyej.” ⁵⁷ Onaqa Juda nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ino wausau 50 osaiunu. Ni Abraham unem e?” ⁵⁸ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E bole merngwai. Abraham a ñambabosaisonaqa e segi qujai gaigai degsi unum.”

⁵⁹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa minjin oqetnjrnaqa meniñ elenjosib Yesus meniñ na qalsib moiyoqta yonab a loumosiq atra tal uratosiq ulañej.

9

Yesus a tamo ñam qandimo boletej

¹ Yesus a walweloq gilsiq gam qalaq di tamo bei ai miligiq na ñam qandimo ñambabej qaji di awesonaq unej. ² Onaqa Yesus aqa angoro nanngi na nenemyeb, “O Qalie Tamo Koba, yai aqa une na tamo di a ñam qandimo ñambabej? Aqa segi une na kiyo aqa ai abu nanngo une na kiyo?”

³ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Tamo di aqa une na sai. Aqa ai abu nanngo une na sai dego. A ñam qandimo ñambabej di aqa utru agiende. Qotei na a boletimqa tamo ungasari nanngi Qotei aqa wau unsib aqa ñam soqtqab. ⁴ Sawa suwanjesoqñimqa ijo Abu e qarinqej qaji aqa wau yoqñom. Ambruamqa tamo nanngi wauqa keresai. ⁵ E mandamq endi sosimqa e mandam endeqa puloñ bul unum.”

⁶ Yesus na aqa angoro nanngi degsi minjrsiqa mandamq di miselosiq aqa misel mandam ti ojnaq jagi bulonaq osiqa tamo di aqa ñamdamuq di atej. ⁷ Atsiqa qarinyosiq minnej, “Ni gilsim ya bei ñam Siloam di yal.” “Siloam” di Hibru anjam. Aqa damu, “Qarinyo.” Onaqa tamo di a gilsiq yalonaqa ñam poiyoñnaqa sawa unej. Sawa unsiqa olo puluosi bej. ⁸ Bonaqa aqa qure qujai nanngi ti tamo nanngi a nami ñam qandimo sosisqa silali qa ñilnjroqnej qaji nanngi ti a unsibqa mareb, “Tamo nami silali qa ñilgoqnej qaji agiende kiyo?” ⁹ Onaqa tamo qudei nanngi mareb, “Od, agi a qujai.” Onaqa tamo qudei nanngi mareb, “A sai. Endi tamo bei. Aqa ulatamu tamo ñam qandimo aqa ulatamu bul.” Onaqa a segi na minjrej, “Agi e segi.”

¹⁰ Onaqa tamo ungasari nanngi na nenemyeb, “Ni ñamdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?” ¹¹ Onaqa a na kamba minjrej, “Tamo bei aqa ñam Yesus a na jagi gereiyosiq ijo ñamdamuq di atsiqa merbqo, ‘Ni gilsim Siloam yaq di yal.’ Degsi merbqoqa e gilsim yalonumqa ñam poibqoqa sawa unonum.” ¹² Onaqa tamo ungasari nanngi na olo

nenemyeb, “Tamo ni boletmqo qaji a qabi unu?” Onaqa a na minjrej, “A qabitqo kiyo di e qaliesai.”

¹³ Onaqa tamo ungasari nangi na tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di osib Farisi nangiq osi gileb. ¹⁴ Bati Yesus na jagi gereiyosiq tamo di boletej di Juda nangiq yori bati. ¹⁵ Deqa Farisi nangiq na tamo di endegsib nenemyeb, “Ni namdamu kiyersi poimqoqa sawa unonum?” Onaqa a na minjrej, “Tamo bei aqa nam Yesus a jagi misel ti bulyosiq ijo namdamuq di atqoqa e yalonum nam poibqoqa sawa unonum.” ¹⁶ Onaqa Farisi qudei nangiq mareb, “Yesus a yori bati grotqo deqa iga qalieonum, Qotei na a qarinyosai.” Ariya Farisi qudei nangiq mareb, “Sai. Une tamo a kiyersim manwa deqaji babtqas?” Farisi nangiq anjam deqa nriñosib poaiyeleb.

¹⁷ Onaqa nangiq na tamo di olo nenemyeb, “Yesus a ino namdamu boletqo deqa ni a qa kiyersi are qalonum?” Onaqa a na minjrej, “E are qalonum, a Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁸ Tamo di a nami nam qandimo sosiq olo nam poiyej deqa Juda tamo kokba nangiq areqalo kobaiyeleb. Osib aqa ai abu nangiq metnjrnab beb. ¹⁹ Bonabqa endegsib nenemnjreb, “Tamo endi nungo angro e? A bole nam qandimo hambabej e? Boleamqa ningiq na mergibqa iga quqwom. A kiyersi bini nam poiyqoqa sawa uneqnu?” ²⁰ Onaqa aqa ai abu nangiq na kamba minjreb, “Di bole, a gago angro. A nam qandimo hambabej di iga qalie. ²¹ Ariya a kiyersi bini nam poiyqoqa sawa uneqnu di iga qaliesai. Tamo yai na aqa namdamu boletqo di dego iga qaliesai. A tamo boleqo. A segi nenemyibqa a segi na marqas.” ²² Aqa ai abu nangiq Juda tamo kokba nangiq ulainjrsib deqa anjam degsib minjreb. Juda tamo kokba nangiq nami maroqneb, “Tamo bei a marqas, ‘Yesus a bole Kristus,’ degsi marimqa tamo di iga taqal waiyonam a bunu olo Qotei tal miligiq gilqasai.” ²³ Deqa nangiq aiyel Juda tamo kokba nangiq ulainjrsib minjreb, “A tamo boleqo. A segi nenemyiy.”

²⁴ Onaqa tamo nami nam qandimyesoqnej qaji di Farisi nangiq na olo metonab bonaq minjeb, “Ni Qotei aqa nam soqtosim anjam bole merge. Iga qalieonum, Yesus a une tamo. Ni degsi merge.” ²⁵ Onaqa a na kamba minjrej, “A une tamo kiyo sai kiyo di e qaliesai. Ariya e nami nam qandimo soqnem bini e olo nam poibqoqa sawa uneqnum di e qalieonum.”

²⁶ Onaqa nangiq na olo nenemyeb, “Yesus a ni kiyermqo? A kiyersi ino namdamu boletqoqa ni sawa uneqnum?” ²⁷ Onaqa a na kamba minjrej, “E nami merngonum ningiq ijo anjam quetbosai. Kiyaaq ololo merngit quqwab? Ningiq dego Yesus aqa angro sqajqa are unu e?”

²⁸ Onaqa Farisi nangiq na tamo di misilinyosib minjeb, “Ni Yesus aqa angro. Iga Moses aqa angro. ²⁹ Iga qalie, Qotei a bole Moses anjam minjoqnej. Ariya Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.” ³⁰ Onaqa tamo dena kamba minjrej, “E nungo anjam di quonum ugeibqo. Ningiq mareqnu, ‘Yesus a qabe na kiyo bej di iga qaliesai.’ Ariya Yesus a ijo namdamu boletqoqa e sawa uneqnum. ³¹ Iga qalie, tamo nangiq une ateqnub qaji nangiq Qotei pailyqab di a nangiq pailyo quqwasai. Ariya tamo nangiq Qotei qa ulaoqnsib aqa areqalo dauryeqnub qaji nangiq pailyqab di a nangiq pailyo quqwas. ³² Tamo ai miligiq na nam qandimo hambabo qaji di tamo bei na nami boletonaq iga quosioqnem. ³³ Qotei na Yesus qarinyosai qamu a manwa bei babtqa keresai qamu.”

³⁴ Onaqa Farisi nangiq na kamba minjeb, “Une aqa kumbra inoq di beterejunu. Ni une ti sosim hambabem agi bini ni degsi unum. Deqa ni Qotei aqa anjam iga mergaim.” Degsib minjsib a taqal waiyosib a olo Qotei tal miligiq gilqajqa saidyeb.

Farisi nangiq tamo nam qandimo bul unub

³⁵ Farisi nangiq na tamo di taqal waiyonab Yesus a di qusiq a qa namosiq itosiq nenemyej, “Ni Tamo Angro qa ino areqalo singilatunum e?” ³⁶ Onaqa a na kamba Yesus minjej, “O Tamo Koba, Tamo Angro di yai? Ni merbimqa e qusiy ijo areqalo a qa singilatqai.” ³⁷ Onaqa Yesus na minjej, “Ni na Tamo Angro agi itonum. Endego aqo

ombla anjam mareqnum.”³⁸ Onaqa a na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba, e ni qa ijo areqalo singilatunum.” A degsi Yesus minjsiqa aqa areq di singa pulutosiqa a binjiyej.

³⁹ Onaqa Yesus a marej, “E tamo ungasari nanği peginjraqajqa deqa mandamq aiyem. Deqa tamo nam qandimo unub qaji nanği olo namdamu bole atoqnqab. Tamo namdamu bole ateqnub qaji nanği olo nam qandimnjresqas.”⁴⁰ Onaqa Farisi qudei Yesus aqa jojomq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusib nenemyeb, “Iga dego nam qandimgejunu kiyo?”⁴¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği nam qandimngejunu qamu ninği une saiqoji unub qamu. Ariya ninği mareqnum, ‘Iga namdamu bole ateqnum.’ Dego di ninği une ti unub.”

10

Yesus a kaja nanngo mandor bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E bole merngwai. Tamo bei a kaja nanngo jeñ miligiq gilqa osimqa a siranmeq na gilqa uratosim qalaq na jeñ prugosim miligiq gilqas di a bajin tamo.”² Tamo a siranmeq na jeñ miligiq gilqas di a kaja nanngo mandor bole.³ Deqa siranme taqato tamo na siran waqtetoqnim miligiq giloqnsim aqa segi kaja nanngo nam metnjroqnqas. Metnjroqnim nanği aqa kakro qusib boqneb joqsim oqedoqnqas.⁴ A na aqa segi kaja kalil nanği joqsim oqedoqnsim a nanği qa namoosim giloqnmqa nanği aqa kakro qa poinjrim deqa nanği a dauryoqnqab.⁵ Tamo lanaj bei na nanği metnjrqas di nanği aqa kakro qalieqasai deqa nanği a dauryqasai. Nanği a uratosib jaraiqab.”⁶ Yesus na yawo anjam degsi minjrnaqa nanği qusib utru poinjrosai.⁷ Deqa Yesus a damu ubtosiqe endegsi minjrej, “E bole merngwai. Kaja nanği di ijo segi tamo ungasari nanği sigitnjrej unub. Jeñ miligiq gilqajqa siranme agi e segi.”⁸ Anjam plalto tamo kalil e bosaisanam nami beb qaji nanği bajin tamo bul. Deqa kaja nanği nanngo medabu dauryosai oqneb.⁹ E segi siranme. Tamo ungasari nanği ijoq na jeñ miligiq giloqnqab di Qotei na nanği elenqas. Amqa nanği miligiq gile oqede oqnsib inği bole uyoqnqab.

¹⁰ “Ninği qalie, bajin tamo nanği kaja bajinosib ugeugeinjsib numqajqa deqa beqnum. Ariya e degyqa bosai. E na kaja nanği nambile enjritqa nanği nambile tulan boledamu oqajqa e deqa bem.”¹¹ E kaja nanngo mandor bole. Mandor bole aqa kumbra agiende. A kaja nanği aqaryainjrqa marsimqa aqa segi nambile uratosim moiqa.¹² Ariya tamo lanaj aqa kumbra degosai. A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrqasai. A kaja nanngo mandor bolesai. Kaja nanği aqa sai. Deqa bauñ juwan bamqa unsim kaja nanği uratnjrsim ulanqas. Yimqa bauñ juwan na kaja qudei numim kalil segisegiosib jaraiqab.¹³ A silali qa segi wauqas deqa a kaja nanği geregere taqatnjrqasai. A kaja nanği qa are qalosai. Bauñ juwan bamqa a kaja nanği uratnjrsim ulanqas.

¹⁴ “E kaja nanngo mandor bole. E ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Ijo segi kaja nanği e qa dego qalie bole.”¹⁵ Ijo Abu a e qa qalie bole. E ijo Abu qa qalie bole. Dego kere e ijo segi kaja nanği qa qalie bole. Nanği dego e qa qalie bole. Deqa e na ijo kaja nanği aqaryainjrqa marsiy ijo segi nambile uratosiy moiqai.¹⁶ Ijo kaja qudei dego jeñ oqeq di unub. Nanği jeñ miligiq di sosai. Deqa e nanği dego joqsiy bosiy ijo kaja jeñ miligiq di unub qaji nanği ti turtnjrsiy jeñ qujaiq di breinjrit nanği mandor qujai ti sqab. Sosib ijo medabu quoqnqab.¹⁷ Ijo Abu na e tulan qalaqalaibeqnu. Di kiyaaqa? E ijo segi nambile uratosiy moisiy olo subq na tigelqai.¹⁸ Tamo bei na ijo nambile yaibqa keresai. E ijo segi areqalo na ijo nambile uratosiy moiqai. E singila ti unum deqa e na ijo nambile uratqa kere. Osiy olo ijo nambile oqa kere. Ijo Abu a nami merbej, ‘Ni degye.’ Deqa e degyqai.”

¹⁹ Onaqa Juda nanği Yesus aqa anjam deqa njriñosib poaiyeleb.²⁰ Osib nanği gargekoba endegsib maroqneb, “Yesus a mondor uge ti unu deqa a tulan nanariqo. Kiyaaqa ninği aqa anjam queteqnum?”²¹ Onaqa nanği qudei maroqneb, “Tamo a mondor uge ti sqas di a anjam bole deqaji marqa keresai. Mondor uge na tamo nam qandimo boletqa kere e? Sai.”

Juda tamo kokba nanği Yesus qa minjin oqetnjrej

²² Nami Juda nanngo moma nanngi atra tal bunuj siran waqteb. Deqa olo are qalqajqa yori bati Jerusalem dia brantej. Bati di ulili aiqa bati. ²³ Onaqa Yesus a atra tal miligiq gilsiq tal me ñam Solomon dia walweloqnej. ²⁴ Walweleqnaqa Juda tamo kokba nanngi aqa areq di koroosib minjeb, “Bati gembub koboamqa ni na ino kumbra ti ino wau ti ubtosim geregere mergwam? Ni Kristus amqa geregere merge.”

²⁵ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “E nami ningi merngem, ‘E Kristus.’ Merngonam ningi qunab ugeingej. Wau kalil e ijo Abu aqa ñam na yeqnum qaji di ningi geregere tenemtoqniy. Tenemtosib endegsi poingwas, bole, e Qotei aqa Ñiri. ²⁶ Ningi ijo kaja sai deqa ningi e qa nungo areqalo singilatosaieqnum. ²⁷ Ijo kaja nanngi ijo medabu queqnum. E nanngi qa qalie bole. Nanngi e daurbeqnum. ²⁸ E nanngi ñambile enjreqnum deqa nanngi ñambile gaigai sqab. Nanngi padalqasai. Sai bole sai. Tamo bei na nanngi ijo banq dena yaibqa keresai. ²⁹ Ijo Abu na nanngi e ebej. A segi qujai ingi ingi kalil tulan bunjrejunu. Deqa tamo bei na ijo kaja nanngi ijo Abu aqa banq dena yayyqa keresai bole sai. ³⁰ Aqo ijo Abu wo tamo qujai.”

³¹ Onaqa Juda tamo kokba nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa nanngi a qalib moiqaqqa marsib meniñ eleñeb. ³² Osib Yesus qalqa laqnab endegsi minjrej, “E na Abu aqa wau bole gargekoba ningi osorngoqnem. Wau bole kiye qa ningi e lubsib moiyoqbqa meniñ eleñonub?”

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanngi na kamba endegsib minjeb, “Wau bole bei qa iga ni meniñ na lumqasai. Ni Qotei misilinyonum deqa lumqom. Agi ni segi qa maronum, ni Qotei. Ni degsi maraim. Ni mandam tamo. Deqa ni lumqom.”

³⁴ Onaqa Yesus na kamba nanngi minjrej, “Nunngo dal anjam bei nami endegsib nengrenyeb, ‘E ningi merngonum, “Ningi qotei.” ’ ³⁵ Agi Qotei na tamo qudei nanngi minjrej, ‘Ningi qotei.’ A na nanngi degsi minjrej. Ningi qalie, iga Qotei aqa nengrenyeb bei gentqa keresai. ³⁶ Abu a segi na e giltbosiqa qarinqbonaq mandamq aiyem deqa e maronum, ‘E Qotei aqa Ñiri.’ E degsi maronum deqa ningi kiyaaq merbonub, ‘Ni Qotei misilinyonum?’

³⁷ “E ijo Abu aqa wau yosaiotqa ningi ijo anjam quetbaib. ³⁸ Ariya e Abu aqa wau yitqa ningi ijo anjam quib ugeingim olo ijo wau unsib dena geregere poingem, bole, Abu na e beteryesonaqa e kamba Abu beteryejunum.”

³⁹ Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di qusib a ojqa yonab a nanngi qa loumosiq ulañej.

⁴⁰ Ulanosiqa olo Jordan ya taqal beiq gilej. Gilsiq Jon na nami tamo ungasari nanngi yansnjroqnej qaji sawaq di soqnej. ⁴¹ Sonaqa tamo ungasari gargekoba nanngi aqaq giloqnsib segi segi maroqneb, “Jon a manwa bei babtosaioqnej. Ariya anjam kalil Jon a Yesus qa maroqnej qaji di bole.” ⁴² Nanngi degsib maroqneb deqa Yesus a sawa dia sonaqa tamo ungasari gargekoba nanngi a qa nanngo areqalo singilateb.

11

Lasarus a makobaiyosiq moiyej

¹ Tamo bei aqa ñam Lasarus a maiyej. Lasarus aqa qure utru Betani. Qure di Maria aqa jaja Marta wo nanngo qure utru. ² Maria agi bunuqna Tamo Koba Yesus aqa singaq di goreñ bilentosiq aqa gate banga na piyej qaji a di. Aqa jaja Lasarus a maiyej. ³ Deqa Maria Marta wo nanngi na tamo qudei qarinqjnab Yesus aqaq gilsib minjeb, “O Tamo Koba, tamo ni tulan qalaqalaiyeqnum qaji a maiyqo.” ⁴ Onaqa Yesus a nanngo anjam di qusiqa minjrej, “Ma di moiqaqqa ma sai. A maiyqo di aqa utru agiende. Qotei aqa singila boleq dimqa tamo ungasari nanngi unsib Qotei aqa ñam soqtqajqa deqa a ma di oqo. E Qotei aqa Ñiri dego ñam koba oqai.”

⁵ Yesus a Marta aqa jaja Maria wo nanngi aiyel qalaqalainjrej. A Lasarus dego qalaqalaiyej. ⁶ Lasarus a maiyej anjam di qusiqa quosaibulosiq sawa a soqnej qaji dia bati aiyel olo soqnej. ⁷ Sosiq aqa angro nanngi minjrej, “Iga olo Judia sawaq aiqom.” ⁸ Onaqa nanngi na Yesus minjeb, “O Qalie Tamo Koba, nami yala Juda nanngi meniñ na ni lumqa mareb. Di ni olo deq aiqam e?” ⁹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Señ oqsiq qanam

jigeqo sawa suwanqo. Deqa tamo nanği walwelqa kere. Mangalqasai. ¹⁰ Ariya serj aisiq qoloqo sawa ambruqo. Deqa tamo nanği walwelqa keresai. Mangalqab.”

¹¹ Yesus a anjam degsi marsiqa olo minjrej, “Gago was Lasarus a ɳeiejunu. E aisiq dudumyqai.” ¹² Onaqa Yesus aqa anğro nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “O Tamo Koba, a ɳeiejunu degam aqa ma saiqas.” ¹³ Nanği Lasarus a bole ɳeiejunu edegeb. Di sai. A bole moiyej. Yesus a Lasarus aqa moiyo sigitosiqa ɳeio qa marej. ¹⁴ Deqa a na ubtosiq minjrej, “Lasarus a bole moiyej. ¹⁵ Ningi ijo singila unsib e qa nunğo areqalo singilatqajqa deqa e aqaq aiyosaisonam a moiyej. E ninği qa are qalsim kumbra degyem. E ijo kumbra deqa areboleboleibeqnu. Ningi tigelab iga Lasarus aqaq aiqom.”

¹⁶ Onaqa Tomas aqa ɳam bei Didimus a na Yesus aqa anğro qudei nanği minjrej, “Ungum. Iga kalil aisim Yesus a koba na moiqom.”

Yesus a marej, “E segi subq na tigelo qa utru”

¹⁷ Onaqa Yesus aqa anğro nanği koba na aisib Betani qure jojomyosib anjam endegsib queb, “Lasarus a nami moiyej subq ateb. Bati qolqe koboqo.” ¹⁸ Betani qure di Jerusalem jojom. Kilomita qalub. ¹⁹ Deqa Juda tamo unğasari gargekoba nanği Betani qureq bosib Marta Maria wo nanğo jaja moiyej deqa are latetnjrqajqa koroosib soqneb.

²⁰ Onaqa Marta a anjam endegsi quej, “Yesus a beqnu.” A degsi qusiqa walweloşiqa gamq di Yesus turqajqa gilej. Maria a talq di awesoqnej. ²¹ Marta a gilsiq gamq di Yesus turosiq minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiyoşai qamu. ²² E qalieonum, ni inği kiye qa Qotei pailyqam a ni emqas.”

²³ Onaqa Yesus na Marta minjej, “Ino jaja a olo subq na tigelqas.” ²⁴ Onaqa Marta na kamba minjej, “E qalie, diño bati qa tamo unğasari kalil nanği subq na tigelabqa ijo jaja dego ombla tigelqab.” ²⁵ Onaqa Yesus na minjej, “E segi subq na tigelo qa utru. E segi ɳambile sqajqa utru. Tamo a e qa aqa areqalo singilatosim moişas di unğum. A ɳambile sqas. ²⁶ Tamo kalil ɳambile sosib e qa nanğo areqalo singilateqnuş qaji nanği olo bunu moişasai. O Marta, ni ijo anjam di qusim ino areqaloq di singilatonum e?”

²⁷ Onaqa Marta na Yesus minjej, “Od, Tamo Koba. E qalieonum, ni Kristus, Qotei aqa ɳiri. Ni qujai Qotei na qarınmonaqa mandamq aiyem qaji. Deqa e ni qa ijo areqalo singilatonum.”

Yesus a Lasarus qa are ugeiyonaqa akamej

²⁸ Marta a anjam degsi marsiqa olo puluosi aisiq aqa jaja Maria metonaq aqa areq bonaq ombla sasalosibqa minjej, “Qalie Tamo Koba a bqo. A ni qa marqo.” ²⁹ Onaqa Maria a Marta aqa anjam di qusiqa tigeloqujatosiq Yesus unqa gilej. ³⁰ Yesus a qure miligiq aiyosaisoqnej. A Marta wo anjam mareş qaji sawaq di soqnej. ³¹ Sonaqa Juda tamo unğasari talq di Maria are latetoqneb qaji nanği Maria a tigeloqujatosiq tal uratosiq gileqnaqa unsib are qaleb, “A Lasarus aqa subq di akamtqajqa gileqnu kiyo.” Nanği degsib are qalsib tigelosib Maria dauryosib gileb.

³² Maria a gilsiq Yesus soqnej qaji sawaq di brantosiq Yesus unşiqa aqa areq di singa pulutosiq minjej, “O Tamo Koba, ni nami endi so qamu ijo jaja a moiyoşai qamu.”

³³ Onaqa Yesus a Juda tamo unğasari Maria dauryosib beb qaji nanği Maria ombla akamoqneb di unşiqa nanği qa are gulbeyonaqa nenemnjrej, ³⁴ “Ninği Lasarus qabia subq ateb?” Onaqa nanği na minjeb, “O Tamo Koba, ni bosim aqa sub une.” ³⁵ Degsi minjnabqa Yesus a dego akamej. ³⁶ A akamonaqa Juda nanği di unsibqa mareş, “Ninği uniy. Yesus a Lasarus tulañ qalaqalaiyoqnej deqa akamqo.” ³⁷ Onaqa nanği qudei Yesus qa yomuosib mareş, “Yesus a nami tamo ɳam qandimo boletej. A kiyaaqa Lasarus boletosai? Yim a moişasai.”

Yesus a Lasarus subq na tigeltej

³⁸ Onaqa Yesus a nanğo yomu anjam di qusiqa are gulbeyonaqa walweloşiqa Lasarus aqa subq gilej. Sub di mana miligiq di bogeb. Lasarus nami subq atsib meniñ kobaquja na sub me getenteb. ³⁹ Deqa Yesus na tamo qudei minjrej, “Ninği meniñ kobaquja di taqal atiy.” Onaqa tamo moiyej qaji aqa jaja Marta na Yesus minjej, “O Tamo Koba, a

nami moiyej bati qolqe gilqo. Iga meniŋ taqal atqom di aqa qusa quleqwas.”⁴⁰ Onaqa Yesus na kamba minjeŋ, “E nami mermonum, ni e qa ino areqalo singilatqam di ni Qotei aqa singila unqam.”⁴¹ Degsi minjnaqa naŋgi meniŋ kobaquja di taqal atnabqa Yesus a laŋ goge tarosiqa Qotei endegsi pailyej, “O Abu, ni ijo pail endi quonum deqa e ni qa tulaŋ areboleboleibqo.”⁴² E qalieonum, ni gaigai ijo pail queqnum. Ariya tamo uŋgasari ijo areq endi tigelejunub qaji naŋgi e qa naŋgo areqalo singilatqajqa deqa e ni pailmonum. Yim naŋgi qalieqab, ni na e qarinqbonam bem.”

⁴³ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a tulaŋ maosiq marej, “O Lasarus, ni subq dena tigelosim au.”⁴⁴ Degsi marnaqa tamo moiyej qaji a subq dena tigelosiq oqedej. Aqa singa ti baŋ ti ulatamu ti nami gara na dalaeb. Deqa Yesus na minjrej, “Aqa gara di pamblonyib walwelosim gilem.”

Juda tamo kokba naŋgi koroosib Yesus qalib moiqaŋqa maroqneŋ

⁴⁵ Bati deqa Juda tamo uŋgasari Maria aqa are latetqa beb qaji naŋgi Yesus aqa maŋwa di unsibqa naŋgi gargekoba Yesus qa naŋgo areqalo singilateb.⁴⁶ Ariya naŋgi qudei tigelosib Farisi naŋgoq gilsib kumbra Yesus yej qaji deqa sainjreb.⁴⁷ Sainjrnab qusibqa atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti metnjrnab naŋgo areq bosib koba na koroosib mareb, “Iga kiyerqom? Yesus a maŋwa gargekoba yeleŋeqnu.”⁴⁸ Iga a uratonam degsi kumbra yoqnaŋas di tamo uŋgasari kalil naŋgi a qa naŋgo areqalo singilatqab. Yim Rom naŋgi bosib gago atra tal niŋaqyosib iga dego kobotgwab.”

⁴⁹ Wausau deqa tamo bei aqa ñam Kaiafas a Juda naŋgo atra tamo gate soqnej. Deqa a naŋgo ambleq di tigelosiqa minjrej, “Niŋgi tulaŋ nanarionub. Anjam laŋa laŋa mareqnu.”⁵⁰ Niŋgi are qaliy. Tamo qujai a tamo uŋgasari kalil naŋgi qa moiqaŋas di kere. Amqa iga padalqasai.”

⁵¹ Kaiafas aqa segi areqalo na anjam di marosai. A wausau deqa atra tamo gate soqnej deqa a Qotei aqa medabu osiqa anjam di marej. Yesus a Juda naŋgi qa moiqaŋas anjam di ubtosiq marej.⁵² Bole, Yesus a Juda naŋgi segi qa moiqaŋasai. Qotei aqa aŋgro kalil sawa bei beiq di unub qaji naŋgi qa ti moiqaŋas. Moisiŋ naŋgi kalil koroinjrimqa naŋgi aqa segi tamo uŋgasari sqab. Kaiafas a anjam di ubtosiq marej.

⁵³ Bati qujai deqa Juda tamo kokba naŋgi Yesus qalib moiqaŋqa anjam gereiyqa utru ateb.⁵⁴ Yesus a di qalieosiq deqa a Juda naŋgo ambleq di walweloŋaioqnej. A segitosiqa qure kiŋala bei wadau sawa jojom deq gilsiq aqa aŋgro naŋgi koba na dia soqneŋ. Qure di aqa ñam Efraim.

⁵⁵ Qotei a nami Israel naŋgi Isip sawaq di padalqa laqnaŋba naŋgi eleŋej. Deqa olo are qalqajqa yori bati jojomej. Yori bati jojomonaqa Juda tulaŋ gargekoba naŋgo qure qureq dena tigelosib yori bati di unqajqa deqa Jerusalem beb. Juda naŋgo kumbra agiende. Yori bati di brantosaisoqnimqa naŋgi Jerusalem bosib naŋgo segi jejamu yansosib yori bati qa tariŋqab. Utru deqa naŋgi Jerusalem beb.⁵⁶ Ariya naŋgi Jerusalem bosib Yesus qa ŋamoqneŋ. ŋamoqnsib atra tal miligiq bosib segi segi maroqneŋ, “Niŋgi kiyersib are qalonub? Yesus a yori bati unqajqa Jerusalem bqaŋas kiyo sai kiyo?”⁵⁷ Naŋgi degsib maroqneŋ. Di kiyaaqa? Atra tamo kokba ti Farisi ti naŋgi na tamo uŋgasari naŋgi nami endegsib minjreb, “Tamo bei a Yesus qabi soqnimqa unsim bosim iga mergim iga na ojgom.”

12

Maria a goreŋ quleq tulaŋ boledamu Yesus aqa singaq di bilentej

¹ Ariya Juda naŋgo yori bati koba jojomej. Bati 6 amqa brantqas. Deqa Yesus a tigelosiqa Betani qureq gilej. Qure di Lasarus agi Yesus na subq na tigeltej qaji aqa qure utru.² Gilnaqa qure deqaji tamo uŋgasari naŋgi a unsibqa areboleboleinjrnaqa iŋgi goiyeteb. Marta a iŋgi suweiyosiq Lasarus Yesus wo tamo qudei ti metnjrnaq bosib koba na awoosib iŋgi uyoqneŋ.³ Onaqa Maria a goreŋ quleq tulaŋ boledamu silali kobaquja na awaiyej qaji di jalinaq jigsiaqa osi bosiq aqa singaq di bilentosiaqa aqa segi gate

banğa na piyetej. Onaqa goreñ aqa quleq na tal keretej. ⁴ Onaqa Yesus aqa anğro bei Judas Iskariot agi bunuqna Yesus osiq jeu tamo nanğo banq di atej qaji a Maria aqa kumbra di unsiqa niriñosiqa marej, ⁵ “A kiyacaq goreñ di qarinyosiqa meniñ silali 300 osiq dena tamo ingi ingi saiqoji nanği aqaryainjrosai?” ⁶ Judas a tamo ingi ingi saiqoji nanği qa are qalsiq anjam di marosai. A bajiñ tamo. A Yesus aqa anğro nanğo silali jugwajqa quñ taqatoqnej. Deqa nanği quñ miligiq di silali ateqnab a na olo bajiñoqnej. A deqa are qalsiq anjam di marej.

⁷ Onaqa Yesus a Judas aqa anjam di qusiqa minjej, “Uña di urat. A goreñ di ojesoqnem. A ijo jejamu subq atqajqa are qalsiq nami gereiyqo. ⁸ Tamo ingi ingi saiqoji nanği bati gaigai niñgi ti sqab. Ariya e bati gaigai niñgi ti sqasai.”

Atra tamo kokba nanği Lasarus qalsib moiyoqta maroqneb

⁹ Juda tulañ gargekoba nanği qalieeb, Yesus a Betani qureq gilsiq di soqnej. Deqa nanği a unqa beleñeb. Nanği Yesus segi unqajqa bosai. Yesus a nami Lasarus subq na tigeltej deqa nanği a dego unqa beb. ¹⁰ Atra tamo kokba nanği Lasarus dego qalsib moiyoqta qairoqneb. ¹¹ Di kiyacaq? Yesus a Lasarus subq na tigeltonaqa Juda gargekoba nanği atra tamo kokba nanği uratnjrsib olo Yesus qa nanğo areqalo siñgilatoqneb.

Mandor Koba Yesus a Jerusalem bej

¹² Tamo unğasari tulañ gargekoba nanği yori bati unqajqa marsib Jerusalem beleñeb. Beleşosib nebeonaqa nanği endegsib queb, “Yesus a Jerusalem bqas.” ¹³ Nanği degsib qusib deqa nanği tuwom banğa elenşosib Yesus gamq di turqajqa aiyeb. Aisib Yesus beqnaqa unsib tulañ lelenşosib endegsib minjoqneb, “Iga ni qa tulañ areboleboleiqe qnu. Ni Tamo Koba aqa ñam na bonum deqa a ni tulañ geregereimeqnu. Ni Israel nanğo Mandor Koba.”

¹⁴ Onaqa Yesus a donki osiq quraq di awoej. Aqa kumbra deqa nami Qotei aqa anjam bei endegsib nenğrenyeb unu, ¹⁵ “O Saion tamo unğasari, niñgi ulaaib. Niñgi uniy. Nunğo Mandor Koba a donki bunuj quraq di awoosiq beqnu.” ¹⁶ Bati deqa Yesus aqa anğro nanği anjam di aqa utru poinjrosai. Bunuqna Yesus a moisiq ñam koba onaqa nanği anjam deqa olo are qalsib endegsib mareb, “Bole, anjam di Yesus qa nenğrenyeb deqa tamo unğasari nanği lelenşosib a binjiyoqneb.”

¹⁷ Ariya tamo unğasari Yesus a Lasarus metosiq subq na tigeltonaq uneb qaji nanği mañwa deqa saosib laqneb. ¹⁸ Laqneb tamo unğasari tulañ gargekoba nanği quoqneb. Deqa Yesus a donki bunuj quraq di awoosiq Jerusalem beqnaqa nanği a gamq di turqajqa aiyelenşeb. ¹⁹ Ainabqa Farisi nanği na unjrsibqa segi segi maroqneb, “Iga Yesus siñgila na saidyeqnamqa keresaiqe qnu. Niñgi uniy. Tamo unğasari kalil nanği a dauryeqnub.”

Grik tamo qudei nanği Filip minjeb, “Iga Yesus unqom”

²⁰ Tamo unğasari Qotei louqa marsib yori bati unqajqa Jerusalem aiyelenşeb qaji nanğo ambleq di Grik tamo qudei soqneb. ²¹ Grik tamo nanği di Filip aqaq di branteb. Di kiyacaq? Filip a dego Grik tamo. Filip aqa qure utru Betsaida. Qure di Galili sawaq di unu. Nanği Filip aqaq di brantosib nenemyeb, “O gago was, iga Yesus unqa kere e?” ²² Onaqa Filip a aisiqa nanğo anjam di Andru minjsiq Andru ombla gilsib olo Yesus minjeb. ²³ Minjnab qusiqa nanği kamba minjrej, “E Tamo Anğro. Deqa e ñam koba oqajqa bati brantqo. ²⁴ E bole merñgwai. Kurgus yago breiyibqa mandamq aisim moiqasai di a laña sqas. Moiqas di a olo qoqi oqsim gei gargekoba atelerqas. ²⁵ Dego kere tamo bei na aqa segi ñambile tulañ qalaqalayıqas di a padalqas. Ariya a mandamq endi aqa segi ñambile qoreiyqas di a ñambile gaigai sqas. ²⁶ Tamo bei na e wauetbqa osimqa a e daurbem. Yimqa qure e sqai di a dego e ombla sqom. A ijo wau yoqnqas di ijo Abu na a ñam kobaquja yqas.”

Jeu tamo nanği na Yesus soqtosib goge gaintqab

²⁷ Osiqa Yesus a olo anjam endegsi marej, “Endego e are tulañ gulbekobaibqo. Deqa e endegsi Qotei pailyqai kiyo, ‘O ijo Abu, ni na marimqa bati uge endi ijoq baiq?’ Unğum, e degsi pailyqasai. Bati uge endi branteme. E deqa mandamq aiyem. ²⁸ O ijo Abu, ni

na ino ñam tulaŋ kobaqujatime.” Yesus a degsi marnaqa laŋ goge dena anjam endegsi brantej, “E ijo ñam kobaqujatonom. Ololo kobaqujatqai.” ²⁹ Anjam degsi brantonaqa tamo ungasari Yesus aqa areq di tigelesoqneb qaji naŋgi qusibqa segi segi maroqneb, “Kola anjam atqo kiyo?” Onaqa tamo qudei naŋgi mareb, “Sai. Laŋ angro bei na Yesus anjam minjqo.”

³⁰ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Anjam niŋgi quonub qaji di e aqaryaibqajqa brantosai. Di niŋgi aqaryaingwajqa brantqo. ³¹ Niŋgi quiy. Qotei na tamo ungasari mandamq endi unub qaji naŋgi peginjraqajqa bati bqo. A na mandamq endeqa gate koba Satan taqal waiyqajqa bati dego bqo. ³² E bini mandamq endi unum. Ariya bunuqna jeu tamo naŋgi na e soqtbosib goge gaintbqab. Yimqa bati deqa e na tamo ungasari kalil naŋgi are tigeltetnjritqa ijoq bqab.” ³³ Yesus a aqa segi moiqaqqa gam boleq atqa osiqa deqa degsi marej.

³⁴ Onaqa tamo ungasari naŋgi na kamba Yesus minjeb, “Kristus a bati gaigai sqas. Dal anjam nami degsib marnab iga quem. Deqa ni kiyaaq maronum, ‘E Tamo Angro soqtbosib goge gaintbqab?’ Tamo Angro di tamo yai?”

³⁵ Onaqa Yesus na minjrej, “Puloŋ a nungo ambleq di sokiñalayosim niŋgi olo uratŋgwas. Deqa niŋgi puloŋ ti sosib puloŋq na laqniy. Yimqa niŋgi ambruŋgwasai. Tamo ambruq na laqnu qaji a qabiteqnu kiyo di a qalieqasai. ³⁶ Niŋgi puloŋ ti sosib puloŋ qa nungo areqalo singilatiy. Niŋgi degyqab di niŋgi puloŋ aqa angro sqab.”

Juda tamo gargekoba naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo singilatosai

Yesus na tamo ungasari naŋgi anjam degsi minjrasiqa naŋgi uratnjrnaq naŋgi a olo unosai. ³⁷ A Qotei aqa maŋwa gargekoba naŋgo ŋamdamuq di yeqnaqa naŋgi unoqneb. Unoqnsib ariya naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo singilatosai oqneb. ³⁸ Naŋgi kumbra di yeb deqa anjam bei Qotei aqa medabu o tamo Aisaia a nami marej qaji di aqa damu brantej. A endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo yai a gago anjam endi qusiqa aqa areqaloq di singilatqo? Tamo yai a Tamo Koba aqa singila unsiq poiyoq? Tamo dego bei sosai.” Aisaia a nami anjam degsi marej.

³⁹ Deqa naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo singilatqa keresai. Utru deqa Aisaia a anjam bei dego endegsi nengrenyej, ⁴⁰ “Qotei a naŋgo ŋamdamu getentetnjrej. A naŋgo are miligi dego getentetnjrej. Deqa naŋgi naŋgo ŋamdamu na Qotei aqa kumbra bei unqa keresai. Naŋgi naŋgo are miligiq na Qotei aqa anjam dego poinjrqa keresai. Deqa naŋgi are bulyosib ijoq bqa keresai. Deqa e na naŋgi boletnjrqasai.” ⁴¹ Aisaia a nami Yesus aqa singila unsiq deqa anjam degsi marej.

⁴² Bole, Juda gate gargekoba naŋgi are bulyosib Yesus qa naŋgo areqalo singilateb. Ariya naŋgi Farisi naŋgi ulainjrsib deqa naŋgi boleq di Yesus aqa ñam marosaioqneb. Naŋgi are qaleb, “Iga boleq di Yesus aqa ñam marqom di Farisi naŋgi iga Qotei tal miligiq gilqa saidgwab.” ⁴³ Naŋgi degsib are qaleb. Di kiyaaq? Naŋgi Qotei na naŋgo ñam soqtqajqa arearetnjrosai oqnej. Tamo naŋgi na naŋgo ñam soqtqajqa deqa arearetnjroqnej.

Yesus aqa anjam a tamo sigitosim tamo ungasari naŋgi peginjraqas

⁴⁴ Onaqa Yesus a tulaŋ leleŋosiq marej, “Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di a e qa segi aqa areqalo singilatqasai. Ijo Abu e qarinqej qaji a qa dego aqa areqalo singilatqas. ⁴⁵ Tamo bei a e nubqas di a ijo Abu e qarinqej qaji di dego unqas. ⁴⁶ E puloŋ bulosim mandamq aiyem. Deqa tamo ungasari kalil e qa naŋgo areqalo singilateqnuq qaji naŋgi ambruq di sqasai. ⁴⁷ Tamo bei a ijo anjam qusimqa ariya a dauryqasai di e na a pegiyqasai. E tamo ungasari naŋgi peginjraqa bosai. E naŋgi elenqajqa bem. ⁴⁸ Tamo ungasari naŋgi e qoreibosib ijo anjam quqwa uratqab di naŋgi peginjraqajqa tamo bei unu. Anjam e mareqnum qaji a segi tamo sigitosim tamo ungasari naŋgi peginjraqas. Diŋo batiamqa anjam dena naŋgi peginjraqas. ⁴⁹ E ijo segi areqalo na anjam marosaieqnum. Ijo Abu e qarinqej qaji a na anjam merbeqnaqa quoqnsim agi mareqnum. ⁵⁰ E qalieonum, ijo Abu

aqa anjam di n̄ambile gaigai sqajqa anjam. Deqa anjam kalil e mareqnum qaji di ijo Abu na e merbeqnaq quoqnsim agi mareqnum.”

13

Yesus na aqa angro nanjo singa yansetnjrej

¹ Juda nanjo yori bati koba jojomonaqa Yesus a endegsi qalieej, “E mandamq endi so bati koboqo. E moisiy ijo Abu aqaq olo oqwa bati brantqo.” Yesus na aqa segi angro mandamq di soqneb qaji nanji tular̄ qalaqalainjroqnsiq gilsiq aqa moiqa bati itej.

² Deqa a nanji koba na awoosib ingi uyoqneb. Di bilaq. Ingi uyeqnaqqa Satan a Judas Iskariot aqaq aiyej. Aisiqa Judas na Yesus osim jeu tamo nanjo banq di atqajqa deqa are tigeltetej. Judas a Saimon Iskariot aqa njiri. ³ Yesus a qalieej, aqa Abu na ingi ingi kalil aqa banq di atelenej. A Qotei aqaq na bej puluosim Qotei aqaq olo oqwas di dego qalieej. ⁴ Deqa a aqa angro nanji koba na ingi uyoqnsibqa a tigelosiq aqa gara olekoba piqtosiq jejamu piyo qaji gara osiqa tigej. ⁵ Tigsiqu kangal tamo bulosiq tabirq di ya qamsiq aqa angro nanjo singa yansetnjroqnsiq jejamu piyo qaji gara dena piyetnjroqnej.

⁶ Osiqa Pita aqa singa yansetqa laqnaqa minnej, “O Tamo Koba, ni ijo singa yansetbqam e?” ⁷ Onaqa Yesus na kamba minnej, “Kumbra e endego yeqnum endi ni utru poimosai unu. Bunuqna ni poimqas.” ⁸ Onaqa Pita na Yesus saidyosiq minnej, “Ni ijo singa yansqasai. Sai bole sai.” Onaqa Yesus na minnej, “E ni yansmqasai di ni e ombla sqa keresai.” ⁹ Onaqa Saimon Pita na minnej, “O Tamo Koba, ni ijo singa segi yansaim. Ijo banq ti gate ti dego yansetbe.” ¹⁰ Onaqa Yesus na minnej, “Tamo a yalqo a olo yalqasai. Aqa singa segi yansqas di kere. Dena a torei milalo sqas. Ningi milalo unub. Ariya ningi kalil milalo sosai.” ¹¹ Yesus a qalieej, aqa angro bei agi Judas a na Yesus osim jeu tamo nanjo banq di atqas. Deqa a na minjrej, “Ningi kalil milalo sosai.”

¹² Yesus a nanjo singa yansetnjrsiq koboonaqa aqa segi gara olekoba olo jigsiqu awoosiq nenemnjrej, “Kumbra e endego ningi engonum qaji di ningi utru poingwo e?” ¹³ Ningi e merbeqneb, ‘O Qalie Tamo Koba. O gago Tamo Koba.’ Ningi kere e merbeqneb. Agi e segi qujai. ¹⁴ E nunjo Tamo Koba. E nunjo Qalie Tamo Koba dego. Ariya e nunjo singa yansetngonum deqa ningi dego segi qa kumbra degyoqniy. ¹⁵ Kumbra e endego ningi osorngonum qaji di ningi kamba dego degsib yoqniy. ¹⁶ E bole merngwai. Kangal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Tamo a wau qa gilqas di a na tamo a qarinqo qaji di bunyqa keresai. ¹⁷ Kumbra e yeqnum endi aqa utru ningi poingim dauryiy. Yimqa ningi tular̄ areboleboleingwas.

¹⁸ “Ijo anjam endi e ningi kalil qa marosai. E na ningi giltngem deqa e ningi qa qalie bole. Ariya Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, ‘Tamo e ombla bem quiq di tuqtosim uyqas qaji a na e jeutbqas.’” ¹⁹ Kumbra di brantosaisonaqa e nami merngonum. Deqa kumbra di brantimqa ningi e qa nunjo areqalo singilatosib marqab, ‘Bole, Yesus a segi qujai gaigai degsi unu.’” ²⁰ E bole merngwai. Tamo bei na tamo ungasari e qarinqnronum qaji nanji osim geregereinjqas di a e dego osim gereibqas. A e osim gereibqas di a na ijo Abu e qarinqbej qaji a dego osim gereiyqas.”

Judas a Yesus osim jeu tamo nanjo banq di atqas

²¹ Yesus a degsi marsiq are tular̄ gulbekobaiyonaqa olo marej, “E bole merngwai. Ijo angro bei na e osim jeu tamo nanjo banq di atqas.” ²² Onaqa Yesus aqa angro nanji segi segi kokoqoqneb. Yesus a angro yai qa degsi marej di nanji qaliesai deqa nanji degyoqneb. ²³ Yesus aqa angro bei agi Yesus na tular̄ qalaqalaiyoqnej qaji a Yesus aqa areq di awesoqnej. ²⁴ Deqa Saimon Pita a banq na angro di minnej, “Ni na Yesus nenemyimqa a angro yai qa degsi marqo di mermqas.” ²⁵ Onaqa angro dena Yesus beteryosiq nenemyej, “O Tamo Koba, ni angro yai qa degsi maronum?” ²⁶ Onaqa Yesus na minnej, “Angro e endego bem osiy quiq di tuqtosiy anaiyqai qaji a na e osim jeu tamo nanjo banq di atqas.” Degsi minjsiqqa bem quiq di tuqtosiq Saimon Iskariot aqa njiri Judas anaiyej.

²⁷ Anaiyonaq Satan a Judas aqa are miligiq ainaqa Yesus na minjej, “Ni kumbra yqam qaji di endego yoqujat.” ²⁸ Yesus a Judas degsi minjnaqa aqa angro kalil awesoqneb qaji nanngi qusibqa Yesus na Judas kiyaaq anjam di minjej nanngi deqa poinjrosai. ²⁹ Judas a nanngo silali jugwajqa qun taqatoqnej deqa nanngi qudei are qaleb, Judas a gilsim yori bati aqa ingi ingi awaiyqajqa deqa kiyo Yesus na degsi minjej. Nanngi qudei are qaleb, Judas a gilsim ingi awaiyosim tamo sougetejunub qaji nanngi anainjrqas. ³⁰ Onaqa Judas a bem di uysiq warum uratosiq oqedej. Di qolo.

Yesus na aqa angro nanngi dal anjam bunuj enjrej

³¹ Judas a oqedonaqa Yesus a endegsi marej, “Bini e Tamo Angro ñam koba oqai. E ñam koba otqa Qotei a dego ñam koba oqas. ³² Qotei a ñam koba osimqa a na e dego ñam koba ebqas. A urur ñam koba ebqas. ³³ O ijo angro ninngi quiy. E ninngi koba na sokiñalayosiy uratngitqa ninngi e qa ñamoqnqab. Qure e oqwai di ninngi oqwa keresai. E nami Juda tamo kokba nanngi degsi minjroqnem agi bini ninngi dego olo merngonum. ³⁴ Endego e dal anjam bunuj engwai. Dal anjam bunuj agiende. Ninngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. E ninngi qalaqalaingeqnum dego kere ninngi kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ³⁵ Ninngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniyqa tamo kalil nanngi nunngo kumbra di unoqnsib dena qalieoqnqab, ninngi ijo angro bole.”

Yesus na Pita minjej, “Ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai’ ”

³⁶ Onaqa Saimon Pita na Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, ni qabitqam?” Onaqa Yesus na minjej, “Qure e oqwai di ni mati oqwa keresai. Bunuqna ni e daurbosim qure deq oqwam.” ³⁷ Onaqa Pita na olo Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaaq e bini ni daurmqa keresai? Ni marimqa e ni qa ijo ñambile uratosiy moiqa.”

³⁸ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni e qa ino ñambile uratosim moiqa e? E bole mermqai. Tuwe anjamosaisoqnimqa ni maroqalubtqam, ‘E Yesus qaliesai.’ ”

14

Iga Qotei aqaq oqwajqa gam agi Yesus a segi qujai

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “Ninngi are gulbeingaiq. Ninngi Qotei qa nunngo areqalo singilateqñub ariya ninngi e qa dego nunngo areqalo singilatoqniy. ² Ijo Abu aqa talq di warum gargekoba unub. E oqsiy nunngo segi segi warum gereiyetngwai. Ijo anjam di bolesai qamu e ninngi merngosai qamu. ³ E nunngo segi segi warum gereiyetngsiy olo bosiy ninngi joqsiy qure e sqai di ninngi dego e ombla sqab. ⁴ Qure e sqai deq oqwajqa gam di ninngi qalie.”

⁵ Onaqa Tomas na Yesus minjej, “O Tamo Koba, qure ni oqwam di iga qaliesai. Deqa iga kiyersim qure deq oqwajqa gam qalieqom?” ⁶ Onaqa Yesus na minjej, “E segi gam. E segi anjam bole qa utru. E segi ñambile qa utru dego. Tamo bei a gam bei na ijo Abu aqaq oqwa keresai. Ijo Abu aqaq oqwajqa gam agi e segi qujai. ⁷ Ninngi e qa qalieonub qamu ninngi ijo Abu qa dego qalieonub qamu. Agi endego ninngi ijo Abu qa qalieqa utru atonub. Osib ninngi a unonub.”

⁸ Onaqa Filip na Yesus minjej, “O Tamo Koba, ni na ino Abu osorgimqa di iga qa kereqas.” ⁹ Onaqa Yesus na minjej, “O Filip, e bati olekoba ninngi koba na soqnem. Ni e qa qalieosai unum e? Tamo a e nubqo di a ijo Abu dego unqo. Deqa ni kiyaaq e merbonum, ‘Ni na ino Abu iga osorge?’ ¹⁰ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu di ni poimosai kiyo? Anjam e na ninngi merngeqnum qaji endi ijo segi areqalo na merngosai. Ijo Abu na e beterbesosiqqa aqa wau ojeqnu. ¹¹ E ijo Abu beteryesonam a e dego beterbejunu. Ninngi ijo anjam di qusib e qa nunngo areqalo singilatiy. Saiamqa wau kalil e nunngo ñamdamuq di yeqnum qaji di ninngi unsib e qa nunngo areqalo singilatiy.

¹² “E bole merngwai. Tamo bei a e qa aqa areqalo singilatqas di wau kalil e yeqnum qaji a dego yoqnqas. Osim ijo wau di bunyosim wau tulan kokba yoqnqas. Di kiyaaq? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. ¹³ E Qotei aqa ñiri unum deqa ninngi ijo ñam na ingi bei qa

Qotei pailyqab di e na ingi di engwai. Yim dena ijo Abu a ñam koba oqas. ¹⁴ Ningsi ijo ñam na ingi bei qa Qotei pailyqab di e na ingi di engwai.”

Yesus a aqa Abu minjim a na aqa Mondor Bole qarinyqas

¹⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “Ningsi e qalaqalaibqab di ningsi ijo anjam dauryoqnqab. ¹⁶ Amqa e ijo Abu minjitqa a na Aqaryaingo Tamo qarinyim nungoq bosim singilatngwas. Osim a bati gaigai ningsi koba na sqas. ¹⁷ Aqaryaingo Tamo di a anjam bole qa Mondor. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nangi Mondor di oqa keresai. Nangi a unosaieqñub. Nangi a qa qaliesai dego. Ariya ningsi a qa qalie. A ningsi koba na unub. Bunuqna a bosim nungo are miligiq di sqas.

¹⁸ “E ningsi mandum angro bul uratngwasai. E nungoq olo bqai. ¹⁹ Sokiñala tamo ungasari mandamq endi unub qaji nangi e olo nubqasai. Ariya ningsi e nubqab. E ñambile unum deqa ningsi dego ñambile sqab. ²⁰ Sosibqa bati deqa ningsi endegsib qalieqab, e na ijo Abu beteryesonam ningsi kamba e beterbesonab e ningsi beterngejunum. ²¹ Ningsi quiy. Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ijo dal anjam dego qusim dauryoqnqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaibqas. E na dego tamo di qalaqalaibqas aqaq di brantoqnsiyqa e segi qa babtoqnqai.”

²² Onaqa Judas bei Judas Iskariot sai a na Yesus endegsi nenemyej, “O Tamo Koba, kiyaya ni tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nangoq di brantqa saidosim gago segiq di brantoqnsim ni segi qa babtoqnqam?” ²³ Onaqa Yesus na minnej, “Tamo bei na e qalaqalaibqas di a ijo anjam dauryoqnqas. Yim ijo Abu na kamba tamo di qalaqalaibqas aqo ijo Abu wo aqaq bosim a ombla gaigai sqom. ²⁴ Tamo bei a e qalaqalaibqasai di a ijo anjam dauryoqnqas. Anjam e na ningsi merngeqnum qaji endi ijo anjam sai. Anjam endi ijo Abu e qarinqej qaji aqa anjam.

²⁵ “Anjam endi e ningsi koba na sosim merngeqnum. ²⁶ Bunuqna Aqaryaingo Tamo a nungoq bosim singilatngwas. A Mondor Bole. Ijo Abu na a qarinyim ijo ñam na bosim anjam kalil ningsi merngekritqas. Osim nungo areqalo tigeltetngimqa anjam kalil e ningsi merngeqnum qaji deqa olo are qaloqnqab.

²⁷ “E ningsi uratngwa osiy nungo are latetngwai. E segi are lawo unum deqa e nungo are latetngwai. Mandam tamo bei na deqsim nungo are latetngwa keresai. Deqa ningsi are gulbeingaiq. Osib ulaaib. ²⁸ E ningsi endegsim merngonum quonub, ‘E ningsi uratngsiy olo nungoq bqai.’ Ningsi e qalaqalaibonub qamu ningsi ijo anjam deqa areboleboleingwo qamu. Di kiyaya? E ijo Abu aqaq olo oqwai deqa. Ijo Abu agi a na e tulan bunbejunu. ²⁹ E ijo Abu aqaq oqosaisosim anjam endi merngonum. Deqa bunuqna e ijo Abu aqaq oqitqa ningsi e qa nungo areqalo torei singilatqab.

³⁰ “Mandam endeqa gate koba Satan a beqnu. A na e gulbe bei ebqa keresai. Deqa e olo anjam olekoba totoryosiy merngwasai. ³¹ Ijo are koba endegsi unu. Mandam qaji tamo ungasari nangi qalieqab, e ijo Abu qalaqalaibqas deqa anjam a na merbeqnu qaji di e dauryeqnum. Ariya ningsi tigelab iga gilqom.”

15

Yesus a wain ñamtañ bole

¹ Osiqa Yesus a olo marej, “E segi wain ñamtañ bole. Ijo Abu a wain wau qa lanja. ² Ijo dani qudei nangi gei bole atqasai di ijo Abu na nangi gingenjrsim taqal breinjrqas. Ijo dani nangi gei bole atelenqab di ijo Abu na gereinjrimqa nangi olo gei koba atelenqab. ³ Anjam kalil e nami merngoqnem qaji dena ningsi gereinnej koboej. ⁴ Ningsi e beterbesoqniy. Yimqa e dego ningsi beterngesqai. Ñam dani a segi sqas di a geitqa keresai. Qoboq di beteresqas di a geitqas. Dego kere ningsi e beterbesqasai di ningsi gei bole atqa keresai.

⁵ “E segi wain ñamtañ bole. Ningsi ijo dani bul. Tamo bei a e beterbesqas di e dego a beteryesqai. Yimqa a gei koba atelenqas. Ningsi e uratbqab di ningsi wau bei yqa

keresai. ⁶ Tamo bei a e beterbesqasai di a nam dani uge bul gingenyosib taqal breiyib kangranamqa koroyosib namyuwoq di breiyib yugwas.

⁷ “Ningi e beterbesosib ijo anjam nungoq di soqnimqa ningi ingi bei qa Qotei pailyqab di a na ingi di engwas. ⁸ Ningi gei koba atelenosib ijo angro bole soqniy. Yimqa ijo Abu aqa nam tulan kobaqas. ⁹ Ijo Abu na e qalaqalaibeqnu dego kere e na ningi qalaqalaingeqnum. Deqa ningi gaigai ijo qalaqalaiyo kumbraq di soqniy. ¹⁰ Ningi ijo dal anjam kalil dauryoqnqab di ningi ijo qalaqalaiyo kumbraq di sqab. E ijo Abu aqa dal anjam dauryoqnsimqa aqa qalaqalaiyo kumbraq di unum dego kere. ¹¹ E segi areboleboleibeqnu deqa ningi dego areboleboleingonem. Ijo arebolebole di nungoq di tulan kobaoqnem. Utru deqa e na anjam endi ningi merngonum. ¹² Ijo dal anjam agiende. E na ningi qalaqalaingeqnum dego kere ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ¹³ Qalaqalaiyo kumbra tulan bolequja bei agiende. Tamo bei na aqa was nangi aqaryainjrqa osimqa aqa segi nambile uratosim moiqas. Qalaqalaiyo kumbra dena qalaqalaiyo kumbra kalil tulan bunjrejunu. ¹⁴ Ningi ijo anjam kalil e na merngeqnum qaji endi dauryqab di ningi ijo segi was bole sqab. ¹⁵ Anjam kalil ijo Abu na e merbeqnaq queqnum qaji di e ubtosim ningi merngeqnum. Deqa e ningi ‘was’ merngeqnum. E ningi ‘kanjal tamo’ merngosaieqnum. Kanjal tamo a aqa tamo koba aqa wau qaliesai.

¹⁶ “Ningi na e giltbosai. E na ningi giltngem. Osim ningi wau engem. Ningi gilsib gei koba atelenoqniqbqa nungo gei gaigai sqajqa deqa e na ningi wau engem. Deqa ningi ijo nam na ingi bei qa ijo Abu pailyqab di a na ingi di engwas. ¹⁷ E na ningi dal anjam endegsi merngwai. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy.”

*Mandam qaji tamo ungasari nangi na
Yesus aqa angro nangi jeutnjreqnub*

¹⁸ Osiqa Yesus a olo marej, “Mandam qaji tamo ungasari nangi na ningi jeutngeqnum. Deqa ningi endegsi poingem, nangi namoqna e dego jeutboqneb. ¹⁹ Ningi mandam qaji tamo unub qamu mandam qaji tamo ungasari nangi na ningi qalaqalaingeqnub qamu. Agi nangi na nango segi was nangi qalaqalaingreqnub dego kere. Ariya ningi mandam qaji tamo sai. E na ningi giltngem deqa ningi mandam qaji kumbra urateb. Utru deqa mandam qaji tamo ungasari nangi na ningi jeutngeqnum. ²⁰ E nami merngonum, kanjal tamo na aqa tamo koba bunyqa keresai. Ningi anjam deqa are qaliy. Jeu tamo nangi na e ugeugeiboqneb dego kere nangi na ningi ugeugeingonqab. Nangi ijo anjam dauryoqneb qamu nangi nungo anjam dego dauryeqnub qamu. ²¹ Ariya nangi ijo Abu e qarinqej qaji a qa qaliesai. Deqa nangi ningi ugeugeingonqab. Di kiyaaq? Ningi ijo nam ejunub deqa.

²² “E bosim nangi anjam minjrosai qamu nangi une saiqoji unub qamu. Ariya e nangi anjam minjrem deqa nangi nango une ulitqa gam saiqoji. ²³ Tamo bei na e jeutbqas di a na ijo Abu dego jeutqas. ²⁴ E manwa qudei tamo bei na nami yosaiqnej qaji di nango ambleq di babtosai qamu nangi une saiqoji unub qamu. Ariya e nango ambleq di manwa qudei babteqnamqa nangi unoqnsib aqo ijo Abu wo jeutgeqnum. ²⁵ Nango kumbra dena dal anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, ‘Tamo nangi e lanja jeutbeqnum.’

²⁶ “Aqaryaingo Tamo a ijo Abu ombla unub. E na a qarinyit nungoq bqas. A anjam bole qa Mondor. A ijo Abu aqaq dena bqas. Bosim ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosim marqas. ²⁷ Ningi dego ijo kumbra ti ijo wau ti ubtosib marqab. Di kiyaaq? Nami e ijo wau utru atem bati deqa ningi e ombla sosib ijo wau unoqneb dena bosib agi bini ningi e ombla unum.

16

¹ “Ningi ijo nam uratosib ulonjaib deqa e na anjam endi merngeqnum. ² Bunuqna jeu tamo nangi na ningi taqal breingosib ningi olo Qotei tal miligiq gilqa saidngwab. Osib bati bei bamqa nangi na ningi moyotngonqab. Osib endegsib are qaloqnqab, ‘Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa iga na nangi moyotnjreqnum.’ ³ O ijo angro, jeu tamo nangi aqo

ijo Abu wo qa qaliesai deqa nanği nınđi degnđwab. ⁴ Nanđi nınđi degnđgibqa nınđi ijo anđam e bini mernđeqnum qaji endeqa olo are qaliy.”

Yesus a Mondor Bole qa anđam marej

Osiqa Yesus a olo marej, “Nami e nınđi koba na soqnem bati deqa e na anđam endi nınđi mernđosaioqnem. ⁵ Sokiñala e nınđi uratnđsiy ijo Abu e qarınđbej qaji aqaq olo oqwai deqa bini e anđam endi nınđi mernđeqnum. Ariya nınđi kamba e nenembosaieqnum, ‘Ni qabitqam?’ degbosai. ⁶ E nınđi anđam endi mernđeqnum deqa nınđi are gulbeınđeqnu. ⁷ E bole mernđwai. E nınđi uratnđsiy oqwai. E oqwasai di Aqaryainđo Tamo agi Mondor Bole a nunđoq bqasai. Utru deqa e nınđi uratnđsiy oqwai. E oqsıy Mondor qarınđyıtqa a nunđoq bqas. ⁸ Bosımqa mandam qaji tamo unđasari nanđo une babtetnđroqnim nanđi poinđroqnas. Kumbra bole qa utru dego a na osornđroqnim nanđi qalieoqnas. Qotei a tamo unđasari nanđi pegınđrđas kumbra di dego nanđi qalieqajqa deqa Mondor na nanđi osornđroqnas. ⁹ A na mandam qaji tamo unđasari nanđo une babtetnđroqnas. Di kiyaaqa? Nanđi e qa nanđo areqalo singilatosaieqnum deqa. ¹⁰ Kumbra bole qa utru dego a na nanđi osornđroqnas. Di kiyaaqa? E ijo Abu aqaq oqıtqa nınđi e olo nubqasai. ¹¹ Qotei a tamo unđasari nanđi pegınđrđas kumbra di dego Mondor na nanđi osornđroqnas. Di kiyaaqa? Qotei na mandam endeqa gate koba Satan pegiyosım nđamyuwoq waiyqas.

¹² “E anđam gargəkoba nınđi mernđwajqa ijo areqaloq di unu. Bini e mernđwasai. Di kiyaaqa? Nunđo areqalo na ojqa keresai deqa. ¹³ Ariya anđam bole qa Mondor a bosımqa nunđo areqalo gereiyetnđimqa nınđi anđam bole kalil poinđekritqas. Aqa segi areqalo na anđam mernđwasai. A anđam quoqnsım di segi nınđi mernđoqnas. Osim kumbra mondor brantelenđas qaji di dego ubtoqnsım mernđoqnas. ¹⁴ A ijo anđam osım nınđi mernđoqnas. Kumbra dena a na ijo ñam koba ti ijo singila koba ti boleq atqas. ¹⁵ Ijo Abu aqa inđi inđi kalil di ijo inđi inđi dego. Deqa e nınđi mernđonum, Qotei aqa Mondor na ijo anđam osım nınđi mernđoqnas.”

Yesus aqa anđro nanđi are gulbeınđrimqa olo bunuqna nanđi areboleboleınđrđas

¹⁶ Osiqa Yesus a olo marej, “Sokiñala nınđi e nubqasai. Olo sokiñala nınđi e nubqab.” ¹⁷ Onaqa Yesus aqa anđro nanđi segi segi maroqneb, “Yesus a marqo, ‘Sokiñala nınđi e nubqasai. Olo sokiñala nınđi e nubqab.’ A dego marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai.’ A kiyaaqa degsi marqo?” ¹⁸ Nanđi degsib maroqnsib olo maroqneb, “Yesus a kiyaaqa marqo, ‘Sokiñala’? Anđam di aqa utru iga poigosai.”

¹⁹ Nanđi Yesus aqa anđam deqa nenemyqa laqna di qalieosiqa endegsi minđrej, “E nınđi mernđonum, ‘Sokiñala nınđi e nubqasai. Olo sokiñala nınđi e nubqab.’ Ijo anđam di aqa utru nınđi poinđosai deqa nınđi segi segi qaireqnum. ²⁰ O ijo anđro, e bole mernđwai. Nınđi akam ti sosib are tulađ gulbeınđwas. Amqa mandam qaji tamo unđasari nanđi areboleboleınđrđas. Ariya nunđo are gulbe di olo koboamqa nınđi tulađ areboleboleınđwas. ²¹ Unđa a anđro oqajqa batieqnaqa aqa jejamu tulađ jaqatınđyeqnaqa a are gulbekobaiyeqnu. Ariya a anđro osım aqa jaqatınđ koboamqa a aqa jaqatınđ deqa olo are qalqasai. A anđro osım deqa tulađ areboleboleiyqas. ²² Dego kere bini nınđi are gulbeınđwo. Ariya bunuqna e nınđi olo nınđitqa nınđi are gulbe di uratosib tulađ areboleboleınđwas. Nunđo arebolebole di tamo bei na olo yaınđwa keresai. ²³ Bati deqa nınđi olo e anđam bei nenembqasai. E bole mernđwai. Nınđi ijo ñam na inđi bei qa Abu pailyqab di a na inđi di enđwas. ²⁴ Nınđi nami ijo ñam na Qotei pailyosaiqneb. Ariya bini nınđi inđi bei oqajqa are soqnımqa nınđi ijo ñam na Qotei pailyoqniy. Osib deqa nınđi inđi di osib tulađ areboleboleınđwas.”

Yesus a mandam endeqa singila kalil gotranyosiq tigelejunu

²⁵ Osiqa Yesus a olo marej, “E nınđi yawo anđam mernđoqnam. Bunuqna e olo yawo anđam bei nınđi mernđwasai. Anđam aqa damu geregere plaltosiy ijo Abu qa mernđoqnaqai. ²⁶ Bati deqa e segi nınđi qa Abu pailyqasai. Nınđi ijo ñam na Abu pailyoqnaqab. ²⁷ Ijo Abu a segi na nınđi qalaqalaınđeqnu. Di kiyaaqa? Nınđi e qalaqalaıboqnsib e Qotei aqaq na bem

degsi poinjeqnu deqa. ²⁸ Nami e ijo Abu aqaq na bosim mandamq aiyem. Sokiñala e olo mandam uratosiy aqaq olo oqwai.”

²⁹ Onaqa Yesus aqa angro nanği aqa anjam di qusib minjeb, “Od, endego ni boleq di anjam ubtosim mergonum. Ni yawo anjam mergosai. ³⁰ Deqa bini iga poigwo, ni kumbra kalil qa qalieonum. Deqa iga ni anjam bei nenemmqasai. Ni namoqna gago nenem qalieonum. Utru deqa iga ni qa gago areqalo singilatosim maronum, bole, ni Qotei aqaq na bem.”

³¹ Onaqa Yesus na kamba minjrej, “Ninği e qa nungo areqalo singilatonub e? Di keretonub. ³² Ninği quiy. Bati bei bqas agi bqo. Sokiñala jeu tamo nanği na ninği teteinğibqa ninği kalil segisegiosib nungo qureq jaraiqab. Jaraiyibqa e segi sqai. Bole, e segi sqasai. Ijo Abu a e ombla sqom. ³³ E anjam endi ninği merneqnum. Di kiyaaqa? Ninği na e beterbosib are lawo sqajqa deqa. Bole, ninği mandamq endi gulbe koba oqnqab. Di unğum. E segi na mandam endeqa singila kalil gotranjosim tigelejunum. Deqa ninği are singilatosib soqniy.”

17

Yesus a aqa angro nanği qa pailyej

¹ Yesus a anjam degsi marsiq koboonaqa lan goge tarosiq Qotei endegsi pailyej, “O Abu, bati brantqo. E ino segi Angro qujai unum deqa ni ijo ñam kobaqujatimqa e kamba dego ino ñam kobaqujatqai. ² Ni e singila ebem. Singila dena e na tamo unğasari kalil nanği taqatnjroqnqai. Osiy tamo kalil ni na ebem qaji nanği ñambile enjritqa nanği ñambile gaigai sqab. ³ Ñambile gaigai sqajqa kumbra agiende. Tamo e na ñambile enjreqnum qaji nanği ni qa bole qalieeqnub. Agi ni segi Qotei bole. Nanği e Yesus Kristus qa dego bole qalieeqnub. Agi ni na e qarinqbonam mandamq aiyem. Ñambile gaigai sqajqa kumbra agide.

⁴⁻⁵ “O Abu, e mandamq endi ino ñam koba ti ino singila koba ti babtoqnem. Osim wau kalil ni na ebem qaji di yekritem. Nami mandam a brantosaisonaqa e ni ombla ñam koba ti soqnem. Ñam di ni na olo ebimqa aqo ombla ñam koba ti sqom.

⁶ “Tamo kalil ni na ebem qaji nanği di e na ino ñam osornjroqnem. Deqa nanği ino anjam dauryoqneb. Nanği ino segi tamo soqneb deqa ni na nanği mandamq endena elejosim e ebem. ⁷ Bini nanği qalieonub, inği inği kalil ni na e ebem qaji di inoq dena branteb. ⁸ Nanği degsib qalieonub. Di kiyaaqa? Anjam kalil ni na e merbem qaji di e kamba nanği minjnam nanği queb. Qusib ni na e qarinqbonam bem anjam di nanngo areqaloq di singilateb. Osib endegsi poinjrej, e inoq dena bem.

⁹ “E nanği qa ni pailmonum. E mandam qaji tamo unğasari nanği qa ni pailmosai. Tamo ni na ebem qaji nanği qa segi e ni pailmonum. Di kiyaaqa? Nanği ino tamo unub deqa. ¹⁰ Ijo tamo kalil nanği di ino dego. Ino tamo kalil nanği di ijo dego. Nanngoq dena e ñam kobaquja eqnum.

¹¹ “E inoq olo bqai. Deqa e mandamq endi olo sqasai. Ariya tamo ni na ebem qaji nanği mandamq endi sqab. O Abu, ino kumbra kalil tulan boledamu. Ni segi qujai une saiqoji. Ino ñam koba ni na ebem qaji ñam dena ni na ijo tamo nanği taqatnjroqnime. Amqa aqo aiyel are qujaitosim unum dego kere nanği kamba are qujaitosib sqab. ¹² E nanği koba na sosimqa ino ñam kobaquja ni na ebem qaji ñam dena nanği taqatnjroqnem. Deqa ijo angro bei padalosai. Angro qujai agi ni nami padalqajqa giltem qaji a segi padalqas. A padalamqa ino anjam nengrenq di unu qaji di aqa damu brantqas. ¹³ E olo inoq bqai. Ijo segi arebolebole tulan kobaosim tamo ni na ebem qaji nanngoq di gaigai sqajqa deqa e mandamq endi sosimqa anjam endi mareqnum.

¹⁴ “E na nanği ino anjam minjroqnem. Utru deqa mandam qaji tamo unğasari nanği na nanği jeutnjreqnub. Nanği mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam qaji tamo sai. ¹⁵ Ni na nanği joqsim nanği mandam uratosib lan qureq oqwajqa deqa e ni pailmosai. Nanği mandamq endi soqnib ni na nanği taqatnjroqnim tamo uge Satan na nanği ugeugeinjraim deqa e ni pailmonum. ¹⁶ Nanği mandam qaji tamo sai. Agi e dego mandam

qaji tamo sai. ¹⁷ Ino anjam kalil bole. Ni ino anjam bole di nanği minjroqne. Yimqa anjam di nanço are miligiq di wauoqnimqa nanği ino segi tamo tintin sqab. ¹⁸ Nami ni na e qarınbonam mandamq aisim tamo unğasari nanço ambleq di soqnem. Deqa e kamba tamo ni na ebem qaji nanği qarınnjritqa mandam qaji tamo unğasari nanço ambleq di sqab. ¹⁹ E nanği qa are qalsiy ijo segi jejamu ni emekritqai. Ijo kumbra dena nanği ino segi tamo tintin sosib ino anjam bole dauryoqnqab.

²⁰ “E ijo anğro 11 nanği qa segi ni pailmosai. Bunuqna nanği ijo anjam mare mare laqnbqqa tamo unğasari gargekoba nanği nanço anjam quoqnsib e qa nanço areqalo sinğilatoqnqab. E nanği qa dego ni pailmonum. ²¹ O Abu, ni ijoq di unum. E dego inoq di unum. Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ijo segi tamo unğasari kalil nanği dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa e ni pailmonum. Yimqa mandam qaji tamo unğasari nanği qalieqab, ni na e qarınbonam bem. ²² Aqo aiyel are qujaitosim unum. Ñam koba ni na ebem qaji di e kamba olo ijo segi tamo unğasari nanği enjrem. Di kiyaaqa? Nanği dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqajqa deqa. ²³ E ijo segi tamo unğasari nançoq di unum. Ni ijoq di unum. Kumbra dena nanği kalil dego aqo aiyel koba na are qujaitosim sqom. Soqnimqa mandam qaji tamo unğasari nanği na nanği unjrsibqa qalieqab, ni na e qarınbonam bem. Osib qalieqab, ni e qalaqalaibeqnum dego kere ni ijo segi tamo unğasari nanği qalaqalainjreqnum.

²⁴ “O Abu, tamo unğasari ni na ebem qaji qure e sqai di nanği dego e ombla qure dia sqom. E deqa ni pailmonum. Nanği e ombla sosibqa ñam koba ni na ebem qaji di unqajqa deqa ti e ni pailmonum. Nami ni mandam atosaisosimqa ñam koba di e ebem. Di kiyaaqa? Ni na e qalaqalaiboqnem deqa. ²⁵ O Abu, ino kumbra kalil tulañ bole tintin. Mandam qaji tamo unğasari nanği ni qa qaliesai. Ariya e ni qa qalie bole. Ijo segi tamo unğasari nanği dego ni qa qalie bole. Deqa nanği qalieonub, ni na e qarınbonam bem. ²⁶ E ino ñam nanği osornjroqnem. Nanği olo osornjrqai. Yimqa ni na e qalaqalaibeqnum dego kere nanği ino qalaqalaiyo kumbraq di sqab. Amqa e segi nanği koba na sqom.”

18

Judas a Yesus osiq jeu tamo nanço banq di atej

¹ Yesus a degsi Qotei pailyosiq koboonaqa a na aqa anğro nanği joqsıqa koba na walwelosib Kidron ya dosib taqal beiq aisib nañu agu beiq di soqneb. ² Bati gaigai Yesus aqa anğro nanği koba na nañu agu dia korooqneb. Deqa Yesus aqa anğro Judas agi Yesus osim jeu tamo nanço banq di atqas qaji a nañu agu di qaliesoqnej. ³ Deqa a na qaja tamo gargekoba nanği wañal ti lam ti sebru ti elejonab joqsıqa nañu agu deq gileb. Atra tamo kokba ti Farisi ti nanği na nanği qarınnjrnab Yesus ojqa gileb. Rom nanço qaja tamo qudei dego nanği koba na gileb. ⁴ Gulbe kalil Yesus aqaq di brantqas qaji di a nami qaliesoqnej. Deqa qaja tamo nanği aqaq bonabqa a nanço areq aisıqa nenemnjrej, “Ninği yai qa bonub?”

⁵ Onaqa nanği na kamba minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” Onaqa Yesus na minjrej, “E agiende.” Judas agi Yesus osıqa qaja tamo nanço banq di atej qaji a nanği koba na tigelesoqneb. ⁶ Onaqa nanği Yesus aqa anjam di qusibqa qore na ululoñosib ñereñeb.

⁷ Onaqa Yesus na olo nenemnjrej, “Ninği yai qa bonub?” Onaqa nanği na minjeb, “Iga Yesus Nasaret qaji a qa bonum.” ⁸ Onaqa Yesus na minjrej, “E nami mernğonum, e agiende. Ninği e qa bonub di e segi ojiy. Ijo anğro nanği uratnjrib gileb.” ⁹ Yesus a nanği degsi minjrej deqa aqa anjam bei nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi a nami endegsi marej, “O Abu, tamo nanği ni na ebem qaji bei e uratit padalqasai.”

¹⁰ Onaqa jeu tamo nanği Yesus ojeq nab Saimon Pita na aqa sebru osıqa atra tamo gate aqa kanğal tamo bei gateq di qalqajqa waiwej grotosıqa dabkala segi gentetej. Kanğal tamo di aqa ñam Malkus. ¹¹ Onaqa Yesus na Pita minjeb, “Ino sebru olo ate. E jaqatinğ koba oqai. Jaqatinğ di ya uge uyo bul. Di uyqai. Ijo Abu na merbej, ‘Ni jaqatinğ di oqam.’”

Qaja tamo nanği Yesus ojsib Anas aqa talq osib aiyeb

¹² Onaqa qaja tamo nanği ti nanęo gate koba a ombla na Yesus ojsib aqa baŋ tonteteb. ¹³ Osib Kaiafas aqa sou Anas aqa talq osib aiyej. Kaiafas a wausau deqa Juda nanęo atra tamo gate soqnej. ¹⁴ Agi a nami Juda tamo kokba nanęi minjrej, “Tamo qujai a tamo unęasari kalil nanęi qa moięas di kere.”

Pita a marej, “E Yesus aqa anęro sai”

¹⁵ Qaja tamo nanęi Yesus osi aiyeqnaqqa Saimon Pita a qoreq na Yesus dauryosiq aiyej. Yesus aqa anęro bei dego a dauryosiq aiyej. Anęro di atra tamo gate a qalie. Deqa a Yesus dauryosiq torei jeŋ miligiq gilsiq atra tamo gate aqa talq di brantej. ¹⁶ Ariya Pita a siranęme qala oęeq di tigelesoqnej. Onaqa Yesus aqa anęro agi atra tamo gate a qaliesoqnej qaji a na siranęme taqato uęa minjnaqa odyonaqa Pita osiq ombla na jeŋ miligiq gilsib tal qalaq di tigelesoqneb. ¹⁷ Onaqa siranęme taqato uęa a na Pita nenemyej, “Ni Yesus aqa anęro kiyo?” Onaqa Pita na kamba minjej, “Eo. E aqa anęro sai.” ¹⁸ Kaŋgal tamo nanęi ti tal taqato tamo nanęi ti yornjrnaqa ęam tunęuyosib ęamyuwo areq di tigelesosib ęam yoroqneb. Onaqa Pita a dego bosiq nanęi koba na tigelesosib ęam yoroqneb.

Atra tamo gate a anęam gargekoba Yesus nenemyoqnej

¹⁹ Bati deqa atra tamo gate a anęam gargekoba Yesus nenemyoqnej. Yesus aqa anęro nanęi qa ti aqa anęam a na tamo unęasari nanęi minjroqnej qaji deqa ti nenemyoqnej. ²⁰ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E boleq di tamo unęasari nanęi anęam minjroqnem. E bati gaigai Qotei tal miligiq di, atra tal miligiq di, Juda nanęo koro sawaq di anęam palontoqnsim minjroqnem. E uliosim anęam minjrosaiqnem. ²¹ Deqa ni kiyaa e nenemkobaibeqnum? Tamo unęasari ijo anęam quoqneb qaji nanęi segi nenemnjrimqa nanęi na mermqab. E anęam minjroqnem qaji di nanęi qalie.”

²² Yesus a atra tamo gate degsi minjnaqa qaja tamo bei Yesus aqa areq di tigelesoqnej qaji a baŋ lubtosiqqa Yesus aqa ulatamuq di qalej. Osiqa minjej, “Ni kiyaa atra tamo gate aqa medabu ojonum?” ²³ Onaqa Yesus na kamba minjej, “E anęam maronum endi gisaŋamqa ubtosim merbe. Ariya ijo anęam boleamqa ni kiyaa e lubonum?”

²⁴ Onaqa Anas na aqa qaja tamo nanęi minjrnaqa Yesus osib atra tamo gate Kaiafas aqaq gileb. Yesus aqa baŋ tonto qorbi sonaq osi gileb.

Pita a olo marej, “E Yesus aqa anęro sai”

²⁵ Saimon Pita a ęamyuwo areq di tigelesosiq ęam yoreqnaqa tamo qudei na minjeb, “Ni dego Yesus aqa anęro bei kiyo?” Onaqa Pita a saidosiq minjrej, “Eo. E aqa anęro sai.”

²⁶ Onaqa atra tamo gate aqa kaŋgal tamo bei na Pita minjej, “E ni kiyo Yesus ombla nańu aguq di sonam numonum?” Tamo di agi Pita na tamo dabkala gentetej qaji aqa was. ²⁷ Onaqa Pita a olo saidosiq minjej, “Di e sai.” Pita a degsi gisaŋoqalubtonaqa tuwe anęamej.

Juda tamo kokba nanęi na Yesus osib Pailat aqa talq gileb

²⁸ Onaqa nobqolo malu qameqnaq Juda tamo kokba nanęi na Kaiafas aqa talq dena Yesus osib Rom nanęo mandor Pailat aqa tal kobaqujaq gileb. Nanęi tal miligiq gilosai. Nanęi endegsib are qaleb, “Pailat a Juda tamo sai. A sawa bei qaji tamo. Deqa iga aqa tal miligiq gilqa getento. Gago dal anęam degsi unu. Iga aqa tal miligiq gilqom di iga une ti sqom. Deqa gago yori bati koba brantimqa iga iŋgi uyqa keresaiigwas.” Nanęi degsib are qalsib deqa nanęi Pailat aqa tal miligiq gilosai. ²⁹ Nanęi oęeq di tigelesonabqa Pailat a segi oęedosiqa nanęoq di brantej. Brantosiqqa nenemnjrej, “Tamo endi aqa une kiye qa niŋgi a osib ijoq bonub?” ³⁰ Onaqa nanęi na Pailat minjeb, “Tamo endi a kumbra uęe yosai qamu iga inoq osi bosai qamu.”

³¹ Onaqa Pailat na olo minjrej, “Niŋgi a olo osi aisib nunęo segi dal anęam na aqa une qa pegiyiy.” Onaqa nanęi na kamba Pailat minjeb, “Iga Juda tamo. Deqa iga na tamo moięotqa keresai.” ³² Nanęi Pailat degsib minjeb deqa anęam bei Yesus a nami marej qaji di aqa damu brantej. Agi Yesus a gam kiye na moięas di a segi nami ubtej.

³³ Onaqa Pailat a olo puluosiqa aqa tal miligiq gilsiq aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği na Yesus osib aqa areq beb. Bonabqa Pailat na nenemyej, “Ni Juda nanġo Mandor Koba e?” ³⁴ Onaqa Yesus na kamba minjej, “Ni ino segi areqalo na anjam di merbonum kiyo tamo qudei na e qa saimonub qusim anjam di merbonum kiyo? Ni e merbe.”

³⁵ Onaqa Pailat na olo minjej, “E Juda tamo e? Sai. Ni que. Ino segi lej agi Juda nanği ti atra tamo kokba ti nanği na ni osib ijoq bonub. Deqa ni merbe. Ni une kiye yonum deqa ni osi bonub?”

³⁶ Onaqa Yesus na minjej, “E mandam qaji mandor sosai. Degsi so qamu Juda nanği na e ojeqnaq ijo wau tamo nanği ħiriŋosib qoto itnjreb qamu.” ³⁷ Onaqa Pailat na olo Yesus nenemyej, “Ni bole mandor e?” Onaqa Yesus na minjej, “Od, ni kere merbonum. E mandor. E anjam bole ubtqajqa deqa mandamq aisim ħambabem. Tamo kalil anjam bole dauryeqnub qaji nanği ijo anjam queqnaq.” ³⁸ Onaqa Pailat na nenemyej, “Anjam bole di kiye?”

Juda nanği na Pailat minjeb, “Ni Yesus ħamburbasq di qame!”

Pailat a degsi marsiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanġoq gilsiq minjrej, “E tamo endi aqa jejamuq di une bei unosai. ³⁹ Deqa e nunġo kumbra bei dauryqai. Wausau gaigai nunġo yori bati koba branteqnaqa e na tamo qujai tonto talq dena uratoqnsim engeqnum. Deqa ninği na merbiy. Wausau endeqa e tamo yai uratosiy engwai? E Juda nanġo mandor endi uratosiy engwai e?” ⁴⁰ Onaqa Juda tamo kokba nanği olo tulaġ saidosib minjeb, “Ni a uratim oqedaiq. Tonto tamo Barabas a uratim oqedem.” Nanği Pailat degsib minjeb. Barabas a lej ojo tamo.

19

¹ Onaqa Pailat a Yesus osiqa aqa qaja tamo nanġo banq di atsiqa minjrej, “Ninği Yesus bu toqoġ na kumbainyiy.” Degsi minjrnaqa nanği na Yesus osib bu toqoġ na kumbainyeb.

² Kumbainyosib koboonaqa nanği na sil luwit osib lulumosib dena mandor kokba nanġo gate tatal bul gereiyosib aqa gateq di atetosib singila na teqiyeb. Osib gara jugo olekoba lent mandor kokba nanği gaigai jigeqnaq deqaji bei osib Yesus jigeteb. A segi qa Mandor Koba maroqnej deqa nanği na kumbra degyeb. ³ Osib nanği Yesus aqa areq bosib a misilinyoqnsib gisaġ na binjyoqnsib minjoqneq, “O Juda nanġo Mandor Koba, kaiye.” Nanği degsib Yesus misilinyoqnsib banq lubtosib aqa ulatamuq di qaloqneq.

⁴ Onaqa Pailat a olo aqa talq dena oqedosiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ninği uniy. E Yesus aqa jejamuq di une bei yala unosai bole sai. Ninği di qalieqajqa deqa e Yesus olo nunġoq osi bonum.” ⁵ Degsi minjrnaqa Yesus a oqedej. Gate tatal sil luwit na gereiyosib aqa gateq di ateteq qaji de ti gara lent a jigeteq qaji de ti qorbi oqedej. Onaqa Pailat na minjrej, “Ninği tamo endi uniy.”

⁶ Degsi minjrnaqa atra tamo kokba ti nanġo qaja tamo nanği ti Yesus unsibqa nanği murqumyoqnsib Pailat wainyoqnsib minjoqneq, “Ni a ħamburbasq di qame! Ni a ħamburbasq di qame!” Onaqa Pailat na minjrej, “Ninği segi na Yesus osib ħamburbasq di qamiy. E aqa jejamuq di une bei unosai.” ⁷ Onaqa Juda tamo kokba nanği na olo Pailat minjeb, “Yesus a segi qa marqo, ‘E Qotei aqa ħiri.’ Aqa une deqa a moiymem. Gago dal anjam degsi unu.”

⁸ Onaqa Pailat a nanġo anjam di qusiqa a tulaġ ulaugetej. ⁹ Osiqa a olo Yesus osiq tal miligiq gilsiq nenemyej, “Ni sawa qabe qaji? Ni e merbe.” Onaqa Yesus a mequmesoqnej. A na kamba anjam bei Pailat minjosai. ¹⁰ Deqa Pailat na olo minjej, “Ni anjam bei merbqasai e? Ni que. E tamo kobaquja. Deqa e ni uratmit ni gilqam. E ni uratmqasai di ni ħamburbasq di gainosim moiqam. Ni degsi poimosai e?”

¹¹ Onaqa Yesus na Pailat minjej, “Qotei laġ qureq di unu qaji a na ni singila emosai qamu ni e gulbe bei ebqa keresai qamu. Deqa ino une kiñala. Ariya atra tamo gate agi e ojsiq ino banq di atqo qaji aqa une kobaquja.” ¹² Yesus na Pailat degsi minjnaq qusiqa olo oqedosiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Unġum. E Yesus uratit gilqas.” A nanği degsi minjreqnaqa nanği na olo tulaġ saidoqnsib murqumyoqnsib minjoqneq, “Ni Yesus

uratim gilaiq. Ni a uratqam di ni mandor koba Sisar aqa wau tamo bolesai. Yesus a marqo, 'E segi mandor koba.' A degsi marqo deqa a na Sisar jeu atqo."

¹³ Nanngi na Pailat degsib minjeq nab qusiqa a olo Yesus osiq oqedosiqa aqa awo jaram kobaq di awoej. Pailat a gaigai tamo nanngo une qa peginj rqa oqnsiq dia awoqnej. Jaram so qaji sawa di aqa ñam Meniñ Bijal. Hibiru anjam na "Gabata" mareq nub. ¹⁴ Juda nanngo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Sen bati 12 onaq qanam jigeej. Deqa Pailat na Yesus osiq aqa Juda tamo kokba nanngi minjrej, "Ninggi nunngo mandor koba uniy." ¹⁵ Onaqa nanngi tulan lelejoqnsib minjoqneb, "Ni a taqal waiy! Osim ñamburbasq di qame!" Onaqa Pailat na nenemnjrej, "E nunngo mandor koba osiy ñamburbasq di qamqai e?" Onaqa atra tamo kokba nanngi na kamba minjeb, "Gago mandor bei saiqoji. Gago mandor qujai agi Sisar." ¹⁶ Onaqa Pailat a nanngo areqalo dauryosiq aqa Yesus osiq nanngo banq di atsiqa minjrej, "Ninggi na Yesus osib ñamburbasq di qamiy."

Yesus a ñamburbasq di gainej

¹⁷ Pailat a Juda tamo kokba nanngi degsi minjrnaqa qaja tamo nanngi Yesus osib aqa qawarq di aqa segi ñamburbasq atetosib a banq ojsib Jerusalem uratosib osi gilsib sawa agu kiñala bei aqa ñam Tamo Gate Tanu di branteb. Ñam di Hibiru anjam na "Golgota" mareq nub. ¹⁸ Di brantosib Yesus osib ñamburbasq di qameb. Tamo aiyel dego ñamburbasq di qameleñeb. Yesus a ambleq di tigeltosib tamo bei aqa banq qonanq di tigelteb. Bei aqa banq woq di tigelteb.

¹⁹ Onaqa Pailat a anjam bei nengrenyosiq ñamburbasq mutu gogeq di atej. A endegsi nengrenyej, "Yesus Nasaret qaji a Juda nanngo Mandor Koba." ²⁰ Sawa agu Yesus ñamburbasq di gainteb qaji di Jerusalem jojom. Deqa Juda tamo ungasari gargekoba nanngi gile beoqnsib anjam Pailat na nengrenyej qaji di sisiyoqneb. Anjam di Hibiru anjam na ti Rom nanngo anjam na ti Grik nanngo anjam na ti turtosiq nengrenyej. ²¹ Onaqa Juda nanngo atra tamo kokba nanngi na Pailat minjeb, "Yesus a Juda nanngo Mandor Koba' anjam degsi nengrenyaim. 'A marej, "E Juda nanngo Mandor Koba," ' anjam degsi nengrenye."

²² Onaqa Pailat na minjrej, "Ungum. E anjam nengrenyonum degesoqnem."

²³ Ariya qaja tamo nanngi na Yesus ñamburbasq di qamsibqa aqa gara elenqa marsib giltelenjeb. Giltelenosib tumbol qolqe ateb. Aqa gara jugo olekoba di gara banqa qujai na gereiyeb. Gara banqa bei na totoryosai. Gara di tulan boledamu. ²⁴ Deqa qaja tamo nanngi segi segi qairosib mareb, "Iga gara di bumbranyqasai. Iga meniñ silali alañonam tamo yai aqa meniñ na bunj rqa a na gara di oqas." Degsib marsib meniñ silali alañeb. Nanngi kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji di aqa damu brantej. Anjam agiende, "Nanngi ijo gara elenqa marsib giltelenqab. Giltelenosib meniñ silali alañqab."

²⁵ Yesus aqa ai wo aqa ai yala wo ñamburbasq utruq di tigelesoqneb. Maria Makdala qure qaji wo Klopas aqa ñauñ Maria wo nanngi aiyel dego bosib koba na tigelesoqneb.

²⁶ Onaqa Yesus a tirosiqa aqa ai wo aqa angro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji de wo ñamburbasq utruq di tigelesonab unjr siqa aqa ai metosiq minjej, "O ai, di ino angro."

²⁷ Osiqa angro di minjej, "Di ino ai." Onaqa bati qujai deqa angro dena Yesus aqa ai osiq aqa segi talq di ombla sosibqa taqatoqnej.

Yesus a moiyej

²⁸ Yesus a qalieej, wau kalil aqa Abu na yej qaji di kobotej. Osiqa marej, "E ya qarbbqo." A degsi marej. Di kiyaqa? Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa damu brantqajqa deqa. ²⁹ Onaqa qaja tamo nanngi Yesus aqa anjam di qusibqa gara ñenngi bei osib wain isa kobaq di tuqteteb. Tuqtosib ñamtañ bei aqa dani osib mutuq di gara ñenngi qosisib osib Yesus anaiyqajqa soqtosib aqa medabuq di ateb. Wain di ya nobu bei ñamburbasq utruq di nami atnab soqnej qaji dena tigsib Yesus anaiyeb. ³⁰ Onaqa Yesus a wain isa koba di uysiq aqa marej, "Bini e ijo wau kobotonum." Degsi marsiq aqa gate gulainosiq a mondor titosiq moiyej.

Qaja tamo bei na Yesus aqa jar banqaq di qamej

³¹ Juda nanjo yori bati koba brantqa laqnej deqa yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyosib atnab soqnej. Nebe yori bati. Deqa Juda nanji mareb, “Iga yori bati qa tamo nanji namburbasq di uratnjrim sqasai.” Osib nanji Pailat aqa areq bosib minjeb, “Ni ino qaja tamo nanji minjrimqa gilsib tamo namburbasq di gainjejunub qaji nanjo singa gentetnjribqa urur morenabqa osib subq atqab.” ³² Onaqa Pailat a nanjo anjam di qusiqa odosiq aqa qaja tamo qudei qarijnjrnaq gilsib tamo aiyel Yesus koba na namburbasq di gainesoqneb qaji nanjo singa gentetnjreb. ³³ Osib Yesus aqa areq gilsib uneb a nami moiyej. Deqa nanji aqa singa gentosai. ³⁴ Onaqa qaja tamo bei na aqa qaja osiq Yesus aqa jar banqaq di qamnaq leñ ti ya ti aiyej. ³⁵ Nanji kumbra di yonabqa e ijo segi nãmdamu na unem. E kumbra deqa saoqnsim laqnum. E segi qalieonum, ijo anjam bole. Deqa nãngi qusib nãngo areqaloq di singilatij. ³⁶ Qaja tamo nanji kumbra di yeb deqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa damu brantej. Agi endegsib nengrenyeb, “Nãngi aqa tanu bei gentqasai.” ³⁷ Qotei aqa anjam bei dego aqa damu brantej. Anjam agiende, “Nãngi qaja na aqa jar banqaq di qamsibqa a koqyesqab.”

Tamo aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub bunujq di ateb

³⁸ Onaqa tamo bei aqa ñam Josep a Yesus aqa jejamu osim subq atqa marsiqa Pailat a nenemyqa gilej. Josep a Arimatea qure qaji. A Yesus dauryoqnej qaji. A Juda tamo kokba nanji ulainjrsiq deqa uliosiq Yesus dauryoqnej. A boleq di dauryosaiqnej. Ariya a Pailat aqa areq gilsiq nenemyej, “Ni e odbimqa e Yesus aqa jejamu osiy subq atqa kere e?” Onaqa Pailat na Josep odyonaqa a Yesus aqa jejamu osiq subq atqa gilej. ³⁹ Nikodemus agi nami qolo Yesus aqaq gilej qaji a dego Josep ombla na Yesus aqa jejamu osib subq atqa gileb. Nikodemus a gilqa osiqa ñam so aqa ya quleq ti utru aiyela turtosiq gereiyosiq osi gilej. Ñam so aqa ya di aqa gulbe 30 kilogram. ⁴⁰ Onaqa nanji aiyel Yesus aqa jejamu osib gara boledamu na dalaosib ñam so aqa ya di osib aqa jejamuq di liyeb. Juda nanji na tamo subq atqa oqnsib degyeqñub.

⁴¹ Sawa Yesus namburbasq di qameb qaji qalaq di nañu agu bei soqnej. Nañu agu dia sub bunuj bei soqnej. Sub dia nami tamo bei atosaisoqneb. ⁴² Sub di isaq di sosai. A jojom di soqnej. Juda nanjo yori bati aqa ingi ingi kalil gereiyqa bati brantej deqa nanji aiyel na Yesus aqa jejamu osib sub miligiq di jugeb.

20

Yesus a subq na tigelej

¹ Yesus a subq di sonaq yori batiej. Olo nebeonaqa nobqolo amburu Maria Makdala qure qaji a tigelosiq Yesus aqa subq gilej. Gilsiq ñam atej meniñ kobaquja sub me getenteb qaji di waqosiq taqal di sonaq unej. ² Unsiqa olo puluosiq urur ti aisiq Saimon Pita wo Yesus aqa angro agi a tulan qalaqalaiyoqnej qaji de wo nanji aiyel itnjrsiq minjrej, “Gago Tamo Koba aqa jejamu subq dena osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di iga qaliesai.”

³ Degsi minjrnaqa Pita angro de wo nanji anjam di qusibqa Yesus aqa sub unqajqa gileb. ⁴ Nanji aiyel gurgurosib giloqnsib angro dena Pita bunyosiq namoosi gilsiq subq di brantej. ⁵ Osiq sub meq di tigelosiq miligi tirosiq gara Yesus dalaeb qaji di sonaq unej. A sub miligiq aiyosai. ⁶ Onaqa Saimon Pita a bunuqna bosiq torei sub miligiq aiyej. Aisiq a dego gara Yesus dalaeb qaji di unej. ⁷ Gara mutu bei Yesus aqa gate qoseteb qaji di lubosiq taqal beiq di sonaq unej. Gara mutu di gara qudei ti turtosiq sosai. A segiq di soqnej. ⁸ Onaqa angro namo subq di brantej qaji a dego sub miligiq aiyej. Aisiq gara di unsiq marej, “Bole.” ⁹ Bati deqa nanji aiyel Qotei aqa anjam bei nengrenq di so qaji di aqa utru geregere poinjrosaisoqnej. Anjam agiende, “Kristus a olo subq na tigelqas.” ¹⁰ Ariya nanji olo puluosib nanjo qureq aiyeb.

Maria Makdala qaji a Yesus unej

¹¹ Onaqa Maria a sub qalaq di tigelesosiq akamoqnej. Akamoqnsiq sub miligi tirej. ¹² Tirosiq lañ angro aiyel sub miligiq di sonab unjrej. Nanji gara qat jigsib Yesus

nejoteb qaji lumeq di awesoqneb. Bei gateqsi bei singaqsi awesoqneb. ¹³ Awesosibqa Maria minjeb, “Uña, ni kiyaaq akameqnum?” Onaqa minjrej, “Nanngi ijo Tamo Koba osib jaraiyonub. Qabia kiyo atonub di e qaliesai.” ¹⁴ Maria a nanngi degsi minjrsiq bulosiq aqa qoreq di Yesus a tigelesonaq unej. A qaliesai, di Yesus.

¹⁵ Onaqa Yesus na Maria minjrej, “O uña, ni kiyaaq akameqnum? Ni yai unqa bonum?” Onaqa Maria a are qalej, “Tamo endi a nañu agu taqateqnu kiyo?” Degsi are qalsiq minjrej, “Ni na kiyo ijo Tamo Koba osim sawa qabia atonum di merbimqa e gilsiy oqai.” ¹⁶ Onaqa Yesus na minjrej, “O Maria.” Degsi minjnaqa Maria a Yesus qa poiyonaqa areiyosiq minjrej, “O Rabonai.” Di Hibru anjam. Aqa damu, “O Qalie Tamo Koba.” ¹⁷ Onaqa Yesus na Maria minjrej, “E ijo Abu aqaq oqosaiunum deqa ni e ojaim. Ni ijo was nanngoq gilsim endegsi minjre, ‘Yesus a marqo, ‘E ijo Abu aqaq olo oqwai. Ijo Abu agi nunngo Abu dego. Ijo Qotei agi nunngo Qotei dego.’” Ni gilsim nanngi degsi minjre.”

¹⁸ Onaqa Maria Makdala qaji a Yesus aqa anjam di qusiq gilsiq Yesus aqa angro nanngi itnjrsiq minjrej, “E gago Tamo Koba a unonum.” Osiq anjam kalil Yesus na minjrej qaji di olo nanngi sainjrej.

Yesus aqa angro nanngi na a uneb

¹⁹ Yori bati koboosiq bilaqtonaqa Yesus aqa angro nanngi tal bei gogetosib siranme kalil qandimtelengosib warum miligiq di soqneb. Nanngi Juda tamo kokba nanngi ulainjrsib deqa degyeb. Onaqa bati qujai deqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo angro, nanngi are lawo soqniy.” ²⁰ Osiq aqa ban ti jar banqa ti nanngi osornjrej. Onaqa nanngi kalil Tamo Koba a unsibqa tulan areboleboleinjrej. ²¹ Onaqa Yesus na olo minjrej, “Nanngi are lawo soqniy. Ijo Abu na e qarinqej dego kere e nanngi qarinqeqnum.” ²² Yesus na aqa angro nanngi anjam degsi minjrsiq aqa mondor puynjrsiq minjrej, “Nanngi Qotei aqa Mondor Bole oiy. ²³ Nanngi tamo ungasari nanngo une kobotetnjrqab di Qotei a dego nanngo une kobotetnjrqas. Ariya nanngi tamo ungasari nanngo une kobotetnjrqasai di Qotei a dego nanngo une kobotetnjrqasai.”

Tomas a Yesus unej

²⁴ Yesus a nanngoq di brantej di Tomas a nanngi koba na sosai. Tomas a Yesus aqa angro 12 deqaji bei. Aqa ñam bei Didimus. ²⁵ Onaqa Yesus aqa angro nanngi gilsib Tomas itosib minjeb, “Iga gago Tamo Koba a unonum.” Degsi minjnabqa a nanngo anjam di qunaq ugeiyonaq minjrej, “E ijo ñamdamu na Yesus aqa ban bile tutu na qameb qaji pirigi di unsiy ojqai di e marqai, ‘Bole.’ E aqa jar banqa qaja na qameb qaji pirigi di dego unsiy ojqai di e marqai, ‘Bole.’ E unqasai di e bole qa marqasai.”

²⁶ Ariya bati 7 koboonaqa Yesus aqa angro nanngi olo tal miligiq di soqneb. Tomas a dego nanngi koba na soqneb. Siranme kalil qandimesonabqa Yesus a tal miligiq di brantosiqa nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, “O ijo angro, nanngi are lawo soqniy.” ²⁷ Osiq Tomas minjrej, “O Tomas, ni ino ban gei na ijo ban bile qameb qaji pirigi ojsim unime. Ino ban waiyosim ijo jar banqa qameb qaji pirigi dego oje. Areqalo aiyeltaim. Areqalo qujaitosim e qa ino areqalo singilat.” ²⁸ Onaqa Tomas na Yesus minjrej, “O Yesus, ni ijo Tamo Koba. Ni ijo Qotei dego.”

²⁹ Onaqa Yesus na olo Tomas minjrej, “Ni ino ñamdamu na e nubsim deqa ino areqalo e qa singilatunum e? Ariya tamo ungasari nanngo ñamdamu na e nubosaieqnuq qaji nanngi e qa nanngo areqalo singilatqab di nanngi tulan areboleboleinjrqas.”

Jon a anjam endi nengrenyej di aqa utru

³⁰ Yesus a Qotei aqa manwa tulan gargekoba aqa angro nanngo ñamdamuq di yoqnej. E aqa manwa quja quja segi buk miligiq endi nengrenyonum. ³¹ E anjam endi nengrenyonum. Di kiyaaq? Nanngi sisiyosib Yesus qa nunngo areqalo singilatosisib a bole Kristus Qotei aqa ñiri degsi poingwajqa deqa. Osib nanngi Yesus aqa ñam na ñambile gaigai sqajqa deqa.

21

Yesus aqa angro 7 nanngi na Yesus uneb

¹ Onaqa bati bei Yesus a Taiberias ya agu qalaq di sosisa aqa angro nanngi dego di olo brantej. E deqa kiñala saqai. ² Ya agu qalaq di Yesus aqa angro 7 nanngi soqneb. Angro bei Saimon Pita. Bei Tomas aqa ñam bei Didimus. Bei Nataniel. Nataniel aqa qure utru Kana. Kana a Galili sawaq di unu. Sebedi aqa ñiri aiyel nanngi dego ya agu qalaq di soqneb. Ariya Yesus aqa angro aiyel dego nanngi koba na soqneb. ³ Onaqa Saimon Pita na nanngi minjrej, “E qe oqajqa deqa kakan waiyqa aiyeqnum.” Onaqa nanngi na minjeb, “Iga kalil koba na aiqom.” Degsi minjsib nanngi koba na aisib qobuñ gogetosib ya robuq oqsib kakan waiyoqneb. Di qolo. Waiyeq nab nebeej. Nanngi qe bei osai bole sai.

⁴ Nobqolo ambru nanngi qobuñ miligiq di sosib ñam ateb Yesus a alile di tigelesonaq uneb. Nanngi qaliesai, di Yesus. ⁵ Deqa a na nenemnjrej, “O ijo angro, ningi qe onub e?” Onaqa nanngi na minjeb, “Eo. Iga qe osai.” ⁶ Onaqa minjrej, “Ningi qobuñ aqa qala bei bañ woq di kakan waiyiq. Waiyosib ningi qe oqab.” Onaqa nanngi Yesus aqa anjam di dauryosib bañ woq di kakan waiyeb qe tulañ ani eb. Qe di tulañ gargekoba deqa nanngi na soqtosib qobuñ goge di atqa keresaiinjrej.

⁷ Onaqa Yesus aqa angro agi a tulañ qalaqalaiyoqnej qaji a na Pita minnej, “Tamo di gago Tamo Koba.” Onaqa Saimon Pita a anjam di qusiqa aqa gara jugo wauqa osiq piqtej qaji di olo jigsisa qobuñ dena prugosiq yaq aisiq qawainosiq Yesus aqa areq gilej. ⁸ Yesus aqa angro qobuñ miligiq di soqneb qaji nanngi alile jojom 100 mita. Deqa kakan qe na maqesonaq nanngi qobuñ na titosib aisib alile di tiryeb.

⁹ Alile di tiryosib ñam ateb di Yesus a nami ñam tunguyosiq qe koitonaq ñamyuwoq di sonaq uneb. Bem qudei dego sonaq uneb. ¹⁰ Deqa Yesus na minjrej, “Ningi qe onub di qudei osi boiy.” ¹¹ Onaqa Pita a olo qobuñ gogetosiq kakan qe ti titosiq alile di atej. Qe di kokba. Qe kalil sisiyeb 153. Di qe gargekoba. Ariya kakan yala brañosai.

¹² Onaqa Yesus na minjrej, “Ningi bosib ingi uyi.” Angro bei na yala nenemyosai, “Ni tamo yai?” Degosai. Nanngi qalie, di nanngo Tamo Koba. ¹³ Onaqa Yesus a ñamyuwo jojomyosiq bem ti qe ti di osiq nanngi anainjronaq uyeb.

¹⁴ Yesus a subq na tigelosiq aqa angro nanngi dego di brantoaiyeltej. Bini qalubqo.

Yesus na Pita minnej, “Ni ijo kaja du du nanngi gereinjrima”

¹⁵ Nanngi ingi uynab koboonaqa Yesus na Saimon Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni ijo angro kalil nanngi buñjrsimqa ni segi e tulañ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minnej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minnej, “Ni ijo kaja du du nanngi gereinjrima.”

¹⁶ Osiqa olo Pita nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni e tulañ qalaqalaibeqnum e?” Onaqa Pita na minnej, “Od, Tamo Koba, ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na minnej, “Ni ijo kaja nanngi taqatnjrima.”

¹⁷ Osiqa olo nenemyej, “O Saimon, Jon aqa ñiri, ni e qalaqalaibeqnum e?” Yesus na Pita anjam di nenemyoqalubtej deqa Pita a are gulbeyonaq minnej, “O Tamo Koba, ni kumbra kalil qa qalie. Deqa ni qalieonum, e ni qalaqalaimeqnum.” Onaqa Yesus na olo minnej, “Ni ijo kaja nanngi gereinjrima.”

¹⁸ “O Pita, e bole mermqai. Ni angro wala sosimqa ni ino segi areqalo dauryoqnsim sawa ni gilqajqa are soqnej qaji deq giloqnem. Ariya bunuqna ni qeliosimqa ino bañ aiyel soqtim tamo bei na ni tontmosim sawa ni gilqajqa asgimqas qaji deq osi gilqas.” ¹⁹ Pita aqa moiqajqa gam di Yesus na ubtosiq degsi minnej. Pita a gam dena moiym Qotei aqa ñam goge oqwas. Pita a di qalieqajqa deqa Yesus na degsi minnej. Osiqa Pita minnej, “Ni e daurbe.”

Anjam getento

²⁰ Osiqa Yesus a Pita ombla walweloqnsibqa Pita a bulosiq angro Yesus na tulañ qalaqalaiyoqnej qaji a nanngi aiyel daurnjreqnaq unej. Angro di agi nami Yesus aqa angro nanngi koba na ingi uyoqnsibqa a Yesus beteryosiq nenemyej, “O Tamo Koba, angro yai na

ni osim jeu tamo nanjo banq di atqas?” ²¹ Deqa Pita a angro di unsiqa Yesus nenemyej, “O Tamo Koba, bunuqna ino angro di a kumbra kiye turqas?” ²² Onaqa Yesus na Pita minjej, “Angro di a moyosaisoqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim. Di ino wau sai. Di ijo wau. Ni e daurbe.” ²³ Yesus na Pita degsi minjej. Deqa angro di a moiqasai anjam di sawa sawaq gileqnaqa Kristen was kalil nanqi quoqneb. Angro di a moiqasai Yesus na Pita degsi minjosai. A na minjej, “Angro di a moyosaisoqnimqa e olo bqai degsi minjitqa ni deqa are koba qalaim.”

²⁴ Yesus aqa angro di agi e segi. E na anjam endi nenngrenyonum. E ijo segi njamdamu na Yesus aqa kumbra kalil endi unsim deqa nenngrenyonum. Iga qalieonum, ijo anjam endi bole.

²⁵ Yesus a mandamq endi sosiqa a kumbra tulan gargekoba yoqnej. Deqa e are qalonum, Yesus aqa kumbra kalil deqa nenngrenyqom di buk tulan tumbol kobaosim sawa sawa kalilq di maqosim sawa atqa keresaiqas.

YESUS AQA ANJAM MARO TAMO NANJI

Yesus na aqa Mondor qarinyim aqa angro nanngoq aiqas

¹ O Tiofilus, e nami anjam bei nengrenyosim inoq qarinyem. Kumbra kalil Yesus a yoqnej qaji deqa ti anjam kalil a na tamo ungasari nanngi minjroqnej qaji deqa ti utruq na nengrenyem. ² Nengrenyosim gilsimqa Qotei na Yesus osiq lanj qureq oqej di patem. Yesus a lanj qureq oqosaisosiq aqa segi angro giltjnej qaji nanngi koroinjrnaqa Mondor Bole na aqa medabu singilatetonaqa minjrej, “Ninggi ijo wau ojoqnsib ijo anjam mare mare laqniy.” ³ Yesus a jaqatinj osiq moisiq olo njambile sosiq aqa angro nanngoq di brantoqnsiq manjwa gargekoba yeqnaqa nanngi unoqneq. Unoqnsib maroqneq, “Bole.” Bati 40 qa a nanngoq di brantoqnej. Brantoqnsiq Qotei a tamo ungasari nanngo Mandor Koba sosim nanngi taqatnjrqas anjam di minjroqnej. ⁴ Onaqa bati bei Yesus na aqa angro nanngi di olo koroinjrnaqa minjrej, “Ninggi Jerusalem urataib. Ijo Abu aqa Mondor ningi nami engwa marej qaji deqa tarinjroqnsib soqniy. E nami ningi deqa merjgoqnem. ⁵ Jon a ya na tamo ungasari nanngi yansjroqnej. Ariya bati qudei koboamqa e Mondor Bole aqa singila na ningi yansjgwai.”

⁶ Onaqa bati bei Yesus a olo aqa angro nanngi koroinjrnaqa nanngi na endegsib nenemyeb, “O Tamo Koba, bini bati endeqa kiyo ni na Rom nanngo singila kobotosim iga Israel tamo ungasari singila egimqa iga kamba mandam endi taqatqom?” ⁷ Onaqa Yesus na minjrej, “Ninggi bati di qalieqa maraib. Di nungo wau sai. Di ijo Abu aqa wau. A segi na bati di giltej unu. ⁸ Ariya Mondor Bole a nanngoq bamqa ningi singila osib e qa anjam mare mare laqniy. Ningi Jerusalem endia, Judia sawaq di, Samaria sawaq di, sawa sawa kalil keretosib e qa anjam mare mare laqniy.”

Yesus a lanj qureq oqej

⁹ Yesus na aqa angro nanngi anjam degsi minjrnaqa a mandam uratosiq lanj goge oqeqnaqa nanngi a koqyesoqneq. Onaqa lanjbi na a kabutonaqa nanngi a olo unosai. ¹⁰⁻¹¹ Nanngi lanj goge tarosib njam ateqnabqa tamo aiyel gara qat jigeb qaji nanngi bosib nanngo areq di tigelosib minjreb, “O Galili tamo, ningi kiyaaq lanj goge tarosib njam ateqnub? Yesus a ningi uratnjrsiq lanj goge oqeqnaq ningi unonub mondorj a degsim olo bqas.”

Yesus aqa angro nanngi na tamo bei giltonab a Judas aqa sawa ej

¹²⁻¹³ Mana nanngi soqneq qaji aqa njam Oliv mana. Mana di Jerusalem jojomq di unu. Nanngi dena olo puluosib Jerusalem aisib tal gogetosib nanngo warum bei gogeqsi nanngi gaigai soqneq qaji deq gileb. Yesus aqa angro warum deq gileb qaji nanngo njam agiende. Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfius aqa njiri Jems, Jems bei aqa njiri Judas, Saimon agi nami Rom nanngi winjrjajqa maroqnej qaji. Yesus aqa angro 11 nanngi di warum deq gileb. ¹⁴ Nanngi ti ungasari qudei ti Yesus aqa was nanngi ti aqa ai Maria dego nanngi koba na gaigai warum dia korooqnsibqa are qujaitoqnsib Qotei pailyoqneq.

¹⁵ Bati bei tamo ungasari 120 Yesus qa nanngo areqalo singilateq qaji nanngi koroosib sonabqa Pita a nanngo ambleq di tigelosiq minjrej, ¹⁶⁻¹⁷ “O ijo was ningi quiy. Qotei aqa anjam bei nengrenj di unu qaji di aqa damu bini brantqo. Anjam di aqa damu Qotei a nami brantqa marej deqa agi brantqo. Anjam di Qotei aqa Mondor na Devit minjnaq qusiqa nengrenyonaq soqnej. A Judas qa nengrenyej. Judas agi iga koba na sosimqa Yesus aqa wau ojoqnem. Ningi qalie, bunuqna a na jeu tamo nanngi gam osornjrnaqa Yesus ojob.” Pita a nanngi anjam degsi minjrej.

¹⁸ Judas aqa kumbra tulanj uge. Aqa kumbra uge agiende. Juda tamo kokba nanngi na a silali yonabqa Yesus osiq nanngo banj di atej. A silali di osiq mandam taqal bei awaiyej. Awaiyosiq a mandam dia ulorjosiq aqa mene paraonaqa bi bilenej. ¹⁹ Bunuqna tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneq qaji nanngi deqa qusibqa mandam di aqa njam

“Akeldama” waiyeb. Di nanngo segi anjam na ñam waiyeb. Ñam di aqa damu, “Leñ Aiqajqa Mandam.”

²⁰ Ariya Pita a olo marej, “Devit a nami Qotei louqa buk miligiq di Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Aqa tal laña sqas. Tamo bei na olo aqa tal oqasai.’ Osiqa olo Judas qa endegsi nengrenyej, ‘Tamo bei na kamba aqa wau ojqs.’

²¹ “Deqa ijo was ningi quiy. Iga tamo bei giltonamqa a na Judas aqa sawa osim iga ti Yesus aqa wau ojgom. Iga nami Tamo Koba Yesus dauryosim laqnamqa bati deqa tamo nanngi iga koba na soqnem deqaji bei giltqom. ²² Jon yansnjro qaji aqa bati qa Yesus na aqa wau utru atej dena bosiq Qotei a Yesus yaigosiqa lañ qureq oqej. Bati deqa tamo nanngi iga koba na soqnem deqaji bei giltonamqa a iga ti Yesus aqa wau ojgom. Ojsimqa Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa mare mare laqnmom.”

²³ Pita a nanngi anjam degsi minjrnaqa nanngi na tamo aiyel giltonjreb. Josep Matias wo giltonjreb. Josep aqa ñam bei Barsabas. Aqa ñam bei Jastas. ²⁴ Nanngi aiyel giltonjrsibqa endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni tamo kalil nanngo areqalo qalie. Deqa tamo aiyel endi ni yai giltqam di iga osorgimqa tamo dena Judas aqa sawa osim aqa wau ojqs. ²⁵ Judas a wau di uratosiqa moisiq sawa uge ni nami a aiqajqa giltem qaji deq aiyej.” ²⁶ Nanngi degsib pailyosib koboonaqa tamo yai na kamba Judas aqa wau ojqs deqa marsibqa meniñ silali alañeb. Alañonabqa Matias aqa meniñ na bunyej. Deqa nanngi Matias giltonabqa a Yesus aqa anjam maro tamo 11 nanngi koba na sosib wauoqneb.

2

Qotei aqa Mondor a mandamq aiyej

¹⁻² Onaqa Juda nanngo yori bati koba ñam Pentikos di brantej. Juda nanngo moma nanngi nami ingi meli bunuj otoreleñeb. Deqa olo are qalqajqa yori bati brantonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanngi tal qujaiq di koroosib soqneb. Sonabqa lañ goge na jagwa koba anjam ato bulosiq tal nanngi awesoqneb qaji deq aiyej. Aisiq tal keretej. ³ Onaqa ingi bei a ñam pulorj bulosiq aisiq segi segiosiq nanngo gateq di awoelerjonaq uneb. ⁴ Bati deqa Mondor Bole a nanngo segi segi are miligiq aisiq mej bulyetnjrnaqa nanngi kalil qure utru segi segi nanngo anjam mareleñoqneb.

⁵ Bati deqa Juda tulañ garggekoba sawa sawa kalilq di ñambabeb qaji nanngi Jerusalem di soqneb. Nanngi kalil Qotei qa louoqneb qaji. ⁶⁻⁷ Jagwa koba di anjam ato bulonaqa nanngi kalil queb. Qusibqa mañwa di unqajqa bosib koroeb. Koroosib nanngo segi segi qure utru anjam Yesus aqa tamo ungasari nanngi na mareqnaq qusibqa prugugetoqneb. Osib maroqneb, “Tamo ungasari kalil endi Galili qaji. ⁸ Nanngi kiyersib gago segi segi qure utru anjam mareqnaq iga queqnum? ⁹ Iga qudei Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia qaji. ¹⁰ Iga qudei Frigia, Pamfilia, Isip qaji. Iga qudei Libia sawa agi Sairini sawa jojom deqaji. Iga qudei Rom qaji. ¹¹ Iga qudei Juda tamo tinñin. Iga qudei Juda nanngo lou dauryqa marsim nanngo miligiq aiyem. Iga qudei Krit. Iga qudei Arebia qaji. Nanngi kiyersib gago segi segi qure utru anjam na Qotei aqa mañwa kalil qa saeqnaq iga queqnum?” ¹² Juda kalil nanngi anjam degsib marsibqa prugugetoqnsib segi segi maroqneb, “Endi kumbra kiyero?” ¹³ Onaqa nanngi qudei yomuoqnsib maroqneb, “Nanngi wain bunuj uysib deqa nanariosib anjam laña laña mareqnaq.”

Pita a anjam palontej

¹⁴ Onaqa Yesus aqa angoro 11 nanngi Pita ombla tigelosibqa Pita na aqa medabu waqtosiq endegsi marej, “Ningi Juda ti tamo kalil Jerusalem endi unub qaji ningi ti ijo anjam endi qusib poingem. ¹⁵ Ningi maronub, ‘Tamo ungasari nanngi di wain uysib nanarionub.’ Di sai. Endego nobqolo koba. Wain uyqa bati sai. ¹⁶ Mañwa ningi bini unonub qaji endeqa Qotei aqa medabu o tamo Joel a nami marej. Agi a endegsi marej, ¹⁷ ‘Qotei a marqo, “Diño bati jojomonimqa e na ijo Mondor qarinyitqa tamo ungasari kalil nanngoq aiqas. Aisim nunngo angoro mel ti nunngo angoro sebiñ ti nanngi siñgila enjrimqa nanngi ijo medabu osib anjam maroqnaq. Nunngo angoro wala nanngi ti nunngo tamo

bole bole nanngi ti areqalo waqtetnjroqnimqa njeio buloqnsibqa ijo kumbra gargekoba unoqnaqab. ¹⁸ Bati deqa e na ijo Mondor qarinyitqa ijo wau tamo ti ijo wau unja ti nanngoq aisim singila enjroqnimqa nanngi ijo medabu osib anjam maroqnaqab. ¹⁹ Lan goqe dia e manwa gargekoba yoqnaqai. Mandamq di dego manwa gargekoba yoqnaqai. Lej ti njamyuwo ti qurem koba ti qarinyit mandamq aiqas. ²⁰ Sej ambruqas. Bai lentosim lej bulqas. Amqa Tamo Koba a rian koba ti singila koba ti bqas. ²¹ Bati deqa tamo ungasari gargekoba nanngi Tamo Koba aqa nam metosib pailyibqa a na nanngo pailyo qusim nanngi kalil elejamqa nanngi so bole gaigai sqab.” Qotei aqa medabu o qaji tamo Joel a nami anjam degsi marej.

²² “Deqa Israel tamo ungasari, ningi ijo anjam endi quiy. Ningi qalie, Qotei a Yesus Nasaret qaji aqa singila na manwa gargekoba nungo ambleq di yoqnej. A degyoqnej. Di kiyaaq? Ningi poingwajqa, Qotei na a qarinyonaq bej. ²³ Bunuqna Qotei na Yesus olo osiq nungo banq di atej. A nami kumbra degyqa marsiq aqa segi areqalo dauryosiq degyej. Degyonaqa ningi na Yesus ojsib tamo uge nanngo banq di atnabqa nanngi a osib namburbasq di qalnab moiyej. Nungo kumbra dena ningi segi na Yesus qalsib moiyyoteb. ²⁴ Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq moiyo aqa gulbe kobotej. Deqa moiyo na Yesus a olo ojqa keresai. ²⁵ Agi Devit a nami Yesus qa endegsi marej, ‘Tamo Koba a bati gaigai ijo ulatamuq di sonaq e uneqnum. A ijo banq woq di unu deqa e padalqasai.

²⁶ Deqa e tulan areboleboleibeqnu. E arebolebole na anjam mareqnum.

O Qotei, inngi bole bole ni na e ebqajqa marem qaji di e oqajqa tarinoqnsim unum.

²⁷ Ni ijo qunuq uratim moiyo qureq aiqasai.

Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.

²⁸ Nambile sqajqa gam di ni na e osorbeqnum.

Ni e ombla sqam deqa e tulan areboleboleibeqnu.’

Devit a nami anjam degsi marej.

²⁹ “O ijo was, e bole merngwai. Gago moma Devit a moinaqa subq ateb. Aqa sub agi bini unu iga gaigai uneqnum. ³⁰⁻³¹ Nami Qotei na Devit minnej, ‘Mondor ino moma nanngi paraosibqa lej dena tamo bei a nambabqas. Amqa e na tamo di gilititqa ni mandor koba unum dego kere a kamba ino sawa osim Mandor Koba sqas.’ Qotei a nami Devit anjam degsi minjsiq aqa anjam di singilatosiq olo minnej, ‘E ijo anjam di uratqasai. E dauryqai.’ Devit a Qotei aqa medabu o tamo soqnej deqa kumbra Qotei na mondor yqas qaji di Devit a nami qalieej. Osiq Kristus qa endegsi marej, ‘Bunuqna a subq na tigelqas.’ Osiq olo marej, ‘Qotei na Kristus moiyo qureq di uratqasai. Aqa jejamu dego subq di uratim qusaqasai.’ ³² O ijo was, Yesus qujai di Qotei a subq na tigeltonaqa iga kalil namdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ³³ A lan qureq oqsq nam kobaquja osiq Qotei aqa banq woq di awoej. Osiq Mondor Bole ningi nami engwa marej qaji di aqa Abu aqaq dena yayiosiq qarinyo aiqoqa ningi unsib nungo dabkala na dego quonub. ³⁴ Devit a subq na tigelosiq lan qureq oqosai. Ariya a Kristus qa endegsi marej,

‘Tamo Koba a na ijo Tamo Koba minnej,

“Ni ijo banq woq endi awo.

³⁵ Awesoqnimqa e ino jeu tamo kalil nanngi elejosiy ino sorgomq di atitqa ni na nanngi taqatnjrqam.”

Devit a nami Kristus qa degsi marej.

³⁶ “Deqa Israel tamo ungasari, ningi kalil endegsi poingem. Yesus agi ningi na namburbasq di qalnab moiyej qaji a Qotei na olo giltosiq a gago Tamo Koba Kristus nam waiyej.”

Tamo ungasari gargekoba nanngi are bulyosib yanso eb

³⁷ Onaqa tamo ungasari nanngi Pita aqa anjam di qunabqa anjam dena nanngo are qametnjrej. Deqa nanngi na Yesus aqa angro nanngi Pita ombla minjreb, “O gago was ningi na mergiy. Iga kiyeronamqa Qotei na iga elejamqa iga padalqasai?” ³⁸ Onaqa Pita na

kamba minjrej, “Ninggi segi segi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Babqa iga Yesus Kristus aqa ñam na ningi yansrñgonam Qotei na nurngo une kalil kobotetrngwas. Osim aqa Mondor Bole ningi laña engwas. Awai saiqoji. ³⁹ Qotei a nami marej, ‘E na ningi ti nurngo angro ti tamo kalil isa isaq di unub qaji nangi ti ijo Mondor engwai.’ Qotei a nami degsi marej. Deqa ningi quiy. Gago Tamo Koba Qotei a aqa anjam di uratqasai. Tamo ungasari kalil a na metnjrim aqaq bqab qaji nangi aqa Mondor enjrqas.”

⁴⁰ Pita a anjam deqaji gargekoba singila na nangi minjroqnej. Osiqa olo endegsi minjrej, “Tamo ungasari bini bati endeqa unub qaji nangi kumbra uge uge yoqnsib laqñub. Ningi nangi ti Qotei na padaltngaim deqa ningi geregere ñam atoqñiy.” ⁴¹ Pita a anjam degsi marnaqa bati deqa tamo ungasari 3,000 nangi aqa anjam di qusib nango are miligiq di ateb. Osib nangi yanso eb. Nangi Yesus qa nango areqalo singilateb deqa nangi tamo ungasari nami Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango miligiq aisib koba na soqneb.

Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi are qujaitoqnsib soqneb

⁴² Tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi bati gaigai aqa anjam maro tamo nango anjam quoqnsib dauryoqneb. Nangi are qujaitoqnsib bem gentoqnsib uyoqnsibqa Qotei pailyoqnsib soqneb. ⁴³ Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nangi di singila enjreqnaqa nangi mañwa gargekoba yoqneb. Yeqñab Yesus aqa tamo ungasari kalil nangi mañwa di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqneb. ⁴⁴ Tamo ungasari kalil Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi bati gaigai korooqnsibqa are qujaitoqnsib soqneb. Nango inñi inñi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb. ⁴⁵ Nango mandam ti inñi inñi ti qarinyeleñeqñab tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjreqñab oqnsib Yesus aqa tamo ungasari inñi inñi saiqoji nangi jeisib enjroqneb. ⁴⁶⁻⁴⁷ Nangi bati gaigai are qujaitoqnsib sosibqa atra tal miligiq di korooqnsib louoqneb. Nango segi segi talq di dego korooqnsibqa bem gentoqnsib uyoqneb. Nangi arebolebole ti lawo na sosibqa Qotei aqa ñam soqtoqnsib koba na inñi uyoqneb. Degyeqñabqa tamo ungasari kalil nangi nango kumbra di unoqnsib nangi qa tulañ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai tamo ungasari qudei nangi are bulyeqñab Tamo Koba a na nangi eleñeqnaqa nangi boqnsib tamo ungasari nami Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nango miligiq aiyoyqnsib koba na soqneb.

3

Pita Jon wo nangi na tamo singa qandamo boleteb

¹⁻² Bati gaigai bilaq señ kelinteqnaqa Juda tamo ungasari nangi atra tal miligiq giloqnsib dia Qotei pailyoqneb. Pailyo bati bei Pita Jon wo nangi aiyel pailyqa marsib atra tal miligiq gilqa laqñabqa tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji a atra tal sirañme jojomq di awesoqnej. Bati gaigai aqa was nangi a qoboiyoqnsib boqnsib sirañme jojomq di ateqñabqa awooqnsiqa tamo ungasari atra tal miligiq gileqñabqa silali qa ñilnjroqnej. Sirañme di aqa ñam Sirañme Boledamu. ³ Bati deqa Pita Jon wo nangi atra tal miligiq gilqa laqñabqa unjrñsiqa silali qa ñilnjrej. ⁴ Onaqa nangi aiyel na tamo di koqyosibqa Pita na minjeñ, “Ni aqo nige.” ⁵ Degsi minjnaqa a are qalej, “Nangi aiyel silali bei ebqab.” Degsi are qalsiqa nangi aiyel koqñjresoqnej. ⁶ Onaqa Pita na minjeñ, “E silali saiqoji. Ijo inñi bei unu di ni emqai. Yesus Kristus Nasaret qaji aqa ñam na e ni mermonum, ‘Ni tigelosim walwel.’ ” ⁷⁻⁸ Degsi minjsiqa aqa bañ woq di ojsiq tigeltonaqa aqa singa tombol singilaonab tigeluqñatosiq walwelej. Osiqa Pita Jon wo nangi aiyel daurnjrñsiqa atra tal miligiq gilsiq tulañ areboleboleiyeqnaqa pruprugoqnsiq Qotei aqa ñam soqtoqnej. ⁹⁻¹⁰ A degyeqnaqa tamo ungasari kalil nangi a unsibqa are koba qaloqneb. Osib maroqneb, “Tamo singa qandamo bati gaigai atra tal sirañme jojomq di awooqnsiqa silali qa ñileqñu qaji agi a di.”

Pita a atra tal miligiq di anjam palontej

¹¹ Tamo di a Pita Jon wo nanngi aiyel daurnjrnsiq laqnaqa tamo unngasari kalil nanngi a unoqnsib are koba qaloqneb. Deqa nanngi gurgur ti bosib atra tal meq di Pita Jon wo sonabqa koba na korooqneb. Atra tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹² Tamo unngasari nanngi bosib koroeqneb Pita a nanngi unjrnsiq endegsi minjrej, “O Israel tamo unngasari, ningi kiyaaq aqo aiyel tamo di boletonum unsibqa are koba qaleqneb? Ningi kiyaaq aqo aiyel nugsibqa endegsib mareqneb, ‘Nanngo segi singila na ti kumbra bole na ti tamo di boletonub walwelqo?’ Ningi degsib maraib. ¹³ Qotei aqa wau tamo Yesus aqa singila na tamo di boleosi q walwelqo. Qotei a Abraham, Aisak, Jekop, gago moma kalil nanngi ti nanngo Qotei. A na Yesus laj qureq osi oqsiq ñam kobaquja yej. Yesus qujai di ningi na osib jeu tamo nanngo banq di ateb. Onaqa Pailat a olo Yesus tonto talq dena oqeq atqajqa marnaqa ningi na saideb. ¹⁴ Yesus a Qotei aqa segi Tamo Boledamu. A une saiqoji. Ariya ningi na Yesus qoreiyosib saidosib Pailat minjeb, ‘Tonto tamo bei oqeq atsim ege.’ Ningi na Pailat degsib minjnabqa a nunngo anjam di dauryosiq leñ ojo tamo osiq oqeq atsiq engej. ¹⁵ Ariya Yesus a segi ñambile qa utru. Di ningi na qalnab moiyej. Moinaqa Qotei na olo subq na tigeltonaqa iga gago ñamdamu na unem. Deqa bini iga a qa mare mare laqnum. ¹⁶ Aqo aiyel Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa ñam na tamo singa qandamo di boletonum a singilaqo. Tamo singa qandamo di ningi qalie. Ningi gaigai a unoqneb. Yesus a segi na aqo aiyel singila egwoqa a qa gago areqalo singilatosisim tamo di boletonumqa nunngo ñamdamuq di walwelqo.

¹⁷ “O gago was, e qalieonum, ningi ti nunngo gate nanngi ti une kobaquja ateb di ningi poingosai. ¹⁸ Ningi kumbra di yeb deqa Qotei aqa medabu o tamo kalil nanngo anjam nami maroqneb qaji di aqa damu Qotei na babtej. Agi Qotei na nanngo medabu singilatetnjreqnaqa nanngi endegsib maroqneb, ‘Qotei aqa Kristus a jaqatinj koba osim moiqa.’

¹⁹⁻²⁰ “Deqa ijo was kalil, ningi are bulyosib Tamo Koba aqaq boiy. Babqa a na nunngo une kobotetngsim ningi singila bunuj engwas. Osim mondonj a na Yesus olo qarinyim nunngoq bqas. Tamo di agi Kristus Qotei a nami ningi qa osiq giltej qaji. ²¹ A laj qureq oqej di unu. A di soqnimqa Qotei na mandam bunuj ti laj bunuj ti atqa bati brantimqa a olo bqas. Qotei a nami aqa kumbra deqa anjam marej. Osisaq aqa anjam di aqa medabu o qaji tamo nanngi minjreqnaqa nanngi na nenngrenyoqneb.

²² “Nami Moses a Yesus qa endegsi marej, ‘Mondonj Tamo Koba Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunngo ambleq dena tigeltimqa a anjam merngoqngas. Anjam merngoqngimqa ningi aqa anjam kalil qusib dauryoqniy. ²³ Tamo unngasari kalil aqa anjam quqwa uratqab qaji nanngi Qotei na ñumim morenqab. Deqa nanngi olo Qotei aqa tamo unngasari nanngo ambleq di sqasai.’ Moses a nami Yesus qa degsi marej. ²⁴ Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego nami Yesus qa anjam degsib maroqneb. Agi Samuel a utru atsiqa a Yesus bqajqa bati qalieosi q deqa Yesus qa anjam maroqnej. Samuel a moinaqa Qotei aqa medabu o tamo kalil bunuqna brantelenjeb qaji nanngi dego Yesus bqajqa bati qalieosib deqa anjam maroqneb.

²⁵ “Qotei a ningi elenqa osiq deqa aqa medabu o qaji tamo nanngi qarinyjreqnaqa aqa anjam mare mare laqneb. A nami nunngo moma utru nanngi ti koba na anjam qosisibqa Abraham endegsi minnej, ‘Mondonj ino moma nanngi paraosibqa leñ dena tamo bei ñambabqas. Ñambabosim tamo unngasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi boletnjrqas.’ Qotei a ningi elenqa osiq deqa anjam di Abraham minnej. ²⁶ Osisaq bunuqna aqa wau tamo Yesus a qarinyonaq nunngoq aiyej. Qotei a are qalej, a Yesus qarinyim a ningi kalil boletnjgimqa ningi nunngo kumbra uge uge kalil uratqab. Qotei a degsi are qalsiq Yesus qarinyonaq nunngoq aiyej.”

4

Nanngi na Pita Jon wo ojelejnsib tonto talq di breinjreb

¹⁻³ Pita Jon wo nanngi na tamo unngasari nanngi Qotei aqa anjam minjreqnabqa atra tamo nanngi ti Sadyusi nanngi ti atra tal taqato tamo nanngo gate ombla na tulaj minjinj

oqetnjrnaqa bosib nanngi aiyel ojelenosib tonto talq di breinjreb. Di kiyaaqa? Nanngi aiyel maroqneb, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej deqa tamo kalil nanngi dego moisiq olo subq na tigelqab.” Deqa nanngi aiyel tonto talq di breinjreb. Bilaqtej deqa nanngi aiyel tonto talq di uratnjrnab sonab nebeej. ⁴ Bati deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi Qotei aqa anjam quoqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqneb. Nanngi kalil turteb 5,000.

Pita Jon wo nanngi Juda gate kokba nanngo ulatamuq di tigeleb

⁵ Nebeonaqa Juda nanngo tamo kokba ti gate nanngi ti dal anjam qalie tamo nanngi ti Jerusalem di koroeb. ⁶ Atra tamo gate Anas aqa lej kalil nanngi ti dego koroeb. Bei Kaiafas. Bei Jon. Bei Aleksanda. ⁷ Koroosib Pita Jon wo nanngi metnjrnab bonab nanngo ambleq di tigeltjreb. Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a dego osi bosib tigelteb. Osib Pita Jon wo nenemnjreb, “Ninngi singila qabe na osib tamo endi boleteb? Ninngi yai aqa ñam na boleteb?”

⁸⁻⁹ Onaqa Mondor Bole a Pita aqa miligiq aisiq medabu singilatetonaqa a na nanngi endegsi minjrej, “O Israel tamo kokba ti gate ninngi ti ijo anjam endi quiy. Aqo aiyel na tamo singa qandamo endi boletem deqa ninngi iga osib nunngo ñamdamuq di tigeltgonub. Tamo endi a kiyersi boleej deqa ninngi qalieqa osib nenemgonub. ¹⁰ Deqa ninngi ti Israel tamo ungasari kalil ti ijo anjam endi qusib poingem. Nasaret tamo Yesus Kristus agi ninngi na ñamburbasq di qalnab Qotei a olo subq na tigeltej qaji aqa ñam na tamo endi a boleqo. Boleosiq nunngo ulatamuq endi tigelesonaq ninngi unonub. ¹¹ Yesus a tal ai bul. Ninngi tal gereiyo qaji tamo bul. Ninngi na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa Qotei na olo tal ai di osiqa tal singilatqajqa deqa tumaq di tigeltej unu. ¹² Ninngi quiy. Tamo bei aqa ñam na Qotei na iga elenqasai. Yesus aqa ñam na qujai Qotei na iga elenqas. Amqa iga padalqasai. Iga elenqajqa tamo bei saiqoji. Sawa bei beiq di Qotei na tamo bei iga osorgosai bole sai.”

¹³ Pita Jon wo nanngi singila na anjam di maroqneb nanngi ulaosai. Deqa Juda tamo kokba nanngi tulan prugeb. Di kiyaaqa? Nanngi qalieeb, nanngi aiyel nami skul beiq gilosai. Nanngi tamo lañaj. Degsib qalieosib poinjrej, nanngi aiyel nami Yesus ombla laqneb. ¹⁴ Tamo singa qandamyonaq olo boleej qaji a Pita Jon wo nanngo areq di tigelesonaq Juda tamo kokba nanngi unsibqa anjam bei kamba marqa keresaiinjrej.

¹⁵ Deqa nanngi na Pita Jon wo minjrnabqa taqal beiq gilnabqa nanngi segi qairosib mareb, ¹⁶ “Iga nanngi aiyel kiyernjrqom? Nanngi aiyel manjwa kobaquja yonubqa Jerusalem tamo ungasari kalil nanngi quekritonub. Deqa iga gisanq qa marqa keresai. ¹⁷ Unqum, iga na nanngi aiyel Yesus aqa ñam mare mare laqajqa saidnjrqom. Yimqa nanngo anjam kobaqasai.” ¹⁸ Juda tamo kokba nanngi degsib qairosib nanngi aiyel olo metnjrnab bonabqa singila na saidnjrsib minjreb, “Ninngi aiyel olo Yesus aqa ñam maroqnaib. Medabu getentiy.”

¹⁹ Onaqa Pita Jon wo nanngi na kamba minjreb, “Aqo aiyel Qotei aqa anjam dauryqa uratosim olo nunngo anjam dauryqom di Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole e? Ninngi segi mariy. ²⁰ Aqo aiyel medabu getentqa keresai. Qotei aqa manjwa kalil gago ñamdamu na unoqnem qaji deqa iga mare mare laqnqom. Aqa anjam kalil gago dabkala na quoqnem qaji di dego iga mare mare laqnqom. Iga uratqa keresai.”

²¹ Onaqa Juda tamo kokba nanngi na olo nanngi aiyel Yesus aqa ñam marqajqa singila na saidnjrsib uratnjrnab gileb. Nanngi aiyel na tamo singa qandamo boletonabqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unsibqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Deqa Juda tamo kokba nanngi tamo ungasari nanngi ulainjreb. Nanngi nanngo aiyel jejamuq di une bei babtosai deqa nanngi ñumqa keresai. Utru deqa nanngi tamo ungasari nanngi ulainjrsib nanngi aiyel uratnjrnab gileb. ²² Tamo singa qandamo nanngi aiyel na boleteb qaji di aqa wausau 40.

Yesus aqa wau tamo nanngi Qotei pailyeb

²³ Juda tamo kokba nanngi na nanngi aiyel uratnjrnab gilsib tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanngoq di branteb. Brantosib anjam kalil atra tamo

kokba ti tamo gate ti nangi na minjreb qaji deqa sainjreb. ²⁴ Sainjrnab qusibqa tular areboleboleinjrej. Deqa nangi kalil medabu qujaitosib Qotei endegsib pailyeb, “O Tamo Koba, ni na laj ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti atem unub. ²⁵ Nami ni na Mondor Bole qarinyonamqa aisiq ino wau tamo agi gago moma Devit aqa medabu singilatetonaqa endegsi marej,

‘Kiyaqa sawa bei bei qaji nangi minjinj oqetnjreqnu?

Kiyaqa nanggo areqalo tular nanarieqnaq nangi Qotei ti qotqajqa qaireqnu?

²⁶ Sawa bei beiq di mandor kokba nangi tigelqnsib Kristus qalib moiqajqa deqa singilaeqnu.

Gate kokba nangi na Tamo Koba aqa Kristus wo qoto itnjrqajqa deqa koroeqnu.’

²⁷ “O Qotei, Devit aqa anjam di aqa damu gam endena brantej. Herot wo Pontius Pailat wo Israel nangi ti sawa bei bei qaji nangi ti kalil qure endia koroosibqa ino segi wau tamo bole Yesus ni nami giltem qaji a ugeugeiyqa marsibqa anjam kereteb. ²⁸ O Qotei, ni nami marem, ‘Nangi Yesus qalib moiqas.’ Ino anjam di agi nangi dauryosib Yesus qalnab moiyej. Nanggo segi areqalo na nangi Yesus qalosai. Ino singila na ti ino areqalo na ti nangi Yesus qalnab moiyej. ²⁹ O Tamo Koba, Juda tamo kokba nangi minjinj oqetnjrqoqa iga ula egwajqa anjam mergonub di ni unime. Iga ino wau tamo unum. Deqa ni iga singila egoqnmqa iga ino anjam maroqnqom. Iga ulaqasai. ³⁰ Ni iga singila egoqnmqa iga ino wau tamo bole Yesus aqa ñam na tamo ungasari nangi boletnjroqnqom. Osim ino manjwa kokba babtoqnqom.”

³¹ Nangi degsib Qotei pailyosib koboonaqa tal nangi koroesoqneb qaji di renginej. Onaqa Mondor Bole aisiqa nangi singila enjrnaga nangi Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Nangi ulaosai.

Yesus aqa tamo ungasari nangi na nanggo Kristen was nangi aqaryainjroqneb

³² Bati deqa tamo ungasari Yesus qa nanggo areqalo singilateb qaji nangi kalil are qujaitoqnsib soqneb. Tamo bei na aqa ingi ingi saiaosiq aqa segi qa marosaiqneq. Nanggo ingi ingi kalil di koba qaji degsib maroqnsib segi segi qa jei jeiyoqneb. ³³ Tamo Koba Yesus aqa anjam maro tamo kalil nangi aqa wau ojoqneb. A subq na tigelej anjam di nangi mare mare laqneb. Nanggo anjam di singila ti. Nangi mare mare laqneb Qotei a nangi qa are tular boleiyqneq. ³⁴⁻³⁵ Tamo ungasari Yesus qa nanggo areqalo singilateb qaji nangi kalil ingi kere soqneb. Bei a ingi qa truquosaiqneq. Di kiyaqa? Nangi nanggo segi mandam ti tal ti qarinyeqnabqa tamo qudei na awaiyoqnsib silali enjroqneb. Enjreqnab silali di osi boqnsib Yesus aqa anjam maro tamo nanggo banq di ateqnab nangi na tamo ingi ingi saiqoji nangi jeisib enjroqneb.

³⁶ Nanggo ambleq di tamo bei soqnej aqa ñam Josep. Aqa ñam bei Barnabas. Yesus aqa anjam maro tamo nangi na ñam di waiyeb. Aqa ñam di aqa damu, “Tamo are singilatetnjro qaji.” Barnabas a Livai aqa lej. A Saiprus nui qaji. ³⁷ Aqa mandam bei soqnej di tamo qudei na awaiyosib silali yonab osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanggo banq di atej.

5

Ananaias aqa njanj Safaira wo nangi Qotei gisanjyeb

¹⁻² Ariya tamo bei soqnej aqa ñam Ananaias. Aqa njanj aqa ñam Safaira. Ananaias aqa mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali yonabqa a silali di osiqa aqa njanj wo anjam keretosib silali oto aqa segi qa ulitosiq oto bei osi gilsiq Yesus aqa anjam maro tamo nanggo banq di atej. ³ Onaqa Pita na minje, “Ananaias, kiyaqa Satan a ino are miligiq aiqoqa ni Mondor Bole a gisanjonum? Ino mandam awaiyonub silali osim kiyaqa oto bei ino segi qa marsim ulitonum? ⁴ Nami ino mandam awaiyosib silali di ino segi mandam. Ariya bunuqna mandam awaiyosib silali emonub di ino segi silali. Ni segi na silali di taqatosim ni wau kiye yqa osim ye. Ni kiyaqa gisanjosim maronum, ‘Silali kalil agi osi bonum?’ Ni kiyaqa kumbra uge di yqajqa are qalonum? Ni que. Ino gisanj anjam di ni na tamo nangi

minjrosai. Ni Qotei gisan̄yqa osim minjonum.”⁵⁻⁶ Pita a degsi marnaqa Ananaias a anjam di qusiqa moiyoqujatosiq mandamq di ulonej. Onaqa angro wala nan̄gi bosib aqa jejamu gara na dalaosib osi gilsib subq ateb. Subq atnabqa tamo un̄gasari kumbra deqa queb qaji nan̄gi tulan̄ ulaugeteb.

⁷ Sokiñalayonaq Ananaias aqa n̄aun̄ bej. Aqa gumbulun̄ moiyej di a qaliesai. ⁸ A bonaqa Pita na minjej, “Ni mare. Ni ino gumbulun̄ wo nun̄go mandam bei tamo qudei na awaiyosib silali en̄gonub qaji agi ino gumbulun̄ na osi bosiq ebqo endi segi e?” Onaqa minjej, “Od. Silali kalil agide.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita na minjej, “Kiyaqa ni ino gumbulun̄ wo anjam keretosib kumbra uge di yonub? Ningi are qalonub, Tamo Koba aqa Mondor a nun̄go kumbra di un̄qasai. Degosib ningi yonub. Ni que. Angro wala ino gumbulun̄ subq atonub qaji nan̄gi bosib siran̄meq di tigelonub. Nan̄gi ni dego qoboimosib gilsib subq atqab.” ¹⁰ Degsi minjnaqa a dego moiyoqujatosiq Pita aqa singaq di ulonej. Onaqa angro wala nan̄gi bosib a moiyej di unsib qoboimosib gilsib aqa gumbulun̄ aqa areq di subq ateb. ¹¹ Onaqa tamo un̄gasari kalil kumbra deqa queb qaji nan̄gi tulan̄ ulaugeteb. Kristen kalil nan̄gi dego ulaugeteb.

Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi man̄wa gargekoba babtoqneb

¹² Bati deqa Qotei na Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi singila en̄jreqnaqa nan̄gi man̄wa gargekoba yeqnabqa tamo un̄gasari nan̄gi unoqneb. Tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄gi kalil are qujaitoqnsibqa atra tal meq di koroqnsibqa Qotei qa louoqneb. Tal me di aqa ñam Solomon aqa Tal Me. ¹³ Jerusalem dia tamo un̄gasari lan̄a lan̄aj kalil nan̄gi na tamo un̄gasari Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄go ñam soqtetn̄jroqnsibqa nan̄gi ti koba na koroqajqa ulaoqneb. ¹⁴ Tamo ti un̄a ti tulan̄ gargekoba nan̄gi Tamo Koba Yesus qa nan̄go areqalo singilatoqnsib boqnsib tamo un̄gasari nami Yesus qa nan̄go areqalo singilateb qaji nan̄go miligiq aiyeqneb nan̄gi tulan̄ kobaoqneb. ¹⁵ Kobaoqnsib nan̄go ma tamo nan̄gi saperaq di ñeiotn̄jroqnsib qoboin̄jroqnsib gam qalaq di atelen̄oqneb. Di kiyaqa? Pita a gam na walwelosim giloqnmqa aqa señ qunun̄ na nan̄gi waburn̄jroqnmqa nan̄go ma kobooqn̄qajqa deqa. ¹⁶ Qure kiñilala kalil Jerusalem jojomq di soqneb qaji dena dego tamo main̄jro qaji nan̄gi ti tamo mondor uge uge na ojelen̄o qaji nan̄gi ti joqnsib boqneb. Joqnsib beqneb nan̄gi kalil boleloqneb.

Lan̄ angro na Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi tonto talq dena oqeq atej

¹⁷⁻¹⁸ Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi kumbra degyeqnabqa atra tamo gate aqa wau qujai agi Sadyusi nan̄gi ti koba na unsib min̄jin̄ oqetn̄jrnaqa nan̄gi ojelen̄osib tonto talq di breinjrnab soqneb. ¹⁹ Sonabqa qoloej. Onaqa Tamo Koba aqa lan̄ angro bei aisiqa tonto tal siran̄me waqtosiq nan̄gi joqnsiq oqedeb. Oqedonabqa lan̄ angro na min̄jrej, ²⁰ “Ningi gilsib atra tal miligiq di tigelosib tamo un̄gasari nan̄gi ñambile gaigai sqajqa anjam palontosib min̄jroqniy.” ²¹ Onaqa nan̄gi lan̄ angro aqa anjam di dauryosib nobqolo malu qameqnaqa atra tal miligiq gilsib dia tigelosib tamo un̄gasari nan̄gi Qotei aqa anjam palontosib min̄jroqneb.

Bati deqa atra tamo gate aqa wau qujai ti nan̄gi na Juda tamo kokba ti Israel tamo gate ti nan̄gi metn̄jrnab bosib koroeb. Koroosib anjam keretosib nan̄go qaja tamo nan̄gi min̄jreb, “Ningi aisib Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi tonto talq dena joqnsib boiy.” ²² Onaqa qaja tamo nan̄gi aisib tonto talq di brantosib ñam ateb Yesus aqa anjam maro tamo nan̄gi di sosai. Nan̄gi degsi unsib deqa olo puluosib bosib Juda tamo kokba nan̄gi min̄jreb, ²³ “Iga aiyonum di tonto tal siran̄me qandimesonaq unonum. Tal taqato tamo nan̄gi an̄ ti siran̄meq di tigelenab. Ariya iga siran̄ waqtosim miligiq gilonum di iga tamo bei unosai.”

²⁴ Degsib min̄jrnabqa atra tamo kokba ti atra tal taqato tamo nan̄go gate ombla na anjam di qusib are koba qalsib maroqneb, “Tamo nan̄gi di kiyersib tonto tal uratosib jaraiyonub?” ²⁵ Onaqa tamo bei bosiqqa nan̄gi min̄jrej, “Ningi quiy. Tamo ningi na tonto

talq di breinjreb qaji nanği atra tal miligiq di sosibqa anjam plalteq nab tamo ungasari nanği queq nub.”²⁶ Degsi minjrnaqa qaja tamo nanği ti atra tal taqato tamo nanço gate ombla na atra tal miligiq gileb. Gilsib Yesus aqa anjam maro tamo nanği di sonab unjrsib ojeleşosib joqsib gileb. Singila na ojsib gilosai. Lawo na joqsib gileb. Tamo ungasari nanği nriņosib meniņ osib nanği ñumaib deqa ulaosib lawo na joqsib gileb.

Yesus aqa anjam maro tamo nanği aqa anjam marqajqa ulaosai

²⁷ Joqsib gilsib Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigeltņjreb. Tigelonabqa atra tamo gate na nanği nriņtnjrsiqa minjrej,²⁸ “Ninği Yesus aqa ñam mare mare laqajqa iga singila na saidņgem. Di ninği na olo mare mare laq nabqa tamo ungasari kalil Jerusalem endi unub qaji nanği quekriteq nub. Di segi sai. Ninği gago jejamuq di une qamoqnsib mareq nub, iga na Yesus ñamburbasq di qalnam moiyej.”

²⁹ Atra tamo gate na Yesus aqa anjam maro tamo nanği degsi minjrnaqa nanği Pita ombla na kamba minjeb, “Iga Qotei aqa anjam segi dauryqom di kere. Iga tamo nanço anjam dauryqasai.”³⁰ Di bole, ninği na Yesus ñamburbasq di qal nab moiyej. Moinaqa gago moma utru nanço Qotei na olo subq na tigeltēj.³¹ Yesus qujai di Qotei na laņ qureq osi oqsıqa aqa baņ woq di awotej. Deqa Yesus a gago Tamo Koba. A na qujai iga eleņamqa iga padalqasai. Yesus qujai dena iga Israel tamo ungasari are bulyetgoqnsiqa gago une kobotetgeqnu.³² Iga gago segi ñamdamu na Yesus aqa kumbra di unoqnem deqa mare mare laqnum. Mondor Bole a dego Yesus aqa kumbra di ubtosiq mareqnu. Mondor di agi Qotei na tamo ungasari aqa anjam dauryeq nub qaji nanği enjreqnu.”

Gamaliel a Juda tamo kokba nanği dalņjrej

³³ Onaqa Juda tamo kokba nanği Yesus aqa anjam maro tamo nanço anjam di qusibqa minjij ani oqetņjrnaqa nanği ñumib moreņqajqa maroqneb.³⁴ Onaqa nanço ambleq dena Farisi tamo bei aqa ñam Gamaliel a tigelej. A dal anjam qalie tamo kobaquja. Tamo kalil nanği bati gaigai a qa maroqneb, “A tamo bolequja.” A tigelosiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ninği mati tamo nanği endi minjrib taqal beiq gileb.”³⁵ Onaqa nanği taqal beiq gil nabqa Gamaliel na olo Juda tamo kokba nanği minjrej, “O Israel tamo, ninği na tamo nanği endi gulbe enjrqa osibqa mati geregere are qaliy.”³⁶ Ninği qalie, nami yala tamo bei aqa ñam Teudas a tigelosiqa aqa segi ñam soqtoqnsiqa maroqnej, ‘E tamo kobaquja.’ Degsi mareqnaqa tamo 400 a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na bosib a qal nab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyonab aqa wau koboej.³⁷ Bunuqna tamo ungasari nanço ñam sisiyo bati qa Galili qaji tamo bei aqa ñam Judas a dego tigelosiqa Rom nanği ti qotqajqa maroqnsiqa tamo nanço are tigeltetņjreqnaqa nanği a dauryoqneb. Onaqa Rom nanği na a qal nab moinaqa tamo kalil a dauryoqneb qaji nanği segi segi jaraiyeb.³⁸ Deqa ninği quiy. Ninği tamo nanği endi uratņjrib nanço wau yoqnebe. Nanği nanço segi areqalo na wau endi tigeltqab di nanço wau koboqas.³⁹ Ariya nanği Qotei aqa areqalo na wau endi tigeltqab di ninği na nanği kobotņjrqa keresai. Ninği nanği ñumqab di ninği Qotei ti qotqab.”

Gamaliel na Juda tamo kokba nanği degsi minjrnaqa nanği aqa anjam di dauryosib Yesus aqa anjam maro tamo nanği ñumqa urateb.⁴⁰ Osib nanği metņjr nabqa nanği olo bonabqa bu toqoņ na nanği kumbaiņjrsib nanği Yesus aqa ñam olo marqajqa singila na saidņjrsib nanği uratņjreb.⁴¹ Onaqa nanği koro sawa di uratosib gileb. Qotei a are qalej, nanği Yesus aqa ñam qa jaqatiņ ti jemai ti oqa kere. Deqa nanği areboleboleinjrnaq gileb.⁴² Nanği Yesus aqa anjam mare mare laqajqa uratosai oqneb. Nanği bati gaigai Yesus aqa anjam plaltoqnsib maroqneb. Atra tal miligiq di, tamo ungasari nanço segi segi talq di nanği anjam endegsib maroqneb, “Yesus a bole Kristus.”

6

Tamo 7 nanği inği jeiyo wau ojqaqqa giltnjreb

¹ Bati deqa Juda tulaņ gargekoba nanği are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb. Juda qudei nanği Grik qaji. Deqa nanği Grik anjam qalie. Juda qudei nanği

Hibru qaji. Deqa nanği Hibru anjam qalie. Bati bei Grik qaji Juda nanği tigelosib Hibru qaji Juda nanği qa nřirineb. Di kiyacaq? İnği jeiyo batieqnaqa Hibru qaji Juda nanği na Grik qaji Juda nanği unja qobul nanği uratnjroqnsib nanço segi unja qobul nanği inği jeisib enjroqneb. ² Deqa Yesus aqa anjam maro tamo 12 nanği na tamo unğasari kalil Yesus dauryoqneq qaji nanği koroinjrsib minjreb, “İga Yesus aqa anjam maro tamo unum. Gago wau qujai ağı iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum. İga gago wau di uratosim inği jei jeiyoqnqasai. ³ Deqa ijo was, ninği tamo 7 nunço ambleq dena giltnjriy. Tamo endeqaji giltnjriy. Nanço kumbra tulañ boledamu. Qotei aqa Mondor a nançoq di sosıqa nanği sinğilatnjreqnu. Nanği powo koba ti unub. Ninği tamo deqaji giltnjrsib wau enjribqa nanği na inği jeiyetnğoqnqab. ⁴ İga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa iga bati gaigai Qotei pailyoqnsim Yesus aqa anjam mare mare laqnqom. Gago wau bole agide.”

⁵ Onaqa Kristen nanği kalil anjam di qusib odosib tamo 7 nanği giltnjreb. Bei aqa ñam Stiven. Stiven aqa areqalo kalil Yesus qa sinğilatoqnej. A areqalo aiyeltosaiqnej. Mondor Bole a Stiven aqa are miligiq aiyeqnsıqa sinğilatoqnej. Bei aqa ñam Filip. Bei Prokorus. Bei Nikanor. Bei Timon. Bei Parmenas. Bei Nikolas. Nikolas aqa qure utru Antiok. A Juda tamo sai. A nami Jerusalem bosıqa Juda nanço lou dauryqa marsıq nanço miligiq aiyej. ⁶ Kristen nanği na tamo 7 nanği di giltnjrsib Yesus aqa anjam maro tamo nanço ulatamuq di tigeltnjrnab nanço gateq di bañ atsib nanği qa Qotei pailyeb.

⁷ Bati deqa Qotei aqa anjam tulañ kobaoqnej. Jerusalem dia tamo unğasari tulañ gargekoba nanği Yesus qa nanço areqalo sinğilatoqneq. Atra tamo gargekoba nanği dego Qotei aqa anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanço areqalo sinğilatoqneq.

Stiven a Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigelej

⁸ Qotei a Stiven qa are tulañ boleiyeqnsıq a sinğila yeqnaqa a na tamo unğasari kalil Jerusalem di soqneq qaji nanço nıamdamuq di mañwa gargekoba yoqnej. ⁹ Onaqa bati bei Juda tamo qudei nanği tigelosib Stiven ombla anjam na qotoqneq. Tamo nanği di Juda nanço Qotei tal beiq di gaigai louoqneq. Nanği nami kanğal tamo sosıbqa olo bunuqna nanço segi wau ojoqneq deqa nanği Qotei tal dia louoqneq. Qotei tal di aqa ñam endegsib waiyeb, “Tamo Nanço Segi Wau Ojo Qaji Nanço Qotei Tal.” Tamo nanği di Stiven ombla anjam na qotoqneq. Nanği nami Sairini qure ti Aleksandria qure ti Silisia sawa ti Esia sawaq dena ti beleñeb. ¹⁰ Nanği Stiven ombla anjam na qoteqnaq Qotei aqa Mondor na Stiven powo koba yoqnej deqa nanği aqa anjam qalotqa keresai. ¹¹ Deqa nanği lumu na tamo qudei nanği metnjrnab bonab minjreb, “Ninği Stiven aqa jejamu laña gısanıyiy.” Degyosib silali enjreb. Silali enjrnab nanği gısanıyosib mareb, “Stiven a Moses Qotei wo qa misilij anjam mareqnaq iga quoqnem.” ¹² Nanği anjam degsib marnabqa Juda tamo unğasari nanği ti Juda gate nanği ti dal anjam qalie tamo nanği ti qusıbqa Stiven qa minjij oqetnjrnaqa a ojeq. A ojsib koro sawaq osi gılsib Juda tamo kokba nanço ulatamuq di tigelteb. ¹³ Tigeltosib tamo qudei nanği dego osi bonab nanği Stiven aqa jejamu laña gısanıyosib mareb, “Tamo endi a bati gaigai Qotei aqa atra tal qa ti Moses aqa dal anjam qa ti misilij anjam mareqnu. ¹⁴ Bati bei a endegsi marnaq iga quem, ‘Nasaret tamo Yesus a na atra tal endi niñaqyosim Moses aqa dal anjam iga nami egej qaji di dego kobotosim dal anjam bunuj egwas.’ ” ¹⁵ Onaqa tamo kalil koro sawaq di awesoqneq qaji nanği Stiven koqyoqneq. Koqyoqnsib aqa ulatamu lañ anğro aqa ulatamu bulonaq uneb.

7

Stiven a Qotei aqa anjam plaltej

¹ Onaqa atra tamo gate a na Stiven nenemyej, “Nanço anjam maronub di bole e?” ²⁻³ Onaqa Stiven a kamba marej, “O ijo was ijo abu ti ninği ijo anjam endi quiy. Nami gago moma utru Abraham a Mesopotemia sawaq di sosıqa Haran qureq gılosaisonaqa gago Qotei lañ qureq di unu qaji a Abraham aqa ulatamuq di brantosıqa minnej, ‘O Abraham, ni ino sawa ti ino was nanği ti uratnjrsimqa mandam mutu bei e na osormıtqa deq gilime.’ ” ⁴ Qotei na Abraham degsi minjnaqa a tigelosıqa Kaldia sawa uratosıq Haran qureq gılsiq

di soqnej. Bunuqna aqa abu moinaqa Qotei na a qarinyonaq mandam mutu iga bini unum qaji endeq bosiq soqnej. ⁵ Sonaqa Qotei na mandam mutu endi a yosai. A angro saiqoji sonaqa Qotei na minjej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma kalil nambabqab qaji nanqi ti mandam mutu endi engwai.' ⁶ Osiqa minjej, 'Mati ino moma kalil nanqi sawa beiq di yaun tamo soqnbqa sawa deqaji tamo nanqi na wau koba enjroqnsib ugeugeinjroqnbqa wausau 400 gilqas. ⁷ Yimqa e na kamba sawa deqaji tamo nanqi peginjrsiy nimitqa ino moma nanqi sawa di uratosib bosib mandam mutu endia sosib e qa louoqnbqab.' Qotei na nami Abraham degsi minjej. ⁸ Osiqa Abraham ombla anjam qosisiqa minjej, 'Ni mulun unqam.' Degsi minjnaqa Abraham aqa angro Aisak a nambabonaqa bati 8 qa mulun waiwej. Bunuqna Aisak aqa angro Jekop a nambabej. Olo bunuqna Jekop aqa angro 12 nanqi dego nambabeb. Di gago moma utru 12.

⁹⁻¹⁰ "Onaqa bati bei Jekop aqa angro 11 nanqi nanjo was Josep qa ugeosib a ojsib tamo qudei nanjo banq di atnabqa nanqi na silali enjrsib Josep osi sumsib Isip sawaq di uratonab soqnej. Josep a Isip sawaq di gulbe ti sonaqa Qotei na aqaryaiyoqnsiqa gegerereiyonoqnej. Osiqa Josep powo koba yeqnaqa Isip nanjo mandor a di unoqnsiqa Josep qa are boleiyonaq soqnej. Deqa a na Josep minjej, 'Ni gate koba sosim Isip sawa taqatqam.' Degsi minjej deqa Josep a Isip sawa taqatoqnej. A mandor aqa tal dego taqatoqnej.

¹¹ "Bunuqna Isip sawa ti Kenan sawa ti nanqi mam koba osib gulbe kobaquja iteb. Gago moma utru nanqi dego ingi sainjrej. ¹² Onaqa Jekop a endegsi quej, 'Isip sawaq di ingi unu.' Qusiqa gago moma utru nanqi qarinyonaq ingi awaiyqajqa Isip sumeb. Sumsib ingi awaiyosib olo puluosib beb. ¹³ Bunuqna Jekop na gago moma utru nanqi olo ingi awaiyqa qarinyonaq Isip sumeb. Sumsib nanjo was Josep aqa ulatamuq di tigelonab a segi qa babtonaq nanqi a qa poinjrej. Josep a aqa abu qa ti aqa was nanqi qa ti dego babtonaq Isip nanjo mandor a nanqi qa poinjrej. ¹⁴ Deqa Josep na aqa was nanqi olo qarinyonaq aisib Josep aqa lej kalil aqa abu Jekop ombla joqnsib Isip sumeb. Tamo ti unja ti kalil turtonab 75. ¹⁵ Bati deqa Jekop a Isip sumsqa dia sosiq moiyej. Gago moma utru nanqi dego dia moreneb. ¹⁶ Onaqa nanjo qusa osi bosib Sekem qureq di subq atelejeb. Sub di nami Abraham a Hamor aqa angro nanjoq dena awaiwej.

¹⁷ "Ariya Israel nanqi Isip uratosib mandam mutu iga bini unum qaji endeq bqajqa bati jojomej. Bati jojomonaqa Israel nanqi tulan gargekobaeb. Agi nami Qotei na Abraham minjej, 'Bunuqna e na ni ti ino moma nanqi ti mandam mutu endi engwai.' ¹⁸ Bati deqa Isip nanjo mandor bei tigelej. A Josep qa poiyosai. ¹⁹ Deqa a na gago moma nanqi gisa gisanjroqnsiq ugeugeinjroqnej. Nanjo angro nambabeqnaq a na nanqi minjreqnaq osi giloqnsib nañuq di uratinjreqnaq morenoqneq. ²⁰ Bati deqa Moses a nambabej. Qotei a Moses qa are tulan boleiyonaq soqnej. Bai qalub qa Moses aqa ai abu nanjo talq di a ulitosib gegerereiyonoqneq. ²¹ Bunuqna nanqi Moses osib yaq di uratonab sonaqa Isip nanjo mandor aqa angro sebiñ na itosiq aqa segi qa marsiq a boletonaq tamo kobaqujaej. ²² A Isip nanjo skul kobaq giloqnsiq powo koba oqnej. Deqa a tamo singila koba soqnej. A singila na wauoqnsiqa anjam maroqnej.

²³⁻²⁴ "Moses aqa wausau 40 kereonaqa a na aqa was Israel nanqi unjrqajqa marsiqa gilsiq nanjoq di brantej. Brantonaqa Isip tamo bei na Israel tamo bei qalougeteqnaq unsiqa a kamba Israel tamo di aqaryaiyosiq Isip tamo qalnaq moiyej. ²⁵ Osiqa are qalej, 'Ijo was Israel nanqi ijo kumbra di unsib endegsi poinjrqas, "Bole, Qotei a Moses gilmqqa a na iga joqsim Isip sawa uratqom." ' Nanqi degsi poinjrosai. ²⁶ Nebeonaqa Moses a olo walwewosi gilsiq Israel tamo aiyel qoteqnaq unjrsiqa nanqi aiyel potnjrsiq minjrej, 'Ningi aiyel was wo. Kiyaaq ningi qoteqnaq?' ²⁷ Degsi minjrnaja tamo aqa was qaloqnej qaji a na tigelosiqa Moses aqa ban gotranjetosiqa minjej, 'Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum? ²⁸ Ya ni na Isip tamo bei qalnam moiyej degsim e olo lubsim moiyoqbam e?' ²⁹ Onaqa Moses a anjam di qusiqa a ulanosiq gilsiq Midian sawaq di yaunjej. Di sosiq unja osiqa angro mel aiyel nambabtnjrej.

³⁰ “A di sosisqa wausau 40 koboonaaqa Sainai mana aqa wadau sawaq di nam luwit yusiq puloneqnaqa Qotei aqa laj angro bei nam pulonq di sonaq unej. ³¹⁻³² Unsiqa are koba qalsiqa olo geregere unqa osiqa nam luwit utruq gilej. Gilnaqa nam pulon miligiq di Tamo Koba a na anjam endegsi minnej, ‘O Moses, e ino moma nanjo Qotei. E Abraham aqa Qotei. E Aisak aqa Qotei. E Jekop aqa Qotei.’ Degsi minjnaqa Moses a qusiqa ulaugetosiq gindagindanej. Osiqa nam pulon di unqa uratosiqa turuej. ³³ Onaqa Tamo Koba a na olo minnej, ‘Mandam mutu kiñala ni tigelejunum endi getento koba. Deqa ino singa tatal piqt. ³⁴ Ni que. Ijo segi tamo ungasari nanji Isip sawaq di gulbe koba ti sonab e unjreqnum. Nanji akamkobaeqnaq e queqnum. Deqa e na nanji Isip nanjo mandor aqa banq dena elejqai. E deqa ni mermqa bonum. Deqa ni tigel. E ni qarinqmitqa Isip aiqam.’ Qotei na Moses degsi minnej.

³⁵ “O ijo was, Moses qujai di nami Israel nanji na qoreiyosib minjeb, ‘Yai na ni gago gate koba atqoqa iga taqatgosim gago une gereiyqa bonum?’ Agi a qujai Qotei na gate koba atsiqa qarinyonaqa a Israel nanjoq aisiqa aqaryainjrej. Laj angro nam luwitq di sosisqa Moses aqaq di brantej qaji a Moses singilatonaq a kumbra di yej. ³⁶ Moses qujai dena Isip aisiq dia manwa gargekoba yoqnej. Osiqa Israel nanji joqsiqa Isip uratosib gilsib wadau sawaq di, Yuwal Lentq di Moses na manwa gargekoba yeqnaqa wausau 40 koboej. ³⁷ Moses qujai dena Israel nanji minjrej, ‘Bunuqna Qotei na aqa medabu o qaji tamo bei e bul nunjo ambleq dena tigeltimqa a na ninji anjam merngoqnaqas.’ ³⁸ Moses qujai dena Israel nanji joqsiq wadau sawaq di korooqneq. Di gago moma nanji. Moses qujai di Sainai manaq oqsiq dia laj angro bei na anjam minjnaqa a ombla soqneq. Sosibqa Moses a anjam nambile unu qaji di Qotei aqaq dena yayosiqqa gago moma nanji enjrej.

³⁹ “Ariya Moses a Sainai mana goge di sonaqa gago moma nanji na aqa anjam dauryqa uratosib a qoreiyosib olo puluosib Isip aiqajqa maroqneq. ⁴⁰ Osib atra tamo gate Aron endegsib minjeb, ‘Ni gago qotei qudei gereiyetgimqa nanji na iga joqsiq puluosim Isip olo aiqom. Moses agi iga Isip dena joqsiq bej qaji bini a qabitqo kiyo di iga qaliesai.’ Nanji na Aron degsi minjeb. ⁴¹ Minjsib bati deqa nanji na makau sigitosib aqa sulum gereiyosib gisan qotei di atraiyosib areboleboleinjroqnej. ⁴² Nanji kumbra degyeb deqa Qotei na nanji qoreinjnaqa nanji sejq ti bai ti bongar ti bininjroqneq. Nanjo kumbra deqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji bunuqna endegsib nengrenyeb, ‘O Israel tamo ungasari, ninji wausau 40 wadau sawaq di sosibqa makau ti kaja ti ñumoqnsib gisan qotei nanji atrainjroqneq. Ninji e atraibosaiqneq. ⁴³ Ninji gisan qotei Molek aqa tal ti gisan qotei Refan aqa bongar ti sigitosib nanjo sulum gereiyosib wadau sawaq di osi laqnsib nanji bininjroqneq. Nunjo une deqa e ninji winjgitqa ninji sawa endi uratosib Babilon qure taqal beiq gilsib di sqab.’ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji anjam degsib nengrenyeb.

⁴⁴ “Gago moma nanji wadau sawaq di sosibqa Qotei aqa tal gara na gereiyosib qaji di osi laqneq. Tal di Qotei na nami sigitosiqa Moses osoryonaqa degsi gereiyey. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babtoqnej. ⁴⁵ Bunuqna gago moma nanji tal di onabqa Josua na nanji joqsiq bosiqqa mandam mutu endia soqneq. Sonabqa Qotei a Josua minjnaqa a na sawa bei bei qaji nanji winjrnaq jaraiyonabqa Qotei a gago moma nanji mandam mutu endi enjrej. Bati deqa gago moma nanji Qotei aqa tal di osi bosib mandam mutu endia atnab soqnej gilsiq Devit aqa batiej. ⁴⁶ Qotei a Devit qa are boleiyonaq soqnej deqa Devit a endegsi pailiej, ‘O Jekop aqa Qotei, ni e odbimqa e ni sqajqa tal kobaquja gereiyetmqai.’ ⁴⁷ Ariya a tal gereiyosai. Bunuqna Devit aqa njiri Solomon a na tal di Qotei gereiyetej.

⁴⁸ “O was ninji quiy. Qotei Goge Koba a tal tamo na gereiyosib qaji dia sqasai. Aqa medabu o qaji tamo bei a nami anjam endegsi marej, ⁴⁹ ‘Tamo Koba a marqo, “Laj qure a ijo awo jaram koba. Mandam a ijo singa atqajqa sawa. Deqa e sqajqa tal ninji na gereiyetbqa keresai. E aqaratqajqa sawa bei sosai. ⁵⁰ E ijo segi ban na inji inji kalil di gereiyem unu.”

⁵¹ Stiven a anjam kalil di marekritisoiq olo Juda tamo kokba nanji singila na endegsi minjrej, “Ninji anjam gotranjo ani tamo. Nunjo are Qotei aqaq di sosai. Ninji sawa bei

bei qaji nanği bul. Ningi Qotei aqa anjam quqwa urateqñub. Ningi bati gaigai Mondor Bole aqa anjam dego quqwa urateqñub. Nunngo moma nanği kumbra deqaji yoqñeb agi ningi na olo yeqñub. ⁵² Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği na nunngo moma nanği anjam endegsib minjroqñeb, ‘Kumbra Bole Yeqñu Qaji Tamo a bqas.’ Degsib minjroqñeb nanği quqwa uratoqñeb. Osib Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği ugeugeinjroqñeb ñumoqñeb. Bei uratosaiñoqñeb. Ariya tamo di a bonaqa ningi na nunngo moma nanği kumbra uge di dauryosib agi tamo di ojsib jeu tamo nanği banq di ateb. Atnabqa nanği na qalnab moiyej. Tamo di agi Yesus. ⁵³ Moses a lanğ anğro nanği banq dena dal anjam yainjrej. Dal anjam di ningi na osib olo dauryqa urateqñub.” Stiven a Juda tamo kokba nanği degsi minjrej.

Nanği Stiven meniñ na qalsib moiyyoteb

⁵⁴ Onaqa Juda tamo kokba nanği Stiven aqa anjam di qunab are qametnjrnaqa minjin ani oqetnjrnaqa qalagei anjam atoqñej. ⁵⁵ Bati qujai deqa Mondor Bole na Stiven singila yonaqa a lanğ goge tarosiq Qotei aqa rianğ koba unej. Unsiqa Yesus a dego Qotei aqa banğ woq di tigelesonaq unej. ⁵⁶ Osiqa Juda tamo kokba nanği minjrej, “Ningi quiy. Lanğ waqwoqa Tamo Anğro a Qotei aqa banğ woq di tigelesonaq e unonum.”

⁵⁷ Stiven a nanği degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di quqwa uratosib tulanğ murqumyosib nanği dabkala banğ na getentosib gurgur ti gilsib singila na Stiven ojeb. ⁵⁸ Ojsib meniñ na qalib moiqaqqa titosib qure polomq osi gileb. Osi gilsib meniñ na qaloqñeb. Tamo nanği nami Stiven aqa jejamu lanğa gisanğyeb qaji nanği na nanği gara jugo piqtelenosib anğro wala bei aqa ñam Sol aqa sinğaq di koroiyeb. ⁵⁹ Tamo kalil nanği meniñ na Stiven qaleqñabqa a moiqa osiqa endegsi pailyej, “O Tamo Koba Yesus, ni na ijo qununğ ame.” ⁶⁰ Degsi pailyosiq sinğa tombol na awoosiq tulanğ maosiq marej, “O Tamo Koba, nanği e lubonub nanği une deqa ni na kambatnjraime.” A degsi pailyosiq moiyej.

8

¹⁻² Nanği Stiven qalnab moinaqa Sol a di unsiqa tulanğ areboleboleiyej. Osiqa marej, “Keretosib Stiven qalñub moiqa.” Onaqa tamo qudei Qotei aqa kumbra dauryoqñeb qaji nanği Stiven moiyej deqa akamkobaoqñeb bosib aqa jejamu osib subq ateb.

Sol a Kristen nanği ugeugeinjroqñej

Bati deqa Jerusalem dia Juda tamo kokba nanği Kristen nanği qa minjin oqetnjrnaqa ugeugeinjroqñeb. Deqa Kristen nanği segi segi jaraiyosib Judia sawa ti Samaria sawa ti deq giloqñeb. Yesus aqa anjam maro tamo nanği segi Jerusalem di soqñeb. Nanği jaraiyosai. ³ Sol a dego Kristen nanği qa minjin oqeqnaqa ugeugeinjroqñej. A nanği segi segi talq giloqñsiqa tamo ti unğa ti ojelenoqñsiqa nanği joqoqñsiq ayoqñsiqa tonto talq di breinjroqñej.

Samaria qureq di nanği Qotei aqa anjam mare mare laqñeb

⁴ Yesus aqa tamo unğasari jaraiyeb qaji nanği sawa bei beiq di Qotei aqa anjam bole palontoqñeb laqñeb. ⁵ Filip a Samaria nanği qure kobaqujaq gilsiq dia nanği Kristus aqa anjam minjroqñej. ⁶ Minjroqñsiqa manğa gargekoba yeqnaqa nanği unoqñeb Filip aqa anjam dauryoqñeb. ⁷ Tamo unğasari gargekoba nanği mondor uge ti sonabqa Filip na mondor uge wiyetnjreqnaqa mondor uge nanği nanği nanği jejamu uratoqñeb tulanğ lelenoqñeb jaraiyoqñeb. Tamo unğasari jejamu lainjro qaji ti sinğa qandamnğro qaji ti gargekoba Filip na boletnjroqñej. ⁸ Deqa qure dia tamo unğasari nanği tulanğ areboleboleinjroqñej.

⁹ Qure dia quñam tamo bei soqñej aqa ñam Saimon. A nami quñam gargekoba yoqñsiqa aqa segi ñam soqtoqñsiqa maroqñej, “E tamo kobaquja.” Degyeqnaqa tamo unğasari qure dia soqñeb qaji nanği a ulaiyoqñsibqa binjiyoqñeb. ¹⁰ Deqa tamo ñam ti tamo lanğaj ti kalil qure dia soqñeb qaji nanği Saimon aqa anjam quoqñsib dauryoqñeb. Osib aqa ñam soqtoqñsib maroqñeb, “Tamo endi a singila koba. A Qotei aqa singila na waueqñu.” ¹¹ Nanği degyoqñeb. Di kiyaaq? Saimon a nami quñam qaloqñsiq

marwa gargekoba yoqnej deqa. Degsi yonaq yonaq nanği a unoqnsib binjiyoqneb. ¹² Ariya Qotei na aqa segi tamo unğasari nanği taqatnjrsim nanço Mandor Koba sqas anjam bole di Filip a palontoqnsiqa Yesus Kristus aqa ñam mare mare laqnej. Laqnaqa tamo unğasari gargekoba nanği quoqnsib are bulyoqnsib Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb. Degyeq nabqa Filip na nanği yansnjroqnej. ¹³ Onaqa Saimon a dego Filip aqa anjam di qusiqa quñam uratosiq are bulyosiq aqa areqalo Yesus qa singilatej. Deqa Filip na Saimon dego osiq yansej. Yansonaca Saimon a Filip dauryosiq laqnsiqa Qotei na Filip aqa barj na marwa gargekoba yeqnaq unoqnsiqa tulañ prugoqnej.

¹⁴⁻¹⁵ Bati deqa Samaria tamo unğasari gargekoba nanği Qotei aqa anjam osib Yesus qa nanço areqalo singilatoqneb. Deqa Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nanği degsi qusibqa Pita Jon wo qarijnjnab Samaria nançoq gileb. Gilsib Samaria nanği qa endegsib Qotei pailyeb, “O Abu, ni na Samaria nanği ino Mondor Bole enjrime.” Degsib Qotei pailyeb. ¹⁶ Di kiyaca? Bati di Qotei aqa Mondor nançoq aiyosaisoqnej deqa. Nanği Tamo Koba Yesus aqa ñam na segi yanso eb. ¹⁷ Ariya nanği aiyel Samaria nanği qa pailyoqnsibqa nanço gateq di barj ateqnab nanği Qotei aqa Mondor oqneb.

¹⁸ Pita Jon wo nanği degyeq nabqa Saimon a unsiqa silali osi bosiqe nanği aiyel silali enjrqa osiqa minjrej, ¹⁹ “Ninği e dego singila ebibqa e kamba tamo qudei nanço gateq di barj atoqnitqa nanği Mondor Bole oqnaq.”

²⁰ Degsi minjrnaqa Pita na minjej, “Qotei aqa singila endi a na iga laña egwo. Iga silali na awaiyosai. Deqa ni silali na awaiyqa maraim. Ni kumbra ugetonum. Deqa ni ino silali qoji padalqam. ²¹ Ino are miligi Qotei na unço bolesai. Deqa ni iga ombla wau endi ojqa keresai. ²²⁻²³ E ni numonum ino are miligi tulañ uge. Ino kumbra uge dena ni singila na ojejunu. Deqa ni are bulyosim ino kumbra uge di urat. Osim Tamo Koba pailyimqa a ino are uge di taqal waiyetmqas. Yim a ni qa olo are boleyqas.” ²⁴ Onaqa Saimon na minjrej, “Ninği segi aiyel e qa Tamo Koba pailyiy. Yimqa e padalqa merbonub di e padalqasai.”

²⁵ Ariya Pita Jon wo nanği qure dia Tamo Koba aqa anjam bole palontoqnsib aqa kumbra kalil qa saoqneb. Osib bati bei olo puluosib Jerusalem aiyosib Samaria nanço qure qure kalilq di brantoqnsib Yesus aqa anjam bole minjre minjre aiyeqnab quoqneb.

Filip a Itiopia tamo bei itosiq Yesus qa saiyoqnej

²⁶ Onaqa Tamo Koba aqa lañ anğro bei a Filip aqaq aisiqa minjej, “Ni tigelosim gam Jerusalem dena Gasa qureq aiyejunu deq aye.” Gam di wadau sawaq di unu. ²⁷ Onaqa Filip a lañ anğro aqa anjam di qusiqa tigelosiq gam deq ayej. Aisiq ñam atej di Itiopia tamo bei a Qotei louqajqa Jerusalem gilsiq dena puluosiq Itiopia sawaq olo aiyeqnaqa gamq di turej. Tamo di a tamo kobaquja. A Itiopia nanço mandor aqa ñoro taqatoqnej. Mandor di aqa ñam Kandasi. A urja. Aqa ñoro ti silali ti kalil tamo dena taqatoqnej. ²⁸ Aqa karis goge di awoosiq Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa anjam nengrenj di so qaji di sisiyoqnsiq aiyeqnej. ²⁹ Onaqa Mondor na Filip minjej, “Ni gilsim karis di jomye.” ³⁰ Degsi minjnaqa Filip a ururosiq karis jomyosiq tamo di a Aisaia aqa anjam sisiyeqnaqa qusiqa nenemyej, “Ni anjam sisiyeqnum di aqa damu poimqo e?” ³¹ Onaqa tamo dena minjej, “E kiyersiy anjam endi aqa damu poibqas? Tamo bei na anjam endi aqa damu plaltosim merbimqa e poibqas.” Osiqa Filip metonaqa a karis gogetosiq ombla awoeb.

³² Tamo di a Qotei aqa anjam endegsi sisiyoqnej, “A kaja du bul qalib moiqajqa osi gileb. Kaja nanği jungum joqetnjreqnab mequmosib unub dego kere a mequmesoqnej. ³³ Nanği a tulañ ugeugeiyosib gisañ anjam gargekoba aqa jejamuq di laña qametoqneb. Deqa a mandamq endi olo sqasai. A anğro saiqoji unu deqa tamo qudei na aqa anğro bei qa marqa keresai.”

³⁴ Itiopia tamo dena anjam di sisiyekritosiq Filip minjej, “Ni e merbe. Qotei aqa medabu o qaji tamo aqa anjam endi yai qa nengrenyey? A segi qa kiyo tamo bei qa kiyo nengrenyey?” ³⁵ Onaqa Filip a anjam dena utru atsiq Qotei aqa anjam qudei ti turtosiq Yesus qa saiyoqnej. ³⁶ Onaqa nanği gam dauryosib aiyosib gam qalaq di ya bei sonaq unsibqa Itiopia tamo dena Filip minjej, “Ni une. Ya agide. Inği bei na e getentbqa keresai.

Deqa ni e yansbe.” ³⁷ Onaqa Filip na minjej, “Ni are bulyosim ino areqalo kalil Yesus qa singilatqam di e ni yansmqai.” Onaqa minjej, “E ijo areqalo Yesus Kristus qa singilatosisim poibqo, a Qotei aqa Ŋiri.”

³⁸ Degsi minjsiqa aqa karis tigeltosiq nanġi aiyel mandamq aisib Filip na a osiq yaq aisiq yansej. ³⁹ Onaqa nanġi aiyel yaq dena tigelonabqa Tamo Koba aqa Mondor na Filip loumtosiq osi gilsiq sawa beiq di atnaqa Itiopia tamo a olo Filip unosai. A yanso ej deqa a tulaŋ areboleboleiyonaqa gam dauryosiq aiyej. ⁴⁰ Onaqa Filip a Asdot qureq di brantosiqa dena walweloqnsiqa qure qureq di Yesus aqa anjam bole tamo unġasari nanġi minjroqnsiq gilsiq Sisaria qureq di brantej.

9

Sol a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej

¹ Bati deqa Sol na tamo unġasari Tamo Koba Yesus dauryoqneb qaji nanġi ugeugein-jrsim moiyoŋnrqajqa singila na maroqnej. Deqa a atra tamo gate aqaq gilsiq minjej, ² “Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda tamo kokba nanġi enjrqai. Enjritqa nanġi na anjam di sisiyosib e odbibqa tamo unġasari Damaskus qureq di Yesus aqa gam dauryeqnub qaji nanġi tontnrsiy joqsiy Jerusalem bqai.” ³⁻⁴ Degsi minjnaqa anjam di nengrenyosiq yonaqa walwelosiq gilsiq Damaskus qure jojomyeqnaqa gamq di puloŋ singila koba minjal ti laŋ goge na aqaq aisiq tulaŋ rianonaqa a uloŋosiqa mandamq di ŋiej. Ŋeiesosiqa Yesus aqa kakro quej. Yesus na minjej, “O Sol, ni kiyaa e ugeugeibeqnum?” ⁵ Onaqa Sol na minjej, “O Tamo Koba, ni yai?” Onaqa minjej, “E Yesus aġi ni na ugeugeibeqnum. ⁶ Deqa ni tigelosim Damaskus qureq gile. Gilsim dia tamo bei itqam. A na ni wau kiye yqam di mermqas.”

⁷ Onaqa tamo nanġi Sol ombla walweloqneb qaji nanġi Yesus aqa kakro qusib ŋam ateb nanġi tamo bei unosai. Deqa nanġi ulaosib mequmosib laŋa tigelesoqneb. ⁸ Onaqa Sol a mandamq dena tigelosiq ŋam plaltej a sawa unqa keresai. Deqa nanġi a babanyosib Damaskus qureq osi gileb. ⁹ Sol a bati qalub ŋam qandimyonaq soqnej. Deqa a iŋġi bei uyosai. A ya uyosai dego.

¹⁰ Damaskus qureq di tamo bei aqa ñam Ananaias a soqnej. A Yesus dauryoqnej qaji. Tamo Koba a na aqa areqalo waqtetosiq ŋeioobilqei na minjej, “O Ananaias.” Onaqa minjej, “Tamo Koba, e aġiende.” ¹¹ Onaqa Tamo Koba a na minjej, “Ni tigelosimqa gam bei aqa ñam Tiŋtiŋ di dauryosim gilsim Judas aqa talq di brantqam. Tarsus tamo bei aqa ñam Sol a dia pailyoqnsiq unu di unqam. ¹² E na Sol aqa areqalo waqtetonumqa a ŋeioobilqei na kumbra endegsi unqo. Tamo bei aqa ñam Ananaias a bosim Sol aqaq di baŋ atimqa ŋam poiym sawa unqas.”

¹³⁻¹⁴ Onaqa Ananaias na kamba minjej, “O Tamo Koba, Sol a Jerusalem dia ino tamo unġasari nanġi tulaŋ ugeugeinjreqnu. Atra tamo kokba nanġi na a qarinyonab Damaskus qure endeq bej. A qure endia tamo unġasari ino ñam metoqnsib pailmeqneb qaji nanġi tontnrsim joqsim Jerusalem aiqajqa deqa bej. Tamo gargekoba nanġi degsib mareqneb e queqnum.” ¹⁵ Onaqa Tamo Koba a na Ananaias minjej, “Ni ijo anjam dauryosim Sol aqaq gile. Sol a ijo wau tamo. E na a giltem deqa a ijo ñam osi walwelosim sawa sawa kalilq di tamo unġasari Qotei qaliesai qaji nanġi ti mandor kokba ti Israel nanġi ti ijo ñam ubtosim minjroqnsiq. ¹⁶ A ijo ñam qa gulbe gargekoba itoqnsiq. Gulbe di e na osoryoqnit itoqnsiq.”

¹⁷ Onaqa Ananaias na minjej, “Od, Tamo Koba, e ino anjam dauryqai.” Osiqa tigelosiq gilsiq Sol soqnej qaji tal di gogetosiq Sol aqaq di baŋ atsiqa minjej, “O ijo was Sol, Tamo Koba Yesus aġi gamq di a segi qa babtonaq ni unem qaji a na e endegsi merbqo, ‘Ni gilsim Sol boletimqa aqa ŋamdamu olo poiyyas. Yimqa Mondor Bole a Sol aqa are miligiq aisim a singilatqas.’ O Sol, Yesus na e degsi merbosiq qarinybqoqa aġi e inoq bonum.”

¹⁸ Ananaias na Sol degsi minjnaqa bati qujai deqa iŋġi bei qe gajige bul Sol aqa ŋamdamuq dena uloŋonaq ŋam poiyyonaqa sawa unej. Sawa unsiqa tigelonaq Ananaias na Yesus aqa ñam na yansej. ¹⁹⁻²⁰ Yansonaqa a iŋġi uynaqa jejamu singilaej.

Sol a Damaskus qureq di maroqnej, “Yesus a Qotei aqa Ŋiri”

Sol a bati qudei Damaskus qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koba na koroqneb. A Juda nanği Qotei tal dego miligiq giloqnsiqa nanği endegsi minjroqnej, “Yesus a Qotei aqa Ŋiri.” ²¹ Ye qnaqa tamo ungasari aqa anjam quoqneb qaji nanği tulaŋ prugoqnsib maroqneb, “Niŋgi uniy. Sol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu. A nami Jerusalem dia tamo ungasari Yesus aqa ñam metoqnsib pailyeqnuq qaji nanği ugeugeinjroqnej. Osiqa Damaskus endia dego nanği tontnjrsim atra tamo kokba nanği olo joqsim aiqajqa bej.” Tamo ungasari nanği degsib maroqnsib tulaŋ prugoqneb.

²² Sol a siŋgila na Qotei aqa wau ye qnaqa aqa siŋgila ti powo ti tulaŋ kobaoqnej. Deqa a Qotei aqa anjam geregere plaltoqnsiqa endegsi maroqnej, “Yesus a bole Kristus Qotei na qariŋyej qaji.” Degsi mare qnaqa Juda tamo kokba Damaskus di soqneb qaji nanği aqa anjam qalotqa keresaiinjroqnej.

Juda tamo kokba nanği Sol qalsib moiyo tqajqa maroqneb

²³ Onaqa bati gargekoba yala koboonaqa Juda tamo kokba nanği koroosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyo tqom.” ²⁴⁻²⁵ Nanği degsib marsibqa Sol a ulaŋaim deqa nanği qolo ti qanam ti qure aqa siranme kalil taqatesoqneb. Taqatesonabqa tamo ungasari Sol dauryoqneb qaji nanği na qolo a osib gumba q di jigsib qure aqa jeŋ gogetosib sil na gumba tontosib goge na ura uratonab jeŋ qalaq aiyej.

Sol a Jerusalem aisiq di soqnej

²⁶ Bunuqna Sol a walwelo siqa Jerusalem di brantosi q tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği gilsiq minjrej, “E niŋgi koba na Qotei aqa wau ojqom.” Degsi minjrnaqa nanği a ulaiyosib saidyeb. Di kiyaaqa? A Yesus dauryoqnej di nanği poinjrosai deqa. ²⁷ Onaqa Barnabas na Sol osiqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği gilsiq Sol a nami gamq di Tamo Koba unnaqa anjam minje qaji deqa nanği sainjrej. Sol a Damaskus dia Yesus aqa ñam na anjam mare mare laqnej a ulaosai oqnej deqa ti Barnabas na nanği sainjrej. ²⁸ Deqa nanği Sol osib koba na soqneb. Sosibqa Sol a Jerusalem dia Tamo Koba aqa ñam na anjam mare mare laqnej. A ulaosai oqnej. ²⁹ Bati bei Sol a Juda tamo qudei ti anjam na qotoqneb. Tamo nanği di Grik anjam maro qaji. Nanği Sol omba anjam na qotsibqa nanği a qa ugeosib mareb, “Iga Sol qalsim moiyo tqom.” ³⁰ Onaqa Yesus aqa tamo ungasari nanği deqa qusibqa Sol osib Sisaria qureq osi gileb. Gilsib dena Sol qariŋyonabqa Tarsus qureq gilej.

³¹ Bati deqa Judia sawaq di, Galili sawaq di, Samaria sawaq di dego tamo ungasari Yesus qa nanği areqalo siŋgilateb qaji nanği geregere lawo na soqneb. Nanği bati gaigai Tamo Koba aqa sorgomq di sonabqa Mondor Bole na are siŋgilate tnjroqnej. Tamo ungasari gargekoba nanği are bulyoqnsib Kristen nanği miligiq aiyeq nab nanği tulaŋ kobaoqneb.

Pita na Aini as boletej

³² Ariya Pita a sawa bei bei q di laqnsiqa gilsiq Lida qureq di brantej. Brantosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari qure dia soqneb qaji nanği itnjrej. ³³⁻³⁴ Dia tamo bei soqnej aqa ñam Aini as. A jejamu laiyo naq soqnej. Wausau 8 a bijalq di ŋeiesoqnej. Onaqa Pita na unsiqa minje, “Aini as, Yesus Kristus na ni boletmq. Deqa ni tigelosim ino bijal qale.” Degsi minjnaqa aqa jejamu siŋgilaonaq a tigelej. ³⁵ Onaqa tamo ungasari kalil Lida qure ti Saron sawa ti dia soqneb qaji nanği tamo di boleonaq unsibqa nanği are bulyoqnsib Tamo Koba qa nanği areqalo siŋgilateb.

Pita na Tabita tigeltej

³⁶ Jopa qureq di uŋa bei soqnej aqa ñam Tabita. A Yesus dauryoqnej qaji. Grik anjam na aqa ñam Dorkas. A uŋa bolequja. A gaigai kumbra tulaŋ bolequja yoqnsiqa tamo ungasari iŋgi iŋgi sai qoji nanği lueinjroqnsiq iŋgi anainjroqnej. ³⁷ Bati bei a maiyosiq moiyej. Moinaqa uŋa qudei na aqa jejamu yansosib warum bei goge di atnab soqnej. ³⁸ Lida qure di Jopa qure jojom. Deqa Jopa qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği Pita a Lida qureq di soqnej di qusibqa tamo aiye qariŋjnab aisib Pita minjeb,

“Ni urur au. Ni iga daurgosim koba na Jopa qureq gilqom.”³⁹ Onaqa Pita a tigelosiq nanği daurnjrnsiq koba na gilsib Jopa qureq di branteb. Brantonabqa nanği Pita osib uña moiyej qaji aqa warum miligiq gileb. Gilnabqa uña qobul kalil nanği Pita aqa areq di koroosib akamoqneb. Osib gara jugo ti gara tugo ti nami Dorkas a nanği koba na sosibqa gereiyelenej qaji di Pita osoryeb.⁴⁰ Onaqa Pita a nanği minjrej, “Ninği kalil oqediy.” Degsi minjrnaqa nanği oqedonab singa pulutosiq Qotei pailyej. Pailyosiq koboonaqa uña moiyej qaji aqa areq gilsiq minjej, “O Tabita, ni tigel.” Degsi minjnaqa a ñam plaltosiq Pita unsiq tigelosiq awoej.⁴¹ Onaqa Pita na aqa barj ojsiq tigeltej. Tigeltosiq Qotei aqa segi tamo unğasari nanği ti uña qobul nanği ti metnrnaqa nanği warum miligiq bosib Tabita uneb a ñambile soqnej.⁴² Onaqa Jopa qureq di tamo unğasari kalil nanği manğa deqa qusibqa nanği gargekoba Tamo Koba qa nanžo areqalo singilateb.⁴³ Onaqa Pita a bati gargekoba yala Jopa qureq di soqnej. Tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di a ombla soqneb.

10

Lañ anğro bei na Kornilius anjam minjej

¹ Sisaria qureq di tamo bei soqnej aqa ñam Kornilius. A Rom tamo. A qaja tamo nanžo gate. A na qaja tamo 100 nanği taqatnjroqnej. Qaja tamo nanği di Itali sawa qaji.² Kornilius a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. Deqa tamo unğasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nanği a ti Qotei aqa sorgomq di soqneb. Juda nanği inği inği saiinjreqnaqa a nanği silali qa aqaryainjroqnej. A bati gaigai Qotei pailyoqnej.³ Ariya bati bei seş kelintonaq Qotei na Kornilius aqa areqalo waqtetonaqa ñeio bulosiq Qotei aqa lañ anğro bei aqaq bonaq unej. Unnaqa lañ anğro dena minjej, “O Kornilius.”⁴ Onaqa Kornilius na lañ anğro di koqyosiq tulañ ulaügetosiq minjej, “O Tamo Koba, ni kiyaya ijoq bonum?”

Onaqa lañ anğro dena minjej, “Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inği inği saiinjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulañ areboleboleiyeqnu.⁵ Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas.⁶ A tamo bei wagme aqa jegara na inği inği gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.”

⁷ Lañ anğro dena Kornilius anjam degsi minjsiq olo ulañonaqa Kornilius na aqa kanğal tamo aiyel metnrnaqa aqa areq beb. Qaja tamo qujai dego metonaq aqa areq bej. Qaja tamo di a Qotei aqa kumbra dauryoqnej qaji. A bati gaigai Kornilius ombla sosiq waüetoqnej.⁸ Onaqa Kornilius na anjam kalil lañ anğro a marej qaji di nanği qalub minjrnsiq qarijnjrnaq Jopa qureq aiyeb.

Pita a ñeio bulej

⁹ Nanği walwelosi aisib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa tigelosib aisib Jopa qure jojomyeqnaq bati qujai deqa Pita a Qotei pailyqa osiq warum bei gogeqsi deq oqej. Di qanam jige.¹⁰⁻¹¹ Oqsıq warum dia sonaqa a mamyonaaqa uña qudei nanği minjrnaqa inği goiyeteb. Inği goiyeqnaq Qotei na Pita aqa areqalo waqtetonaqa a ñeio bulej. A ñeio bulosiq lañ waqonaq inği bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge dena ura uratonab aiyeqnaq unej.¹² Gara miligiq di wagme utru segi segi soqneb. Bel ti bauñ ti amal ti bagu ti qebari ti sonab unjrej.¹³ Unjrnsiq kakro bei quej. A marej, “Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.”¹⁴ Onaqa Pita na minjej, “O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaiqnem. Wagme deqaji uyqajqa di getento koba.”¹⁵ Osiqa Pita a kakro di olo quej. A marej, “Inği inği e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.”¹⁶ Gara di degsi aiyoqalubtosiq olo torei oqej.

¹⁷ Ñeio di aqa utru Pita a poiyoşai. Deqa a are koba qalsiq soqnej. Onaqa tamo qalub Kornilius na qarijnjrej qaji nanği Jopa qureq di brantosib tamo qudei nanği

endegsib nenemnjreb, “Saimon aqa tal qabi unu?” Degsib nenemnjrnabqa nanği na minjreb, “Saimon aqa tal agide.” Onaqa nanği walwelosib Saimon aqa tal meq di tigeleb. ¹⁸ Tigelosib maosib mareb, “Saimon ñam bei Pita a tal endi unu e?” ¹⁹ Pita a ñeio deqa are koba qaleqnaqa Qotei aqa Mondor na minjej, “Ni que. Tamo qalub bosib ni qa maronub. ²⁰ Deqa ni tigelosim nanği daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq. E na nanği qarijnjronum bonub.”

²¹ Onaqa Pita a tal uratosiq mandamq aisiq nanġo areq di brantosiġ minjrej, “Niġgi tamo ñameqnub qaji agi e di. Niġgi kiyaaq bonub?” ²² Onaqa nanği na minjeb, “Qaja tamo gate aqa ñam Kornilius a tamo bolequja. A Qotei aqa sorgomq di sosiqa kumbra bole dauryeqnu. Juda kalil nanği a qa mareqnub, ‘A tamo bolequja.’ Ni que. Ya bilaq Qotei aqa laġ anġro bei a Kornilius aqaq di brantosiġ minjej, ‘Ni tamo qudei nanği qarijnjrimqa aisib Pita minjib ino talq bosim anjam bei mermim quqwam.’” ²³ Onaqa Pita a nanġo anjam di qusiqa nanği joqsiqa tal a soqnej qaji dia koba na soqneb. Ñereñosib nebeonaqa Pita a nanği koba na tigelosib gileb. Jopa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği dego koba na gileb.

Pita a Kornilius aqa talq gilej

²⁴ Nanği gilsib gamq di qoloinjrnaqa ñereñeb. Olo nebeonaqa nanği tigelosib gilsib Sisaria qureq di branteb. Kornilius a nanği qa tariñoqnsiq ñam atoqnej. A na aqa tamo si nanği ti aqa segi leġ nanği ti kalil minjrnaq bosib a ti koroosib tariñoqneb. ²⁵ Onaqa Pita a gilsiq Kornilius aqa talq di brantej. Brantosiqa tal gogetonaqa Kornilius a bosiqqa Pita aqa singaq di singa pulutosiq a binjiyej. ²⁶ Onaqa Pita na Kornilius tigeltosiġ minjej, “Ni tigel. Ni e binjibaim. Aqo ombla mandam tamo.” ²⁷ Degsi minjsiqqa nanği ombla anjam qairosib warum bei miligiq gileb. Warum miligiq di tamo unġasari gargekoba nanği koroesonab unjrej.

²⁸ Unjrnsiqqa minjrej, “Niġgi qalie, e Juda tamo. Niġgi Juda tamo sai. Niġgi sawa bei qaji. Deqa gago Juda kumbra agiende. Iga nuġgo tal gogetqajqa getento koba. Iga niġgi koba na laqajqa dego getento koba. Moses aqa dal anjam nami degsi nenġreñyej unu. Ariya Qotei na e endegsi merbej, ‘Sawa bei bei qaji nanği ijo ñamgalaq di tamo uge edegaim.’ Qotei na e degsi merbej. ²⁹ Deqa niġgi e qa anjam qarinyonab e nuġgo anjam gotrañyosai. E nuġgo anjam dauryosim bosim nuġgo tal gogetonum. Deqa niġgi merbiy, niġgi kiyaaq e qa anjam qarinyeb?”

³⁰⁻³¹ Onaqa Kornilius na Pita minjej, “Ya ya endi bati qolqe gilqo seġ bati kere endego seġ kelinġonaqa e pailyeqnamqa tamo bei gara tulaġ qat jigsiqqa bosiq ijo ulatamuq di tigelosiqqa merbej, ‘O Kornilius, Qotei a gaigai ino pailyo queqnu. Juda nanği inġi inġi saiinjreqnaqa ni na nanği aqaryainjreqnum. Ino kumbra di Qotei a unoqnsiq deqa a ni qa tulaġ areboleboleiyeqnu. ³² Deqa ni que. Ni na tamo qudei nanği qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na anjam bei ni mermqas. A tamo bei wagme aqa jegara na inġi inġi gereiyo qaji aqa ñam Saimon aqa talq di unu. Aqa tal agi alile qalaq di unu.’” ³³ Laġ anġro na e degsi merbonaqa e tamo qudei nanği urur qarijnjrnam Jopa qureq aisib inoq di branteb. Brantonabqa ni na nanği daurnjrsim agi ijo talq bonum. Deqa e ni qa tulaġ areboleboleibqo. Endego iga kalil endia koroosimqa Qotei aqa ñamgalaq di awejunum. Deqa anjam kalil Tamo Koba a na ni mermej qaji di mergimqa iga quqwom.” Kornilius na Pita degsi minjej.

Pita a anjam bole palontej

³⁴ Onaqa Pita a tigelosiqqa nanği endegsi minjrej, “Endego e qalieonum, Qotei a tamo qudei bole qa maroqnsiq olo tamo qudei uge qa marosaieqnu. Aqa ñamgalaq di tamo kalil kerekere unub. ³⁵ Deqa sawa sawa kalilq di tamo unġasari kumbra bole bole yoqnsib Qotei aqa sorgomq di unub qaji nanği Qotei na tulaġ areinjreqnu. ³⁶ Bole, nami Qotei na aqa anjam bole qarinyonaqa Israel nanġo segiq aiyej. Anjam bole di aqa damu endegsi unu. Tamo unġasari nanği Qotei ti ombla jeu atoqnsib sonabqa Yesus Kristus na jeu kobotej. Yesus a tamo kalil nanġo Tamo Koba. ³⁷ Niġgi qalie, Jon a bosiqqa tamo unġasari

nanği yanso qa anjam minjroqnej. Bati deqa Yesus Nasaret qaji a Galili sawaq di aqa wau utru atsiqa walweloqnsiqa Judia sawa nanğo qure kalil keretoqnsiq wauoqnej. ³⁸ Qotei na aqa Mondor Bole ti aqa singila ti Yesus yonaqa a walweloqnsiqa kumbra bole bole yoqnej. Yoqnsiqa tamo unğasari Satan na ugetnjro qaji nanği kalil boletnjroqnej. Qotei a Yesus ombla soqneb deqa a singila ti wauoqnej. ³⁹ Yesus a Juda nanğo sawa ti Jerusalem qure ti dia mañwa gargekoba yeqnaqa iga gago ñamdamu na unoqnem. Iga deqa bini saoqnsim laqnum. Ariya nanği na Yesus osib ñamburbasq di qalsib moiyoqneb. ⁴⁰ Bati qalub koboonaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltonaqa a tigelosiqa gago ñamdamuq di branteqnaqa iga unoqnem. ⁴¹ A Juda kalil nanğo ñamdamuq di brantosaioqnej. Iga Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa giltgej qaji gagoq di segi brantoqnej. Agi a subq na tigelosiqa iga koba na awooqnsimqa ingi ti ya ti uyoqnem. ⁴² A na mergej, ‘E segi qujai Qotei na giltbej qaji. Deqa mondoñ e na tamo ñambile so qaji ti tamo moreño qaji ti nanği peginjraqi. Niñgi na tamo unğasari nanği e qa degsib minjroqniy.’ Yesus na iga degsi mergej. ⁴³ O ijo was, Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği nami endegsib maroqneb, ‘Qotei na tamo unğasari kalil Kristus qa nanğo areqalo singilatqab qaji nanği aqa ñam na nanğo une kobotetnjrqas.’ ”

Qotei na sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor Bole enjrej

⁴⁴⁻⁴⁶ Pita a anjam degsi mareqnaqa bati qujai deqa Mondor Bole aisiqa tamo kalil Pita aqa anjam quoqneb qaji nanğo meñ bulyetnjrnaqa nanği qure utru segi segi nanğo anjam poinjrnaqa mareleñoqneb. Maroqnsib Qotei aqa ñam soqteqnaqqa Juda Kristen Pita koba na beb qaji nanği di qusibqa tulañ prugeb. Di kiyaaqa? Bati di Qotei na sawa bei bei qaji nanği dego aqa Mondor enjrej deqa. Onaqa Pita a endegsi marej, ⁴⁷ “Iga Juda tamo unum. Iga nami Qotei aqa Mondor em. Dego kere bini sawa bei bei qaji nanği aqa Mondor onub. Deqa tamo bei na iga nanği yansnjrqajqa saidgwa keresai.” ⁴⁸ Osiqa nanği minjrej, “Niñgi Yesus Kristus aqa ñam na yanso oiy.” Degsi minjrnaqa nanği na yanso osib Pita minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Degsi minjnabqa a nanği koba na soqneb.

11

Pita a Jerusalem aiyej

¹ Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil Judia sawaq di soqneb qaji nanği ti anjam endegsib queb, “Sawa bei bei qaji nanği dego Qotei aqa anjam osib nanğo areqaloq di singilateb.” ² Onaqa bati bei Pita a Jerusalem aisiq di sonaqa Juda tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanği na Pita njrintosib minjeb, ³ “Sawa bei bei qaji nanği muluñ unosaieqñub. Deqa ni kiyaaqa nanğo tal gogetosim nanği ti awoosim ingi uyoqnem?”

⁴ Onaqa Pita a nanğo anjam di qusiqa utruq na anjam endegsi sainjrej, ⁵ “E Jopa qureq di pailyeqnamqa Qotei na ijo areqalo waqtetbonaqa e ñeio bulem. E ñeio bulosimqa ingi bei gara kobaquja bul plalosiq mutu qolqeq di ojelenosib lañ goge na uratonab ijo ulatamuq ainaq unem. ⁶ Unsim geregere gara miligi peleyosim wagme utru segi segi unjrem. Wagme juwan ti amal ti bagu ti qebari ti gara miligiq di sonab unjrem. ⁷ Unjrsimqa kakro bei quem. A merbej, ‘O Pita, ni tigelosim wagme bei qalsim uye.’ ⁸ Onaqa e marem, ‘O Tamo Koba, e uyqasai! Wagme uge uge deqaji e nami uyosaioqñem. Wagme uge deqaji uyqajqa di getento koba.’ ⁹ Onaqa kakro di a olo lañ goge na brantej. A marej, ‘Ingi ingi e jiga saiqoji qa maronum di ni olo uge qa maraim.’ ¹⁰ Gara di degsi aiyoyalubtosiqqa wagme kalil gara ti olo torei goge oqej.

¹¹ “Bati qujai deqa tamo qalub nanği bosib e soqñem qaji tal meq di tigeleb. Tamo bei na nanği Sisaria qureq dena qarijnjrnaj ijoq beb. ¹² Bonab Qotei aqa Mondor na e merbej, ‘Ni tigelosim nanği qalub daurnjrsim gile. Ni are gulbeimaiq.’ Degsi merbonaqa e tigelosim nanği qalub daurnjrsim Yesus aqa tamo 6 agi endia tigelejñub qaji nanği koba na gilem. Gilsim Sisaria qureq di brantosim tamo di aqa tal gogetem. ¹³⁻¹⁴ Gogetonamqa

tamo dena iga endegsi saigej, 'Lar angro bei a bosiq a ijo talq endi tigelesonaq e unem. Unnamqa merbej, "Ni na tamo qudei nanqi qarijnjrimqa Jopa qureq aisib dia tamo bei aqa ñam Saimon ñam bei Pita a itqab. A itosib osib babqa a na ni Qotei aqa anjam mermimqa anjam dena Qotei na ni oqas. Osim tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq endi unub qaji nanqi dego elenqas." ' ¹⁵ O ijo was, tamo dena iga degsi saigonaqa e kamba anjam marqa yeqnamqa Mondor Bole a tamo kalil tal dia koroesoqneb qaji nanqoq aiyej. Mondor a nami iga Juda gagoq aiyej dego kere nanqoq aiyej. ¹⁶ Nanqoq ainaqa e unsimqa Tamo Koba aqa anjam nami marej qaji deqa olo are qalem. Agi a endegsi marej, 'Jon a ya na tamo ungasari nanqi yansjroqnej. Ariya e Mondor Bole aqa singila na ningi yansjgwai.' ¹⁷ O ijo was ningi quiy. Iga nami Tamo Koba Yesus Kristus qa gago areqalo singilatonamqa Qotei na aqa Mondor Bole iga egej. Bini sawa bei bei qaji nanqi dego Yesus qa nanqo areqalo singilateqnebqa Qotei na aqa Mondor nanqi enjreqnu. Deqa Qotei aqa wau di e na getentqa keresai."

¹⁸ Onaqa Juda tamo Pita ñirinreb qaji nanqi aqa anjam di qunabqa nanqo ñirin koboej. Deqa nanqi Qotei aqa ñam soqtosib mareb, "Bole, Qotei a sawa bei bei qaji nanqi dego are bulyetnjreqnu. Deqa nanqi dego ñambile gaigai sqab."

Antiok qureq di tamo ungasari gargekoba nanqi are bulyoqneb

¹⁹ Ariya Juda tamo Stiven qaleb qaji nanqi na Kristen nanqi ugeugeinjreqnab segi segi jaraiyosib Fonisia sawa ti Saiprus nui ti Antiok qure ti deq gileleñeb. Gilsib dia Qotei aqa anjam mare mare laqneb. Laqnsibqa Juda nanqi segi Qotei aqa anjam minjroqneb. Sawa bei bei qaji nanqi Qotei aqa anjam minjrosaiyoqneb. ²⁰ Ariya Kristen qudei nanqi Saiprus ti Sairini ti dena tigelosib Antiok qureq aisib Grik nanqi dego Tamo Koba Yesus aqa anjam bole minjroqneb. ²¹ Kristen nanqi di Tamo Koba aqa singila ti wauoqneb deqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilatoqnsib are bulyoqneb.

²² Onaqa Yesus aqa tamo ungasari Jerusalem di soqneb qaji nanqi kumbra deqa qusibqa Barnabas qarinyonab Antiok gilej. ²³ Antiok gilsiq Qotei a Grik nanqi qa dego are boleiyosiq aqaryainjroqnej di unej. Unsiqa tulan areboleboleiyej. Deqa a na nanqi kalil are singilatetnjroqnsiq minjroqnej, "Ningi Tamo Koba a gaigai dauryoqnsib soqniy." ²⁴ Barnabas a tamo bolequja. Mondor Bole aqaq di sonaqa a singila ti wauoqnej. Aqa areqalo kalil Tamo Koba Yesus qa singilatosiq soqnej. Deqa a Yesus aqa anjam mareqnaqa tamo ungasari gargekoba nanqi quoqnsib Yesus aqaq boqneb.

²⁵ Ariya bati bei Barnabas a Sol ñamqajqa marsiq Tarsus qureq gilej. ²⁶ Gilsiq Sol ñamosiq itosiq ombla puluosib Antiok olo aiyej. Aisib dia wausau qujai Yesus aqa tamo ungasari nanqi koba na wauoqneb. Wauoqnsibqa tamo ungasari tulan gargekoba nanqi Qotei aqa anjam minjroqneb. Antiok dia tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqo ñam Kristen wainjreb.

²⁷ Onaqa bati bei Qotei aqa medabu o qaji tamo qudei nanqi Jerusalem dena walwelosib Antiok beb. ²⁸ Bei aqa ñam Agabus. Nanqi Antiok bonabqa Qotei aqa Mondor na Agabus medabu singilatetonaqa a tigelosiq marej, "Sawa sawa kalilq di nanqi mam koba oqab." Agabus a degsi marej. Mam di bunuqna Mandor Koba Klodius aqa bati qa brantej. ²⁹ Yesus aqa tamo ungasari nanqi Agabus aqa anjam di qusibqa nanqi nanqo segi segi silali soqnej di koroiyeb. Koroiyosib nanqo Kristen was Judia sawaq di soqneb qaji nanqi aqaryainjrqa marsib silali qarinyonab nanqoq aiyej. ³⁰ Silali di nanqi Barnabas Sol wo enjrnabqa nanqi na osi aisib Kristen gate Judia sawaq di soqneb qaji nanqo banq di ateb.

12

Herot na Pita ojsiq tonto talq di waiyej

¹ Bati deqa Mandor Herot na Yesus aqa tamo ungasari qudei nanqi ojelenosiq ugeugeinjroqnej. ² Osiqa a na qaja tamo bei qarinyonaqa gilsiq Jon aqa was Jems serie na qalnaq moiyej. ³ A degyonaqa Juda tamo kokba nanqi areboleboleinjrej di qalieosiq deqa Pita dego oje. Bati di Bem Tiyosai Qaji Uyqajqa Yori Bati Koba. ⁴ Herot a Pita ojsiq tonto

talq di waiyosiq qaja tamo 16 nanği minjrnaqa nanği Pita taqatesoqneb. Herot a endegsi are qalej, “Yori bati koba ñam Pasova di koboamqa e Pita osiy Juda nanği ulatamuq di tigeltqai.” ⁵ Pita a tonto talq di sonaqa Yesus aqa tamo ungasari nanği şingila na Pita qa pailyoqneb.

Lanğ anğro bei a bosiq Pita tonto talq dena oqeq atej

⁶ Herot a marej, “Nebeamqa e na Pita osiy Juda nanği ulatamuq di tigeltqai.” Qolo deqa qaja tamo aiyel na Pita osib tonto tal miligiq di warum beiq waiyosib ambletosib sil kokba aiyel na tontonab ñeiesoqnej. Qaja tamo qudei nanği tonto tal siranme jojomq di tigelesosib taqatoqneb. ⁷ Onaqa qolo qujai deqa Tamo Koba aqa lanğ anğro bei a warum miligiq di brantoqujatej. Aqa rianğ na warum di tulanğ suwantej. Onaqa lanğ anğro dena Pita jar banğaq di kontosiq dudumyej. Dudumyosiq minnej, “Ni tigeloqujat.” Degsi minjnaqa sil kokba aiyel Pita aqa banğ qoseb qaji di pambloņosib uloņeb. ⁸ Onaqa lanğ anğro na olo Pita minnej, “Ino gara tigsim ino şinga tatal jige.” Onaqa Pita a degyonaqa olo minnej, “Ino gara jugo dego jigsim e daurbe.” ⁹ Degsi minjnaqa Pita a warum di uratosiq lanğ anğro dauryosiq gilej. Lanğ anğro a bole Pita oqeq atej di Pita a poiyoşai. A are qalej, “E ñeioşilqeionum kiyo?” ¹⁰ Nanği walwelosib qaja tamo bei tonto tal taqatesoqnej qaji di bunyosib gilsib olo qaja tamo bei bunyosib siranme kobaquja ain na gereiyo qaji di brantonab siranğ a segi waqonaqa nanği aiyel oqedeb. Siranme di tonto talq dena oqedosim qureq aiqajqa siranme. Nanği siranme dena oqedosib gam dauryosib giloqnsib lanğ anğro na Pita uratosiq ulanğej.

¹¹ Onaqa Pita a poiyoşanaqa marej, “Bole. Endego e qalieonum, Juda nanği e lubqa laqnaşqa Tamo Koba a na aqa lanğ anğro qarinyqoqa bosiq e aqaryaibosiq Herot aqa banğ dena e oqo.” ¹² Pita a degsi poiyoşanaqa walweloş gilsiq Jon aqa ñam bei Mak aqa ai Maria aqa talq di brantej. Tal miligiq di Kristen gargekoba nanği koroşosib Pita qa pailyoqneb. ¹³⁻¹⁴ Onaqa Pita a tal meq di brantosiq siranmeq di tigelosiq kindokindorşosiq maeqnaqa kanğal unğa bei aqa ñam Roda a bosiq siranğ waqtqa osiq Pita aqa kakro quşiq tulanğ areboleboleiyej. Onaqa a siranğ waqtqa uratosiq olo urur ti warum miligiq gilsiq nanği minñrej, “Pita bqo ağı tal meq di tigelejunu!” ¹⁵ Onaqa nanği na minjeb, “Ni nanarionum. Di Pita şai.” Degsi minjnabqa a tulanğ şingilaosiq minñrej, “E nanariosai. E bole maronum. Pita a bqo aqa kakro quonum.” Onaqa nanği na minjeb, “Di Pita şai. Di aqa lanğ anğro kiyo?”

¹⁶ Onaqa Pita a siranmeq di tigelesosiq kindokindoneqnaqa nanği kalil bosib siranğ waqtosib Pita unsib tulanğ prugeb. ¹⁷ Onaqa Pita a aqa banğ soqtonaqa nanği kirionabqa Tamo Koba a na tonto talq dena oqeq atej deqa nanği şainñrej. Osiq minñrej, “Ninği gilsib Yesus aqa tamo ungasari kalil Jems ombla endegsib minñriy, ‘Pita a tonto talq dena oqedqo.’” Pita a nanği degsi minñrsiq nanği uratnñrsiq tal beiq gilej.

¹⁸ Nebeonaqa qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği ñam ateb Pita a tonto talq di sosai. Nanği degsi unsibqa tulanğ ulauşetosib are koba qaloqnsib maroqneb, “Pita a qabitqo?” ¹⁹ Onaqa Herot na aqa qaja tamo qudei nanği minñrej, “Ninği tonto talq gilsib Pita osib boiy.” Degsi minjrnaqa nanği tonto talq gilsib Pita qa ñamonab ugeinñrej. Ugeinjrnaqa olo puluosib aisib Herot minjeb, “Pita a tonto talq di sosai.” Degsib Herot minjnabqa a segi gilsiq qaja tamo tonto tal taqatesoqneb qaji nanği nenemnjrnaqa minjeb, “Pita a qabitqo kiyo di iga qaliesai.” Nanği degsib Herot minjnabqa a na aqa qaja tamo qudei nanği minñrej, “Nanği Pita geregere taqatosai deqa ninği na nanği ñumib moreñqab.” Osiq bunuqna Herot a Judia şawa uratosiq Sisaria qureq gilsiq di soqnej.

Herot a moiyej

²⁰ Herot a nami Tair qure ti Saidon qure ti nanği qa ñirinuşetej. Deqa tamo ungasari qure aiyel dia soqneb qaji nanği koroşosib mareb, “Iga tamo qudei qarinyñrimqa nanği Sisaria qureq aisib Herot aqa are latetqab. Yim aqa ñirinğ koboqas.” Nanği degsib marsib tamo qudei qarinyñrnabqa nanği aisib Herot aqa talq di brantosib tal taqato tamo aqa ñam Blastus endegsib minjeb, “Ni na Herot minjim a odimqa iga a ombla qairqom. Yim

aqa njirin koboqas.” Sawa kalil Herot a taqatoqnej qaji nanngoq dena Tair ti Saidon ti nanngi na ingi awaiyoqneb. Utru deqa nanngi Herot aqa njirin kobotqajqa mareb. Onaqa Blastus a nanngo anjam di qusiqa gilsiq Herot minjej.

²¹ Minjnaqa Herot a qusiqa odosiqa nanngi koba na qairqajqa bati atej. Bati brantonaqa nanngi koroonaqqa Herot a nanngi anjam bei minjrqa osiqa mandor kokba nanngo wala gaigai jigeqneb deqaji bei jigsiqua aqa awo jaram kobaq di awoosiq nanngi anjam minjroqnej. ²² Minjreanaqa tamo ungasari koroosoqneb qaji nanngi aqa anjam di quoqnsib tulan areboleboleinjnaqa lelejosib maroqneb, “Herot a mandam tamo sai. A dego qotei bei. Deqa a anjam degsi mareqnu.” ²³ Herot a Qotei bole aqa ñam soqtosai. A aqa segi ñam soqtoqnsiqa anjam maroqnej. Deqa Tamo Koba aqa lan angro bei urur aisiq Herot a ma uge yonaqa aqa bi ani ambli na uynab a moiyej.

²⁴ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulan kobaoqnsiqa qure qure kalil keretoqnej.

²⁵ Onaqa Barnabas Sol wo nanngi Jerusalem dia nanngo wau kobotosib olo puluqa laqnsib Jon aqa ñam bei Mak a osib koba na Antiok qureq gileb.

13

Antiok qureq di Kristen nanngi na Barnabas Sol wo giltjnreb

¹ Antiok dia Qotei aqa medabu o tamo nanngi ti Qotei aqa anjam plalto tamo nanngi ti Kristen nango ambleq di soqneb. Nango ñam agiende. Bei Barnabas. Bei Simeon aqa ñam bei Niger. Bei Lusius. A Sairini qaji. Bei Manain. A nami Mandor Herot ombla tal qujaiq di angro kiñilala sosib boleeb. Bei Sol. ² Nanngi Tamo Koba a qa louoqnsib ingi ti ya ti uratosib sonabqa Mondor Bole na nanngi minjrej, “Ninngi Barnabas Sol wo nanngi aiyel giltjnrsib qarijnjribqa nanngi gilsib wau e na enjronum qaji di ojgab.” ³ Onaqa nanngi ingi ti ya ti uratosib pailjosib nango aiyel gateq di ban atsib qarijnjrnab gileb.

Saiprus nuiq di Barnabas Sol wo nanngi Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁴ Mondor Bole na nanngi aiyel qarijnjrnaq gilsib Selusia qureq di brantosib dia qobun bei gogetosib qobun na gilsib Saiprus nuiq di branteb. ⁵ Brantosib Salamis qureq di tiryosib dena nanngi singa na walweloqnsib Juda nanngo Qotei tal qudei miligiq giloqnsib Qotei aqa anjam minjre minjre laqneb. Jon aqa ñam bei Mak a nanngi aiyel daurnjrsiq aqaryainjroqnej.

⁶ Nanngi Saiprus nui aqa qure kalil keretosib Pafos qureq di branteb. Osib qure dia quñam tamo bei aqa ñam Barjisas iteb. A Juda tamo. A na tamo ungasari nanngi gisa gisanjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” ⁷⁻⁸ Rom nanngo gate koba bei aqa ñam Sergius Paulus a Pafos qureq di soqnej. Barjisas a gaigai Sergius Paulus dauryosiq laqnej. Sergius Paulus a qalie tamo kobaquja. A na Barnabas Sol wo nanngi metnjrnaqa aqa areq bosib Qotei aqa anjam minjoqneb. Onaqa Barjisas (Grik anjam na aqa ñam Elimas) a are qalej, “E na Barnabas Sol wo nanngo anjam gegentoqnqai. Sergius Paulus a Yesus qa aqa areqalo singilato uge.” ⁹⁻¹⁰ Sol aqa ñam bei Pol. Mondor Bole a Pol aqa miligiq aisiq singila yonaqa a na Elimas koqyosiq minjej, “Ni Satan aqa angro. Ni kumbra bole kalil jeutosim laqnum. Ni gisan anjam marqajqa ino areqaloq di maqejunu. Ni gisan kumbra yqajqa tulan singilaeqnum. Ni Tamo Koba aqa anjam bole beltoqnsimqa olo gisan anjam segi mareqnum. Ino kumbra uge di ni uratqa keresai. ¹¹ Deqa ni que. Endego Tamo Koba aqa singila inoq aiyimqa ni ñamdamu geterñmimqa bati gargekoba yala sej unqasai.” Degsi minjnaqa aqa ñamdamu ambriuyonaqa a sawa unqa keresai. Deqa a na tamo qudei nanngi metnjroqnsiqa endegsi minjroqnej, “Ninngi ijo ban ojsib e gam osorbij.” ¹² Sergius Paulus a Tamo Koba aqa singila di unsiqa Qotei aqa anjam Pol Barnabas wo nanngi maroqneb qaji di poiyoanaqa tulan prugosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej.

Pol a Pisidia sawaq di Qotei aqa anjam palontej

¹³ Onaqa tamo nanngi Pol dauryosib laqneb qaji nanngi a koba na Pafos qure uratosib qobun na gilsib Pamfilia sawaq di brantosib Perga qureq di tiryeb. Tiryosib dia Jon Mak

a nanġi uratnjrsiqa olo puluosiq Jerusalem aiyej. ¹⁴⁻¹⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nanġi Perga qure uratosib sinġa na walwelosib Pisidia sawaq gilsib Antiok qureq di branteb. Brantosib di sonabqa yori batiej. Deqa nanġi Qotei tal miligiq gilsib awoonabqa Juda gate kokba nanġi tigelosib Moses aqa dal anjam ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam ti sisiyoqneb. Sisiyosib koboonaqa nanġi na Pol Barnabas wo minjreb, “O gago was aiyel, niġi gagoq bonub deqa tamo unġasari nanġo are sinġilatetnjrqajqa anjam bei soqnm tigelosib mariy.”

¹⁶ Onaqa Pol a tigelosiq aqa baġ soqtonaqa tamo unġasari nanġi kirionabqa endegsi minjrej, “O Israel niġi ti tamo unġasari kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niġi ti ijo anjam endi quiy. ¹⁷ Qotei a nami gago moma nanġi giltjnnaqa nanġi Isip sawaq di tulaġ gargakobaonabqa Qotei a sinġila na nanġi joqsiqa Isip uratosib gileb. Gago moma nanġi di agi Israel. ¹⁸ Nanġi gilsib wausau 40 wadau sawaq di sonabqa Qotei a nanġo gulbe qoboyetnjroqnej. ¹⁹ Osiqa Kenan sawaq di qure kokba 7 padaltnjrsiqa nanġo mandam pupoiyoqnsiq gago moma nanġi enjroqnej. Qotei a nanġi degnjroqnsiq bosu bosiq wausau 450 koboej. ²⁰ Di koboonaqa Qotei a gago moma qudei nanġi giltjnrsiqa gate kokba atsiqa sinġila enjreanaqa sinġila dena nanġi na Israel tamo unġasari nanġi taqatnjroqneb. Degsib yonab yonab Qotei aqa medabu o qaji tamo Samuel aqa bati brantej.

²¹ “Onaqa Israel nanġi na Samuel minjeb, ‘Ni na tamo bei giltimqa a gago mandor koba sosim iga taqatgwas.’ Degsib Samuel minjnabqa a na Kis aqa ġiri Sol giltonaqa a Israel nanġo mandor koba soqnej. Sol a Benjamin aqa leġ. A Israel nanġo mandor koba sonaqa wausau 40 koboej. ²² Onaqa Qotei na Sol kobotosiqa olo Devit giltonaqa a kamba Israel nanġo mandor koba soqnej. Qotei a Devit qa endegsi marej, ‘E Jesi aqa ġiri Devit unonum, aqa kumbra tulaġ boledamu. E Devit aqa kumbra qa tulaġ arearetbeqnu. E qalieonum, a ijo areqalo kalil dauryoqnas.’ ²³ O ijo was niġi quiy. Qotei aqa anjam bei a nami marej qaji di a segi dauryosiqa Devit aqa leġ nanġoq dena tamo bei giltosiqa qarinyonaq Israel gagoq bej. Tamo di aqa ñam Yesus. A iga padalo sawaq na elenqajqa deqa Qotei na qarinyonaq bej.

²⁴ “Yesus na aqa wau utru atosaisonaqa Jon a namoqna bosiq Israel nanġi endegsi minjroqnej, ‘Niġi are bulyibqa e na niġi yansġwai.’ ²⁵ Osiqa aqa wau kobotqa osiqa olo endegsi maroqnej, ‘Niġi e qa kiyersib mareqnu? E nami mernġem, e Kristus sai. Kristus a ijo qoreq na bqas. Aqa ñam kobaquja. E ñam saiqoji. E tamo laġaj. Deqa e na Kristus kanġalyqajqa e tamo bolesai.’ Jon a degsi maroqnej.

²⁶ “O Abraham aqa moma niġi ti tamo kalil Qotei aqa sorgomq di unub qaji niġi ti ijo anjam endi quiy. Niġi kalil ijo was. Qotei a iga padalo sawaq na elenqas anjam di a na qarinyonaq gagoq bej. ²⁷ Tamo unġasari Jerusalem di unub qaji nanġo gate ti nanġi na Yesus qalib moiġajqa anjam qoseb. Di kiyaja? Yesus a bole Kristus di nanġi poinjrosai deqa. Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam yori bati gaigai sisiyeqnu qaji di aqa damu dego nanġi poinjrosai. Utru deqa nanġi na Yesus qalib moiġajqa anjam qoseb. Nanġo kumbra dena nanġi Qotei aqa medabu o tamo nanġo anjam keretosib yeb. ²⁸ Nanġi Yesus aqa une bei babtosai. Nanġi a moiġotqajqa utru saiqoji. Deqa nanġi laġa aqa jejamuq di une qamsib Pailat minjeb, ‘Yesus a une ti deqa ni a ġamburbasq di gaint.’ Degsib minjnabqa a na Yesus osiq qaja tamo nanġo baġq di atnaqa nanġi a qalnab moiġej. ²⁹ Anjam kalil Qotei aqa medabu o tamo nanġi nami nernġenyeq qaji di Juda nanġi keretosib yosib agi Yesus qalsib moiġoteb. Moiġotosib ġamburbasq dena osib subq ateb. ³⁰⁻³¹ Onaqa Qotei na olo Yesus subq na tigeltonaqa a tigelosiq tamo nanġi nami a ombla Galili sawa uratosib Jerusalem aiyeq qaji nanġo ġamdamuq di bati gargakoba branteqnaqa nanġi unoqneb. Deqa bini nanġi Yesus qa anjam saiqnsib laqnaqqa Juda tamo unġasari kalil nanġi queqnu.

³² “Nami Qotei na gago moma nanġi anjam bole endegsi minjrej, ‘E na Kristus qarinyit bosim tamo unġasari nanġi elenqas.’ Qotei aqa anjam bole di bini aqo Barnabas wo na niġi mernġeqnum. ³³ Qotei na anjam bole di aqa damu babtqa osiq deqa Yesus olo subq

na tigeltej. Gago moma nanjo leŋ agi iga. Deqa Yesus a gagoq bej. Devit a nami louqa buk miligiq di Yesus qa endegsi nenngrenyej,

‘Ni ijo angro bole.

Bini e ni nambabtmonum.’

Devit a lou namba 2q di anjam di nenngrenyej. ³⁴ Bunuqna Yesus a moinaqa Qotei na subq na tigeltej deqa Yesus a olo moiqasai. Aqa jejamu subq di qusaqasai dego. Agi Qotei a nami marej, ‘E nami Devit boletem dego kere e ningi boletngwai. E bole merngonum.’

³⁵ Deqa ningi quiy. Nami Devit a Qotei minjeŋ, ‘Ni ino segi angro bolequja ni na giltem qaji aqa jejamu subq di uratim qusaqasai.’ Devit a degsi Qotei minjsiqa louqa buk miligiq di nenngrenyej. ³⁶ Ningi qalie, Devit a mandamq di sosiqa a Qotei aqa areqalo dauryoqnej. A moinaqa aqa jejamu subq ateb. Aqa moma nanji nami subq ateleŋeb a dego degsib subq ateb. Onaqa aqa jejamu subq di qusaaj. ³⁷ Ariya tamo Qotei na subq na tigeltej qaji aqa jejamu qusaosai. Tamo di agi Yesus. ³⁸ O ijo was, ningi endegsi poingem. Yesus qujai di aqa ñam na Qotei a nuŋgo une kobotetngwas. E Yesus qujai deqa anjam plaltoqnsim ningi merngeqnum. ³⁹ Ningi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena Qotei a nuŋgo une kobotetngwasai. A ningi tamo bole qa merngwasai dego. Tamo ungasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqnub qaji nanji segi Qotei na une kobotetnjroqnsiq nanji tamo bole qa minjreanu. ⁴⁰ Deqa ningi gegerere ñam atoqniy. Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nanji nami maroqneb qaji di aqa damu nuŋgoq bo uge. Agi nanji endegsib maroqneb, ⁴¹ ‘O ijo anjam misilinyo qaji tamo, nuŋgo bati qa e na maŋwa bei babbatqqa ningi di unsib tulaŋ prugwab. Tamo bei na maŋwa deqa saingwas di ningi bole qa marqasai. Deqa ningi padalougetqab.’ ” Pol a anjam degsi marej.

⁴² Onaqa lou koboonaqa Pol Barnabas wo nanji Qotei talq dena oqedonabqa tamo ungasari nanji na minjreb, “Yori bati bei ningi bosib anjam deqaji olo mergibqa iga quqwom.” ⁴³ Tamo ungasari nanji jaraiyeq nabqa nanjo ambleq di Juda gargakoba nanji na Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Sawa bei bei qaji qudei nami Qotei aqa sorgomq di sqa marsib Juda nanjo miligiq aiyeb qaji nanji dego Pol Barnabas wo nanji daurnjreb. Deqa nanji aiyel na nanjo are singilateqnub endegsib minjroqneb, “Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi gegerere ojesoqniy.”

⁴⁴ Onaqa yori bati bei tamo ungasari kalil Antiok qureq di soqneb qaji nanji Qotei aqa anjam quqwa marsibqa bosib Qotei talq di koroeb. ⁴⁵ Onaqa Juda nanji na nanji unjrsib are ugeinjeŋ. Deqa Pol a anjam mareqnaqa nanji na aqa anjam gegentoqnsib a misilinyoqneb. ⁴⁶ Yeqnab Pol Barnabas wo nanji na Juda nanji singila na endegsib minjreb, “Qotei na aqa Barnabas wo qarinqosiq mergej, ‘Ningi namoqna Juda nanji segi ijo anjam minjroqniy.’ Mergej deqa iga bosim Qotei aqa anjam ningi Juda segi namoqna merngeqnum. Merngeqnamqa ningi na gago anjam gotranjeqnub. Nuŋgo kumbra dena ningi nuŋgo segi jejamuq di une atoqnsib ningi nambile gaigai sqajqa gam urateqnub. Deqa ningi quiy. Bini aqa aiyel ningi uratngsimqa sawa bei bei qaji nanjoq giloqnsim Qotei aqa anjam nanji minjroqnoq. ⁴⁷ Iga degyqom. Di kiyaaq? Tamo Koba a nami iga endegsi mergej, ‘E ni qarinqmitqa ni puloŋ bul sosim sawa bei bei qaji nanjoq giloqnam. Giloqnsim laŋ utru qolqeq di tamo ungasari nanji ijo anjam minjroqnim e na nanji elenqai.’ ”

⁴⁸ Onaqa sawa bei bei qaji nanji Pol aqa anjam di qusibqa tulaŋ areboleboleinjrnaqa Tamo Koba aqa anjam binjyoqneb. Deqa qure dia tamo ungasari Qotei na nami nambile gaigai sqajqa giltinjeŋ qaji nanji Yesus qa nanjo areqalo singilateb. ⁴⁹ Bati deqa Tamo Koba aqa anjam tulaŋ kobaosiq sawa di keretej. ⁵⁰ Onaqa Juda nanji Pol Barnabas wo nanji qa tulaŋ minjin oqetnrnaqa uŋa kokba qudei Qotei qa louoqneb qaji nanji ti qure deqa gate kokba ti nanjo are ugetetnreŋeb. Are ugetetnrnabqa nanji tigelosib Pol Barnabas wo nanji ugeugeinjsib nanji aiyel qure dia sqajqa singila na saidnjrsib winjrna jaraiyeb. ⁵¹ Deqa nanji aiyel nanjo singa tumberum butuyosib qure di urateb. Juda nanji nanjo segi une qalieqajqa deqa nanji aiyel kumbra di yeb. Yosib Aikoniam qureq aiyeb. ⁵² Bati deqa Antiok qureq di Mondor Bole a tamo ungasari Yesus qa nanjo

areqalo singilateb qaji nanngo are miligiq aiyooqnsiqa nanngi singilatnjreqnaqa nanngi tulan areboleboleinjroqnej.

14

Pol Barnabas wo nanngi Aikoniam qureq di Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Pol Barnabas wo nanngi Aikoniam dia Juda nanngo Qotei tal miligiq gileb. Gilnabqa tamo ungasari nanngi koroesonabqa tigelosib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. Minjreqnabqa nanngo aiyel anjam dena tamo ungasari tulan gargekoba Juda ti Grik ti are qametnjrnaqa nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ² Onaqa Juda qudei nanngi Pol Barnabas wo nanngo anjam quqwa uratosib Grik qudei nanngo are ugetetnjrnabqa nanngi Yesus aqa tamo ungasari nanngi qa ugeosib misilinjroqneb. ³ Deqa nanngi aiyel Aikoniam qureq di sokobaiyosib Tamo Koba a tamo ungasari nanngi qa are boleyeqnu anjam di mare mare laqneb. Nanngi aiyel ulaosai. Tamo Koba a na nanngi aiyel singila enjreqnaqa nanngi manwa gargekoba yoqneb. Yeqnabqa tamo ungasari gargekoba nanngi manwa di unoqnsib endegsi poinjroqnej, “Bole, nanngo aiyel anjam di Qotei aqa anjam.” ⁴ Onaqa qure dia tamo ungasari nanngi poelenosib qudei nanngi Juda nanngi daurnjrsib olo qudei nanngi Pol Barnabas wo nanngi daurnjreb. ⁵ Deqa Grik qudei ti Juda qudei ti nanngo gate nanngi ti endegsib are qaleb, “Iga na nanngi aiyel ugeugeinjrsim meniñ na ñumsim moiyojnjqom.”

⁶ Onaqa nanngo areqalo di Pol Barnabas wo nanngi qalieosib jaraiyosib Likonia sawa nanngo qure aiyel Listra ti Derbe ti deq aiyeb. Aisib sawa bei jojom di dego branteb. ⁷ Brantosib dia Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb.

Pol Barnabas wo nanngi Likonia sawaq di Yesus aqa anjam bole maroqneb

⁸ Listra qureq di tamo bei ai miligiq na singa qandamo ñambabej qaji a soqnej. A nami walweloaiyoqnej. Aqa singa singila saiqoji. Awogaigaisoqnej. ⁹ Bati deqa Pol a Qotei aqa anjam palonteqnaqa tamo di a quoqnej. Onaqa Pol na tamo di koqyosiq aqa areqalo unej aqa areqalo qujai Qotei na a boletbqa kere. ¹⁰ Degsi unsiq deqa tamo di metosiq minjej, “Ni tigelosim walwel.” Minjnaqa a tigeloqujatosiq walwelej.

¹¹ Pol a kumbra di yonaqa tamo ungasari tulan gargekoba nanngi unsibqa nanngo segi Likonia anjam na lelenoqnsib maroqneb, “Ninggi uniy. Gago qotei nanngi tamo bulyosib gagoq bonub.” ¹² Nanngi degsib lelenoqnsib Barnabas minjeb, “Ni gago qotei Sus.” Pol a Qotei aqa anjam plaltoqnej deqa nanngi a minjeb, “Ni gago qotei Hermes.” ¹³ Qure polomq di nanngo qotei Sus aqa atra tal soqnej. Deqa atra tamo a makau qudei osiq ñam so na walatnjrsiqa Pol Barnabas wo nanngi aiyel atrainjrqa marsiqa tamo ungasari gargekoba joqsiq nanngi koba na qure polomq gileb.

¹⁴ Onaqa Yesus aqa anjam maro tamo aiyel Barnabas Pol wo nanngi deqa qusibqa are tulan gulbeinjrnaqa nanngo segi gara bumbranjosib gurgur ti tamo ungasari nanngo ambleq aisib lelenosib minjreb, ¹⁵ “O tamo ungasari, ningi kiyaaq kumbra endi yeqñub? Aqo aiyel mandam tamo, ningi ti kere. Aqo aiyel na Yesus Kristus aqa anjam bole ningi merngeqnum. Di kiyaaq? Ningi are bulyosib gisañ qotei kalil endi torei uratnjrsib Qotei ñambile so qaji a qa nunngo areqalo singilatqajqa deqa. Qotei agi a na lañ ti mandam ti yuwal ti inñi inñi kalil ti gereiyey. ¹⁶ Bole, nami Qotei na sawa bei bei qaji nanngi uratnjreqnaqa nanngi nanngo segi areqalo dauryoqnsib laqneb. ¹⁷ Bati deqa Qotei a ningi qa uliosaiyoqnej. Ningi a qa qalieqajqa deqa a bati gaigai ningi geregereingqojnej. A lañ goge na awa engeqnaqa inñi uyo kalil aqa bati qa melieqnaqa ningi uyoqnsib areboleboleingqojnej.” ¹⁸ Onaqa tamo ungasari nanngi Pol Barnabas wo nanngo anjam di qusib quosaibulosib olo minjreb, “Ninggi gago qotei.” Degsib minjroqnsib nanngi aiyel atrainjrqaqajqa tulan singilaeqñab nanngi na saidnjroqneb.

¹⁹ Onaqa Juda tamo qudei nanngi Antiok dena ti Aikoniam dena ti walwelosib Listra qureq bosib dia tamo ungasari nanngo are ugetetnjrnabqa nanngi tigelosib Pol meniñ na

qaleb. Osib a girinyosib gilsib qure qalaq di ateb. Nanqi are qaleb, “A moiqo.” ²⁰ Onaqa tamo ungasari Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqi Pol aqa areq gilsib Pol a mandamq di neiesonaq a kainyesonabqa tigelosiq a olo qure miligiq gilej. Nebeonaqa a Barnabas osiqa ombla walwelosib Derbe qureq aiyeb.

Pol Barnabas wo nanqi na Kristen nanqi singilatnjreb

²¹ Nanqi aiyel Derbe qureq aisib dia Yesus aqa anjam bole plalteq nabqa tamo ungasari gargekoba nanqi Yesus dauryoqneb. Onaqa bunuqna nanqi aiyel olo puluosib qure kalil nanqi nami laqneb qaji deq olo giloqneb. Litra qure ti Aikoniam qure ti Antiok qure ti deq giloqneb. ²² Nanqi aiyel deqsib giloqnsibqa tamo ungasari nami Yesus dauryoqneb qaji nanqi singilatnjroqnsib minjroqneb, “Ningi Yesus qa nunqo areqalo singilatoqnsib soqniy. Ningi gulbe gargekoba iteleqab di unqum. Gulbe di nunqoq boqniqba Qotei a nunqo Mandor Koba sosim ningi taqatngwas.” ²³ Qure kalilq di nanqi aiyel na Kristen gate atelejoqneb. Osib inji ti ya ti uratoqnsib Kristen gate nanqi qa pailyoqneb. Osib nanqi joqsib Tamo Koba agi nami a qa nanqo areqalo singilateb qaji aqa banq di atoqneb.

Pol Barnabas wo nanqi olo Antiok qureq aiyeb

²⁴ Bunuqna Barnabas Pol wo nanqi aiyel Pisidia sawa amble potosib walwelosib Pamfilia sawaq di branteb. ²⁵ Brantosib Perga qureq aisib dia Yesus aqa anjam palontoqnsib minjroqneb. Dena tigelosib Atalia qureq aiyeb. ²⁶ Aisib dena qobuñ gogetosib aisib Antiok qure agi nami nanqi dena tigelosib walweleb qaji di olo branteb. Dia nami Kristen nanqi koroosib nanqi aiyel qa pailyosib qarinjrnab gileb. Qotei a nanqi aiyel qa are boleiyim nanqi aiyel singila na wauoqnqajqa deqa pailyeb. Ariya nanqi aiyel wau di kobotosib qure deq olo aiyeb. ²⁷ Aisib Kristen nanqi koroinjrsibqa wau kalil Qotei a nanqo ban na yoqnej qaji deqa nanqi sainjroqneb. Sainjroqnsib endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanqi dego gam waqtetnjreqnaqa nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilateq nub.” ²⁸ Nanqi aiyel Antiok qureq di tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanqi koba na sokobaiyeb.

15

Kristen nanqi Jerusalem di koroeb

¹ Bati bei tamo qudei nanqi Judia sawaq dena walwelosib Antiok qureq gilsib dia Kristen nanqi endegsib minjreb, “Ningi Moses aqa dal anjam dauryosib muluñ uniy. Yimqa Qotei a ningi elenqas. Ningi muluñ unqasai di Qotei a ningi elenqasai.” ² Degsib minjrnabqa Pol Barnabas wo nanqi qusibqa tamo nanqi di njirntjrsib nanqi ti anjam na qotoqneb. Onaqa Kristen kalil nanqi koroosib anjam endegsib kereteb, “Iga na Pol Barnabas wo Yesus aqa tamo qudei ti nanqi qarinjrim Jerusalem aiqab. Aisib dia Yesus aqa anjam maro tamo nanqo gate nanqi ti koba na anjam di gereiyqab.”

³ Nanqi degsib anjam keretosib nanqi qarinjrnab aiyeb. Nanqi aiyoqnsibqa Fonisia sawa ti Samaria sawa ti dia Yesus aqa tamo ungasari nanqi itnjroqnsibqa endegsib minjroqneb, “Qotei na sawa bei bei qaji nanqi dego are bulyetnjreqnu.” Degsib minjreqnab nanqi kalil quoqnsib tulañ areboleboleinjroqnej.

⁴ Nanqi aisib Jerusalem di brantonabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqi ti Kristen kalil ti nanqo gate ti nanqi na minjreb, “Ningi kere bonub.” Onaqa Pol Barnabas wo nanqi tigelosib wau kalil Qotei a nanqo ban na yoqnej qaji deqa nanqi sainjreb. ⁵ Sainjrnabqa Farisi tamo qudei Yesus qa nanqo areqalo singilateb qaji nanqi qusibqa tigelosib mareb, “Sawa bei bei qaji nanqi gago miligiq aiqa osibqa nanqi mati muluñ unsib Moses aqa dal anjam dauryqab di kere.”

⁶⁻⁷ Nanqi degsib marnabqa Yesus aqa anjam maro tamo nanqi ti Kristen gate nanqi ti anjam di gereiyqa koroeb. Koroosib anjam gargekoba marelejoqneb. Onaqa Pita a tigelosiq nanqi endegsib minjrej, “O ijo was kalil ningi qalie, Qotei a nami nunqo ambleq dena e giltbej. E na sawa bei bei qaji nanqi Yesus aqa anjam bole minjroqnitqa nanqi quoqnsib Yesus qa nanqo areqalo singilatqajqa deqa giltbej. ⁸ Qotei a tamo kalil nanqo

areqalo qalie. A na aqa Mondor Bole nami iga egej dego kere sawa bei bei qaji nanği enjreqnu. Aqa kumbra dena a na iga osorgeqnu, a na sawa bei bei qaji nanği dego elenqajqa are qaleqnu. ⁹ Qotei a gam bei na iga Juda elejoqnsiq olo gam bei na sawa bei bei qaji nanği elenosaieqnu. Nanği Yesus qa nanço areqalo singilateqnu gam dena qujai Qotei na nanço are miligi yansetnjreqnu. ¹⁰ Deqa ningi kiyaaqamo unğasari Yesus dauryeqnub qaji nanği gulbe koba enjreqnub? Nunço kumbra dena ningi Qotei aqa areqalo ugeteteqnu. Gulbe di nami gago moma nanği qoboıyqa keresai. Bini iga dego qoboıyqa keresai. ¹¹ Iga endegsi poigeqnu, Tamo Koba Yesus a iga ti sawa bei bei qaji nanği qa ti are boleıyeqnu kumbra dena qujai Qotei na iga kalil elejeqnu.”

¹² Pita a nanği degsi minjrnaqa nanği kalil aqa anjam di qusibqa nanği mequmesoqneb. Onaqa Barnabas Pol wo nanği kamba tigelosib Qotei na nami nanği aıyel singilatnjreqnaqa nanği sawa bei bei qaji nanço ambleq di manwa gargekoba yoqneb deqa nanği sainjrnaq neb.

¹³ Sainjrnsib koboonaqa Jems a kamba tigelosıqa marej, “O ijo was, ningi e na anjam bei merngit quıy. ¹⁴ Saimon a mergwo, ‘Qotei a sawa bei bei qaji nanço ambleq dena aqa segi tamo unğasari nanği elenqa osiq gıltnjrej.’ ¹⁵ Saimon aqa anjam de ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanço anjam ti utru qujai. Agi Qotei aqa medabu o qaji tamo bei a anjam endegsi nengrenyej, ¹⁶ ‘Tamo Koba a marqo, “Bunuqna e olo bosıy Devit aqa tal ulonej qaji di olo tıgeltqai. Tal aqa inği inği kalil ugeeleheb qaji di dego bunuj atelenqai. ¹⁷ Amqa sawa bei bei qaji nanği e itbqa maroqnsib ijoq boqnqab. E na nanği gıltnjritqa nanği ijo segi tamo unğasari sqab.” ¹⁸ Tamo Koba aqa anjam di a nami babtej agi bini olo babtoqnsiq mareqnu.’

¹⁹ “Deqa ijo was, e ijo areqalo endegsi merngwai. Sawa bei bei qaji nanği are bulyoqnsib Qotei aqaq boqnıbqa iga nanği gulbe bei enjrqsai. ²⁰ Iga anjam truquyala segi nengrenyosim nançoq qarınıyqom. Anjam agiende. ‘Ningi gısan qotei atrainjro qaji inği uyoqnaıb. Ningi sambala kumbra yoqnaıb. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreheb qaji di ningi uyoqnaıb. Wagme lej ti dego uyoqnaıb.’ Iga anjam truquyala di segi nengrenyosim sawa bei bei qaji nançoq qarınıyqom. ²¹ Iga qalie, nami koba Juda nanği Moses aqa dal anjam qure qureq di palontoqneb agi bini palontoqnsib unub. Yori bati gaıgai nanği nanço Qotei tal kalil milıgıq di Moses aqa dal anjam sisiyeqnu.”

*Kristen nanği anjam nengrenyosib
sawa bei bei qaji nançoq qarınıyeb*

²² Jems a anjam degsi marnaqa Yesus aqa anjam maro tamo nanği ti Yesus aqa tamo unğasari kalil ti nanço gate ti nanço ambleq dena tamo aıyel gıltnjreb. Tamo aıyel di qarınjrib Pol Barnabas wo nanği daurnjrnsib Antiok qureq gilqajqa deqa gıltnjreb. Tamo aıyel gıltnjreb qaji nanço ñam Judas aqa ñam bei Barsabas nanği Sailas wo. Nanği aıyel Kristen gate soqneb. ²³ Nanği qarınjırqa osıbqa anjam truquyala endegsib nengrenyosib nanço banq di ateb,

“O was ningi kaiye. Iga Yesus aqa anjam maro tamo iga ti Kristen gate ti anjam endi nengrenyosim nunçoq qarınıyonum. Ningi Antiok qure ti Siria sawa ti Silisia sawa ti di unub. Ningi sawa bei bei qaji. ²⁴ Iga nami quem, tamo qudei nanği gago ambleq na tigelosib nunçoq gılsib nanço segi areqalo na anjam bei merngheb. Merngsib anjam dena nunço areqalo niñaqyetheb. Tamo nanği di iga na qarınjrosai. ²⁵ Deqa iga kalil koroosim areqalo qujaitosim tamo aıyel gıltnjrsımqa nunçoq qarınjronum. Nanço ñam Judas Sailas wo. Iga na nanği ti gago Kristen was bole aıyel Barnabas Pol wo nanği ti nunçoq qarınjronum. ²⁶ Barnabas Pol wo nanği gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam singila na ojsib waueqnub. Jeu tamo nanği na nanği aıyel ñumib morenqajqa mareqnaq nanği ulaosaieqnub. ²⁷ Deqa iga nanği aıyel Judas Sailas wo koba na nunçoq qarınjronum. Judas Sailas wo nanği na gago anjam nengrenyonum qaji endi ningi olo merngıb quqwab. ²⁸ O was ningi quıy. Iga Mondor Bole ombla areqalo qujaitosim anjam endi qosonum. Ningi gago anjam truquyala endi segi qusib dauryqab di kereqas. Iga

ningi gulbe koba engwasai. Gago anjam truquyala agiende. ²⁹ Ningsi gisaŋ qotei atrainjro qaji ingi uyoqnaib. Wagme leŋ ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreŋeb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib. Ningsi kumbra di segi dauryqab di ningi gegerere sqab. Koboqo.” Yesus aqa tamo ungasari nangi anjam di nengrenyeb.

³⁰ Nengrenyosib tamo qolqe nango banq di atsib nangi qarijnab gileb. Gilsib Antiok di brantosib Yesus aqa tamo ungasari nangi koroinjrsibqa anjam nengrenyeb qaji di enjreb. ³¹ Onaqa nangi kalil anjam di sisiosib anjam dena nango are singilatetjrnaba nangi tulaŋ areboleboleinjrej. ³² Judas Sailas wo nangi Qotei aqa medabu o qaji tamo soqneb deqa nangi aiyel anjam olekoba Yesus aqa tamo ungasari nangi minjrnab qunabqa anjam dena nango are singilatetjrej. ³³⁻³⁴ Nangi aiyel bati qudei Antiok di sonabqa bunuqna Yesus aqa tamo ungasari nangi na minjreb, “O gago was aiyel ningi olo aiyiy.” Degsib minjrsib qarijnabqa nangi aisib Yesus aqa anjam maro tamo Jerusalem di soqneb qaji nangoq di olo branteb. ³⁵ Onaqa Pol Barnabas wo nangi Antiok di sosibqa Kristen qudei ti koba na wauoqnsibqa Tamo Koba aqa anjam plaltoqnsib tamo ungasari nangi minjroqneb.

Pol Barnabas wo nangi jirinkobaosib poeb

³⁶ Onaqa bati bei Pol na Barnabas minjej, “Aqo aiyel nami qure qureq di Tamo Koba aqa anjam palontoqnem qaji deq olo gilsimqa Yesus aqa tamo ungasari nangi unjrqom. Nangi kiyersib unub kiyo di unjrqom.” ³⁷ Onaqa Barnabas na Pol minjej, “Di kere. Iga Jon olo osim koba na gilqom.” Jon aqa ñam bei Mak. ³⁸ Onaqa Pol a singila na Barnabas saidyoqnej, “Eo. Mak a nami iga koba na wauqa gilnamqa Pamfilia sawaq di a na iga uratgosiq Jerusalem aiyej deqa iga a olo osi gilqasai.” ³⁹ Pol na Barnabas degsi saidyeqnaqa nangi aiyel anjam titosib jirinkobaosib poeb. Deqa Barnabas a Mak osiqa qobun na Saiprus nuiq gileb. ⁴⁰ Ariya Pol a Sailas osiqa ombla gilqa laqnaqna Yesus aqa tamo ungasari nangi na minjreb, “Tamo Koba a ningi qa are boleyeme.” Osib nangi aiyel qarijnab gileb. ⁴¹ Nangi aiyel gilsib Siria sawa ti Silisia sawa ti ambleq na walweloqnsibqa qure qureq di brantoqnsibqa Kristen nangi itnjroqnsib Qotei aqa anjam minjroqnsib singilatnjroqneb.

16

Timoti a Pol dauryej

¹ Onaqa bati bei Pol a walweloqnsib Derbe qureq di brantej. Dena tigeloqnsib Listra qureq gilej. Dia tamo bei soqnej aqa ñam Timoti. A Yesus dauryoqnej qaji. Aqa ai a Juda urja. A Yesus qa aqa areqalo singilatej qaji. Timoti aqa abu a Grik tamo. ² Listra qure ti Aikoniam qure ti dia Yesus aqa tamo ungasari nangi maroqneb, “Timoti a tamo bolequja.” ³ Sawa dia Juda nangi qalieeb, Timoti aqa abu a Grik tamo. Deqa Pol a Timoti osiqa a ombla wauqa marsiqa muluŋ waiyej. ⁴ Bati bei nangi aiyel Sailas koba na gilsib qure qureq di walweloqneb. Walweloqnsibqa Jerusalem dia anjam qoseb qaji di Kristen nangi qusib dauryqajqa deqa minjroqnsib laqneb. Anjam di Yesus aqa anjam maro tamo nango gate nangi ti qoseb. ⁵ Bati deqa Qotei na tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nangi singilatnjroqnej. Bati gaigai tamo ungasari gargekoba are bulyoqnsib Kristen nango miligiq aiyeqnaq nangi tulaŋ kobaoqneb.

Pol a ñejo bulosiqa Masedonia tamo bei unej

⁶ Bati bei Pol na Sailas na Timoti na nangi qalub walweloqnsib Frigia sawa ti Galesia sawa ti dia Qotei aqa anjam mare mare giloqneb. Nangi Esia sawaq di Yesus aqa anjam marqa laqnaqna Mondor Bole na nangi saidnjrej. ⁷⁻⁸ Deqa nangi walweloqnsib Misia sawaq di branteb. Dena Bitinia sawaq gilqa laqnaqna Yesus aqa Mondor na nangi olo saidnjrnaba nangi Misia sawa amble potosib sumsib torei Troas qureq di branteb. ⁹ Nangi Troas di sosibqa qolo Pol a ñejo bulosiqa Masedonia tamo bei unej. Masedonia tamo di a Pol aqa ulatamuq di tigeloqnsib minjej, “Ni Masedonia bosim iga aqaryaige.” ¹⁰ Pol a ñejo degsi unej

deqa iga tigelosim Masedonia sawaq sumem. Iga endegsi poigej, “Qotei na iga metgwo deqa iga Masedonia sawaq di tamo ungasari nanngi Yesus aqa anjam bole minjroqnom.”

Lidia a Yesus qa aqa areqalo sinjilatej

¹¹ Onaqa iga Troas qureq dena qobun gogetosim Samotres nui tinjosim sumem. Sumsim nui di bunjosim nebeonaqa Neapolis qureq di tiryem. ¹² Dena iga sinja na walwelosim Filipai qureq di brantem. Qure di nami Rom nanngi bosib awoeb qaji. Qure di Masedonia nanngo qure kobaquja. Iga sumsim bati gargekoba yala qure dia soqnem. ¹³ Onaqa Juda nanngo yori bationaqa iga qure polomq aisim ya qala beiq di brantem. Iga are qalem, “Ya qalaq di Juda nanngo pailyo sawa unu kiyo?” Degosim aiyem. Aisim ungasari qudei dia koroesonab nanngi itnjrsimqa nanngi koba na awoosim Qotei aqa anjam minjroqnem. ¹⁴ Nanngo ambleq di unja bei soqnej aqa ñam Lidia. A gara lent oqnsiq qarinyeqnaqa tamo nanngi na awaiyoqneb. Di aqa silali wau. Aqa qure utru Taiataira. A Qotei qa louoqnej qaji. A ya qalaq di sonaqa Qotei na aqa areqalo waqtetonaqa a Pol aqa anjam qusiq poiyoonaqa are bulyej. ¹⁵ Deqa tamo ungasari Lidia aqa talq di soqneb qaji nanngi Lidia a ti yanso eb. Onaqa Lidia na iga mergej, “E Tamo Koba a qa ijo areqalo sinjilatunum ningi bole edegosib bosib ijo talq endi iga koba na sqom.” Lidia a tulan sinjilaej deqa iga aqa talq di a koba na soqnem.

Filipai qureq di Pol Sailas wo nanngi tonto talq di breinjreb

¹⁶ Onaqa bati bei iga olo pailyo sawaq aiyeqnamqa kanjal unja bei bosiqqa gamq di iga itgej. Unja di a mondor uge ti soqnej. Mondor uge dena kumbra bunuqna brantelenqas qaji di ubtosiq minjeqnaqa a kamba tamo qudei nanngi minjroqnej. Minjreqnaqa nanngi quoqnsib silali koba yeqnab osi giloqnsiqqa aqa tamo kokba nanngo banq di atoqnej. ¹⁷ Iga Pol koba na aiyeqnamqa unja di a iga daurgoqnsiqqa tulan lelenoqnsiqqa maroqnej, “Tamo nanngi di Qotei Goge Koba aqa wau tamo. Nanngi anjam palontoqnsib Qotei a ningi padalo sawaq na elenqajqa gam osorngeqnub.” ¹⁸ Bati gargekoba unja dena anjam degsi maroqnsiq iga daurgoqnej. Deqa bati bei Pol a unja deqa minjin oqnaqa bulosiqqa mondor uge di minjej, “E Yesus Kristus aqa ñam na ni mermonum, ni unja di uratosim ulan.” Degsi minjnaqa mondor uge dena unja di uratosiq ulanej.

¹⁹⁻²⁰ Pol a kumbra degyej deqa unja di aqa tamo kokba nanngi silali oqajqa gam saiinjreb. Gam sainjrnaqa di unsibqa Pol Sailas wo nanngi ojsib koro sawaq joqnsib gilsib Rom gate nanngo ulatamuq di tigeltjreb. Tigeltjrsibqa Rom gate nanngi endegsib minjreb, “Tamo aiyel nanngi dena iga tamo ungasari qure endia unum qaji gulbe koba egeqneb. Nanngi aiyel Juda tamo. ²¹ Nanngi aiyel kumbra osorgeqnub qaji di iga Rom tamo na dauryqajqa getento koba.” ²² Onaqa tamo ungasari kalil qure dia soqneb qaji nanngi anjam di qusibqa Pol Sailas wo nanngo jejamuq di une qametnjroqneb. Onaqa Rom gate nanngi na nanngi aiyel ojsib qaja tamo nanngo banq di ateb. Atnabqa nanngi na osib gara bumbranjetnjrsib bu toqon na kumbainjreb. ²³ Nanngi kumbainjro gargekobatosib tonto talq di breinjrsib tonto tal taqato tamo a minjeb, “Ni na nanngi aiyel sinjila na tontnjrsim geregere taqatnjresoqne.” ²⁴ Degsib minjnabqa a nanngi aiyel joqnsiq tonto tal miligiq di warum beiq di breinjrsiq namtan kobaquja na nanngo sinja gitantetnjreb.

²⁵ Onaqa qolo jige Pol Sailas wo nanngi tonto tal miligiq di Qotei pailyoqnsib loueqnabqa tamo nanngi tonto talq di soqneb qaji nanngi quoqneb. ²⁶ Bati qujai deqa miminj koba dosiqqa sinjila na tonto tal renginyonaqa siranme kalil waqelejeb. Sil kokba kalil tamo nanngi tontnjreb qaji di pambloneleje. ²⁷⁻²⁸ Onaqa tonto tal taqato tamo a tigelosiqqa nam atej di siranme kalil waqelejesonaq unej. Deqa a are qalej, “Tonto tamo kalil nanngi jaraiyonub.” Degsi are qalsiqqa aqa serie osiq aqa segi jejamu qalqa yonaqa Pol a maosiq minjej, “Ni ino segi jejamu qalaim. Iga kalil endi unum. Iga jaraiyosai.” ²⁹⁻³⁰ Pol a degsi tonto tal taqato tamo di minjnaqa a na qaja tamo qudei nanngi metnjrnaq warjal osi bonab warum suwanej. Onaqa a tulan ulaugetosiq gindagindanosiq urur ti warum miligiq gilsiq Pol Sailas wo nanngo sinjaq di nam quosiq neiej. Dena tigelosiqqa nanngi

aiyel joqsiq oqedosiq nenemnjrej, “O tamo kokba aiyel, e kumbra kiye yitqa Qotei na e oqas?”

³¹ Onaqa nangi aiyel na minjeb, “Ni Tamo Koba Yesus qa ino areqalo singilatime. Yimqa Qotei na ni ti tamo ungasari kalil ni ombla tal qujaiq di unub qaji nangi ti elenqas.”

³² Degsi minjsibqa Tamo Koba aqa anjam plalteq nabqa a quoqnej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi dego quoqneb. ³³ Onaqa qolo deqa tonto tal taqato tamo a na nangi aiyel yu qosetnjrsiqa tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi koba na yanso eb. ³⁴ Onaqa a na nangi aiyel joqsiqa aqa talq gilsib dia ingi anainjrej. Tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi a ti tular areboleboleinjrej. Di kiyaaqa? Nangi are bulyosib Qotei qa nanggo areqalo singilateb deqa.

³⁵ Ariya nebeonaqa Rom gate nangi na qaja tamo qudei nangi qarijnrnab aisib tonto tal taqato tamo di minjeb, “Ni na tamo aiyel di oqeq atim nangi sumeb.” ³⁶ Onaqa a nanggo anjam di qusiqa Pol minjej, “Rom gate nangi na qaja tamo qudei qarijnrnab bosib e endegsib merbonub, ‘Ni na nangi aiyel oqeq atim nangi sumeb.’ Nangi e degsib merbonub. Deqa ningi aiyel are lawo sumiy.” ³⁷ Onaqa Pol a anjam di qusiqa qaja tamo nangi minjrej, “Aqo aiyel Rom tamo. Gate nangi na gago une bole babtosai. Nangi aqo aiyel laja ojsib tamo ungasari nanggo namdamuq di kumbaingosib tonto talq endi waigeb. Bini nangi lumu na iga olo oqeq atib sumqajqa maronub. Deqa iga sumqasai. Nangi segi bosib iga tonto talq endena oqeq atib sumqom.”

³⁸ Onaqa qaja tamo nangi olo gilsib Rom gate nangi Pol aqa anjam di minjrnabqa qusib ulaeb. Di kiyaaqa? Pol Sailas wo nangi Rom tamo deqa. ³⁹ Deqa Rom gate nangi Pol Sailas wo nanggo are latetnjrqa marsibqa tonto talq aisib minjreb, “Bole, iga grotonum.” Degsib minjrsibqa siraj waqtetnjrsib joqsiq oqedeb. Oqedosib nangi aiyel minjreb, “Ningi qure endi uratosib sumiy.” ⁴⁰ Degsib minjrnabqa nangi aiyel tonto tal uratosibqa walwelosib Lidia aqa talq gileb. Gilsib dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nangi itnjrsibqa Yesus aqa anjam na nanggo are singilatetnjreb. Osib nangi uratnjrsib qure di uratosib sumeb.

17

Tesalonaika nangi na Pol Sailas wo ojqa mareb

¹ Pol aqa wau qujai nangi ti sumsib Amfipolis qureq di brantosib dena walwelosib Apolonia qureq sumeb. Dena tigelosib sumsib Tesalonaika qureq di branteb. Dia Juda nanggo Qotei tal bei soqnej. ² Deqa Pol aqa kumbra gaigai yoqnej qaji di dauryosiqa Qotei tal miligiq gilej. Gilsiqqa yori bati qalub qa Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji di plaltoqnsiqa Juda tamo ungasari nangi minjroqnej. ³ Pol a anjam geregere plaltosiq endegsi minjroqnej, “Qotei aqa anjam nami nengrenyeb qaji di aqa utru agiende. Kristus a jaqatij koba osim moisim olo subq na tigelqas.” Osiqa minjroqnej, “Yesus agi e ningi a qa merngeqnum qaji a bole Kristus.” ⁴ Pol a nangi anjam degsi minjreqlaqa tamo ungasari qudei nangi aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nanggo areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb. Grik tamo gargekoba Qotei qa louoqneb qaji nangi ti unja kokba qudei ti nangi dego Yesus qa nanggo areqalo singilatosib Pol Sailas wo daurnjreb.

⁵ Onaqa Juda nangi Pol Sailas wo nangi qa minjij oqetnjrnaqa tamo uge qudei ingi qarinyo sawaq dena joqsiq tamo ungasari kalil nanggo are ugetetnjreb. Osib Pol Sailas wo ojqa marsib tamo bei aqa ñam Jeson aqa talq gurgur ti gileb. Nangi aiyel tal dia nerenjoqneb. Gilsib nangi aiyel tamo ungasari nanggo ulatamuq di tigeltnjrqa marsib nangi aiyel qa namoqneb. ⁶⁻⁷ Namonab ugeinjrnaq nangi Jeson laja ojsib Yesus aqa tamo ungasari qudei dego ojelenosib girijnjrsib aisib qure deqa gate kokba nanggo ulatamuq di tigeltnjreb. Tigeltnjrsib lelenosib endegsib maroqneb, “Pol Sailas wo qure qureq di tamo ungasari nanggo areqalo niñaqyetnjroqnsib laqnuq. Agi nangi gago qure endeq bonabqa Jeson na nangi joqsiqa aqa talq di gereinjrej unub. Tamo aiyel dena gago mandor koba Sisar aqa dal anjam gotranjoqnsib mareqnuq, ‘Mandor koba bei unu aqa ñam Yesus.’ Nangi aiyel degsib mareqnuq.” ⁸ Juda nangi na anjam di Pol Sailas wo nanggo jejamuq di qametnjrnabqa qure deqa gate kokba ti tamo ungasari gargekoba ti nangi qusibqa nangi

aiyel qa minjiŋ oqetnjrej. ⁹ Onaqa qure deqa gate kokba nanŋi na Yesus aqa tamo unŋasari qudei Jeson a ti minjreb, “Nanŋo aiyel une di niŋgi na awaiyosib silali atibqa iga niŋgi uratŋnam gilqab.” Onaqa nanŋi silali atnabqa gate kokba nanŋi na nanŋi uratnjrnab gileb.

Pol Sailas wo Beria qureq di Qotei aqa anjam maroqneb

¹⁰ Onaqa qolo qujai deqa Yesus aqa tamo unŋasari Tesalonaika di soqneb qaji nanŋi na Pol Sailas wo qarinjrnab walwelosib sumsib Beria qureq di branteb. Di brantosib Juda nanŋo Qotei tal miligiq gilsib Qotei aqa anjam palontosib minjroqneb. ¹¹ Juda tamo unŋasari Beria di soqneb qaji nanŋo kumbra tulaŋ boledamu. Tesalonaika di soqneb qaji nanŋi bul sai. Nanŋi Qotei aqa anjam quqwajqa tulaŋ areboleboleinjroqnej. Bati gaigai nanŋi Qotei aqa anjam nenŋrenq di so qaji di geregere peleiyoqneb. Pol Sailas wo nanŋo anjam bole kiyo sai kiyo di nanŋi qalieqa marsib deqa nanŋo aiyel anjam ti Qotei aqa anjam nenŋrenq di so qaji de ti geregere tenemtoqneb. ¹² Deqa qure dia Juda gargekoba nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatoqneb. Grik tamo unŋasari kokba qudei dego Yesus qa nanŋo areqalo siŋgilatoqneb.

¹³ Onaqa Juda nanŋi Tesalonaika di soqneb qaji nanŋi Pol a Beria qureq sumsib dia dego Qotei aqa anjam palontoqnej di qusibqa minjiŋ oqetnjrnaqa mareb, “Iga Pol qalqom.” Degsib marsibqa Beria qureq bosib dia tamo unŋasari nanŋo are ugetetnjreb. ¹⁴ Degyonaqqa Kristen nanŋi na Pol qarinyonab alile aiyej. Ariya Sailas Timoti wo nanŋi aiyosai. Nanŋi Beria di soqneb. ¹⁵ Tamo nanŋi Pol suweiyeb qaji nanŋi a osib koba na torei Atens qureq sumeb. Sumsib Atens qureq di nanŋi Pol uratosib olo puluqa laqnaqqa Pol na minjreb, “Niŋgi oqsib Sailas Timoti wo minjrib ijoq boqujateb.”

Pol a Atens qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹⁶ Onaqa Pol a Atens qureq di Sailas Timoti wo nanŋi qa tariŋsesosiqqa qure ambleq di walweloqnsiqqa gisaŋ qotei nanŋo sulum gargekoba unoqnsiqqa are tulaŋ gulbekobaiyoqnej. ¹⁷ Deqa a bati gaigai Juda nanŋo Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Juda nanŋi ti Grik nanŋi Qotei qa louoqneb qaji nanŋi ti Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Atens nanŋo koro sawaq di dego a bati gaigai tigeloqnsiqqa tamo unŋasari nanŋi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. ¹⁸ Bati bei Grik nanŋo qalie tamo qudei Atens di soqneb qaji nanŋi Pol ombla anjam na qotoqneb. Qudei nanŋi qalie tamo koba Epikurias aqa skulq dena qalie eb. Qudei nanŋi skul bei aqa ñam Stoik dena qalie eb. Pol a nanŋi endegsi minjroqnej, “Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa mondoŋ tamo kalil nanŋi dego subq na tigelqab.” Pol a nanŋi degsi minjroqnej deqa nanŋi Pol ombla anjam na qotoqnsib segi segi maroqneb, “Pol a anjam laŋa laŋa mareqnu. A anjam kiyersi mergwajqa bqo?” Qudei nanŋi maroqneb, “Pol a qure bei nanŋo qotei qa mergeqnu kiyo?” ¹⁹ Nanŋi degsib maroqnsib Pol osib nanŋo koro sawa aqa ñam Areopagus deq osi gileb. Osi gilsib nanŋo ambleq di tigeltosib minjeb, “Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru geregere mergimqa iga qusim qalieqom. ²⁰ Anjam bunuj ni mareqnum qaji di aqa utru bei. Iga anjam deqaji nami quosaiqnem. Deqa ni na anjam aqa utru geregere mergimqa iga qalieqom.” ²¹ Bati gaigai Atens nanŋi ti tamo unŋasari sawa bei beiq na Atens beleŋeb qaji nanŋi ti koroqnsibqa anjam bunu bunuj maroqneb.

²² Deqa Pol a nanŋo koro sawa ambleq di tigelosiqqa minjreb, “O Atens tamo unŋasari, e unonum, niŋgi qotei gargekoba louetnjreqnub. ²³ E nunŋo qure ambleq di walweloqnsimqa nunŋo louqajqa iŋgi iŋgi kalil uneleŋosim gilsim atra bijal bei unonum. Atra bijal di aqa quraq di anjam endegsi nenŋrenjonab sonaq unonum, ‘Atra bijal endi qotei bei iga qaliesai qaji aqa atra bijal.’ O Atens tamo unŋasari niŋgi ijo anjam endi quiy. E Qotei niŋgi qaliesai qaji di ubtosiy mernŋwai. A Qotei bole. Niŋgi a qa qaliesai. Niŋgi a qa laŋa loueqnub.

²⁴ “Qotei di a laŋ ti mandam ti iŋgi iŋgi kalil dego gereiyeleŋej. A segi qujai laŋ qa ti mandam qa ti Tamo Koba. Deqa atra tal tamo na gereiyoy qaji Qotei a dia sqasai. ²⁵ Iga mandam tamo unum deqa iga na Qotei aqaryaiyosim iŋgi bei yqa keresai. A iŋgi bei qa

truquosaieqnu. A segi ingi ingi kalil nango utru. A segi na iga nambile egeqnu. Ingi ingi kalil dego a segi na iga egeqnu. ²⁶⁻²⁷ Qotei dena nami tamo qujai Adam gereiyonaqa aqa moma nangi paraosibqa sawa sawa kalil kereteb. Qotei na tamo ungasari nango segi segi sqajqa bati atelenej. Nango segi segi sqajqa mandam beli dego atelenej. A degyej. Di kiyaaq? Tamo ungasari nangi a qa namosib namosib itqajqa deqa. O Atens tamo ungasari ningi quiy. Qotei a isaq di sosai. A nungo jojomq di unu. ²⁸ A segi na iga nambile egeqnaqa iga bole sosim walweleqnum. Nungo segi powo tamo qudei nangi nami deqa are qalsib endegsib mareb, 'Iga dego Qotei aqa angro.' ²⁹ Di bole. Iga Qotei aqa angro. Deqa ningi quiy. Qotei a sulum bul sai. Tamo nangi gol na silva na meniḡ na ti sulum gereiyeqnub. Nango segi ban na ti qalie na ti sulum di gereiyeqnub. Qotei a sulum deqaji bul unu ningi edegaib.

³⁰ "Nami tamo ungasari nangi nanari soqneb. Nangi Qotei qaliesai. Deqa nangi gisanḡ qotei nango sulum gereinjroqnsib biḡinjroqneb. Bati di Qotei a nango kumbra di unoqnsiqa unosaibuloqnsiqa nangi kambatnjrosaiognej. Ariya bini Qotei na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nangi endegsi minjreqnu, 'Ningi are buliy.' ³¹ Qotei a bati atej unu. Bati di brantimqa a na tamo ungasari kalil nango une qa peginjrqas. Aqa segi kumbra bole na ti aqa ḡiri Yesus Kristus giltej qaji aqa wau na ti nango une qa peginjrqas. Tamo ungasari nangi degsib qalieqajqa deqa Qotei na Yesus subq na tigeltej."

³² Onaqa tamo ungasari nangi subq na tigelo qa anjam di qusibqa nangi qudei Pol kikiyeb. Ariya nangi qudei na Pol minjeb, "Anjam di bunuqna ni na olo mergim iga quqwom." ³³ Onaqa Pol a nangi uratnjrsiqa gilej. ³⁴ Tamo qudei nangi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol dauryeb. Bei aqa ñam Dionisius. A koro sawa deqaji gate koba. Uḡa bei aqa ñam Damaris. Tamo ungasari qudei dego nangi Yesus qa nango areqalo singilatosib Pol dauryeb.

18

Pol a Korin qureq di Yesus aqa anjam plaltoqnej

¹ Onaqa bati bei Pol a Atens qure uratosiqa walweloḡiq Korin qureq gilej. ² Gilsiq dia Juda tamo bei aqa ñam Akwila itej. Akwila aqa qure utru Pontus. Nami yala Akwila aqa ḡauḡ Prisila wo Itali sawa uratosib Korin beb. Rom nango mandor koba Klodius a marej, "Juda nangi Rom qureq endi sqasai. Kalil jaraiqab." Deqa nangi aiyel Itali sawa uratosib Korin qureq beb. Bosib Korin di sonabqa Pol a gilsiq nangi itnjrej. ³ Pol a nangi ti silali wau qujai. Deqa nangi koba na Korin di sosibqa silali qa wauoqneb. Nango silali wau di nangi gara na tal gereiyogneb. ⁴ Yori bati gaigai Pol a Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa Juda ti Griḡ ti nangi Yesus aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Aqa anjam dena nango are qametnjrimqa nangi Yesus qa nango areqalo singilatqajqa deqa osiq anjam minjroqnej.

⁵ Onaqa bati bei Sailas Timoti wo nangi Masedonia sawa uratosib gilsib Korin dia Pol itosib nangi koba na soqneb. Deqa Pol na aqa silali wau uratosiqa Qotei aqa anjam qa segi wauoqnej. Osiqa Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqa nangi singila na endegsi minjroqnej, "Yesus a bole Kristus Qotei na qarinyej qaji." ⁶ Degsi minjreqnaqa nangi aqa anjam di quoqnsib gotranjoqnsib a misilinyoqneb. Deqa Pol na aqa segi gara jugo tumburum butuyosiqa minjrej, "Ningi padalqab di nungo segi une na padalqab. Ijo une na sai. Deqa bini e ningi uratḡḡsiy tamo Juda sai nangoq giloqnsiyqa Yesus aqa anjam minjroqnqai." ⁷ Pol na Juda nangi degsi minjrnsiqa nango Qotei talq dena oqedosiq tamo bei aqa ñam Titius Jastus aqa talq di soqnej. Titius a Qotei qa louoqnej qaji. Aqa tal di Juda nango Qotei tal jojomq di soqnej. ⁸ Bati deqa Qotei tal taqato tamo aqa ñam Krispus a ti tamo ungasari kalil a ombla tal qujaiq di soqneb qaji nangi ti Pol aqa anjam qusib Tamo Koba a qa nango areqalo singilateb. Korin tamo ungasari gargekoba nangi dego Pol aqa anjam qusib Yesus qa nango areqalo singilatosib yanso eb.

⁹ Bati bei qolo Pol a ñeio bulosiqqa Tamo Koba Yesus unnaqa minjej, “O Pol, ni ulaaim. Ni qure endia sosimqa ino medabu waqtoqnsimqa boleq di ijo anjam mare mare laqne. Mequmaim. ¹⁰ E ni ombla sqai deqa tamo bei na ni ugeugeimqasai. Qure endia ijo segi tamo ungasari gargekoba unub.” ¹¹ Onaqa Pol a anjam di dauryosiqqa Korin dia wausau qujai bai 6 sosisqa tamo ungasari nanği Qotei aqa anjam plaltoqnsiq minjroqnej.

¹² Ariya Rom nanngo gate koba Galio a Akaia sawa taqatesonaqa bati deqa Korin dia Juda nanği Pol qa minjin oqetnjrnaqa a ojsib koro sawaq osi gilsib Galio aqa awo jaram namoq di tigeltet. ¹³ Tigeltosib Galio minjeb, “Tamo endena iga Juda gago dal anjam gotranjoqnsiqqa Qotei louqajqa gam bei osorgeqnu.” ¹⁴ Onaqa Pol a kamba anjam marqa laqnaqa Galio na getentosiqqa Juda nanği minjrej, “O Juda tamo ungasari ningi quiy. Tamo endi a une kobaquja bei yimqa kiyo tamo bei qalim moyimqa kiyo ningi a ojsib bosib ijo ulatamuq endi tigeltqab di e nunngo anjam quqwai. ¹⁵ Ariya ningi nunngo segi dal anjam qa ti nunngo segi moma nanngo ñam qa ti maronub deqa e nunngo anjam di gereiyqasai. Di ijo wau sai. Ningi segi na gereiyiy.” ¹⁶⁻¹⁷ Galio a awo jaramq di awesosisqa Juda nanği degsi minjrsiqqa nanği winjrej. Onaqa Juda nanği nanngo Qotei tal taqato tamo aqa ñam Sostenes a ojsib Galio aqa awo jaram namoq di qalougeteb. Qaleq nab Galio a di unsiqa a deqa yala are qalosai. Unsiq unosaibulej.

Pol a Jerusalem olo aisiq dena Antiok qureq gilej

¹⁸ Pol a bati gargekoba yala Korin di soqnej. Sosisqa Yesus aqa tamo ungasari nanği uratnjrsiqqa Prisila Akwila wo nanği joqsiqa koba na Siria sawaq aiqa marsib qobun gogeteb. Nanği qobun gogetqa yosib Pol a mati Senkria qureq di Juda nanngo kumbra dauryosiqqa aqa segi gate banqa ti me jungum ti gentej. Nami a bati qudei Qotei pailyoqnsiq deqa aqa gate banqa ti me jungum ti uratonaq soqnej. ¹⁹⁻²¹ Ariya nanği Senkria qureq di qobun gogetosib aisib Efesus qureq di tiryeb. Tiryosib mandamq aisib Pol a Juda nanngo Qotei tal miligiq gilsiqqa nanği Qotei aqa anjam plaltosiq minjroqnej. Onaqa nanği Pol aqa anjam qusib minjeb, “Ni bati qudei iga koba na endi sqom.” Minjnabqa a na nanği saidnjrsiqqa aiqa osiqqa minjrej, “Qotei na odbimqa bunuqna e nunngoq olo bqai.” Degsi minjrsiqqa a qobun gogetosiq aiyej. A na Prisila Akwila wo nanği Efesus qureq di uratnjrsiq aiyej. ²² Pol a aisiqa Sisaria qureq di tiryosiqqa qobun uratosiqqa singa na walwewosi aisiq Jerusalem di brantej. Brantosiqqa Yesus aqa tamo ungasari nanği itnjrsiqqa koba na soqneb. Osiqa nanği olo uratnjrsiqqa walwewosiq Antiok qureq gilej.

²³ Gilsiq Antiok dia bati gargekoba yala sosisqa dena walwewosiq Galesia sawa ti Frigia sawa ti dia laqnej. Laqnsiqqa nanngo qure kalilq di brantoqnsiqqa tamo ungasari Yesus dauryoqneb qaji nanği koroinjroqnsiqqa Qotei aqa anjam na singilatnjroqnej.

Apolos a Efesus qureq di Qotei aqa anjam plaltoqnej

²⁴ Onaqa bati bei Juda tamo bei aqa ñam Apolos a Efesus qureq bosiq dia wauoqnej. Aqa qure utru Aleksandria. A Qotei aqa anjam maro tamo. A Qotei aqa anjam tulan qaliedamu. Deqa a na Qotei aqa anjam kalil nengrenq di so qaji di geregere plaltoqnej. ²⁵ Tamo qudei na nami Tamo Koba aqa gam Apolos osoryeb deqa a singila na Yesus aqa anjam plaltoqnej. A Jon yansnjro qaji aqa wau qa segi qalieej. ²⁶ Deqa bati bei a Juda nanngo Qotei tal miligiq di singila na anjam palonteqnaqa Prisila Akwila wo nanği aqa anjam qusibqa a osib qalaq gilsibqa Qotei aqa gam bole geregere osoryonab a poiyej. ²⁷ Onaqa bunuqna Apolos a marej, “E Akaia sawaq gilqai.” A degsi marnaqa Yesus aqa tamo ungasari Efesus qureq di soqneb qaji nanği na odyosib minjeb, “Di kere. Ni gilime.” Degsib minjsibqa anjam bei nengrenyosib Apolos yonab a na osi gilsiqqa Yesus aqa tamo ungasari Akaia sawaq di soqneb qaji nanği enjrej. Endegsib nengrenyeb, “O gago was ningi quiy. Apolos a nunngoq bqo. Deqa ningi a osib geregereiyiy.” Ariya Apolos a Akaia sawaq di sosisqa a na tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateb qaji nanği Qotei aqa anjam minjreqnaqa anjam dena nanği singilatnjroqnej. Qotei a nami nanği elejqqa marsiq deqa nanği qa are boleiyey. Gam dena nanği Yesus qa nanngo areqalo singilateb. ²⁸ Apolos a tamo ungasari nanngo ñamdamuq di Juda nanngo anjam singila

na gotranjoqnej. A Qotei aqa anjam nengrenq di so qaji dena nanqi endegsi osornjrej, Yesus a bole Kristus.

19

Pol a Efesus qureq di Qotei aqa anjam palontoqnej

¹⁻² Aposolos a Korin di sonaqa Pol a Esia sawa yamban nango qure qureq di walweloqnej. A walwelosu aisiq Efesus qureq di brantosiqqa tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanqi sonab itnjrsiqqa endegsi nenemnjrej, “Ninigi Yesus qa nungo areqalo singilatosib bati deqa ninigi Mondor Bole eb e?” Onaqa nanqi na saideb, “Eo. Mondor Bole unu kiyo sai kiyo di iga nami quosaiqnem.” ³ Onaqa Pol na olo nenemnjrej, “Ninigi anjam kiye qusib yanso eb?” Onaqa nanqi na minjeb, “Jon yansnjro qaji aqa anjam segi iga qusim dena yanso em.”

⁴ Onaqa Pol na olo minjrej, “Jon na tamo ungasari nanqi endegsi minjroqnej, ‘Ninigi are bulyibqa e na yansngwai.’ Osiqa minjroqnej, ‘Ninigi tamo ijo qoreq na bqas qaji a qa nungo areqalo singilatiy.’ Tamo Jon aqa qoreq na bqajqa maroqnej qaji agi Yesus.”

⁵ Onaqa nanqi Pol aqa anjam di qusib poinjrnaqa Tamo Koba Yesus aqa ñam na yanso eb. ⁶ Yanso onabqa Pol a nango gateq di aqa ban atnaqa Mondor Bole nangoq aisiq mej bulyetnjrnaqa bati qujai deqa nanqi qure utru segi segi nango anjam marelenjoqneb. Osib nanqi Qotei aqa medabu osib anjam palontoqneb. ⁷ Bati deqa tamo 12 nanqi Mondor eb.

⁸ Pol a bai qalub Efesus dia Juda nango Qotei tal miligiq giloqnsiqqa Qotei aqa anjam minjroqnej. Qotei na aqa segi tamo ungasari nanqi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Juda nanqi geregere poinjrqaqqa deqa Pol a singila na minjroqnej.

⁹ Degyeqnaqa Juda qudei nanqi Pol aqa anjam di qusibqa nanqi a qa ugeosib aqa anjam dauryqa urateb. Osib ñambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji di misilinyosib tamo ungasari nanqi endegsib minjroqneb, “Yesus aqa gam di uge.” Deqa Pol a nanqi uratnjrsiqqa tamo ungasari Yesus qa nango areqalo singilateb qaji nanqi segi joqsiqa tamo bei aqa ñam Tiranus aqa skul kobaq gileb. Gilsib dia Pol a bati gaigai Qotei aqa anjam paltoqnej. ¹⁰ Pol a wausau aiyel degyoqnej. Deqa tamo ungasari kalil Esia sawaq di soqneb qaji Juda ti Grik ti nanqi Tamo Koba aqa anjam quoqneb.

Skeva aqa ñiri 7 nanqi mondor uge nanqi winjrqaqqa wauoqneb

¹¹ Qotei a Pol aqa ban na manwa garggekoba babtoqnej. ¹² Deqa tamo qudei na nango gara ñengi oqnsib Pol aqa jejamuq di betertoqnsib gara di olo osi giloqnsib tamo mainjro qaji nango jejamuq di ateqnab nango ma saioqnej. Tamo mondor uge ti so qaji nango jejamuq di dego gara ñengi ateqnab mondor uge nanqi jaraiyoqneb.

¹³ Juda tamo qudei nanqi dego sawa sawaq di walweloqnsibqa mondor uge nanqi winjrib jaraiqaqqa wauoqneb. Nanqi silali oqajqa deqa marsib wau di yoqneb. Onaqa bati bei nanqi qudei Tamo Koba Yesus aqa ñam na mondor uge bei wiyqa osib mondor uge endegsib minjeb, “Iga Yesus agi Pol a deqa anjam palonteqnu qaji aqa ñam na ni mermonum, ni tamo di uratosim ulañ.” ¹⁴ Juda nango atra tamo koba Skeva aqa ñiri 7 nanqi kumbra di degyeb. ¹⁵ Degyonabqa mondor uge na nanqi kamba minjrej, “E Yesus qalie. E Pol dego qalie. Ariya ninigi tal qabe?” ¹⁶ Onaqa tamo mondor uge ti so qaji a singila na prugosiq nango qawarq di awoosiq nanqi ñumougetnjrsiq jejamu niñaqyentnjrej. Osiqa nango gara bumbranjetnjrnaqa nanqi tal uratosib yosi jaraiyeb.

¹⁷ Onaqa tamo ungasari kalil Juda ti Grik ti Efesus qureq di soqneb qaji nanqi kumbra deqa qusibqa ulaugateb. Osib nanqi Tamo Koba Yesus aqa ñam tulañ soqtoqneb. ¹⁸ Bati deqa tamo ungasari garggekoba nanqi Yesus qa nango areqalo singilatoqneb. Deqa nanqi boqnsib nango kumbra uge uge nami yoqneb qaji di tamo kalil nango ñamdamuq di ubtoqneb. ¹⁹ Tamo ungasari garggekoba quñam qaloqneb qaji nanqi dego boqnsib nango quñam qalo qaji buk kalil koroiyoqnsibqa tamo ungasari nango ulatamuq di koitelejoqneb. Buk di nami silali na awaiyo qaji. Awai sisiyeb 50,000 kina. ²⁰ Nanqi kumbra degyeb deqa Tamo Koba aqa anjam tulañ kobaoqnsiqqa sawa sawaq gileqnaqa tamo ungasari garggekoba nanqi quoqneb.

Efesus nangi Pol qa minjiy oqetnjrnaqa murqumyoqneb

²¹ Efesus qureq di Pol a Qotei aqa wau yoqnsiq koboonaqa Qotei aqa Mondor na Pol areqalo yonaqa a endegsi marej, “E Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia walweloqnsiyqa dena aisiy Jerusalem di brantqai.” Osiqa marej, “Di koboamqa e Jerusalem uratosiy gilsiy Rom qure dego unqai.” ²² Pol a degsi marsiqa tamo aiyel a koba na wauo qaji Timoti Erastus wo nangi qarijnjrnaqa namoosib Masedonia sawaq gileb. Pol a segi Esia sawaq di soqnej. A bunuqna Masedonia sawaq gilqa marsiqa nangi aiyel namoqna qarijnjrnaqa gileb.

²³ Bati deqa Efesus dia tamo qudei nangi njambile gaigai sqajqa gam Yesus na babtej qaji deqa njirinkobaoqneb. ²⁴ Nango njirin aqa utru agiende. Tamo bei aqa ñam Demitrius a silva oqnsiq dena inji inji gereiyoqnej. A na gisañ qotei bei aqa ñam Artemis aqa atra tal sigitoqnsiqa atra tal sulum kiñilala silva na gereiyoqnej. Gereiyeqnaqa tamo ungasari nangi awaiyeqnaqba tamo qudei a koba na wauo qaji nangi a ti dena silali koba oqneb. ²⁵ Bati bei Demitrius a na aqa wau qujai nangi ti tamo qudei wau deqaji yoqneb qaji nangi ti koroinjrnsiqa endegsi minjrej, “Ninji quiy. Gago wau endena iga silali koba eqnum. ²⁶ Ariya Pol a gago wau endi ugeteqnu. Agi a gam endena ugeteqnu. A na tamo ungasari gargekoba nango are tigeltetnjroqnsiqa minjreqnu, ‘Tamo nangi bañ na qotei gereiyo qaji di qotei bolesai. Di gisañ qotei.’ Ye qnaqa nangi aqa anjam di dauryoqnsib qotei Artemis qoreiyoqnsib Artemis aqa atra tal sulum dego awaiyqa urateqnu. Pol aqa kumbra di ninji uneqnu. Aqa anjam dego ninji queqnu. Aqa kumbra di a Efesus endia segi yosai. Esia sawa keretoqnsiqa dia dego a kumbra di ye qnu. ²⁷ Pol aqa kumbra dena gago silali wau endi ulonqas. Di segi sai. Gago qotei koba Artemis aqa atra tal aqa ñam dego ugeqas. Amqa tamo ungasari kalil nangi Artemis aqa ñam soqtqa uratqab. Ninji qalie, Esia sawaq endi tamo ungasari nangi Artemis aqa ñam soqtoqnsibqa a qa loueqnu. Sawa sawa kalilq di dego tamo ungasari nangi Artemis aqa ñam soqteqnu. Pol aqa anjam mareqnu qaji dena Artemis aqa ñam koba di torei ulontqas.”

²⁸ Onaqa sulum gereiyo tamo nangi anjam di qusib minjiy ani oqetnjrnaqa tulan murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” ²⁹ Nangi degsib murqumyeqnaqba tamo ungasari kalil Efesus di soqneb qaji nangi qusibqa nangi dego murqumyoqneb. Osib Masedonia tamo aiyel Pol dauryosib beb qaji agi Gaius Aristarkus wo nangi ojob. Ojsib nangi aiyel girijnjrnsib qure deqa gate kokba nango ulatamuq di tigeltnjrqa marsib gurgurosib koro sawaq joqnsib gileb. ³⁰ Onaqa Pol a deqa qusiqa tamo ungasari nango are latetnjrqa marsiqa nango ambleq aiqa laqnaqa tamo ungasari Yesus dauryeb qaji nangi na saidyeb. ³¹ Rom tamo kokba qudei Esia sawa taqatoqneb qaji nangi Pol qalieeb deqa nangi dego anjam qarinyosib minjeb, “Ni koro sawa miligiq gilaim.”

³² Tamo ungasari tulan gargekoba nangi koro sawaq di koroosib murqumyoqneb. Utru kiye qa nangi bosib koroeb di nangi qaliesai. Utru bei bei qa maroqnsibqa laja laja murqumyoqneb. ³³ Onaqa Juda qudei nangi na tamo ungasari nango are latetnjrqa marsib Juda tamo bei aqa ñam Aleksander osib koro sawa ambleq di atnabqa tamo ungasari nangi a unsib mareb, “Tamo di aqa une qa kiyo iga bosim koroosim?” Onaqa Aleksander a tamo ungasari nangi anjam bei minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nangi kiriqa osiq aqa bañ soqtej. ³⁴ Bañ soqtonaqa nangi kiriosai. Nangi poinjrej, Aleksander a Juda tamo. Deqa nangi kalil olo murqumyoqnsib maroqneb, “Efesus gago qotei Artemis a qotei kobaquja.” Nangi anjam qujai di tulan wainjoqnsib sokobaiyeb.

³⁵ Onaqa Efesus nango gate bei a kamba tamo ungasari nangi anjam minjrqa osiq tigelej. Tigelosiqa nangi kiriqa osiq aqa bañ soqtonaqa nangi kirieleñonabqa minjrej, “O Efesus tamo ungasari ninji quiy. Efesus endia ninji na qotei koba Artemis aqa atra tal taqateqnu. Artemis aqa sulum nami lañ goge na ulonqosiq mandamq aiyej qaji di dego ninji na taqateqnu. Tamo ungasari kalil nangi di qalie. ³⁶ Deqa tamo bei na anjam di gotranjyqa keresai. O ijo was, ninji grotosib une bei yaib deqa ninji mati lawo na sosib geregere are qaliy. ³⁷ Tamo aiyel Gaius Aristarkus wo nangi une saiqoji. Ninji na

nanği laña joqsib bonub. Nanği gago atra talq dena ingi bei bajinosai. Nanği gago qotei Artemis aqa ñam misilinyosai dego. ³⁸ Deqa Demetrius aqa wau qujai nanği ti tamo qudei qa anjam bei soqnimqa joqsib Rom gate kokba nanžo ulatamuq di tigeltjrsib anjam marqab. ³⁹ Ninği dego tamo qudei qa anjam bei soqnimqa bati atibqa Rom gate kokba nanği koroosib nungo anjam gereiyqab. ⁴⁰ Bini iga laña njirinğ tigeltonum utru saiqoji. Deqa Rom gate kokba nanği bosib koro endeqa utru nenemgibqa iga na kamba anjam bei minjrqa keresaiigo uge.” ⁴¹ Tamo gate dena tamo unğasari nanği anjam degsi minjrsiqa nanği winjrnaq jaraiyeb.

20

Pol a Masedonia sawa ti Grik sawa ti dia walweloqnej

¹ Onaqa tamo unğasari nanžo murqumyo koboonaqa Pol na Kristen nanği metnjrnaqa aqa areq di koroonaqqa nanği singilatnjrej. Osiqa nanği uratnjrsiqa Masedonia sawaq gilej. ² Gilsiq sawa dia walweloqnsiqa Kristen nanği itnjroqnsiqa Qotei aqa anjam gargekoba minjroqnej. Minjreqnaqa aqa anjam dena nanği singilatnjroqnej. Onaqa a sumsiq Grik nanžo sawaq di brantej. ³ Brantosiqa sawa dia bai qalub sosiqa dena qobuñ na Siria sawaq aiqa laqnaqa Juda tamo qudei na Pol qalsib moyotqa mareqnaq qusiqa endegsi are qalej, “E olo puluosiy singa na Masedonia sawaq oqsiy dena Siria sawaq aiqai.” ⁴⁻⁵ A degsi are qalsiqa tigelosiq Masedonia sawaq oqwa osiqa tamo qudei nanği joqsiqua koba na oqeb. Tamo di nanžo ñam agi marqai. Bei Sopater. A Pirus aqa njiri. A Beria qure qaji. Tesalonaika tamo aiyel Aristarkus Sekundus wo. Bei Gaius. A Derbe qure qaji. Bei Timoti. Esia tamo aiyel Tikikus Trofimas wo. Tamo kalil nanği di Pol ombla Masedonia sawaq oqsib dia iga Pol koba na uratgosib namo aisib Troas qureq di brantej. Brantosib dia iga qa tariñoqneq. ⁶ Onaqa Juda nanžo bem tiyosai qaji uyqa bati koboonaqa iga Filipai qureq di qobuñ bei gogetosim qobuñ na aisim bati 5 koboonaqa Troas qureq di tiryem. Tiryosim dia tamo nanği iga qa tariñoqneq qaji nanği itnjrsimqa bati 7 nanği koba na soqnem.

Yutikus a ulonosiq moinaqa Pol na olo tigeltej

⁷ Onaqa Juda nanžo yori bati koboonaqa nebeonaq qolo iga Kristen nanği koroinjrsimqa nanği koba na bem gentosim uyoqnem. Bem uyeqnamqa Pol na Qotei aqa anjam minjroqnej. A anjam olekoba mareqnaq qolo jigeej. Di kiyaaq? Nebeamqa a nanği uratnjrsim aiqas. ⁸ Nanği koroonaqqa warum goge dia wañal gargekoba pumbloñoqneq. ⁹ Angro wala bei aqa ñam Yutikus a siranme kiñala dadanğ gogeysi aqa areq di awesoqnej. Onaqa Pol a anjam tulanğ olekoba mareqnaqa Yutikus a urnamyonaqa tibiboqnej. Osiq qambumtosiq warum goge dena ulonosiq mandamq aiyej. Onaqa nanği kalil mandamq aisib Yutikus osib soqteb a moiyej. ¹⁰ Pol a dego mandamq aisiqa angro wala di soqonyej. Soqonyonaqa a olo ñambile ej. Deqa Pol na tamo unğasari kalil nanği minjrej, “Ninği are gulbeingaiq. A ñambile unu.” ¹¹ Pol a nanği degsi minjrsiqa olo warum gogeq oqsiq dia bem gingenyonaqa nanği uyeq. Uynabqa Pol na olo anjam olekoba nanği minjreqnaqa nebeej. Nebeonaqa Pol a nanği uratnjrsiqa aiqa osiqa endegsi minjrej, “O ijo was ninği quiy. E aiyeqnum. Deqa ninği bole soqniy.” ¹² Angro wala di a ñambile soqnej deqa aqa was nanği tulanğ areboleboleinjrnaqa a osib nanžo talq gileb.

Pol a Troas qure uratosiqa Miletus qureq aiyej

¹³ Ariya iga na Pol uratosim namoosim qobuñ bei gogetosim aisim Asos qureq di tiryem. Di kiyaaq? Pol a nami iga endegsi mergej, “Ninği namooiy. E bunuqna singa na walwelosiy aisiy Asos qureq di ninği itngwai. Osiy dena ninği koba na qobuñ gogetosim aiqom.” Pol a iga degsi mergej deqa iga namo qobuñ na aisim Asos qureq di tiryosim Pol qa tariñoqnem. ¹⁴ Bunuqna Pol a Asos qureq bosiq dia iga itgonaqa iga koba na qobuñ gogetosim aisim Mitilini qureq di tiryem. ¹⁵ Nebeonaqa iga dena qobuñ na aisim Kios nui qalaq di tigelosim ñerenem. Olo nebeonaqa iga qobuñ na aisim Samos nui qalaq di tigelosim ñeiem. Olo nebeonaqa iga aisim Miletus qureq di tiryem. ¹⁶ Pol na iga

endegsi mergej, “Iga Efesus qure bunyosim urur Jerusalem aiqom. Aisim di soqnimqa Juda nanjo inji meli bunuj otoro bati ñam Pentikos di brantim unqom. E Esia sawaq endi bati olekoba sqasai.” Pol na iga degsi mergej.

Pol a Efesus nanjo Kristen gate nanji anjam minjrej

¹⁷⁻¹⁹ Iga Miletus qureq di tiryonamqa Pol na tamo qudei nanji qarijnjrnaqa nanji singa na gilsib Efesus di brantosib Kristen gate nanji endegsi minjreb, “Ningi Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroabqa a na ningi anjam bei merngwas.” Onaqa Kristen gate nanji tigelosib Miletus qureq aisib dia Pol itosib aqa areq di koroonabqa a na nanji anjam endegsi minjrej,

“O Kristen gate ningi quiy. E Esia sawaq di branto ñasiti e nungoq bosim ningi koba na soqnem. Sosimqa e bati gaigai Tamo Koba aqa anjam ningi merngoqnem. E ijo segi ñam soqtqajqa are qalosaioqnem. Ijo kumbra di ningi qalie. E ningi koba na sosimqa gulbe gargekoba itoqnsim akamoqnem. Bati gargekoba Juda nanji na e lubsib moiyoqbqa mareqnaq dena e are gulbekobaiboqnej. ²⁰ Ningi qalie, e bati gaigai nunjo koro sawaq di, nunjo segi segi talq di are singilatetngwajqa anjam merngoqnem. E anjam deqaji ningi merngwajqa uratosioqnem. ²¹ E bati gaigai Juda tamo ti Grik tamo ti nanji singila na endegsi minjroqnem, ‘Ningi are bulyosib Qotei aqaq bosib gago Tamo Koba Yesus qa nunjo areqalo singilatiy.’ E degsi minjroqnem. ²² Deqa ningi quiy. Qotei aqa Mondor na ijo are tigeltetbej deqa e Jerusalem aiyeqnum. Dia kumbra kiye ijoq di brantqas di e qaliesai. ²³ E qure qureq di laqnamqa Mondor Bole na e endegsi merbeqnu, ‘Ni Jerusalem dia tonto talq aisim gulbe koba oqam.’ Deqa e qalieonum, kumbra di ijoq bqas.

²⁴ “Di unqum. E ijo segi jejamu qa are qalosaieqnum. Wau kalil Tamo Koba Yesus na ebej qaji di e yosiy kobotqajqa are qaleqnum. Wau di endegsi unu. E singila na Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanji minjre minjre laqnqai. Yesus aqa anjam bole di aqa damu agiende. Qotei a tamo ungasari nanji qa are boleieyqnu.

²⁵ “Deqa ningi quiy. E nami nunjo ambleq di sosimqa anjam endegsi palontoqnem, ‘Qotei na aqa segi tamo ungasari nanji taqatnjrsim nanjo Mandor Koba sqas.’ Ariya bini e qalieonum, e ningi uratngitqa ningi ijo ulatamu olo unqasai. ²⁶⁻²⁷ Bati e nunjo ambleq di sosimqa e Qotei aqa areqalo kalil ubtosim ningi merngekritem. E wau di uratosioqnem. Deqa tamo bei a nunjo ambleq di padalqas di ijo une na sai. ²⁸ O Kristen gate, ningi nunjo segi segi so geregere taqatosib Qotei aqa tamo ungasari nanji dego geregere taqatnjroqniy. Qotei aqa tamo ungasari nanji di kaja du du bul. Qotei na aqa ñiri Yesus Kristus aqa lej aiyej qaji dena nanji awainjrej. Deqa ningi nanjo gate bole sosibqa nanji geregere taqatnjroqniy. Wau di Mondor Bole na ningi engej. ²⁹ E qalie, e ningi uratngitqa gisan anjam maro tamo qudei nanji nunjo ambleq aisib Qotei aqa tamo ungasari nanji ugeugeinjroqnaq. Bauñ juwan na kaja nanji ugeugeinjroqnaq dego kere. ³⁰ Nunjo ambleq dena dego tamo qudei nanji tigelosib Qotei aqa anjam bole olo bubulyoqnsibqa gisan anjam maroqnaq. Nanji degyqab. Di kiyayaqa? Tamo ungasari Yesus dauryeqnub qaji nanji qusibqa Qotei aqa anjam bole ulontosib olo gisan tamo nanji di daurnjrqajqa deqa. ³¹ Deqa ningi geregere ñam atoqniy. Osib ijo anjam e bati gaigai ningi merngoqnem qaji deqa are qaloqniy. Agi wausau qalub e ningi koba na sosimqa qolo ti qanam ti Qotei aqa anjam ningi merngoqnsim akamoqnem. E wau di uratosioqnem. Ningi ijo anjam deqa geregere are qaloqniy.

³² “Bini e ningi Qotei aqa banq di atitqa a na ningi geregere taqatngwas. Qotei a ningi qa are boleiey anjam di ningi singila na ojesoqnaq anjam dena ningi singilatngwas. Amqa inji bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanji enjrqqa marej qaji di ningi oqab.

³³ “E silali qa ti gara qa ti tamo bei ñilyosioqnem. ³⁴ Ningi qalie, e inji bei qa truquoqnsimqa e segi wauoqnsim ijo inji awaiyoqnem. Osim tamo nanji e koba na soqnem qaji nanji dego inji anainjroqnem. ³⁵ Kumbra kalil e nunjo ambleq di yoqnem qaji di ningi segi unoqneb. Kumbra di ningi dauryosib yoqniy. Kumbra agiende. Ningi

waukobaoqnsibqa tamo ungasari singila saiqoji unub qaji nanngi aqaryainjroqniy. Ningi Tamo Koba Yesus aqa anjam nami marej qaji deqa are qaloqnsib degsib wauoqniy. Agi Yesus a segi nami endegsi marej, ‘Tamo bei na tamo bei ingi yqas di tamo ingi oqas qaji a areboleboleiyqas. Ariya tamo dena ingi yqas qaji a olo tulan areboleboleiyqas.’”

³⁶ Pol na Efesus Kristen gate nanngi anjam degsi minjrsiq koboonaqa singa pulutosiqa nanngi koba na Qotei pailyeb. ³⁷ Pailyo koboonaqa gate nanngi akamkobaoqnsib Pol soqonyosib kundoqyoqneb. ³⁸ Pol na minjrej, “Ninggi ijo ulatamu olo unqasai.” Aqa anjam deqa nanngi are tulan gulbeinjrej. Onaqa nanngi na iga suweigonab iga alile aisim nanngi uratnjrsim qobun gogetosim aiyem.

21

Pol a qobun na Jerusalem aiyaqnej

¹ Iga qobun na aisim Kos nui bunyosim nebeonaqa Rodes nuiq di tiryonam olo nebeej. Nebeonaqa iga Rodes nui uratosim aisim Patara qureq di tiryem. ² Dia qobun bei Fonisia sawaq aiqa laqnaqa iga qobun di gogetosim aiyem. ³ Iga qobun na aisim Saiprus nui jojomyosim ban qonanq waiyosim bunyosim aiyem. Aisim Siria sawa bunyosim Tair qureq di tiryem. Tiryonamqa tamo qobunq di wauo qaji nanngi na ingi ingi kalil wanjarosib mandamq di atelerjeb. ⁴ Qure dia iga Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjrsimqa bati 7 nanngi koba na soqnem. Sonamqa Qotei aqa Mondor na anjam ubtosiqa nanngi endegsi minjrej, “Pol a Jerusalem dia gulbe koba itqas.” Degsi minjrnaq qusibqa Pol wainyoqneb, “Ni Jerusalem aiyaim.” Onaqa Pol na kamba minjroqnej, “Sai. E Jerusalem aiqai.” ⁵ Onaqa bati 7 koboonaqa iga Pol koba na qure di uratosim qobun gogetqa marsim alile aiyem. Yesus aqa tamo kalil nanngo unja ti angro ti nanngi na iga suweigosib alile aisim dia iga koba na singa pulutosim Qotei pailyem. ⁶ Pailyo koboonaqa iga nanngi ban ojsimqa minjrem, “Ninggi bole soqniy.” Onaqa nanngi na iga mergeb, “Ninggi aiyiy.” Degsib mergonab iga qobun gogetonamqa nanngi olo puluosib nanngo qureq gileb.

Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a anjam bei Pol minjej

⁷ Ariya iga qobun na Tair qure uratosim aisim Tolemes qureq di tiryem. Tiryosim dia Yesus aqa tamo ungasari nanngi itnjrsimqa bati qujai nanngi koba na soqnem. ⁸ Nebeonaqa iga Tolemes qure uratosim walwelosi aisim Sisaria qureq di brantem. Brantosim Yesus aqa anjam maro tamo Filip aqa tal gogetosimqa a ombla soqnem. Nami Jerusalem dia tamo 7 nanngi ingi jeiyo wau enjreb deqaji bei agi Filip. ⁹ Filip aqa angro sebin qolqe nanngi a ombla soqneb. Nanngi Qotei aqa medabu o qaji unja.

¹⁰ Bati qudei iga Sisaria qureq di sonamqa Qotei aqa medabu o qaji tamo Agabus a Judia sawaq dena walwelosiq gagoq bej. ¹¹ Bosiqa Pol aqa alalag yayosiqa qombilgej. Qombil aqa utru agiende. Agabus na Pol aqa alalag osiq aqa segi ban ti singa ti alalag dena qosej. Osiqa mergej, “Mondor Bole na e endegsi merbqo, ‘Jerusalem dia Juda nanngi na tamo alalag endi tigeqnu qaji aqa singa ti ban ti endegsib qosqab. Qosisib a osi gilsib tamo Juda sai nanngo banq di atibqa nanngi na a ugeugeiyqab.’”

¹² Onaqa iga Agabus aqa anjam di qusimqa tamo ungasari qudei qure dia soqneb qaji nanngi iga ti Pol minjoqnem, “Ni Jerusalem aiyaim.” ¹³ Onaqa Pol na iga mergej, “Ninggi kiyaga akamoqnsib are gulbetetbeqneb? E Tamo Koba Yesus aqa ñam qa tonto talq di waibqab di kere. Aqa ñam qa e lubib moiqai di kere. E gulbe di uratqasai. E itqai.” ¹⁴ Pol a degsi gago anjam quqwa uratosiq mergonaqa iga na olo saidyosai. Iga marem, “Unqum. Pol a Tamo Koba aqa areqalo dauryosim Jerusalem aiyem.”

Pol a Jerusalem di brantej

¹⁵ Bati qudei koboonaqa iga Jerusalem aiqa marsimqa gago ingi ingi kalil gereiyosim tigelosim aiyem. ¹⁶ Aiqa yeqnam Sisaria tamo qudei Yesus dauryoqneb qaji nanngi na iga suweigosib koba na aisim Jerusalem di brantem. Brantosim nanngi na iga tamo bei aqa ñam Nason aqa talq di uratgeb. Deqa iga Nason ombla aqa talq di soqnem. Nason a nami koba Yesus dauryoqnsiq soqnej. Aqa qure utru Saiprus. ¹⁷ Iga Jerusalem di brantonamqa

Yesus aqa tamo ungasari dia soqneb qaji nanngi na iga nugsibqa tulan areboleboleinjrnaqa iga osib geregeregeb.

¹⁸⁻¹⁹ Nebeonaqa iga Pol dauryosim Jems unqajqa gilem. Gilsim Kristen gate kalil nanngi Jems koba na koroesonabqa Pol a nanngi kaiyeinjrej. Osiqa wau kalil Qotei a Pol aqa ban na sawa bei beiq di tamo ungasari nango ambleq di yoqnej qaji deqa nanngi sainjrej.

Kristen gate nanngi na Pol minjeb, “Ni atra tal miligiq gile”

²⁰ Onaqa Kristen gate nanngi Pol aqa anjam di qusibqa tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa ñam soqtoqneb. Osib Pol minjeb, “O gago was Pol, ni qalie, Juda tulan gargekoba nanngi Yesus qa nango areqalo singilateqñub. Nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa dego singilaeqñub. ²¹ Deqa tamo qudei na Juda nanngi endegsib minjreqñub, ‘Pol na Juda tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi Moses aqa dal anjam dauryqa saidnjreqnu. Osiqa nanngi endegsi minjreqnu, “Nungo angro nanngi mulun breinjraib. Kumbra kalil Moses a nami ninngi dauryqa merngej qaji di uratij.” ’ O Pol, tamo qudei na Juda nanngi degsib minjreqñub. ²² Juda nanngi quqwab, ni Jerusalem bonum. Deqa iga kiyerqom? ²³ Od, iga qalieonum. Iga ni endegsi mermim ni degye. Gago ambleq endi Juda tamo qolqe unub. Nanngi nami gago Juda kumbra dauryosib Qotei pailyqa osib nango gate banga ti me junngum ti urateb unub. ²⁴ Deqa ni nanngi joqsim atra tal miligiq gilsim une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanngi koba na dauryosib yij. Osim wagme awaiyetnjrimqa nanngi na Qotei atraiyosib nango gate banga ti me junngum ti joqwab. Ni degyimqa Juda tamo kalil nanngi ino kumbra di unsib endegsib qalieqab, ‘Bole, Pol a dego Moses aqa dal anjam dauryo qaji tamo. Anjam nanngi a qa mareqñub qaji di bolesai.’ ²⁵ Ariya Pol, ni qalie, iga nami anjam bei nengrenyosim sawa bei bei qaji nanngoq qarinyem. Nanngi di Yesus qa nango areqalo singilateb qaji. Iga anjam endegsim qarinyem, ‘Ninngi gisan qotei atrainjro qaji ingi bei uyoqnaib. Wagme lenj ti uyoqnaib. Wagme sil na kakro tontnjrnab moreneb qaji di uyoqnaib. Sambala kumbra dego yoqnaib.’ Iga nami anjam degsim qosisim nengrenyosim nanngoq qarinyem.” ²⁶ Onaqa Pol na tamo qolqe nanngi di joqsiqu nebeonaqa atra tal miligiq gilsiq une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di nanngi koba na dauryosib yeb. Osiqa atra tamo nanngi minjrej, “Une kobotqajqa bati koboamqa iga gago segi segi wagme osim Qotei atraiyqom.”

Juda tamo qudei nanngi atra tal miligiq di Pol ojob

²⁷⁻²⁸ Une kobotqajqa bati 7 di koboqa laqnaqa Juda tamo qudei Esia sawaq dena beleneb qaji nanngi Pol a atra tal miligiq di sonaq unsibqa a ojob. Ojsib leleñoqnsib tamo ungasari kalil nanngo areqalo ugetetnjrqqa marsibqa Pol aqa jejamuq di une qamsib minjreb, “O Israel tamo ungasari, ninngi kalil bosib iga aqaryaigiy. Pol a sawa sawa kalilq di iga Juda qa ti Moses aqa dal anjam qa ti atra tal qa ti misilij anjam mareqnaqa tamo ungasari kalil nanngi queqñub. Di segi sai. A dego Grik tamo qudei nanngi joqoqnsiqu koba na atra tal miligiq gileqñub. Aqa kumbra dena a na Qotei aqa atra tal ugeteqnu.” ²⁹ Nanngi degsib mareb. Di kiyaaqa? Nami Efesus tamo bei aqa ñam Trofimus a Pol omba Jerusalem dia laqñabqa unjrsib are qaleb, “Pol a tamo di osiqa atra tal miligiq gilej.”

³⁰ Onaqa tamo ungasari kalil Jerusalem di soqneb qaji nanngi anjam di qusibqa minjin oqetnjrnaqa gurgur ti koroosib Pol ojob. Ojsib girinyosib atra tal oqeq atsib atra tal aqa siranme kalil kabutelejob.

Rom qaja tamo nanngi bosib Pol olo eb

³¹ Onaqa nanngi Pol moiyoqqa marsibqa ban na qaloqneb. Qaleqñabqa Rom qaja tamo nango gate koba a anjam endegsi quej, “Jerusalem endia tamo ungasari kalil nanngi minjin ani oqetnjreqnu.” ³² A degsi qusiqa aqa qaja tamo qudei nango gate nanngi ti joqsiqu gurgurosib tamo ungasari nango ambleq ainabqa unjrsibqa Pol qalqa urateb. ³³ Onaqa qaja tamo nango gate koba a bosiqu Pol ojsiqu aqa qaja tamo nanngi minjrej, “Sil singila kokba aiyel osi bosib a tontij.” Onaqa nanngi bosib Pol tontonabqa qaja tamo nango gate koba a na tamo ungasari kalil nanngi endegsi nenemnjrej, “Tamo endi yai? A une kiye

yqo deqa ningi a qaloq nab?" ³⁴ A nangi degsi nenemnjrnaqa nangi olo lelenkobaoqnsib anjam utru segi segi marelenjoqneb. Qudei nangi anjam bei maroqneb. Qudei nangi anjam bei maroqneb. Nangi degsib marelenjoqnsib ariya nangi Pol aqa une geregere ubtosib marqa keresai. Deqa qaja tamo nanggo gate koba a na aqa qaja tamo nangi minjrnaqa nangi Pol osib nanggo neio talq osi gileb. ³⁵⁻³⁶ Osi giloqnsib nanggo neio tal jojomyeq nabqa tamo ungasari kalil nangi minjin ani oqetnjrnaqa nangi daurnjroqnsib murqumyoqnsib maroqneb, "Ningi na Pol qalsib moyotiy." Nangi degsib maroqneb deqa qaja tamo nangi na Pol soqtosib nanggo qawarq di atsib osi giloqneb.

Pol a tigelosiq Yesus aqa anjam palontej

³⁷ Nangi Pol osi giloqnsib nanggo neio tal gogeq di atqa laq nabqa Pol a Grik anjam na qaja tamo nanggo gate koba endegsi nenemyej, "E ni anjam bei mermqa kere e?" Onaqa minnej, "Ni Grik anjam qalie e?" ³⁸ E endegsi are qalonum. Ni Isip tamo bei nami Rom ti qotqa marsiq tigelosiq qaja tamo 4,000 joqsia wadau sawaq di laqnej qaji agi ni edegonum." ³⁹ Onaqa Pol na minnej, "E tamo di sai. E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a qure kobaquja. A Silisia sawaq di unu. Deqa ni mare. E na tamo ungasari kalil endi anjam bei minjrqa kere e?" ⁴⁰ Onaqa qaja tamo nanggo gate koba a na Pol odyonaqa tetaq di tigelosiq aqa ban soqtonaqa tamo ungasari kalil nangi kiri kirionabqa Hibru anjam na endegsi minjrej,

22

¹ "O ijo was ti ijo abu ti e kamba anjam bei merngit quiy." ² Pol a Hibru anjam na nangi degsi minjrnaqa nangi torei kiri kiriosib sonab olo endegsi minjrej, ³ "E Juda tamo. Ijo qure utru Tarsus. Tarsus a Silisia sawaq di unu. E dia nambabonam ijo ai abu nangi na e Jerusalem osi bonabqa e endia tamo kobaqujaem. Kobaqujaosimqa Gamaliel aqa skul kobaq di soqnem. Sonamqa Gamaliel na gago moma nanggo dal anjam geregere plaltosiq osorboqnej. Deqa e Qotei aqa kumbra dauryqajqa tulanj singilaoqnem. Agi bini ningi Qotei aqa kumbra dauryqajqa singilaeq nub dego kere. ⁴ E na tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nangi moyotnjrqa maroqnsim nangi tulanj ugeugeinjroqnsim tontnjroqnsim tonto talq di breinjroqnem. ⁵ Ningi na Juda tamo kokba ti atra tamo gate a ti nangi nenemnjribqa ijo kumbra deqa ningi saingwab. Agi e atra tamo gate endegsi minjem, 'Ni anjam bei nengrenyosim ebimqa e anjam di osiy gilsiy Damaskus qureq di Juda gate kokba nangi enjrqai. Enjritqa nangi na anjam di sisiosib e odbibqa tamo ungasari Yesus qa nanggo areqalo singilateq nub qaji nangi ojelenosiy joqsiy bosiy Jerusalem endia tonto talq di breinjrqai.' E degsim atra tamo gate minjem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

⁶⁻⁷ "Deqa e walwewosi gilsim Damaskus jojomyeq namqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge na aisiq ijo ulatamuq di tulanj rianonaqa e ulonjosim mandamq di neiem. Neiesosim kakro bei brantonaq quem. A endegsi merbej, 'O Sol, ni kiyaa e ugeugeibeqnum?' ⁸ Onaqa e na kamba minjem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaqa merbej, 'E Yesus Nasaret qaji agi ni na ugeugeibeqnum.' ⁹ Tamo e ombla soqneb qaji nangi dego pulonj di uneb. Ariya anjam Yesus na merbej qaji di nangi poinjrosai.

¹⁰ "Onaqa e na olo Yesus minjem, 'O Tamo Koba, e wau kiye yqai?' Onaqa Tamo Koba a na merbej, 'Ni tigelosim Damaskus gilsim dia tamo bei itqam. Wau e ni emqai qaji di a na ubtosim mermqas.' ¹¹ Pulonj di tulanj rianosiq nam qamotbonaqa e nam ambruibonaqa nam atqa keresai. Deqa tamo nangi e ombla soqneb qaji nangi ijo ban ojsib e babanbosib Damaskus osi gileb.

¹² "Damaskus dia tamo bei soqnej aqa nam Ananias. A Qotei aqa dal anjam dauryoqnej qaji. Juda tamo ungasari kalil Damaskus di soqneb qaji nangi a qa maroqneb, 'A tamo bolequja.' ¹³ E Damaskus gilsim di sonamqa Ananias na e itbosiq ijo areq di tigelosiq merbej, 'O ijo was Sol, ino namdamu olo poimeme.' Degsi merbonaqa bati qujai deqa ijo namdamu poibonaqa e olo nam atsim Ananias aqa ulatamu unem. ¹⁴ Onaqa Ananias

na olo merbej, 'Gago moma nanjo Qotei a ni gilmqo. Ni aqa areqalo qalieosim Yesus unsim aqa medabuq na anjam bei quqwajqa deqa ni gilmqo. Yesus a kumbra bole tiñtin yeqnu qaji tamo. ¹⁵ Deqa ni aqa anjam mare mare laqnsimqa kumbra ni unem qaji ti anjam ni quem qaji deqa ti tamo ungasari kalil nanji sainjroqne. ¹⁶ Deqa ni tariñaim. Ni urur tigelosim yanso ame. Osim Yesus aqa ñam metosim pailye. Yimqa Qotei na ino une kalil kobotetmqas.' Ananaias na e degsi merbej.

Pol a nami sawa bei bei qaji nanjoq gilej deqa saej

¹⁷⁻¹⁸ "Bati bei e olo Jerusalem bosimqa atra tal miligiq di Qotei pailyoqnsimqa e ñeio bulosim Yesus unem. Yesus unnamqa merbej, 'Ni Jerusalem endia ijo anjam maroqnqam di Juda nanji ni quetmoqnqasai. Deqa ni Jerusalem endi saim. Ni urur tigelosim Jerusalem uratosim gile.' ¹⁹⁻²⁰ Onaqa e na Yesus minjem, 'O Tamo Koba, Juda nanji qalie, nami e nanjo Qotei tal miligiq giloqnsimqa tamo ungasari ni qa nanjo areqalo sinjilatoqneb qaji nanji ojeleñoqnsim toqon na ñumoqnsim tonto talq di breinjroqnem. Nanji ino wau tamo Stiven meniñ na qaleqnabqa e jojom di tigelosim tamo nanji a qaloqneb qaji nanjo gara jugo taqatesosim endegsi minjroqnem, "Ninji keretosib Stiven qalonub moiqa." Ijo kumbra di Juda nanji qalie.' ²¹ Onaqa Yesus na e olo merbej, 'Ni gile. E ni qarimiq na sawa isaq gilsim dia sawa bei bei qaji nanji ijo anjam minjroqnqam.' "

Pol a na qaja tamo nanji minjrej, "E Rom tamo"

²² Pol a tamo ungasari nanji anjam degsi minjroqnsiq a sawa bei bei qaji nanjoq gilqa marnaqa anjam qujai di nanji qusib minjin ani oqetnjrnaqa tulañ leleñoqnsib maroqneb, "Pol a qalib moiym. Tamo deqaji mandamq endi olo saiq." ²³ Nanji degsib maroqnsib murqumyoqnsib nanjo gara jugo piqteleñoqnsib nanjo ban na wi ramboiyoqnsib breiyeqneb goge oqoqnej. ²⁴ Onaqa qaja tamo nanjo gate koba a na aqa qaja tamo nanji minjrej, "Ninji Pol osib nunjo ñeio tal miligiq di bu toqon na kumbainyiy. Kumbainyosib nenemyibqa aqa une kiye qa tamo ungasari nanji murqumyoqnsib a qalib moiqajqa mareqnub di a na geregere merbimqa e quqwai." ²⁵ Onaqa qaja tamo nanji Pol sil na tontosib kumbainyqa laqnabqa a na qaja tamo gate bei jojom di tigelesoqnej qaji di minjej, "E Rom tamo. Deqa ninji ijo une mati qalieosaisib e laña kumbainbqab di kumbra bole kiyoy?"

²⁶ Onaqa qaja tamo gate dena Pol aqa anjam di qusiq a qaja tamo nanjo gate koba aqa areq gilsiq nenemyej, "Pol a Rom tamo. Deqa ni a kiyeryqam?" ²⁷ Degsi nenemyonaq qusiq aqa areq gilsiq minjej, "Ni merbe, ni bole Rom tamo e?" Onaqa Pol na minjej, "Od. E Rom tamo." ²⁸ Degsi minjnaqa qaja tamo nanjo gate koba dena olo Pol minjej, "E silali kobaquja waiyonamqa deqa nanji na e Rom tamo ateb." Onaqa Pol na kamba minjej, "E silali waiyosai. Ijo ai abu nanji Rom qaji deqa e Rom tamo tiñtin." ²⁹ Onaqa qaja tamo nanji Pol aqa anjam di qusib a kumbainyqa urateb. Qaja tamo nanjo gate koba a dego Pol aqa anjam di qusiq a ulaej. Di kiyayaqa? A na aqa qaja tamo nanji minjrnaja Pol sil na tonteb deqa.

Pol a Juda tamo kokba nanji anjam minjrej

³⁰ Onaqa nebeonaqa Juda nanji na une kiye Pol aqa jejamuq di qametoqneb di qaja tamo nanjo gate koba a qalieqa marsiq aqa Pol osiq sil palontetosiq atra tamo kokba ti Juda tamo kokba ti nanji metnjrnaq bosib koroonaqqa Pol osiq aqa nanjo ulatamuq di tigeltej.

23

¹ Onaqa Pol a Juda tamo kokba nanji koqnjrnsiq endegsi minjrej, "O ijo was ninji quiy. E nami Qotei aqa ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnem agi bini yoqnsim unum. Deqa e are gulbe saiqoji." ² Onaqa atra tamo gate aqa ñam Ananaias a Pol aqa anjam di qusiq a tamo nanji Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanji minjrej, "Ninji Pol aqa medabuq di qaliy." ³ Onaqa Pol na Ananaias minjej, "Qotei na ni dego lumqas. Ni ñamtañ babanj di ñam qaq na limo bul. Deqa ino uno boledamu ariya ino are miligi jigat. Agi ni Moses aqa

dal anjam dauryosim ijo une qalieqajqa tigeltbonum. Osim ni olo Moses aqa dal anjam gotranjyosim nanği ijo medabuq di lubqajqa minjronum. Di kumbra uge.”

⁴ Onaqa tamo nanği Pol aqa areq di tigelesoqneb qaji nanği aqa anjam di qusibqa minjeb, “Ni kiyaaq Qotei aqa atra tamo gate degsi misilinyonum?” ⁵ Degsib minjnabqa Pol na minjrej, “O ijo was, tamo endi a atra tamo gate di e qaliesai. Deqa e anjam grotonum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, ‘Ninği nunğo gate koba a anjam uge minjaib.’”

⁶ Juda tamo kokba awesoqneb qaji nanğo ambleq di Sadyusi tamo ti Farisi tamo ti soqneb. Pol a di qalieosiq deqa lelenosiq minjrej, “O ijo was ninği quiy. E Farisi tamo. Ijo abu a dego Farisi tamo. Deqa e endegsi are qalonum, tamo kalil moreño qaji nanği mondoñ olo subq na tigelqab. E anjam deqa ijo areqalo tulañ singilateqnum. Anjam deqa qujai nanği na e ojsib nunğo ñamdamuq di tigeltbonub.”

⁷ Pol na nanği degsi minjrnaqa Farisi ti Sadyusi ti nanği poelenosib ñirinğobaeb. ⁸ Di kiyaaq? Sadyusi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği olo subq na tigelqasai. Lañ anğro saiqoji. Mondor dego saiqoji.” Ariya Farisi nanği mareqnub, “Tamo moreño qaji nanği subq na tigelqab. Lañ anğro unub. Mondor nanği dego unub.” ⁹ Deqa nanği kalil poelenosib ñirinğobaosib murqumyoqneb. Onaqa Farisi nanğo dal anjam qalie tamo qudei nanği tigelosib singila na mareb, “Iga Pol aqa anjam quonum di a une saiqoji. Mondor bei na kiyo lañ anğro bei na kiyo anjam minjjoqa a degsi marqo.” ¹⁰ Nanği degsib marnabqa qoto anjam tulañ kobaej. Onaqa qaja tamo nanğo gate koba a di unsiqa are qalej, “Nanği Pol aqa jejamu tulañ ugeugeiyqab.” A degsi are qalsiqa ulaosiq aqa qaja tamo nanği metnrnaqa bosib Juda nanğo bañq dena Pol yainjrsib nanğo ñeio talq olo osi gileb.

¹¹ Gilsib di sonab nebeosiq olo qoloonaaq Tamo Koba a bosiq Pol aqa areq di tigelosiq minjej, “Ni are singilatime. Ulaaim. Ni Jerusalem endia ijo anjam singila na mareqnum dego kere ni Rom gilsim dia ijo anjam minjroqnqam.”

Juda tamo qudei nanği Pol qalsib moiyoqajqa anjam qoseb

¹² Onaqa olo nebeonaqa Juda tamo qudei nanği koroosibqa are qujaitosib anjam endegsib qoseb, “Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqosaisosimqa iga inği ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqosimqa bati deqa iga olo inği ti ya ti uyqom.” ¹³ Juda tamo 40 nanği anjam degsib qoseb. ¹⁴ Osib Juda gate nanği ti atra tamo kokba ti nanğoq gilsib minjreb, “Iga anjam endegsi qosonum. Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole sai. Deqa iga Pol moiyoqosaisosimqa iga inği ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moiyoqosimqa bati deqa iga olo inği ti ya ti uyqom. Iga anjam degsi qosonum. ¹⁵ Deqa ninği ti Juda tamo kokba kalil nanği ti endegyiy. Ninği na qaja tamo nanğo gate koba a minjiy, ‘Ni Pol osau. Osbamqa iga olo koroosimqa aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Ninği na qaja tamo nanğo gate koba a degsib minjibqa a Pol osi bosim nunğoq di brantosaisoqnimqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.”

¹⁶ Onaqa Pol aqa jaja aqa ñiri a nanğo anjam di qusiqa tigeluqajatosiq qaja tamo nanğo ñeio talq gilsiq anjam di Pol minjej. ¹⁷ Minjnaq qusiqa qaja tamo gate bei metonaq aqa areq bonaq minjej, “Ni anğro wala endi osim nunğo gate koba aqa areq osi aiyimqa a na anjam bei minjqas.” ¹⁸ Onaqa qaja tamo gate dena anğro wala di osiqa aqa gate koba aqa areq osi aisiqa minjej, “Tonto tamo Pol a na e merbqo, ‘Ni anğro wala endi osi aiye.’ Degbqo deqa agi ino areq osi bonum. A ni anjam bei mermqas.”

¹⁹ Onaqa qaja tamo nanğo gate koba a na anğro wala di bañ titosiqa kiñala sasalosiq nenemyej, “Ni anjam kiye merbqam?” ²⁰ Onaqa minjej, “Juda tamo kokba nanği anjam bei kereteb. Nanği na ni endegsib mermqab, ‘Nebe ni Pol gagoq osau. Osbamqa iga koroosim aqa anjam geregere qusim aqa une qalieqom.’ Nanği ni degsib mermqab. ²¹ Deqa ni nanğo anjam di quetnrnaim. Tamo 40 nanği anjam endegsib qosisib maronub, ‘Iga Pol qalsim moiyoqom. Gago anjam di iga bole dauryqom. Iga uratqasai bole

sai. Deqa iga Pol moyotosaisosimqa iga ingi ti ya ti mati uyqasai. Iga Pol qalsim moyotosimqa bati deqa iga olo ingi ti ya ti uyqom.’ Nanngi anjam degsib qosonub. Deqa bini nanngi gamq di tariñeqnub. Ni na Pol osi aiyonimqa gamq di nanngi Pol qalsib moyotqab.”²² Onaqa qaja tamo nanngo gate koba a angro wala aqa anjam di qusiqa minnej, “Ni gile. Ni anjam degsi merbonum di tamo qudei minjraim. Torei tent.”

Nanngi na Pol qarinyonabqa Rom nanngo gate Feliks aqaq gilej

²³ Osiqa a na aqa qaja tamo gate aiyel nanngi metnjrnaqa aqa areq bonab minjrej, “Ninggi na qaja tamo 200 singa na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo 200 an osi laqñub qaji nanngi ti qaja tamo 70 hos na walwelo qaji nanngi ti minjribqa nanngi bini qolo señ bati 9 Pol osib Sisaria qureq gilqab. Ninggi na endegsib minjriy, ‘Nunngo walwelqajqa ingi ingi gereiyosib soqniy.’”²⁴ Osiqa olo nanngi aiyel minjrej, “Ninggi Pol aqa hos qudei dego gereiyib soqñem. Pol a hos goge di awoamqa ninggi na geregere taqatosib osi gilsib Rom nanngo gate Feliks aqa talq di brantiy.” Qaja tamo nanngo gate koba a na nanngi aiyel degsi minjrej.²⁵ Osiqa anjam bei endegsi nengrenyej,

²⁶ “O Gate Koba Feliks, ijo ñam Klodius Lisias. E qaja tamo nanngo gate koba. Ijo anjam endi ni sisiyqajqa deqa e nengrenyosim inoq qarinyonum. O kaiye.²⁷ Tamo agi inoq osi bonub qaji aqa ñam Pol. Juda nanngi na a ojsib moyotqa laqñabqa e ijo qaja tamo nanngi ti aisim Juda nanngo banq dena yainjrem. E qalieem, Pol a Rom tamo. Deqa e na a aqaryayosim nanngo banq dena yainjrem.²⁸ Nanngi Pol aqa jejamuq di une kiye qametoqñeb di e qalieqa osimqa Pol osi aisim Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelttem.²⁹ Tigeltonamqa nanngi anjam gargekoba mareleñeqñabqa e qusimqa endegsi poibej, Juda tamo kokba nanngi nanngo segi dal anjam qa maroqñsib deqa Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb. Nanngi Pol aqa une kobaquja bei babtosai. Deqa e na a lanja moyotqa keresai. Tonto talq di lanja waiyqa keresai dego. E degsi poibej.³⁰ Ariya bini e quonum, nanngi Pol qalsib moyotqajqa anjam qosonub. E di qusim deqa agi Pol inoq qarinyonum. E na tamo nanngi Pol aqa jejamuq di une qameteqñub qaji nanngi endegsi minjrqai, ‘Ninggi Sisaria qureq gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa une geregere minjib a quqwas.’”

³¹ Qaja tamo nanngo gate koba a anjam degsi nengrenyej. Onaqa aqa qaja tamo nanngi aqa medabu dauryosib qolo Pol osib Antipatris qureq osi gilsib dia ñereñeb.³² Nebeonaqa qaja tamo singa na walwelo qaji nanngi ti qaja tamo an osi laqñeb qaji nanngi ti Antipatris qureq dena olo puluosib Jerusalem aisib nanngo ñeio talq di soqñeb. Onaqa qaja tamo hos na walwelo qaji nanngi segi Pol suweiyosib torei Sisaria qureq osi gileb.³³ Osi gilsibqa nanngo gate koba aqa anjam nengrenyej qaji di Feliks yosib Pol osib aqa ulatamuq di tigeltteb.³⁴ Onaqa Feliks a anjam di sisiyosiqqa Pol nenemyej, “Ni sawa qabe qaji?” Onaqa Pol na minnej, “E Silisia sawa qaji.”³⁵ Degsi minjnaqa Feliks na olo minnej, “Tamo nanngi ino jejamuq di une qameqñub qaji nanngi babqa e ino anjam geregere quqwai.” Osiqa qaja tamo nanngi minjrnaqa nanngi na Pol osib tamo koba Herot aqa talq di waiyosib taqatoqñeb.

24

Juda nanngi Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb

¹ Bati 5 koboonaqa atra tamo gate Ananias a ti Juda gate qudei ti nanngo anjam taqyo tamo bei aqa ñam Tertulus a ti Sisaria qureq gileb. Gilsib Feliks aqa ulatamuq di tigelosibqa Pol aqa jejamuq di une qametoqñeb.² Onaqa Feliks na Pol metonaq warum miligiq bosiqqa aqa ulatamuq di tigelesonaqa Tertulus a Pol aqa jejamuq di une qametqa osiqa Feliks minnej, “O Gate Koba Feliks, ni gago sawa endi geregere taqateqñum deqa bini iga bole unum. Iga qoto saiqoji. Ni iga geregere aqaryaigoqñsimqa gago gulbe kalil kobotetgeqñum.³ Deqa iga ni qa tulan areboleboleigeqñana ino ñam soqteqñum.

⁴ “E anjam olekoba ni mermqasai. Ni asgimo uge. Deqa ni gago anjam truquyala endi que.⁵ Iga tamo endi uneqñum, a tamo uge. A kumbra uge uge yoqñsiqa Juda

tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngo ambleq di qoto tigelteqnu. Osiqa nanngi pupoinjroqnsiqa minjreqnu, 'Ninggi gago Juda kumbra uratosib olo Nasaret tamo a dauryiy.' ⁶⁻⁷ A na gago atra tal dego ugeteqnu. Deqa iga a ojsim gago segi dal anjam na aqa une qa pegiyqa laqnamqa qaja tamo nanngo gate koba Lisias a bosiqqa gago anjam gentosiqa gago banq dena Pol singila na yaigej. ⁸ Yaigosiqa mergej, 'Ninggi Pol qa anjam bei soqnimqa gilsib Rom nanngo gate Feliks aqa ulatamuq di mariy.' Deqa iga bosim ino ulatamuq endi Pol aqa une agi mermonum. Deqa Gate Koba Feliks, ni segi na Pol nenemyimqa une kalil iga aqa jejamuq di qameqnum qaji di bole kiyo sai kiyo di a segi na mermimqa ni quqwan." Tertulus a anjam degsiqa Feliks minjej.

⁹ Onaqa Juda tamo kalil nanngi tigelosib Tertulus aqa anjam di singilatosib mareb, "Aqa anjam di bole."

Pol a kamba Feliks aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹⁰ Onaqa Feliks a Pol aqa anjam quqwajqa osiq aqa banq soqtosiq Pol metonaqa a kamba tigelosiqqa Feliks minjej, "E qalieonum, ni wausau gargekoba sawa endi taqatesoqnem agi bini taqatejunum. Deqa e kamba ijo anjam mermqai. ¹¹ Ya ya endi e Qotei louqajqa Jerusalem aiyem. E aiyem bati 12 gilqo. Ni segi na Juda nanngi nenemnjrimqa degsib mermqab. ¹² E Jerusalem aisim di sosimqa e anjam na qotosaioqnem. Qoto tigeltoasioqnem dego. E qoto bei tigelteqnam Juda nanngi e nubosai. E atra talq di, Juda nanngo Qotei talq di, qure ambleq di dego lawo na soqnem. E kumbra uge bei yosaioqnem. ¹³ Deqa une kalil Juda nanngi ijo jejamuq di qameqnum qaji di bolesai. Nanngi ijo une bei ubtosib marqa keresai.

¹⁴ "Ijo une qujai agiende. E Yesus aqa gam dauryeqnum. Juda nanngi endegsib mareqnum, 'Yesus aqa gam bunuj dena tamo ungasari nanngi poeleneqnum.' O Gate Feliks, gam di qujai e dauryoqnsimqa gago moma nanngo Qotei qa loueqnum. Osim Moses aqa dal anjam kalil qa ti Qotei aqa medabu o tamo nanngo anjam kalil nami nenengrenyoqneb qaji deqa ti ijo areqalo singilateqnum. ¹⁵ Mondonj Qotei na tamo bole ti tamo uge ti nanngi olo subq na tigeltnjqas. Qotei qujai deqa e ijo areqalo singilatoqnsim subq na tigelto bati qa tariñoqnsim unum. Juda nanngi dego degyeqnum. ¹⁶ E subq na tigelto bati qa tariñeqnum deqa e bati gaigai Qotei aqa ñamgalaq di, tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di kumbra bole bole yoqnsim laqnum. Deqa e are gulbe sai qoji unum.

¹⁷ "E sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqnsim wausau qudei koboonaqa agi ya ya endi e Jerusalem aiyem. E silali qudei osi aisim Juda Kristen nanngi mam soqneb deqa enjrem. Silali qudei dego osim Qotei atraiyem. ¹⁸ Bati deqa e atra tal miligiq gilsim dia une kobotqajqa kumbra Moses a nami marej qaji di dauryosim yeqnamqa Juda nanngi na e nubeb. E tamo ungasari gargekoba joqsim atra tal miligiq gilosai. Osim qoto bei tigeltoasai dego. ¹⁹ Ariya Juda tamo qudei Esia sawaq dena Jerusalem aiyeb qaji nanngi na e ojeb. Deqa tamo nanngi di e qa anjam bei soqnimqa bosib ino ulatamuq endi tigelosib ijo une marqab. ²⁰ Nanngi bqasai di ni na Juda tamo agi endia tigelejunub qaji nanngi nenemnjre. Nenemnjrimqa e Jerusalem dia Juda tamo kokba nanngo ulatamuq di tigelesonam une kiye ijo jejamuq di iteb di ni mermqab. ²¹ Bole, ijo anjam qujai endeqa nanngi na ijo jejamuq di une qametbeb. E nanngo ulatamuq di tigelosim lelenosim endegsi minjrem, 'Tamo kalil moreño qaji nanngi mondonj olo subq na tigelqab. Anjam deqa qujai ningi na e tigeltonub.' " Pol a Feliks degsi minjej.

²² Feliks a nami tamo ungasari Yesus aqa gam dauryoqneb qaji nanngo kumbra qalieej. Deqa a na Juda nanngi endegsi minjrej, "Nunngo anjam di mati soqnem. Qaja tamo nanngo gate koba Lisias a bamqa ningi olo anjam di maribqa e qusiy gereiyqai." ²³ Osiqa qaja tamo gate bei minjej, "Ni na Pol osim tonto talq di waiyosim taqatesoqne. A gulbe bei yaim. Aqa was nanngi a unqa bosib ingi ingi qa aqaryaiyqa maroqñibqa ni na saidnjraim."

Pol a tonto talq di sonaqa wausau aiyel koboej

²⁴ Bati qudei koboonaqa Feliks aqa ñauñ Drusila wo tonto talq di brantosibqa Feliks na Pol metonaqa aqa areq bej. Drusila a Juda unja. Pol a bosiqqa tamo nanngi Kristus Yesus

qa nanggo areqalo singilatqajqa kumbra qa Feliks minjnaq quej. ²⁵ Kumbra bole tiñtin dauryqajqa ti tamo nanggo segi segi so geregere taqatqajqa ti Qotei na mondorj tamo nanggo une qa peginjraqajqa ti Pol na Feliks minjnaq quej. Qusiqa ulaosiq Pol minnej, “Ni mati aisim ino warumq di soqne. Bunuqna e bati atsiy ni metmit bosim anjam di olo plaltim e quqwai.” ²⁶ Feliks a bati gargekoba Pol aqa anjam quqwajqa metoqnej. Aqa anjam quqwajqa deqa segi metosaioqnej. A endegsi are qaloqnej, “E Pol metit a bosim silali ebimqa e tonto talq dena a uratqajqa deqa kiyo merbqas?” Osiq deqa metoqnej.

²⁷ Wausau aiyel koboonaqa Feliks a Judia sawa taqato wau di uratonaga tamo bei aqa ñam Porsius Festus a kamba Feliks aqa wau osiqa Judia sawa taqatesoqnej. Feliks na Judia nanggo are boletetnrqajqa deqa a Pol tonto talq di uratonag soqnej.

25

Pol a marej, “E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai”

¹ Festus a Judia sawaq aisiq Sisaria qureq di soqnej. Bati qalub koboonaqa a dena tigelosiqqa Jerusalem aiyej. ²⁻³ Aisiq di sonaga atra tamo kokba ti Judia tamo kokba ti nanggi bosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib Pol aqa jejamuq di olo une qamoqneb. Osib Festus minjeb, “Ni anjam qarinyim qaja tamo nanggi Sisaria qureq dena Pol osib Jerusalem osi beb. Osbab gago are boleqas.” Nanggi degsib Festus minjeb. Di kiyaaq? Nanggi nami anjam endegsib qoseb, “Qaja tamo nanggi Pol osi boqnbqqa gamq di iga Pol qalsim moiyoqom.” ⁴ Onaga Festus na kamba minjrej, “Pol a Sisaria dia tonto talq di unu. Bati qudei koboamqa e segi olo Sisaria gilqai. ⁵ Deqa niñgi Pol qa anjam bei soqnimqa niñgi na tamo ñam ti qudei giltjrib nanggi e daurbosib koba na Sisaria gilqom. Gilsim dia nanggi ijo ulatamuq di tigelosib Pol aqa une bei ubtosib merbib e quqwai.”

⁶ Festus a bati 8 o 10 Jerusalem di sosiqa olo puluosiq Sisaria gilej. Judia tamo qudei nanggi a dauryosib gileb. Nebeonaqa Festus a aqa awo jaram kobaq di awoosiqqa aqa qaja tamo nanggi minjrej, “Niñgi Pol osi boiy.” Minjrnaqa nanggi na Pol osi bosib Festus aqa ulatamuq di tigeltib. ⁷ Onaga Judia tamo Festus dauryosib Jerusalem dena beb qaji nanggi Pol kalilyosib Festus aqa ulatamuq di tigelosib une gargekoba Pol aqa jejamuq di qamelenoqneb. Nanggo anjam di utru saiqoji. ⁸ Onaga Pol a kamba marej, “E Judia gago dal anjam bei gotranjosaioqnem. E gago atra tal qa anjam uge bei marosaioqnem. E Rom nanggo mandor koba Sisar a dego kumbra uge bei yosaioqnem. Deqa e une saiqoji.”

⁹ Pol a degsi marnaqa Festus a Judia nanggo are boletetnrqajqa deqa Pol endegsi nenemyej, “Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?” ¹⁰ Onaga Pol na minnej, “E bini Sisar aqa awo jaram namoq endi tigelejunum. Endia ijo anjam marqai. Ni qalie, e Judia nanggi qa une bei yosai. ¹¹ Une kobaquja bei ijo jejamuq di soqnimqa unqum e moiqai. Ariya une kalil Judia nanggi ijo jejamuq di qameqnuq qaji di bolesaiamqa tamo bei na e laña osim nanggo banq di atqa keresai. Deqa e Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.” ¹² Pol na Festus degsi minjnaqa a warumq dena oqedosiqqa Rom tamo kokba qudei nanggi koba na anjam qairosib olo warum miligiq gilsiqqa Pol minnej, “Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqa maronum deqa e ni qarimmitqa Sisar aqaq gilqam.”

Festus na Agripa nenemyej, “Ni Pol kiyeryqam?”

¹³ Onaga bati qudei koboonaqa Rom nanggo mandor bei aqa ñam Agripa aqa jaja Bernaisi wo Festus unqajqa marsib Sisaria aiyeb. ¹⁴ Aisib bati gargekoba yala Sisaria di sonabqqa Festus na Agripa minnej, “Tamo bei aqa ñam Pol a nami Feliks na tonto talq di waiyej unu. ¹⁵ Deqa e Jerusalem di sonamqa Judia gate nanggi ti atra tamo kokba ti nanggi na Pol aqa jejamuq di une qamsib endegsib merbeb, ‘Ni Pol aqa une qa marsim ojsim ino qaja tamo nanggo banq di atimqa nanggi na qalib moiye.’ ¹⁶ Onaga e na kamba endegsi minjrem, ‘Iga tamo bei laña ojsim qaja tamo nanggo banq di atqa keresai. Rom gago kumbra degsi sosai. Tamo qudei nanggi tamo bei qa anjam soqnimqa nanggi mati aqa une ubtib qusimqa a kamba aqa anjam marqas di kere.’

¹⁷ “E na Juda nanği degsi minjrnəmqa nanği e daurbosib Sisaria beb. E tariņosai. Nebeonaqa nanği koroesonabqa e ijo awo jaramq di awoosim ijo qaja tamo nanği minjrnəmqa nanği Pol osi bosib ijo ulatamuq di tigeltēb. ¹⁸ Onaqa Juda nanği tigelosib Pol aqa jejamuq di une gargəkoba qameleņoqneb. E nami are qalem, nanği une kokba Pol aqa jejamuq di qamqab. Nanği degyosai. ¹⁹ Nanği nanġo segi louqa kumbra qa ħiriņoqnsib Pol ombla anjam titoqneb. Osib tamo bei qa dego anjam titoqneb. Pol a maroqnej, ‘Tamo di a moiyej olo ħambile unu. Aqa ñam Yesus.’ ²⁰ Onaqa e nanġo anjam deqa utru itqa yonam keresaiibonaqa Pol nenemyem, ‘Ni Jerusalem aisim dia ijo ulatamuq di tigelosim ino anjam olo marqa kere e?’ ²¹ E degsi Pol nenemyonəmqa a saidosiq merbej, ‘E mati tonto talq endi sqai. Sosiy bunuqna e Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Pol na e degsi merbonaqa e ijo qaja tamo nanği minjrem, ‘Niņgi Pol osib tonto talq di waiyosib taqatesoqniy. Bunuqna e Pol qariniytqa Sisar aqaq gilqas.’” ²² Festus a Agripa degsi minjnaqa Agripa na minjej, “E dego Pol aqa anjam quqwai.” Onaqa Festus na minjej, “Nebe ni aqa anjam quqwam.”

²³ Nebeonaqa Agripa Bernaisi wo gara wala boledamu jigsib koro sawaq beb. Qaja tamo nanġo gate kokba ti tamo ñam ti kalil nanği dego bosib koro sawaq di koroeb. Onaqa Festus na aqa qaja tamo nanği minjrnaqa nanği Pol osi bosib Agripa aqa ulatamuq di tigeltēb. ²⁴ Tigeltonab Festus na Agripa minjej, “O Mandor Agripa, Pol aģi osi bonub. Ni unime. Niņgi koroonub qaji dego Pol uniy. E Jerusalem di sonəmqa Juda kalil nanği murqumyoqnsib endegsib merboqneb, ‘Pol a moiyej. A olo mandamq endi sai.’ Nanği bosib Sisaria endia dego anjam degsib merboqneb. ²⁵ E Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai deqa e a laņa moiyoqna keresai. Ariya Pol na merbej, ‘E Mandor Koba Sisar aqa ulatamuq di tigelitqa a ijo anjam qusim gereiyetbqas.’ Onaqa e na Pol minjem, ‘Di kere. E ni qariniytqa Rom gilqam.’ ²⁶ O Mandor Agripa, e Pol aqa jejamuq di une bei unosai. Deqa e a qa anjam kiye neņgriņyit gago Tamo Koba Sisar aqaq gilqas? Laņa qariniyqai di Sisar a ħiriņqas. Deqa e Pol osi bosim ino ulatamuq endi tigeltōnum. Ni segi na Pol nenemyimqa aqa une bei babtīm niņgi kalil qusib merbibqa une deqa neņgriņyit Sisar aqaq gilqas. ²⁷ E are qalonum, tamo a une saiqoģi soqniņqa e laņa qariniyt Sisar aqaq gilqas di kumbra bolesai.”

26

Pol a Agripa aqa ulatamuq di tigelosiq anjam marej

¹ Onaqa Agripa na Pol minjej, “Ni kamba ino anjam marimqa e quqwai.” Degsi minjnaqa Pol na aqa baņ soqtosiq endegsi marej, ² “O Mandor Agripa, bini e ino ulatamuq endi tigelejunum. Une kalil Juda nanği ijo jejamuq di qameqnuq qaji di bolesai. Deqa e na kamba ijo anjam marit ni que. Yim e areboleboleibqas. ³ Gago Juda kumbra kalil di ni qalie. Iga gaigai anjam titeqnum qaji di ni dego qalie. Deqa ni ijo anjam endi quime. Ni asgimaiq.

⁴ “Juda kalil nanği e qa qalie unub. E anġro wala qa Judia sawa ti Jerusalem qure ti dia soqnem. ⁵ Nanği nami koba ijo kumbra qaliesoqneb. Nanği ni degsi mermqa are soqniņqa mermqab. Nanği qalie, e anġro wala qa Farisi nanġo ambleq di sosimqa nanġo kumbra dauryoqnem. Farisi nanġo kumbra di siņgila koba. Kumbra dena gago Juda kumbra kalil tulaņ buņyejunu. ⁶ Bini e iņgi bole bole Qotei a nami gago moma nanği enjrqa marej qaji di oqajqa tariņoqnsim unum. Utru deqa e ino ulatamuq endi tigelejunum. ⁷ Gago moma nanği di aģi Jekop aqa anġro 12 nanġo moma. Nanği e ti koba na iņgi bole bole di oqajqa tariņoqnsim qolo ti qanam Qotei qa loueqnum. O Mandor Agripa, utru deqa Juda nanği ijo jejamuq di une qametbeqnuq. ⁸ Kiyaya niņgi qudeī endegsib are qaleqnuq, ‘Qotei na tamo moreņo qaji nanği olo subq na tigeltiņqasai?’

⁹ “Bole, e segi nami Yesus Nasaret qaji aqa ñam ugeuģeiyōqnsim jeutosim laqnem. ¹⁰ E Jerusalem dia kumbra uģe di yoqnem. Atra tamo kokba nanği na e odbeqnaqba e Qotei aqa tamo uņgasari nanği oģeleņoqnsim tonto talq di breiņroqnem. Osim Juda gate nanği koba na areqalo qujaitosim maroqnem, ‘Nanği ñumsib moiyoqniy.’ ¹¹ E bati

gargekoba Juda nanjo Qotei tal kalil miligiq giloqnsimqa dia Yesus aqa tamo ungasari nanji ojelerjoqnsim ugeugeinjroqnem. E endegsi are qaloqnem, 'E nanji jaqatin koba enjritqa nanji ulaosib Yesus qoreiyosib aqa ñam misilinyqab.' Degsi are qaloqnsim nanji ugeugeinjroqnem. E nanji qa minjin ani oqetbeqnaqa nanji daurnjroqnsimqa qure isa isaq giloqnsim dia nanji itnjroqnsim ugeugeinjroqnem.

Pol a kiyersi Kristen tamo brantej deqa saej

¹²⁻¹³ "O Mandor Agripa, e degyeqnamqa bati bei atra tamo kokba nanji na e qar-ijbonabqa Damaskus qureq gilem. E gileqnamqa qanam jige pulonj singila koba minjal ti lanj goge na ijoq ainaq unem. A tulanj rianosiqa tamo e koba na walweloqnem qaji nanji ti iga suwantgej. Aqa rianj di seņ ti keresai. Rianj dena seņ aqa rianj tulanj bunyej. ¹⁴ Suwantgonaqa iga kalil ululoņosim mandamq di nerenem. E neiesosimqa tamo bei aqa kakro quem. A Hibru anjam na e endegsi merbej, 'O Sol, ni kiyaa e ugeugeibeqnum? Ni e ugeugeibeqnum dena ino segi jejamu dego ugeugeieyqnum. Ni qaja na ino jejamu qoruyqam dego kere.' ¹⁵ Onaqa e na minjem, 'O Tamo Koba, ni yai?' Onaqa a na merbej, 'E Yesus agi ni na ugeugeibeqnum qaji. ¹⁶ Deqa ni tigel. E ni giltmonum deqa ni ijo wau tamo sosimqa kumbra ni bini unonum qaji ti kumbra bunuqna osormoqnqai qaji ti deqa mare mare laqnqam. ¹⁷ Bunuqna e ni qarijnmitqa ni Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti nanjoq giloqnqam. Deqa ni nanji qa ulaaam. E ni taqatmesoqnitqa nanji ni moiyoqmqsai. ¹⁸ Ni nanjoq giloqnsim ijo anjam minjroqnimqa nanji e qa poinjroqnim ambru uratosib suwanjoq boqnqab. Ni na nanji are bulyetnjroqnimqa nanji Satan aqa singila uratosib Qotei aqaq boqnqab. Amqa e na nanjo une kalil kobotetnjritqa inji bole bole e nami enjrqa marem qaji di nanji oqab. E na nanji ti tamo ungasari kalil e qa nanjo areqalo singilateqnum qaji nanji ti Qotei aqa segi kumbra boleq di atelerjit sqab.'

Pol a nami Qotei aqa anjam palontoqnej a deqa Agripa saiej

¹⁹ "Deqa Mandor Agripa, lanj goge dena pulonj ainaqa e unsimqa anjam Yesus na merbej qaji di dauryem. E gotranjosai. ²⁰ E aqa anjam di dauryosim tigelosim Damaskus qureq gilem. Gilsim dia Qotei aqa anjam plaltoqnsimqa tamo ungasari nanji endegsi minjroqnem, 'Ningi are bulyosib Qotei aqaq boiy. Bosib kumbra bole bole yoqribqa tamo ungasari nanji na ningi nunjsib mernjwab, "Bole, ningi are bulyonub." ' E Jerusalem dia, Judia sawaq di, sawa bei beiq di dego tamo ungasari nanji anjam di minjroqnem. ²¹ Utru deqa Juda tamo qudei na atra tal miligiq di e ojsib moiyoqbqa maroqneb. ²² Ariya nanji e moiyoqbosai. Qotei na e taqatboqnej deqa bini e ino ulatamuq endi tigelosimqa ni ti tamo kokba ti tamo lanaj ti Qotei aqa anjam palontosim mernjeqnum. E anjam bei palontosaieqnum. Nami Moses a ti Qotei aqa medabu o tamo nanji ti kumbra bunuqna brantelerqas qaji di ubtosib maroqneb. Nanjo anjam di segi e bini palonteqnum. ²³ Nanjo anjam di aqa utru agiende. Kristus a jaqatin koba osim moiqas. Osim a tamo kalil qa namoosim subq na tigelosim Juda nanji ti sawa bei bei qaji nanji ti anjam minjroqnimqa nanji suwanjoq boqnqab."

Pol na Agripa minjej, "Ni Kristus qa ino areqalo singilat"

²⁴ Pol a anjam degsi mareqnaqa Festus na aqa anjam gentosiq lelenosiq minjej, "Pol, ni nanarionum. Ino qalie kobaquja dena ni tulanj nanaritmqa." ²⁵ Onaqa Pol na minjej, "O Gate Koba Festus, e nanariosai. Ijo anjam endi bole. E areqalo bole na anjam mareqnum. ²⁶ Mandor Agripa a ijo anjam endi aqa utru nami qalieosiq soqnej. Deqa e na minjqa ulaosai. Yesus aqa kumbra kalil endi uli na brantosaioqnej. A boleq di unu. ²⁷ O Mandor Agripa, ni kiyersi are qalonum? Qotei aqa medabu o tamo nanjo anjam nami nengrenyeb qaji di bole e? Od, e qalieonum, ni maronum, di bole."

²⁸ Onaqa Agripa na Pol nenemyej, "E sokiñala Kristen tamo brantqai ni degsi are qalonum e?" ²⁹ Onaqa Pol na minjej, "Ni sokiñala Kristen tamo brantqam di kere. Sokobaiyosim Kristen tamo brantqam di kere. Ariya e na Qotei endegsi pailyeqnum, 'O Abu, tamo bini ijo anjam queqnum qaji nanji ti Mandor Agripa a ti nanji e unum degsib soqnebe. Ariya e sil na tontbeb unum nanji degsib sqajqa e ni pailmosai.' "

³⁰⁻³¹ Onaqa Agripa Bernaisi wo tamo kalil awesoqneb qaji nanği ti Festus koba na tigelosib warumq dena oqedeb. Oqedosib endegsib qairosib mareb, “Iga Pol aqa jejamuq di une kobaquja bei unosai bole sai. Deqa iga a qalsim moiyoṭṭa keresai. A tonto talq di waiyqa keresai dego.” ³² Nanği degsib marsibqa Agripa na Festus minjej, “Pol a Sisar aqa ulatamuq di tigelqa marosai qamu ni na endego a tonto talq dena uratonum oqedqo qamu.”

27

Pol a qobuṅ na Rom qureq giloqnej

¹ Onaqa iga qobuṅ na Itali sawaq gilqajqa anjam qosisib Pol tamo qudei ti tonto talq dena joqsib qaja tamo nango gate bei aqa ñam Julius aqa banq di ateb. Julius a Rom tamo. ² A na iga Pol ombla tonto tamo nanği ti joqsiqu Adramitium qure nango qobuṅ bei Esia sawaq gilqa laqnaqa iga qobuṅ di gogetosim koba na gilem. Aristarkus a iga koba na gilem. Aristarkus aqa qure utru Tesalonaika aqi Masedonia sawaq di unu. Qobuṅ di yuwal qala qalaq na dauryosim qunduṅ kalil aiqa mareb. ³ Iga gilsim nebeonaqa Saidon qureq di tiryem. Tiryonamqa Julius a Pol qa dulosiṅ odyonaqa qobuṅ uratosiṅ aqa Kristen was qudei nanği itnrnaqa nanği na inği inği qa aqaryaiyeb. ⁴ Onaqa iga Saidon qure uratosim gileqnamqa jagwa na gotranṅonaqa iga Saiprus nui taqyosim gilem. ⁵ Gilsim yuwal gentosim Silisia sawa ti Pamfilia sawa ti di brantosim yuwal qala qalaq na dauryosim gilsim Lisia sawaq di brantosim Maira qureq di tiryem.

⁶ Dia Julius a Aleksandria qure nango qobuṅ bei Itali sawaq gilqa laqnaqa unsiqa a na iga Pol ombla tonto tamo nanği ti joqsiqu qobuṅ di gogetem. ⁷ Gogetosim jinğa na gileqnamqa bati gargekoba koboej. Onaqa jagwa na gotranṅonaqa iga singila na gilsim Nidas qure jojomyem. Dena jagwa na olo gotranṅonaqa iga gilqa keresaiigonaqa qobuṅ bulyosimqa Krit nui aqa luwi bei ñam Salmone di tinṅyosim oqem. ⁸ Oqsim luwi di buṅyosimqa tamo qobuṅq di wauo qaji nanği waukobaosib oqsib Krit nui qoreq di beterosib qala qalaq na gileb. Iga gilsim sawa bei aqa ñam Qunduṅ Boledamu di Lasea qure jojom di brantem.

⁹⁻¹⁰ Iga bati gargekoba uratem deqa Juda nango quriṅjo bati koboej. Yuwal ugeqa batiej deqa Pol na tamo qobuṅq di wauo qaji nanği endegsi minjrej, “Ninği quiy. E qalieonum, iga qobuṅ na gilqom di iga gulbe koba itqom. Qobuṅ aqa inği inği gargekoba loumqas. Qobuṅ dego tugwas. Qobuṅ a segi sai. Iga tamo kalil dego padalqom.” ¹¹ Pol a nanği degsi minjrnaqa qobuṅ kuñi ojo tamo wo qobuṅ aqa abu wo nanği aiyeḷ na Pol aqa anjam di dauryqa uratosib gilqa mareb. Julius a dego Pol aqa anjam dauryqa uratosiqa nango aiyeḷ anjam taqyej. ¹² Deqa iga qobuṅ na gilem. Qunduṅ iga soqnem qaji di jagwa bati qa qobuṅ beteqajqa qunduṅ bolesai. Deqa tamo gargekoba nanği mareb, “Jagwa bati brantqa jojomqo deqa iga qunduṅ endi uratosim gilsim Finiks qunduṅq di jagwa bati qa beterosim sqom.” Finiks a Krit nuiq di unu. Dia jagwa bati qa beteqajqa qunduṅ bolequja.

Jagwa koba bonaqa yuwal ugeej

¹³ Onaqa jagwa lawo guta na bonaqa tamo qobuṅq di wauo qaji nanği mareb, “Jagwa endena iga puygim gilsim Finiks qunduṅq di tiryqom.” Degsib marsib anka titosib qobuṅ miligiq di atsib dena iga Krit nui aqa qala dauryosim gilem. ¹⁴⁻¹⁵ Gileqnamqa manaq dena meli jagwa koba bosiq gotranṅonaqa gilqa keresaiigonaqa iga loo goge oqsim di sonamqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁶⁻¹⁷ Onaqa iga nui kiñala bei aqa ñam Kauda aqa qoreq di otosim sonamqa nui dena jagwa getentonaqa yuwal kiñala laej. Deqa tamo qobuṅq di wauo qaji nanği waukobaosib qobuṅ du soqtosibqa qobuṅ ani gogeq di atsib sil na qoseb. Qobuṅ du ulonaim deqa sil na qoseb. Osib olo sil bei osib qobuṅ ani yuwal na paraparaaim deqa sil na kainṅyosib singilateb. Qobuṅ ururosım Afrika sawa jojomṅyosim dia sargum gogetosim paraaim deqa ulaosib qobuṅ rer qalnab aiyej. Nanği degyeb deqa jagwa na segi osi laqnej. ¹⁸ Nebeonaqa iga loo goge di sonam jagwa tulanṅ kobaosiq iga gotranṅonaqa

yuwal ugeonaqa qobuŋ tuqepratej. Deqa tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi inŋi inŋi qudei breinjrnabqa yuwalq aiyebe. ¹⁹ Olo nebeonaqa nanŋi qobuŋ aqa parara ti oyo ti osib breinjrnab yuwalq aiyebe. ²⁰ Bati gargekoba iga seŋ ti bongar ti unosai. Iga namoqna are qalem, “Iga padalqasai.” Ariya jagwa singila koba boqnsiqqa iga gotranŋoqnej deqa gago areqalo namij di iga uratosim marem, “Iga padalqom. Jagwa endi koboqasai.”

²¹ Bati gargekoba tamo qobuŋq di so qaji nanŋi inŋi uyosai. Deqa Pol a nanŋo ambleq di tigelosiqqa minjrej, “O tamo ninŋi quiy. E nami mernŋem, ninŋi Krit nui uratosib gilaib. Ninŋi ijo anjam di dauryosai deqa agi iga gulbe koba itonum. Ninŋi uniy. Qobuŋ aqa inŋi inŋi gargekoba loumelenŋo. ²² Deqa e ninŋi olo endegsi mernŋwai. Ninŋi are laeme. Tamo bei padalqasai. Iga kalil bole sqom. Qobuŋ segi padalqas. ²³⁻²⁴ Ya qolo ijo Qotei agi e bati gaigai a qa loueqnum qaji aqa laŋ anŋro bei bosiqqa ijo areq di tigelosiq merbej, ‘O Pol, ni ulaaim. Ni Sisar aqa ulatamuq di tigelqam. Deqa Qotei na ni taqatmim ni padalqasai. Tamo kalil ni ombla qobuŋ na gileqnum qaji nanŋi dego Qotei na taqatnjrim nanŋi padalqasai.’ Laŋ anŋro na e degsi merbej. ²⁵ Deqa ninŋi ulaaib. E qalieonum, Qotei aqa anjam qolo merbej qaji di a dauryosim degyqas. ²⁶ Ariya ninŋi quiy. Iga qobuŋ na gilsim nui beiq di sargum gogetim qobuŋ a ojojtas.”

²⁷ Pol na nanŋi degsi minjrnaqa iga Mediterenian yuwalq di otosim sonamqa jagwa na segi osi laqnej. Yori aiyel koboonaqa qolo jige yuwal a mandam qaleqnaq anjam ateqnaq tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi qusibqa are qaleb, “Iga nui bei jomyonum kiyo?” ²⁸ Nanŋi degsib are qalsibqa yuwal aqa robu qalieqajqa deqa sil waiyonab ainaq uneb di tarag yala, 40 mita. Dena iga gilokiñalayosimqa nanŋi olo sil waiyosib uneb di tulaŋ taragej, 30 mita. ²⁹ Degsib unsibqa are qaleb, “Iga gilsim nuiq di sargum gogetim qobuŋ a ojojtas.” Degsib are qalsibqa ulaosib mareb, “Iga anka waiyonamqa qobuŋ tigelqas.” Degsib marsibqa qobuŋ bunuq dena anka qolqe waiyonab yuwalq aiyej. Onaqa nanŋi endegsib wainoqneb, “Urur suwaneme.” ³⁰ Onaqa tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi endegsib are qaleb, “Iga qobuŋ uratosim qobuŋ du na jaraiqom.” Nanŋi degsib are qalsibqa gisanosib tamo nanŋi minjreb, “Iga qobuŋ namoq dena anka waiyom.” Degsib minjrsib qobuŋ du uli na osib qobuŋ ani aqa namoq na gaintonabqa yuwalq aiyej. ³¹ Degyeqnaq Pol a di unsiqqa qaja tamo nanŋi ti nanŋo gate Julius a ti endegsi minjrej, “Tamo qobuŋq di wauo qaji nanŋi jaraiqa mareqnum. Nanŋi jaraiqab di ninŋi kalil padalqab.” ³² Onaqa qaja tamo nanŋi qobuŋ du aqa sil gentonabqa jagwa na osi ulanej.

³³ Nebeqa laqnaqa Pol na tamo kalil nanŋi endegsi minjrej, “Ninŋi inŋi uyiy. Bati olekoba ninŋi inŋi uyosai. Nunŋo are neiosai dego. Agi yori aiyel gilqo. ³⁴ Deqa e singila na endegsi mernŋwai, ninŋi inŋi uysib dena ninŋi singilaqab. Osib ninŋi kalil bole sqab. Bei padalqasai.” ³⁵ Pol na tamo kalil nanŋi degsi minjrsiqqa bem bei osiq nanŋo ulatamuq di Qotei pailyosiqqa bem gentosiq uyej. ³⁶ Degonaqa tamo kalil nanŋi areboleboleinjrnabqa nanŋi kamba dego bem elenjosib uyebe. ³⁷ Iga tamo qobuŋq di soqnem qaji kalil 276. ³⁸ Tamo kalil nanŋi inŋi uynab menetnjrnabqa qobuŋ otqajqa marsibqa bem sum osib waiyelenonabqa yuwalq aiyej.

Qobuŋ paraparaej

³⁹ Onaqa nebeonaqa nanŋi nam atsib mandam bei uneb. Nanŋi mandam di poinjrosai. Nanŋi qunduŋ bei dego uneb. Qunduŋ di aqa alile bolequja ulul ti. Unsib are qaleb, “Iga alile dia qobuŋ tiryqom.” ⁴⁰ Degsib are qalsibqa anka nami waiyebe qaji sil serie na gingenyosibqa anka yuwalq di urateleŋeb. Osib kuñi tonteb qaji sil di palontosib kuñi ojsib rer giriyosib alile di tiryqajqa aiyebe. ⁴¹ Aisib qobuŋ namoq sargum bei gogetosiq dia ojojtonaq soqnej. Onaqa yuwal kokbayosiqqa qobuŋ bunuq di qalnaqa paraparaej. ⁴² Onaqa qaja tamo nanŋi mareb, “Tonto tamo nanŋi qawainosib jaraiyaib deqa iga na ñumnam morenqab.” ⁴³ Degsib marnabqa nanŋo gate Julius a are qalej, “Nanŋi Pol dego qalib moiyaib deqa e na nanŋi saidnjrqai.” Degsi are qalsiqqa nanŋi minjrej, “Tonto tamo nanŋi ñumaib.” Osiqa tamo qawaino qalie nanŋi minjrej, “Ninŋi namo prugosib yuwalq

aisib qawainosib alile di patiy.”⁴⁴ Osiqa tamo qawaino qaliesai qaji nanngi minjrej, “Qobun paraparaqo qaji aqa sarqei ningi na elejosib bileq atsib dena otosib aisibqa alile di patiy.” A degsi minjrnaqa nanngi degyosib iga kalil koba na alile dia geregere patelenem.

28

Pol a Malta nuiq di soqnej

¹ Iga kalil alile dia patonamqa nui di aqa ñam Malta degsi mergonab quem. ² Onaqa tamo ungasari nui dia soqneb qaji nanngi kumbra tulan boledamu dauryosib iga geregeregeb. Osib awa boqnej deqa iga yorgonaqa ñam tunguyosib mergeb, “Ningi bosib ñamyuwo areq endi awooiy.” Degsib mergonabqa iga ñamyuwo areq di awoonam jejamu kanjankej. ³ Onaqa Pol a ñam koroiyosiqqa ñamyuwoq di atnaqa amal uge ñam miligiq di soqnej qaji kanjanjonaqa oqedosiqqa Pol aqa banq di uniyosiqqa gainesoqnej. ⁴ Onaqa nui deqaji tamo ungasari nanngi amal uge Pol aqa banq di uniyosiq gainesonaqa unsibqa segi segi maroqneb, “Tamo endi a lej ojo tamo kiyo? A yuwalq di moiyoasai deqa gago qotei na a kambatosiqqa amal uge qarinyoqqa a uniyqo. Deqa a moiqa.” ⁵ Onaqa Pol na aqa banq butuyonaqa amal ulonjosiqa ñamyuwoq ainaqa Pol a bole soqnej. Aqa jejamu yala gulbe bei osai. ⁶ Onaqa nanngi Pol koqyoqneb. Aqa jejamu sunyqas kiyo a moisim ulonjokatqas kiyo degsib marsibqa tarijkobaeb. Tarijonab tarijonab Pol aqa jejamuq di gulbe bei brantosai. Deqa nanngi areqalo bei osib mareb, “Tamo endi a qotei bei.”

⁷ Nui deqaji tamo bei aqa ñam Publius a soqnej. A tamo kobaquja. A na nui di taqatoqnej. Aqa tal jojom di soqnej deqa a na iga joqsiqua aqa talq gilsiqua dia bati qalub iga geregereigoqnej. ⁸ Iga aqa talq di sonamqa aqa abu makobaiyonaqa ñeiesoqnej. Aqa jejamu tulan kanjanjosiqa bi mormantej. Deqa Pol na aqa areq gilsiqua Qotei pailyosiq aqa jejamuq di banq atnaqa aqa ma koboosiq olo boleej. ⁹ A degyonaqa nui deqaji tamo ungasari mainjrej qaji nanngi qusibqa Pol aqa areq beq nabqa a na nanngi kalil boletnjroqnej. ¹⁰ Ariya nui deqaji tamo ungasari nanngi na iga geregereigoqnsib kumbra tulan boledamu egoqneb. Bunuqna iga nui di uratqa laqnamqa ingi ingi kalil iga saiigelenkej qaji di nanngi na olo egelejonab gago ingi ingi kereej.

Pol a Rom qureq di brantej

¹¹ Iga nui dia bai qalub soqnem. Di koboonaqa iga qobun bei gogetosim gilem. Qobun di jagwa bati qa nui dia beterosiq soqnej. Qobun di Aleksandria qure qaji. Qobun aqa namoq di qotei bei aqa ñam Sus aqa angro aiyel nanngo sulum gereiyosib atnab soqnej. ¹² Iga qobun na gilsim Sirakyus qureq di tiryosimqa bati qalub di soqnem. ¹³ Dena qobun na gilsim Regium qureq di tiryosim ñeiem. Nebeonaqa jagwa guta na bonaqa iga qobun na gileqnam qoloej. Olo nebeonaq iga gilsim Puteoli qureq di tiryem. ¹⁴ Dia iga Yesus aqa tamo ungasari qudei nanngi itnjrem. Itnjrnamqa nanngi na metgonabqa iga bati 7 nanngi koba na soqnem. Sosimqa nanngi olo uratnjrsimqa sinnga na walwelosim Rom qureq di brantqa marsim gilem. ¹⁵ Rom dia Yesus aqa tamo ungasari qudei nanngi iga beqnam qusibqa gamq di iga turqajqa marsib walwelosib aiyeb. Nanngi aiyeq nabqa iga giloqnsim gam qalaq di qure ñam Apius Ingi Qarinyo Qure dia nanngi qudei turem. Olo gilsimqa qure ñam ñereño Tal Qalub dia nanngi qudei turem. Turosime unjrsimqa Pol a tulan areboleboleiyonaqa Qotei binjyosiqqa aqa are singilakobaiyej.

¹⁶ Ariya iga gilsim Rom di brantem. Brantonam Rom nanngo gate nanngi odonabqa Pol a aqa segi talq di soqnej. Qaja tamo qujai na a taqatoqnej.

Pol a Rom dia Yesus aqa anjam bole maroqnej

¹⁷ Bati qalub koboonaqa Pol na Juda tamo gate nanngi metnjrnamqa bosib aqa areq di koroonab minjrej, “O ijo was ningi quiy. Jerusalem dia Juda nanngi e lanja ojsib Rom nanngo banq di atnab nanngi na e tonto talq di waibeb. E Juda gago kumbra bei ugeugeiyosai oqnem. Gago moma nanngo kumbra bei dego gotranjyosai oqnem. ¹⁸ Deqa e Rom gate kokba nanngo ulatamuq di tigelosim ijo anjam marnamqa nanngi qusibqa ariya nanngi une kobaquja bei ijo jejamuq di unosai. Deqa nanngi e lanja moiyoqbqa uratosib

tonto talq dena e uratim oqedqajqa mareb. ¹⁹ Marnabqa Juda nanği na Rom gate kokba nanġo anjam di gotraņyeb. Deqa e gam bei saiqoji. E marem, ‘E Sisar aqa ulatamuq di tigelqai. Yim a ijo anjam quqwas.’ E degsi marem. Ariya e Juda nanği qa anjam bei yala sosai. ²⁰ O ijo was, e niņgi nuņgsiy ijo anjam mernġwajqa deqa metņgonum. E iņgi bole bole Qotei a nami Israel gago moma nanği enjrqa marej qaji di oqajqa tariņoqnsim unum. Utru deqa e sil kokba endena tontbonub.” Pol a degsiqa Juda tamo gate nanği minjrej.

²¹ Onaqa nanği na Pol minjeb, “Judia sawaq di tamo qudei nanği ni qa anjam bei nengrenyosib gagoq qarinyosai. Juda tamo bei na bosiq ni qa anjam uge bei mergosai dego. ²² Deqa ni segi na ino anjam mergim iga quqwom. Iga qalieonum, sawa sawa kalilq di tamo unġasari nanği mareqnub, ‘Yesus aqa gam bunuj di uge. Gam dena tamo unġasari nanği poeleneqnub.’” Juda tamo gate nanği na Pol degsib minjeb.

²³ Ariya nanği olo koroqajqa bati ateb. Koro bati di brantonaqa Juda gargekoba nanği nobqolo bosib Pol aqa talq di koroeb. Koroonabqa Pol a tigelosiqqa anjam utru atsiq anjam olekoba nanği minjreqnaq gilsiq bilaqtej. Qotei na aqa segi tamo unġasari nanği taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru plaltosiqqa minjroqnej. Moses aqa dal anjam na ti Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġo anjam na ti anjam mutu quja quja elenjoqnsiqqa nanġo are qametnjrimqa nanği Yesus qa nanġo areqalo singilatqajqa deqa singila na minjroqnej. ²⁴ Minjreqnaqa Juda qudei nanği Pol aqa anjam di qusib mareb, “Anjam di bole.” Onaqa nanği qudei Pol aqa anjam qusib quosaibulosib mareb, “Anjam di bolesai.” ²⁵ Nanği degsib areqalo aiyeltosib tigelosib jaraiqa laqnaqqa Pol na anjam qujai endegsi minjrej, “Mondor Bole a kere Qotei aqa medabu o tamo Aisaia aqa medabuq na gago moma nanği anjam endegsi minjroqnej, ²⁶ ‘Niņgi dab atoqnqab di ijo anjam aqa utru poingonqasai. Niņgi ņam atoqnqab di ijo anjam aqa damu dego poingonqasai.’ Agi Qotei na Aisaia minjej, ‘Ni nanġoq giloqnsimqa anjam degsi minjroqne. ²⁷ O Aisaia, tamo unġasari di nanġo are miligi getenņrejunu. Nanġo dabkala na ijo anjam quqwajqa asginjreqnu. Nanği ņam brunġejunub. Deqa nanġo ņamdamu na ijo kumbra unqa keresai. Nanġo dabkala na ijo anjam qusib utru poinjrqa keresai. Nanği are bulyosib ijoq bqa keresai dego. Deqa e na nanği boletnjrqasai.’ Qotei na Aisaia degsi minjej.”

²⁸⁻²⁹ Osiqa Pol a olo Juda nanği minjrej, “O ijo was niņgi endegsi poingem. Qotei na sawa bei bei qaji nanği elenqa marsiqqa anjam qarinyonaqa nanġoq gilej. Nanği qusib dauryqab.”

³⁰ Onaqa Pol aqa segi tal awaiyoqnej qaji dia wausau aiyel soqnej. Sonaqa tamo unġasari nanği a unqajqa beqnaqqa a na nanği kalil joqoqnsiqqa aqa talq di koba na awooqnsib qairoqneb. ³¹ Qotei na aqa segi tamo unġasari nanği taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqas anjam di aqa utru Pol na plaltoqnsiqqa nanği sainjroqnej. Tamo Koba Yesus Kristus qa dego anjam plaltosiqq sainjroqnej. Pol a anjam deqaji marqajqa ulaosaioqnej. A anjam deqaji mareqnaqa tamo bei na saidyosaioqnej.

ROM

Pol a Yesus aqa wau tamo

¹ E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. A na e metbej deqa e Qotei aqa anjam bole mare mare laqnum. E wau di yqajqa deqa a na e giltbej.

² Tulaŋ nami Qotei a marej, “Ijo anjam bole di aqa damu bunuqna brantqas.” Onaqa Qotei aqa medabu o qaji tamo nanŋi anjam bole di nengrenyonab soqnej. Nengrenj di Qotei aqa segi nengrenj. ³ Qotei aqa anjam bole di aqa segi ņiri aqa anjam. Aqa ņiri a tamo bulyosiq Devit aqa lej na ņambabej. ⁴ Onaqa bunuqna Qotei na a subq na tigeltej. Tigeltonaqa bati deqa aqa Mondor Bole na iga endegsi osorgej, Yesus a Qotei aqa ņiri singila koba. A gago Tamo Koba Yesus Kristus. ⁵ Yesus aqa singila na Qotei a iga qa are boleiyej. Osiq a Yesus aqa ñam na iga wau egej. Deqa iga aqa anjam maro tamo unum. Tamo unŋasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanŋi anjam areqalo singilatosib aqa anjam dauryqajqa deqa are qalsiq wau egej. ⁶ Niŋgi dego Yesus Kristus na metŋej deqa niŋgi aqa anjam dauryeqnub.

⁷ Qotei na niŋgi Rom qureq di unub qaji niŋgi tulaŋ qalaqalaingeqnu. A na niŋgi metŋej deqa niŋgi aqa segi tamo unŋasari unub. O ijo was, e anjam endi nengrenyosim nunŋoq qarinyonum. Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanŋi aiyel niŋgi qa are boleinjrimqa niŋgi lawo na soqniy.

Pol a marej, “E Rom Kristen nanŋi unjrqi”

⁸ E mati niŋgi anjam bei mernŋwai. Niŋgi Yesus Kristus qa nunŋo areqalo singilateqnu deqa tamo unŋasari gargekoba nanŋi niŋgi qa saoqnsib laqnaqna sawa sawa kalilq di nanŋi queqnu. E deqa are qaloqnsim Yesus Kristus aqa ñam na ijo Qotei minjeqnum, “Keretonum.” ⁹ E ijo are miligi singilatosim deqa e Qotei aqa wau ojoqnsim aqa ņiri aqa anjam bole palontoqnsim laqnum. Qotei a segi qalie, bati gaigai e pailyqa oqnsim niŋgi qa are qaleqnum. ¹⁰ E gaigai niŋgi qa endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na merbimqa e gam itosiy aisiy Rom Kristen nanŋi unjrqi.” ¹¹ O ijo was, e niŋgi nunŋwajqa are koba qaleqnum. Di kiyayaqa? E Mondor aqa anjam niŋgi mernŋitqa dena nunŋo are singilatetŋwajqa deqa. ¹² Ijo are koba endegsi unu. E nunŋoq bosiy niŋgi Yesus qa nunŋo areqalo singilateqnu di unsiyqa dena ijo are singilatqai. Niŋgi dego e Yesus qa ijo areqalo singilateqnu di unsibqa dena nunŋo are singilatqab. Gam dena iga kalil koba na gago are singilatoqnsim sqom.

¹³ O was niŋgi endegsib qalieoiy. Bati gargekoba e bosiy niŋgi nunŋwajqa are qaleqnum. Ariya e nunŋoq bqajqa gam gaigai geterjeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Tamo unŋasari sawa bei beiq di unub qaji nanŋo ambleq di e waueqnamqa nanŋi are bulyoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo singilateqnu dego kere e nunŋo ambleq di wauoqnitqa tamo qudei nanŋi are bulyoqnsib Yesus qa nanŋo areqalo singilatoqnaqab. ¹⁴ E na Grik tamo nanŋi ti yaunŋ tamo nanŋi ti powo tamo nanŋi ti nanari tamo nanŋi ti Yesus aqa anjam minjroqnit quqwajqa deqa Qotei na e wau ebej. ¹⁵ Deqa niŋgi Rom qureq di unub qaji niŋgi dego e na Yesus aqa anjam bole mernŋoqnit quqwajqa are prugbeqnu.

Yesus aqa anjam bole a Qotei aqa singila ti unu

¹⁶ E Yesus aqa anjam bole di marqajqa jemaibosaieqnu. Di kiyayaqa? Anjam bole di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena Qotei na tamo kalil Yesus qa nanŋo areqalo singilateqnu qaji nanŋi padalqa gamq na elejeqnu. A matiq Juda nanŋi elejeqnu. Osiq a sawa bei bei qaji nanŋi dego elejeqnu. ¹⁷ Anjam bole dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji sqajqa gam osorgej. Gam agiende. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas. Gam bei saiqoji. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanŋi Qotei qa nanŋo areqalo singilatqab di a na nanŋi tamo bole une saiqoji qa minjrqa. Yim nanŋi ņambile gaigai sqab.”

Tamo ungasari kalil nangi na Qotei qoreiyeqnub

¹⁸ Iga qalie, Qotei a laŋ goge di sosiq aqa minjiŋ boleq ateqnu. A na tamo ungasari kalil a qoreiyeqnsib kumbra uge uge yeqnub qaji nangi awai uge enjreqnu. Nanjo kumbra uge dena nangi Qotei aqa anjam bole tenteqnub. ¹⁹ Tamo ungasari nangi di Qotei aqa kumbra qalie bole. Qotei a segi na nangi aqa kumbra osornjreqnu. Ariya nangi olo Qotei qoreiyeqnub deqa a na nangi awai uge enjreqnu. ²⁰ Qotei a nami mandam ti iŋgi iŋgi kalil ti gereiyonaq sonaq aqa maŋwa di tamo ungasari nangi unoqneb dena bosu bosu agi bini nangi uneqnub. Gam dena nangi Qotei aqa kumbra uliejunu qaji di qalieonub. Aqa kumbra utru ti aqa siŋgila gaigai sqas qaji deqa ti nangi qalie bole. Deqa tamo bei a marqa keresai, “E Qotei qaliesai deqa e une saiqoji.”

²¹ Nangi Qotei qa qalie unub. Ariya nangi aqa ñam soqtqa uratoqnsib a biŋiyqa asginjreqnu. A segi Qotei bole nangi deqa are qalosaieqnub. Nanjo kumbra dena nangi nanaritnjroqnsiq nanjo areqalo getentetnjreqnu. Deqa nangi ambruq di laqnub. ²² Nangi diqoqnsib mareqnub, “Iga powo koba ti unum.” Di gisaŋ. Nangi tulaŋ nanarioqnsib unub. ²³ Sosibqa Qotei ñambile gaigai unu qaji a qoreiyeqnsib a qa louqajqa uratoqnsib olo beloqnsib mandam tamo ti qebari ti wagme ti amal ti nanjo sulum gereiyeqnsib nangi qa loueqnub.

Tamo ungasari nangi kumbra uge uge yeqnub

²⁴ Tamo ungasari nangi Qotei qoreiyeqnub deqa a na kamba nangi uratnjreqnaqa nangi kumbra tulaŋ uge uge jigat yoqnqajqa are prugnjreqnu. Kumbra dena nangi na nanjo segi jejamu tulaŋ ugeugeiyeqnub. ²⁵ Tamo ungasari deqaji nangi Qotei aqa anjam bole uratoqnsib olo beloqnsib gisaŋ anjam segi dauryeqnub. Deqa nangi Qotei qoreiyeqnsib iŋgi iŋgi kalil a na gereinjrej qaji di biŋinjroqnsib nanjo sorgomq di unub. O ijo was, Qotei a iŋgi iŋgi kalil qa utru deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

²⁶ Tamo ungasari nangi di Qotei qoreiyeqnub deqa a na kamba nangi uratnjreqnaqa nangi jemaŋ kumbra tulaŋ uge uge yoqnqajqa are prugnjreqnu. Nanjo jemaŋ kumbra agiende. Ungasari nangi tamo ti ñereŋqajqa uratoqnsibqa uŋa bei bei wo ñereŋeqnub. ²⁷ Tamo nangi dego uŋa ti ñereŋqajqa uratoqnsibqa tamo bei bei wo ñereŋqajqa are tulaŋ prugnjreqnu. Nangi jemaŋ kumbra di yeqnub deqa Qotei a nangi kambatnjroqnsiq nanjo jejamuq di awai tulaŋ ugedamu enjreqnu.

²⁸ Nangi Qotei aqa sorgomq di sqajqa are qalosaieqnub deqa Qotei na nangi uratnjreqnaqa nangi nanjo segi areqalo uge uge dauryeqnsib kumbra uge uge yeqnub. ²⁹ Nanjo kumbra uge agiende. Nangi kumbra bole tiŋtiŋ yqajqa torei urateqnub. Nangi ñoro koba oqajqa mamaulnjreqnu. Nangi tamo nangi jeutnjreqnub. Nangi tamo qudei iŋgi koba ti unub qaji nangi qa are ugeinjreqnu. Nangi tamo nangi ñumoqnsib moiyoŋnjreqnub. Nangi laŋa laŋa ñiriŋoqnsib gisaŋ anjam mareqnub. Nangi tamo qudei nanjo iŋgi iŋgi laŋa yainjreqnub. Nangi tamo qudei nangi ugeugeinjreqnub. Kumbra kalil di nanjoq di tulaŋ koba unu. Nangi yomueqnub. ³⁰ Nangi gisaŋ na tamo nanjo ñam ugetetnjreqnub. Nangi Qotei jeuteqnub. Nangi diqoqnsib laqnsib nanjo segi ñam soqteqnub. Nangi kumbra uge uge bunuj babteleŋeqnub. Nangi nanjo ai abu nanjo medabu gotraŋyeqnub. ³¹ Nangi areqalo bole ti sosaieqnub. Nangi nanjo segi anjam bei dauryqa maroqnsib olo dauryqa urateqnub. Nangi tamo qudei nangi qalaqalainjrosaiqnub. Nangi tamo qudei nangi qa dulosaieqnub. ³² Qotei aqa dal anjam endegsi unu, “Tamo ungasari kumbra uge deqaji yeqnub qaji nangi ñumib moreŋebe.” Dal anjam degsi unu. Tamo ungasari nangi di Qotei aqa dal anjam qalie bole. Ariya nangi olo gotraŋyoqnsib kumbra uge uge yeqnub. Di segi sai. Tamo ungasari nangi dena tamo qudei nangi kumbra uge uge deqaji yeqnub unjroqnsib nanjo ñam soqtetnjroqnsib minjreqnub, “Keretonub. Niŋgi kumbra degyoqniy.”

¹ O tamo, ni que. Ni une saiqoji unum ni degsi marqa keresai. Kumbra uge uge tamo ungasari nanği yeqñub qaji di ni segi dego yeqñum. Deqa ni na tamo ungasari nanžo jejamuq di une qametñjreqñum di ni segi dego ino jejamuq di une qameqñum. ² Iga qalie, tamo ungasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanği Qotei na kamba peginjrsim awai uge enjrqas. Qotei a kere nanği awai uge enjrqas. ³ Ni na tamo ungasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanžo jejamuq di une qametñjreqñum ariya kumbra nanği yeqñub qaji di ni segi dego yeqñum. Deqa ni kiyersi are qalonum? Qotei na tamo ungasari nanği di peginjrsim awai uge enjrqas ariya a ni awai uge emqasai. Ni degsi are qalonum kiyo? Di sai. ⁴ Ni que. Qotei a gaigai kumbra tulañ boledamu ni emoqñsiqa a ni qa tariñsokobaiyeqñu. A urur ni awai uge emosaieqñu. Qotei aqa kumbra bole di ni unsim olo uge qa marsim gotrañyqam e? Degaim. Qotei a ni are bulyqajqa deqa are qaloqñsiq kumbra bole osormeñu. Ni di qaliesai kiyo? ⁵ Ariya ino are miligi geteñejunu deqa ni are bulyosai. Ino kumbra dena ni ino awai uge tumbol ateqñum. Deqa mondoñ diño batiamqa Qotei a kumbra tiñtiñ na tamo ungasari nanği peginjrsim aqa minjiñ boleq atsimqa a na nanği ni ombla awai tulañ ugedamu engwas. ⁶ Ni qalie, diño bati qa Qotei na tamo ungasari kalil nanžo kumbra kambatosim awai segi segi enjrqas. ⁷ Tamo ungasari qudei nanği siñgila na tigeloqñsib kumbra bole bole yoqñsib lañ qure qa gam itqajqa waukobaeqñub. Osib nanği lañ qureq di ñam koba oqajqa ti so bole gaigai sqajqa ti tulañ siñgilaeqñub. Deqa Qotei na tamo ungasari nanği di awai boledamu enjrim nanği ñambile gaigai sqab. ⁸ Ariya tamo ungasari qudei nanği nanžo segi jejamu qa are qaloqñsib anjam bole gotrañyoqñsib kumbra uge uge yeqñub. Deqa Qotei na tamo ungasari nanği di awai ugedamu enjrsim nanği qa minjiñ oqetqas. ⁹ Nanği kumbra uge uge yeqñub deqa mondoñ nanği gulbe koba ti jaqatiñ koba ti oqab. Matiq Juda nanği oqab. Bunuqna sawa bei bei qaji nanği dego oqab. ¹⁰ Ariya tamo ungasari kumbra bole bole yeqñub qaji nanği Qotei na aqaryainjrimqa nanği lañ qureq oqñsib dia ñam koba ti lawo ti so bole gaigai sqab. Matiq a Juda nanği aqaryainjrqas. Bunuqna a sawa bei bei qaji nanği dego aqaryainjrqas. ¹¹ Qotei aqa ñamgalaq di tamo ungasari kalil nanği kerekere unub. Deqa a nanžo ñam qa are qalsim nanği peginjrqasai.

¹² Niñgi quiy. Tamo qudei nanği dal anjam qaliesai. Di unğum. Nanği une yeqñub deqa nanği kalil padalqab. Tamo qudei nanği dal anjam qalie unub. Di dego unğum. Nanği une yeqñub deqa Qotei na nanği peginjrqas. A dal anjam aqa wau na nanği peginjrqas. ¹³ Tamo nanği dal anjam laña queqñub qaji nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bolesai. Tamo nanği dal anjam quoqñsib dauryeqñub qaji nanği segi Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqab. ¹⁴ Bole, sawa bei bei qaji nanği dal anjam qaliesai. Ariya nanği nanžo segi areqalo na dal anjam mutu qudei dauryeqñub. Dena iga poigwo, dal anjam a nanžo areqaloq di nami sosisq wauoqñej. ¹⁵⁻¹⁶ Qotei a nanžo are miligiq di dal anjam nengrenyobulej deqa nanği kumbra bole ti kumbra uge ti qalie unub. Deqa mondoñ diño batiamqa nanžo areqalo qudei na nanği minjrqas, “Nunžo kumbra di uge.” Osim nanžo areqalo qudei na olo nanği minjrqas, “Nunžo kumbra di bole.” Bati deqa Qotei na tamo ungasari nanžo kumbra kalil nanžo are miligiq di uliejunu qaji di boleq atekritosim dena nanği peginjrqas. A Kristus Yesus aqa wau na nanği peginjrqas. Anjam bole e palonteqñum qaji aqa damu degsi unu.

Juda tamo nanği are qaleqñub, “Iga dal anjam ti unum deqa iga kere unum”

¹⁷ O Juda tamo, niñgi qudei endegsib are qaleqñub, “Iga dal anjam ti unum deqa Qotei na iga pegigwasai.” Osib niñgi nunžo segi ñam soqtoqñsib endegsib mareqñub, “Iga Qotei aqa tamo unum. ¹⁸ Iga Qotei aqa areqalo qalieonum. Qotei na aqa dal anjam iga osorgej deqa iga kumbra bole kalil qa tulañ arearetgeqñu.” ¹⁹⁻²⁰ Osib niñgi endegsib are qaleqñub, “Iga dal anjam qalie unum deqa iga powo bole ti anjam bole ti ejunum. Deqa iga na tamo ungasari ñam qandimo unub qaji nanği gam osornjreqñum. Iga na tamo ungasari ambuq di unub qaji nanği suwantñjreqñum. Iga na tamo ungasari powo saiqoji unub qaji nanği powo enjreqñum. Iga na tamo ungasari anğro kiñilala bulosib

nanarieqñub qaji nanği Qotei aqa anjam aqa damu osornjreqñum.”²¹ O Juda tamo, kiyaa nanği gaigai dal anjam plaltoqñsib ariya nanği olo dal anjam di dauryosaieqñub? Nanği mareqñub, “Bajinaib.” Ariya nanği olo bajineqñub.²² Nanği mareqñub, “Nanği tamo bei aqa uña jejamu ojetaib.” Ariya nanği olo was bei aqa ñauñ jejamu ojeteqñub. Nanği gisañ qotei nanği qa asgingeqñu. Ariya nanği olo gisañ qotei nango atra talq dena sulum bajineqñub.²³ Nanği nunço segi ñam soqtoqñsib mareqñub, “Iga Qotei aqa dal anjam qalie bole.” Ariya nanği olo dal anjam di gotrañyeqñub. Nunço kumbra dena nanği Qotei aqa ñam ugeteqñub.²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami nanği qa endegsib nengrenyeb unu, “Nunço kumbra uge di sawa bei bei qaji nanği unoqñsib Qotei aqa ñam misilinyeqñub.”

Tamo yai a Juda tamo bole?

²⁵ Bole, ni muluñ aiqa marsim ni mati dal anjam dauryoqñqam di kere. Ariya ni dal anjam gotrañyoqñsim laña muluñ aiqam di keresai. Ino kumbra dena ni tamo muluñ aiyosai qaji nanği bulqam.²⁶ Deqa tamo bei muluñ aiyosai qaji a dal anjam dauryoqñqas di a tamo muluñ aieqñub qaji nanği bul sqas.²⁷ Bole, nanği Juda tamo unub deqa nanği dal anjam ejunub. Nanği muluñ dego aieqñub. Ariya nanği dal anjam gotrañyqab di tamo muluñ aiyosaieqñub qaji nanği na merñgwab, “Nanği une ti.” Nanği na degsib merñgwab. Di kiyaa? Nanği dal anjam dauryeqñub deqa. Nanği muluñ aiyosai di unğum.²⁸ Tamo bei a laña babañ na Juda tamo sqas di a Juda tamo bolesai. Aqa jejamu segi osim muluñ aiqas di aqa muluñ bolesai.²⁹ Tamo a aqa are miligiq na Juda tamo sqas di a Juda tamo bole. A aqa are miligiq na muluñ aiqas di aqa muluñ bole. A na aqa jejamu laña osim dal anjam dauryqas di keresai. Qotei aqa Mondor na a singila yimqa aqa are miligiq na a muluñ bole aiqas di kere. Tamo di a Qotei aqa ñamgalaq di ñam ti sqas. A mandam tamo nanço ñamgalaq di ñam ti sqasai.

3

Qotei a kumbra bole tirtir na tamo nanği peginjraqas

¹ O ijo was, nanği kamba e merbqab kiyo, “O Pol, ni degsi maronum deqa unğum, iga Juda tamo unum di laña. Iga muluñ aiyem di dego laña.” O was nanği e degsib merbaib.² Nanği quiy. Qotei a Juda nanço bañq di ingi bole bole atej. Ingi bole bei agiende. A na Juda nanği aqa anjam taqatqa osiq wau enjrej.³ Bole, Juda qudei nanği Qotei aqa anjam di nanço areqaloq di singilatosaieqñub. Osib aqa anjam di dauryosaieqñub. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei a dego aqa segi anjam di dauryosaieqñu”?⁴ O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Iga endegsi marqom, “Tamo kalil nanği gisañ tamo. Qotei a segi qujai gisañ tamo sai. A anjam bole gaigai maroqñsiq a olo uratosaiqñu.” Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O Qotei, ino anjam kalil bole.

Deqa tamo qudei na ni pegimqa laqñibqa ni olo nanği tulañ buñjrsim ni une saiqoñi sqam.”

⁵⁻⁶ Deqa ijo was, nanği kamba olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga kumbra uge yoqñqom gam dena Qotei aqa segi kumbra bole olo brantoqñqas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, ‘Degwas di Qotei a kiyaa gago une qa ñirinosisim awai uge egwas? Qotei aqa kumbra di uge.’ Degsi marqom e?” O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. Qotei a gaigai kumbra bole segi yeqñu. A kumbra bole yosai qamu a kiyersim tamo unğasari kalil nanği peginjraqas? Di keresai. Nunço areqalo di mandam tamo nanço areqalo.⁷ Ariya nanği olo e endegsib merbqab kiyo, “O Pol, ni marobulonum, ‘Iga gisañ anjam maroqñimqa gam dena Qotei aqa anjam bole olo brantoqñim aqa ñam tulañ goge oqoqñqas.’ O Pol, ni degsi marobulonum deqa iga kamba marqom, ‘Degwas di Qotei a kiyaa iga une tamo qa mergsim awai uge egwas?’ ” O ijo was, nunço anjam di tulañ uge.⁸ Anjam uge deqaji tamo qudei nanği mare mare laqñub. Agi nanği endegsib mareqñub, “Unğum, iga kumbra uge uge yoqñqom. Yim gam dena kumbra bole olo brantoqñqas. Pol a anjam degsi palonteqñu.” O ijo was, tamo qudei

nanği degsib iga yomuigosib mareqñub. Di gisañ koba. Nanžo kumbra uge dena Qotei na nanği awai ugedamu enjrqas.

Tamo bole bei sosai

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Iga Juda tamo unum deqa iga na tamo kalil nanği buñjreqnum degsi marqom e? Iga degsi marqasai. E nami merngonum, iga Juda ti Grik ti kalil une na kabutgejunu. ¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bole bei sosai.

Qujai bei a Qotei aqa kumbra bole dauryosaieqnu.

Tamo dego bei sosai.

¹¹ Tamo qujai bei a Qotei qa poiyoaieqnu.

Qujai bei a Qotei itqa are qalosaieqnu. Tamo dego bei sosai.

¹² Tamo kalil nanği gam bole uratekriteqñub.

Nanği kalil tamo uge.

Qujai bei a kumbra bole dauryosaieqnu. Sai bole sai.

¹³ Nanği kalil anjam uge mareleñeqñub.

Tamo moiyo qaji sub waqesonaq tamo nanžo jejamu sub miligiq di qusaeqnu dego kere tamo kalil nanžo medabu na anjam tulañ uge uge mareqñub.

Nanği gisañ anjam koba mareleñeqñub.

Amal uge na tamo uñinjreqñub dego kere tamo kalil nanžo medabu na tamo nanği tulañ ugetnjreqñub.

¹⁴ Osib gaigai nanžo medabu na tamo nanği qa anjam uge maroqnsib nanği qa are ugeinjreqñub.

¹⁵ Nanği bati gaigai tamo ñumsib moiyoñjraqajqa urur ti gileqñub.

¹⁶ Nanği na tamo nanği ugeugeinjraqajqa are qaloqnsib gulbe koba enjreqñub.

¹⁷ Nanği lawo kumbra qaliesai.

¹⁸ Nanği Qotei yala ulaiyoaieqñub.”

O ijo was, Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb unu.

¹⁹ Iga qalie, Moses a tamo ungasari dal anjam ejunub qaji nanği qa are qalsiq dal anjam nengrenyey. Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, “E tamo bole. E une saiqoji.” A degsi marqa keresai. Iga tamo ungasari kalil mandamq endi unum qaji iga Qotei aqa ñamgalaq di une ti unum. ²⁰ Deqa tamo bei a dal anjam dauryosim dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Sai bole sai. Dal anjam na gago une iga osorgeqnu. Di segi.

Iga Yesus qa gago areqalo singilateqom di iga tamo bole sqom

²¹ O ijo was, iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqajqa gam bei unu. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Qotei na gam bei babtosiq iga osorgej. Nami Moses a gam deqa marsiq dal anjamq di nengrenyey. Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanği dego gam deqa marsib anjam nengrenyeb. ²² Gam agiende. Tamo ungasari kalil Yesus Kristus qa nanžo areqalo singilateqñub qaji nanği Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Gam di segi. Gam bei saiqoji. ²³ Iga kalil une ateqnum deqa iga lañ qureq oqsim dia Qotei itqa keresai. ²⁴ Iga degsi unum deqa Qotei na iga aqaryaigwa osiqqa iga qa are boleiyosiq Kristus Yesus qarinyonaqa a bosiq iga awaigej. Gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Di gago segi kumbra bole na sai. Qotei a Kristus Yesus aqa wau na iga laña awaigej. ²⁵ Agi Qotei a endegsi are qalej. A na Yesus qarinyim bosim moiyoim aqa leñ aisim tamo ungasari kalil a qa nanžo areqalo singilateqñub qaji nanžo une taqal waiyosim Qotei aqa minjin kobotqas. Wau dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Aqa wau di a na boleq atsiq iga osorgej. Nami Qotei a tamo nanği qa tariñsokobaiyoqnej. Deqa a nanžo une qa nanği urur kambatnjrosaiyoqnej. ²⁶ Ariya bini bati endi Qotei na iga endegsi osorgeqnu, a gaigai kumbra bole tintin yeqnu. A na tamo ungasari Yesus qa nanžo areqalo singilateqñub qaji nanği tamo bole une saiqoji qa minjreqnu di a laña minjrosaiyoqnej. A Yesus aqa wau na nanği tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Dena iga qalieonum, a kumbra bole tintin yeqnu.

²⁷ Deqa tamo yai na aqa segi ñam soqtqa kere? Tamo dego bei sosai. Iga gago segi ñam soqtqajqa kumbra di torei koboej. Gam kiye na kumbra di koboej? Iga dal anjam dauryqom gam dena sai. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga gago ñam soqtqajqa kumbra di koboej. ²⁸ Bini iga qalieonum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom. Iga dal anjam dauryqom gam dena sai.

²⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a Juda nanngo segi Qotei e? A sawa bei bei qaji nanngo Qotei sai e? Di sai. A sawa bei bei qaji nanngo Qotei dego. ³⁰ Qotei a segi qujai Qotei bole. Deqa muluñ aiyo qaji tamo nanngi ti muluñ aiyosaieqnub qaji tamo nanngi ti Yesus qa nanngo areqalo singilatqab di Qotei a nanngi kalil turtnjrsim tamo bole une saiqoji qa minjrqas. ³¹ Iga maronum, iga Yesus qa gago areqalo singilatqom di iga tamo bole une saiqoji sqom. Gago anjam dena iga dal anjam ugeteqnum e? Sai. Iga dal anjam olo singilateqnum.

4

Abraham a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej

¹ Abraham a iga bul mandam tamo. A gago moma utru. Deqa iga a qa kiyersi marqom? ² Abraham a wau bole yoqnej gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole soqnej iga degsi marqom e? Sai. Iga degsi maronum qamu Abraham a aqa segi ñam soqtqa kere qamu. ³ Ariya Qotei aqa anjam kiye nengrenq di unu? Anjam agiende. “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.” ⁴ Iga qalie, tamo a wauqas di a awai oqas. A laña awai oqasai. A wauosim dena awai oqas. ⁵ Ariya tamo bei a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole sqa marsimqa a kiyerqas? E marqai. A wauosaiosim Qotei qa aqa areqalo singilatqas. A degyqas di Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjqas. Iga qalie, Qotei na tamo nanngi a qoreiyeqnub qaji nanngi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. ⁶ Tamo nanngi di wau bole yeqnub kiyo sai kiyo di unqum. Qotei a nanngi tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Yeqnaqa nanngi tulan areboleboleinjreqnu. Devit a nami anjam deqaji marej. ⁷ Agi a endegsi marej, “Qotei a tamo nanngo kumbra uge qa are walyimqa nanngo une kobotetnjrqas di nanngi tulan areboleboleinjrqas.” ⁸ Tamo Koba a tamo nanngo une qa olo bunu are qalqasai di nanngi tulan areboleboleinjrqas.”

⁹ Deqa iga kiyersi marqom? Tamo muluñ aiyo qaji nanngi segi areboleboleinjrqas e? Tamo muluñ aiyosaieqnub qaji nanngi dego areboleboleinjrqas e? Od. Nanngi kalil koba na areboleboleinjrqas. Agi iga mareqnum, Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹⁰ Ariya Abraham a kiyersi sonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej? A nami muluñ aiyej kiyo a muluñ aiyosaisoqnej kiyo? Od, Abraham a muluñ aiyosaisonaqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. ¹¹ A muluñ aiyosaisoqnej bati deqa a Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej. Osiqa a toqor bei yej. Toqor di agi Qotei na Abraham muluñ waiyej. Deqa iga endegsi qalieonum, Abraham a tamo kalil muluñ aiyosaiosib nanngo areqalo Qotei qa singilateqnub qaji nanngo moma matu. ¹² A tamo nanngi muluñ aiyeqnub qaji nanngo moma matu dego. Ariya tamo nanngi nanngo jejamu laña oqnsib muluñ aiyeqnub qaji a nanngo moma matu sai. Tamo nanngi muluñ aiyoqnsib olo Abraham aqa kumbra dego dauryeqnub qaji a nanngo moma matu bole. Gago moma matu Abraham aqa kumbra agiende. A muluñ aiyosaisosiqqa Qotei qa aqa areqalo singilatej.

Tamo ungasari Qotei qa nanngo areqalo singilateqnub qaji nanngi inji bole bole oqab

¹³ Nami Qotei na Abraham aqa moma nanngi ti endegsi minjrej, “E ningi mandam kalil engwai.” Abraham a dal anjam dauryej deqa Qotei a anjam di marosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei a anjam di marej. Osiqa Abraham a tamo bole une saiqoji

qa minjej. ¹⁴ Tamo nanġi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanġi inġi bole bole enjrqa marej qamu iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di laña ulonej qamu. Qotei aqa anjam marej qaji di dego laña ulonej qamu. ¹⁵ Iga qalie, dal anjam unu deqa tamo nanġi dal anjam gotranjeq nabqa Qotei a nanġo une deqa minjij oqeteqnu. Dal anjam sosai qamu iga na tamo nanġi endegsi minjrqa keresai qamu, “Ninġi dal anjam gotranjeq nub.”

¹⁶ Qotei a Abraham qa ti aqa moma bunuqna branteq nub qaji nanġi qa ti are boleiyosiq inġi bole bole nanġi enjrqa marej. Deqa tamo nanġi Abraham aqa kumbra dauryosib Qotei qa nanġo areqalo singilateq nub qaji nanġi inġi bole bole di oqab. Tamo nanġi dal anjam ejunub qaji nanġi segi inġi di oqasai. Tamo kalil Qotei qa nanġo areqalo singilateq nub qaji nanġi dego inġi di oqab. Abraham a iga kalil gago moma matu. ¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O Abraham, e ni gilmem deqa ni tamo unġasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanġo moma matu sqam.” O ijo was ninġi quiy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Qotei aqa njamgalaq di gago moma matu unu. Qotei qujai di tamo morenjo qaji nanġi olo subq na tigeltjnreqnu. A segi na marnaqa inġi inġi kalil nami sosai qaji di brantelenej.

¹⁸ Qotei a kiyersim aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di dauryqas di Abraham a poiyosai. Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq marej, “Bole, Qotei na aqa anjam di dauryqas.” Aqa kumbra dena a tamo unġasari gargekoba sawa sawa kalilq di unub qaji nanġo moma matu brantej. Agi Qotei a nami Abraham endegsi minjej, “Ino moma nanġi tulañ gargekobaqab.” ¹⁹ Abraham a anġro sai qoji soqnej. Aqa wausau 100. Deqa aqa singila koboej. Aqa njaun Sara a dego tulañ qeliej. Deqa a anġrotqa keresai. Abraham a di qalieosiq ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatqa uratosai. ²⁰ Anjam Qotei na nami minjej qaji a deqa are qalsiq soqnej. A areqalo aiyeltosai. A Qotei qa aqa areqalo singilatosiq aqa njam soqtoqnej. ²¹ A endegsi qalieej, “Bole, anjam Qotei na nami merbej qaji di a dauryqa kere.” ²² Abraham a degsi Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une sai qoji qa minjej.

²³ Anjam di Qotei aqa nengrenq di unu. Anjam agiende, “Qotei na Abraham a tamo bole une sai qoji qa minjej.” Anjam di Abraham qa segi nengrenyosai. ²⁴ Iga kalil qa dego anjam di nengrenyeb. Iga dego Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei na iga tamo bole une sai qoji qa mergeqnu. Qotei agi gago Tamo Koba Yesus subq na tigeltej qaji a qa gago areqalo singilateqnum. ²⁵ Qotei a Yesus uratonaqa jeu tamo nanġi na a qalnab moiyej. Qotei na Yesus degyej. Di kiyaaqa? A gago une kobotetgwajqa deqa. Onaqa Qotei na Yesus olo subq na tigeltosiq gam dena iga tamo bole une sai qoji qa mergej.

5

Qotei na iga tamo bole une sai qoji qa mergej

¹ Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatem deqa Qotei na iga tamo bole une sai qoji qa mergej. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a jeu kobotej deqa iga Qotei ombla are qujaitosim unum. ² Yesus na gam waqtetgonaqa iga a qa gago areqalo singilatem. Bati deqa Qotei a iga qa are boleiyej. Qotei aqa kumbra di iga bini ojsim tigelejunum. Deqa iga Qotei na lañ qureq joqsim oqsim dia iga a ombla sqajqa tariñeqnum. Iga deqa tulañ areboleboleiqnu. ³ Iga deqa segi areboleboleigosai. Iga gulbe eqnum deqa ti areboleboleiqnu. Di kiyaaqa? Iga qalieonum, gulbe dena iga singilatgeqnaqa iga singila na tigelejunum. ⁴ Iga singila na tigelejunum deqa iga gulbe di gotranjeqnamqa Qotei na iga nugoqnsiq iga qa tulañ areareteqnu. Gago kumbra dena iga Qotei na lañ qureq joqsim oqwañqa tariñoqnsim unum. ⁵ Ariya iga laña tariñoqnsim. Qotei na aqa Mondor Bole egej deqa Mondor dena aqa qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di atej unu.

⁶ Iga nami Qotei qoreiyo qaji tamo soqnem deqa iga gago segi jiamu aqaryaiyqa keresai. Iga degsi sonamqa Kristus a iga qa moiyej. Qotei a bati giltonaqa a iga qa moiyej. ⁷ Bole, iga mandam tamo unum deqa iga na tamo bole bei aqaryaiyqa osim a qa moiqasai. Tamo tulañ boledamu bei soqnem a qa kiyoo iga moiqom. ⁸ Ariya Kristus a iga bul sai. Iga

une tamo sonamqa a iga qa moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga osorgej, a iga tulan qalaqalaigeqnu. ⁹ Kristus a moinaqa aqa leŋ aiyej deqa Qotei a iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Deqa iga bole qalieonum, mondoŋ Qotei a Kristus aqa wau dena iga torei eleŋqas. Amqa aqa minjiŋ oqwa batiamqa iga so bole sqom. ¹⁰ Iga Qotei ti jeu sonamqa aqa Ŋiri a jeu kobotqa marsiq moiyej deqa bini iga Qotei ombla geregere unum. Deqa iga bole qalieonum, Yesus aqa ŋambile na Qotei a iga torei eleŋqas. ¹¹ Anjam bei dego unu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa siŋgila na iga Qotei ombla geregere unum deqa iga tulan areboleboleigoqnas.

Adam a moiyo qa utru, Yesus a ŋambile qa utru

¹² Iga qalie, tamo qujai Adam a une atej. Aqa une dena tamo uŋgasari kalil naŋgi dego une eleŋeb. Adam a une ti soqnej deqa a moiyej. Tamo uŋgasari kalil naŋgi dego une atoqnsib moreŋoqneb. ¹³ Dal anjam a bosaisonaqa tamo uŋgasari kalil naŋgi une atoqnsib laqneb. Dal anjam sosai deqa Qotei a naŋgo une geregere ubtosaiqnej. ¹⁴ Adam a soqnej dena bosiq Moses aqa bati qa tamo uŋgasari kalil naŋgi moreŋoqneb. Bole, dal anjam qujai Adam na gotraŋyej qaji di tamo bei na gotraŋyosai. Adam a segi na gotraŋyej. Ariya moiyo na naŋgi kalil ojesoqnej.

Adam a Kristus bunuqna bqas qaji a sigitej. ¹⁵ Niŋgi quiy. Qotei a iga qa are boleiyosiq Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Tamo qujai Adam a une atej deqa tamo uŋgasari gargekoba naŋgi moreŋoqneb. Ariya Qotei a olo tamo uŋgasari gargekoba naŋgi qa are tulan boleiyosiq tamo qujai Yesus Kristus enjrej. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulan buŋyejunu. ¹⁶ Qotei na iga Yesus egej aqa kumbra de ti Adam aqa une ti ombla kerekere sai. Adam a une qujai yej deqa Qotei na tamo uŋgasari naŋgi peginjrsiqa naŋgo jejamuq di une qametnjrej. Ariya tamo uŋgasari naŋgi une gargekoba yoqneb deqa Qotei a olo naŋgi qa are boleiyosiq Yesus enjrej. Osiqa naŋgi tamo bole une saiqoji qa minjrej. ¹⁷ Tamo qujai Adam a Qotei aqa dal anjam gotraŋyej deqa tamo uŋgasari kalil naŋgi moreŋeqnub. Ariya tamo qujai Yesus Kristus aqa wau na tamo uŋgasari Qotei a naŋgi qa are boleiyeqnu qaji naŋgi ŋambile osib mandor kokba gaigai sqab. Tamo uŋgasari naŋgi di Qotei na tamo bole une saiqoji qa minjreqnu. Qotei aqa kumbra dena Adam aqa kumbra tulan buŋyejunu.

¹⁸ Deqa niŋgi quiy. Tamo qujai Adam a dal anjam gotraŋyej. Aqa kumbra dena Qotei na tamo uŋgasari kalil naŋgi peginjroqnsiqa naŋgo jejamuq di une qametnjreqnu. Dego kere tamo qujai Kristus a kumbra bole yej. Aqa kumbra dena Qotei a tamo uŋgasari kalil naŋgi tamo bole une saiqoji qa minjroqnsiqa ŋambile enjreqnu. ¹⁹ Tamo qujai Adam a Qotei aqa anjam gotraŋyej. Aqa kumbra dena tamo uŋgasari gargekoba naŋgi dego une eleŋeb. Dego kere tamo qujai Kristus a Qotei aqa anjam dauryej. Aqa kumbra dena tamo uŋgasari gargekoba naŋgi tamo bole une saiqoji sqab.

²⁰ Dal anjam a bonaqa tamo uŋgasari naŋgo une kobaonaqa naŋgi dal anjam gotraŋyoqneb. Naŋgo une kobaej bati deqa Qotei a olo naŋgi qa are tulan boleiyej. ²¹ Une aqa kumbra na moiyo babtosiqa iga siŋgila na taqatgesoqnej. Ariya bini Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu kumbra dena iga olo taqatgejunu. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnsiqa iga tamo bole une saiqoji qa mergeqnu. Kumbra dena iga ŋambile gaigai sqom.

6

Iga Kristus beteryosim a koba na moijobulem

¹ Ariya iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom kiyo, “Uŋgum, iga une gargekoba yoqnqom. Yim dena Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnas.” Iga degsi marqom kiyo? ² Sai bole sai. Iga moijobulosim une aqa kumbra uratem. Deqa iga olo une yoqnqom e? Sai. ³ Iga Kristus Yesus beteryosim aqa ñam na yanso em. Kumbra dena iga a koba na moijobulem. Niŋgi di qaliesai kiyo? ⁴ Iga yanso osim dena iga Kristus beteryosim a koba na moijobulem. Deqa Abu na iga Kristus koba na subq atobulej. Osiqa aqa siŋgila

kobaquja na olo Kristus subq na tigeltej. Deqa iga dego a ti nambile bunuj osim kumbra bole dauryoqnqom.

Iga Kristus beteryosim olo subq na tigelqom

⁵ Kristus a moiyej deqa iga a beteryosim a ti moiyo bulem. A olo subq na tigelej dego kere iga kamba a beteryosim olo subq na tigelqom. ⁶ Iga qalie, une aqa singila a gago jejamuq di waueqnu. Singila di koboqajqa deqa gago areqalo namij a Kristus ombla namburbasq di moiyej. Deqa bini iga olo une aqa kanjal tamo bul sqasai. ⁷ Iga moiyo tamo bulem deqa une na iga olo ojqa keresai.

⁸ Od, iga Kristus ombla moiyo bulem deqa iga qalieonum, iga a ombla olo nambile sqom. ⁹ Iga qalie, Kristus a subq na tigelej deqa a olo bunu moiqa keresai. Moiyo na a olo taqatqa keresai. ¹⁰ A bati qujai qa moiyej. Aqa kumbra dena a na une aqa singila kobotej. Ariya bini a olo nambile unu di a Qotei ombla nambile unub. ¹¹ Dego kere ningi endegsib are qaliy. Ningi moiyo buleb deqa ningi olo une aqa kanjal tamo bul sosai. Ningi Kristus Yesus beteryosib Qotei ombla nambile unub.

¹² Deqa une a nungo jejamu taqatqa laqnimqa ningi na olo saidiy. Ningi degyqab di ningi nungo jejamu qa areqalo uge uge dauryoqnqasai. Nungo jejamu agi bunuqna moiqa. ¹³ Une a nungo singa ti ban ti taqatqa laqnimqa ningi na olo saidiy. Ningi degyqab di ningi kumbra uge uge dauryoqnqasai. Ningi subq na olo tigelobulosib nambile unub deqa ningi nungo segi jejamu ti ban ti singa ti Qotei yibqa a segi na taqatqas. Yim dena ningi kumbra bole dauryoqnqab. ¹⁴ Une na ningi olo taqatngwasai. Di kiyaaqa? Ningi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a ningi qa are boleiyej kumbra di aqa sorgomq di ningi unub.

Iga kumbra bole aqa kanjal tamo bul unum

¹⁵ Od, iga olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Qotei a iga qa are boleiyej kumbra di aqa sorgomq di iga unum. Deqa iga kiyerqom? Iga une yoqnqom e? Sai bole sai. ¹⁶ Ningi qalie, ningi nungo segi jejamu osib tamo bei yosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi aqa kanjal tamo sqab. Dego kere ningi une dauryoqnqab di ningi une aqa kanjal tamo bul sqab. Osib ningi morenqab. Ariya ningi Qotei aqa kanjal tamo sosib aqa anjam dauryoqnqab di ningi tamo bole une saiqoji sqab. Di ningi qaliesai kiyo? ¹⁷ Bole, nami ningi une aqa kanjal tamo bul soqneb. Sonabqa bunuqna Qotei na ningi anjam bole merngonaq qusibqa nungo are miligiq na dauryoqneb. Qotei a degyej deqa iga na a tulan binioqnqom. ¹⁸ Nungo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi kumbra bole aqa kanjal tamo bul unub. ¹⁹ O ijo was, e mandam tamo nango kumbra qa ningi yawo anjam merngeqnum. Di kiyaaqa? Ningi ijo anjam endi geregere poingosai deqa. Nami ningi na nungo singa ti ban ti nangi odnjreqnabqa nangi kumbra jiga ti kumbra uge ti nango kanjal tamo bul sosibqa ningi kumbra ugeq breingoqneb. Ariya bini ningi na olo nungo singa ti ban ti minjribqa nangi kumbra bole aqa kanjal tamo bul soqnebe. Yim gam dena Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab.

²⁰ Nami ningi une aqa kanjal tamo bul soqneb. Bati deqa ningi kumbra bole aqa kanjal tamo bul sosai. ²¹ Kumbra uge uge ningi nami yoqneb qaji dena ningi aqaryaingosai qneb. Agi bini ningi kumbra deqa jemaingeqnu. Kumbra dena tamo nangi moiyo gam tureqnu. ²² Ariya nungo une na ningi tonto talq di breingobulonaq sonabqa Qotei a dena ningi olo elenej. Deqa bini ningi Qotei aqa segi kanjal tamo unub. Deqa ningi ingi boledamu oqab. Ingi boledamu agiende. Qotei na ningi aqa segi kumbra boleq di atimqa ningi dauryoqnqab. Osib ningi nambile gaigai sqab. ²³ Une na aqa kanjal tamo nangi awai enjreqnu. Awai agiende. Nangi morenqanub. Ariya Qotei na iga ingi boledamu laja egeqnu. Ingi boledamu di agi iga nambile gaigai sqom. Nambile di iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na oqom.

7

Iga kumbra bunuj dauryoqnqom

¹ O ijo was, ningi dal anjam qalie unub deqa e na endegsi merngwai. Ningi qalie, tamo a moiyoaisoqnmq dal anjam na a taqatoqnqas. A moiymq dal anjam na a olo taqatqasai. ² Deqa uña bei a tamo ti soqnmq aqa tamo a moiyoaisoqnm a tamo bei ombla sqa keresai. Dal anjam na getentejunu. Aqa tamo moiymq di a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. ³ Deqa aqa tamo soqnm a tamo bei ombla sqas di iga endegsi marqom, a sambala uña. Aqa tamo moiymq a na olo tamo bei oqa kere. Dal anjam na getentosai. Deqa a na tamo bei oqas di a sambala uña sqasai.

⁴ Deqa ijo was ningi quiy. Ningi Kristus aqa jejamu beteryosib a ombla moreñeb deqa ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ningi tamo bei agi Kristus subq na tigelej qaji aqa segi tamo ungasari unub. Deqa iga kumbra bole bole Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnqom. ⁵ Nami iga areqalo namij aqa kumbra dauryoqnm. Bati deqa dal anjam na gago banq di gago singaq di gago jejamuq di areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnm. Osim kumbra dena iga moiyo gam turoqnm. ⁶ Dal anjam na iga tonto talq di breigobulonaq soqnm. Ariya bini iga Kristus ombla moiyoalejunum deqa iga olo dal anjam aqa kangal tamo bul sosai. Iga Qotei waueteqnum. Iga dal anjam nami nengrenyeb qaji deqa are qalsim Qotei wauetosaieqnum. Mondor na kumbra bunuj iga osorgej deqa iga Qotei waueteqnum.

Gago une na iga moiyoalej

⁷ E maronum, dal anjam a gago areqalo uge uge tigelteqnaqa iga une atoqnm. Deqa iga kiyersi marqom? Dal anjam a une tamo bulej e? Sai bole sai. Dal anjam na ijo une e osorbeqnu. Osorbosai qamu e une poibosai qamu. Dal anjam a marej, “Ni ino was aqa ingi ingi qa mamaulmai.” Degsi marosai qamu mamaul kumbra di uge e degsi poibosai qamu. ⁸ Ariya dal anjam bej dena une a gam itosiq ijo are miligiq di mamaul kumbra gargekoba bableteqnej. Dal anjam bosai qamu une a moiyo bulosiq uliejunu qamu. ⁹ Nami e Qotei aqa dal anjam qalieosaisosimq bati deqa e ñambile soqnm. Ariya bunuqna Qotei aqa dal anjam ijoq bonaqa ijo une a ñambile so bulosiq tigelej. ¹⁰ Onaqa dena e moiym. Dal anjam aqa wau utru agi tamo nangi ñambile enjraqajqa. Ariya e dal anjam dena ñambile osai. Dal anjam na e moiyoalej. ¹¹ Di kiyaq? Dal anjam bej dena une a gam itosiq e gisanbej. Kumbra dena une na e moiyoalej.

¹² Deqa iga dal anjam qa kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Dal anjam a bole. A Qotei aqa segi dal anjam. A Qotei aqaq na bej. Dal anjam mutu kalil di Qotei aqa segi anjam. Anjam di bole tintin kalil. ¹³ Deqa e kiyersi marqai? Dal anjam bole dena e lubsiq moiyoalej degsi marqai e? Sai bole sai. Une na e moiyoalej. Dal anjam bej dena une a gam itosiq e moiyoalej. Dal anjam na une aqa kumbra boleq atnaqa iga unsim qalieem, bole, une a tulan ugedamu.

Gago une na iga taqatgejunu

¹⁴ Iga qalie, dal anjam a Qotei aqa Mondor aqaq na bej. Ariya e areqalo namijq di unum deqa une na e tonto talq di waibobulej unum. ¹⁵ Kumbra e yeqnum qaji di aqa utru e poibosai. Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e olo yosaieqnum. Ariya kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ¹⁶ Kumbra uge e yeqnum qaji di e yqajqa arearetbosaieqnu. Ijo kumbra dena ijo areqalo babteqnu. Ijo areqalo agiende, Qotei aqa dal anjam a bolequja. ¹⁷ Deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yobuleqnu. ¹⁸ E qalieonum, ijo miligiq di ingi bole bei sosai. E ijo areqalo namij qa maronum. Bole, e kumbra bole yqajqa arearetbeqnu. Ariya e kumbra bole di yosaieqnum. ¹⁹ Kumbra bole e yqajqa arearetbeqnu qaji di e yosaieqnum. Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum. ²⁰ Kumbra uge e yqajqa arearetbosaieqnu qaji di e olo yeqnum deqa e qalieonum, e segi na kumbra uge di yosaieqnum. Une ijo miligiq di unu qaji a na kumbra uge di yeqnu.

²¹ Deqa e kumbra endeqaji uneqnum. E kumbra bole yqajqa arearetbeqnaqa kumbra uge na olo gam getentetbeqnu. ²² Bole, ijo miligiq di e Qotei aqa dal anjam qa tular arearetbeqnu. ²³ Ariya e kumbra endeqaji uneqnum. Une a ijo banq di ijo singaq di ijo jejamuq di wauoqnsiqa Qotei aqa dal anjam ijo areqaloq di unu qaji di qoto iteqnu. Une di singila koba. Deqa a na e tonto talq di waibobuloqnsiqa ijo ban ti ijo singa ti ijo jejamu ti di singila na taqateqnu. ²⁴ Gulbe dena e tular ugetbeqnu! Deqa tamo yai na aqaryaibimqa e ijo jejamu moiqa qaji endi olo uratqai? ²⁵ Od, e qalieonum. Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na Qotei na aqaryaibimqa e ijo jejamu endi uratqai. Deqa e Qotei tular binjoqnsiy sqai. Bole, e ijo segi areqalo na Qotei aqa dal anjam dauryeqnum. Ariya e ijo areqalo namij na une aqa kumbra dauryeqnum.

8

Kristus a gago une kobotosiqa Qotei aqa Mondor Bole iga egej

¹ O ijo was kalil, iga Kristus Yesus beteryejunum deqa Qotei na gago jejamuq di olo une qametgwasai. Deqa iga awai uge oqasai. ² Njambile qa Mondor a Kristus Yesus aqa wau na ningi aqaryaingej deqa une ti moiyo ti na ningi olo taqatngwa keresai. ³ Qotei na aqa segi Njiri Yesus qarinyonaqa a une tamo bulosiqa gago une kobotqa bonaqa aqa segi jejamuq di Qotei a gago une aqa awai uge atsiqa dena une aqa singila kobotej. Iga gago areqalo namij na dal anjam dauryqa keresai deqa Qotei na iga degsi aqaryaigej. ⁴ Deqa bini iga gago jejamu qa areqalo namij na walweloasieqnum. Iga Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Osim dena iga dal anjam aqa kumbra bole geregere dauryoqnsim kereteqnum.

⁵ Tamo nanji areqalo namij aqa kumbra na walweleqnum qaji nanji areqalo namij dauryeqnum. Ariya tamo nanji Mondor aqa kumbra na walweleqnum qaji nanji Mondor aqa areqalo dauryeqnum. ⁶ Tamo nanji areqalo namij dauryoqnaq di nanji morenqab. Ariya tamo nanji Mondor aqa areqalo dauryoqnaq di nanji lawo na njambile sqab. ⁷ Tamo nanji areqalo namij dauryeqnum qaji nanji Qotei ti jeu atoqnsib unub. Di kiyaaq? Nanji Qotei aqa dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa. Nanji dal anjam dauryqa keresai bole sai. ⁸ Tamo nanji areqalo namij na walweleqnum qaji nanji kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryqa keresai.

⁹ Ariya ningi areqalo namij aqa kumbra na walweloasieqnum. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa ningi Mondor aqa kumbra na walweleqnum. Tamo a Kristus aqa Mondor ti sqasai di a Kristus aqa tamo sqa keresai. ¹⁰ Ningi une ti unub deqa nungo jejamu moiqa. Ariya Kristus a nungo are miligiq di unu deqa ningi Qotei aqa njangalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Mondor na ningi njambile engwas. ¹¹ Qotei na aqa Njiri Kristus Yesus subq na tigeltaj. Qotei aqa Mondor a nungo are miligiq di unu deqa Qotei na nungo jejamu moiqa qaji di dego subq na tigeltosim ningi njambile engwas. Di Mondor aqa singila na ningi njambile engwas.

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹² Deqa ijo was, iga areqalo namij aqa kumbra na walwelqasai. ¹³ Ningi areqalo namij aqa kumbra na walwelqab di ningi morenqab. Ariya ningi Mondor aqa singila na nungo jejamu aqa kumbra moiyoqab di ningi njambile sqab. ¹⁴ Tamo ungasari kalil Qotei aqa Mondor na gam osornjretnaq walweleqnum qaji nanji Qotei aqa angro tintin unub. ¹⁵ Qotei na ningi laja kangal tamo sqajqa marsiq aqa Mondor ningi engosai. Ningi laja kangal tamo sqab di ningi ulaqab. Qotei na ningi aqa segi angro tintin sqajqa marsiq aqa Mondor ningi engej. Deqa ningi endegsib Qotei meteqnum, "O ni gago Abu." ¹⁶ Mondor a segi gago are miligiq di waueqnu deqa iga endegsi boleq di mareqnum, "Bole, iga Qotei aqa angro unum." ¹⁷ Iga Qotei aqa angro unum deqa mondor inji bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di egwas. Inji di gago was Kristus a ejunu. Kristus a inji di osaisosiq jaqatin qoboijej. Deqa iga dego jaqatin qoboioqnaq. Qoboiosim mondor iga a ombla inji di osim so bole gaigai sqom.

Mondorj Qotei na iga so bole egwas

¹⁸ Mondorj Qotei na so bole di babtosis iga egwas. E are qalonum, so bole de ti jaqatinj iga bini eqnum qaji de ti ombla kerekere sai. So bole dena gago jaqatinj kalil tulan bunyesqas. ¹⁹ Mondorj Qotei na aqa segi angro nanji babtelenqas. Nanji babtqajqa bati di Qotei a nami atej. Ingi ingi kalil Qotei a gereiyelenj qaji nanji na bati di unqajqa deqa tariñoqnsib nam atoqnsib endegsib nenemeqnu, “Bati gembu bati di brantqas?” ²⁰ Bini ingi ingi kalil nanji di ugeosib unub. Nanjo segi areqalo na nanji ugeosai. Qotei a segi na nanji ugetnjrej. Deqa kumbra bole bole Qotei na mondorj nanji enjrqas qaji deqa tariñoqnsib unub. ²¹ Qotei na ingi ingi kalil di nanji ugetnjrsiq tonto talq di breinjrobulej unub. Ariya mondorj bati Qotei a nami atej qaji di brantimqa a na ingi ingi kalil di olo boletnjrimqa nanji aqa angro nanji ti koba na tulanj bole sqab.

²² Iga qalie, ingi ingi kalil Qotei a gereiyelenj qaji nanji jaqatinj koba obuloqnsib akam ti unub. Nanji nami jaqatinj oqneb agi bini oqnsib unub. Unj a angrotqa osiq jaqatinj eqnu dego kere. ²³ Ingi ingi kalil di nanji segi akamosai. Iga Qotei aqa Mondorj ejunum qaji iga dego jaqatinj oqnsim akamoqnsim unum. Qotei na aqa Mondorj iga egej deqa iga qalieonum, a olo so tulanj boledamu dego iga egwas. Osim mondorj a boleq di mergwas, “Ningi ijo angro kalil.” Iga bati di brantqajqa deqa tariñoqnsim unum. Bati di brantimqa Qotei na gago jejamu bulyetgosim jejamu bunuj egwas. ²⁴ Qotei a iga elenj deqa bini iga jejamu bunuj di oqajqa tariñoqnsim unum. Iga degyeqnum. Di kiyaaq? Iga jejamu bunuj di osaiunum deqa. Tamo bei a ingi bole bei oqas di a kiyaaq ingi deqa olo tariñqas? ²⁵ Iga qalie, iga jejamu bunuj di osaiunum deqa iga mondorj oqom. Deqa bini iga gulbe qoboioqnsim tariñoqnsim unum.

²⁶ Iga singila saiqoji unum deqa Qotei aqa Mondorj na iga aqaryaigeqnu. Iga ingi kiye qa pailyqajqa di iga gegerere qaliesai. Iga pailyqajqa medabu gulbeigeqnaqa gago are miligiq na akamoqnsim pailyeqnum. Deqa Mondorj a segi na iga aqaryaigwa osiq iga qa pailyeqnu. ²⁷ Qotei agi tamo nanjo are miligi uneqnu qaji a Mondorj aqa areqalo qalieeqnu. Deqa a na Mondorj minjeqnaq quoqnsiq aqa segi tamo unjasari nanji qa pailyeqnu.

²⁸ Iga qalieonum, tamo kalil Qotei qalaqalaiyeqnu qaji nanji Qotei na gegerereinjqnu. A nami nanji elenja osiq metnjrej deqa kumbra bei na nanji ugetnjrqa keresai. Kumbra kalil nanjoq di branteqnu qaji dena nanji olo boletnjreqnu. ²⁹ Tamo kalil Qotei a nami nanji qa qalieej qaji nanji di a na giltnjrej dego. Nanji aqa Niri Yesus a bulosib aqa segi kumbra bole dauryqajqa deqa osiq nanji giltnjrej. Gam dena Yesus a Qotei aqa angro gargekoba nanjo was matu sqas. ³⁰ Ariya tamo kalil Qotei na giltnjrej qaji nanji di a na metnjrej dego. Tamo kalil a na metnjrej qaji nanji di a na tamo bole une saiqoji qa minjrej dego. Tamo kalil a na tamo bole une saiqoji qa minjrej qaji nanji di a na aqa segi so bole enjrej dego.

Gulbe bei na Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra getentqa keresai

³¹ O ijo was, Qotei na kumbra bole kalil di babteqnu deqa iga kiyersi marqom? Qotei na iga areigeqnu deqa tamo yai na iga olo jeutgwas? Tamo dego bei sosai. ³² Qotei na aqa segi Niri Yesus getentosai. A na Yesus qarinyonaq iga kalil qa bosiq moiyej. A na aqa segi Niri iga egej deqa iga qalieonum, a na ingi bole kalil dego iga egoqnas.

³³ Qotei na iga giltgej deqa tamo yai na gago jejamuq di olo une qametgwas? Tamo dego bei sosai. Qotei a segi na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. ³⁴ Deqa tamo yai na mergimqa iga gago une aqa awai uge olo oqom? Tamo dego bei sosai. Kristus Yesus a moisiq olo subq na tigelej. Deqa bini a Qotei aqa banj woq di awesosiq iga qa Qotei pailyeqnu. ³⁵ Kristus a segi na iga tulanj qalaqalaigeqnu. Deqa tamo yai na Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra di olo getentimqa a na iga qalaqalaigwasai? Tamo dego bei sosai. O ijo was, iga gulbe osimqa kiyo, jaqatinj osimqa kiyo, tamo qudei na iga ugeugeigibqa kiyo, iga mam koba osimqa kiyo, gara saigimqa kiyo, kumbra uge bei na ugetgimqa kiyo, qoto

bei gagoq di brantimqa kiyo Kristus a deqa iga qalaqalaigwasai e? Sai. ³⁶ Bole, ingi uge uge di gagoq di brantoqnqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O Qotei, iga ino segi tamo ungasari unum

deqa bati gaigai jeu tamo nanngi na iga lugoqnsib moiyoqgeqnu.

Nanngi iga kaja du du bul edegosib iga lugwajqa laqnu.”

³⁷ Kristus na iga qalaqalaigej deqa ingi uge uge kalil di gagoq di brantoqnqas di ungum. A na gaigai iga singilatgeqnaqa iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. ³⁸⁻³⁹ Od, Qotei na iga tulan qalaqalaigeqnu. Deqa e endegsi ijo are singilatosim qalieonum, ingi bei na Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Moiyu ti nambile ti lan angro nanngi ti mondor singila nanngi ti ingi ingi bini unub qaji nanngi ti ingi ingi bunuqna brantelenqab qaji nanngi ti ingi ingi singila ejunub qaji nanngi ti ingi ingi lan goqe di unub qaji nanngi ti ingi ingi mandam sorgomq di unub qaji nanngi ti ingi ingi Qotei na gereiyelenej qaji nanngi ti kalil dena Qotei getentqa keresai. Yim a na iga qalaqalaigwasai. Gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa singila na Qotei na gaigai iga qalaqalaigoqnsim sqas.

9

Pol a Israel nanngi qa are gulbeiyonej

¹ E Kristus aqa tamo unum deqa e ningi anjam bole merngeqnum. E gisan anjam merngosaieqnum. Mondor Bole na e areqalo ebeqnu deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ² E gaigai are tulan gulbeibeqnaqa are koba qaleqnum. ³ Osim endegsi palyeqnum, “O Kristus, ni na e torei taqal waibosim ijo was agi Jekop aqa moma nanngi olo kamba elejame.” E degsi palyeqnum. ⁴ Ijo was nanngi di Israel tamo unub. Qotei na nanngi aqa segi angro qa giltnej. A na louqajqa kumbra ti aqa segi rian ti aqa anjam nami singilatej qaji de ti aqa dal anjam ti nanngi ennej. Osiqa minnej, “Mondor e na ningi ingi bole bole engwai.” ⁵ Nanngo moma utru nanngi nam koba ti soqneb. Nanngoq dena Kristus a nambabej. Kristus a segi Qotei. A ingi ingi kalil nanngo gate. Deqa iga bati gaigai aqa nam soqtoqnqom. Bole.

Qotei a Israel nanngoq di kumbra kiye yej?

⁶ Qotei a nami ijo was nanngi di ingi bole bole enjra marej. Ariya a na ingi di nanngi enjrosai. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Qotei aqa anjam ulonej”? Eo, iga degsi marqasai. Tamo kalil Israel nanngo lej na nambabeb qaji nanngi Israel tamo tintin sai. ⁷ Bole, nanngi Abraham aqa lej na nambabeb. Ariya nanngi kalil Abraham aqa angro tintin sai. Qotei a nami Abraham minnej, “Ino angro mel Aisak aqa lej na qujai ino angro tintin nanngi brantqab.” ⁸ Anjam di aqa utru agiende. Tamo nanngo ai abu na nanngi nambabtnjqab dena nanngi Qotei aqa angro tintin brantqasai. Tamo nanngi Qotei aqa anjam nami marej qaji di nanngo areqaloq di singilatqab dena qujai nanngi Abraham aqa angro tintin brantqab. ⁹ Agi Qotei na Abraham anjam endegsi minnej, “Bati e nami atem qaji di brantimqa e olo inoq botqa ino nauj Sara a angro mel oqas.”

¹⁰ Qotei aqa anjam bei dego unu. Rebeka a aqaronaqa aqa angro mel aiyel Eso Jekop wo nanngi nambabeb. Nanngo abu agi gago moma utru Aisak. ¹¹⁻¹² Ariya Qotei na angro mel qujai segi giltej. A angro di aqa kumbra bole bei qa are qalsiq giltosai. A segi na metosiq giltej. Deqa iga qalieonum, Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryoqnsiq tamo nanngi giltnejreanu. Deqa Rebeka aqa angro aiyel nanngi di nambabosaisosib kumbra bole ti kumbra uge ti yosaisonabqa Qotei na Rebeka endegsi minnej, “Angro namo nambabqas qaji a na angro bunu nambabqas qaji aqa sorgomq di sosim a kangalyoqnqas.” ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E Jekop qalaqalaiyeqnum. E Eso qalaqalaiyosaieqnum.”

¹⁴ Deqa iga kiyersi marqom? Qotei a kumbra uge yej degsi marqom e? Sai. Iga degsi marqasai bole sai. ¹⁵ Agi Qotei a nami Moses endegsi minnej, “E tamo bei qa are boleibqa marsiy are boleibqas. E tamo bei qa dulqajqa are soqnim dulqai.” ¹⁶ Deqa ijo was ningi quiy. Qotei a tamo bei giltqas di aqa segi areqalo na tamo deqa dulosim giltqas. A na

tamo di aqa kumbra bole ti aqa are bole ti deqa osim giltqasai. ¹⁷ Agi a nami Isip nanngo mandor koba a qa dulqa uratosiqa endegsi minnej, “E ijo singila kobaquja ni osormitqa tamo ungasari kalil nanngi unsib sawa sawa kalilq di ijo ñam mare mare laqnqab. Utru deqa e ni mandor koba atem.” Qotei aqa anjam di nami nengrenyeb unu. ¹⁸ Deqa ijo was, iga endegsi qalieonum. Qotei a tamo bei qa dulqa are soqnim a tamo deqa dulqas. Ariya a tamo bei aqa areqalo getentqa are soqnim a getentqas.

¹⁹ Ariya ninngi e endegsib merbqab, “Qotei a kumbra degyeqnu deqa a kiyaaq olo iga une ti qa mergeqnu? Qotei a gaigai aqa segi areqalo dauryeqnu deqa tamo yai a Qotei aqa areqalo di olo uratqa kere? Tamo dego bei sosai.” ²⁰ O tamo, ni tamo kiyero deqa ni Qotei degsi njirintqam? Tamo bei a web gereiyim web na tigelosim endegsi minjqas kiyo, “Ni kiyaaq e degsi gereibonum?” A degsi minjqas keresai. ²¹ Web gereiyi tamo a aqa segi areqalo na mandam onjol aiyel osimqa web aiyel gereiyqas. Web bei tulan boledamu gereiyqas. Di inngi goiqajqa. Ariya web bei bolesai lanja wau qudei qa gereiyqas. Web gereiyi tamo a degyqas di a kumbra uge yqo e? Sai. A kumbra bole yqo.

²² Qotei a dego kumbra di yeqnu. Agi a na aqa minjinj boleq ateqnu. Di kiyaaq? Tamo ungasari nanngi aqa singila qalieqajqa deqa. Tamo ungasari Qotei a nanngi qa minjinj oqeteqnu qaji nanngi padalqa gamq di unub. Ariya a na nanngi urur padaltnjrosaiqnu. A nanngi qa tarijsokobaiyeqnu. ²³ A degyeqnu. Di kiyaaq? Tamo ungasari a nanngi qa duleqnu qaji nanngi aqa so bole qalieqajqa deqa. Aqa so bole di tulan boledamu. Nanngi aqa so bole di oqajqa deqa a na nami giltnjrej. ²⁴ Tamo ungasari Qotei a nanngi qa duleqnu qaji nanngi di agi iga. A na iga metgej. A Juda nanngo segiq dena iga metgosai. A sawa bei bei qaji nanngoq dena dego iga metgej. ²⁵ Agi Hosea a nami Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi nengrenyey, “Tamo nami ijo tamo sosai qaji nanngi di e na olo minjrjai, ‘Ninngi ijo segi tamo unub.’ Tamo nami e na qalaqalainjrosaiqnem qaji nanngi di e na olo qalaqalainjrjai. ²⁶ E nami sawa bei bei qaji nanngi endegsi minjrem, ‘Ninngi ijo tamo sai.’ Ariya bunuqna e na nanngi endegsi minjrjai, ‘Ninngi ijo segi angro unub. Agi e Qotei njambile unum qaji.’”

²⁷ Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa Israel nanngi qa are qalsiq anjam endegsi marej, “Israel nanngo moma nanngi ulul bul tulan gargekobaqab. Ariya nanngo ambleq dena Qotei a tamo quja quja segi elenqas. ²⁸ Od, Tamo Koba a na mandamq endi tamo ungasari nanngi urur njolawotnrqas.” ²⁹ Aisaia a anjam bei dego endegsi marej, “Qotei singila koba ti unu qaji a na iga quja quja uratgonaq iga bole soqnem. A na iga padaltgosai. Padaltgej qamu iga Sodom ti Gomora ti bulosim kalil padalekriter qamu.”

Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosai

³⁰ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Sawa bei bei qaji nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa gam njamosaiqnem. Ariya nanngi gam di iteb. Gam agiende. Nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnuq gam dena nanngi tamo bole une saiqoji unub. ³¹ Ariya Israel nanngi Moses aqa dal anjam dauryqajqa waukobaoqneb. Nanngi are qaloqneb, “Gam dena iga Qotei aqa njangalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” Ariya nanngi dal anjam dauryoqneb gam dena nanngi tamo bole une saiqoji sosai. ³² Di kiyaaq? Nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa marsib Yesus qa nanngo areqalo singilatqa urateb deqa. Nanngi maroqneb, “Iga segi waukobaosim dena iga tamo bole une saiqoji sqom.” Nanngi degsib maroqnsib tal ai utru quraqyoqnsib mangaloqneb. ³³ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Ninngi quiy. E na tal ai utru bei osiy tal singilatqajqa deqa Saion qureq di tigeltit sqas. Tal ai utru di tamo nanngi quraqyosib mangalqab. Ariya tamo nanngi tal ai utru deqa nanngo areqalo singilatqab di nanngi jemainjrqsai.”

10

Israel nanngi Qotei aqa kumbra qaliesai

¹ O ijo was, e Israel nanngi qa are koba qaloqnsim endegsi pailyeqnum, “O Qotei, ni na Israel nanngi elename.” ² E qalieonum, Israel nanngi Qotei qa tulan singilaeqnuq. Ariya

nanği powo na degyosaieqñub. ³ Nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa gam qaliesai. Deqa nanği nanngo segi singila na tamo bole une saiqoji sqajqa waueqñub. Nanği Qotei aqa gam na tamo bole une saiqoji sqajqa urateqñub. ⁴ Iga qalie, Kristus a Moses aqa dal anjam kalil keretekritej. Deqa tamo ungasari kalil Kristus qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

⁵ Israel nanği tamo bole une saiqoji sqa marsibqa dal anjam dauryeqñub. Moses a nami nanği qa osiqa anjam endegsi nengrenyej, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a ñambile sqas.” Moses a anjam degsi nengrenyej. ⁶ Ariya tamo nanği Kristus qa nanngo areqalo singilateqñub qaji nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji unub. Deqa Moses a nanği qa osiqa anjam endegsi nengrenyej, “Ningi nunngo segi are miligiq na endegsib maraib, ‘Yai a lañ qureq oqsim Kristus osim mandamq osi aiqas?’ ” ⁷ Moses a olo anjam bei dego endegsi nengrenyej, “Ningi endegsib maraib, ‘Yai a moiyo qureq aisim Kristus olo subq na tigeltqas?’ ” ⁸ Anjam di aqa utru agiende, “Qotei aqa anjam a jojom di unu. A isaq di sosai. A nunngo medabuq di unu. A nunngo are miligiq di dego unu.” O ijo was, tamo nanngo areqalo Yesus qa singilatqajqa anjam di agi iga mare mare laqñum. ⁹ Deqa ningi nunngo medabu waqtosib Yesus a segi qujai Tamo Koba unu degsib boleq di mariy. Osib Qotei a Yesus subq na olo tigeltej anjam di nunngo are miligiq di singilatiy. Ningi degyqab di Qotei na ningi elenqas. ¹⁰ Gago are miligiq na iga Yesus qa gago areqalo singilateqñum deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergeqñu. Gago medabu na iga Yesus aqa ñam soqtoqñsim boleq di mareqñum deqa Qotei na iga elejeqñu.

¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanği Kristus qa nanngo areqalo singilatqab di nanği jemainjrqasai.” ¹² Od, iga Juda ti Grik ti kalil kerekere unum. Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. Deqa a na tamo kalil a metoqñsib pailyeqñub qaji nanği tulañ geregereinjreqñu. ¹³ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam metoqñsib pailyeqñub qaji nanği a na elenqas.”

¹⁴ Ariya tamo nanği Kristus qa nanngo areqalo singilatqasai di nanği kiyersib a metosib pailyeqñub? Nanği aqa anjam quqwasai di nanği kiyersib a qa nanngo areqalo singilatqab? Anjam palonto tamo nanği Kristus aqa anjam palontqasai di tamo nanği kiyersib aqa anjam quqwab? ¹⁵ Kristus na anjam palonto tamo nanği qarijnjrqasai di nanği kiyersib aqa anjam palontqab? Di keresai kalil. Ariya anjam palonto tamo nanği agi beqñub. Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Anjam palonto tamo nanği anjam bole osi beqñabqa tamo ungasari nanği tulañ areboleboleinjreqñu.”

Israel nanği Qotei aqa anjam bole dauryosaieqñub

¹⁶ Tamo ungasari kalil nanği Kristus aqa anjam bole di dauryeqñub e? Sai. Agi Aisaia a nami endegsi marej, “O Tamo Koba, tamo quja quja segi gago anjam nanngo areqaloq di singilateqñub.” ¹⁷ Deqa ijo was, iga qalieonum, iga gago dabkala na Qotei aqa anjam quqwom gam dena iga gago areqaloq di singilatqom. Anjam iga queqñum qaji di agi Kristus aqa medabuq na branteqñu.

¹⁸ Ariya e ningi endegsi nenemñgwai. Israel nanği Kristus aqa anjam bole di nami quosai kiyo? Sai. Nanği quoqñeb. Agi nengren endegsi unu, “Qotei aqa anjam di gilsiq sawa sawa kalil keretonaqa tamo ungasari kalil nanği quoqñeb.” ¹⁹ Deqa e ningi olo nenemñgwai. Israel nanği anjam di aqa utru poinjrosai kiyo? Sai. Nanği poinjrej. Agi Moses a nami Qotei aqa anjam bei endegsi marej, “Sawa bei bei qaji nanği ñam saiqoji unub. Nanği tamo bolesai. Nanği e qa qaliesai dego. Ariya e na nanği elenqai. Osiy ijo kumbra dena e na Israel nanngo are ugetetnjrit nanği njirinqab.” ²⁰ Aisaia a dego nami sawa bei bei qaji nanği qa osiq Qotei aqa anjam endegsi singila na marej, “Tamo nanği e qa ñamosaioqñeb qaji nanği e itbeb. Tamo nanği e qa marosaioqñeb qaji nanği e nubeb.” ²¹ Ariya Aisaia a olo Qotei aqa medabu osiqa Israel nanği qa endegsi marej, “E bati gaigai nanği qa tariñoqñsim metnjreqñam nanği olo diqoqñsib ijo anjam gotranyeqñub.”

11

Qotei a tamo quja quja segi elenjoqnsiq olo gargekoba uratnjreqnu

¹ Deqa e ningi endegsi nenemngwai. Qotei na aqa segi tamo ungasari agi Israel nanngi qoreinjrej e? Sai. E dego Israel tamo. E Abraham aqa moma. E Benjamin aqa leŋ na nambabem. ² Qotei na Israel nanngi qoreinjrosai. Nanngi aqa segi tamo ungasari unub. A nami nanngi qa qalieosiq giltnjrej. Agi Elaija aqa anjam bei nengrenq di unu. Aqa anjam di ningi qaliesai kiyo? Elaija a Israel nanngo kumbra uge qa are qalsiq endegsi Qotei pailyej, ³ “O Tamo Koba, nanngi na ino medabu o qaji tamo nanngi ñumelenjoqnsib ino atra bijal niñaqyeqnu. E segi qujai ni daurmeqnum deqa nanngi na e lubqa laqnu.” Elaija a Qotei degsi pailyej. ⁴ Onaqa Qotei na kamba Elaija kiyersi minnej? A endegsi minnej, “Ni segi e daurbosai. Ijo tamo 7,000 nanngi dego e daurbegnu. Nanngi singa pulutosib gisan qotei Bal a qa louosaieqnu.” Qotei na Elaija degsi minnej.

⁵ Dego kere bini Qotei a Israel tamo quja quja segi elenjoqnsiq olo gargekoba uratnjreqnu. Tamo nanngi a na elejeqnu qaji di a nanngi qa are boleiyonaq giltnjrej. ⁶ A nanngo wau bole bei qa are qalsiq nanngi giltnjrosai. Nanngi wau bole yonab a deqa are qalsiq nanngi giltnjrej qamu a nanngi qa are boleiyej aqa kumbra di laŋa ulonej qamu.

⁷ Deqa iga kiyersi marqom? Iga endegsi marqom. Israel nanngi tamo bole une saiqoji sqajqa waueqnaq ugeinjroqnej. Ariya Qotei na Israel nanngi qudei aqa segi qa marsiq giltnjrej. Deqa nanngi aqa nãngalaq di tamo bole une saiqoji unub. Israel nanngi gargekoba Qotei na olo areqalo getentetnjroqnej. ⁸ Nanngi qa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Qotei na nanngi nanaritnjrsiqã nanngo nãmdamu ti dabkala ti torei getentetnjrej. Nanngi nami degsib soqneq bosiq agi bini degsib unub.” ⁹ Devit a dego nanngi qa osiqã endegsi marej,

“Nanngi ingi uyqa korooqnaqã gulbe gargekoba nanngoq di brantoqnsim kakaŋ bul nanngi kabutnjroqnaqã.

Osim sil bul nanngo kakro qainyetenjrsim nanngi uneq breinjrim nanngo singa meniŋq di tanyosib ululoŋosib awai ugedamu oqnaqã.

¹⁰ Nanngo nãmdamu dego getenjrim sawa unqajqa keresainjrim sqab.

Soqnaqã Qotei na nanngo qore tanu pulutetnjrim nanngi tingiqã keresai. Nanngi gaigã degsib sqab.”

Qotei na sawa bei bei qaji nanngi olo elejeqnu

¹¹ Deqa ijo was, e ningi endegsi nenemngwai. Israel nanngi ululoneq deqa nanngi torei padalqã e? Sai bole sai. Israel nanngi Qotei qoreiyeb deqa Qotei a olo sawa bei bei qaji nanngi elejeqnu. Israel nanngi Qotei aqa kumbra di unsibqa are ugeinjrim aqaq olo bqajqa deqa are qalsiq sawa bei bei qaji nanngi elejeqnu. ¹² Israel nanngi Qotei qoreiyeb gam denã Qotei na olo tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanngi so bole enjreqnu. Od, Israel nanngi Qotei aqa anjam urateqã gam denã Qotei na olo sawa bei bei qaji nanngi so bole enjreqnu. Deqa iga bole qalieonum, mondoŋ Israel nanngi olo puluosib Qotei aqaqã babqa gam denã Qotei na nanngi ti sawa bei bei qaji kalil nanngi ti so tulaŋ boledamu enjreqã.

¹³ O sawa bei bei qaji ningi e na anjam endegsi merngit quiy. Qotei na e qarinqbej deqa e nungo ambleq di waueqnum. E ijo wau deqa tulaŋ areboleboleibeqnu. ¹⁴ Ijo are koba endegsi unu. E na ijo was Israel nanngo areqalo tigeltetnjritqa kumbra bole bole Qotei a ningi engeqnu qaji di nanngi dego oqajqa maribqa Qotei na nanngi qudei elejqã. ¹⁵ Qotei na Israel nanngi walinjrej gam denã a na olo tamo ungasari gargekoba mandamq endi unub qaji nanngi elejosiq jeu kobotej. Deqa iga bole qalieonum, Qotei na Israel nanngi elejqã gam denã a na tamo ungasari gargekoba nanngi olo subqã na tigeltnjreqã.

¹⁶ Iga bem sum oqnsim denã bem gereiyeqnsim potoqnsim taqã bei Qotei atraiyeqnum. Deqa bem kalil dego Qotei aqa segi bem. Nãm aqa jirim di Qotei aqa segi jirim. Deqa nãm aqa dani di dego Qotei aqa segi dani. ¹⁷ Israel nanngi nãm oliv qure qaji aqa dani bul unub. Dani qudei Qotei na ginqenjrsiqã breinjrej. Ariya ningi sawa bei bei qaji unub deqa ningi nañu qaji oliv aqa dani bul unub. Dani di Qotei na olo elejosiqã

ɲam oliv qure qaji aqa qoboq di betertnjrej unub. Dani di agi ɲingi segi. Dani Qotei na giŋgeɲnjrsiq breinjrej qaji naŋgo sawa di agi ɲingi na olo eb. Deqa bini ɲingi ɲam oliv qure qaji aqa dani naŋgi ti namur bole oqnsib unub. ¹⁸ Deqa ɲingi diqosib endegsib are qalaib, “Iga na ɲam oliv qure qaji aqa dani qudei naŋgi buɲnjreqnum.” ɲingi diqwab di ɲingi mati endegsib are qaliy. ɲam oliv aqa jirim a na ɲingi namur eŋgeqnu. ɲingi na jirim di namur yosaieqnu.

¹⁹ Ariya ɲingi na kamba e endegsib merbqab, “Qotei na dani qudei giŋgeɲnjrsiq naŋgi breinjrsiq olo iga osiqa naŋgo limeq di iga betertgej unum.” ²⁰ Nuŋgo anjam di bole. Ariya Qotei aqa kumbra di aqa utru agiende. Israel naŋgi Qotei qa naŋgo areqalo siŋgilatosai deqa Qotei na naŋgi giŋgeɲnjrsiq breinjrej. Ariya ɲingi Qotei qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnu deqa Qotei na ɲingi olo eleɲej. Di nuŋgo segi wau bole bei na sai. Deqa ɲingi nuŋgo segi ɲam soqtaib. ɲingi ulaoiy. ²¹ ɲingi are qaliy. ɲam oliv qure qaji aqa dani di Qotei na giŋgeɲnjrsiq breinjrej. Deqa ɲingi nuŋgo segi ɲam soqtosib diqwab di a na ɲingi dego giŋgeɲgosim breiŋwas. ²² ɲingi geregere are qaliy. Qotei na tamo qudei naŋgi kumbra bole enjreqnu. Osiqa olo tamo qudei naŋgi gulbe enjreqnu. Tamo naŋgi Qotei qoreiyosib uloɲeb qaji naŋgi di a na gulbe enjreqnu. Ariya ɲingi Qotei aqa kumbra bole geregere ojgab di a na kumbra bole di ɲingi eŋgoqnas. Saiqas di a na ɲingi dego giŋgeɲgosim breiŋwas. ²³ Dani qudei naŋgi nami ɲam oliv qure qaji di sonab Qotei na naŋgi giŋgeɲnjrsiq breinjrej. Ariya naŋgi are bulyosib Qotei qa naŋgo areqalo siŋgilatqab di a na naŋgi olo joqsim ɲam oliv qoboq di betertnjrqas. Od, Qotei na naŋgi olo betertnjrqas kere. ²⁴ ɲingi qalie, nami ɲingi naŋu qaji oliv aqa dani soqneb. Sonabqa Qotei na ɲingi dena giŋgeɲgosiq joqsi bosiq ɲam oliv qure qaji aqa qoboq di betertngej. ɲam oliv qure qaji di nuŋgo ɲam utru tiɲtiɲ sai. Deqa iga bole qalieonum, bunuqna Qotei na ɲam oliv qure qaji aqa segi dani naŋgi olo joqsim bosim naŋgo segi limeq di betertnjrqas.

Qotei a tamo uŋgasari kalil naŋgi qa are boleiyosim eleŋqajqa are koba unu

²⁵ O ijo was kalil, ɲingi diqoqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” ɲingi degaib. E uli anjam bei mernɲwai. Israel gargekoba naŋgo areqalo geteɲnjrejunu. Naŋgi degsib soqnib sawa bei bei qaji tamo uŋgasari Qotei na nami giltnjrej naŋgi di kalil eleɲekritosim kereamqa bati deqa a na Israel naŋgo areqalo olo waqtetnjrqas. ²⁶ Gam dena Qotei na Israel kalil naŋgi eleŋqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Aqaryaɲgo Tamo Koba a Jerusalem dena tigelosim bosim Jekop aqa moma kalil naŋgi are bulyetnjrim naŋgi ijo anjam gotraɲyqajqa kumbra di olo uratqab. ²⁷ Yimqa bati deqa e naŋgi koba na anjam qosisiy dena naŋgo une kalil kobotetnjrqai.” Qotei aqa anjam nami degsib nengrenyeb. ²⁸ Israel naŋgi Yesus aqa anjam bole qoreiyeqnub deqa naŋgi Qotei ti jeu atoqnsib unub. Deqa Qotei na naŋgi kamba uratnjroqnsiq olo ɲingi sawa bei bei qaji tamo uŋgasari eleɲeqnu. Nami Qotei na Israel naŋgi giltnjrsiq qalaqalainjrej. A naŋgo moma utru naŋgi qa are qalsiq kumbra degyej. ²⁹ Iga qalie, Qotei a tamo uŋgasari naŋgi metnjrsim iŋgi bole bole enjrqas di a bunuqna aqa kumbra di olo uratqa keresai.

³⁰ O sawa bei bei qaji ɲingi nami Qotei aqa anjam gotraɲyoqneb. Ariya bini Israel naŋgi kamba Qotei aqa anjam gotraɲyeqnub. Gam dena Qotei a olo ɲingi qa duleqnu. ³¹ Od, Israel naŋgi Qotei aqa anjam gotraɲyeqnub deqa Qotei a ɲingi qa duleqnu. Gam dena bunuqna Qotei a Israel naŋgi qa kamba dego olo dulqas. ³² Qotei na iga kalil aqa anjam gotraɲyqajqa kumbraq di breigonaqa iga tonto talq di sobulem. Qotei a degyej. Di kiyaa? A iga kalil qa olo dulqajqa deqa.

Iga Qotei aqa ɲam soqtoqnom

³³ O ijo was, Qotei aqa areqalo ti powo ti kalil tulaɲ bolequja. Di tulaɲ guma koba dego. Deqa iga na Qotei aqa areqalo ti powo ti di aqa utru geregere ubtosim marqa keresai. Aqa kumbra kalil dego iga dauryosim itqa keresai. ³⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib

nengrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere?
³⁵ Tamo yai na Qotei ingi bei yqas? Yosim Qotei na kamba olo yqajqa minjqas? Tamo dego bei sosai.” ³⁶ O ijo was ningi quiy. Qotei a ingi ingi kalil atelenej. A ingi ingi kalil qa utru. Ingi ingi kalil di aqa segi. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

12

Ningi nungo jejamu osib Qotei atraiyiy

¹ O ijo was kalil, Qotei a iga qa dulej deqa e ningi singila na endegsi merngwai. Ningi nungo segi jejamu ñambile unu qaji di osib Qotei atraiyiy. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari bole unub deqa ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqniy. Ningi degyqab di ningi Qotei qa bole louoqnqab. ² Ningi mandam tamo nungo kumbra dauryosib walwelaib. Qotei a areqalo bunuj engimqa ningi tamo bunuj sosib dena ningi Qotei aqa areqalo geregere qalieoiy. Qotei aqa areqalo agiende. Ningi kumbra bole ti kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji de ti kumbra tulan bolequja de ti keretosib dauryoqniy.

Wau segi segi Qotei na ningi engej qaji di yoqniy

³ Qotei a e qa are boleiyonaq wau ebej deqa e ningi segi segi endegsi merngwai. Ningi nungo segi ñam soqtaib. Osib nungo was qudei nangi bunjnrqa are qalaib. Ningi areqalo bole ti sosib nungo kumbra geregere tenemtoqniy. Qotei na ningi segi segi singila engej deqa ningi singila di osib Qotei qa nungo areqalo singilatosib wauoqniy. ⁴ Ningi qalie, iga kalil jejamu qujai. Gago jejamu miligiq di ban ti singa ti ñamdamu ti dabkala ti unub. Nangi kalil wau qujai yosaieqnu. Nangi wau segi segi yeqnub. ⁵ Dego kere iga tamo ungasari gargekoba unum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai. Deqa iga segi segi kalil jejamu qujaiq di turtejunum.

⁶ Qotei a iga qa are boleiyonaq singila segi segi egej. A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi a qa nango areqalo singilatoqnsib aqa medabu osib anjam palontoqnebe. ⁷ A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi nango Kristen was nangi aqaryainjroqnebe. A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi aqa anjam plaltoqnebe. ⁸ A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi nango Kristen was nangi singilatnjroqnebe. A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi silali ingi ingi jeiyosib tamo ungasari ingi qa truqueqnu qaji nangi enjroqnebe. A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi aqa wau geregere taqatoqnebe. A na tamo qudei nangi singila enjrej deqa nangi arebolebole na tamo ungasari nangi qa duloqnebe.

Ningi na nungo Kristen was nangi bole qalaqalainjroqniy

⁹ O ijo was ningi na tamo ungasari nangi bole qalaqalainjroqniy. Ningi gisan na nangi qalaqalainjraib. Ningi kumbra uge kalil torei uratekritisib kumbra bole segi beteryosib yoqniy. ¹⁰ Ningi gaigai Qotei aqa segi tamo ungasari nangi nungo was tñntñ edegosib nangi qalaqalainjroqniy. Ningi nungo segi ñam tentoqnsib Kristen was nango ñam olo soqtoqniy. ¹¹ Ningi gaigai singila na Qotei aqa wau ojoqniy. Qotei aqa Mondor a nungoq aiyoqnsim are tigeltetngonim ningi Tamo Koba aqa wau ojajqa tulan singilaoqniy. ¹² Mondor Qotei na ningi lan qureq osi oqwas. Ningi deq oqwjqa tarinoqnsib areboleboleingoneme. Osib gulbe nungoq boqnmqa ningi singila na tigeloqnsib qoboioqniy. Osib gaigai Qotei pailyoqniy.

¹³ Qotei aqa segi tamo ungasari qudei nangi ingi ingi qa truquoqnbqa ningi na nangi aqaryainjroqniy. Tamo lanaj nangi dego nungo meq boqnbqa nangi oqnsib geregereinjroqniy.

¹⁴ Tamo qudei na ningi ugeugeingibqa di ungun, ningi kamba olo Qotei na nangi aqaryainjrqa marsib pailyoqniy. Qotei na nangi ugetnjrqajqa deqa pailyaib. ¹⁵ Kristen was qudei nangi areboleboleinjrimqa ningi nangi koba na areboleboleingeme. Kristen was qudei nangi akamoqnbqa ningi nangi koba na akamoiy. ¹⁶ Ningi segi segi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Ningi nungo segi ñam soqtqa are qalaib. Ningi tamo ñam

saiqoji nanği koba na laqniy. Ningi diqoqnsib endegsib maraib, “Iga powo koba ti unum.” Ningi degaib.

¹⁷Tamo qudei na ningi kumbra uge engibqa ningi na kamba nanği kumbra uge enjraib. Ningi tamo kalil nanço nřamgalaq di kumbra bole segi yoqniy.

¹⁸Ningi nřirin ti qoto ti uratiy. Gam soqnimqa ningi gaigai tamo ungasari kalil nanği koba na are qujaitosib lawo na soqniy. ¹⁹O ijo was bole, tamo qudei na ningi gulbe engibqa ningi na kamba nanği gulbe enjraib. Uratosib nanği Qotei aqa banq di atibqa a segi nanği qa nřirinřosim gulbe enjrqas. Agi Tamo Koba aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Une kambatqajqa wau di ijo segi wau. E segi na tamo nanço une qa nanği kambatnřrqai. ²⁰Deqa ino jeu tamo bei a mamyimqa ni a gereiyosim inği anaiye. A ya qaryimqa dego gereiyosim ya anaiye. Ni a degyimqa a aqa kumbra uge qa are qalsim jemaiyqas.” ²¹O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa e ningi segi segi endegsi mernęwai. Kumbra uge bei na ni ojqa laqnim ni segi sinğilaosim kumbra bole dauryosim dena ni kumbra uge buręyosim gotranęyam.

13

Ningi sawa taqato qaji mandor nanço sorgomq di soqniy

¹Ningi kalil sawa taqato qaji mandor nanço sorgomq di geregere soqniy. Iga qalie, mandor nanği laņa wauosai. Qotei a segi na nanği wau enjreqnaqa nanği sawa taqateqñub. Qotei a segi na nanği ateleñej unub. ²Deqa tamo nanği mandor nanço anjam gotranęyqab di nanği Qotei aqa anjam dego gotranęyonub. Tamo nanği degyqab di nanği awai uge oqab. ³Mandor nanği wau ojeqñub di tamo kumbra uge uge yeqñub qaji nanği ula enjrqajqa deqa waueqñub. Mandor nanği na tamo kumbra bole bole yeqñub qaji nanği ula enjrqajqa deqa wauosai. Deqa ningi kumbra bole bole yoqniy. Ningi degyqab di ningi mandor nanği qa ulaqasai. Nanği na nunço ñam soqtetnęwab. ⁴Mandor nanği Qotei aqa wau tamo bul unub. Nanço wau qujai agi nanği na ningi aqaryainęoqnsib geregereinęeqñub. Ariya ningi kumbra uge uge yoqñqab di ningi nanği qa ulaqab. Ningi qalie, mandor nanği sebru ojejunub. Nanği sebru laņa ojosai. Nanği Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nanği sebru dena tamo ungasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanği awai uge enjreqñub. ⁵Deqa iga mandor nanço sorgomq di geregere sqom. Iga awai uge oqa uratosim deqa nanço anjam dauryqom. Deqa segi sai. Iga gago are miligiq di qalieonum, kumbra di bole. Osim deqa ti iga mandor nanço anjam dauryqom.

⁶Utru deqa ningi takis waiyeqñub. Mandor nanği Qotei aqa wau tamo bul unub deqa nanği gaigai sinğila na wau taqateqñub. ⁷Deqa ningi na mandor nanço inği inği olo enjroqniy. Osib takis o qaji tamo nanço banq di takis atoqniy. Od, ningi tamo kokba kalil nanço sorgomq di geregere sosibqa nanço anjam quoqnsib kumbra bole bole osornjroqniy. Osib nanço ñam soqtoqniy.

Ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy

⁸Ningi was bei aqa inği inği qudei ejunub di nunçoq di sokobaiyaiq. A qa kamba olo yiy. Ariya kumbra bole bei nunçoq di gaigai soqneme. Kumbra agiende. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas. ⁹Iga qalie, dal anjam a endegsi marqo, “Ningi tamo bei qalsib moiyotaib. Ningi bajinřaib. Ningi was bei aqa inği inği qa mamaulnřgaiq. Ningi was bei aqa unřa jejamu ojetaib.” Anjam bei dego unu. Anjam agiende, “Ni ino segi jejamu gereiyeqñum dego kere ni ino was nanği degsim geregereinjroqne.” O ijo was, anjam qujai dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁰Tamo bei na tamo bei qalaqalaiyqas di a na tamo di kumbra uge bei yqa keresai. Deqa a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a dal anjam kalil dego keretosim dauryekritqas.

Ningi kumbra bole dauryosib walweloqniy

¹¹Ningi kumbra degyoqniy. Bati iga bini unum qaji endi ningi qalie. Ningi nřeio qa kumbra uratosib tigelqajqa bati agi brantqo. Ningi qalie, Qotei na iga elenęqajqa bati isaq

yala sonaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatem. Ariya bini Qotei na iga elenqajqa bati jojomqo. ¹² Qolo koboeqnaqa sawa suwanqa laqnu. Deqa iga ambru qaji kumbra kalil uratosim suwan qaji kumbraq di sosim qoto qa gara bul jugwom. ¹³ Tamo a qanam walweleqnu dego kere iga kumbra bole tintin na walweloqnqom. Deqa iga diqoqnsim alankobaoqnsim ya uge uyoqnsim nanarioqnqasai. Iga sambala kumbra dego yoqnqajqa are pruggoqnim kumbra uge jigat yoqnqasai. Iga laja laja nirihoqnsim tamo qudei nanqi qa are ugeigoqnqasai. ¹⁴ Ningi Tamo Koba Yesus Kristus beteryosib a gara bul jigsib soqniy. Sosib deqa ningi nunjo segi jejamu qa areqalo namij dauryoqnaib.

14

Ningi nunjo Kristen was nanqi peginjraib

¹ Tamo ungasari qudei Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanjo areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa ningi nanjo kumbra pegiyosib uge qa minjraib. Osib nanqi koba na anjam na qotaib. Ningi nanqi osib gereinjriy. ² Nanjo areqalo kiñala singilaosai unu deqa nanqi damu uyosaieqnu. Kalil getenteqnu. Ariya tamo ungasari qudei Yesus qa nanjo areqalo singilateqnu qaji nanqi qalie, nanqi ingi kalil uyqa kere. Osib nanqi ingi kalil uyeqnu. Nanqi ingi bei getentosaieqnu. ³ Deqa ningi quiy. Tamo ungasari ingi kalil uyeqnu qaji nanqi na olo tamo ungasari damu getenteqnu qaji nanqi uge qa minjraib. Tamo ungasari damu getenteqnu qaji nanqi na kamba dego tamo ungasari ingi kalil uyeqnu qaji nanqi uge qa minjraib. Qotei na nanqi kalil elenej. ⁴ Ni tamo kiyero deqa ni tamo bei aqa kanjal tamo a uge qa minjqam? A wau bole yqas kiyo aqa wau ulonqas kiyo di aqa wau qa gate a segi na pegiyqas. E are qalonum, kanjal tamo di a wau bole yqa kere. Tamo Koba Qotei na a singila yimqa a wau bole yqas.

⁵ Tamo bei a endegsi are qalqas, “Bati qudei yori bati kokba. Bati qudei bati lanaj.” Ariya tamo bei a marqas, “Sai. Bati kalil kerekere unub.” O ijo was, ningi segi segi nunjo areqalo geregere tenemtosib areqalo bole ti soqniy. ⁶ Tamo qudei nanqi yori bati kokba uneqnu di nanqi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uneqnu. Tamo qudei nanqi ingi kalil uyeqnu di nanqi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa uyeqnu. Nanqi ingi uyqa oqnsib Qotei pailyoqnsib uyeqnu. Tamo qudei nanqi ingi qudei getenteqnu. Di nanqi Tamo Koba a qa are qaloqnsib deqa getenteqnu. Nanqi ingi getentqa oqnsib Qotei pailyoqnsib getenteqnu.

⁷ Iga qalie, tamo bei a endegsi marqa keresai, “Ijo nambile di ijo segi nambile. E segi na taqatejunum. E moiqai di e segi na marsiy moiqai.” A degsi marqa keresai. ⁸ Iga nambile sqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim nambile sqom. Iga moiqom di iga Tamo Koba a qa are qalsim moiqom. Deqa iga nambile sqom kiyo iga moiqom kiyo di iga Tamo Koba aqa segi tamo ungasari sqom. ⁹ Kristus a dego moisiq olo nambile osiq subq na tigelej. Deqa a tamo nambile so qaji nanqi ti tamo morejo qaji nanqi ti nanjo Tamo Koba gaigai sqas.

¹⁰ Ningi kiyaa nunjo Kristen was nanjo kumbra pegiyoqnsib uge qa minjreqnu? Osib nanqi misilinjreqnu? Ningi qalie, mondon iga kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelamqa a na iga pegigwas. ¹¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E segi Tamo Koba. E nambile gaigai unum. Mondon tamo ungasari kalil nanqi ijoq bosib ijo areq di singa pulutosib nanjo medabu qujaitosib merbqab, ‘Ni segi Qotei.’” ¹² Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, dijo bati qa iga segi segi kalil Qotei aqa ulatamuq di tigelosim gago kumbra kalil baltosim minjnam a quqwas.

Ningi nunjo Kristen was nanqi kumbra ugeq breinjraib

¹³ Deqa iga gago Kristen was nanqi uge qa minjrqasai. Osim nanqi uneq breinjrqasai. ¹⁴ Tamo Koba Yesus na e powo ebej deqa e qalieonum, ingi ingi kalil Qotei na gereiyelenej qaji di jiga bei saiqoji. Ariya Kristen was bei a endegsi are qalqas, “Ingi di jigat.” A degsi are qalsim deqa a ingi di getentqas. ¹⁵ Ariya a ingi di getentimqa ningi olo ingi di uyib nunjsimqa a are gulbeyqas. Nunjo kumbra dena ningi qalaqalaiyo kumbra uratosib

nungo Kristen was aqa are gulbetetqab. Kristus a nungo was di qalaqalaiyosiq moiyej deqa ningi nungo ingi uyo qa osib a ugeugeiyaib. ¹⁶ Ningi mareqnuq, “Iga ingi di uyqom di kumbra bole.” Di ningi kere mareqnuq. Ariya nungo kumbra bole di Kristen was qudei nangi unsib olo uge qa marqab di keresai. Deqa unqum, ningi ingi di uyaib. ¹⁷ Mondor Bole na aqaryaigimqa iga kumbra bole ti lawo kumbra ti arebolebole ti sqom gam dena Qotei a gago Mandor Koba sosim iga taqatgwas. Iga ingi ti ya ti uyoqnuqom gam dena sai. ¹⁸ Tamo nangi ijo anjam deqa are qalsib Kristus aqa wau ojcab di Qotei a nangi qa tulan arearetoqnuqas. Amqa tamo unqasari kalil nangi na nangi unqasari marqab, “Nangi tamo bole.”

¹⁹ Deqa iga kalil lawo na sosim gago Kristen was nangi singilatnuqnuqom. ²⁰ Ningi ingi uyo na Qotei aqa wau ugetaib. Bole, ningi ingi kalil uyqa kere. Ariya ningi ingi bei uysib dena nungo Kristen was bei uneq waiyqab di kumbra uge. ²¹ Ningi damu ti wain ti uysibqa kiyu kumbra bei ysibqa kiyu dena nungo was bei uneq waiyqab di kumbra uge. Deqa ningi kumbra di uratij. ²² Ningi Qotei qa nungo areqalo singilateqnuq deqa ningi qalie, ningi ingi kalil uyqa kere. Ariya nungo qalie di nungo are miligiq di ulitib soqnem. Yim Qotei a segi unqas. Ningi ingi bei uyqa marsib are gulbeingwasai di ningi arebolebole na uyi. ²³ Ariya nungo ambleq di tamo bei a ingi bei uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une ti sqas. A Qotei qa aqa areqalo singilateqnuq ariya a ingi di uyqa osim are gulbeyim uyqas di a une atqas.

15

Ningi Kristus aqa kumbra dauryoqniy

¹ Tamo unqasari qudei Yesus qa nungo areqalo singilateqnuq qaji nangi areqalo di kiñala singilaosai unu. Deqa iga singila ti unum qaji iga na nangi aqaryainqosim nangi gulbe qobiyetnuqnuqom. Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. ² Iga gago Kristen was nangi aqaryainqosim singilatnuqnuqom. ³ Iga qalie, Kristus a dego aqa segi jejamu aqaryaiyosai qonej. A nami endegsi Qotei pailyej, “O Abu, tamo qudei ni qa anjam uge mareqnuq qaji nangi e qa dego anjam uge mareqnuq.” Qotei aqa anjam di agi nengrenq di unu. ⁴ Qotei aqa anjam kalil nami nengrenyeb qaji di iga Qotei aqa gam osorgwajqa deqa osib nengrenyeb. Anjam dena gago are singilatetgim iga singila na tigeloqnsim Qotei na mondon iga elenqajqa deqa tariñoqnsim sqom. Utru deqa nengrenyeb. ⁵ Qotei a segi na gago are singilatetgoqnsiq aqaryaiyqajqa iga singila na tigeleqnum. Deqa a na marimqa ningi kalil koba na Kristus Yesus aqa kumbra dauryosib areqalo qujaitosib soqniy. ⁶ Sosib ningi kalil medabu qujaitoqnsib gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqniy.

Kristus na Juda nangi ti sawa bei bei qaji nangi ti aqaryainqrej

⁷ Kristus a ningi qa areboleboleiyonaq ningi gereingej dego kere ningi nungo Kristen was nangi qa areboleboleingim gereinqroqniy. Yim nungo kumbra dena ningi Qotei aqa ñam tulan soqtoqniy. ⁸ E endegsi marqai. Kristus a Juda nangi qa are qalsiq wauoqnej. Qotei aqa anjam kalil bole. A nami Juda nungo moma utru nangi ingi bole bole enjqra marej. Anjam di singilatqajqa deqa Kristus a wauoqnej. ⁹ Kristus a sawa bei bei qaji nangi qa dego wauoqnej. Qotei a nangi qa dulej aqa kumbra di nangi qalieosib aqa ñam soqtqajqa deqa Kristus a wauoqnej. Agi Kristus aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E sawa bei bei qaji nangi ambleq di ino ñam soqtoqniy.

E ino ñam soqtqa oqnsiy ni qa louoqniy.”

¹⁰ Anjam bei dego unu, “O sawa bei bei qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo unqasari kalil nangi ti koba na areboleboleingim soqniy.” ¹¹ Anjam bei dego unu, “O sawa bei bei qaji kalil, ningi Tamo Koba aqa ñam soqtoqniy. Od, ningi kalil aqa ñam soqtoqniy.”

¹² Aisaia a dego Qotei aqa medabu osiqa anjam bei endegsi marej, “Mondor Devit aqa abu Jesi aqa moma nanjoq dena mandor kobaquja bei brantqas. Brantosim a na sawa bei bei qaji kalil nanji taqatnjroqnas. Nanji a bosim boletnjrqajqa deqa are qalsib tariñoqnsib sqab.”

¹³ O ijo was, Qotei a nami iga inji bole bole egwajqa marej deqa iga tariñoqnsim unum. Ningi Qotei qa nunjo areqalo singilateqnum deqa a na ningi tulan keretngimqa ningi arebolebole ti are lawo na ti soqniy. Amqa Mondor Bole na ningi singilatngimqa ningi inji bole bole Qotei a nami engwa marej qaji deqa tariñoqnsib soqniy.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a tulan areboleboleiyqnej

¹⁴ O ijo was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, ningi kumbra bole gaigai yeqnum. Ningi powo koba ti unub deqa ningi Qotei aqa tamo ungasari nanji gam bole osornjreqnum.

¹⁵ Qotei a e qa are boleyonaq wau ebej deqa e anjam singila endi nengrenyosim nunjoq qarinyonum. Ningi ijo anjam endeqa are walngaim deqa e nengrenyonum. ¹⁶ E Kristus Yesus aqa wau tamo unum deqa e sawa bei bei qaji nanjo ambleq di wauoqnsim Qotei aqa anjam bole nanji minjre minjre laqnum. E nanji joqsiy Qotei aqa ulatamuq di atrainjrobulitqa Qotei a nanji qa tulan areboleboleiyqajqa deqa e waueqnum. Mondor Bole na nanji singilatnjrimqa nanji Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib dauryqajqa deqa ti e nanji qa waueqnum.

¹⁷ Aqo Kristus Yesus wo ombla waueqnum deqa e Qotei aqa wau yqajqa tulan areboleboleibequ. ¹⁸⁻¹⁹ Kristus a nami ijo medabu na ti ijo ban na ti wau yoqnej. Wau deqa segi e ningi saingwai. E wau bei qa ningi saingwasai. Kristus na e singila ebeqnaqa e manwa gargekoba yoqnem. Qotei aqa Mondor na dego e singilatbeqnaqa e wauoqnem. Kristus a kumbra kalil di yoqnej. Di kiyaaqa? A na sawa bei bei qaji nanjo are tigeltetnjrimqa nanji Qotei aqa anjam dauryqajqa deqa. E Jerusalem dia wau utru atsim Kristus aqa anjam bole mare mare laqnsim gilsim torei Ilirikum sawaq di diñtem. ²⁰ E are qalem, e na tamo ungasari Kristus aqa ñam qaliesai qaji nanjo sawaq di Qotei aqa anjam bole palontoqnqai. Tal ai utru tamo bei na tigeltej qaji gogeq di e olo tal atqasai. E degsi are qalem. ²¹ Agi Qotei aqa anjam bei endegsi nengrenq di unu, “Tamo ungasari Kristus aqa ñam nami quosai qaji nanji a unqab. Tamo ungasari aqa anjam nami quosai qaji nanji qusib a qa poinjqas.”

Pol a Rom Kristen nanji unjrsim dena Spen sawaq gilqas

²² O ijo was, e Qotei aqa wau di ojeqnum deqa e nunjoq bqajqa gam geteñejunu. Deqa e nunjoq bqa yeqnam keresaiibequ. ²³ Wausau gargekoba e ningi nungwajqa are qaloqnem. Ariya bini e sawa endia wau bei saiqoji. ²⁴ Deqa e Spen sawaq gilqa osiy e mati nunjoq bosiy nungsiy ningi ti koba na sokiñalayitqa ningi inji inji qa aqaryaibibqa e Spen sawaq gilqai.

²⁵ Ariya e mati Jerusalem aisiy dia Juda Kristen nanji unjrsiy aqaryainjqai. Nanji Qotei aqa segi tamo ungasari unub. ²⁶ Nanji qudei inji inji qa trueqnum deqa Kristen was Masedonia sawa ti Akaia sawa ti di unub qaji nanji na nanji aqaryainjqai marsib silali koroiyeb unu. ²⁷ Nanji nanjo segi areqalo na silali di koroiyeb. Juda Kristen nanji na nanji Qotei aqa anjam qa aqaryainjreqnum deqa nanji na kamba olo Juda Kristen nanji jejamu qa inji inji qa aqaryainjreqnum. Nanjo wau bole agide.

²⁸ Deqa e mati silali koroiyqajqa wau di kobotosiy silali di Jerusalem osiy aisiy bunuqna e Spen sawaq gilqa osiy e nunjoq bosiy nungwai. ²⁹ E qalieonum. E nunjoq bqai di e Kristus aqa kumbra bole kalil ijoq di maqejunu qaji di osi bosiy ningi osorngitqa dena ningi singilaqab.

³⁰ O ijo was ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a qa ti qalaqalaiyo kumbra Mondor na iga osorgeqnu qaji deqa ti are qalsibqa e koba na Qotei pailyqajqa waukobaoqnmom. Od, ningi e qa Qotei pailyoqniy. ³¹ Yim Qotei na e aqaryaibosim anjam gotranjo tamo Judia sawaq di unub qaji nanjo banq dena e olo oqas. E Qotei aqa segi tamo ungasari Jerusalem di unub qaji nanji qa silali koroiyeqnum. Ningi Qotei pailyibqa a na nanjo

are tigeltetnjrimqa nanggi ijo wau deqa tulan areboleboleinjrqas. ³² Qotei na marim e nungoq bosiy nungsiy dena e areboleboleibqas. Osiy ninggi koba na aqaratosim dena e singila oqai.

³³ Qotei a are lawo qa utru. A ninggi kalil koba na soqnebe. Bole.

16

Pol a kaiye anjam Rom Kristen nanggoq qarinyej

¹ Ninggi gago jaja Fibi osib gereiyoniy. A na Kristen tamo ungasari Senkria qureq di unub qaji nanggi qa waukobaeqnu. ² Ninggi Tamo Koba a qa are qalsib Fibi qalaqalaiyoniy. Ninggi Qotei aqa segi tamo ungasari unub deqa ninggi kumbra bole dauryosib Fibi qalaqalaiyoniy. Fibi a gulbe ti soqnimqa kiyo ingi bei qa truquamqa kiyo ninggi na aqaryaiyiy. A nami tamo ungasari gargekoba nanggi aqaryainjroqnsiq e dego aqaryaboqnej. Deqa ninggi a urataib. A kamba dego aqaryaiyiy.

³ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Prisila Akwila wo nanggi aiyel minjriy. Nanggi aiyel e koba na Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. ⁴ Nami jeu tamo nanggi na e lubqa laqna nanggi aiyel moiqa ulaosai. Nanggi e aqaryaibeb. Deqa e nanggi aiyel minjreqnum, "Keretonub." E segi sai. Kristen tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanggi dego nanggi aiyel minjreqnub, "Keretonub." ⁵ Ariya ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen tamo ungasari kalil Prisila Akwila wo nanggo talq di loueqnub qaji nanggi dego minjriy.

Osib Epainetus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A Esia sawa qaji. Tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanggi are bulyosaisonabqa Epainetus a namoqna are bulyosiq Kristus qa aqa areqalo singilatej.

⁶ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Maria dego minjiy. A ninggi aqaryaingwa maroqnsiq waukobaeqnej.

⁷ Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Andronikus Junias wo nanggi aiyel dego minjriy. Nanggi aiyel ijo lej nanggi. Jeu tamo nanggi na nanggi aiyel e ombla ojelerjosib tonto talq di breigonab soqnem. Qotei na nanggi aiyel wau enjrej deqa nanggi aqa anjam mare mare laqna. Deqa nanggi aiyel dego ñam ti. E are bulyosaisonam nanggi aiyel namoqna are bulyosib Kristus qa nanggo areqalo singilateb.

⁸ Ariya ninggi ijo kaiye anjam endi Ampliatu dego minjiy. E Tamo Koba aqa ñam na a tulan qalaqalaiyeqnum.

⁹ Ninggi Urbanus dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A iga ti koba na Kristus aqa wau ojeqnum. Ninggi Stakis dego ijo kaiye anjam endi minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum.

¹⁰ Ninggi Apeles dego ijo kaiye anjam endi minjiy. Iga qalieonum, a bole Kristus dauryeqnu.

Ninggi ijo kaiye anjam endi osib Aristobulus aqa tal qujai nanggi ti dego minjriy.

¹¹ Osib Herodion a dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo lej.

Ninggi ijo kaiye anjam endi osib Narsisus aqa tal qujai nanggi ti dego minjriy. Nanggi Tamo Koba aqa tamo bole unub.

¹² Ninggi Trifina Trifosa wo nanggi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Nanggi aiyel Tamo Koba aqa waukobaeqnu.

Ninggi ijo kaiye anjam endi osib Persis dego minjiy. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A Tamo Koba aqa wau singila na ojeqnu.

¹³ Ninggi ijo kaiye anjam endi Rufus dego minjiy. A tamo bolequja sosiq Tamo Koba dauryeqnu. Ninggi aqa ai dego ijo kaiye anjam endi minjiy. A ijo ai bul.

¹⁴ Ninggi ijo kaiye anjam endi osib Asinkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas nanggi minjriy. Osib Kristen was kalil nanggi koba na unub qaji nanggi dego minjriy.

¹⁵ Osib Filologus Julia wo nanggi aiyel dego ijo kaiye anjam endi minjriy. Ninggi na ijo kaiye anjam endi osib Nereus na aqa jaja na Olimpasi na ariya Qotei aqa tamo ungasari kalil nanggi koba na unub qaji nanggi ti minjriy.

¹⁶ Ninggi na nungo Kristen was kalil nanggi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanggi yeqnu.

Kristus aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi na dego ningi kaiyeingonub.

Tamo qudei na Kristen nanngi potoaiyeltnjreqnub

¹⁷ O ijo was, nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei aqa anjam ningi nami qusib dauryeb qaji di gotranyoqnsib olo bubulyeqnub. Osib Kristen nanngi potoaiyeltnjroqnsib uneq breinjreqnub. Deqa e ningi singila na endegsi merngwai. Ningi tamo deqaji nanngi qa geregere nam atoqnsib nanngi qoreinjriy. ¹⁸ Tamo deqaji nanngi gago Tamo Koba Kristus aqa wau ojosaieqnub. Nanngi nanngo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Osib tamo ungasari nanngi walawalainjroqnsib gisa gisanjnroqnsib nanngi nanaritnjreqnub. Tamo ungasari nanngi di kumbra bole ti kumbra uge ti geregere pegiyosaieqnub. ¹⁹ O ijo was, e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Di kiyaaqa? Ningi Qotei aqa anjam geregere dauryeqnab tamo ungasari kalil nanngi deqa queqnub. Ariya e ningi endegsi merngwai. Ningi kumbra bole yqajqa geregere poingoqnm kumbra uge yqajqa nanariosib soqniy. ²⁰ Qotei a are lawo qa utru. Sokiñala a na Satan ojsim osi bosim nunngo singaq di atim ningi na sosqab.

Gago Tamo Koba Yesus a ningi qa are boleiyeme.

Tamo qudei na kaiye anjam Rom Kristen nanngoq qarinyeb

²¹ Timoti a e ombla wauo qaji. A na ningi kaiyeingwo. Lusius na Jeson na Sosipater na nanngi qalub dego ningi kaiyeingonub. Nanngi qalub ijo leñ nanngi.

²² Ijo ñam Tertius. E Pol aqa medabuq na anjam kalil endi osim ijo segi ban na nengrenyonum. E dego Tamo Koba aqa ñam na ningi kaiyeingonum.

²³ Gaius a dego ningi kaiyeingwo. A na e osiqa aqa segi talq di e gereibeqnu. Osiqa Kristen tamo ungasari kalil qure endia loueqnub qaji nanngi dego gereinjreqnu.

Erastus Kwartus wo nanngi aiyel dego ningi kaiyeingonub. Erastus a Korin qure nanngo silali taqateqnu qaji tamo. Kwartus a gago Kristen was.

²⁴ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi kalil qa are boleiyeme. Bole.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁵ Yesus Kristus aqa anjam bole e mare mare laqnum qaji dena Qotei na ningi torei singilatngwa kere. Tulan nami Kristus aqa anjam bole di uliesoqnej. ²⁶ Ariya bini Qotei na anjam di boleq ateqnu. Qotei ñambile gaigai unu qaji a marnaqa aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam di nengrenyonab soqnej. Sonaqa iga na olo osim tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi minjre minjre laqnum. Deqa nanngi uli anjam di quoqnsib poinjreqnu. Qotei na anjam di boleq ateqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari sawa bei beiq di unub qaji nanngi anjam di qusib nanngo areqaloq di singilatosib dauryqajqa deqa. ²⁷ Qotei qujai di a powo koba ti unu. Deqa iga bati gaigai Yesus Kristus aqa wau na Qotei aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

1 KORIN

Pol a Yesus aqa anjam mare mare laqnu

¹⁻² E Pol. Kristus Yesus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e metbosiqa wau di ebej. O ijo was kalil, aqo gago was Sostenes wo anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. Ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji. Kristus Yesus na ningi elejosiqqa Qotei aqa segi kumbra boleq di atej. Qotei na ningi aqa segi tamo ungasari sqa marsiqa ningi giltņgej. Osiqa Kristen kalil qure qureq di gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam meteqnub qaji nanđi dego giltņjrej. Yesus a gago Tamo Koba. A Kristen kalil nanđo Tamo Koba. ³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanđi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a Korin Kristen nanđi qa are qaloqnsiq Qotei binjyeqnu

⁴ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a ningi qa are boleiyej. Deqa e bati gaigai ningi qa are qaloqnsim ijo Qotei binjyeqnum. ⁵⁻⁶ Kristus aqa anjam iga nami ningi mernņoqnem qaji di nunđo are miligiq di singila na wauqnu. Ningi Kristus beteryejunub deqa Qotei na nunđo kumbra kalil qa ti nunđo anjam maro qa ti nunđo powo qa ti ningi tulan keretņgej. ⁷ Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus a monđoņ brantim unqajqa tariņoqnsib unub. Ningi Qotei aqa Mondor aqa singila ejunub deqa ningi singila bei qa truquosaieqnu. ⁸ Yesus Kristus a ningi gaigai singilatņgoqnmqa ningi singila na tigeloqnsib gilsib gilsib diņo bati itqab. Yimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus a lanđ qureq na brantim ningi Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqab. ⁹ Yesus Kristus a Qotei aqa ņiri. A gago Tamo Koba. Qotei na ningi metņgej deqa ningi Yesus beteryosib a ombla are qujaitosib unub. Qotei a tamo bole unu deqa a ningi uratņgwasai.

Korin Kristen nanđi ņiriņoqnsib pupoeqnu

¹⁰ Ariya ijo was kalil, e gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ningi singila na endegsi mernņwai. Ningi kalil anjam qujai maroqniy. Ningi anjam bei bei qa ņiriņosib pupoelenai. Ningi areqalo qujaitosib koba na geregere soqniy. ¹¹ Tamo nanđi Kloe aqa talq di unub qaji nanđi na e endegsib merbonab quem, "Korin Kristen nanđi ņiriņoqnsib anjam na qoteqnu." ¹² O ijo was kalil, ningi anjam na qoteqnu qaji nunđo utru agiende. Ningi qudei mareqnu, "E Pol dauryo qaji tamo." Ningi qudei mareqnu, "E Apolos dauryo qaji tamo." Ningi qudei mareqnu, "E Pita dauryo qaji tamo." Ariya ningi qudei mareqnu, "E Kristus dauryo qaji tamo." Ningi anjam na qoteqnu qaji nunđo utru agide. ¹³ Ningi kiyaa kumbra degyeqnu? Kristus a segi poelenosiq tamo gargekobaej kiyo? E Pol e segi ningi qa ñamburbasq di moyem kiyo? Ningi ijo ñam na yanso eb kiyo? Di sai. ¹⁴ E nami nunđo ambleq di sosim e tamo qudei nanđi yansnjrosai. E ijo kumbra deqa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. Od, Krispus Gaius wo nanđi aiyel e na yansnjrem. ¹⁵ Deqa tamo bei a endegsi marqa keresai, "E Pol aqa ñam na yanso em." ¹⁶ Bole, tamo nanđi Stefanas aqa talq di unub qaji nanđi dego e na yansnjrem. Ariya e tamo qudei nanđi dego yansnjrem kiyo di e poibosai. ¹⁷ Kristus na e tamo nanđi yansnjrqqa marsiq e qarinjbosai. E aqa anjam bole palontqajqa osiq e qarinjbej. Deqa e mandam tamo nanđo powo na Kristus aqa anjam palontosaieqnum. E degyeqnum qamu Kristus a ñamburbasq di moyej di a lanđ moyej qamu.

Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu

¹⁸ Tamo nanđi padalqa gamq di unub qaji nanđi mareqnu, "Kristus a ñamburbasq di moyej anjam di nanari anjam." Nanđi degsib mareqnu. Ariya iga Qotei na eleņeqnu qaji iga mareqnu, "Kristus a ñamburbasq di moyej anjam di Qotei aqa singila ti unu." ¹⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, "Powo tamo nanđo powo e na taqal atetņrqai. Qalie tamo nanđo qalie dego e na kobotetņrqai." ²⁰ O ijo was kalil, powo tamo ti dal anjam qalie tamo ti nanđi qa iga kiyersi marqom? Iga endegsi

marqom. Nanngi mandam qaji powo ejunub deqa Qotei na nanngi olo nanaritnjreqnu. Od, tamo nanngi anjam na qotqajqa arearetnjreqnu qaji nanngi di Qotei na olo nanaritnjreqnu.

²¹ Mandam tamo nanngo powo na nanngi Qotei qalieqa keresai. Qotei na aqa segi powo na gam getentetnjrej deqa nanngi a qa qalieqa keresai. Nanngi a qa qalieqajqa gam bei a na osornjrej. Gam agiende. Anjam iga palonteqnum qaji di tamo nanngi qusib Yesus qa nanngo areqalo singilatqab di Qotei na nanngi elenqas. Gam dena qujai nanngi Qotei qa qalieqab. Ariya tamo qudei nanngi anjam di quoqnsib mareqnum, “Di nanari anjam.” ²² Agi Juda nanngi Qotei aqa manwa lanja unqajqa mareqnum. Grik nanngi mandam qaji powo oqajqa tulan singilaeqnum. ²³ Kristus a namburbasq di moiyej anjam di iga palontoqnsim laqnam Juda nanngi quoqnsib uge qa mareqnum. Grik nanngi anjam di quoqnsib nanari qa mareqnum. ²⁴ Ariya tamo ungasari Qotei na metnjrej qaji di Juda ti Grik ti nanngi qalie, Kristus a Qotei aqa singila ti powo ti unu. ²⁵ Mandam tamo nanngi mareqnum, “Anjam di nanari anjam.” Di sai. Anjam di Qotei aqa powo ti unu. Anjam dena mandam tamo nanngo powo tulan bunyejunu. Mandam tamo nanngi mareqnum, “Anjam di singila saiqoji.” Di sai. Anjam di Qotei aqa singila ti unu. Singila dena mandam tamo nanngo singila tulan bunyejunu.

²⁶ O ijo was ningi are qaliy. Qotei na ningi metngej bati deqa ningi gargekoba mandam qaji powo saiqoji soqneb. Ningi gargekoba singila saiqoji soqneb. Ningi gargekoba nam saiqoji soqneb. ²⁷ Tamo qudei nanngi mandam qaji powo ejunub deqa nanngi mareqnum, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanngi nanari tamo.” Yeqnab nanari tamo nanngi dena olo mandam qaji tamo nanngi di jemai enjreqnum. Tamo singila ti unub qaji nanngi mareqnum, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanngi singila saiqoji unub.” Yeqnab tamo singila saiqoji nanngi dena olo mandam qaji tamo nanngi di jemai enjreqnum. ²⁸ Tamo nam ti unub qaji nanngi mareqnum, “Tamo Qotei na giltnjrej qaji nanngi nam saiqoji unub.” Yeqnab tamo nam saiqoji nanngi dena olo mandam qaji tamo nanngi di nam aguq atetnjreqnum. ²⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa namburalaq di tamo bei na aqa segi nam soqtqa keresai. ³⁰ Qotei a segi na ningi Kristus Yesus aqa banq di atej. Deqa Kristus aqa wau na iga Qotei aqa powo ejunum. Kristus aqa wau na iga tamo bole tintinj unum. Aqa wau na iga Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim walweleqnum. Aqa wau na Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa gago une na iga olo taqatgwa keresai. ³¹ Utru deqa iga gago segi nam soqtqa keresai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei a nam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa nam segi soqteme.”

2

Korin Kristen nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum

¹ O ijo was kalil, e nami nungoq bosim Qotei aqa anjam palontoqnsim merngoqnem bati deqa e mandam qaji powo na anjam palontosaioqnem. E anjam kokba lanja lanja palontosaioqnem. ² E endegsi are qaloqnem. E nungo ambleq di sosiy Yesus Kristus aqa anjam segi merngoqnqai. A namburbasq di moiyej anjam di segi ningi merngoqnqai. E degsi are qaloqnem. ³ E nungo ambleq di soqnem bati deqa e singila saiqoji soqnem. Deqa e ulagetoqnsim ginda gindanoqnem. ⁴ Anjam e palontoqnem qaji di e Qotei aqa Mondor aqa singila na palontoqnem. E mandam qaji powo na anjam palontit ningi qusib are buluqajqa deqa are qalosaioqnem. ⁵ Deqa ningi Kristus qa nungo areqalo singilateb di mandam tamo nanngo powo na sai. Di Qotei aqa singila na.

Qotei aqa Mondor na iga powo bole egeqnu

⁶ Bole, Kristen qudei nanngi Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub. Deqa iga nanngi anjam minjreqnam nanngi powo bole eqnub. Powo di mandam qaji powo sai. Tamo kokba padalqa gamq di unub qaji nanngo powo sai dego. ⁷ Di Qotei aqa segi powo nami ulitesoqnej qaji. Powo di iga ubtoqnsim mareqnum. Powo di aqa utru agiende. Tulan nami Qotei na iga lanj qureq oqwajqa gam gereiyetgej. ⁸ Powo di mandam qaji tamo kokba nanngi poinjrosaiqnu. Nanngi poinjrej qamu nanngi na Tamo Koba lanj qureq di unu qaji a

osib namburbasq di qamosai qamu. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanngo namdamu na lanj qure qa ingi ingi unosaieqnu. Nanngo dabkala na ingi ingi deqa quosaieqnu. Nanngo areqaloq di ingi ingi di yala sosai. Ingi ingi di Qotei na tamo ungasari a tulan qalaqalaiyeqnu qaji nanngi segi gereiyetnjrej unu. Deqa nanngi oqsib oqab.” ¹⁰ O ijo was kalil, anjam di nami uliesonaqa Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergej. Qotei aqa areqalo uliejunu qaji di Mondor a segi qalie. Qalie kalil agi Mondor aqaq di unu. ¹¹ Tamo bei a tamo bei aqa areqalo qalieqa keresai. Tamo aqa mondor aqa are miligiq di unu qaji a segi aqa areqalo qalie. Dego kere tamo bei a Qotei aqa areqalo qalieqa keresai. Qotei aqa Mondor a segi Qotei aqa areqalo qalie. ¹² O ijo was kalil, iga mandam qaji mondor osai. Iga Mondor agi Qotei aqaq na bej qaji di em. Deqa lanj qure qa ingi ingi Qotei na egeqnu qaji di iga qalie. Mondor na ingi ingi di iga osorgeqnu. ¹³ Iga ingi ingi deqa anjam mare mare laqnum. Iga mandam qaji tamo nanngo powo na anjam marosaieqnum. Mondor na iga powo egeqnaqa iga anjam mareqnum. Mondor aqa anjam di iga na tamo ungasari Mondor ti unub qaji nanngi minjreqnum.

¹⁴ Tamo ungasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji lanj qure qa ingi ingi di oqa keresai. Di kiyaaqa? Nanngi mareqnu, “Ingi ingi di nanari tamo nanngo ingi.” O ijo was kalil, ingi ingi di iga Mondor aqaq na elejeqnum. Deqa tamo ungasari Mondor ti sosai qaji nanngi ingi ingi deqa poinjrqa keresai. Tamo ungasari Mondor ti unub qaji nanngi segi ingi ingi deqa poinjrqa kere. ¹⁵ Od, tamo ungasari Mondor ti unub qaji nanngi ingi ingi kalil geregere pegiyeqnu. Ariya tamo ungasari nanngi di mandam tamo bei na peginjrqa keresai. ¹⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo yai a Qotei aqa areqalo qalieqa kere? Osim a gam osoryqa kere? Tamo dego bei sosai.” Ariya iga Kristus aqa areqalo ejunum.

3

Pol Apolos wo nanngi Qotei aqa wau tamo bole

¹ O ijo was kalil, e nungo ambleq di soqnem bati deqa ninngi Kristus aqa kumbra geregere qalieosaisoqneb. Ninngi angro mom bul soqneb. E na tamo ungasari Qotei aqa Mondor dauryeqnu qaji nanngi anjam damu ti minjreqnum. Ariya ninngi areqalo namij dauryoqneb deqa e na anjam damu ti ninngi merngwa yeqnam ugeiboqnej. ² Ninngi angro mom bul soqneb deqa ninngi damu uyqa keresai. Deqa e ninngi damu anaingosaiognem. E ninngi mungum anaingognem. Agi bini ninngi damu uyqa keresai unub. ³ Ninngi areqalo namij dauryoqnsib unub. Agi ninngi nunngo Kristen was nanngi qa are ugeingeqnaqa koba na anjam na qotoqnsib laqnu. Nunngo kumbra di jejamu qa kumbra uge. Di mandam tamo nanngo kumbra. ⁴ Agi ninngi qudei mareqnu, “E Pol dauryo qaji tamo.” Ninngi qudei mareqnu, “E Apolos dauryo qaji tamo.” O ijo was kalil, nunngo kumbra di mandam tamo nanngo kumbra.

⁵ Apolos a tamo kiyero? E Pol e segi tamo kiyero? Aqo aiyel Qotei aqa wau tamo segi. Tamo Koba a na aqo aiyel wau segi segi egej. Deqa iga aqa anjam ninngi merngonam qusib Yesus qa nunngo areqalo singilateb. ⁶ E wauq di ingi yagonam Apolos a ingiq di ya atej. Ariya Qotei a segi na ingi boletej. ⁷ Deqa tamo ingi yageqnu qaji a ñam saiqoji unu. Tamo ingiq di ya ateqnu qaji a dego ñam saiqoji unu. Ariya Qotei ingi boleteqnu qaji a segi ñam koba ti unu. ⁸ Tamo ingi yageqnu qaji wo tamo ingiq di ya ateqnu qaji wo nanngi aiyel ombla Qotei aqa wau ojeqnu. Mondorj Qotei na nanngo wau segi segi pegiyosim awai enjrqa. ⁹ Aqo aiyel Qotei ombla wau ojeqnum. Qotei aqa ingi wau agi ninngi.

Qotei aqa wau tamo nanngi tal gereiyo qaji tamo bul

Ninngi Qotei aqa tal bul unub. ¹⁰ Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej deqa e tal gereiyo qaji tamo bul unum. E tal gereiyqajqa qalie bole deqa e tal aqa utru atem. E tal aqa utru atem deqa tamo qudei nanngi olo tal ai gogeq di tal ateqnu. Deqa e nanngi endegsi minjreqnum, “Ninngi tal geregere atoqniy.” ¹¹ O ijo was ninngi qalie, Qotei na Yesus Kristus osiq a tal ai tuma qaji bul tigeltej unu. Deqa tamo qudei na olo tal ai tuma qaji bei ataib.

Yesus a segi qujai tal ai tuma qaji bole. ¹² Ariya tamo nanngi tal ai gogeq di tal atqa oqnsib gol na ti silva na ti meniñ naimyo na ti ñamtarñ na ti liki na ti inñi ñeñgi aqa sau na ti tal ateqnub. ¹³ Mondorñ Qotei na tamo nanngi peginjro batiamqa a ñamyuwo bulosim tamo kalil nanngo wau segi segi boleq atsim pegiyosim nanngo wau bole kiyo uge kiyo di unqas. ¹⁴ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yugwasai deqa nanngi awai bole oqab. ¹⁵ Tamo qudei nanngo wau di ñamyuwo na yuelenqas deqa nanngo wau kalil torei lounqas. Ariya tamo nanngi di padalqasai. Nanngi ñamyuwoq di padalqa jojomoqñib Qotei na nanngi dena olo elenqas.

Ninngi Qotei aqa atra tal bul unub

¹⁶ Ninngi Qotei aqa atra tal bul unub. Qotei aqa Mondor a nunngo ambleq di unu. Di ninngi qaliesai kiyo? ¹⁷ Qotei aqa atra tal di agi ninngi. Deqa tamo bei na atra tal di ugeugeiyqas di Qotei na kamba tamo di ugeugeiyqas.

Iga tamo nanngo ñam soqtqasai

¹⁸ Ninngi nunngo segi jejamu gisanñaib. Ninngi qudei mandam qaji powo ti sosib endegsib are qaleqñub kiyo, “E powo koba ti unum”? Di sai. Ninngi endegsib mariy, “Bole, e nanari tamo.” Degsib marib Qotei na olo powo engimqa dena ninngi powo bole oqab. ¹⁹ Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngi Qotei aqa ñamgalaq di nanari tamo unub. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngi kumbra uge uge yeqñub. Yeqñab Qotei a kamba nanngi padaltnjreqnu.” ²⁰ Anjam bei dego unu, “Tamo nanngi mandam tamo nanngo powo ti unub qaji nanngo areqalo Tamo Koba a segi qalie.

A qalie, nanngo areqalo di uge deqa nanngi wau bei bei yeqñab ugeinjqreqnu.”

²¹ Deqa ninngi na mandam tamo nanngo ñam soqtoqñab. Inñi inñi kalil di nunngo. ²² Apolos, Pita, e Pol, mandam, ñambile, moiyo, inñi inñi kalil bini unub qaji ti inñi inñi kalil bunuqna brantelenqab qaji ti di nunngo. ²³ Ariya ninngi Kristus aqa. Kristus a Qotei aqa.

4

Qotei a segi na aqa wau tamo nanngi peginjreqnu

¹ O ijo was kalil, aqo Apolos wo gago Kristus aqa wau tamo. Iga Qotei aqa wau taqateqñum. Gago wau agiende. Iga Qotei aqa uli anjam mare mare laqñum. Ninngi iga qa degsib are qaloqñiy. ² Ninngi qalie, wau taqato tamo a na wau lanja aqa medabu dauryoqñqas. Dego kere e Qotei aqa medabu dauryeqñum. ³ Deqa anjam pegiyo tamo bei na kiyo ninngi na kiyo ijo kumbra pegiyqab di unqum. E deqa yala are qalqasai. E segi dego ijo kumbra pegiyosaieqñum. ⁴ Ijo kumbra uge bei unu kiyo di e geregere poibosai. Ariya e une saiqoji unum degsi marqa keresai. Tamo Koba a segi na e pegibqas. ⁵ Pegiyo bati brantosaiunu deqa ninngi na tamo qudei nanngi peginjroqñab. Ninngi mati tariñesoqñibqa mondorñ Tamo Koba a bosimqa a segi na inñi inñi kalil ambruq di uliejunub qaji di suwanjoq di atqas. Osim tamo kalil nanngo areqalo dego boleq atqas. Yim bati deqa Qotei a gago segi segi kumbra unsim bole kiyo sai kiyo deqa mergwas.

Korin Kristen nanngi nanngo segi ñam soqteqñub

⁶ O ijo was kalil, aqo Apolos wo gago kumbra qa agi e na ninngi merngonum. Di kiyaaqa? Ninngi Qotei aqa anjam nenngrenq di unu qaji de ti olo anjam qudei ti turtosib diqoqñab deqa. Osib tamo qudei nanngo ñam soqtoqñsib olo tamo qudei nanngo ñam aguq atoqñab deqa. ⁷ Ninngi gate kokba unub e? Sai. Nunngo inñi bole kiye Qotei na ninngi engosai? Nunngo inñi inñi kalil agi Qotei na ninngi engej. Deqa ninngi kiyaaqa mareqñub, “Iga gago segi singila na inñi inñi kalil di ejunum”? Ninngi kiyaaqa nunngo segi ñam soqteqñub?

⁸ Agi ninngi are qaleqñub, “Iga inñi inñi kalil kere na unum. Iga ñoro koba ejunum. Deqa iga na Pol Apolos wo nanngi aiyel bunjnrsimqa iga segi mandor kokba bulonum.” O was ninngi degsib are qalaib. Ninngi mandor kokba bulonub qamu e ninngi qa tulaj

areboleboleibqoqa Apolos ombla na ningi beterngosim ningi koba na mandor kokba bulonum qamu. ⁹ Ijo areqalo agiende. Iga Yesus aqa anjam maro tamo unum deqa Qotei na gago ñam tulan aguuq atej. Deqa iga tamo uge nangi bulonum. Tamo uge nangi agi anjam pegiyo tamo a na une ti qa minjroqnsiq moiyojnreqnu. Od, a na mandam tamo ti lan angro ti nangi ñamgalaq di nangi moiyojnreqnu. O ijo was kalil, iga tamo uge nangi di bulonum. ¹⁰ Iga Kristus aqa ñam osi laqnum deqa iga nanari tamo bulonum. Ariya ningi powo ti sosib deqa ningi Kristus qa qalie bole. Iga singila saiqoji unum. Ariya ningi singila ti unub. Iga ñam saiqoji unum. Ariya ningi ñam ti unub. ¹¹ Iga nami mam ti ya qar ti soqnem agi bini unum. Iga gara bolesai. Tamo qudei na iga ugeugeiqnub. Iga tal saiqoji. ¹² Iga ñes na ti gago segi ban na ti wauoqnsim unum. Tamo qudei na iga misilingeqnab iga kamba olo nangi qa pailyeqnum. Tamo qudei na iga ugeugeiqnab iga gulbe di qoboieqnum. ¹³ Tamo qudei na iga yomuieq nab iga kamba olo nangi anjam bole minjreqnum. Iga tamo sougetejunub qaji nangi bulonum. Iga tamo ungasari kalil nangi ñamgalaq di ningi tulan jigat bulosim unum. Iga nami degsi soqnem agi bini unum.

Pol na Korin Kristen nangi minjrej, “Ningi ijo kumbra dauryiy”

¹⁴ O ijo was, ningi ijo anjam endi sisiyosib jemaingwajqa e deqa nengrenyosai. E nungo areqalo tingitengwajqa deqa osim anjam endi nengrenyonum. Ningi ijo angro bole. E ningi tulan qalaqalaingeqnum. ¹⁵ Nungo abu qujai agi e segi. Nungo abu gargekoba sai. Tamo 10,000 nangi na Kristus aqa kumbra ningi osorngonqab di unum. E qujai Kristus Yesus aqa anjam bole ningi merngonam qusib are bulyeb. Dena e nungo abuem. ¹⁶ Deqa e ningi endegsi merngwai. Ningi ijo kumbra kalil dauryoqniy. ¹⁷ Utru deqa e Timoti qarinyonum a nungoq bgo. E nami Tamo Koba aqa anjam Timoti minjnam a are bulyej. Deqa a ijo angro bole. E a tulan qalaqalaiyeqnum. A nungoq bosim ijo kumbra qa ningi saingim quqwab. Ijo kumbra agiende. E Kristus beteryesosim a dauryeqnum. Ijo kumbra di e na sawa sawa kalil di Kristen nangi osornjreqnum.

¹⁸ Ariya ningi qudei endegsib are qaleq nub, “Pol a gagoq bqasai.” Osib ningi diqoqnsib laq nub. ¹⁹ O was ningi degaib. Tamo Koba a na odbimqa e nungoq urur boqujatqai. Tamo nangi diqoqnsib laq nub qaji nangi singila qabe na eqnub di unqajqa bqai. E nangi anjam maro lanu quqwajqa bqasai. ²⁰ Ningi qalie, Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. A lanu anjam maro na iga taqatgosaieqnu. A singila na iga taqatgeqnu. ²¹ Nungo are kiyersiq unu? E nungoq bosiy ñirintngosiy tingitngwai kiyo e bosiy ningi qalaqalaingosiy lawo na gereingwai kiyo? Ningi segi mariy.

5

Sambala kumbra a Korin Kristen nangi ambleq di unu

¹ O ijo was kalil, e anjam bei endegsi quem. Nungo ambleq di tamo bei a sambala kumbra yeqnu. Aqa sambala kumbra di tulan ugedamu. Tamo nangi Qotei qaliesai qaji nangi sambala kumbra deqaji yosaieq nub. Aqa sambala kumbra agiende. A na aqa abu aqa ñaun oqnsiq ombla sambalaeq nub. ² Ningi aqa sambala kumbra deqa are ugeingosaieqnu, Ningi akamosaieq nub. Ningi diqoqnsib laq nub. Ningi are ugeingej qamu ningi tamo di osib nungo ambleq dena taqal waiyeb qamu.

³ E ningi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ningi ijo are miligiq di unub deqa e ningi ti sobulejunum. Deqa e sambala tamo di aqa une qa pegiyonum koboqo. ⁴ E ningi endegsi merngwai. Ningi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam na korooiy. Yim koroq di e ningi ti sobulitqa Tamo Koba Yesus aqa singila dego nungoq di sqas. ⁵ Ningi koroesosibqa tamo di ojsib Satan aqa banq di atibqa Satan na a osim aqa jejamu gulbe yqas. Yim mondon Tamo Koba Yesus a bqajqa batiamqa Qotei na tamo di aqa qunuj olo oqas.

Pol na Kristen nangi minjrej, “Ningi tamo uge di wiyiy”

⁶ Ningi nungo segi ñam soqteq nub di kumbra bolesai. Ningi qalie, tamo nangi sum kiñala oqnsib bem ti bulyeq nab bem tiyekritoqnsiq tulan kobaqujaeqnu. ⁷ Deqa ijo was kalil, ningi bem tiyeqnu qaji sum namij di taqal atiy. Osib dena ningi olo bem bunuj

bulosib sum saiqoji sqab. E qalieonum, ningi sum saiqoji unub koboqo. Di kiyaaqa? Jeu tamo nanngi na Kristus qalnab a kaja du bulosiq gago une qa moisiq aqa leŋ aiyey. Juda nanngo yori bati koba qa nanngi Yesus degyeb. ⁸ Deqa iga yori bati koba di unqom. Unsim bem tiyeqnu qaji sum namij di taqal atsim olo bem bunuj sum saiqoji unu qaji di oqom. Sum namij di kumbra uge ti une ti sigitejunu. Bem bunuj sum saiqoji unu qaji di are bole ti anjam bole ti sigitejunu.

⁹ E nami anjam endegsi nengrenyosim nunngoq qarinyem, “Ningi sambala tamo nanngi koba na laqnaib.” ¹⁰ O ijo was, e na tamo Yesus qaliesai qaji nanngi qa ningi degsi merngosai. Ningi nanngi koba na laqnqa kere. Tamo sambalaeqnub qaji nanngi ti tamo ñoro qa maunjreqnu qaji nanngi ti tamo gisaŋ na silali eqnub qaji nanngi ti tamo gisaŋ qotei qa loueqnub qaji nanngi ti ningi nanngi koba na laqajqa e deqa ningi saidngosai. Ningi nanngi koba na laqasai di ningi torei mandam uratqab. Di keresai. ¹¹ Ariya tamo bei a marqas, “E nunngo Kristen was bole.” Osim a olo sambala kumbra yqas kiyo, tamo bei aqa ñoro qa maulyqas kiyo, gisaŋ qotei qa louqas kiyo, tamo nanngi misiliŋnjrqas kiyo, ya uge uyoqnsim nanarioqnqas kiyo, gisaŋ na tamo nanngo silali yainjrqas kiyo a kumbra degyimqa ningi a ombla laqnaib. Ningi a ombla iŋgi uyoqnaib dego. Agi e nami anjam deqa nengrenyosim nunngoq qarinyem. ¹²⁻¹³ Deqa e na tamo Yesus qaliesai qaji nanngo une qa peginjrqai e? Sai. Di ijo wau sai. Di Qotei aqa wau. Ariya Kristen nanngo une qa peginjrqajqa wau di nunngo wau tintiŋ. Deqa ningi tamo uge di osib nunngo ambleq dena taqal waiyiy.

6

Ningi nunngo Kristen was bei osib anjam pegiyo talq gilaib

¹ Ningi qudei kumbra uge endegsib yeqnub. Ningi nunngo Kristen was bei qa anjam soqnim a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nanngo ulatamuq di tigeltqab. Ningi a osib Qotei aqa tamo ungasari nanngo ulatamuq di tigeltqab di kere. Ariya ningi degyosaieqnub. Nunngo kumbra uge deqa ningi jemaingosaieqnu. ² Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa mondoŋ iga na tamo kalil mandamq endi unub qaji nanngo une qa peginjrqom. Di ningi qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa kiyaaqa ningi nunngo Kristen was nanngo anjam kiñilala qudei qa nanngi peginjrqqa keresai? ³ Mondoŋ iga laŋ angro nanngo une qa dego peginjrqom. Ningi di qaliesai kiyo? Iga degyqom deqa e endegsi are qalonum, iga mandamq endi gago Kristen was nanngo anjam kalil dego pegiyqa kere. ⁴ Deqa ningi Kristen was bei qa anjam soqnim kiyaaqa ningi na a osib anjam pegiyo tamo Qotei qaliesai qaji nanngoq gilqab? Anjam pegiyo tamo nanngi di Kristen tamo sai. ⁵ E anjam endi ningi merngonum. Di kiyaaqa? Ningi nunngo kumbra uge deqa jemaingim uratqajqa deqa. Nunngo ambleq di powo tamo bei unu kiyo? Sqas di Kristen was bei a was bei qa anjam soqnim powo tamo dena nanngo anjam pegiyqa kere. ⁶ Kiyaaqa Kristen was bei a was bei osim anjam pegiyo tamo Yesus qa nanngo areqalo siŋgilatosaieqnub qaji nanngoq gilsim nanngo ulatamuq di tigeltqas?

⁷ Ningi nunngo Kristen was bei qa anjam soqnim a osib anjam pegiyo tamo nanngoq gilqab di kumbra uge. Nunngo kumbra dena ningi Yesus dauryqajqa uratosib ulonqab. Ningi nunngo Kristen was bei qa anjam soqnim, unqum, ningi a uratib une engem. Osim nunngo iŋgi iŋgi bajinem. ⁸ Ariya ningi degyosaieqnub. Ningi segi kamba olo nunngo Kristen was nanngi kumbra uge enjroqnsib nanngo iŋgi iŋgi gisaŋ na yainjreqnub.

⁹⁻¹⁰ Tamo ungasari kumbra uge uge yeqnub qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqasai. Di ningi qaliesai kiyo? O ijo was ningi na nunngo segi jejamu gisaŋyaib. Tamo sambala kumbra yeqnub qaji nanngi ti, tamo gisaŋ qotei qa loueqnub qaji nanngi ti, tamo was bei aqa ŋauŋ jejamu ojeteqnub qaji nanngi ti, tamo unŋa wo ŋereŋqa uratoqnsib olo tamo bei bei wo ŋereŋeqnub qaji nanngi ti, bajin tamo nanngi ti, tamo was bei aqa iŋgi iŋgi qa maunljreqnu qaji nanngi ti, tamo ya uge uyoqnsib nanarieqnub qaji nanngi ti, tamo was bei yomuiyeqnub qaji nanngi ti, tamo was bei aqa silali gisaŋ na yayieqnub qaji nanngi ti, tamo deqaji kalil nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba

sqasai. ¹¹ Nami ningi qudei tamo uge deqaji soqneb. Ariya bunuqna Qotei na nungo are miligi yansetngosiqaningi aqa segi kumbra boleq di atej. Atsiqa Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na ti gago Qotei aqa Mondor aqa singila na ti ningi tamo bole une saiqoji qa merñgej.

Nungo jejamu a Qotei aqa Mondor aqa atra tal bul unu

¹² Kristen qudei nanngi mareqñub, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nanngi bole mareqñub. Ariya e kumbra qudei yoqnqai dena e aqaryaibqa keresai. Od, e kumbra gargekoba yqa kere. Ariya e kumbra bei aqa sorgomq di sqasai. ¹³ Tamo qudei nanngi mareqñub, “Ingi uyo aqa wau agi aisim meneq di sqas. Mene aqa wau agi ingi uyqas.” Di nanngi bole mareqñub. Ariya mondoñ Qotei na ingi uyo ti mene ti di torei kobotqas. Gago jejamu di sambala kumbra yqajqa sai. Gago jejamu di Tamo Koba aqa. A segi na taqateqñu. ¹⁴ Qotei aqa singila na a Tamo Koba olo subq na tigeltej. Deqa mondoñ a na iga dego tigeltgwas.

¹⁵ Nungo jejamu di Kristus aqa jejamu qujai. Di ningi qaliesai kiyo? Deqa e Kristus aqa jejamu osiy sambala uña aqa jejamuq di betertqai di kumbra bolesai. ¹⁶ Tamo bei a sambala uña wo beteqab di a uña de wo jejamu qujaitosib sqab. Di ningi qaliesai kiyo? Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei aqa ñauñ wo beterosib nanngi jejamu qujaitosib sqab.” ¹⁷ Ariya tamo bei a Tamo Koba Yesus wo beteqab di nanngi aiyel Mondor qujai ti sqab. ¹⁸ Deqa ijo was, ningi gaigai sambala kumbra uratoqñisib isaq giloqñiy. Une kalil tamo nanngi yeqñub qaji di nanngo jejamuq di beterosaieqñu. Ariya sambala kumbra a tamo nanngo jejamuq di beteroqñisib nanngo jejamu ugeteqñu. ¹⁹ Nungo jejamu di Mondor Bole aqa atra tal bul unu. Qotei a segi na Mondor di ningi engej deqa a nungo are miligiq di unu. Ningi di qaliesai kiyo? Nungo jejamu di nungo segi jejamu sai. Di Qotei aqa jejamu. ²⁰ Qotei a awai kobaquja na ningi awaingej. Deqa kumbra kalil ningi yeqñub qaji di ningi Qotei aqa ñam soqtqa are qaloqñisib yoqñiy.

7

Uña oqajqa anjam

¹ Ariya anjam qudei ningi nengrenyosib ijoq qarinyeb qaji deqa kamba merñgwai. Anjam bei agi uña oqajqa anjam. Deqa merñgwai. Tamo nanngi laña sosib uña oqa uratqab di kumbra bole. ² Ariya sambala kumbra kobaaime deqa ningi segi segi uña oiy. Uña ningi dego segi segi tamo oiy. ³ Tamo aqa jejamu di aqa ñauñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaiq. Uña aqa jejamu di dego aqa gumbuluñ qa. Deqa a aqa jejamu getentaiq. ⁴ Unqasari nanngi na nanngo segi jejamu taqatosaeqñub. Nanngo jejamu di nanngo gumbuluñ na taqateqñub. Tamo nanngi dego nanngo segi jejamu taqatosaeqñub. Nanngo jejamu di nanngo ñauñ na taqateqñub. ⁵ Deqa ningi nungo jejamu getentaib. Ariya bati bei ningi nungo uña wo ombla areqalo qujaitosib pailyqa bati atsib di ningi nungo jejamu getentosib pailyoqñiy. Bunuqna pailyo bati koboamqa ningi nungo jejamu olo turtiy. Ningi nungo segi jejamu geregere taqatqa keresai deqa Satan na ningi osim sambala kumbraq di olo breinggo uge. ⁶ Ijo anjam di e ningi aqaryaingwa osim deqa merñgonum. E singila na merñgosai. ⁷ Ijo are endegsi unu. Tamo kalil nanngi e bul laña sqab di bole. Ariya Qotei na tamo nanngi singila segi segi enjreqñu. A na tamo qudei nanngi singila bei enjreqñu. Osiaqa tamo qudei nanngi singila bei enjreqñu.

⁸ Ariya tamo uña osai qaji nanngi ti uña tamo osai qaji nanngi ti e na anjam endegsi minjrqai. Uña qobul nanngi dego e na anjam endegsi minjrqai. Ningi e bul laña sqab di bolequja. ⁹ Ariya ningi nungo segi jejamu taqatqa keresaiamqa ningi uña oiy. Ningi tamo oiy. Ningi sambala kumbra yqajqa are tulañ prugngoqñiqas di kumbra bolesai.

¹⁰ Ningi tamo ti uña ti unub qaji e na anjam endegsi merñgwai. E segi na merñgwasai. Tamo Koba a dego ningi merñgwas. Anjam agiende. Uña nanngi na nanngo tamo nanngi uratñraib. ¹¹ Ariya uña bei na aqa tamo uratqas di a olo tamo bei aiq. A laña soqñem.

Saiamqa a na aqa tamo nami uratej qaji di olo eme. Tamo nanngi dego nanngo unja nanngi uratnraib.

¹² Ningi qudei e na anjam endegsi merngwai. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E segi na merngwai. Ni Kristen tamo. Ariya ino njan a Kristen unja sai. Di unngum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqnim ni a urataim. ¹³ E unja nanngi dego anjam di minjrqi. Ni Kristen unja. Ariya ino gumbulun a Kristen tamo sai. Di dego unngum. Ni a urataim. A ni ombla sqa are soqnim ni a urataim. ¹⁴ Ningi quiy. Tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen unja oqas. Kumbra dena a Kristen nanngo miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Unja bei dego a Yesus qa aqa areqalo singilatosaiosim Kristen tamo oqas. Kumbra dena a Kristen nanngo miligiq aisim Qotei aqa jojomq di sqas. Degsi sosai qamu nanngo angoro nanngi Qotei aqa namgalaq di jiga ti so qamu. Ariya nanngi Kristen nanngo miligiq di unub deqa nanngo angoro nanngi Qotei aqa jojomq di unub. ¹⁵ Ariya Kristen tamo bei aqa unja a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa unja dena a uratqa marsim uratem. Tamo a deqa gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Kristen unja dego aqa tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatosai deqa tamo dena a uratqa marsim uratem. Unja a dego gulbe oqasai. Qotei na odyqas. Qotei a ningi kalil koba na geregere lawo na sqajqa osiq metngeqnu. Deqa ningi ijo anjam di dauryiy. ¹⁶ O Kristen unja, ni ino gumbulun Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyo sai kiyo di ni qalieqasai. O Kristen tamo, ni dego ino njan Qotei aqa anjam minjimqa a are bulyqas kiyo sai kiyo di ni qalieqasai.

Qotei na iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej

¹⁷ Qotei na nami iga gam segi segi dauryqa marsiq giltgej deqa iga gam di dauryoqnsim sqom. Gam kiye Qotei na iga dauryqa metgej qaji di segi dauryqom. Ijo anjam di e na Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi minjre minjre laqnum. ¹⁸ Ningi qudei nami mulun aisib sonabqa Qotei na ningi metngej deqa ningi degsib soqniy. Ningi qudei nami mulun aiyosai sonabqa Qotei na ningi metngej deqa ningi dego degsib soqniy. ¹⁹ Ningi nami mulun aiyeb kiyo ningi mulun aiyosai kiyo di lanja. Ningi Qotei aqa dal anjam dauryqab di kumbra bole utru ti. ²⁰ Iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim sqom. ²¹ Ningi qudei kangal tamo sonabqa Qotei na ningi metngej. Ariya ningi deqa are gulbeingaiq. Ningi kangal tamo soqniy. Bunuqna ningi kangal tamo sqa uratosib olo nunngo segi wau ojqa gam soqnimqa degiy. ²² Tamo nanngi kangal tamo sonabqa Qotei na metnjrej qaji nanngi Tamo Koba aqa. Deqa nanngi aqa namgalaq di kangal tamo sosai. Dego kere tamo nanngi kangal tamo sosai sonabqa Qotei na metnjrej qaji nanngi olo Kristus aqa kangal tamo unub. ²³ Qotei a awai kobaquja na ningi awaingej deqa ningi mandam tamo bei aqa kangal tamo saib. ²⁴ O ijo was kalil, iga nami kiyersim sonamqa Qotei na iga metgej degsim olo Qotei ombla sqom.

Pol a tamo unja osai qaji nanngi ti unja tamo osai qaji nanngi ti anjam minjrej

²⁵ Ariya e na tamo unja osai qaji nanngi ti unja tamo osai qaji nanngi ti anjam bei minjrqi. Anjam endi Tamo Koba aqa anjam sai. E ijo segi areqalo na nanngi minjrqi. Qotei a e qa dulej deqa e qalieonum, ijo anjam endi bole. ²⁶ E endegsi are qalonum. Bini bati endi gulbe kokba bqa jojomeqnu. Deqa ningi kalil kiyersib unub degsib olo soqniy. ²⁷ Ningi unja ti unub qaji ningi degsib soqniy. Ningi nunngo unja uratqa gam namaib. Ningi unja osai qaji ningi dego degsib soqniy. Ningi unja oqa are qalaib. ²⁸ Ningi unja ti tamo ti oqab di ningi une yosai. Dungenge nanngi dego tamo oqab di nanngi une yosai. Ariya tamo unja ejunub qaji nanngi ti unja tamo ejunub qaji nanngi ti gulbe itoqnqab. Nanngi gulbe di itaib deqa e na anjam endi nanngi minjronum.

²⁹ O ijo was kalil, dijo bati jojomqo deqa e na ningi endegsi merngwai. Tamo unja ti unub qaji nanngi unja saiqoji so bul soqnebe. ³⁰ Tamo akameqnu qaji nanngi akamosai bul soqnebe. Tamo areboleboleinjreqnu qaji nanngi areboleboleinjrosai bul soqnebe. Tamo inji inji awaiyeqnu qaji nanngi inji inji saiqoji so bul soqnebe. ³¹ Tamo mandam qa inji inji qa waeqnu qaji nanngi inji inji qa wauosai bul soqnebe. Ningi qalie, sokiñala mandam ti inji inji kalil ti torei koboekritqab.

³² Ijo are endegsi unu. Ningi mandam qa ingi ingi qa are qaloqnaib. Ningi qalie, tamo unja ti sosai qaji nanngi Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di nanngi yeqnu. ³³ Ariya tamo unja ti unub qaji nanngi mandam qa ingi ingi qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil nanngo unja a areareteqnu qaji di nanngi yeqnu. ³⁴ Deqa nanngi areqalo aiye aiyelteqnu. Dungenge nanngi ti unja tamo osai qaji nanngi ti dego Tamo Koba aqa kumbra torei dauryqajqa are qaleqnu. Deqa nanngi nanngo segi jemu ti qunu ti torei Qotei yekriteqnu. Ariya unja tamo ti unub qaji nanngi mandam qa ingi ingi qa are qaleqnu. Deqa kumbra kalil nanngo tamo a areareteqnu qaji di nanngi yeqnu. ³⁵ E ningi aqaryaingwa osim deqa anjam di merngonum. E ningi gulbe engwa osim anjam di merngosai. Deqa ningi quiy. Ningi kumbra bole bole dauryoqnsib gaigai Tamo Koba aqa wau ojoqniy. Mandam qa ingi ingi na ningi titngaiq.

³⁶ Tamo bei aqa dunge a kobaqujaosim tamo oqa kereamqa a endegsi are qalqas, “Ijo dunge a laja sqa keresai. Deqa unngum, a tamo em. E na a tamo oqa getentqasai.” A degsi are qalqas di kere. A une atosai. ³⁷ Ariya tamo bei aqa are miligiq di singilaosim marqas, “E bole qalieonum, ijo dunge a laja sqa kere. Deqa e na getentqai. Yim a tamo oqasai.” A degsi marsimqa aqa segi areqalo dauryosim aqa dunge getentqas di kere. A dego une atosai. ³⁸ Deqa tamo bei na aqa dunge odyim a tamo oqas di a kumbra bole yqo. Ariya tamo bei na aqa dunge getentim a tamo oqasai di a kumbra tulan boledamu yqo.

³⁹ Unja bei aqa tamo a moyosaisoqnimqa unja dena a uratqa keresai. Aqa tamo a moyimqa a olo tamo bei oqa are soqnim a na oqa kere. Ariya a Kristen tamo segi em. ⁴⁰ Ijo areqalo agiende. A olo tamo bei oqa uratosim laja sqas di a areboleboleiyqas. Qotei aqa Mondor ijoq di unu deqa e anjam di ningi merngonum.

8

Sulum atrainjro qaji ingi uyqajqa kumbra

¹ O ijo was kalil, e sulum atrainjro qaji ingi uyqajqa kumbra qa ningi merngwai. Bole, iga kalil powo ti unum. Ariya iga olo diqoqnsim gago segi nam soqtoqnoqom di uge. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryosim gago Kristen was nanngi singilatnjroqnoqom di kere. ² Tamo bei a marqas, “E powo ti unum.” A degsi marqo deqa iga qalieonum, aqa powo kereosaiunu. ³ Ariya tamo bei a Qotei qalaqalaiyoqnoqas di Qotei a tamo deqa poiyqas.

⁴ Deqa e sulum atrainjro qaji ingi uyqajqa kumbra qa ningi endegsi merngwai. Mandamq endi sulum nanngi unub di nanngi gisan qotei laja sigiteqnu. Iga qalie, Qotei bole a segi qujai unu. Qotei bei sosai. ⁵ Tamo qudei nanngi mareqnu, “Qotei gargekoba unub. Tamo kokba dego gargekoba unub.” Tamo qudei nanngi degsib mareqnu di unngum. Lanq di, mandamq di qotei deqaji nanngi unub di laja. ⁶ Iga qalieonum, Qotei qujai unu. A gago Abu. A ingi ingi kalil qa utru. Iga aqa segi tamo unngasari tintinj unum. Tamo Koba qujai dego unu. Di Yesus Kristus. A ingi ingi kalil atelenej. Iga kalil aqaq dena nambile em.

⁷ Ariya Kristen qudei nanngi anjam deqa geregere poinjrosai unu. Nanngi nami ingi uyo elenoqnsib gisan qotei nanngo sulum atrainjroqne. Deqa bini nanngi ingi di uyqa oqnsib are gulbeinjreanaqa endegsib are qaleqnu, “Iga sulum atrainjro qaji ingi di uyqom di iga sulum nanngi olo atrainjrobulqom. Dena iga une oqom.” Nanngi degsib are qaleqnu. ⁸ Bole, gago ingi uyo na iga Qotei aqa areq gilqa keresai. Iga ingi getentqom dena iga Qotei aqa nangalaq di une ti sqasai. Iga ingi uyqom dena iga tamo bole sqasai dego. ⁹ Ningi geregere are qaliy. Ningi ingi bei uyqa are soqnim uyiy. Di une sai. Ariya ningi ingi di uyibqa Kristen was qudei powo bole osai qaji nanngi ningi nunngsib dena ulonngosib uneq aiqab di uge. Deqa unngum, ningi ingi di uyaib.

¹⁰ Ningi powo bole ti unub qaji ningi sulum nanngo atra tal miligiq gilsib dia ingi uyoqni Kristen was bei powo bole osai qaji a bosim ningi nunngsimqa a endegsi are qalqas, “Kristen was nanngi ingi di uyeqnu deqa unngum, e dego uyqai.” Osim a ulonngosim uneq aiqas. ¹¹ Nunngo powo dena ningi na was bei di powo bole osai qaji a uneq waiyonub.

Ninggi qalie, Kristus a was deqa moiyej. ¹² Deqa ningi quiy. Ningi na Kristen was nanği uneq breinjrsib nanġo areqalo Kristus qa singilateb qaji di ugetetnjrqab di ningi Kristus dego une yonub. ¹³ Deqa e damu uyitqa dena ijo was a uneq aiqas di e olo damu uyqasai. Ijo was a ulonjosim uneq aiyaim deqa e damu uratqai.

9

Pol a Yesus aqa wau ojoqnej dena a silali osaiqnej

¹ Ningi ijo kumbra uniy. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E Qotei aqa anjam maro tamo bole. E gago Tamo Koba Yesus unem. E aqa wau ojoqnem dena ningi are bulyeb. Ningi ijo kumbra deqa qaliesai kiyo? ² Tamo qudei nanği mareqñub, “Pol a Qotei aqa anjam maro tamo bolesai.” Nanği degsib mareqñub di unġum. Ningi segi e qa qalie. E nami Tamo Koba aqa anjam ningi merġonam qusib are bulyeb. Deqa ningi qalie, e Qotei aqa anjam maro tamo bole.

³ Tamo qudei nanği ijo kumbra pegiyeqñub deqa e na kamba endegsi minjreqnum. ⁴ Iga Qotei aqa anjam mare mare laqnum dena iga silali osim gago segi inġi ti ya ti uyqa kere. ⁵ Iga unġa oqa are soqnim Kristen unġa osim laqñqa kere. Agi Pita a unġa oqñsiq laqnu. A segi sai. Qotei aqa anjam maro tamo qudei ti Tamo Koba aqa was nanği ti dego unġa oqñsib laqñub. ⁶ Ningi quiy. Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanği silali wau uratoqñsib Qotei aqa wau ojeqñub. Deqa aqo Barnabas wo dego silali wau uratqa kere. ⁷ Ningi qalie, qoto tamo bei a qotqas di a silali oqas. A aqa segi silali wau ojqasai. Tamo bei a inġi yagwas di a inġi meli osim uyqas. Tamo bei a kaja nanği taqatnjrqas di a munġum qa q osim uyqas.

⁸ E mandam tamo nanġo areqalo dauryosim anjam di merġosai. Anjam di Qotei aqa dal anjamq di dego unu. ⁹ Agi Moses a nami dal anjam bei endegsi nenġrenyej, “Makau nanği inġi ñenġi paraparaiyoqñsib aqa sau taqal ateqñub. Deqa nanği inġi ñenġi aqa damu uyqa yoqñib ningi na nanği saidnjraib.” O ijo was, Qotei a makau nanği qa are qalsiq anjam di marej kiyo? Sai. ¹⁰ A iga qa osiqa anjam di marej. Od, Moses a iga qa osiqa anjam di nenġrenyej. Ningi are qaliy. Tamo bei a inġi yagwas di inġi meliamqa a osim uyqas. Tamo bei a inġi ñenġi ñoqoryosim damu segitqas di a damu osim uyqas. ¹¹ O ijo was, iga Qotei aqa anjam qa ningi aqaryainġoqñem di nunġo qununġa. Deqa ningi na kamba jejamu qa inġi inġi qa iga aqaryaignwajqa merġwom di iga une yosai. Iga nunġo are miligiq di Mondor aqa inġi yagobulem. Inġi di meliqo deqa ningi na olo otorosib jejamu qa inġi inġi egwajqa merġwom di iga une yosai. ¹² Tamo qudei nanği Qotei aqa anjam qa ningi aqaryaigneqñub deqa nanği nunġoq dena olo silali inġi inġi yaigneqñub. Deqa iga dego nunġoq dena silali inġi inġi yaignwa kere.

Ariya iga Kristus aqa anjam bole ugetaim deqa iga nunġoq dena silali inġi inġi yaignwa uratem. Osim dena iga gulbe gargekoba qoboioqñem. ¹³ Atra tamo nanği atra talq dena inġi oqñsib uyeqñub. Tamo nanği atra bijal taqateqñub qaji nanği atra bijalq dena atraiyqa wagme oqñsib uyeqñub. Ningi di qaliesai kiyo? ¹⁴ Dego kere Tamo Koba a endegsi marej, “Tamo nanği Qotei aqa anjam bole mare mare laqñub qaji nanği dena silali oqñsib nanġo segi inġi awaiyoqñsib uyoqñqab.”

¹⁵ Ariya e nunġo inġi bei yaignwa osim anjam endi nenġrenyosai. E nunġoq dena silali inġi inġi yaignwa uratem agi bini unum. Degsi sosiy e moiqai. E ijo kumbra deqa tulan areboleboleibeqnu. Deqa tamo bei na ijo kumbra di olo uge qa maraiq. ¹⁶ E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum deqa e ijo segi ñam soqtqa keresai. Qotei na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqñqai. E wau di uratqa keresai. Uratqai di Qotei na e gulbe ebqas. ¹⁷ E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laosaieqnum. E Qotei aqa wau tamo unum deqa e aqa areqalo dauryoqñsim aqa anjam mare mare laqnum. E ijo segi areqalo na Yesus aqa anjam mare mare laqnum qamu e dena silali inġi inġi eqnum qamu. ¹⁸ Deqa e awai kiye oqai? Ijo awai agiende. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqñsim dena e silali oqa urateqnum. Ijo awai bole agide. Bole, e silali oqa kere. Ariya e

oqa urateqnum. E laŋa tamo ungasari naŋgi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Ijo awai bole agide.

Pol a tamo ungasari kalil naŋgo kaŋgal tamo soqnej

¹⁹ E kumbra kiye yqa are soqnim e yqai. E tamo bei aqa sorgomq di sosai. Di unqum, e ijo segi areqalo na tamo kalil naŋgo sorgomq di sosim naŋgi kaŋgalnjreqnum. E degyeqnum. Di kiyaaqa? E tamo gargekoba naŋgi are bulyetnjroqnit Qotei na naŋgi elenqajqa deqa. ²⁰ Deqa e Juda naŋgo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E naŋgi are bulyetnjroqnit Qotei na naŋgi elenqajqa deqa. Tamo naŋgi dal anjam aqa sorgomq di unub qaji naŋgo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam aqa sorgomq di sobulejunum. Bole, e segi dal anjam aqa sorgomq di sosai. Ariya e naŋgo kumbra di dauryeqnum. Di kiyaaqa? E naŋgi are bulyetnjroqnit Qotei na naŋgi elenqajqa deqa. ²¹ Tamo naŋgi dal anjam saiqoji unub qaji naŋgo kumbra dego e dauryoqnsim dal anjam saiqoji sobulejunum. Bole, e Qotei aqa dal anjam ti unum. Agi e Kristus aqa dal anjam aqa sorgomq di unum. Ariya e tamo naŋgi dal anjam saiqoji unub qaji naŋgi are bulyetnjroqnit Qotei na naŋgi elenqajqa deqa e naŋgo kumbra dauryeqnum. ²² Tamo siŋgila saiqoji unub qaji naŋgo kumbra dego e dauryoqnsim siŋgila saiqoji sobulejunum. Di kiyaaqa? E naŋgi are bulyetnjroqnit Qotei na naŋgi elenqajqa deqa. O ijo was niŋgi quiy. E tamo kalil naŋgo sorgomq di sosim naŋgo kumbra dauryeqnum. Di kiyaaqa? E naŋgi qudei are bulyetnjroqnit Qotei na naŋgi elenqajqa deqa. ²³ E Yesus aqa anjam bole qa are qaloqnsim deqa kumbra kalil di yeqnum. Deqa mondor Yesus na awai boledamu e ebqas. Tamo kalil Yesus aqa anjam bole qa naŋgo areqalo siŋgilateqnum qaji naŋgi dego awai di oqab.

Iga laŋ qure qaji awai oqajqa deqa gurgurqom

²⁴ E mandam tamo naŋgo alaŋ qa mernqwai. Tamo naŋgi gurguroqnsib bubuŋeqnub di naŋgi awai oqajqa deqa. Ariya tamo qujai a segi na naŋgi kalil buŋnjrsim awai oqas. Dego kere niŋgi laŋ qure qaji awai oqa marsib siŋgila na gurguroqniy. ²⁵ Tamo gurgureqnum qaji naŋgi awai oqa marsib gurgur qalieqa osib naŋgo segi jejamu qaloqnsib siŋgilateqnum. Deqa gurgur batiamqa naŋgi siŋgila na gurgurqab. Naŋgo awai di mandam qaji awai. Deqa naŋgo awai di koboqas. Ariya laŋ qure qaji awai iga oqa mareqnum di koboqasai. Di gaigai sqas. ²⁶ Deqa e ururoqnsim laŋa laŋaq di ŋam atosaiqnum. E awai bole di koqyoqnsim urureqnum. E qoto tamo bul unum deqa e laŋa laŋaq di ijo baŋ waiyosaiqnum. E tamo qalqajqa deqa ijo baŋ tiŋsim geregere waiyeqnum. ²⁷ E ijo segi jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnsim dena e siŋgila eqnum. Di yawo anjam. Aqa utru agiende. Tamo ungasari naŋgi laŋ qure qaji awai oqajqa deqa e na Yesus aqa anjam bole naŋgi minjre minjre laqnum. Ariya e segi dego awai di osaiiam deqa e siŋgila na waueqnum.

10

Iga kumbra uge uge dauryqajqa are prugwasai

¹ O ijo was niŋgi ijo anjam endeqa geregere poingem. Nami gago moma naŋgi wadau sawaq di laqnabqa Qotei a laŋbi miligiq di sosiqa naŋgi gam osornjroqnej. Bati di naŋgi Yuwal Lent di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. ² Naŋgi kalil Moses dauryeb deqa naŋgi laŋbi ti Yuwal Lent ti dena yanso obuleb. ³ Bati deqa Qotei aqa Mondor a laŋ goge na naŋgi kalil iŋgi anainjreqnaq uyoqneb. ⁴ Ya dego Mondor na naŋgi kalil anainjreqnaq uyoqneb. Mondor na naŋgi meniŋ bei osornjrnaqa meniŋ dena ya branteqnaqa naŋgi uyoqneb. Meniŋ di wadau sawaq di naŋgi daurnjrsiq giloqnej. Meniŋ di agi Kristus. ⁵ Ariya Qotei a naŋgi qa arearetosaiqnej. Deqa a wadau sawaq di naŋgi gargekoba ŋumnaq moreŋeb.

⁶ Qotei na naŋgi ŋumnaq moreŋeb. Di kiyaaqa? Iga bini unum qaji iga ulaosim naŋgo kumbra uge dauryqa are pruggaim deqa. ⁷ Deqa ijo was kalil, niŋgi gisaŋ qotei naŋgi qa louoqnaib. Agi gago moma qudei naŋgi gisaŋ qotei naŋgi qa louoqneb.

Qotei aqa anjam bei nangi qa endegsib nengrenyeb unu, “Nangi nanggo segi jejamu qa areboleboleinjreqlaq ingi ti ya ti uyoqnsib alarjoqneq.”⁸ O ijo was kalil, iga sambala kumbra dego yqasai. Agi gago moma qudei nangi sambala kumbra yoqneq deqa bati qujai qa Qotei na 23,000 tamo ungasari nangi ñumnaq moreñeb.⁹ Iga Tamo Koba aqa singila laja tenemtqa osim a gisanjyqasai dego. Agi gago moma qudei nangi degyoqneq deqa Qotei na amal uge qarinjrnarqa bosib nangi uñinjrnab moreñeb.¹⁰ Iga Qotei ñirinjqasai dego. Agi gago moma qudei nangi degyoqneq deqa Qotei na padalto qaji larj angro bei qarinyonaq aisiq nangi padaltjnrej.

¹¹ Qotei na gago moma nangi degsi ñolawotnjrej. Onaqa Moses a anjam di nengrenyonaq soqnej. Iga diño bati jojomyonum deqa iga anjam di sisiyosim ulaosim gago moma nanggo kumbra uge dauryqa uratqom.¹² Tamo bei a endegsi are qalqas, “E singila na tigelejunum.” Ariya a olo geregere ñam ateme. A ulonjosim uneq aiyo uge.¹³ Gulbe kalil nungoq di branteqnu qaji di mandam tamo kalil nanggoq di dego branteqnu. Qotei a tamo bole unu deqa a ningi uratñgwasai. A marimqa gulbe di aqa singila na nungo singila bunyqasai. Qotei na gam waqtetñgoqnmqa ningi gulbe di britoqnsib singila na tigelesqab.

Iga Qotei bole ti mondor uge nangi ti turtnjrsim binjnrqa keresai

¹⁴ Deqa ijo was bole, ningi gisanj qotei nangi qa louoqnaib. Ningi nangi torei uratnjrsib isaq giliy.¹⁵ Ningi powo ti unub deqa e na anjam di ningi merngonum. Deqa ningi ijo anjam di qusib geregere pegiyiy.¹⁶ E ningi benjem qa anjam merngwai. Iga Qotei pailyoqnsim wain gambarj uyeqnum di iga Kristus aqa leñ aiyej qaji deqa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum. Iga bem ginjenyoqnsim uyeqnum di iga Kristus aqa jejamu qa are qaloqnsim a ombla korooqnsim uyeqnum.¹⁷ Bem qujai unu agi Kristus aqa jejamu. Deqa iga kalil koba na korooqnsim bem qujai di uyeqnum. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai.¹⁸ Ningi Israel nanggo kumbra qa are qaliy. Israel nangi atra bijalq di damu koitoqnsib oto bei Qotei atraiyoqnsib olo oto bei uyeqnum. Nanggo kumbra dena nangi Qotei ombla korooqnsib damu uyeqnum.

¹⁹ Sulum nangi qotei bole edegaib. Sulum atrainjro qaji ingi di atraiyqa ingi bole edegaib.²⁰ Ingi di sawa bei bei qaji nangi na oqnsib mondor uge nangi atrainjreqlaq. Nangi Qotei bole atraiyosaieqnum. Nangi Qotei qaliesai deqa nangi kumbra di yeqnum. Deqa ijo was ningi kumbra di uratiy. Uratqasai di ningi mondor uge nangi ti beteqab.²¹ Ningi Tamo Koba aqa wain gambarj ti mondor uge nanggo wain gambarj ti di turtoqnsib dena uyoqnaib. Ningi Tamo Koba aqa atra bijal ti mondor uge nanggo atra bijal ti di dego turtoqnsib dena uyoqnaib.²² Iga kumbra degyqom di iga Tamo Koba aqa are ugetetim a iga qa minjñ oqwas. Gago singila na Qotei aqa singila bunyqa kere e? Keresai.

Iga bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnom

²³ Kristen qudei nangi mareqnum, “E kumbra gargekoba yqa kere. Dal anjam na getentosai.” Di nangi bole mareqnum. Ariya iga kumbra qudei yoqnom dena iga aqaryaigwa keresai. Od, iga kumbra gargekoba yqa kere. Ariya iga kumbra qudei yoqnom dena iga singilaqasai.²⁴ Iga gago segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Iga tamo kalil nangi qa are qaloqnsim nangi aqaryainjroqnom.

²⁵ Ningi ingi qarinyo sawaq dena damu awaiyoqnsib uyoqniy. Damu di nami tamo qudei na sulum atrainjroqneq kiyo sai kiyo ningi deqa nenemoqnaib. Ningi oqnsib uyoqniy. Ningi nungo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole.²⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“Mandam endi Tamo Koba aqa segi mandam.

Ingi ingi kalil mandamq endi unub qaji di dego Tamo Koba aqa.”

²⁷ Deqa tamo bei Yesus qaliesai qaji a na ingi goisim ningi metngimqa ningi a ombla gilqa are soqnim giliy. Gilsib ingi kalil a na anainjwas qaji di ningi osib uyyi. Ningi deqa nenemoqnaib. Ningi nungo are miligiq di qalieonub, kumbra di bole.²⁸ Ariya Kristen was bei na ningi mernjwas, “Ingi di sulum atrainjro qaji ingi.” Degsi mernjwas ningi was

deqa are qalsib ingi di osib uyaib. Ningi uyqab di ningi unetqab. ²⁹ Bole, ningi une yosai. Ariya tamo anjam merngwo qaji a are qalqas, ningi une yonub. E deqa ningi merngonum.

Ariya Kristen was deqaji bei sosaiamqa e ingi uyqa are soqnim uyqai. Di e une yosai. Kiyaa e tamo bei aqa areqalo dauryosiy ingi getentqai? ³⁰ E Qotei pailyosiy ingi di uyqai di tamo bei a kiyaa e misilinqbas?

³¹ Deqa ningi ingi ti ya ti uyqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib uyoqniy. Ningi kumbra bei yqa oqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnsib yoqniy. ³² Ningi na Juda ti Grik ti Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi ti uneq breinjraib. ³³ Ningi e nubiy. E na tamo ungasari kalil nanngi kumbra bole bole enjreqnam nanngi e qa areboleboleinjreqnu. E ijo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalosaieqnum. E tamo ungasari gargekoba nanngi Qotei na elenqajqa deqa are qaloqnsim aqaryainjreqnum.

11

¹ Ningi ijo kumbra kalil dauryoqniy. Agi e segi Kristus aqa kumbra kalil dauryeqnum dego kere.

Uña nanngo gate kabutqajqa kumbra

² E qalieonum, ningi gaigai e qa are qaloqnsib anjam kalil e nami merngoqnem qaji di geregere dauryeqnub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. ³ Ariya ningi ijo anjam bei dego qusib poingem. Ningi qalie, tamo kalil nanngo gate di Kristus. Uña nanngo gate di tamo nanngi. Kristus aqa gate di Qotei. ⁴ Deqa tamo nanngi pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanngi gate tatal ataib. Nanngi gate tatal atqab di nanngi nanngo gate jemai yqab. Nanngo gate agi Kristus. ⁵ Ariya uña nanngi pailyqa osib kiyo anjam palontqa osib kiyo nanngi nanngo gate kabutebe. Uña a aqa gate kabutqasai di a aqa gate jemai yqas. Osim a uña qudei nanngo gate banqa torei milalteqnum qaji nanngi bul sqas. ⁶ Deqa a aqa gate kabuteme. A aqa gate kabutqa asgiyqas di unqum, a aqa gate banqa dego gentosim milalteme. Ariya a dena jemaiyqa uratqas di a aqa gate kabuteme. ⁷ Tamo nanngi nanngo gate kabutaib. Di kiyaa? Nanngi Qotei sigitoqnsib aqa ñam ti singila ti boleq ateqnub. Ariya uña nanngi nanngo segi tamo nanngo ñam ti singila ti boleq ateqnub.

⁸ Qotei a uña aqa tanu osiqa dena tamo gereiyosai. A tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej. ⁹ Qotei a uña qa are qalsiqa tamo gereiyosai. A tamo qa are qalsiqa uña gereiyej. ¹⁰ Deqa uña nanngi nanngo segi gate kabutebe. Nanngi degyqab di lan angro nanngi unsib marqab, “Bole, nanngi nanngo segi tamo nanngo sorgomq di unub.”

¹¹ Tamo Koba aqa areqalo endegsi unu. Uña nanngi nanngo segi qa sai. Tamo nanngi dego nanngo segi qa sai. ¹² Qotei a tamo aqa tanu osiqa dena uña gereiyej deqa uña nanngi tamo nanngo. Tamo nanngi uña nanngoq dena nambabeqnum deqa tamo nanngi uña nanngo. Ariya Qotei a segi qujai ingi ingi kalil qa utru.

¹³ Uña a aqa segi gate kabutosaiosim Qotei pailyqas di kumbra bole e? Ningi segi mariy. ¹⁴ Iga qalie, tamo nanngi gate mariñ uratqab di kumbra bolesai. ¹⁵ Ariya uña nanngi gate mariñ uratqab di bolequja. Di nanngo wala bole. Nanngo gate mariñ di Qotei na enjroqnsiq dena nanngo gate kabuteqnu. ¹⁶ O ijo was kalil, tamo bei a ijo anjam deqa njirinosim gotranjyaiq. A gotranjyqas di a endegsi poiyem, iga kumbra bei dauryosaieqnum. Qotei aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi dego kumbra bei dauryosaieqnum.

Korin Kristen nanngi louqa korooqnsibqa kumbra uge babteqnum

¹⁷ Ariya e nunngo kumbra qudei qa areboleboleibosaieqnu. E deqa ningi merngwai. Ningi Qotei louqa korooqnsibqa ningi kumbra bole babtosaieqnum. Ningi kumbra uge babteqnum. ¹⁸ E mati deqa ningi merngwai. E anjam endegsi quem. Ningi Qotei louqa korooqnsibqa ningi pupooqnsibqa anjam na qoteqnum. E anjam di qusim endegsi are qalem, “Bole, nanngi degyeqnum.” ¹⁹ O was ningi pupoeqnum di kere. Ningi puposai qamu tamo yai nanngi Qotei aqa kumbra geregere dauryeqnub di ningi qaliesai qamu. ²⁰ E quem, ningi koroeqnum di ningi Tamo Koba a qa are qalsib ingi uyqajqa deqa korosaieqnum. ²¹ Ningi qudei qunjan bolet deqa ningi namo boqnsib Qotei tal miligiq

di ingi uyekriteqnaab Kristen was qudei nanği bunu boqnsib mamnjreqnu. Ningi qudei koroq di wain koba dego uyoqnsib nanarieqnu. ²² Nunjo kumbra dena ningi Qotei tal ugetoqnsib tamo ingi saiqoji nanği jemai enjreqnu. Nunjo segi segi tal unu deqa ningi mati nunjo talq di ingi ti ya ti uysib bunuqna bosib Qotei louqa korooiy. Ariya ningi degyosaieqnu. Deqa e anjam kiyersiy merngwai? E nunjo kumbra deqa areboleboleibeqnu degsi merngwai e? Sai. E degsi merngwasai.

Pol a bengem qa anjam marej

²³⁻²⁴ Ariya bengem qa anjam e nami merngem qaji di olo merngwai. Anjam di Tamo Koba Yesus na merbonaq quem. Anjam agiende. Nami Judas na Yesus osiq jeu tamo nanjo banq di atej. Qolo qujai deqa Yesus a bem osiq Qotei pailyosiq a bem di gingenyosiq aqa angro nanği enjrsiq minjrej, “Endi ijo jejamu. E na ningi aqaryaingwa osim deqa engonum. Deqa ningi osib uyi. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁵ Degsi minjrnaqa nanği bem uynab koboonaqa a na olo wain gambar osiq Qotei pailyosiq minjrej, “Wain gambar endi ijo leñ. Leñ di aisim Qotei aqa anjam bunuj singilatqas. Deqa ningi osib uyi. Bunuqna ningi gaigai uyoqnsib e qa are qaloqniy.” ²⁶ O ijo was, ningi Yesus aqa anjam deqa are qaloqnsib bati gaigai bem ti wain gambar ti di uyoqnsib anjam endegsib palontoqniy, “Tamo Koba a jaqatiñ osiq moiyej.” Palontoqnsib soqniñ mondoñ a olo bqas.

Ningi bem ti wain ti uyqa osibqa ningi mati nunjo segi so peleiyiy

²⁷ Deqa tamo bei a Tamo Koba Yesus aqa bem ti wain gambar ti uyqa osimqa a kumbra uge bei yqas di a Yesus aqa jejamu ti leñ ti ugetqas. Dena a une yqas. ²⁸ Deqa tamo bei a bem ti wain gambar ti uyqa osimqa a mati aqa segi so peleiyosim di a uyem. ²⁹ A Yesus aqa jejamu geregere peleiyosaiosim bem ti wain gambar ti uyqas di a une yqas. Deqa Qotei na a kamba gulbe yqas. ³⁰ Utru deqa ningi gargekoba singila saiqoji sosib maingeqnu. Osib ningi qudei moreneqnu. ³¹ Iga gago segi segi so geregere peleiyosim bem ti wain gambar ti uyqom di iga unetqasai. Deqa Qotei na iga gulbe egwasai. ³² Tamo Koba a gago kumbra uge qudei qa iga pegigoqnsiq gulbe egeqnu. Di a iga tingitgwajqa deqa. Yim mondoñ iga tamo kalil mandamq endi unub qaji nanği ti une osim padalqasai.

³³ Deqa ijo was kalil, ningi bem ti wain gambar ti uyqa korooqnsibqa ningi urur uyaib. Ningi nunjo Kristen was nanği qa tariñoiy. ³⁴ Ningi qudei mamngimqa ningi mati nunjo segi talq di ingi uysib bunuqna bosib korooiy. Ningi namo bosib koroosib Qotei tal miligiq di ingi koba uyekritaib. Ningi degyqab di ningi une yqab. Deqa Qotei na kamba ningi gulbe engwas.

Ijo anjam qudei e mati nengrenyqasai. Bunuqna e nunjoq bosiy anjam di nunjo ulatamuq di gereiyqai.

12

Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu

¹ O ijo was, Qotei aqa Mondor na iga singila segi segi egeqnu. E deqa ningi merngit quiy. ² Ningi qalie, nami ningi Qotei qalieosaisonabqa gisañ qotei nanği na ningi titngeqnaabqa ningi nanği daurnjroqneb. Gisañ qotei nanği di anjam marqa keresai. ³ Deqa ningi endegsi poingem. Qotei aqa Mondor a tamo bei aqa medabu singilatetimqa a endegsi marqa keresai, “Yesus a tamo uge.” Tamo bei a Mondor Bole ti sqasai di a endegsi marqa keresai, “Yesus a Tamo Koba.”

⁴ Mondor na iga singila segi segi egeqnu ariya Mondor qujai segi unu. ⁵ Iga wau segi segi ojeqnum ariya Tamo Koba qujai segi unu. ⁶ Qotei na iga kumbra segi segi egeqnu ariya Qotei qujai dena iga kalil keretgeqnu. ⁷ Mondor na iga segi segi aqaryaigeqnu. Di kiyaaq? Iga na Kristen tamo ungasari kalil nanği geregereinjraqajqa deqa. ⁸ Mondor na tamo qudei nanği aqaryainjreqnu deqa nanği Qotei aqa powo babteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanği aqaryainjreqnu deqa nanği Qotei aqa qalie babteqnu. ⁹ Mondor qujai dena tamo qudei nanği aqaryainjreqnu deqa nanği Yesus qa nanjo

areqalo tulaŋ singilaboleteqnu. Mondor qujai dena tamo qudei nanŋi aqaryainjreqnu deqa nanŋi tamo mainjro qaji nanŋi boletnjreqnu. ¹⁰ Tamo qudei nanŋi Qotei aqa maŋwa babteqnu. Tamo qudei nanŋi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu. Tamo qudei na mondor kalil nanŋi peginjroqnsib mareqnu, “Mondor nanŋi di bole. Mondor nanŋi di uge.” Tamo qudei nanŋi meŋ bulyoqnsib qure utru segi segi nanŋo anjam mareleŋeqnu. Tamo qudei nanŋi qure utru segi segi nanŋo anjam di quoqnsib damu poinjreqnaqa ubteqnu. ¹¹ Ariya Mondor qujai dena aqa segi areqalo na tamo nanŋi segi segi keretnjreqnaqa nanŋi wau di yeqnu.

Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai

¹² Tamo kalil nanŋi segi segi jejamu qujai. Nanŋo baŋ ti singa ti ŋamdamu ti dabkala ti osib jejamu qujaiq di turtosib unub. Kristus a dego degsi unu. ¹³ Agi Mondor qujai na iga kalil yansgobulosiqa turtgej deqa iga kalil jejamu qujaiq di unum. Iga qudei Juda. Iga qudei Grik. Iga qudei kaŋgal tamo. Iga qudei kaŋgal tamo sai. Di unŋum. Iga kalil Mondor qujai osim ya jumbumq dena ya uyobuleqnum.

¹⁴ Gago jejamu miligiq di baŋ segi sosai. Singa segi sosai. Baŋ ti singa ti ŋamdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub. ¹⁵ Singa a marqas, “E baŋ sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. Baŋ a segi unu.” Di bolesai. Singa a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁶ Dabkala a marqas, “E ŋamdamu sai. Deqa e jejamu miligiq di sosai. ŋamdamu a segi unu.” Di dego bolesai. Dabkala a dego jejamu miligiq di unu. ¹⁷ Gago jejamu a ŋamdamu segi sqas di iga kiyersim anjam quqwom? Keresai. Gago jejamu a dabkala segi sqas di iga kiyersim inŋi quleqgwas? Di dego keresai. ¹⁸ Gago jejamu a degsi sosai. Qotei na baŋ ti singa ti ŋamdamu ti dabkala ti osiqa jejamu qujaiq di ateleŋej unub. A aqa segi areqalo na degyej. ¹⁹ Gago jejamu a ŋamdamu segi sqas kiyo, a baŋ segi sqas kiyo, a singa segi sqas kiyo di gago jejamu a kiyersi sqas? A bole sqa keresai. ²⁰ Gago jejamu a degsi sosai. Baŋ ti singa ti ŋamdamu ti dabkala ti kalil jejamu qujaiq di turtosib unub.

²¹ ŋamdamu na baŋ minjqas, “Ni ulaŋ. E segi wauqa kere.” Degsi minjqas keresai. Gate na singa minjqas, “Ni ulaŋ. E segi wauqa kere.” Degsi minjqas keresai. ²² Nanŋi kalil jejamu qujaiq di unub. Bole, nanŋi qudei singila kiŋala unub. Ariya nanŋi wau bole yeqnu deqa iga na nanŋi uratnjrqas keresai. ²³ Iga nanŋi qudei kiŋala bolesai qa mareqnum. Ariya iga na olo nanŋi gereinjreqnum. Nanŋi qudei iga jemai qa mareqnum. Ariya iga olo gara na nanŋi kabutnjreqnum. ²⁴ Nanŋi qudei uno boledamu deqa iga na nanŋi kabutnjrosaieqnum. Ariya Qotei na nanŋi kalil jejamu qujaiq di ateleŋej unub. Deqa nanŋi qudei ŋam saiqoji unub qaji di Qotei na olo ŋam soqtetnjreqnu. ²⁵ Gago jejamu a poeleŋaim deqa Qotei a degyeqnu. Deqa jejamu miligiq di nanŋi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnu. ²⁶ Bei a jaqatiŋ oqas di nanŋi kalil dego jaqatiŋ oqab. Bei a ŋam koba oqas di nanŋi kalil a ombla areboleboleinjrqas.

²⁷ Niŋgi kalil Kristus aqa jejamu qujai. Niŋgi segi segi aqa jejamu miligiq di unub. ²⁸ Qotei na Kristen tamo unŋasari nanŋi wau segi segi enjreqnu. Nanŋi qudei a na qarinjreqnaqa nanŋi aqa anjam mare mare laqnu. Nanŋi qudei a na wau enjreqnu deqa nanŋi aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu. Nanŋi qudei a na wau enjreqnu deqa nanŋi aqa anjam palteqnu. Nanŋi qudei a na singila enjreqnu deqa nanŋi aqa maŋwa babteqnu. Nanŋi qudei a na singila enjreqnu deqa nanŋi tamo mainjro qaji nanŋi boletnjreqnu. Nanŋi qudei a na wau enjreqnu deqa nanŋi na tamo unŋasari nanŋi aqaryainjreqnu. Nanŋi qudei a na Kristen gate ateleŋeqnu deqa nanŋi na aqa wau taqateqnu. Nanŋi qudei a na meŋ bulyetnjreqnu deqa nanŋi qure utru segi segi nanŋo anjam mareleŋeqnu. ²⁹ Deqa e niŋgi endegsi nenemŋwai. Qotei na nanŋi kalil qarinjreqnaqa nanŋi aqa anjam mare mare laqnu e? Sai. Nanŋi kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palonteqnu e? Sai. Nanŋi kalil Qotei aqa anjam palteqnu e? Sai. Nanŋi kalil Qotei aqa maŋwa babteqnu e? Sai. ³⁰ Nanŋi kalil tamo mainjro qaji nanŋi boletnjreqnu e? Sai. Nanŋi kalil meŋ bulyoqnsib qure utru segi segi nanŋo anjam mareleŋeqnu e? Sai. Nanŋi kalil qure utru segi segi nanŋo anjam di quoqnsib damu

poinjreqnaqa ubteqnub e? Di dego sai. Qotei na nangi kalil wau segi segi enjreqnu.
³¹ O ijo was, Mondor aqa singila segi segi kalil di bolequja. Ningi singila di oqajqa are qaloqniy.

Iga qalaqalaiyo kumbra dauryqom

Ariya kumbra tulan boledamu bei e na ubtosiy ningi merngit quiy.

13

¹ Kumbra boledamu di agi qalaqalaiyo kumbra. Ningi quiy. E meñ bulyosiy qure utru segi segi nanjo anjam kiyo lan angro nanjo anjam kiyo maroqnqai ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo anjam maro di bolesai. Ijo anjam maro di lan noul bulosim qatronkobaqas. Osim gruma bul lan anjam atqas. ² E Qotei aqa medabu osiy anjam palontoqnqai kiyo, e Qotei aqa uli anjam kalil qalieosiy utru bableteqnqai kiyo, e qalie koba ti sqai kiyo, e Qotei qa ijo areqalo tulan singilaboletosiy dena mana kobaquja minjitqa a ijo anjam dauryosim tigelosim sawa beiq gilqas kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil di Qotei aqa namgalaq di bolesai. ³ E ijo ingi ingi kalil elejosiy tamo sougetejunub qaji nangi jeisiy enjrqi kiyo, e ijo segi jejamu osiy jeu tamo nanjo banq di atitqa nangi na osib namyuwo na koitqab kiyo ariya e qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di ijo kumbra kalil dena e yala aqaryaibqa keresai.

⁴ Tamo ungasari nangi qalaqalaiyo kumbra dauryqab di nangi gaigai lawo na sqab. Sosib tamo kalil nangi kumbra bole enjroqnqab. Tamo bei a ñoro koba ti soqnim nangi a qa are ugeinjrqsai. Nangi nanjo segi ñam soqtqasai dego. ⁵ Nangi diqoqnsib sqasai. Nangi nanjo segi jejamu aqaryaiyqajqa are qalqasai. Nangi urur niringqsai. Tamo bei na nangi kumbra uge enjrimqa nangi deqa a kambatqasai. ⁶ Nangi kumbra uge qa areboleboleinjrqsai. Nangi kumbra bole qa areboleboleinjrqnqas. ⁷ Nangi gulbe kalil qoboioqnsib singila na tigelesqab. Sosib gaigai Qotei qa nanjo areqalo singilatoqnsib a qa tarijoqnqab.

⁸ Qalaqalaiyo kumbra di koboqa keresai. Tamo qudei nangi Qotei aqa medabu oqnsib aqa anjam palonteqnub. Wau di koboqas. Tamo qudei nangi qure utru segi segi nanjo anjam mareleqnub. Wau di dego koboqas. Tamo qudei nangi Qotei aqa qalie babteqnub. Wau di dego koboqas. ⁹ Bole, iga qalie ti unum. Ariya gago qalie di oto oto deqa iga truquigeqnu. Iga Qotei aqa medabu oqnsim anjam palonteqnum. Anjam di dego oto oto deqa iga truquigeqnu. ¹⁰ Mondor Yesus a olo bosim ingi ingi kalil keretimqa bati deqa qalie ti anjam ti iga truquigeqnu qaji di torei koboqas. ¹¹ Nami e angro kiñala sosimqa e angro kiñilala nanjo anjam ti powo ti areqalo ti oqnsim walweloqnem. Ariya bunuqna e tamo kobaqujaosimqa e angro kiñilala nanjo kumbra di uratem. ¹² Dego kere bini iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Gago qalie di oto oto deqa iga truquigeqnu. Iga ya qolbiq di gago ulatamu geregere unqa keresai dego kere iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosai unum. Mondor iga Qotei aqa ulatamu unsimqa bati deqa iga a qa geregere qalieqom. A iga qa geregere qalieeqnu dego kere iga kamba a qa geregere qalieqom. ¹³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum kumbra di gaigai sqas. Iga Qotei qa tariqeqnum kumbra di dego gaigai sqas. Qalaqalaiyo kumbra di dego gaigai sqas. Ariya qalaqalaiyo kumbra di tulan boledamu. Qalaqalaiyo kumbra dena kumbra kalil tulan bunjrejunu.

14

Iga Qotei aqa anjam palontqom di wau bolequja

¹ Deqa ijo was kalil, ningi gaigai qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. Osib wau kalil Qotei aqa Mondor na ningi engeqnu qaji di yqajqa tulan singilaoqniy. Wau boledamu bei agiende. Ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. ² Ningi qalie, tamo nangi meñ bulyoqnsib qure utru segi segi nanjo anjam mareqnub di nangi Qotei segi minjeqnub. Nangi tamo nangi minjrosaeqnub. Mondor na nangi singila enjreqnaqa nangi uli anjam mareqnub. Deqa tamo bei a qusim poiyqa keresai. ³ Ariya Qotei

aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam aqa damu babteqnu di tamo nanngi quoqnsib poinjreqnu. Deqa anjam dena nanngi singilatnjroqnsiq nanngi kumbra bole yqajqa are tigeltetnjroqnsiq nanngo are miligi latetnjreqnu. ⁴ Tamo nanngi mej bulyeqnub di nanngi nanngo segi are miligi singilateqnu. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam aqa damu babteqnu di nanngi na Kristen kalil nanngi dego singilatnjreqnub. ⁵ Ijo are endegsi unu. Ningi kalil mej bulyoqnqab di bole. Ariya ningi Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqnqab di tulan bolequja. Ningi quiy. Tamo bei a mej bulyosim qure utru bei nanngo anjam marim tamo bei a kamba anjam di aqa damu poiyim ubtqas di kere. Anjam dena Kristen kalil nanngi singilatnjrqas. Ariya anjam ubtqajqa tamo bei sqasai di mej bulyo tamo a anjam maraiq. Aqa anjam dena Kristen nanngi singilatnjrqasai. ⁶ O ijo was, ningi ijo anjam endeqa are qaliy. E nunngoq bosiy mej bulyosiy qure utru bei nanngo anjam merngit ningi qusib poingwasai di anjam dena ningi kiyersim aqaryaingwas? Keresai. Ariya e Qotei aqa uli anjam bei ubtosiy merngitqa kiyo, Qotei aqa qalie bei babbtitqa kiyo, Qotei aqa medabu osiy anjam palontitqa kiyo, anjam bei plaltitqa kiyo ningi qusib poingwas di bolequja. Anjam dena ningi aqaryaingwas.

⁷ Ningi quidei nambile sosai qaji e deqa ningi merngit quiy. Tamo bei na yumba qamimqa kiyo gombin anjamimqa kiyo ariya aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di iga kiyersim aqa lou poigwas? Di keresai. ⁸ Tamo nanngi qoto qa gilqa marsib gul anjamibqa ariya gul aqa anjam ato di jagwa na osi taqal waiyqas di tamo yai nanngi qoto qa gilqab? Tamo dego bei sosai. ⁹ Dego kere ningi mej bulyosib qure utru bei nanngo anjam marqab di tamo nanngi kiyersib qusib poinjrqas? Keresai. Nunngo anjam di dego jagwa na osi taqal waiyobulqas. ¹⁰ Bole, mandamq endi qure utru segi segi nanngo anjam gargekoba unub. Anjam kalil di damu ti. ¹¹ Ariya tamo bei na qure utru bei nanngo anjam e merbim qusiy aqa damu poibqasai di a e qa marqas, “A yauj tamo.” Yim deqa e kamba a qa marqai, “A dego yauj tamo.” ¹² O ijo was kalil, e qalieonum, ningi Qotei aqa Mondor aqa wau ojajqa tulan arearetngreqnu. Deqa ningi na Kristen nanngi singilatnjrqajqa wauoqniy.

Mej bulyo kumbra

¹³ Ariya nunngo ambleq di tamo bei a mej bulyosim qure utru bei nanngo anjam marqa osimqa a mati endegsi Qotei pailyem, “O Abu, ni na powo ebimqa e anjam endi marsiy olo aqa damu ubtqai.” ¹⁴ Ningi are qaliy. E mej bulyosiy qure utru bei nanngo anjam na Qotei pailyqai di ijo mondor ijo are miligiq di unu qaji a segi pailyimqa ijo areqalo a lanja quqwas. ¹⁵ Deqa e endegyqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy pailyoqnqai. E ijo mondor ti ijo areqalo ti turtosiy louoqnqai dego. ¹⁶ Ni ino mondor na segi Qotei pailyosim binjiyqam di tamo lanaj bei a sosim ino pailyo di poiyqasai. Deqa a endegsi marqa keresai, “Ni bole maronum.” ¹⁷ Bole, ni Qotei pailyoqnsim binjiyeqnum di bolequja. Ariya tamo bei a ino pailyo poiyqasai di ino pailyo dena a singilatqa keresai. ¹⁸ E ningi kalil tulan bunjosim bati gargekoba mej bulyeqnum. Deqa e Qotei minjeqnum, “Keretonum.” ¹⁹ Ariya Kristen nanngi Qotei louqa koroesoqribqa e nanngo koroq di anjam truquyala segi minjroqnit nanngi qusib poinjrqas di tulan bolequja. E mej bulyosiy qure utru segi segi nanngo anjam olekoba totoryosiy nanngi minjroqnit nanngi poinjrqasai di bolesai.

²⁰ O ijo was kalil, ningi angro kiñilala nanngi bulosib nanarioqnaib. Ningi tamo bole bole nanngi bulosib areqalo bole na soqniy. Ningi angro mom nanngi dego bulosib kumbra uge qa nanariosib soqniy. Ningi qalie, angro mom nanngi kumbra uge qa poinjrosiaieqnu. ²¹ Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo Koba a marqo, ‘E qure utru bei bei nanngo mej na ningi anjam merngit ningi ijo anjam quetbqasai.’ ” ²² Deqa ijo was, mej bulyqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilatosaieqnu qaji nanngi aqa manwa osornjreqnu. Tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi qa sai. Ariya Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi anjam palontqajqa kumbra di aqa utru agiende. Kumbra dena Qotei na tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilateqnu qaji nanngi aqa manwa osornjreqnu. Tamo ungasari a qa nanngo areqalo singilatosaieqnu qaji nanngi qa sai.

²³ Deqa Kristen koroq di ningi kalil meṅ bulyoqnsib qure utru segi segi naṅgo anjam maroqnqab di bolesai. Ningi degyqab di tamo laṅaj qudei kiyo tamo qudei Qotei qaliesai qaji naṅgi kiyo nuṅgo koro miligiq gilsib nuṅgo anjam di qusib ningi qa marqab, “Naṅgi nanarionub deqa anjam di mareqnub.” ²⁴ Ariya ningi kalil Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqnqab di tamo bei Qotei qaliesai qaji kiyo tamo laṅaj bei kiyo a nuṅgo koro miligiq gilsim nuṅgo anjam di qusim a poiyyas. Yim anjam dena aqa are qametim a aqa une qa geregere qalieqas. ²⁵ Osim aqa areqalo uge kalil aqa are miligiq di uliejunu qaji di boleq atsim siṅga pulutosim Qotei aqa ñam soqtosim ningi mernṅwas, “Bole, Qotei a nuṅgo ambleq endi unu.”

Qotei louqajqa kumbra

²⁶ Deqa ijo was, ningi Qotei louqa koroqnsibqa ningi qudei lou babtoqniy. Ningi qudei Qotei aqa anjam plaltoqniy. Ningi qudei Qotei aqa uli anjam ubtoqniy. Ningi qudei meṅ bulyoqnsib qure utru segi segi naṅgo anjam maroqniy. Ningi qudei qure utru segi segi naṅgo anjam aqa damu poingim ubtoqniy. O ijo was, nuṅgo wau segi segi dena ningi na Kristen tamo unṅasari naṅgi siṅgilatnjroqniy. ²⁷ Tamo qudei naṅgi meṅ bulyqa are soqnimqa ningi na minjrib naṅgi aiyeḷ kiyo naṅgi qalub kiyo segi meṅ bulyqab. Tamo gargekoba naṅgi meṅ bulyqab di bolesai. Ariya naṅgi koba na turtosib meṅ bulyaib. Bei namoqna meṅ bulyim bei bunuqna meṅ bulyqas. Ariya naṅgi meṅ bulyosib anjam maroqnibqa ningi na anjam ubto tamo bei minjib a naṅgo anjam di aqa damu ubteme. Yim tamo unṅasari kalil naṅgi qusib poinjrqas. ²⁸ Kristen koroq di anjam ubtqajqa tamo bei sosaiamqa meṅ bulyo tamo naṅgi anjam maraib. Naṅgi mequmosib naṅgo segi are miligiq di Qotei pailyebe. ²⁹ Ningi na Qotei aqa medabu o qaji tamo naṅgi dego minjribqa naṅgi aiyeḷ kiyo naṅgi qalub kiyo segi anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba naṅgi anjam palontoqnaib. Naṅgi anjam palontoqnibqa tamo qudei na naṅgo anjam di geregere pegiyuqnebe. ³⁰ Tamo bei a Qotei aqa anjam palontoqnim ariya Qotei na tamo bei awejunu qaji a anjam bei osoryim tamo nami anjam palonteqnu qaji a mati medabu getentim tamo di a kamba tigelosim anjam palonteme. ³¹ Ningi segi segi kalil kumbra di dauryosib Qotei aqa medabu oqnsib anjam palontoqniy. Palontoqnib Kristen kalil naṅgi quoqnsib poinjroqnim anjam dena naṅgi siṅgilatnjroqnqas. ³² Ningi na Qotei aqa medabu o qaji tamo naṅgi minjribqa naṅgi naṅgo segi so geregere taqatoqnsib anjam palontoqnebe. ³³⁻³⁴ Qotei a aqa segi wau kalil geregere yoqnsiqa aqa wau bei niñaqyosaieqnu. A are lawo qa utru.

Ariya unṅasari naṅgi Kristen koroq di anjam maraib. Naṅgi mequmesoqnebe. Qure qure kalilq di Kristen unṅasari naṅgi degyeqnub. Deqa unṅasari naṅgi naṅgo segi ñam aguq atoqnsib naṅgo tamo naṅgo sorgomq di geregere mequmosib soqnebe. Agi anjam di Moses aqa dal anjamq di unu. ³⁵ Deqa Kristen koroq di unṅasari naṅgi anjam bei aqa damu geregere qalieqajqa are soqnim ningi na naṅgi endegsib minjriy, “Yaintim nuṅgo segi talq di ningi nuṅgo gumbulunṅ naṅgi nenemnjrib naṅgi na anjam aqa damu mernṅwab.” Ningi na unṅasari naṅgi degsib minjriy. Di kiyaaq? Unṅasari naṅgi Kristen koroq di anjam marqab di kumbra bolesai. ³⁶ O ijo was, Qotei aqa anjam nuṅgoq dena namoqna brantej e? Ningi segi na Qotei aqa anjam osib nuṅgo areqaloq di siṅgilateb ariya Kristen tamo qudei naṅgi Qotei aqa anjam osaieqnub e? Sai.

³⁷ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole. E Qotei aqa Mondor ti unum.” A kere degsi are qalqo. Ariya tamo di a olo endegsi poiyyem, “Anjam Pol na nengrenyosiq gagoq qarinyqo qaji endi Tamo Koba aqa segi dal anjam tiṅtiṅ.” ³⁸ Tamo di a ijo anjam endi urataiq. A uratqas di ningi na endegsib minjriy, “Ni Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai.” ³⁹ Deqa ijo was, ningi Qotei aqa medabu osib anjam palontqajqa tulaṅ siṅgilaoqniy. Kristen koroq di tamo qudei naṅgi meṅ bulyoqnib ningi na naṅgi saidnjraib. ⁴⁰ Ningi Qotei louqajqa kumbra kalil geregere taqatosib dauryosib soqniy.

15

Kristus a moisiq olo subq na tigelej

¹ O ijo was kalil, Yesus aqa anjam bole e nami palontoqnsim merngoqnem qaji di bini e olo pulutosiy ningi merngwai. Anjam di agi ningi osib singila na tigelejunub. ² E qalie, anjam e palontoqnem qaji di ningi torei ojsib nungo areqaloq di singilateb. Deqa Qotei na ningi elenjej. Ningi laja baban na singilateb qamu Qotei a ningi elenqa keresai qamu.

³ Anjam bole e ningi merngoqnem qaji di e Kristus aqa banq na em. Anjam di tulan kobaquja. Anjam agiende. Kristus a gago une qa moiyej. Anjam di agi nengrenq di unu. ⁴ A moinaqa subq ateb. Bati qalub koboonaqa a olo subq na tigelej. Anjam di dego nengrenq di unu. ⁵ A subq na tigelosiq Pita aqaq di brantonaq unej. Osiqa aqa angro 12 nanqoq di dego brantonaq uneb. ⁶ Osiqa bunuqna bati qujai qa a Kristen was 500 nanqoq di dego brantonaq uneb. Nanqi gargekoba bini unub. Ariya nanqi qudei morenej. ⁷ Bunuqna a Jems aqaq di dego brantonaq unej. Osiqa aqa anjam maro tamo kalil nanqoq di dego brantonaq uneb.

⁸ Olo bunuqna a ijoq di dego brantonaq unem. Unja bei a bati grotosim aqa angro ougetqas dego kere Kristus a ijoq di brantonaq unem. ⁹ E nami Qotei aqa tamo ungasari nanqi ugeugeinjroqnem. Deqa ningi e Yesus aqa anjam maro tamo bolesai edegwab di kere. Yesus aqa anjam maro tamo kalil nanqi na e bunbejunub deqa ijo nam tulan aguq aiyejunu. ¹⁰ Ariya Qotei a e qa are boleiyey deqa bini e aqa anjam maro tamo unum. A e qa are boleiyey aqa kumbra di laja ulonqosai. E aqa kumbra di osim singila na waukobaeqnum. Ijo wau di tulan kobaoqnsiq Qotei aqa anjam maro tamo kalil nanqo wau bunyejunu. Ariya e ijo segi singila na wau di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyey deqa aqa singila na e wau di yeqnum. ¹¹ Qotei aqa anjam maro tamo qudei na kiyo e na kiyo wau di yeqnum di unqum. Yesus a moisiq olo subq na tigelej anjam di iga kalil koba na palonteqnum. Anjam di qujai ningi osib nungo areqaloq di singilateb.

Tamo ungasari moreno qaji nanqi olo subq na tigelqab

¹² Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej anjam di iga gaigai palontoqnsim laqnum. Ariya kiyaaq ningi qudei mareqnum, "Tamo moreno qaji nanqi olo subq na tigelqasai"? ¹³ Tamo moreno qaji nanqi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁴ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu anjam iga palonteqnum qaji di bolesai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di laja ulonej qamu. ¹⁵ Qotei na tamo moreno qaji nanqi olo subq na tigeltjnrqasai anjam di bole qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu iga Qotei aqa kumbra qa mare mare laqnum di iga gisaq anjam mare mare laqnum qamu. Agi iga endegsi mare mare laqnum, "Qotei a Kristus subq na tigeltej." ¹⁶ Qotei na tamo moreno qaji nanqi olo subq na tigeltjnrqas anjam di bolesai qamu Qotei na Kristus dego subq na tigeltosai qamu. ¹⁷ Qotei na Kristus subq na tigeltosai qamu nungo areqalo Kristus qa singilateqnum qaji di laja ulonej qamu ningi nungo uneq di unub qamu. ¹⁸ Deqa tamo nanqi nami Kristus qa nanqo areqalo singilatosib morenej qaji nanqi torei padaleb qamu. ¹⁹ O ijo was kalil, iga ingi bole bole Kristus na mondon egwas qaji deqa tarijeqnum. Ariya iga subq na olo tigelqasai anjam di bole qamu iga mandam qa ingi ingi qa segi tarijeqnum qamu iga tulan sougetejunum qamu. Gago so uge dena mandam tamo kalil nanqo so uge tulan bunyejunu qamu.

²⁰ Ariya iga degsi sougetosai. Kristus a moinaqa Qotei na olo subq na tigeltej. Kristus a tamo kalil nami morenej qaji nanqi qa namoosiq subq na tigelej. ²¹ Ningi qalie, tamo qujai Adam a une atej deqa a moiyo qa utru. Dego kere Kristus a subq na tigelqo qa utru. ²² Adam aqa moma kalil nanqi morenejqnum. Dego kere Kristus aqa tamo kalil nanqi olo nambile oqab. ²³ Iga gago segi segi bati dauryosim subq na tigelosim nambile oqom. Namoqna Kristus a subq na tigelej. Mondon a olo laj qureq na bamqa iga aqa segi tamo ungasari unum deqa iga dego subq na tigelqom.

²⁴ Iga subq na tigelamqa diño bati brantqas. Bati deqa mandor nanngi ti mondor uge uge ti gate kokba ti nanngo singila ti kalil Kristus na kobotnjrqas. Osim a na inngi inngi kalil elenjosim aqa Abu Qotei aqa banq di uratqas. Yim Qotei a Mandor Koba sosim inngi inngi kalil di taqatqas. ²⁵ Kristus a degyqas. Di kiyaaqa? A Mandor Koba sosim gilsim gilsim diño bati brantimqa Qotei a Kristus aqa jeu tamo kalil nanngi joqsim aqa sorgomq di atim a na nanngi taqatnjresqas. ²⁶ Osim bati deqa a na aqa jeu tamo kalil nanngi di kobotnjrsim ariya a moiyo dego kobotqas. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Qotei na inngi inngi kalil elenjosim Kristus aqa sorgomq di atqas.” O ijo was, Qotei na inngi inngi kalil di elenjosim Kristus aqa sorgomq di atqas deqa iga qalieonum, Qotei a segi Kristus aqa sorgomq di sqasai. ²⁸ Mondonj Qotei na inngi inngi kalil di Kristus aqa sorgomq di atim soqnim Qotei aqa Njiri a kamba dego Qotei aqa sorgomq di sqas. Deqa Qotei a segi na inngi inngi kalil di tulanj bunjnjrsimqa a nanngo Mandor Koba sosim bati gaigai nanngi taqatnjroqnas.

²⁹ Ningi qalie, tamo qudei na tamo moreño qaji nanngi aqaryainjroqnsib nanngo sawa osib yanso eqnub. Tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu nanngi kiyaaqa kumbra degyeqnub? ³⁰ Od, tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqab anjam di iga mare mare laqnum. Mare mare laqnam tamo gargekoba nanngi iga qa njirinoqnsib bati gaigai iga padaltgwa laqnub. Tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqab anjam di bolesai qamu iga kiyaaqa anjam di mare mare laqnsim dena gulbe eqnum? ³¹ O ijo was, e bole maronum, e bati gaigai moiqa laqnum. E ningi qa are qaloqnsim deqa moiqa laqnum. Ningi gago Tamo Koba Kristus Yesus beteryejunub deqa e ningi qa tulanj arebolebolebeqnu. ³² Jeu tamo nanngi wagme juwanj bul unub deqa nanngi na e moiyoqbqa laqnub. E Efesus qureq di nanngi ti qotoqnem. E mandam qaji inngi inngi oqajqa marsim nanngi ti qotosaioqnem. Tamo moreño qaji nanngi olo subq na tigelqasai anjam di bole qamu iga endegsi mare mare laqnum qamu, “Iga nebe kiyo moiqom deqa unqum, iga alañoqnsim gago segi jejamu qa areboleboleigoqnim inngi ti ya ti uyoqnmom.” Degsi mare mare laqnum qamu.

³³ O ijo was kalil, tamo qudei na ningi gisanqai deqa ningi gegerere nam atoqniy. Anjam bei unu di ningi qalie. Anjam agiende, “Ningi tamo uge uge nanngi koba na laqnaib. Laqnaqab di nanngi na nunngo areqalo niñaqyetygibqa ningi kumbra bole uratosib nanngi daurnjrqab.” Anjam degsi unu. ³⁴ Deqa ningi areqalo bole ti sosib olo une yoqnaib. Ningi quiy. Nunngo ambleq di tamo qudei nanngi Qotei qaliesai bole sai. Ningi jemaingwajqa deqa e ningi degsi merngonum.

Tamo moreño qaji nanngo jejamu kiyero osib olo tigelqab?

³⁵ Ariya ijo was kalil, tamo bei na e endegsi nenembqas, “Tamo moreño qaji nanngi kiyersib olo subq na tigelqab? Nanngo jejamu kiyero osib olo tigelqab?” ³⁶ O ijo was kalil, tamo di a nanariosim deqa degsi nenembqas. Ningi qalie. Kurgus bunuj breiyibqa mandamq aisim a laña mandamq di sqas. Ariya kurgus moiyo breiyib a olo nambile sosim qoqitosim oqwas. ³⁷ Kurgus kiyo saga kiyo qoqitosiq geitqo qaji di otorosim olo yagwasai. Aqa gei moiyo segi yagim dena oqwas. ³⁸ Tamo bei na kurgus yago kiyo saga yago kiyo yagimqa a olo qoqitosim oqimqa Qotei aqa segi areqalo na nanngi tanu segi segi enjrqas. Nanngo tanu di uno segi segi. ³⁹ Tamo ti wagme ti qebari ti qe ti nanngi dego nanngo jejamu uno segi segi. ⁴⁰ Lanj goge qaji inngi inngi nanngo uno bei. Mandam qaji inngi inngi nanngo uno bei. Lanj goge qaji inngi inngi nanngo wala bei. Mandam qaji inngi inngi nanngo wala bei. ⁴¹ Sej ti bai ti bongar ti nanngo rianj segi segi. Bongar kalil dego nanngo rianj segi segi.

⁴² Tamo subq na tigelqab qaji nanngi kere dego. Tamo nanngi moreneqnaqab nanngo jejamu subq ateqnub di qusaeqnu. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu olo qusaqasai. Nanngi nambile gaigai sqab. ⁴³ Tamo nanngi moreneqnaqab nanngo jejamu subq ateqnub di jejamu uge. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu tulanj boledamu sqas. Tamo nanngi moreneqnaqab nanngo jejamu subq ateqnub di singila saiqoji. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu singila ti sqas. ⁴⁴ Tamo nanngi moreneqnaqab nanngo jejamu subq ateqnub di mandam qaji jejamu. Nanngi subq na tigelabqa nanngo jejamu lanj qure qaji jejamu sqas.

Mandam qaji jejamu unu. Lan qure qaji jejamu dego sqas. ⁴⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, "Adam namo qaji a mandamq endena brantej. Deqa a mandam qaji nambile osiq soqnej." Ariya Adam bunu qaji a Mondor ti soqnej. Deqa a na iga lan qure qaji nambile egwas. ⁴⁶ Lan qure qaji nambile a namoqna brantosai. Mandam qaji nambile a namoqna brantej. Lan qure qaji nambile a bunuqna brantqas. ⁴⁷ Qotei na Adam namo qaji a mandam na gereiyej. Deqa a mandam tamo. Ariya Adam bunu qaji a lan qureq na bej. ⁴⁸ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa aqa moma kalil nanqi dego mandam tamo unub. Ariya Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa aqa tamo kalil nanqi dego lan qure qaji tamo sqab. ⁴⁹ Adam namo qaji a mandam tamo soqnej deqa iga a bulosim mandam tamo unum. Dego kere Adam bunu qaji a lan qure qaji tamo unu deqa mondonj iga a bulosim lan qure qaji tamo sqom.

⁵⁰ O ijo was, e ningi endegsi merngwai. Qotei na mandam tamo nanqi elenqa keresai. A nanjo Mandor Koba sosim nanqi taqatnjrqa keresai dego. Gago jejamu moisiq qusaeqnu qaji di nambile gaigai sqa keresai. ⁵¹ Deqa e uli anjam bei ningi endegsi merngwai. Iga kalil moiqasai. Iga kalil jejamu bulyosim jejamu bunuj oqom. ⁵² Qotei na gul bunu geten qaji anjamimqa tamo nami moreneb qaji nanqi subq na tigelqab. Deqa nanjo jejamu olo bunu qusaqasai. Iga tamo moiyoasai unum qaji iga dego jejamu bulyosim nanqi ti koba na jejamu bunuj oqom. O ijo was, kumbra di urur brantoqujatqas. ⁵³ Gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. ⁵⁴ Bole, gago jejamu ugeqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei ugeqasai qaji di oqom. Gago jejamu moiqas qaji endi iga uratosim olo jejamu bei moiqasai qaji di oqom. Yim bati deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji di aqa damu brantqas. Anjam agiende, "Qotei a tulanj singilaosiq deqa a qoto bunyosiq moiyo kobotej. ⁵⁵ O Moiyo, ni gaigai singilaoqnsim tamo nanqi qoto itnjreqnum. Ariya ino singila di qabi unu? A koboej. O Moiyo, ni gaigai tamo nanqi qaja na numeqnum. Ariya ino qaja di qabi unu? A koboej."

⁵⁶ O ijo was ningi quiy. Moiyo aqa qaja agi gago une. Une aqa singila agi Qotei aqa dal anjam. ⁵⁷ Ariya gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga qoto bunyoqnsim tigelejunum. Qotei a segi na iga singilatgeqnu deqa iga a tulanj binjiyoqnmom.

⁵⁸ Deqa ijo was bole, ningi singila na tigelesosib Tamo Koba Yesus qa waukobaoqniy. Ningi wau di uratosib asgingaiq. Ningi qalie, ningi Yesus aqa wau ojeqnu di ningi lanja wauosaieqnu. Wau di ulonqa keresai. Deqa ningi gaigai singila na wauoqniy.

16

Korin Kristen nanqi silali koroiyqab

¹ Ariya ijo was, ningi na Jerusalem Kristen nanqi qa silali koroiyiy. Silali koroiyqajqa gam di e nami Galesia Kristen nanqi osornjnam nanqi dauryeb. E ningi dego gam di osornjit dauryiy. Gam agiende. ² Yori bati gaigai olo nebeoqnmimqa ningi segi segi silali soqnmim oto oqnsib nunjo segi talq di atoqniy. Bunuqna silali kobaamqa e botqa ningi nami silali ateb unu deqa urur koroiyib e na osiy qarinyit Jerusalem aiqas. Deqa bati di ningi olo silali qa namqasai. ³ E botqa ningi na tamo qudei giltonjrib e nengrenj bei nanqi enjrsiy qarinnjrit nanqi silali di osib Jerusalem aiqab. ⁴ E dego aiqa are soqnmim nanqi na e daurbosib iga koba na aiqom.

Pol a Korin Kristen nanjoq bqa marej

⁵ Ariya e mati Masedonia sawa ambleq na walwelosiy aisiy dia Kristen nanqi unjrsiy bunuqna e nunjoq bqai. ⁶ E nunjoq bosiy ningi koba na sqai kiyo. E qaliesai, e bati olekoba kiyo ningi koba na soqnit ulili bati koboqas. E ningi koba na sosiy olo uratngosiy sawa beiq gilqa laqnit ningi na e silali qa aqaryaibib e gilqai. ⁷ Ijo are endegsi unu. E bati truquyala ningi koba na sqasai. Tamo Koba a na odbimqa e bati olekoba ningi koba na sqai. ⁸ Ariya e Efesus qureq endi soqnit Juda nanjo yori bati koba nam Pentikos di brantqas. ⁹ Qotei na gam waqtetbej deqa e qure endia Yesus aqa wau yoqnsim tamo

ungasari gargekoba nan̄gi are bulyetnjreqnum. Yeqnam jeu tamo gargekoba nan̄gi ijo wau di ugeugeiyqajqa laqnuḅ.

¹⁰ Timoti a nuṅgoq bamqa niṅgi a osib gereiyiy. Yim a ulaqasai. A niṅgi koba na are lawo sqas. Niṅgi quiy. Timoti a e ombla Tamo Koba aqa wau ojeqnum. ¹¹ Deqa tamo bei na Timoti aqa ñam ugetaiq. Ariya Timoti a olo niṅgi uratṅgosim walwelqa laqnimqa niṅgi a silali qa aqaryaiyosib lawo na suweiyib a olo ijoq bqas. A Kristen was qudei nan̄gi koba na ijoq bqab deqa e nan̄gi qa tariṅoqnqai.

¹² Gago was Apolos a endi unu. E a qa niṅgi saingit quiy. E bati gargekoba siṅgila na Apolos minjoqnem, “Gago Kristen was qudei nan̄gi Korin Kristen nan̄goq giloqniḅ ni nan̄gi daurnjrsim gile.” Onaqa a gilqa uratoqnej. Bunuqna a nuṅgoq bqajqa bati kereamqa a nuṅgoq bqas.

Pol aqa anjam mutu qudei

¹³ Ariya ijo was, niṅgi geregere ṅam atoqniy. Osib siṅgila na tigeloqnsib Yesus qa nuṅgo areqalo siṅgilatoqniy. Niṅgi gulbe bei qa ulaaib. Niṅgi siṅgila na soqniy. ¹⁴ Osib niṅgi kumbra bei yqa maroqnsib qalaqalaiyo kumbra na yoqniy.

¹⁵ Tamo kalil Akaia sawaq di unub qaji nan̄gi are bulyosaisonabqa Stefanas aqa tal qujai nan̄gi namoqna are bulyeb. Stefanas aqa tal qujai nan̄gi Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi qa wauoqnsib unub. O ijo was niṅgi di qalie. Deqa e niṅgi siṅgila na endegsi mernṅwai. ¹⁶ Niṅgi tamo deqaji nan̄go sorgomq di geregere soqniy. Sosib tamo kalil Qotei aqa wau ojeqnuḅ qaji nan̄go sorgomq di dego soqniy.

¹⁷ Nuṅgo ambleq dena Stefanas na Fortunatus na Akaikus na nan̄gi qalub ijoq beb deqa e tulaṅ areboleboleibej. Niṅgi kalil ijoq bqa keresai deqa nan̄gi kamba ijoq beb. ¹⁸ Bosib ijo are latetbeb. Nan̄gi nami nuṅgo are dego latetṅgoqneḅ. Deqa niṅgi tamo deqaji nan̄gi qa tulaṅ areboleboleiṅgoqneme.

¹⁹ Ariya tamo un̄gasari Esia sawaq endi Qotei qa loueqnuḅ qaji nan̄gi na niṅgi kaiyeiṅgonub. Akwila Prisila wo nan̄gi aiyel dego niṅgi qa tulaṅ areboleboleinjreqnu deqa nan̄gi Tamo Koba aqa ñam na niṅgi kaiyeiṅgonub. Tamo un̄gasari kalil nan̄go aiyel talq di Qotei qa loueqnuḅ qaji nan̄gi dego niṅgi kaiyeiṅgonub. ²⁰ Kristen was kalil qure endia unub qaji nan̄gi na dego niṅgi kaiyeiṅgonub. Ariya niṅgi na nuṅgo Kristen was nan̄gi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo un̄gasari kalil nan̄gi yeqnuḅ.

²¹ E Pol. E ijo segi baṅ na kaiye anjam endi nenṅrenyosim nuṅgoq qarinyonum.

²² E ijo anjam getentqai. Tamo bei a Tamo Koba Yesus qalaqalaiyqasai di Qotei na kamba tamo di qoreiyosim ṅolawotqas. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²³ Tamo Koba Yesus a niṅgi qa are boleiyeme. ²⁴ E Kristus Yesus aqa ñam na niṅgi kalil qalaqalaiṅgeqnum. Bole.

2 KORIN

Pol a Yesus Kristus aqa wau tamo

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyonum. Nengrenyosim ningi Korin qureq di Qotei qa loueqnub qaji ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil Akaia sawaq di unub qaji nanği qa ti qarınyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanği aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Qotei a gago are latetgeqnu

³ Iga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Abu unu deqa a iga qa dulqajqa utru. A gago are tulan latetgwajqa Qotei. ⁴ Deqa a gago gulbe kalil qa iga are latetgeqnu. A kumbra degyeqnu deqa iga na olo kamba Kristen tamo ungasari gulbe ti unub qaji nanği are latetnjreqnum. ⁵ Kristus a jaqatin koba qoboiej deqa iga a ombla jaqatin koba qoboieqnum. Dego kere Kristus a are tulan laesonaqa iga a ombla are tulan laejunum. ⁶ O ijo was kalil, aqo Timoti wo gulbe eqnum di aqa utru agiende. Gago gulbe dena Qotei na nunği are latetngosim ningi eleņqas. Ariya Qotei na gago are latetgeqnu di aqa utru agiende. Kumbra dena dego Qotei na nunği are latetngoqnqas. Yimqa jaqatin iga qoboieqnum qaji di ningi dego qoboioqnsib sinğila na tigelesqab. ⁷ Iga ningi qa gago areqalo sinğilatosim endegsi mareqnum, bole, ningi sinğila na tigelesqab. Iga qalieonum, ningi iga ti beterosim jaqatin eqnum deqa Qotei na ningi iga ti gago are latetgoqnqas.

⁸ O ijo was kalil, iga Esia sawaq di gulbe kobaquja item. Gulbe dena iga ugeugeigosiq gago sinğila tulan bunyej. Deqa iga endegsi are qalem, gulbe dena iga moiyoqngwas. O ijo was, ningi gago gulbe deqa qalieoiy. ⁹ Bole, iga are qalem, gulbe dena iga moiyoqngwas. Anjam pegiyo tamo na tamo bei minjgas, “Ni une ti unum deqa ni moiqam.” Dego kere iga are qalem, gulbe dena iga moiyoqngwas. Qotei na gulbe di iga egej. Di kiyaaq? Iga gago segi sinğila qa are qalaim deqa. Iga Qotei aqa sinğila qa are qaloqnqom. Agi a na qujai moiyo tamo nanği olo subq na tigeltjreqnu. ¹⁰ O ijo was, gulbe dena iga moiyoqngwa laqnaqa Qotei na gulbe di taqal atetgej. Bunuqna dego a na gago gulbe taqal atetgoqnqas. Deqa iga Qotei qa gago areqalo sinğilatoqnsim mareqnum, bole, a na olo gago gulbe taqal atetgoqnqas. Yim iga bole sqom. ¹¹ O ijo was ningi iga qa Qotei pailyoqniy. Yimqa Qotei a nunği pailyo de ti tamo ungasari gargekoba nanği pailyo ti quoqnsim iga aqaryaigoqnqas. Gam dena ningi na dego iga aqaryaigoqnqab. Yim tamo ungasari gargekoba nanği Qotei tulan binjyoqnqab.

Pol a Kristen nanği gisanjnrosaioqnej

¹² O was kalil, ijo are miligiq di e qalieonum, e kumbra bole tinğin segi dauryoqnsim unum. E ijo kumbra deqa tulan areboleboleibeqnu. Kumbra bole kalil Qotei na osorbeqnu qaji di segi e dauryoqnsim unum. E mandam tamo nanği powo na kumbra di yosaieqnum. Qotei a e qa are boleiyoqnsiq kumbra osorbeqnu qaji di segi e yeqnum. Deqa e na tamo ungasari kalil nanği kumbra bole gaigai enjreqnum. Agi e na ningi dego kumbra tulan boledamu engoqnem. ¹³⁻¹⁴ Ijo anjam endi ningi sisiyosib poingwajqa deqa e nengrenyonum. Bole, ijo anjam qudei qa ningi geregere poingosai unu. Ariya ijo are endegsi unu. Ningi ijo anjam kalil qa poingekritim gilsib diño bati itqab. Yim gago Tamo Koba Yesus a olo bqajqa batiamqa ningi e qa tulan areboleboleingim e kamba dego ningi qa tulan areboleboleibqas.

¹⁵⁻¹⁶ Ijo are miligiq di e nami qalieem, ningi ijo kumbra kalil qa tulan areboleboleingim sqab. Utru deqa e na ningi merņgem, “E mati nunği bosiy ningi uratngosiy Masedonia sawaq gilsiy dena puluosiy nunği olo bqai.” Od, e bati aiyel nunği bqajqa are qalem. Di kiyaaq? Qotei na ningi gereņgo aiyeltjgwajqa deqa. E nunği olo bosiy dena Judia

sawaq aiqa laqnitqa ningi silali qa aqaryaibibqa e gamq di ingi bei qa truquaim deqa ti are qalem. ¹⁷ Ningi endegsib are qaleqnub kiyo, “Pol aqa anjam di a dauryosai. A na iga gisanjeji. A mandam tamo nanjo kumbra dauryoqnsiq deqa a anjam bei maroqnsiq olo urateqnu. A laja odoqnsiq olo saideqnu.” O ijo was ningi e qa degsib are qalaib. ¹⁸ Qotei a tamo bole unu deqa a aqa segi anjam kalil dauryeqnu. Deqa e dego anjam bole segi ningi merngeqnum. E laja odoqnsim olo saidosaieqnum. ¹⁹ Nami aqo Timoti wo Sailas ombra na wauoqnsim Qotei aqa Ijiri Yesus Kristus aqa anjam palontoqnsim ningi merngoqnem. Ningi qalie, Yesus a dego laja odoqnsiq olo saidosaieqnu. A gaigai Qotei aqa ñam na odeqnu. ²⁰ Qotei a nami ingi bole bole iga egwajqa marej. Kristus a odeqnu deqa Qotei na ingi di iga egwas. Deqa iga Kristus aqa ñam na mareqnum, “Bole.” Osim iga Qotei aqa ñam soqteqnum. ²¹ Qotei a segi na ningi iga ti singilatgeqnu. Singilatgeqnaqa ningi iga ti Kristus beteryejunum. A na qujai iga aqa segi qa marsiq giltgeji. ²² Osiqa aqa toqor egsiqa gago are miligiq di atej unu. Aqa toqor di aqa Mondor Bole. Mondor di Qotei na iga namo egeji deqa iga qalieonum, bunuqna ingi bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

Pol a Korin Kristen nanji gulbe enjirqa uratosiq deqa a nanjoq olo bosai

²³ O ijo was, e Qotei aqa ñam na ningi endegsi merngwai. E ningi gulbe enjirqa uratosim deqa e olo Korin qureq bosai. ²⁴ Nunjo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di iga na laja taqatosaiqnum. Iga ningi ti koba na Yesus aqa wau ojeqnum. Di kiyaya? Ningi tulan areboleboleingwajqa deqa. Iga qalieonum, ningi nunjo areqalo Yesus qa geregere singilatosib tigelejunub.

2

¹ Ariya e olo Korin qureq bosai. E marem, e olo are gulbe na nunjoq bqasai. ² E ningi are gulbetetngwai di tamo yai na olo ijo are boletetbqas? Ningi segi na ijo are boletetbqa kere. ³ Deqa e nunjoq olo bosiy are gulbe oqa uratonum. E nunjoq bosiy areboleboleibqas di kere. Utru deqa e anjam bei nami nengrenyosim nunjoq qarinyem. E qalieem, e areboleboleibqas di ningi kalil dego ijo arebolebole di unsib e koba na areboleboleigwas. ⁴ Bole, e are gulbe ti akam ti sosim anjam di nengrenyem. E ningi are gulbetetngwa osim anjam di nengrenyosai. E ningi tulan qalaqalaingeqnum di ningi qalieqajqa deqa e anjam di nengrenyem.

Ningi na tamo une atej qaji aqa une kobotetiy

⁵ Tamo qujai nami une atej qaji di aqa une qa e anjam koba merngwasai. Tamo dena e are gulbetetbosai. A ningi kalil are gulbetetngeji. ⁶ Aqa une aqa awai uge ningi gargekoba na a yeb di kereqo. ⁷ Deqa bini ningi olo aqa une kobotetosib aqa are latetiy. Yim a are boleqas. Ningi degyqasai di a olo are tulan gulbe ti so uge. ⁸ Deqa ningi a olo qalaqalaiyo kumbra osoryoqniy. Yim a qalieqas, ningi a torei qoreiyosai. ⁹ E nunjo kumbra tenemtosi ningi ijo anjam kalil dauryeqnu kiyo sai kiyo di qalieqajqa deqa e nami anjam nengrenyosim nunjoq qarinyem. ¹⁰ Ningi tamo bei aqa une kobotetqab di e kamba dego aqa une kobotetqai. E tamo bei aqa une kobotetqai di e ningi qa osiy Kristus aqa ñamgalaq di kobotetqai. ¹¹ Tamo uge Satan na iga gisanjosim ugeugeigaim deqa e degyqai. Satan aqa areqalo uge ti aqa uli kumbra ti di iga bole qalieonum.

Pol a Taitus unqa marej

¹² O ijo was kalil, e Kristus aqa anjam bole palontqa osim walwelosim Troas qureq di brantem. Brantonam Tamo Koba a na gam waqtetbonaqa e dia aqa wau ojoqnem. ¹³ Bati di e ijo was Taitus itosai deqa e a qa are koba qaloqnem. Deqa e Troas Kristen nanji olo uratnjrsim Masedonia sawaq gilem.

Yesus aqa wau tamo nanji qoto bunyeqnu

¹⁴ Qotei a gaigai iga aqaryaigeqnaqa iga Kristus aqa singila na qoto bunyeqnum. Deqa e Qotei tulan binjyeqnum. Iga Qotei aqa wau ojeqnum deqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Qotei qa bole poinjreanu. Nanjo powo di saban quleq ti bolequja

bul. ¹⁵ Od, gago wau di qurem quleq ti bul Kristus na Qotei atraiyeqnu qaji. Quleq di tamo ungasari Qotei na eleŋeqnu qaji nanŋi ti tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanŋi ti nanŋoq aiyeqnu. ¹⁶ Quleq dena tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanŋi moyotnjreqnu. Osiqa tamo ungasari Qotei na eleŋeqnu qaji nanŋi ŋambile enjreqnu. Tamo yai nanŋi Qotei aqa wau di yqa kere? Tamo dego bei sosai. ¹⁷ Niŋgi qalie, Qotei aqa anjam maro tamo gargekoba nanŋi silali oqajqa deqa osib Qotei aqa anjam mare mare laqnu. Ariya iga nanŋi bul sai. Qotei na iga wau egej deqa iga gisaŋ na wauosaieqnum. Iga Kristus koba na are qujaitosim Qotei aqa ŋamgalaq di aqa anjam mare mare laqnum.

3

Yesus aqa wau tamo nanŋi anjam bunuj mare mare laqnu

¹ Iga gago segi ŋam soqtqajqa are unu e? Sai. Tamo qudei na kiyo niŋgi na kiyo iga qa anjam bolequja nengrenyqab di unŋum. Niŋgi na kiyo tamo qudei na kiyo anjam bolequja di sisiyosib gago ŋam soqtetgwab di dego unŋum. Iga deqa are qalosaieqnum. ² Niŋgi segi nengrenj bulosib gago kumbra qa saoqnsib laqnu. Niŋgi nengrenj bul unub deqa tamo kalil nanŋi nengrenj di sisiyoqnsib iga qa poinjreqnu. Nengrenj di gago are miligiq di unu. ³ Kristus a segi na anjam di nengrenyobulej. Nengrenj di Kristus aqaq na bosiq boleq di unu. Nengrenj di niŋgi segi. Agi iga niŋgi wauetŋeqnum. Kristus a mandam tamo bei aqa siŋgila na anjam di nengrenyosai. A Qotei ŋambile gaigai unu qaji aqa Mondor aqa siŋgila na anjam di nengrenyey. A meniŋq di nengrenyosai. A tamo ungasari nanŋo are miligiq di nengrenyey.

⁴ Anjam di aqa utru agiende. Qotei a Kristus aqa ŋam na iga wau egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Qotei na aqa wau di geregere boletqas. ⁵ Bole, iga segi na wau di yqa keresai. Deqa iga gago segi siŋgila na Qotei aqa wau yeqnum degsi marqa keresai. Qotei a segi na iga siŋgila egeqnaqa iga aqa wau yeqnum. ⁶ Gago wau agiende. Iga Kristus aqa anjam bunuj palontoqnsim laqnum. Anjam bunuj di tamo qudei na dal anjamq di nengrenyosai. Qotei aqa Mondor a segi na babtej. Dal anjam na tamo ungasari nanŋi moyotnjreqnu. Ariya Qotei aqa Mondor na tamo ungasari nanŋi ŋambile enjreqnu.

⁷ Od, dal anjam na tamo ungasari nanŋi moyotnjreqnu. Dal anjam aqa wau agide. Dal anjam di Qotei a nami meniŋq di nengrenyonaqa a rianŋ ti brantej. Deqa Moses aqa ulatamu rianŋonaqa Israel tamo ungasari nanŋi aqa ulatamu koqyqa keresai. ŋam qamotnjrej. Bunuqna rianŋ di olo koboej. ⁸ Ariya Mondor aqa wau bunuj unu. Aqa wau dena dal anjam aqa wau tulaŋ bunyejunu. Mondor aqa wau di olo torei rianŋosiq goge oqej. ⁹ Dal anjam aqa wau agiende. A na gago une qa iga mergoqnsiq padaltgeqnu. Bole, dal anjam aqa wau di nami rianŋ ti bej. Ariya Qotei na iga tamo bole une saiyoji sqajqa gam babtej. Wau di olo tulaŋ rianŋ koba ti bej. Rianŋ dena dal anjam aqa rianŋ tulaŋ bunyejunu. ¹⁰ Wau bunuj di rianŋ koba ti unu. Rianŋ dena wau namij aqa rianŋ tulaŋ bunyejunu. Deqa iga wau namij aqa rianŋ uneqnum di a torei koboej. ¹¹ Wau namij di gaigai sqa keresai. A koboqas. Bole, a rianŋ ti bej. Ariya wau bunuj gaigai sqas qaji a olo tulaŋ rianŋ koba ti unu. Rianŋ dena wau namij aqa rianŋ tulaŋ bunyejunu.

¹² Rianŋ koba di mondor bosim gaigai gagoq di sqajqa deqa iga tariŋoqnsim unum. Deqa iga ulaosaieqnum. Iga rianŋ deqa mare mare laqnum. ¹³ Iga Moses soqnej dego sai. Moses aqa ulatamu rianŋ ti soqnej deqa a gara mutu oqnsiq dena aqa ulatamu kabutoqnej. Di kiyaa? Israel nanŋi unaib deqa. Ariya wau namij aqa rianŋ di koboej. ¹⁴ Israel nanŋo areqalo getenjnresoqnej deqa nanŋi anjam namij sisiyoqneb di nanŋo areqalo gara mutu na kabutobulesoqnej. Nanŋi nami degsib soqneb agi bini unub. Tamo bei na gara di taqal atqa keresai. Kristus a segi na gara di olo taqal ateqnu. ¹⁵ Od, bati gaigai Israel nanŋi Moses aqa dal anjam sisiyeqnu di nanŋo areqalo gara mutu na kabutobulejunu. Nanŋi nami degsib soqneb agi bini unub. ¹⁶ Ariya tamo nanŋi are bulyosib Tamo Koba aqa areq bqab di Qotei na gara di olo taqal atetnjrqas. ¹⁷ Tamo Koba a segi Mondor. Niŋgi Tamo Koba aqa Mondor ti sqab di nuŋgo une na niŋgi olo taqatŋwa keresai. Niŋgi bole sqab. ¹⁸ Deqa gago ulatamu olo kabuesqasai. Iga kalil Tamo Koba aqa rianŋ ya jeqiloq di

unobuloqnqom. Unoqnim rian di gagoq di tulan kobaoqnimqa dena iga Tamo Koba a segi buloqnsim sqom. Tamo Koba a na kumbra di iga egeqnu. Tamo Koba a segi Mondor Bole.

4

Qotei aqa wau tamo nanqi web bul unub

¹ Qotei a iga qa dulosiqa wau egej deqa iga aqa wau di ojqajqa asgigosaieqnu. ² Kumbra uge uge kalil tamo nanqi na ulitoqnsib yeqnu qaji di iga olo qoreiyeqnum. Iga gisan kumbra na walweloqnsib. Iga Qotei aqa anjam bubulyosaieqnum. Iga boleq di anjam bole segi mareqnum. Deqa tamo kalil nanqi gago kumbra di unoqnsib nanqi are miligiq di qalieeqnub, iga Qotei aqa namgalaq di wau bole yeqnum. ³ Ariya tamo ungasari padalqa gamq di unub qaji nanqi Yesus aqa anjam bole iga palonteqnum qaji di aqa utru poinjrosaiqnu. ⁴ Mandam endeqa gisan qotei Satan a na tamo ungasari Kristus qa nanqi areqalo singilatosaiqnu qaji nanqi areqalo getentetnjrejunu. Deqa Kristus aqa anjam bole nanqi are miligiq aiqa keresai. Nanqi Kristus aqa suwan unqa keresai dego. Kristus a segi Qotei. A segi rian ti unu.

⁵ Ninqi quiy. Iga gago segi kumbra qa saosaieqnum. Iga anjam endeksi palonteqnum, “Kristus Yesus a gago Tamo Koba unu deqa iga aqa nam na ninqi wauetngeqnum.” Iga anjam degsi palonteqnum. ⁶ Tulan nami Qotei a inqi inqi kalil gereiyqa osiqa endeksi marej, “Ambru aqaq na suwan brantqas.” Ariya bunuqna Qotei aqa suwan di gagoq bosiqqa gago are miligi suwantetgej. Deqa iga Kristus aqa ulatamu geregere uneqnum. Kumbra dena iga suwan bole unoqnsim Qotei aqa rian poiqe qnu.

⁷ O ijo was, inqi tulan boledamu iga deqa mare mare laqnum qaji di gagoq di unu. Bole, iga singila saiqoji unum. Iga web jagi na gereiy qaji di bul unum. Deqa tamo kalil nanqi iga nugoqnsib endeksi qalieeqnub, “Pol a aqa segi singila na wau di yosaieqnu. A Qotei aqa singila kobaquja na wau di yeqnu. Singila dena mandam qaji singila tulan bunyejunu.” Tamo kalil nanqi deqsi qalieeqnub. ⁸ Gulbe segi segi gargekoba gagoq beqnu. Ariya gulbe dena iga padaltgosaieqnu. Inqi inqi gargekoba na gago areqalo niñaqyetgeqnu. Ariya inqi inqi dena gago areqalo torei ugetetgosaieqnu. ⁹ Jeu tamo nanqi na iga jaqatin egeqnu. Ariya Qotei a deqa iga uratgosaieqnu. Jeu tamo nanqi dena iga lugoqnsib neiotgeqnu. Ariya nanqi na iga torei ugeugeigosaieqnu. ¹⁰ Gago jejamuq di tamo ungasari nanqi gaigai Yesus aqa moiyo unobuleqnu. Deqa Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di branteqnaq nanqi uneqnu. ¹¹ Iga Yesus aqa wau ojeqnum deqa jeu tamo nanqi na bati gaigai iga moiyoqnaq naqnu. Nanqi kumbra dena Yesus aqa nambile dego gago jejamuq di branteqnaq tamo ungasari nanqi uneqnu. ¹² Deqa moiyo a gagoq di waueqnu. Ariya nambile a nungoq di waueqnu.

¹³ Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa Qotei aqa anjam bei nengrenq di unu qaji a gagoq di branteqnu. Anjam agiende, “E Qotei qa ijo areqalo singilateqnum deqa e aqa anjam mare mare laqnum.” O ijo was, iga dego Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁴ Iga qalieonum, Qotei na Tamo Koba Yesus subq na tigeltej deqa mondor a na iga dego subq na tigeltgwas. Osim iga ninqi ti joqsim Yesus aqa areq osi oqwas. ¹⁵ E anjam di ninqi merngonum. Di kiyaa? E qalieonum, kumbra kalil gagoq di branteqnu qaji dena ninqi aqaryaingeqnu. Gam dena Qotei a tamo ungasari tulan gargekoba nanqi qa are boleiyeqnu. Deqa nanqi Qotei binjiyoqnsib aqa nam soqteqnu.

Iga lan qure qaji inqi inqi qa are qaleqnum

¹⁶ Deqa iga Qotei aqa wau ojqajqa asgigosaieqnu. Bole, gago jejamu a uge qa laqnu. Ariya gago are miligi a bati gaigai olo boleqnsiq singilaeqnu. ¹⁷ Iga qalieonum, gulbe ti jaqatin ti iga bini qoboiyeqnum qaji di tulan kokba sai. Nanqi sokiñalayosib koboqab. Iga gulbe di eqnum deqa iga qalieonum, mondor iga lan qureq di so bole gaigai sqom. Inqi bole bole iga mondor oqom qaji di tulan boledamu. Inqi bole bole dena mandam qa inqi inqi tulan bunjrejunu. ¹⁸ Inqi inqi iga gago namdamu na uneqnum qaji di sokiñalayosim

koboqas. Deqa iga ingi ingi di koqyosaieqnum. Ingi bole bole iga gago njamdamu na unqa keresai qaji di bati gaigai sqas. Deqa iga ingi bole bole di koqyoqnsim unum.

5

¹ Iga qalie, gago mandam qaji jejamu endi torei ugeqas. Gago jejamu endi gago tal bul. Mondon Qotei na olo tal bei iga egwas. Tal di tamo bei na gereiyosai. Tal di lanj qureq di bati gaigai sqas. ² Iga bini mandam qaji talq endi unum deqa iga akamoqnsim unum. Iga gago lanj qure qaji tal osim gara bul jugwajqa deqa are koba unu. ³ Iga tal di jugwom di iga olo lanja sqasai. Iga jejamu bunuj oqom. ⁴ Iga mandam qaji talq endi unum deqa iga are gulbeigeqnaqa akamoqnsim unum. Iga jejamu bunuj osim gara bul jugwajqa are qaleqnum. Od, iga gago jejamu moiqas qaji endi uratosim olo jejamu nambile sqas qaji di oqajqa are qaleqnum. Iga jejamu saiqoji sqajqa asgigeqnu. ⁵ Nambile sqajqa gam di Qotei a segi na gereiyetgosiqa aqa Mondor iga egej. Mondor di Qotei na iga namo egej deqa iga qalieonum, bunuqna ingi bole bole a na iga egwa marej qaji di dego egwas.

⁶ Deqa iga gaigai are singilatoqnsim unum. Iga qalie, iga mandam qaji jejamu ti unum deqa iga lanj qureq di Tamo Koba a ombla sosaiunum. ⁷ Bini iga Yesus unosaieqnum. Ariya iga a qa gago areqalo singilatoqnsim walweleqnum. ⁸ Od, iga gago jejamu endi uratosim oqsim Tamo Koba a ombla sqajqa are qaleqnum. Lanj qure a gago qure utru sqas. ⁹ Deqa iga bini mandamq endi sqom kiyo lanj qureq oqsim dia sqom kiyo di unqum. Iga kumbra Tamo Koba a tulanj areareteqnu qaji di dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁰ Iga qalieonum, mondon iga kalil Kristus aqa ulatamuq di tigelamqa a na gago kumbra qa iga pegigwas. Iga mandamq endi sosimqa iga kumbra bole yoqnem kiyo kumbra uge yoqnem kiyo di a unsim awai segi segi egwas.

Iga tamo ungasari nanjo are bulyetnjraqajqa deqa waueqnum

¹¹ Iga Tamo Koba a qa ulaoqnsim aqa sorgomq di unum deqa iga tamo ungasari nanjo are bulyetnjreqnum. Iga wau di ugetosaieqnum. Qotei a iga qa qalie bole. Nunjo are miligiq di ningi dego iga qa qalie bole. E degsi are qalonum. ¹² O ijo was, iga gago segi nam soqtqa marsim anjam endi nengrenjyosai. Ningi gago kumbra qa areboleboleingwajqa deqa are qalsim anjam endi nengrenjyonum. Tamo qudei nanji lanja babanj na kumbra bole yqajqa arearetnjreqnu. Nanji are miligiq na kumbra bole yqajqa arearetnjrosaiieqnu. Deqa ijo was, ningi na tamo nanji di tingitnjroqnsib dalnjroqniy. ¹³ Tamo nanji di endegsib mareqnu, "Pol a nanari tamo." Nanjo anjam di bole. Iga Qotei qa are qalsim nanari tamo unum. Ariya iga ningi qa are qalsim areqalo bole ti unum. ¹⁴ Kristus na iga tulanj qalaqalaiegej aqa kumbra dena gago areqalo tigeltetgeqnaqa iga aqa wau ojeqnum. Iga qalieonum, Yesus a iga kalil qa moiyej deqa iga kalil dego morenjobulem. ¹⁵ Od, a iga kalil qa moiyej. Iga nambile unum deqa iga gago segi jejamu qa are qalsim walwelqasai. Yesus a iga qa moisiq olo subq na tigelej deqa iga a qa are qaloqnsim walweloqnum.

¹⁶ Deqa bini iga gago areqalo namij na tamo ungasari nanji peginjrosaiieqnum. Bole, nami iga gago areqalo namij na Kristus pegiyoqnem. Ariya bini iga degyosaieqnum. ¹⁷ Deqa tamo bei a Kristus beteryesqas di Qotei na aqa are bulyetimqa a tamo bunuj brantqas. Ningi quiy. Aqa kumbra namij torei koboej. Kumbra bunuj olo brantej.

¹⁸ Kumbra bunuj di Qotei aqaq na bej. Nami iga Qotei ti jeu sonamqa Qotei a olo Kristus aqa singila na jeu kobotej. Deqa bini iga a ombla are qujaitosim unum. Jeu kobotqajqa wau di Qotei na iga egej deqa iga aqa anjam mare mare laqnum. ¹⁹ Anjam agiende. Tamo ungasari mandamq endi unub qaji nanji nami Qotei ti jeu sonabqa Qotei na nanji a ombla are qujaitosib sqajqa marsiq Kristus aqa singila na jeu kobotej. Deqa a nanjo une qa olo are qalosaieqnu. Iga Kristus aqa anjam di mare mare laqajqa deqa Qotei na wau egej. ²⁰ Kristus na iga qaringej deqa Qotei a gago medabu na tamo kalil nanji metnjreqnu. Iga Kristus aqa anjam palontoqnsim tamo kalil nanji endegsi metnjreqnum, "Ningi jeu kumbra uratosib bosib Qotei ombla are qujaitosib soqniy." ²¹ O ijo was, Qotei na iga aqaryaigwa marsiq deqa a gago une kalil osiqa Kristus aqa qawarq di atnaqa a une tamo

bulej. Kristus a segi une yosaieqnu. Deqa iga Yesus beteryosim dena iga Qotei aqa segi tamo bole une saiqoji sqom.

6

Qotei aqa wau tamo nanngi gulbe iteqnub

¹ Iga Qotei ombla waueqnum deqa iga ningi singila na endegsi merngwom, “Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi laja urataib.” ² Agi Qotei a nami marej, “E ni padalo sawaq dena oqajqa bati atem. Bati di brantonaqa e ino pailyo qusim ni aqaryaimem.” O was ningi quiy. Qotei na iga aqaryaigwajqa bati brantqo. A na iga padalo sawaq dena elenqajqa bati bini qujai.

³ Tamo ungasari nanngi gago wau endi uge qa marsib ulonjosib uneq aiyai deqa iga na nanngi kumbra uge bei osornjrosaeqnum. ⁴ Iga Qotei aqa wau tamo unum deqa iga gaigai tamo ungasari kalil nanngi kumbra bole osornjreqnum. Iga singila na tigeloqnsim gulbe qoboiyeqnum. Gago gulbe agiende. Tamo qudei na iga ugeugeiqnub. Une bei bei na iga niñaqgwa laqnu. Iga are jaqatingeqnu. ⁵ Jeu tamo nanngi toqon na iga lugoqnsib tonto talq di breigeqnum. Osib murqumyoqnsib iga qa anjam uge uge mareneqnum. Iga gaigai nes na ti jaqatin na ti waukobaeqnum. Iga geregere neiosaieqnum. Iga bati gaigai mam ti laqnum. ⁶ Iga gulbe kalil di oqnsim kumbra bole jiga saiqoji dauryeqnum. Iga qalie bole ti unum. Iga urur minjin oqosaieqnu. Iga na tamo ungasari nanngi kumbra bole bole enjreqnum. Iga Qotei aqa Mondor Bole aqa singila oqnsim unum. Iga na tamo kalil nanngi qalaqalainjreqnum. Iga laja medabu na nanngi qalaqalainjrosaeqnum. ⁷ Iga Qotei aqa anjam bole gaigai mareqnum. Iga Qotei aqa singila oqnsim waueqnum. Iga gago baj wo na ti baj qonaj na ti qoto qa inji inji ojoqnsim dena kumbra bole tintin dauryoqnsim waueqnum.

⁸ Tamo qudei nanngi gago ñam soqteqnum. Ariya tamo qudei nanngi gago ñam olo ugeteqnum. Tamo qudei nanngi iga yomuieqnum. Ariya tamo qudei nanngi olo gago kumbra bole babteqnum. Tamo qudei nanngi are qaleqnum, iga gisanj tamo. Sai. Iga anjam bole segi mareqnum. ⁹ Tamo qudei nanngi iga qa qaliesai. Ariya tamo gargekoba nanngi iga qa bole qalieeqnum. Iga moiyo tamo bulonum. Ariya iga olo ñambile unum. Qotei na iga tingitgwa maroqnsiq deqa iga gulbe egeqnu. Ariya gulbe dena iga moiyoqnsaeqnu. ¹⁰ Iga are gulbeiqnu. Di ungun. Iga gaigai areboleboleiqnu. Iga ñoro saiqoji unum. Di ungun. Iga na tamo ungasari nanngi aqaryainjreqnam nanngi laj qure qaji ñoro koba eleqnum. Iga inji inji saiqoji unum. Di ungun. Iga inji bole bole kalil olo ejunum.

¹¹ O Korin tamo ungasari, iga anjam kalil endi boleq atsim ningi merngonum. Iga gago are miligi waqtosim ningi engekritonum. ¹² Iga gago are miligi getentosai. Iga ningi tulanj qalaqalainjreqnum. Ariya ningi nungo are miligi getentejunub. Ningi iga koba na are qujaitosaeqnum. ¹³ Ningi ijo angoro bul unub deqa e ningi endegsi merngwai. Iga gago are miligi waqtosim ningi qalaqalainjreqnum dego kere ningi kamba nungo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy.

Iga Qotei aqa atra tal bul unum

¹⁴ Tamo ungasari Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnum qaji nanngo kumbra nungo kumbra ti ombla kerekere sai. Deqa ningi nanngi ti beterosib koba na laqnaib. Ningi kumbra bole dauryo qaji tamo unub. Ariya nanngi Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo unub. Deqa ningi nanngi ti beterqa kere e? Sai. Ningi suwanjoq di unub. Ariya nanngi ambruq di laqnum. Deqa ningi nanngi ti beterqa kere e? Sai. ¹⁵ Kristus Satan wo nanngi aiyel are qujaitosib ombla sqa kere e? Keresai. Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateqnum. Tamo ungasari qudei nanngi Kristus qa nanngo areqalo singilatosaieqnum. Deqa ningi nanngi ti areqalo qujaitosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. ¹⁶ Qotei aqa atra tal ti gisanj qotei nanngo atra tal ti beterosib ombla sqa kere e? Di dego keresai. Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa atra tal agi iga segi. Deqa Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “E nanngo ambleq di sosiy walweloqnai. E nanngo Qotei sqai. Nanngi ijo

segi tamo ungasari sqab.”¹⁷ Tamo Koba a nami degsi marsiqa olo anjam bei dego endegsi marej, “ Ningi na tamo ungasari e qa qaliesai qaji nanngi uratnjrsib sasaloiy. Ningi nanngo kumbra jigat bei ojaib. Ojqasai di e ningi elenjosiy boletngwai.¹⁸ Osiy e nunngo Abu soqnit ningi ijo segi angro tintinj sqab.’ Tamo Koba singila ti unu qaji a nami degsi marej.”

7

¹ O ijo was bole, injgi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. Deqa kumbra jigat kalil gago jejamu ti gago are miligi ti di unub qaji di iga torei uratekritqom. Osim dena iga Qotei aqa njamgalaq di une saiqoji sosim a qa ulaoqnqom. Ulaoqnsim gago jejamu ti gago are miligi ti torei Qotei yekritosim aqa segi kumbra boleq di sosim dauryoqnqom.

Pol a Korin Kristen nanngi qa tulan areboleboleiyej

² Deqa ningi nunngo are miligi waqtosib iga qalaqalaigoqniy. Iga nami tamo qudei kumbra uge bei enjrosaiqnem. Iga tamo qudei ugeugeinjrosaiqnem. Iga tamo qudei nanngo injgi ingi gisan na yainjrosaiqnem.³ E nunngo jejamuq di une qametngwa osim anjam endi merngosai. Agi e maronum, iga ningi tulan qalaqalaingeqnum. Deqa iga moiqom kiyu iga nambile sqom kiyu di unqum. Iga gago are miligi waqtosim ningi qalaqalaingeqnsim sqom.⁴ E qalieonum, nunngo kumbra bolequja. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. Ijo are miligi ningi qa tulan laejunu. Iga gulbe koba eqnum di unqum. E ningi qa are qaloqnsim dena e tulan areboleboleibeqnu.

⁵ Ariya iga Masedonia sawaq di brantosim bati deqa iga aqaratqa keresai. Sawa dia iga gulbe gargekoba itoqnem. Tamo qudei nanngi iga ti anjam na qotoqnem. Iga ulaoqnsim are tonngonqonej.⁶ Ningi qalie, tamo ungasari are gulbeinjreqnu qaji nanngi Qotei na olo are latetnjreqnu. Deqa Qotei na Taitus qarinyonaqa a gagoq bonaqa iga unsimqa gam dena gago are olo laej.⁷ Od, gam dena Qotei na gago are latetgej. Gam dena segi sai. Taitus a nami nunngo ambleq di sonaqa ningi na aqa are lateteb a degsi mergonaq qunamqa gam dena dego Qotei na gago are latetgej. Taitus a ningi qa iga endegsi saigej. Ningi e olo nubqajqa are koba qaloqnsib nunngo une qa are ugeingeqnu. Osib ningi e ombla are qujaitosib sqajqa singilaeqnu. Taitus a ningi qa iga degsi saigej deqa e tulan areboleboleibeqnu.

⁸ E qalieonum, anjam e nami nenngrenyem qaji di ningi sisiosib are gulbeingej. Ariya e deqa are ugeibosai. Bole, nami e are ugeibej. Ariya bini sai. Anjam e nenngrenyem qaji dena ningi are gulbeingej. Sokiñalayonaq nunngo are gulbe di olo koboej.⁹ Deqa e bini areboleboleibeqnu. Ningi are gulbeingej e deqa areboleboleibosai. Ningi are gulbeingej ariya bunuqna ningi olo are bulyeb deqa e areboleboleibeqnu. Qotei a segi na are gulbe di ningi engej. Deqa gago anjam nenngrenyem qaji dena ningi yala ugeugeingosai.¹⁰ Are gulbe Qotei na tamo ungasari nanngi enjreqnu qaji dena nanngo are olo bulyetnjreqnu. Deqa Qotei na nanngi elenqnu. Nunngo are gulbe di injgi uge sai. Di injgi bole. Iga deqa are ugeigwasai. Ariya mandam tamo nanngi are gulbe eqnub di injgi uge. Dena nanngi moiyo gam tureqnu. Di kiyuqa? Nanngi are bulyosai deqa.¹¹ Ningi geregere are qaliy. Are gulbe Qotei na ningi engej qaji dena ningi olo singilatngej. Agi bini ningi kumbra bole bole yeqnu. Are gulbe dena Qotei na nunngo are tigeltetngonaqa ningi tamo qujai nami une atej qaji di a njrinteb. Osib ningi Qotei ulaiosib aqa sorgomq di geregere soqneb. Qotei na nunngo are tigeltetngej deqa ningi iga qa are koba qalsib tamo une atej qaji di aqa une gereiyetqa waukobaeb. Ningi kumbra kalil di yeb deqa iga qalieonum, ningi tamo bole une saiqoji unub.

¹² O ijo was, e nami anjam nenngrenyosim nunngoq qarinyem. Ningi na tamo une atej qaji aqa une gereiyetqajqa e deqa osim anjam di nenngrenyosai. Tamo agi tamo dena une yej qaji a qa dego e are qalsim anjam di nenngrenyosai. Ningi na iga tulan qalaqalaingeqnub nunngo kumbra di Qotei aqa njamgalaq di boleq dqajqa deqa e anjam di nenngrenyem. Yim ningi qalieqajqa, nunngo kumbra di bolequja.¹³ Nunngo kumbra bole degsi unu deqa gago are tulan laejunu.

Gago are laejunu deqa iga areboleboleigeqnu. Ariya iga olo tulan areboleboleigeqnu. Di kiyaaqa? Ningi na Taitus aqa are gulbe kobotetosib are boleteteb deqa. ¹⁴ Anjam kalil e ningi qa Taitus saiyem qaji di bole. Deqa e ijo anjam deqa jemaibosai. E nungo kumbra bole kalil qa Taitus saiyosim nungo ñam soqtem. Taitus a qalie, anjam iga ningi qa a saiyem qaji di bole. ¹⁵ Bati Taitus a nungoq bonaqa ningi a ulaiyosib a osib aqa anjam dauryoqneb. Nungo kumbra bole di Taitus aqa areqaloq di unu deqa a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. ¹⁶ E ningi qa are singilatosim qalieonum, ningi kumbra bole kalil yoqnsib sqab. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu.

8

Kristen nangi silali koroiyeb

¹ O ijo was ningi quiy. Qotei a Kristen tamo ungasari Masedonia sawaq di unub qaji nangi qa are boleyej. Iga deqa ningi saingonam quiy. ² Masedonia Kristen nangi ingi ingi tulan saiqoji sosib gulbe qoboiyeqneb bati deqa Qotei na nangi singilatnjrnaqa nangi areboleboleinjrnqa Judia Kristen nangi aqaryainjrqa marsib silali koba koroiyeb. ³ E deqa ningi merngwai. Masedonia Kristen nangi nango segi areqalo na silali di koroiyeb. Nango silali kiñala soqnej di nangi koroiyeb. Osib nangi na nango kumbra di bunyosib olo silali tulan koba koroiyeb. ⁴ Nangi na iga waingosib endegsib mergoqneb, “Ningi iga odgibqa iga ningi beterngosim Qotei aqa tamo ungasari nangi silali qa aqaryainjrcom.” ⁵ O ijo was, iga nami are qalem, Masedonia Kristen nangi silali koroiyqab. Ariya nangi kumbra di olo bunyosib Qotei aqa areqalo dauryosib nango segi jejamu Tamo Koba Yesus yeb. Osib iga dego egeb.

⁶ Qotei a nami ningi qa dego are boleyej deqa Taitus a silali koroiyqajqa wau di nungo ambleq di tigeltej. Deqa iga Taitus singila na minjem, “Ni olo Korin Kristen nangoq aisim wau di kobotime.” ⁷ O ijo was, bati gaigai ningi kumbra tulan boledamu yeqnub. Agi ningi Qotei qa nungo areqalo singilatoqnsib aqa anjam palontqajqa waukobaeqneb. Ningi Qotei qa bole qalieeqnub deqa ningi aqa wau ojqajqa tulan singilaeqneb. Osib ningi na iga tulan qalaqalaingeqnub. Ariya Qotei a ningi qa are boleyej deqa ningi silali koroiyqajqa wau di dego yosib silali koba atib soqnem.

⁸ E ningi wau di yqajqa waingwasai. Kristen tamo ungasari qudei nangi wau di yqajqa tulan singilaeqneb. Nango kumbra deqa agi e na ningi saingonum. Deqa ningi dego qalaqalaiyo kumbra qa tulan singilaosib silali koroiyqajqa wau di yiy. Yibqa e unsiy marqai, “Bole, ningi qalaqalaiyo kumbra yeqnub.” ⁹ O ijo was ningi qalie, gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleyej. A nami lan qure qaji ñoro koba ti soqnej. Sosiqa a ningi qa osiqa ñoro di olo uratosiqa ingi tulan saiqoji soqnej. Di kiyaaqa? Ningi kamba lan qure qaji ñoro koba oqajqa deqa.

¹⁰ Silali koroiyqajqa wau deqa e olo ijo areqalo bei ubtosiy merngwai. Wausau bei nami ningi namoqna silali koroiyqajqa wau di tigelteb bati deqa ningi wau di yqajqa tulan arearetnej. ¹¹ Deqa bini ningi wau di olo kobotqa singilaoy. Ningi degyqab di bolequja. Nami ningi wau di yqajqa are tulan prungoqnej. Deqa bini ningi silali soqnim singilaosib wau di kobotiy. ¹² Ningi silali koroiyqa are soqnim ningi koroiyiy. Yim Qotei a ningi qa tulan areboleboleiyqas. Ningi silali saiamqa di ungun. Koroiyaib. Qotei a deqa ñirinqasai. Ningi silali soqnim di koroiyiy.

¹³ Ningi gulbe koba qoboiyesoqneb tamo qudei nangi olo gulbe saiqoji sqab e deqa ningi merngosai. Iga kalil kerekere unum. ¹⁴ Deqa bini ningi ingi koba ejunub qaji ningi na tamo qudei ingi qa truqueqneb qaji nangi aqaryainjroqniy. Bunuqna ningi ingi qa truquabqa nangi na kamba olo ningi aqaryaingwab. Ningi kumbra degyqab di ningi kalil kere na sqab. ¹⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nangi ingi koba koroiyeb qaji nangi ingi uynab menetnjrnaqa ingi oto bei uratosai. Tamo nangi ingi kiñala koroiyeb qaji nangi dego ingi uynab menetnjrnaqa ingi bei qa truquosai.”

Pol a tamo qudei nangi qarijnjrnaqa Korin Kristen nangoq aiyeb

¹⁶ E Qotei tulanj binjyeyqnum. Di kiyaaqa? A na Taitus are prughtetonaqa a iga ti are qujaitosiqqa ningi qa are koba soqnej. ¹⁷ Iga Taitus minjem, “Ni olo Korin Kristen nanngoq aiye.” Onaqa Taitus a aqa segi areqalo na odosiq silali koroiyqajqa wau deqa tulanj singilaosiq nunngoq aiyej. ¹⁸ Iga Kristen was bei osim Taitus ombla qarijnjrnarnam nunngoq aiyej. Was bei di a ñam ti unu. A Yesus aqa anjam bole maro qaji tamo. Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi a qa qalie bole. ¹⁹ Di segi sai. Kristen nanngi na a gilteb deqa a iga ti koba na walweloqnsimqa silali koroiyqajqa wau di taqateqnum. Wau di aqa utru agiende. Qotei a Kristen nanngi sougetejunub qaji nanngi qa are boleiyeyqnu. Iga wau di taqateqnum deqa Tamo Koba aqa ñam tulanj goge oqeqnaqa tamo kalil nanngi unoqnsib iga qa mareqnum, “Bole, nanngi wau di yqajqa tulanj singilaeqnum.” ²⁰ O ijo was kalil, silali koroiyqajqa wau di tamo qudei na yomuiyaib deqa iga was bei di osim koba na silali di taqateqnum. ²¹ Gago are endegsi unu. Iga kumbra bole segi gaigai yoqnoq. Tamo ungasari kalil Tamo Koba a ombla nanngo ñamgalaq di iga kumbra di yoqnoq.

²² Ariya iga gago Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus was de wo nanngi aiye daurnjrsiq koba na nunngoq aiyej. Was bei di agi iga nami bati gargekoba aqa kumbra tenemtoqnum. A Qotei aqa wau ojqajqa singilaoqnej iga degsi unoqnum. Bini a silali koroiyqajqa wau di ojqajqa tulanj singilaeqnu. A qalie, ningi kumbra bole yo qaji tamo unub. A degsi qalieosiq deqa a silali koroiyqajqa wau di ojqajqa tulanj singilaeqnu.

²³ Ningi Taitus qalie. A e ombla ningi qa are qaloqnsim waukobaeqnum. Ningi gago Kristen was aiye nanngi di dego qalie. Nanngi Qotei aqa tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi qa wau bole yeqnum. Nanngo wau dena nanngi Kristus aqa ñam tulanj soqteqnum. ²⁴ Deqa ningi na was aiye nanngi di kumbra bole enjroqniy. Yim Kristen kalil nanngi nunngo kumbra di unsib marqab, “Bole, nanngi qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum.” Osib qalieqab, “Pol a Korin Kristen nanngo kumbra bole qa iga saigeqnu di a gisañosaieqnu. A anjam bole saigeqnu.”

9

Silali koroiyqajqa wau

¹ Iga silali koroiyeyqnum di Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqaryainjrqajqa deqa. Ningi wau di qalieonub deqa e olo anjam olekoba tortoryosiy nenngrenyqasai. ² E qalieonum, ningi wau di yqajqa are tulanj prugngeqnu. Deqa e gaigai Masedonia Kristen nanngo ñamgalaq di nunngo ñam soqteqnum. Osim endegsi minjreqnum, “Wausau bei nami Akaia sawaq di Korin Kristen nanngi silali koroiyqajqa wau di tigeltqa mareb.” Od, ningi wau di yqajqa tulanj singilaeqnum. E na Masedonia Kristen nanngi nunngo kumbra deqa sainjreqnam quoqnsib nanngi gargekoba dego wau di yqajqa are prugnreqnu. ³ E nanngi endegsi minjrem, “Korin Kristen nanngi silali koroiyqajqa tulanj singilaeqnum.” Ariya e nunngo ñam lanja soqto uge deqa ningi silali di koroiyiy. Utru deqa e was qalub nanngi di qarijnjrnarnam nunngoq aiyej. ⁴ E qalieonum, ningi silali di koroiyosib atib sqas. Soqnim Masedonia Kristen qudei nanngi e ombla na nunngoq bosim ningi nami silali di ateb unu degsi unqom. Iga bosim degsi unqasai di iga ningi ti jemaigo uge. ⁵ E are qalem, e was qalub nanngi di minjritqa nanngi namoqna aisib nunngo silali ningi nami koroiyqa mareb qaji di ningi koba na gereiyqab. Gereiyibqa e bunuqna bosiy oqai. Yim tamo ungasari kalil nanngi silali di unsib qalieqab, bole, ningi nunngo segi areqalo na silali di ateb unu. E ningi silali di koroiyqajqa waingosaioqnum nanngi degsib qalieqab.

⁶ Ningi geregere are qaliy. Tamo a ingi kiñala yagwas di a ingi kiñala olo oqas. Tamo a ingi koba yagwas di a ingi koba olo oqas. ⁷ Deqa ningi segi segi kalil silali atqajqa are soqnim silali atoqniy. Ningi are gulbe na silali ataib. Ningi tamo bei na waingim deqa silali ataib. Ningi nunngo segi areqalo dauryosib are bole na silali atoqniy. Yim Qotei na ningi tulanj qalaqalaingoqnas. ⁸ Qotei a ningi qa are boleiyosim ingi bole bole gaigai enngoqna kere. Deqa ningi tulanj kere na sosibqa dena wau bole bole yoqniy. ⁹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu,

“Tamo qudei nanngi saga yago breiyo bul nanngo inngi inngi jeiyoqnsib tamo inngi saiqoji nanngi enjreqnub.

Deqa nanngo kumbra bole bati gaigai sqas.”

¹⁰ O ijo was ninngi qalie, Qotei a na qujai tamo nanngi saga yago enjreqnaqa nanngi breiyeqnu. Osiqa tamo nanngi bem enjreqnaqa nanngi uyeqnu. Dego kere Qotei na inngi inngi engoqnmqa ninngi tulan kere na sqab. Deqa ninngi Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqaryainjroqniy. Tamo nanngi saga yago breiyeqnu inngi koba oqeleqnu dego kere nunngo silali koroiyqa wau di tulan boleqnu. ¹¹ Qotei na inngi inngi koba engoqnmqa ninngi na kamba Kristen nanngi silali qa aqaryainjrqajqa tulan kere na sqab. Deqa ninngi silali di koroiyosib gago banq di atib iga na osi aisim Kristen nanngi enjrimqa nanngi deqa Qotei binjyoqnsib sqab. ¹² Nunngo wau dena Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqaryainjrimqa nanngi kere na sqab. Nanngi inngi bei qa truquqasai. Di segi sai. Nunngo wau deqa nanngi Qotei tulan binjyoqnu. ¹³ Ninngi wau di yqab di Qotei aqa tamo ungasari nanngi unsib qalieqab, bole, ninngi Kristus aqa anjam bole singila na ojoqnsib aqa medabu dauryeqnu. Od, ninngi na Kristen nanngi silali kobaquja na aqaryainjroqnu di nanngi nunngo kumbra di unoqnsib Qotei aqa ñam soqtoqnu. ¹⁴ Osib qalieqab, “Bole, Qotei a Korin Kristen nanngi qa are tulan boleiyeqnu.” Nanngi deqsib qalieosib ninngi tulan qalaqalaingosib ninngi qa Qotei pailyoqnu. ¹⁵ O ijo was ninngi quiy. Qotei a inngi tulan kobaquja iga egej. Inngi di agi Kristus. Inngi di aqa utru iga geregere ubtosim marqa keresai. Qotei na inngi di iga egej deqa iga a tulan binjyoqnu.

10

Tamo qudei nanngi Pol qa yomuoqne

¹ Ninngi qudei e qa yomuoqnsib endegsib mareqnu, “Pol a nami iga koba na sosiqa aqa segi ñam aguq atoqnsiqa laesoqnej. Ariya a sawa isaq di sosiqa iga qa njirinoqnsiqa anjam singila na mergeqnu.” O ijo was ninngi mati Kristus aqa kumbra qa are qaliy. A aqa segi ñam aguq atoqnsiqa laesoqnej. ² Deqa e nunngoq bosiy Kristus aqa kumbra di dauryosiy laesqai. E ninngi qa njirinqasai. Ariya tamo qudei nanngi are qaleqnu, iga mandam tamo nanngo kumbra dauryoqnsim laqnum. Tamo nanngi di e na njirintjrsiy anjam singila na minjrqai. E laesqasai. ³ Bole, iga mandamq endi laqnum. Ariya iga mandam tamo nanngo kumbra na qotosaieqnum. ⁴ Qotei na qoto qa inngi inngi iga egej. Inngi inngi di Qotei aqa singila ti unu. Di mandam qaji inngi inngi sai. Iga dena qotoqnsim gago jeu tamo nanngo singila gotranjyeqnum. ⁵ Areqalo uge ti gisan anjam ti di iga na gotranjyeqnum. Kumbra uge kalil ninngi Qotei qalieqajqa gam getentetjgeqnu qaji di dego iga na gotranjyeqnum. Gago wau agiende. Iga na tamo ungasari nanngo are tigeltetjreqnam nanngi nanngo areqalo kalil Kristus yekriteqnu. ⁶ Deqa ijo was, iga ninngi qa tarineqnum. Ninngi gago anjam kalil dauryekritibqa iga na tamo kalil Qotei aqa anjam gotranjyeqnu qaji nanngi njolawotnjrqom.

⁷ Ninngi laja baban na tamo nanngo kumbra tenemtoqnaib. Ninngi geregere tenemtoqniy. Tamo bei a endegsi marqas, “E Kristus aqa tamo.” Ariya tamo di a olo endegsi poiyem, a Kristus aqa tamo qa marqo deqa iga dego Kristus aqa tamo unum. A degsi poiyem. ⁸ Tamo Koba a na iga singila egej deqa iga aqa wau ojeqnum. Iga ninngi singilatngwajqa deqa wau ojeqnum. Iga ninngi ugeugeingwajqa deqa wau ojosaieqnum. E gago wau deqa gago ñam kiñala soqtqai. E degyqai di e jemaibqasai. ⁹ Ariya ninngi endegsib are qalaib, “Pol a iga ula egwajqa deqa anjam singila na nengrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu.” Ninngi deqsib are qalaib. ¹⁰ Bole, tamo qudei nanngi e qa endegsib yomueqnu, “Pol a anjam singila na nengrenjyoqnsiq gagoq qarinyeqnu. Ariya a gago ambleq endi sosiq anjam mergoqnej di a singila saiqoji soqnej. Anjam palontqa wau dego a qaliesai bole sai.” ¹¹ Tamo qudei nanngi e qa deqsib yomueqnu. Deqa tamo deqaji nanngi endegsi poinjrem. Anjam iga sawa isaq endi sosim nengrenjyeqnum qaji di iga nunngo ambleq di sosim dauryeqnum.

¹² Tamo qudei nan̄gi diqoqnsib nan̄go segi ñam soqteqñub. Iga nan̄gi unub dego sai. Gago kumbra ti nan̄go kumbra ti ombra kerekere sai. Tamo nan̄gi di mareqñub, “Gago kumbra bole. Tamo kalil nan̄go kumbra bolesai.” Nan̄gi deqsib mareqñub. Di kiyaaq? Nan̄gi powo tulañ saiqoji unub deqa. ¹³ Iga nan̄gi unub dego sai. Iga gago segi ñam soqtoqñqasai. Wau Qotei na egej qaji deqa segi gago ñam soqtoqñqom. Wau bei Qotei na egej qaji agiende. Iga na ningi Korin Kristen wauetñgeqñum. ¹⁴ Iga Qotei aqa wau tamo kalil qa namoosim nun̄goq di wau utru atsim Kristus aqa anjam bole ningi merñgoqñem. Iga tamo qudei nan̄go wau bajin̄osaioqñem. ¹⁵ Wau Qotei na egej qaji di segi iga ojqañqa sin̄gilaoqñsim gago ñam soqteqñum. Iga tamo qudei nan̄go wau Qotei na egosai qaji deqa gago ñam soqtosaieqñum. Gago are endegsi unu. Nun̄go areqalo Yesus qa sin̄gilateb qaji di tulañ boleqñimqa gago wau dego nun̄goq di tulañ kobaoqñqas. ¹⁶ Kobaoqñimqa iga nun̄go sawaq dena tigelosim sawa sawa isaq giloqñsim dia Yesus aqa anjam mare mare laqñqom. Tamo qudei nan̄gi nami wauoqñeb qaji sawa iga deq gilqasai. Iga nan̄go wau qa gago ñam soqtqasai.

¹⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Tamo bei a ñam bei soqtqa marsimqa a Tamo Koba aqa ñam segi soqteme.” ¹⁸ Iga qalie, tamo bei a aqa segi ñam soqtqas di a Tamo Koba aqa ñamgalaq di ñam saiqoji sqas. Ariya Tamo Koba a na tamo bei aqa ñam soqtetqas di a ñam bole oqas.

11

Tamo qudei nan̄gi gisan̄joqnsib Qotei aqa wau tamo buleqñub

¹ Ningi e odbibqa e olo nanari anjam kiñala merñgwai. Ningi e odbqa kereamqa e odbiy. ² Aqo Qotei wo gago are koba endegsi unu. Ningi Kristus a segi qujai areiyosib aqa sorgomq di soqñiy. Tamo bei na aqa dun̄ge nami sambalaosai qaji di osim tamo qujai yim a na oqas dego kere e ningi Kristus aqa ban̄q di atem. ³ E amal uge Satan qa are qalsim deqa e ningi qa ulaeqñum. A nami Iv gisan̄yonaqa a une atej. Une dena nun̄go areqalo ugetetñgimqa ningi Kristus a segi qalaqalaiyqa urataib deqa e ulaeqñum. ⁴ E qalieonum, tamo qudei nan̄gi nun̄goq boqnsib gisan̄joqnsib Yesus bei qa anjam palontoqnsib merñgeqñub. Yesus bei deqa iga nami anjam palontosaioqñem. Tamo nan̄gi di mondor bei qa dego ningi merñgeqñub. Di gisan̄j mondor. Mondor bei deqa iga nami ningi merñgosaiioqñem. Yesus aqa anjam bole iga nami ningi merñgoqñem qaji di dego tamo qudei nan̄gi bubulyoqnsib olo anjam bei ningi merñgeqñub. O ijo was ningi kiyaaq gisan̄j anjam di quoqnsib bole edegeqñub?

⁵ Ningi qudei endegsib are qaleqñub, “Tamo nan̄gi di Qotei na bole qariñjn̄rnaq gagoq beb.” Di sai. Qotei na nan̄gi qariñjn̄rosai. Ningi quiy. Tamo nan̄gi di ñam ti unub ariya e dego ñam ti unum. Deqa tamo nan̄gi dena e bun̄bosai. ⁶ Bole, e anjam marqajqa medabu gulbeibeqñu. Di un̄gum. E powo qa truquosaieqñum. Kumbra kalil e nun̄go ambleq di yoqñem qaji dena e ijo powo babteqñam ningi unoqñeb.

⁷ Ningi qalie, e Qotei aqa anjam bole ningi merñgoqñem bati deqa e nun̄go silali in̄gi in̄gi yaingosaioqñem. Ijo kumbra dena e ijo segi ñam aguq atoqñem. Di kiyaaq? Nun̄go ñam olo goge oqwajqa deqa. E kumbra di yoqñem di e une atoqñem e? Sai. ⁸ E Kristen tamo un̄gasari qure qureq di unub qaji nan̄goq dena silali oqñsim olo nun̄go ambleq di Qotei aqa wau laña ojoqñem. E nun̄go silali yaingosaioqñem. Ijo kumbra dena e qure qureq di Kristen nan̄go silali bajin̄obuloqñem. ⁹ Bati e nun̄go ambleq di in̄gi in̄gi qa truquoqñsimqa e na tamo bei gulbe yosaioqñem. E ningi gulbe engwajqa tulañ uratoqñem agi bini e degsi unum. Bati bei Kristen was qudei nan̄gi Masedonia sawaq dena Korin qureq bosib in̄gi in̄gi qa e aqaryaiboqñeb. Gam dena e ningi gulbe engwajqa uratoqñem. ¹⁰ Kristus aqa anjam bole ijoq di unu deqa e ningi endegsi merñgwai. E nun̄go silali yaingwa urateqñum. Ijo kumbra deqa e ijo segi ñam soqteqñum. E degoqñsiy sqai. Akaia sawaq di tamo qudei na e getentbqasai. ¹¹ E ningi qalaqalaingosaieqñum deqa e kumbra di yeqñum kiyoo? Sai bole sai. Qotei a qalie, e ningi tulañ qalaqalaingeqñum.

¹² E nungo silali yaingwa urateqnum. E degoqnsiy sqai. Tamo qudei nanngi nungo nangalaq di iga bul sqa marsibqa nanngo segi ñam soqteqnum. Deqa e nanngi gam getentetnjroqñai. ¹³ Tamo nanngi di Qotei na qarijnjrosai. Nanngi Yesus aqa wau tamo bolesai. Nanngi gisañoqnsib nanngo segi kumbra uge bulyoqnsib tamo bole buleqnum. Yeqnab tamo ungasari nanngi na unjroqnsib mareqnum, “Nanngi Kristus aqa wau tamo bole.” ¹⁴ O ijo was nanngi nanngo kumbra di unsib deqa tulan prugaib. Iga qalie, Satan a dego gisañoqnsiqa aqa segi kumbra uge bulyoqnsiqa Qotei aqa lan angro bole suwanjoq di unub qaji nanngi buleqnu. ¹⁵ Satan a kumbra degyeqnu deqa aqa wau tamo nanngi dego nanngo kumbra uge bulyoqnsib Qotei aqa wau tamo bole buleqnum. Deqa iga nanngo kumbra di unsim tulan prugwasai. Mondonj Qotei na tamo nanngi di nanngo une deqa kambatnjrsim awai ugedamu enjrqas.

Pol a Qotei aqa wau ojoqnej deqa a gulbe gargekoba itoqnej

¹⁶ E olo merngwai. Nanngi e nanari tamo edegaib. Ungum, nanngi e nanari tamo edegwab di kere. Deqa nanngi e odbibqa e olo ijo ñam kiñala soqtqai. ¹⁷ E Tamo Koba aqa areqalo dauryosim anjam endi marosaieqnum. E nanari tamo bulosim deqa e anjam endi maroqnsim ijo segi ñam soqteqnum. ¹⁸ Tamo gargekoba nanngi mandam tamo nanngo kumbra dauryoqnsib nanngo segi ñam soqteqnum. Deqa e dego kumbra di dauryosiy olo ijo ñam kiñala soqtqai.

¹⁹ Nanngi segi qa mareqnum, “Iga powo koba ti unum.” Ariya nanngi kiyaaq olo nanari tamo nanngi odnjreqnabqa nanngi nanari anjam nanngi merngeqnum? ²⁰ Nungo kumbra agiende. Tamo bei na nanngi a lan kanjalyqajqa mernjimqa kiyoo, nungo inji inji saitimqa kiyoo, nungo inji inji gisan na yaingimqa kiyoo, aqa segi ñam soqtimqa kiyoo, nungo ula pongimqa kiyoo nanngi a odyqab. ²¹ O ijo was, iga tamo nanngi di bul sai. Iga singila saiqoji unum deqa iga na gulbe deqaji nanngi engwa keresai. E deqa jemaibqas e? Sai.

Tamo nanngi di nanngo segi ñam soqtqajqa ulaosaieqnum. Deqa e kamba dego ijo segi ñam soqtqai. O ijo was, e nanari tamo bulosiy deqa anjam endegsi merngwai. ²² Tamo nanngi di mareqnum, “Iga Hibu tamo.” Ariya e dego Hibu tamo. Nanngi mareqnum, “Iga Israel tamo.” E dego Israel tamo. Nanngi mareqnum, “Iga Abraham aqa moma tintinj.” E dego Abraham aqa moma tintinj. ²³ Nanngi mareqnum, “Iga Kristus aqa wau tamo.” O ijo was, e nanari tamo bulosiy endegsi marqai, e dego Kristus aqa wau tamo. Agi e na tamo nanngi di tulan bunjnrsimqa nes na ti jaqatinj na ti Kristus aqa wau ojeqnum. Bati gargekoba jeu tamo nanngi na e tonto talq di waiboqneb. Osib e lubogargekobatoqneb. Bati gargekoba e moiqa jojomoqnem. ²⁴ Bati 5 Juda nanngi na e kumbainbo gargekobatoqneb. Sisiyeb 39. ²⁵ Bati qalub nanngi bu toqon na e luboqneb. Bati qujai nanngi na e moiyoqbqa marsib meniñ na luboqneb. Bati qalub e qobur na gileqnam qobur a padalej. Qobur a padalonaq qolo ti qanam ti e yuwalq di otosi laqnem. ²⁶ Bati gargekoba e sawa isaq singa na walweloqnem. Yeqnam ya koba doqnsiqa ya na e padaltbqa jojomoqnej. E gamq di walweleqnamqa bajinj tamo nanngi gam getentoqnsibqa e lubqa laqneb. Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti dego e lubqa laqneb. Qure qureq di, wadau sawaq di, yuwalq di dego e padalqa jojomoqnem. Gisan Kristen nanngi na dego e ugeugeibqa laqneb. ²⁷ E nes na ti jaqatinj na ti waukobaoqnem. Qolo gargekoba e waukobaoqnsim neiosaiqnem. E mam ti laqnem. E ya qarboqnej. Bati gargekoba e inji saiqoji soqnem. Bati gargekoba e yorbeqnaqa e ijo jejamu kabutqajqa gara saiqoji soqnem. ²⁸ Ariya bini gulbe qudei dego ijoq di branteqnum. Gulbe kobaquja bei agiende. E bati gaigai Kristen tamo ungasari qure qure kalilq di unub qaji nanngi qa are koba qaleqnum. Nanngi bole unub kiyoo sai kiyoo deqa e nanngi qa tulan are koba qaleqnum. ²⁹ Deqa Kristen was bei aqa singila saiamqa e was deqa are koba qalsiy e dego singila saibqas. Inji bei na Kristen was bei a uneq waiyimqa e was deqa are koba qalsiy are ugeibqas.

³⁰ O ijo was, gam bei saibqo deqa e ijo segi ñam soqtqai. Gulbe bei bei ijoq beqnu deqa nanngi poingeqnu, e singila saiqoji unum. E deqa qujai ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa

ijo ñam soqtqasai. ³¹ Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei a qalie, e anjam bole mareqnum. E gisanjosaieqnum. Deqa iga bati gaigai Qotei binjiyoqnqom. ³² Damaskus qureq di Mandor Aretas a na qure taqato qaji tamo minjnaqa a qoto tamo qudei nanngi qarinjrnnaqa nanngi qure aqa siranme kalil taqatoqneb. Di kiyaaqa? E ulanqa laqnitqa nanngi na e ojsib tonto talq di waibqajqa deqa. ³³ Ariya Kristen was qudei nanngi na e aqaryaibosib gumbaqa di jigsib qure aqa jeñ gogetosib sil na gumba tontosib jeñ aqa siranme kiñalaq dena e ura uratbonab jeñ oqeq aiyem. Aisim qure taqato qaji tamo aqa banq dena ulanem.

12

Qotei na ñeiobilqei Pol osoryej

¹ E gam bei saibqo deqa e olo ijo ñam soqtqai. Bole, e ijo ñam soqtqai kumbra dena e aqaryaibqa keresai. Di unqum. Tamo Koba a na ñeiobilqei bei e nami osorbej deqa ninngi saingit quiy. ² Ñeiobilqei agiende. Wausau 14 koboej endi Qotei na Kristus aqa tamo bei osi oqsiqa torei lan qureq oqej. Lan qure di tulan goqe koba. Tamo oqej qaji di e qalie. Tamo di agi e segi. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. ³⁻⁴ E qalieonum, Qotei na tamo di osi oqsiqa lan qureq oqej. A jejamu qorbi oqej kiyo aqa jejamu uratosiq oqej kiyo di e qaliesai. Qotei a segi qalie. A lan qureq oqsiq dia anjam bei quej. Anjam di aqa damu tamo bei na ubtosim marqa keresai. Anjam di marqajqa getento koba. ⁵ E tamo di aqa ñam soqtqai. E ijo segi ñam soqtqasai. E singila saiyoji unum deqa qujai e ijo ñam soqtqai. E ijo kumbra bei qa ijo ñam soqtqasai.

⁶ E ijo segi ñam soqtqai di e nanari tamo sqasai. Di kiyaaqa? E anjam bole marqai. E gisanqasai. Ariya e ijo segi ñam soqtqa uratonum. Tamo qudei nanngi ijo kumbra qa ti ijo anjam qa ti are qalsib ijo ñam soqtetbqab di kere. Nanngi ijo ñam lanja soqtetbaib.

Qotei a gulbe qarinyonaq Pol aqa jejamuq aiyej

⁷ Qotei a ñeiobilqei tulan boledamu e osorbonaq unem. Ariya e di unsiy olo diqaim deqa Qotei na gulbe uge sil luwit bul qarinyonaq ijo jejamuq aiyej. Gulbe di Satan na ojsiqa dena e ugeugeibeqnu. ⁸ Deqa e singila na Qotei pailyoqalubtem, “O Abu, ni na gulbe di olo taqal atetbime.” ⁹ Onaqa Qotei a saidosiq endegsi merbej, “Ni singila saiyoji unum deqa e ni olo singilatmoqnqai. Osiy ni qa are boleiboqnqas. Dena ni keretmqas.” Qotei na e degsi merbej deqa e singila saiyoji unum di unqum. E olo areboleboleiboqnqas. Yim Kristus aqa singila ijoq di sqas. ¹⁰ E Kristus aqa ñam qa singila saiyoji sqai kiyo, tamo qudei na e misilinjboqnqab kiyo, e gulbe oqnqai kiyo, jeu tamo nanngi na e ugeugeiboqnqab kiyo, e waukobaoqnqai kiyo di unqum. E deqa areboleboleiboqnqas. Di kiyaaqa? E singila saiyoji sqai bati di e Kristus aqa singila ti sqai.

Korin Kristen nanngo areqalo Yesus qa singilateb qaji di Pol na olo singilatetnjrej

¹¹ Anjam e mareqnum qaji endi nanari anjam. Ninngi segi na ijo are tigeltetbeqnum deqa e nanari anjam endi mareqnum. Ninngi ijo kumbra bole ubtosaieqnum deqa e segi kamba ijo kumbra bole ubteqnum. Bole, e ñam saiyoji. Ariya kiyaaqa ninngi na olo tamo qudei nanngo ñam soqtoqnsib mareqnum, “Tamo nanngi di Qotei aqa anjam maro tamo bolequja”? O ijo was ninngi quiy. Tamo nanngi dena e bunbosai. ¹² Agi e nunngo ambleq di sosim manwa gargekoba babtoqnem dena ninngi endegsib qalieeb, Qotei na e qarinjbej. E singila na tigeloqnsim gulbe qoboiyoqnsim manwa ti wau singila ti gargekoba nunngo ambleq di babtoqnem. Kumbra dena ninngi osorngoqnej, e Qotei aqa wau tamo bole. ¹³ Kumbra kalil e qure qureq di Kristen nanngo ambleq di yeqnum qaji di e nunngo ambleq di dego yoqnem. Ariya kumbra qujai e nunngo ambleq di yosai. E ninngi gulbe engwa uratosim deqa e nunngo silali inji inji yaingosaioqnem. Di e une yoqnem e? Sai. Ninngi e une yoqnem edegosib ijo une di olo kobotetbiy.

¹⁴ E nami nunngoq boaiyeltem. Ariya bini e olo nunngoq bqajqa are qaleqnum. E nunngoq bqai di e ninngi gulbe engwasai. E nunngo silali inji inji yaingwajqa are qalosaieqnum. E ninngi segi elenqajqa are qaleqnum. Ninngi qalie, angro kiñilala nanngi na nanngo ai

abu nanġi silali qa aqaryainjrosaeqnu. Ai abu nanġi na nanġo angro nanġi silali qa aqaryainjreqnu. ¹⁵ E nanġi tulaġ qalaqalaingeqnum deqa e ijo ingi ingi ti ijo jejamu ti nanġi torei engwajqa areboleboleibeqnu. Ariya kiyaa nanġi kamba olo e kiñala segi qalaqalaibeqnu?

¹⁶ Nanġi qudei e qa endegsib mareqnu, “Bole, Pol a gago silali ingi ingi boleq di yaigosaiognej. Ariya a na iga walawalaigoqnsiq gago silali ingi ingi gisaġ na yaigoqnej.”

¹⁷ O ijo was, e nami Kristen was qudei nanġi qarijnjrnarnunġoq aiyeb. Aisib nanġi gisaġgeb e? Osib nunġo silali ingi ingi laġa yaingosib olo bosib e ebeb e? Sai. ¹⁸ E na Taitus minjnam a nunġoq aiyej. E Kristen was bei dego qarinyonam a Taitus dauryosiq ombla na aiyeb. Aisib Taitus a nanġi gisaġgosiq nunġo silali ingi ingi qudei bajinej e? Sai. Aqo Taitus wo areqalo qujai ti sosim gam qujai dauryosim kumbra bole segi yoqnem.

¹⁹ Nanġi ijo anjam kalil endi sisiyosib endegsib are qalaib, “Pol a segi une saiqoji degsi iga mergwa osiq anjam nengrenyej.” Di sai. O ijo was bole, anjam kalil e nengrenyonum qaji endi nanġi siġilatnġwajqa deqa nengrenyonum. E Kristus aqa tamo unum deqa e Qotei aqa nġamgalaq di anjam endi nengrenyonum. ²⁰ E nanġi qa ulaeqnum. E nunġoq bosiy nunġo kumbra unsiy e areboleboleibqas kiyosai kiyosai? Nanġi dego ijo kumbra unsib areboleboleingwas kiyosai kiyosai? E deqa ulaeqnum. E nunġoq bosiy nunġo kumbra endi unqai kiyosai? Nanġi anjam na qoteqnu. Nanġi nunġo Kristen was nanġi qa are ugeingeqnu. Nanġi minjin oqeqnu. Nanġi pupoeleneqnu. Nanġi nunġo Kristen was qudei nanġi misilijnjreqnu. Nanġi yomueqnu. Nanġi diqeqnu. Nanġi Qotei aqa wau ugeugeiyeqnu. E nunġoq bosiy nunġo kumbra di unqai kiyosai? ²¹ E bosiy nunġo ambleq di tamo gargekoba nami une yoqneb qaji nanġi are bulyosai degsi unqai kiyosai? Degsi unqai di ijo Qotei na nunġo nġamgalaq di e olo jemai ebqas. Tamo nanġi di nami une endeqaji yoqneb. Nanġi kumbra uge jigat yoqneb. Nanġi sambala kumbra yoqneb. Nanġi kumbra uge yqajqa are prugnjqonej. E nunġoq bosiy tamo nanġi di nanġo une qoreiyosai degsi unqai di e nanġi qa are gulbeibqas. E deqa ulaeqnum.

13

Pol a Korin Kristen nanġoq olo bqajqa are qaleqnu

¹ E nami nunġoq boaiyeltam. Ariya bini e olo nunġoq bqajqa are qaleqnum. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo bei a une atimqa tamo aiyel kiyosai tamo qalub kiyosai nanġi aqa une unsib babbibqqa iga qusim marqom, ‘Bole, tamo di a une yqo.’” ² E nami nunġoq bosim nanġi uratnġosim bati bei e olo nunġoq bosim nanġi endegsi mernġem, “E bunuqna nunġoq olo bosiy tamo une ateqnu qaji nanġi nġolawotnjrqai.” Ariya bini e sawa isaq endi sosim anjam di nanġi ti tamo nami une atoqneb qaji nanġi ti olo mernġeqnum. ³ Nanġi qalieqajqa, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu kiyosai kiyosai. E nunġoq bosiy tamo nanġi une ateqnu qaji nanġi di nġolawotnjrit nanġi unsib qalieqab, bole, Kristus a ijo medabu na anjam mareqnu. Nanġi quiy. Kristus a siġila saiqoji sosim nanġi tingitnġwasai. A na aqa siġila kobaquja nanġi osornġwas. ⁴ Bole, Kristus a namburbasq di gainesoqnej bati deqa a siġila saiqoji soqnej. Ariya a olo Qotei aqa siġila osiq deqa bini a nambile unu. Iga Kristus beteryejunum deqa iga dego siġila saiqoji unum. Ariya iga Qotei aqa siġila osim Kristus ombla nambile sqom. Iga nunġoq bosim siġila di nanġi osornġwom.

⁵ Nanġi nunġo segi segi so tenemtoqniy. Nanġi degyqab di nanġi Kristus qa nunġo areqalo siġilateqnu kiyosai kiyosai di qalieqab. Yesus Kristus a nunġo are miligiq di unu di nanġi poingosai kiyosai? A nunġo are miligiq di sqasai di nanġi endegsib qalieqab, nanġi aqa tamo bolesai. ⁶ Ariya nanġi iga qa endegsi poingem, iga Kristus aqa wau tamo bole unum. ⁷ Iga nanġi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nanġi aqaryainjrimqa nanġi kumbra uge kalil uratoqnsib kumbra bole bole yoqnaqab.” O ijo was, iga wau bole yeqnum nanġi di qalieqajqa deqa iga pailyosaieqnum. Nanġi iga wau tamo bolesai edegwab di unġum. ⁸ Nanġi qalie, iga Qotei aqa anjam ugetqa keresai. Iga Qotei aqa anjam siġilatqajqa waueqnum. ⁹ Deqa iga siġila saiqoji soqnim nanġi siġila

ti sqab di iga areboleboleigwas. Iga gaigai ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni na Korin Kristen nanngi aqaryainjrimqa nanngi torei kere na sqab.”¹⁰ Tamo Koba a na e giltbej deqa e aqa wau taqateqnum. E nungoq bosiy njirin anjam na nungo kumbra tingitetngwa uratonum. Deqa e isaq endi sosim anjam endi nenngrenyonum. E ningi singilatngwajqa deqa Tamo Koba a na e wau ebej. E ningi ugetngwajqa sai.

Pol a anjam getentosiq Kristen nanngi kaiyeinjrej

¹¹ Ariya ijo was, e ijo anjam getentqai. Ningi areboleboleingonem. Ningi kumbra bole kalil qa kere na sqajqa singilaoqniy. Ningi ijo anjam quoqnsib dauryoqniy. Ningi kalil areqalo qujaitosib soqniy. Yim Qotei a ningi ti sqas. Agi a na ningi tularj qalaqalaingeqnu. A are lawo qa utru.

¹² Ningi na nungo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi yeqnum. Qotei aqa tamo ungasari kalil qure endia unub qaji nanngi na ningi kaiyeingonub.

¹³ Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyeme. Qotei na ningi qalaqalaingeme. Mondor Bole na ningi kalil aqaryainjimqa ningi a beteryosib koba na are qujaitosib soqniy. Bole.

GALESIA

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarinqbosai. Tamo bei na e giltbosai dego. Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi segi aiyel na e giltbeb. Yesus agi Qotei na subq na tigeltej. ² Kristen was kalil e koba na endi unum qaji nanqi e ti anjam endi nunqoq qarinyonum. Ningi Galesia sawaq di loueqnub qaji.

³ Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy. ⁴ Yesus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsiqa aqa segi nambile uratosiq moiyej. A na iga elenamqa iga mandam qa kumbra uge uge kalil uratqa marsiq iga qa moiyej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa nam bati gaigai soqtoqnqom. Bole.

Yesus aqa anjam bole qujai segi unu

⁶ Kristus a ningi qa are boleyej deqa Qotei na ningi aqa segi tamo unqasari sqajqa osiq metnqej. Ariya kiyaaqa ningi olo urur Qotei qoreiyosib Yesus aqa anjam bole dauryqa uratosib anjam bei dauryeqnub? E nunqo kumbra deqa qusim tulan pruguetem. ⁷ Ningi qalie, Yesus aqa anjam bole bei saiqoji. Ariya tamo qudei nanqi nunqo areqalo niñaqyetngwajqa wauoqnsib Kristus aqa anjam bole olo bubulyeqnub. ⁸ Deqa ningi quiy. Iga na kiyo lan angro bei na kiyo Yesus aqa anjam bole iga nami ningi mernqoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernqwom di Qotei na iga ojsim namyuwoq di breigeme. ⁹ Od, tamo bei na Yesus aqa anjam bole iga nami ningi mernqoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernqwas di Qotei na a ojsim namyuwoq waiyeme.

¹⁰ Ningi kiyersib are qalonub? Mandam tamo nanqi e qa arearetnjrqajqa kiyo Qotei a e qa arearetqajqa kiyo deqa e waueqnum? Ningi quiy. Mandam tamo nanqi e qa arearetnjrqajqa deqa e waueqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O ijo was kalil, e bole mernqonum. Yesus aqa anjam bole e nami ningi mernqoqnem qaji di tamo bei na babtosai. ¹² Anjam bole di e tamo bei aqa medabuq na osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di babtosi q osorbej.

¹³ Ningi qalie, e nami Juda nango kumbra singila na dauryoqnsimqa Qotei aqa tamo unqasari nanqi ugeugeinjroqnem. Osim e nanqi torei padaltnjrqajqa singila na wauoqnem. ¹⁴ E ijo moma nango kumbra kalil dauryqajqa tulan singilaoqnem. Ijo kumbra dena e na Juda tamo gargekoba e ombla louoqnem qaji nanqi bunjroqnem.

¹⁵ Ariya e nambabosaisonamqa Qotei a e giltbosiq a qa are boleyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a segi atej qaji di brantonaqa a na aqa Niri Yesus e osorbosiq merbej, “Ni na Yesus aqa anjam bole osi giloqnsim tamo unqasari sawa bei beiq di unub qaji nanqi minjre minjre laqne.” Ariya bati di e na tamo qudei nanqi Yesus qa anjam bei nenemnjrosaiqnem. ¹⁷ E Yesus aqa anjam maro tamo nanqi unjrqajqa Jerusalem aiyosai dego. Tamo nanqi di namoqna Yesus aqa wau ojoqneb. E bunuqna aqa wau ojem. Ariya e nanqi unjrosai. E Arebia sawaq aisim di soqnem. Sosim bunuqna e olo puluosim Damaskus qureq gilem. ¹⁸ Wausau qalub koboonaqa e Pita segi unqajqa Jerusalem aiyem. Aisim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa was Jems a segi unem. ²⁰ Ijo anjam e nengrenyonum qaji endi anjam bole. E Qotei aqa namgalaq di anjam bole segi nengrenyonum. E gisanosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria sawa ti Silisia sawa ti deq gilsim di laqnem. ²² Bati deqa Kristus aqa tamo unqasari Judia sawaq di soqneb qaji nanqi ijo ulatamu poinjrosaisoqnej. ²³ Nanqi e qa lanja endegsib quoqneb, “Pol a nami iga padaltgwa laqnej. Ariya bini a olo Yesus aqa anjam bole a nami ugeugeiyqa wauoqnej qaji di palontoqnsiq laqnu.” ²⁴ Nanqi e qa degsib quoqnsib tulan areboleboleinjrnaqa Qotei aqa nam soqtoqneb.

2

Kristen gate nanji Pol ombla areqalo qujai

¹ Wausau 14 koboonaqa e olo Jerusalem aiyem. E Barnabas ombla aiyoqnsim Taitus dego osi aiyem. ² Qotei a segi na merbej deqa e Jerusalem aiyem. E Jerusalem aisim di sosimqa e tamo lanaj nanji koba na qairosaioqnem. E Kristen gate nanji segi koba na qairoqnem. Yesus aqa anjam bole e sawa bei beiq di palontoqnem qaji di e na ubtosim minjroqnem. E tamo lanaj bei minjosai. Di kiyaaqa? Yesus aqa wau e nami yoqnsim agi bini yeqnum qaji di ulonjo uge. ³ Taitus a Grik tamo. Ariya a e ombla Jerusalem di sonamqa Kristen gate nanji e endegsib merbosai, “Ni na Taitus osim muluj waiy.” Degsib merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudei nanji uli na gago koro miligiq aiyeb. Nanji Kristen tamo bolesai. Nanji gisanj tamo. Iga nami kanjal tamo bulosim dal anjam aqa sorgomq di sonamqa Kristus Yesus na iga elenjej deqa bini dal anjam na iga olo taqatgosai. Ariya gisanj tamo nanji dena gago kumbra di lumu na tenemtqa marsibqa gago koro miligiq aiyeb. Nanjo are koba endegsi soqnej. Nanji na iga olo dal anjam aqa sorgomq di atibqa dal anjam na iga taqatgim iga kanjal tamo bulqom. Nanjo are koba degsi soqnej deqa nanji gago koro miligiq aiyeb. ⁵ Aisib mergeb, “Ninji Taitus muluj waiyiy.” Onaqa iga nanjo anjam di quetnjrosai. Nanji Yesus aqa anjam bole olo bubulyaib deqa iga na nanji saidnjrem. Di kiyaaqa? Yesus aqa anjam bole di nungoq di gaigai sqajqa deqa.

⁶ Ijo areqalo agiende. Kristen gate nanji ñam ti unub di lanja. Qotei a tamo nanjo ñam qa are qalosaieqnu. E na Kristen gate nanji ijo wau qa sainjrnama nanji qusib mareb, “Di kere.” Nanji olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A na muluj uno qaji nanji Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di Pita yej. E dego wau ti. Ijo wau agi e na muluj unosai qaji nanji Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. Qotei a wau di e ebej. Kristen gate nanji degsib qalieeb deqa nanji olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita singila yej deqa a muluj uno qaji nanji Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e singila ebej deqa e sawa bei bei qaji nanji Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. ⁹ Tamo ungasari kalil nanji mareqnu, “Jems na Pita na Jon na nanji qalub Kristen gate unub.” Ariya nanji qalub qalie, Qotei a e qa dego are boleiyosiq Yesus aqa wau ebej. Degsib qalieosib deqa nanji na aqa Barnabas wo gago banj ojsib mergeb, “Ninji gago Kristen was bole.” Osib nanji aqa aiyel ti are qujaitosib anjam endegsib keretosib mergeb, “Ninji Barnabas wo sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqniy. Iga muluj uno qaji nanjo ambleq di wauoqnqom.” ¹⁰ Osib nanji anjam qujai segi aqa aiyel endegsib mergeb, “Gago ambleq endi Kristen qudei nanji inji inji tulanj saiqoji unub. Deqa ninji nanji qa are waljgaig. Ninji nanji aqaryainjroqniy.” Onaqa iga nanji odnjrem. Nami iga tamo inji inji saiqoji nanji aqaryainjrqaqa are koba soqnej agi bini degsim unum.

Pol a Pita aqa kumbra uge babtej

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a njirinjem. Di kiyaaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Nami a sawa bei bei qaji nanji koba na inji uyoqneb. Onaqa bati bei Jems a na Juda Kristen qudei muluj unqajqa tulanj singilaoqneb qaji nanji qarijnjrnaqa Antiok bonabqa Pita a nanji qa ulaosiq olo sawa bei bei qaji nanji di tututnjrej. Aqa kumbra uge agide. ¹³ Juda Kristen qudei nanji dego Pita beteryosib gisanj kumbra di yeb. Yonabqa bunuqna Barnabas a dego nanji daurnjrsiqqa nanjo gisanj kumbra di yej. ¹⁴ Nanji Yesus aqa anjam bole degsib ugetonabqa e unsimqa nanjo ñamgalaq di Pita endegsi minjem, “Ni Juda tamo. Ariya ni Juda nanjo kumbra dauryqa uratosim sawa bei bei qaji nanji bulosim nanjo kumbra dauryeqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyaaqa ni olo sawa bei bei qaji nanji minjreqnum, ‘Ninji Juda nanjo kumbra dauryiy?’”

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai iga tamo bole une saiqoji sqom

¹⁵ Bole, iga Juda. Di gago leŋ tiŋtiŋ. Iga sawa bei bei qaji sai. Agi sawa bei bei qaji nanŋi uneq di laqnuŋ. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nanŋi Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena nanŋi Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanŋi Kristus Yesus qa nanŋo areqalo ŋingilatqab gam dena qujai Qotei na nanŋi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo ŋingilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga dal anjam dauryem gam dena sai. Tamo a dal anjam dauryqas gam dena a Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. ¹⁷ Od, iga Kristus qa gago areqalo ŋingilatem gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga degyem bati di iga sawa bei bei qaji nanŋi bulosim iga dego une tamo brantobulem. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Kristus na iga uneq breigej”? O ijo was, iga degsi marqasai bole sai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une tamo brantqai. ¹⁹ Dal anjam na e moiyo gamq di waibosiq moyotbej deqa bini e olo Qotei ombla ŋambile unum. E Kristus ombla ŋamburbasq di gainjobulem. ²⁰ Osim e olo ŋambile bunuj em. ŋambile di ijo segi ŋambile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di ŋambile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa ŋiri qa ijo areqalo ŋingilatoqnsim yeqnum. Agi Qotei aqa ŋiri na e tulaŋ qalaqalaibosiq aqa segi ŋambile uratosiq e qa moiyej. ²¹ Qotei a iga qa are boleiyey aqa kumbra di e na ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a laŋa moiyej qamu.

3

Iga Yesus qa gago areqalo ŋingilatqajqa anjam

¹ O Galesia tamo unŋasari, niŋgi tulaŋ nanari. Iga nami niŋgi Yesus Kristus osorŋo-nam niŋgi a ŋamburbasq di gainesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nuŋgo areqalo olo niŋaquetŋej deqa niŋgi Yesus aqa anjam olo urateqnuŋ? ² Ijo nenem qujai agiende. Niŋgi gam kiye na Qotei aqa Mondor eb? Niŋgi dal anjam dauryeb gam dena niŋgi Mondor eb kiyo niŋgi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nuŋgo areqalo ŋingilateb gam dena niŋgi Mondor eb kiyo? ³ Niŋgi nanarionub e? Niŋgi nami are bulyosib bati deqa niŋgi Yesus dauryqa utru atsib Mondor aqa ŋingila na walweloqneŋ. Ariya bini kiyaa niŋgi olo nuŋgo segi ŋingila na Yesus dauryqa marsib walweleqnuŋ? ⁴ Gulbe niŋgi nami qoboioqneŋ qaji di niŋgi laŋa qoboioqneŋ e? E are qalonum, niŋgi laŋa qoboiosai. ⁵ Qotei na aqa Mondor niŋgi engoqnsiq nuŋgo ambleq di maŋwa kokba babteleŋeqnu. A kiyaa degyeqnu? Niŋgi dal anjam dauryeqnuŋ a deqa osiq degyeqnu e? Sai. Niŋgi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nuŋgo areqalo ŋingilateb a deqa osiq degyeqnu.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo ŋingilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minnej.” ⁷ Deqa ijo was, niŋgi endegsi poingem, tamo nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo ŋingilateqnuŋ qaji nanŋi segi Abraham aqa anŋro tiŋtiŋ unub. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, “Bunuqna sawa bei bei qaji nanŋi Yesus aqa anjam bole qusib nanŋo areqaloq di ŋingilatib gam dena e na nanŋi tamo bole une saiqoji qa minjrqai.” Qotei a nami degsi qalieosiq deqa a Yesus aqa anjam bole di ubtosiq Abraham minnej. A endegsi minnej, “O Abraham, ino moma nanŋoq dena tamo bei brantim aqa wau na e sawa bei bei qaji nanŋi boletnjrqai.” O ijo was, anjam di agi nengrenq di unu. ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo ŋingilatej deqa Qotei na tamo unŋasari kalil Yesus qa nanŋo areqalo ŋingilateqnuŋ qaji nanŋi Abraham a ti boletnjrqas. ¹⁰ Tamo qudei nanŋi endegsib are qaleqnuŋ, “Iga dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” O ijo was, tamo nanŋi di Qotei na minjrqas, “Niŋgi tamo uge.” Osim nanŋi padaltnjrqas. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanŋi Qotei aqa dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di a na minjrqas, ‘Niŋgi tamo uge.’ Osim nanŋi padaltnjrqas.” ¹¹ Qotei aqa anjam bei dego endegsib nengrenyeb unu, “Tamo nanŋi Qotei qa nanŋo areqalo ŋingilatqab di a na nanŋi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanŋi ŋambile gaigai

sqab.” Deqa iga qalieonum, tamo nan̄gi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nan̄gi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai. ¹² Dal anjam dauryqajqa ti Qotei qa gago areqalo singilatqajqa ti di ombla kerekere sai. Nan̄gi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengren̄yeb unu, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a nambile sqas.”

¹³ Dal anjam a marqo, iga dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di Qotei na iga tamo uge qa mergsim padaltgwas. Kristus a deqa are qalsiqa iga aqaryaigwa marsiqa gago padalo sawa osiqa a segi Qotei aqa n̄amgalaq di tamo uge bulosiqa iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengren̄yeb unu, “Tamo kalil n̄amtañ goge di gain̄ejunub qaji nan̄gi Qotei na tamo uge qa minjroqnsiq padaltn̄jreqnu.” ¹⁴ Kristus Yesus na iga degsi aqaryaigej deqa aqa wau na Qotei a sawa bei bei qaji nan̄gi Abraham a ti boletn̄jqas. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena iga Qotei aqa Mondor oqom. Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Qotei aqa anjam nami marej qaji di dal anjam na taqal waiyqa keresai

¹⁵ O ijo was kalil, e na mandam tamo nan̄go kumbra qa nin̄gi endegsi mern̄gwai. Tamo bei a moyosaisosimqa a na aqa ñoro kalil aqa an̄gro nan̄go ban̄q di uratqa marsim a anjam bei nengren̄yosim singilatqas. Deqa bunuqna a moyim aqa an̄gro nan̄gi aqa ñoro di oqab. Aqa anjam nengren̄yey qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Osim olo anjam bei dego totoryosim nengren̄yqa keresai. ¹⁶ Dego kere in̄gi bole bole Qotei na mondon̄ iga egwas qaji di a ubtosiqā Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargekoba nan̄gi minjrosai. A aqa moma qujai segi minjej. Anjam di nengren̄q di unu. Aqa moma qujai di agi Kristus. ¹⁷ O ijo was, e nin̄gi degsi mern̄gonum di aqa utru agiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaqa dal anjam brantej. Dal anjam dena Qotei aqa anjam Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei na in̄gi bole bole iga laña egwa marej awai saiqoji. Osiaqa anjam di singilatej. Anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Iga dal anjam dauryqom gam dena iga in̄gi bole bole di onum qamu Qotei na in̄gi di iga laña egwa keresai qamu. Iga qalieonum, Qotei a in̄gi bole bole di iga laña egwajqa are qalsiq Abraham ombla anjam qoseb. ¹⁹ Deqa bunuqna Qotei a kiyāqa olo dal anjam atej? E ubtosiy marqai. A gago une boleq atqa osiqa dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bunuqna Abraham aqa moma qujai di a bqas. Moses a Israel nan̄gi Qotei ti nan̄go ambleq di tigelesosiqa yeba waiyonaqa lañ an̄gro nan̄gi na dal anjam di Moses yonabqa a na kamba Israel nan̄gi enjrej. ²⁰ Amble qaji tamo a na tamo qujai segi aqa anjam gereiyetqa keresai. A tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nan̄go ambleq di tigelesosim yeba waiyosim nan̄go anjam gereiyetn̄jqas. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a anjam bei singilatimqa tamo qudei na olo aqa anjam di gentqa keresai.

Dal anjam a gago abu bul sosiqa iga Kristus aqa areq joqsiq gilej

²¹ E endegsi marqai kiyo? Dal anjam ti in̄gi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji de ti ombla jeu atoqnsib unub. E degsi marqasai bole sai. Dal anjam mutu bei na iga nambile egwa kere qamu iga dal anjam dauryqom gam dena iga tamo bole une saiqoji so qamu. ²² Ariya degsi sosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengren̄yeb unu, “Tamo un̄gasari kalil nan̄go une na nan̄gi tonto talq di breinjrobuleqnu.” O ijo was, anjam degsib nengren̄yeb deqa iga Yesus Kristus qa gago areqalo singilatem gam dena iga in̄gi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqom.

²³ Nami iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati brantosaisonaqa dal anjam na iga taqatgesoqnej. Sonaq sonaq ariya bunuqna iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati agi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosiqa iga Kristus aqa areq joqsiq gilej. Gilnaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatem. Deqa bini iga Qotei aqa n̄amgalaq di tamo bole une saiqoji unum. ²⁵ Iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati brantej deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu bul sqasai dego.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas gam dena a Qotei aqa angro tintin sqas

²⁶ Ningi kalil Kristus Yesus qa nungo areqalo singilateb deqa ningi Qotei aqa angro tintin unub. ²⁷ Ningi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa ningi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa ningi endegsib maraib, “E Juda qaji” o “E Grik tamo” o “E kanjal tamo” o “E kanjal tamo sai” o “E tamo” o “E unja.” Ningi degsib maraib. Ningi Kristus Yesus beteryejunub deqa ningi kalil tamo qujaisib unub. ²⁹ Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa ningi Abraham aqa angro tintin dego unub. Agi ingi bole bole Qotei a nami Abraham yqajqa minjej qaji di ningi oqab.

4

Iga Qotei aqa angro tintin unum

¹ Ijo anjam agiende. Angro matu a na bunuqna aqa abu aqa ingi ingi kalil oqas. A angro kiñala sosim a aqa abu aqa kanjal tamo lanaj bul sqas. ² Deqa tamo qudei nanngi a taqatoqnqab. Taqatesoqrib bati aqa abu nami atej qaji di brantimqa nanngi a olo taqatqasai. ³ Dego kere iga nami angro kiñilala bulosim mondor uge uge lanj ti mandam ti taqatejunub qaji nanngo kanjal tamo bul soqnem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami atej qaji di brantonaqa a na aqa ñiri Yesus qarinyonaq mandamq aiyej. Aisiq aqa ai na ñambabtonaqa a dal anjam aqa sorgomq di soqnej. ⁵ A degyej. Di kiyaaqa? A na tamo ungasari dal anjam aqa sorgomq di soqneb qaji nanngi olo elenjosim nanngo uneq na awainjrqaqqa deqa. Yim iga Qotei aqa angro tintin sqajqa deqa.

⁶ Deqa ijo was, bini ningi Qotei aqa angro tintin unub. Qotei na aqa ñiri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiyej. Aiyej deqa iga Qotei endegsi meteqnum, “O ni gago Abu.” ⁷ Deqa ningi olo kanjal tamo bul sosai. Ningi Qotei aqa angro tintin unub. Ningi aqa ingi ingi kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nanngi qa are koba qaloqnej

⁸ Nami ningi Qotei qalieosaisosib bati deqa ningi gisanj qotei nanngo kanjal tamo bul soqneb. ⁹ Ariya bini ningi Qotei qalieonub. A ningi qa dego qalieqo. Deqa kiyaaqa ningi olo puluosib mondor uge uge nanngo kanjal tamo bul sqajqa are qaleqnum? Ningi qalie, mondor uge uge nanngi di singila saiqoji unub deqa nanngi na ningi aqaryaingwa keresai. ¹⁰ Ningi gaigai yori bati kokba ti bai qala bunuj ti wausau bunuj ti di unqajqa are qaleqnum. ¹¹ Deqa e ningi qa ulaeqnum. Wau kalil e nunngo ambleq di yoqnem qaji di lanja ulonjam deqa e ulaeqnum.

¹² Nami e dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ningi bul soqnem. Bati deqa ningi na e une bei ebosaiogqneb. Deqa ijo was, e ningi endegsi merngwai. Ningi kamba e bul soqniy. ¹³ Ningi are qaliy. E maibej bati deqa e nungoq bosim Yesus aqa anjam bole utruq na merngoqnem. ¹⁴ Ijo jejamu singila saiqoji soqnej deqa e ningi gulbe koba engoqnem. Ariya ningi deqa e qoreibosai. Ningi e gereibqa asgingosai. Qotei aqa lanj angro bei kiyu Kristus Yesus a segi kiyu nungoq bqas di ningi a osib gereiyqab dego kere ningi e osib gereibeb. ¹⁵ Bati deqa ningi e qa tulanj areboleboleingqnej. Deqa e qalieonum, e na ningi merngem qamu ningi nungo ñamdamu dego otorosib ebeb qamu. O ijo was, kiyaaqa bini ningi e qa areboleboleingosaieqnu? ¹⁶ E ningi anjam bole merngeqnum dena e ningi jeu ateqnum e? Di sai.

¹⁷ Ningi quiy. Gisanj anjam maro tamo nanngi na ningi walawalaingeqnum. Nanngi ningi aqaryaingwajqa deqa are qalosaieqnum. Nanngi na ningi titngibqa ningi e qoreibosib olo nanngi daurnjrqaqqa deqa are qaleqnum. ¹⁸ Iga gago Kristen was nanngi kumbra bole bole enjrqaqqa singilaoqnqom di bolequja. Deqa ningi gaigai kumbra di yoqniy. E ningi koba na soqnim bati deqa segi sai. Ningi gaigai yoqniy. ¹⁹ O ijo angro, ningi quiy. Unja angtrotqa osiq jaqatinyeqnu dego kere e ningi qa are jaqatinbeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Kristus a nungo are miligiq di soqnimqa ningi a bulosib aqa kumbra geregere dauryoqniy. ²⁰ Bini e ningi koba na sosai. E ningi koba na so qamu e ningi

lawo anjam merngo qamu. O ijo was kalil, e ningi qa are koba qaleqnum. E kiyersiy ningi aqaryaingwai di e yala poibosai.

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

²¹ Ningi dal anjam aqa sorgomq di sqajqa are qaleqnub deqa e ningi nenemngwai. Kiyaaqa ningi dal anjam geregere poingosaieqnu? ²² Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu. Abraham a angro mel aiyeltej. Angro bei Hagar na hambabtej. Hagar a kangal uja. Angro bei Sara na hambabtej. Sara a kangal uja sai. A Abraham aqa nauj tintin. ²³ Abraham a mandam tamo nanjo kumbra dauryosiq deqa a Hagar wo nerenosib angro qujai Ismael hambabtej. Ariya Sara aqa angro a gam bei na hambabtej. Gam agiende. Qotei a anjam marnaqa aqa anjam di aqa damu brantonaqa Sara a aqaratonag aqa angro qujai Aisak hambabtej. ²⁴ Sara Hagar wo nanjo anjam di yawo anjam bul. Nanji aiyel anjam namij ti anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a anjam namij sigitejunu. Anjam di Sainai manaq di brantej. Hagar aqa moma nanji kangal tamo unub. ²⁵ Hagar a Sainai mana sigitejunu. Sainai mana di Arebia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitejunu. Deqa aqa moma kalil nanji a ombla kangal tamo unub. ²⁶ Ariya Jerusalem bunuj a lanj goqe di unu. A kangal uja sai. A gago ai. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O uja, ino miligi ugeej deqa ni angrotqa keresai. Di ungun, ni areboleboleimeme. Ni angro oqajqa jaqatinmosaieqnu. Di ungun, ni are boleimim soqne. Sosim ni louoqnsim areboleboleimim kikioqne. Di kiyaaqa? Qotei a ino miligi gereiyetmimqa ni na uja kalil gumbulun ti unub qaji nanji bunjrsimqa angro tulanj gargekoba oqam.” ²⁸ O ijo was, uja di agi Sara. Ningi Sara aqa angro Aisak a bulosib unub. Qotei a nami anjam marnaqa Aisak a hambabtej. Dego kere Qotei a anjam marnaqa ningi Qotei aqa angro tintin brantej unub. ²⁹ Abraham a mandam tamo nanjo kumbra dauryosiq Hagar wo nerenosib angro qujai Ismael hambabtej. Deqa Ismael a na Sara aqa angro Aisak jeutoqnsiqa ugeugeiyooqnej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa singila na hambabtej. Dego kere bini iga Mondor ti unum qaji tamo qudei na jeutgoqnsibqa ugeugeiqnub. ³⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O Abraham, ni na kangal uja di aqa angro Ismael wo nanji winjrim jaraiyeb. Ni que. Aisak a kangal uja aqa angro sai. A ino nauj tintin aqa angro. Deqa ino ingi ingi kalil a na oqas. Ismael a na ino ingi ingi oqasai.” ³¹ O ijo was, iga kangal uja aqa angro sai. Iga Abraham aqa nauj tintin aqa angro unum.

5

Iga kangal tamo bul sqasai

¹ Kristus na iga elenej deqa iga olo kangal tamo bul sqasai. Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai dego. Deqa ijo was, ningi singila na tigelesosib tamo qudei na olo ningi dal anjam aqa sorgomq di sqa merngoqnib saidnjroqniy.

² E Pol. E na ningi endegsi merngit quiy. Ningi mulun aiqab di Kristus na ningi aqaryaingwa keresai. ³ Ningi qudei mulun aiqa mareqnub deqa e na endegsi merngwai. Ningi mulun aiqab di Qotei na merngwas, “Ningi dal anjam mutu kalil dego torei dauryekritiy. Qujai bei grotai.” ⁴ Ningi qudei mareqnub, “Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas.” Ningi degsib mareqnub di ningi Kristus urateqnub. Qotei a ningi qa are boleiyey aqa kumbra di dego ningi qoreiyeqnub. ⁵ O was ningi degaib. Iga Mondor ejunum deqa iga aqa wau na Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mondonj a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tarinoqnsim unum. ⁶ Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a endegsi poiyqas, “Iga mulun aiqom di lanja. Iga mulun aiqasai di dego lanja. Ariya iga Yesus qa gago areqalo singilatosim qalaqalaiyo kumbra dauryqom di kumbra bole utru ti.” A degsi poiyqas.

⁷ Nami ningi Yesus aqa gam geregere dauryosib walweloqneb. Ariya tamo yai na gam getentetngej deqa ningi olo anjam bole dauryqa urateqnub? ⁸ Nunjo areqalo ningi bini ojejunub qaji di bolesai. Qotei agi ningi metngej qaji a na areqalo di ningi engosai.

⁹ Nungo areqalo uge di sum bul. Ningi qalie, tamo nanngi sum kiñala oqnsib bem ti bulyeq nab bem tiyekritoqnsiq tularj kobaqujaeqnu. Dego kere nungo areqalo uge di tularj kobaqujaqas. Deqa ningi areqalo di uratiy. ¹⁰ O ijo was, e qalieonum, ningi areqalo uge di uratqab. Osib ijo areqalo olo dauryqab. Tamo Koba a na aqaryainjimqa ningi degyqab. Di e qalieonum. Tamo yai nanngi nungo areqalo niñaqyetngwajqa waueq nab di e qaliesai. Tamo nanngi di awai ugedamu oqab.

¹¹ Ariya “Ningi mulun aiyiy” e anjam di tamo nanngi minjreqnum qamu kiyaaq jeu tamo nanngi na e ugeugeibeq nab? O ijo was, e anjam di tamo nanngi minjreqnum qamu Yesus a namburbasq di moiyej anjam dena jeu tamo nanngo areqalo ugetetnjrosai qamu.

¹² Jeu tamo nanngi dena nungo areqalo niñaqyetngeq nab. Nanngi mulun aiqajqa tularj singilaeq nab deqa unngum, nanngi nanngo segi welum gei dego potosib torei taqal waiyebe.

¹³ Od, ijo was, Yesus a ningi elenej deqa dal anjam na olo bunu ningi taqatngwasai. Qotei a deqa are qalsiq ningi metngej. Ariya ningi endegsib are qalaib, “Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unngum, iga gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqnqom.” Ningi degsib are qalaib. Ningi kumbra endegyiy. Ningi nungo Kristen was nanngi aqaryainjroqnsib qalaqalainjroqniy. ¹⁴ Anjam bei dego unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanngi degsim geregereinjroqne.” O ijo was, anjam dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Deqa ningi segi segi njirinoqnsib qotoqnaib. Qotoqnqab di ningi segi segi qa kumbra uge yoqnsib uneq aisib padalqab.

Areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub

¹⁶ Ijo anjam bei agiende. Ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweloqniy. Degsib walwelqab di ningi nungo segi jejamu qa areqalo namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub. Deqa kumbra bole ningi yqajqa arearetnggeqnu qaji di ningi yosaieq nab. ¹⁸ Ariya ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di ningi qalie. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugngoqa, ²⁰ gisanj qotei qa louoqa, gumaninoqa, was bei jeutoqa, njirinoqa, was bei aqa inji inji qa maulngoqa, minjinj oqoqa, are ugeoqa, nungo segi jejamu qa are qalsib anjam na qotoqa, Kristen was nanngi pupoaiyeltjroqa, ²¹ tamo ñoro ti nanngi qa are ugeinggoqa, ya uysib nanarioqa, alanjkobaoqa. O ijo was, areqalo namij aqa kumbra kalil agide. Tamo unngasari kumbra deqaji yeq nab qaji nanngi Qotei na taqatnjrsim nanngo Mandor Koba sqasai. E nami ningi degsi merngem agi olo merngonum.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole endeqaji yqajqa are tigeltetgeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleigoqa, lawo kumbra yoqa, urur minjinj oqo-saioqa, gago was nanngi aqaryainjroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tintinj dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryqa uratoqa. O ijo was, iga kumbra bole deqaji yoqnqom di dal anjam na iga getentgwa keresai. ²⁴ Tamo unngasari Kristus Yesus beteryejunub qaji nanngi na nanngo areqalo namij ti are prugnjqajqa kumbra ti kalil namburbasq di qamnab moiyej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga nambile egej deqa iga aqa kumbra na walweloqnqom. ²⁶ Iga gago segi ñam soqtqasai. Iga Kristen qudei nanngo are ugetetnjroqnsim qotoqnqasai. Iga gago was nanngo ñoro qa maulgoqnqasai dego.

6

Ni inji bei yagwam di ni olo inji di otorosim oqam

¹ O ijo was, Kristen tamo bei a une atimqa ningi Qotei aqa Mondor dauryeq nab qaji ningi na tamo di unsibqa lawo na osib aqa kumbra gereiyeti. Satan na ningi dego uneq breingim ulonjaib deqa ningi geregere nam atoqniy. ² Osib ningi na nungo Kristen was nanngi aqaryainjroqnsib nanngo gulbe qoboyetnjroqniy. Degsib qoboyqab di ningi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nungo ambleq di tamo bei a marqas, “E ñam koba ti unum.” Ariya a ñam ti sosai. A ñam saiqoji unu deqa a na aqa segi jejamu gisanjyo.

⁴ Deqa ningi nungo segi segi wau geregere peleiyiy. Osib nungo wau di bole kiyo sai kiyo di ningi qalieqab. Tamo a degyqas di a aqa segi wau qa areboleboleiyqas. Ni ino segi wau ti tamo bei aqa wau ti turtosim peleiyaim. ⁵ Tamo kalil nanngi nanngo segi segi wau taqatoqnebe.

⁶ Kristen gate nanngi Qotei aqa anjam plaltoqnsib ningi merngeqneb deqa ningi na kamba nanngi ingi ingi qa aqaryainjroqniy.

⁷ Ningi nungo segi jejamu gisanjyosib endegsib are qalaib, “Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai.” O ijo was, ningi Qotei maquiyqa keresai. Ni ingi bei yagwam di ni olo ingi di otorosim oqam. ⁸ Tamo bei a ingi uge yagobulosim aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo namij dena kumbra uge uge babtoqnm a padalqas. Ariya tamo bei a ingi bole yagobulosim Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor dena a nambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnqom. Iga kumbra bole yqajqa asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnm iga na tamo unngasari kalil nanngi kumbra bole enjroqnqom. Osim tamo unngasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqneb qaji nanngi kumbra bole enjrqajqa tulanngi singilaqom.

Kristus a namburbasq di moiyej anjam deqa segi Pol a areboleboleiyoaqnej

¹¹ Anjam mutu endi e segi na nengrenjyonum. E nengrenj kokba ijo segi ban na atelenonum di uniy. ¹² Ningi quiy. Tamo nanngi ningi mulunng breingwa singilaeqneb qaji nanngi nungo jejamuq dena nam koba oqajqa deqa areboleboleinjreqnu. Kristus a namburbasq di moiyej anjam deqa nanngi nanngo areqalo singilatqa ulaeqneb. Osib mareqneb, “Jeu tamo nanngi na iga ugeugeigo uge.” Utru deqa nanngi na ningi mulunng breingwa singilaeqneb. ¹³ Nanngi segi nami mulunng aiyeb. Ariya nanngi Qotei aqa dal anjam dauryosaieqneb. Nanngi na ningi mulunng breingosib nungo jejamuq dena nam koba oqajqa deqa areboleboleinjreqnu. ¹⁴ Ariya e ijo segi nam soqtqa keresai. E tamo bei aqa nam soqtqa keresai dego. E gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa nam segi soqtqai. A namburbasq di moiyej anjam deqa segi e areboleboleiboqnqas. Mandam qa kumbra kalil nami ijo areqaloq di soqnej qaji di Kristus ombla moreneb. E segi dego namburbasq di moiyoqbullem. Deqa e olo mandam qa kumbra kalil dauryqa uratem. ¹⁵ Iga mulunng aiqom di laja. Iga mulunng aiqasai di dego laja. Qotei na gago are bulyetgonaqa iga tamo unngasari bununng brantem di kumbra bole utru ti. ¹⁶ Tamo unngasari kumbra di ojsib dauryeqneb qaji nanngi qa Qotei a duloqnsiq are latetnjreqnu. Tamo unngasari nanngi di Israel nanngo moma bole. Nanngi Qotei aqa tamo unngasari tintinng.

¹⁷ Tamo bei na e gulbe ebaiq. Nami jeu tamo nanngi na e luboqneb. E luboqneb qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Ningi di unsib endegsi poingwas, “Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole.”

¹⁸ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a ningi qa are boleiyosim nunngo qununng taqatoqneme. Bole.

EFESUS

Yesus na Pol qarinyej

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinyej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari Efesus qureq di unub qaji. Ningi Kristus Yesus geregere dauryeqnub. E anjam endi nenngrenyosim nunngo qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Kristus na lanj qaji ingi bole bole iga egej

³ Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei. A Kristus aqa singila na lanj qaji ingi bole bole iga egej. A gago qunun qa are qalsiq deqa ingi di iga egej. ⁴ Qotei a mandam atosaisosiq bati deqa a na iga giltgej. Di kiyaaqa? Iga Kristus beteryosim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim aqa ñamgalaq di une saiqoji sqajqa deqa. ⁵ Tulanj nami Qotei na iga qalaqalaigosiq iga aqa segi angro sqa marsiqqa Yesus Kristus aqa wau na iga elenej. Qotei aqa segi areqalo na a degyej. ⁶ Aqa kumbra dena a iga qa are boleiyej. Aqa ñiri Yesus a tulanj qalaqalaiyeqnu qaji aqa singila na a degyej. Deqa aqa ñam tulanj goge oqoqnqas.

⁷ Qotei a iga qa are tulanj boledamuiyej. Aqa kumbra di aqa utru agiende. A na Kristus qarinyonaqa a gago uneq na iga awaigwa marsiq moiyej. Moisiq aqa leñ aiyej dena Qotei na gago une kalil kobotetgej. ⁸ A iga qa are tulanj boleiyosiq qalie ti powo ti kalil iga egej. ⁹ Nami Qotei a are qalej, “Kristus a wau di yqas.” Osiqa aqa areqalo di ulitesoqnej. Ariya bini a na olo aqa areqalo di boleq atsiq iga osorgeqnu. ¹⁰ Deqa iga qalieonum, Qotei na ingi ingi kalil mandam ti lanj qure ti di unub qaji nanngi taqatnjroqnqas. Osim gilsim gilsim bati a nami atej qaji di brantimqa a ingi ingi kalil di olo osim Kristus aqa banq di atim Kristus a nanngo gate sqas.

¹¹ Qotei a mareqnaqa ingi ingi kalil babelañeqnu. Tulanj nami a aqa segi areqalo dauryosiq iga na Kristus beteryosim iga aqa segi tamo ungasari sqajqa marsiq giltgej. ¹² Iga Juda unum deqa iga namoqna Kristus qa gago areqalo singilatam. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulanj goge oqoqnqas.

¹³ Ningi sawa bei bei qaji ningi dego Qotei aqa anjam bole queb. Anjam bole agiende. Qotei a Yesus aqa wau na ningi elenej. Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilatosisib a beteryesonab Qotei na aqa anjam nami marej qaji di dauryosiq aqa toqor ningi engej. Deqa ningi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di aqa Mondor Bole. ¹⁴ Iga Mondor ejunum deqa iga qalieonum, bunuqna iga ingi bole bole Qotei a nami aqa segi tamo ungasari nanngi enjrqqa marej qaji di oqom. Qotei a gago uneq na iga awaigej deqa iga ingi bole bole di oqom. Iga deqa bini tariñoqnsim unum. Gago kumbra dena Qotei aqa ñam tulanj goge oqoqnqas.

Pol a Efesus Kristen nanngi qa pailyej

¹⁵ E endegsi quem. Ningi Tamo Koba Yesus qa nunngo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi qalaqalainjreqnub. ¹⁶ Deqa e gaigai Qotei binjiyoqnsim ningi qa pailyeqnum. ¹⁷ A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Qotei. A gago Abu rian koba ti unu qaji. Deqa e ningi qa endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Efesus Kristen nanngi areqalo bole enjrimqa nanngi ino anjam aqa utru geregere poinjrim ni qa bole qalieoqnqab.” ¹⁸ O ijo was, ijo are koba endegsi unu. Qotei na nunngo areqalo suwantetngimqa ingi tulanj bole bole a nami ningi engwa osiq metngej qaji di ningi qalieqab. Agi ningi ingi di oqajqa tariñoqnsib unub. Iga Qotei aqa segi tamo ungasari unum deqa a na ingi di iga egwa marsiq gereiyetgej unu. ¹⁹ Qotei a singila koba ti unu. Singila dena a na gaigai iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum qaji iga aqaryaiqeqnu. Qotei aqa singila di tulanj kobaquja. Deqa iga na ubtosim marqa keresai. Aqa singila

kobaquja di gagoq di waueqnu. Ningi singila di qalieqajqa deqa e ningi qa Qotei pailyeqnu. ²⁰ Singila di nami Kristus aqaq di wauoqnej. Agi Kristus a moinaqa Qotei aqa singila kobaquja dena a na Kristus olo subq na tigeltosiq laj qureq osi oqsiq aqa ban woq di awotej. ²¹ Deqa Kristus na mondor singila nanngi ti gate kokba ti mandor nanngi ti tamo kokba ti kalil nanngi tulan bunjrsiqa goge kobaq di unu. A na tamo kalil bini bati endeqa ñam koba ejunub qaji nanngi ti tamo kalil bunuqna ñam koba oqab qaji nanngi ti tulan bunjrsiqa goge kobaq di unu. ²² Qotei na ingi ingi kalil osiqa Kristus aqa sorgomq di atej unub. Deqa Kristus a ingi ingi kalil di nanngo gate koba sosiqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanngi taqatnjreqnu. ²³ Tamo ungasari nanngi di agi Kristus aqa jejamu qujai unub. Kristus a nanngi ti ingi ingi kalil ti ekritisoiq tulan keretnjrejunu.

2

Iga moreñesobulonam Qotei a iga qa are boleiyosiq qalaqalaigej

¹ Nami ningi une yoqnsib laqneb deqa ningi moreñesobuleb. ² Bati deqa ningi mandam qa kumbra uge uge na walweloqneb. Ningi mondor uge uge laj goge di unub qaji nanngo gate koba Satan aqa kumbra dauryoqneb. Satan a segi mondor singila koba. Deqa a tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranyeqnu qaji nanngo are miligiq di singila na waueqnu. ³ Nami iga kalil dego nanngi koba na laqnsimqa gago jejamu qa areqalo uge uge namij dauryoqnem. Deqa Qotei a iga ti nanngi qa ti minjin ani oqetej.

⁴⁻⁵ Bole, iga une yoqnsim laqnem deqa iga moreñesobulem. Ariya bati deqa Qotei a iga qa tulan dulosisi qalaqalaigej deqa a na iga Kristus ombla ñambile egej. A iga qa are boleijej aqa kumbra dena a na iga elejej. ⁶ Osiqa iga Kristus Yesus ombla olo subq na tigeltgobulosiqa iga laj qureq joqsi oqsiqa Kristus aqa awo jaram kobaq di awotgej. ⁷ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a iga qa are tulan boledamuiyosiq iga boletgej. Aqa kumbra di a na tamo ungasari kalil bunuqna brantoqnaqab qaji nanngi osornjroqnaq. ⁸ Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilatonaqba Qotei a ningi qa are boleijej. Aqa kumbra dena a na ningi elejej. Ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elejosai. Qotei a ningi laja elejej awai saiqoji. ⁹ Od, ningi wau bole yonab dena Qotei na ningi elejosai. Deqa ningi nunngo segi ñam soqtqa keresai. ¹⁰ Kristus Yesus aqa wau na Qotei a gago are bulyetgonaqa iga tamo ungasari bunuj brantem. Deqa kumbra bole bole kalil Qotei a nami iga dauryoqnaq gereiyetgej qaji di iga dauryoqnsim walweloqnaq.

Kristus a moiyej dena a jeu kobotej

¹¹ Ningi qalie, Juda nanngi muluj aiyeqnub. Di nanngo kumbra. Deqa nanngi na ningi misilingoqnsib endegsib merngeqnu, “Ningi muluj aiyosai qaji tamo.” Nanngi nanngo segi ban na tamo nanngi muluj breinjreqnu. Ariya ningi geregere are qaliy. Ningi Juda sai. Ningi sawa bei bei qaji. ¹² Deqa ningi nami Kristus aqaq di sosai. Ningi isaq di soqneb. Ningi nami Israel nanngi ti sosai dego. Qotei a marej, “E na Israel nanngi ingi bole bole enjrqi.” Osiqa aqa anjam di singilatosisi soqnej. Ariya a na ingi bole bole di ningi engwa marosaiqnej. Deqa ningi ingi bole bole deqa tarijosaiqneb. Ningi mandamq endi laja Qotei qaliesai soqneb. ¹³ Ariya bini ningi Kristus Yesus beteryesosibqa Qotei aqa jojomq di unub. Nami ningi isaq di sonabqa bati deqa Kristus a ningi qa moisiq aqa lej aijej. Aqa kumbra dena a na ningi joqsiqa Qotei aqa areq bej. ¹⁴ Kristus a segi na jeu kobotej deqa bini iga kalil koba na so bole unum. Nami Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti jeu atoqnsib soqneb. Deqa jeñ a nanngo ambleq di sosiqa nanngi potnjrej. Ariya Kristus a moisiq dena jeñ di waqtosisiqa jeu kobotosiqa Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrsiqa sawa qujaiq di atej. ¹⁵ A moiyej gam dena a na Moses aqa dal anjam mutu kalil taqal atekritej. A na Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrej deqa nanngi tamo bunuj brantosib tamo qujaisib unub. Kumbra dena Kristus na jeu kobotosiqa iga kalil lawo kumbraq di atej unum. ¹⁶ A na Juda nanngi ti sawa bei bei qaji nanngi ti turtnjrim nanngi koba na tamo qujaisib sqajqa deqa marsiq ñamburbasq di moiyej. Moisiq dena a jeu kobotej. ¹⁷ A bosiqqa anjam bole endegsi palontoqnej, “Bini ningi jeu turyoqnaq kumbraq

di unub.” A na anjam bole di ningi sawa isaq di unub qaji ti tamo ungasari jجوم di unub qaji nanqi ti palontosiq merngoqnej. ¹⁸ Kristus aqa wau dena iga koba na Mondor qujai ejunum. Deqa iga kalil are qujaitosim unum. Mondor dena gam waqtetgej deqa iga gaigai gago Abu Qotei aqa ulatamuq di brantoqnqom.

Kristen nanqi Qotei aqa tal bul unub

¹⁹ Deqa bini ningi olo yaun tamo sosai. Ningi Qotei aqa angro tintin unub. Ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi ti koba na was bole unub. ²⁰ Ningi Qotei aqa tal bul unub. Qotei a segi na tal di gereiyej. Qotei aqa anjam maro tamo nanqi ti aqa medabu o qaji tamo nanqi ti tal ai bul tigelejunub. Qotei a segi na tal di tigeltej. Kristus Yesus a segi tal ai tuma qaji. A segi na tal di singilatejunu. ²¹ Tal di aqa tanu kalil nanqi Kristus beteryejunub deqa nanqi kalil koba na singila na tigelejunub. Qotei na tal di gereiyosiq unu. Deqa tal di kobaqujaoqnsiq Tamo Koba aqa segi tal bul tigelejunu. ²² Ningi dego Kristus beteryejunub deqa Qotei na ningi ti aqa segi tamo ungasari kalil nanqi ti koroingej unub. Deqa ningi aqa segi so tal bul unub. Qotei aqa Mondor wo nanqi aiyel na tal di gereiyosib miligiq di unub.

3

Pol na sawa bei bei qaji nanqi Kristus aqa anjam bole minjre minjre laqnu

¹ O ijo was, Qotei a ningi kumbra tulan boledamu engej. E kumbra deqa saoqnsim laqnam tamo qudei na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. E Pol. E na ningi sawa bei bei qaji aqaryaingwa osim deqa Kristus Yesus aqa wau ojeqnum. Utru deqa e tonto talq endi unum. ² Ningi queb, Qotei a e qa are boleiyosiq wau ebej. O ijo was kalil, Qotei a ningi qa dego are boleiyqajqa deqa e wau yeqnum. ³ Qotei na jeu kobotej anjam di nami ulitesoqnej ariya a na olo boleq atsiqa e osorbej. E deqa anjam truquyala endi nengrenyonum. ⁴ Ningi ijo anjam endi sisiyosib qalieosib mariy, “Bole, Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di aqa utru Pol a geregere poiyeqnu.” ⁵ O ijo was, Qotei na uli anjam di tamo ungasari nami soqneb qaji nanqi minjrosaijoqnej. Ariya bini a na aqa Mondor aqa singila na uli anjam di babtosiqa aqa anjam maro tamo nanqi ti aqa medabu o qaji tamo nanqi ti minjreqnu. ⁶ Uli anjam di aqa utru agiende. Qotei na sawa bei bei qaji nanqi ti Juda nanqi ti turtnjrsiq sawa qujaiq di atej. Nanqi Yesus aqa anjam bole ojejunub deqa nanqi kalil tamo qujaisib ingi bole bole Qotei a nami Kristus Yesus aqa wau na nanqi enjrqa marej qaji di oqab. ⁷ E Yesus aqa anjam bole di mare mare laqajqa deqa Qotei a e qa are boleiyosiq e wau tamo atej. Osiqa aqa segi singila kobaquja e ebej. ⁸ E tamo bolesai. Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi na e tulan bunbejunub. Di unqum. Qotei a e qa are boleiyey deqa e sawa bei beiq di Kristus aqa anjam mare mare laqnum. Kristus aqa anjam agiende. A na ingi tulan bole bole iga egwas. Ingi bole bole di aqa utru iga na ubtosim marqa keresai. ⁹ Ningi qalie, Qotei a mandam ti ingi ingi kalil ti atelenej unub. Ariya kumbra a yqajqa nami aqa areqaloq di soqnej qaji di a na ulitej. Bini a na aqa areqalo di olo boleq atqa marsiq e wau ebej. ¹⁰ Od, a na aqa segi qalie ti powo ti boleq atqa marsiq e wau ebej. Deqa lan angro singila kokba ti mondor lan goge di unub qaji nanqi ti bini Qotei aqa areqalo di unoqnsib geregere poinjreqnu. Qotei aqa areqalo agiende. A na Juda nanqi ti sawa bei bei qaji nanqi ti turtnjrsim sawa qujaiq di atqas. ¹¹ Tulan nami Qotei a kumbra di yqajqa are qalej. Ariya bini a gago Tamo Koba Kristus Yesus aqa wau na kumbra di yeqnu. ¹² Iga Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa iga ulaosaieqnum. Iga bole qalieonum, iga Qotei aqa ulatamuq di brantqajqa gam agi Yesus a segi qujai. ¹³ Deqa ningi quiy. E ningi qa osim Yesus aqa wau ojeqnum. E wau di ojeqnum deqa e gulbe koba qoboieqnum. Ningi deqa are koba qalaib. Ningi are koba qalqab di ningi ulonqab. Deqa ningi ijo gulbe deqa areboleboleingem. Ijo gulbe dena ningi aqaryaingimqa ningi Qotei ombla so bole gaigai sqab.

Pol a Efesus Kristen nanqi qa pailyeqnu

¹⁴ Deqa ijo was, e singa pulutoqnsim Abu Qotei binjyeqnum. ¹⁵ A tamo ungasari kalil lanj ti mandam ti di unub qaji nanjo Abu. Deqa a na nanjo ñam segi segi breiyetnjreanu. ¹⁶ E ningi qa endegsim pailyeqnum, “O Abu, ni nami ingi tulanj bole bole Efesus Kristen nanji gereiyetnjrem. Deqa ni nanjo are miligiq di ino Mondor atim soqnim dena nanji tulanj singilaqab. ¹⁷ Amqa nanji Kristus qa nanjo areqalo singilatesoqnb kumbra dena Kristus a nanjo are miligiq di sqas. O Abu, ni na Efesus Kristen nanji singilatnjrimqa qalaqalaiyo kumbra nanjo are miligiq di tulanj singilatib soqneme. Mandam na ñam jirim ojesonaqa ñam a singila na tigelejunu dego kere.” O ijo was, e ningi qa degsim Qotei pailyeqnum. ¹⁸⁻¹⁹ Deqa ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji ti singila osib Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Aqa qalaqalaiyo kumbra di tulanj kobaquja. A tulanj olekoba. A tulanj goge koba. A tulanj guma koba. Od, Kristus aqa qalaqalaiyo kumbra dena powo ti qalie ti kalil tulanj bunyejunu. Deqa ningi aqa qalaqalaiyo kumbra qa geregere qalieosib soqniy. Soqnb ingi bole bole kalil Qotei na ekritosiq keretejunu qaji di dego nunjoq di maqesqas.

²⁰ Qotei aqa singila a gago are miligiq di waueqnu. Aqa singila dena gago areqalo ti pailyo ti kalil tulanj bunyejunu. ²¹ Deqa Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanji Kristus Yesus aqa ñam na bati gaigai Qotei aqa ñam soqtoqnsib gilsib gilsib diño bati itqab. Bole.

4

Iga Kristus aqa jejamu qujai

¹ E Pol. E Tamo Koba aqa wau ojeqnum deqa e tonto talq endi unum. Qotei na ningi a dauryqa osiq metnjej. Deqa e nunjo are tigeltetngitqa ningi kumbra Qotei a tulanj areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqniy. ² Osib ningi nunjo segi ñam aguq atoqnsibqa ningi segi segi qa lawo kumbra yoqniy. Kristen tamo qudei na ningi une bei engibqa ningi kamba olo nanji qa urur minjinj oqaiq. Ningi nanji qalaqalainjroqnsib gulbe nanji na ningi engeqnu qaji di qoboiyetnjroqniy. ³ Osib ningi nunjo Kristen was kalil nanji koba na are qujaitosib lawo na sqajqa singilaoqniy. Kumbra di agi Qotei aqa Mondor na iga osorgeqnu. ⁴ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga kalil Mondor qujai ejunum. Qotei na ningi ingi qujai qa tarinqa osiq metnjej. Ingi qujai di agi lanj qureq di unu. ⁵ Tamo Koba qujai dego unu agi Kristus. Iga a qa qujai gago areqalo singilateqnum. Iga kalil yanso qujai em. ⁶ Qotei qujai unu. A gago kalil qa Abu. A na qujai tamo ungasari kalil nanji taqatnjreanu. A nanjo are miligiq di waueqnu. A nanjo ambleq di unu.

⁷ Kristus a iga kalil qa are boleiyosiq segi segi singila egej. ⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu,

“Qotei a tonto tamo gargekoba nanji elenosiqa joqsiq lanj goge oqej.

Oqsiq dia nanji singila enjrej.”

⁹ O ijo was, Kristus a lanj goge oqej anjam di aqa utru agiende. A mati oqosai. A mati moiyo qureq aiyej. ¹⁰ Aisiq dena olo tulanj goge oqsiq lanj qure kalil bunyekritosiq torei oqej. A degyej. Di kiyaaqa? A na ingi ingi kalil ekritosim keretqajqa deqa. ¹¹ Deqa a segi qujai na tamo nanji singila enjreanu. Tamo qudei nanji a na singila enjreanaqa nanji aqa anjam mare mare laqnu. Tamo qudei nanji a na singila enjreanaqa nanji aqa medabu oqnsib aqa anjam babteqnu. Tamo qudei nanji a na singila enjreanaqa nanji aqa anjam bole palontoqnsib tamo ungasari nanji are bulyetnjreanu. Tamo qudei nanji a na singila enjreanaqa nanji Qotei aqa anjam plaltoqnsib Kristen tamo ungasari nanji taqatnjreanu. ¹² Kristus na tamo nanji di singila enjreanu. Di kiyaaqa? Nanji na kamba iga Qotei aqa segi tamo ungasari singilatngimqa iga Kristus aqa wau geregere oqajqa deqa. Gago wau dena Kristus aqa jejamu a so bole sqas. Kristus aqa jejamu agi iga segi. ¹³ Wau di gilsim gilsim mondonj iga kalil gago areqalo torei Kristus qa singilaboletosim koba na are qujaitosim sqom. Sosim bati deqa iga kalil Qotei aqa ñiri qa bole qalieqom. Kumbra dena iga tulanj boleqnsim singila ti sosim Kristus aqa segi kumbra bole kalil ekritosim keretqom. ¹⁴ Gisaj tamo nanji maqu kumbra yoqnsib anjam koba lanj lanj maroqnsib laqnu. Jagwa na yuwal tigelteqnaqa oqe aiyeqnu dego kere anjam dena

tamo ungasari qudei nanggo areqalo niñaqyetnjreqnu. Ariya iga angro kiñilala bul sqasai deqa anjam dena gago areqalo niñaqyetgwasai. ¹⁵ Iga gisanj anjam di qusim dauryqasai. Iga qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim anjam bole segi maroqnqom. Osim dena iga kalil boleqnsim singilaoqnsim gago Gate Koba Kristus beteryesqom. ¹⁶ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum deqa iga qudei aqa banj bul. Iga qudei aqa singa bul. Iga qudei aqa njamdamu bul. A na aqa banj ti singa ti njamdamu ti di turtoqnsiqa qujaitejunu. Deqa iga segi segi kalil Kristus beteryoqnsim aqa wau geregere ojoqnsim aqa qalaqalaiyo kumbra dauryoqnqom. Kumbra dena iga tulanj boleqnsim singilaoqnqom.

Ningi so bunuj ti areqalo bunuj ti soqniy

¹⁷ Deqa e Tamo Koba aqa ñam na ningi singila na endegsi merngwai. Sawa bei bei qaji nanggo areqalo tulanj niñaqejunu deqa ningi na nanggo kumbra uge uge olo dauryosib walwelaib. ¹⁸ Nanggo qalie ti powo ti tulanj ambruejunu. Nanggi tulanj nanarioqnsib laqñub. Nanggo are miligi geteñejunu. Deqa Qotei aqa nambile nanggoq di sosai. ¹⁹ Nanggi kumbra uge uge yoqnsib ariya nanggi deqa jemainjrosaiqnu. Nanggi torei kumbra ugeq aiyejunub. Nanggi kumbra uge jigat yqajqa are tulanj prugnjqnu.

²⁰⁻²¹ E qalie, ningi Kristus aqa anjam ojejunub deqa ningi sawa bei bei qaji nanggo kumbra uge di dauryosaieqñub. Nami anjam plalto tamo nanggi na Kristus aqa anjam merngeqñab ningi quoqñeb. Anjam di gisanj sai. Di Yesus aqa anjam bole. ²² Ningi so namijq di sosib walweloqñeb bati deqa so namij dena ningi gisanjeqñaqna ningi kumbra uge uge yqajqa are prugnqonej. Nungo kumbra dena ningi padalqa gamq di breingqonej. Deqa bini ningi so namij di torei uratij. ²³ Uratosib areqalo bunujq di soqniy. ²⁴ Ningi so bunuj osib gara bul jigsib soqniy. Qotei na ningi a bul sqa marsiqa nungo so bunuj di gereiyetñgej. Ningi qalie, tamo nanggi so bunujq di unub qaji nanggo kumbra tulanj bole tintinj branteqnu. Deqa nanggi Qotei aqa segi kumbra boleq di unub.

²⁵ Deqa ningi gisanj kumbra kalil uratekritisib anjam bole segi Kristen tamo ungasari nanggi minjroqniy. Ningi kalil Kristus aqa jejamu qujai unub deqa ningi kumbra degyoqniy. ²⁶ Ningi minjinj oqimqa ariya ningi urur minjinj kobotij. Ningi minjinj ti soqñib qoloaiq. Qoloqas di ningi olo une bei ato uge. ²⁷ Ningi urur minjinj kobotqasai di ningi Satan gam waqtetibqa a na ningi olo uneq breingwas. ²⁸ Ariya bajinj tamo nanggi olo bajinjab. Nanggi nanggo segi banj na wauoqnsib dena inji inji oqnsib tamo ungasari inji qa trunqueqñub qaji nanggi aqaryainjroqñebe. ²⁹ Ningi nungo medabu waqtoqnsib anjam uge maroqñab. Ningi anjam bole segi maroqnsib dena tamo ungasari gulbe ti unub qaji nanggi singilatnjroqniy. Yimqa nanggi nungo anjam quoqñib dena Qotei a nanggi qa are boleiyosim kumbra bole enjroqnqas. ³⁰ Qotei na aqa toqor ningi engej deqa ningi aqa segi tamo ungasari unub. Toqor di agi aqa Mondor Bole. Diño batiamqa a nungo uneq na ningi torei awaingwas. Deqa ningi na Mondor di are gulbe yaib. ³¹ Ningi are uge ti minjinj ti ñirinj ti qoto ti misilinj anjam ti kumbra uge uge ti kalil torei uratij. ³² Osib ningi na nungo Kristen was nanggi kumbra bole bole enjroqnsib nanggi qalaqalainjroqnsib nanggo une kobotetnjroqniy. Qotei a Kristus aqa ñam na nungo une kalil kobotetñgej deqa ningi na kamba olo nungo Kristen was nanggo une dego kobotetnjroqniy.

5

Ningi suway qaji tamo ungasari sosib suwayq di laqniy

¹ Qotei na ningi tulanj qalaqalaingeqnu. Ningi aqa segi angro tintinj unub deqa kumbra a segi yeqnu qaji di ningi dego dauryosib yoqniy. ² Kristus na iga tulanj qalaqalaigosiq aqa segi nambile uratosiq iga qa moiyej. Dego kere ningi qalaqalaiyo kumbra dauryosib walweloqniy. Atra tamo nanggi atraiyo inji inji sabanj quleq ti bolequja di oqnsib Qotei atraiyeqñub dego kere Kristus na aqa segi nambile Qotei atraiyosiq moinaqa Qotei a deqa tulanj areboleboleiyej.

³ Ningi sambala kumbra yaib. Ningi kumbra jigat dego yaib. Ningi tamo qudei nanggo inji inji qa mamaulñgaiq. Nungo ambleq di kumbra uge deqaji sai. Iga Qotei aqa segi

tamo ungasari unum deqa iga kumbra kalil deqaji dauryqasai. ⁴ Anjam jiga ti nanari anjam ti alañ anjam ti di dego ningi maroqnaib. Iga anjam deqaji marqom di kumbra bolesai. Deqa ningi anjam bei marqa oqnsib anjam bole segi maroqnsib Qotei binjyoqniy. ⁵ Ningi endegsib qalieoiy. Tamo bei a sambala kumbra ti kumbra jiga ti mamaul kumbra ti dauryqas di Kristus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel na a taqatqasai. Osib aqa Mandor Kokba sqasai dego. Mamaul kumbra di gisan qotei qa louo bul.

⁶ O ijo was, tamo qudei na ningi kumbra uge deqaji yqajqa titnggoqnsib anjam laña laña merngoqniy qaji ningi nanğo anjam di qusib dauryaib. Tamo ungasari Qotei aqa anjam gotranjyeqnu qaji nanği kumbra uge deqaji yeqnub deqa Qotei a nanği qa tulañ minjin oqeteqnu. ⁷ Deqa ningi tamo ungasari deqaji nanği ti beteroqnaib. ⁸ Ningi nami ambruq di soqneb. Ariya bini Tamo Koba a na ningi elenosiq aqa suwañoq di atej unub. Deqa ningi suwañ qaji tamo ungasari sosib suwañoq di laqniy. ⁹ Suwañ a na kumbra endeqaji babteqnu. Tamo ungasari suwañoq di unub qaji nanği kumbra bole bole yeqnub. Nanği kumbra tintin dauryeqnub. Nanği anjam bole mareqnu. ¹⁰ O ijo was, kumbra kalil Tamo Koba a tulañ areareteqnu qaji di ningi geregere qalieqa osib dauryoqniy. ¹¹ Osib tamo ungasari ambruq di sosib kumbra uge uge yeqnub qaji nanği ti beteroqnaib. Nanği kumbra deqaji yeqnub deqa nanği kumbra bole bei babtosaieqnu. Deqa ningi na tamo ungasari nanği di endegsib minjroqniy, “Nunğo kumbra di uge.” ¹² Tamo ungasari ambruq di unub qaji nanği ulioqnsib kumbra yeqnub. Di kiyaaq? Nanğo kumbra di tulañ ugedamu. Deqa iga nanğo kumbra uge qa yala marqasai bole sai. Marqom di iga jemaigwas. ¹³ Ariya suwañ a na kumbra kalil boleq ateqnu. ¹⁴ Suwañ a kumbra bei boleq atqas di a suwañobulqas. Agi anjam bei endegsi unu, “O tamo ñeiejunum qaji ni olo subq na tigel. Yim Kristus na ni suwañ emqas.”

¹⁵ Deqa ijo was, ningi nunğo segi segi walwel geregere taqatosib soqniy. Ningi nanari tamo bulosib walwelaib. Ningi powo ti sosib walweloqniy. ¹⁶ Bini bati uge. Deqa ningi bati laña ñanğuiyaib. Bati soqnim ningi Qotei aqa kumbra yoqniy. ¹⁷ Ningi nanari kumbra yoqnaib. Ningi Tamo Koba aqa areqalo geregere qalieosib dauryoqniy.

¹⁸ Ningi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Kumbra dena ningi ugeugeingwas. Deqa ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryoqniy a na ningi taqatngesqas. ¹⁹ Ningi nunğo Kristen was nanği ti koba na anjam maroqnsibqa bati deqa ningi Qotei qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nunğo are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti ningi Qotei qa louoqniy. Osib nunğo medabu na ti nunğo are miligi na ti Tamo Koba a qa louoqniy. ²⁰ Kumbra kiye nunğoq di brantoqnim, unğum, ningi bati gaigai gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na Qotei binjyoqniy.

Pol a tamo unğa wo nanği anjam minjrej

²¹ Kristus a nunğo Tamo Koba unu deqa ningi a qa ulaoqnsibqa Qotei aqa tamo ungasari kalil nanğo sorgomq di soqniy.

²² O ungasari, ningi Tamo Koba aqa sorgomq di unub deqa ningi nunğo gumbuluñ nanğo sorgomq di dego soqniy. ²³ Kristus a gago gate koba unu dego kere nunğo gumbuluñ nanği nunğo gate unub. Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. A na iga elenej. ²⁴ O ungasari, Qotei aqa tamo ungasari nanği Kristus aqa sorgomq di unub dego kere ningi bati gaigai nunğo gumbuluñ nanğo sorgomq di soqniy.

²⁵ O tamo, ningi na nunğo ñauñ nanği tulañ qalaqalainjroqniy. Agi Kristus na aqa segi tamo ungasari nanği tulañ qalaqalainjrsiq aqa segi ñambile uratosiq nanği qa moiyej dego kere. ²⁶ Kristus a ya na ti aqa segi anjam na ti nanği yansnjrej deqa nanği Qotei aqa kumbra boleq di unub. ²⁷ Kristus a nanği qa moiyej. Di kiyaaq? A na nanği aqa segi qa marsim nanği Qotei aqa kumbra boleq di atim nanği tulañ boledamu une saiqoji sqajqa deqa. ²⁸ Deqa tamo, ningi nunğo ñauñ nanği dego tulañ qalaqalainjroqniy. Agi ningi nunğo segi jejamu qalaqalaiyeqnu dego kere. Tamo nanği nanğo ñauñ nanği qalaqalainjraqab di nanği nanğo segi jejamu dego qalaqalaiyqab. ²⁹ Iga qalie, tamo nanği

nango segi jejamu jeutosai eqnub. Nangi nango jejamu geregereiy oqnsib ingi bole bole anaiye qnub. Kristus na aqa segi tamo ungasari nangi geregereinjreqnu dego kere. ³⁰ Iga kalil Kristus aqa jejamu qujai unum. Iga segi segi aqa singa ti banj ti unum. ³¹ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenjyeb unu, “Tamo bei na aqa ai abu nangi uratnjrsimqa aqa segi njanj wo beterosib jejamu qujaitosib sqab.” ³² Qotei aqa uli anjam di tulanj kobaquja. E na Kristus a ti aqa segi tamo ungasari nangi ti sigitnjrsim agi ningi merjgonum. ³³ O tamo, Qotei a ningi qa osiq anjam di marej. Deqa ningi na nunjo njanj nangi qalaqalainjroqniy. Ningi nunjo segi jejamu qalaqalaiye qnub dego kere. Ariya ungasari, ningi kamba dego nunjo gumbulunj nango sorgomq di sosibqa nangi kumbra bole enjroqniy.

6

Pol a angro nangi ti nango ai abu nangi ti anjam minjrej

¹ O angro, ningi na Tamo Koba a beteryejunub deqa ningi nunjo ai abu nango anjam dauryoqniy. Ningi kumbra degyqab di bolequja. ²⁻³ Agi Qotei a dal anjam endegsi marej, “Ni ino ai abu nango sorgomq di sosim nango anjam dauryoqne.” Osiqu olo anjam endegsi totoryej, “Ni degyqam di ni bole sosim mandamq endi so kobaiyqam.” Qotei a anjam degsi totoryej. A nami dal anjam bei marqa osiqu anjam degsi totoryosai oqnej.

⁴ O abu, ningi na nunjo angro nango areqalo ugetetnjraib. Nangi minjinj oqetnjro uge. Ningi Tamo Koba aqa njanjalaq di nangi dalnjroqnsib tingitnjroqniy.

Pol a kanjal tamo nango wau qa gate nangi ti anjam minjrej

⁵⁻⁶ O kanjal tamo ningi quiy. Ningi nunjo wau qa gate nango sorgomq di sosibqa nangi qa ulaoqniy. Ningi Kristus qa wau bole ye qnub dego kere ningi gaigai nunjo wau qa gate nangi qa wau bole yoqniy. Ningi gisanj na nango njanjalaq di lanja wau bole yobulaib. Ningi Kristus aqa kanjal tamo dego unub. Deqa ningi nunjo are miligiq na Qotei aqa areqalo dauryosib nunjo wau qa gate nangi qa wau bole yoqniy. ⁷ Ningi mandam tamo nangi segi wauetnjrosai eqnub. Ningi Tamo Koba a dego wauete qnub. Ningi deqa are qaloqnsib are bole na nunjo wau qa gate nangi wauetnjroqniy. ⁸ Ningi are qaliy. Ningi wau bole yqab di Tamo Koba a na kamba awai boledamu engwas. Ningi kanjal tamo unub kiyo ningi kanjal tamo sai kiyo di ungun. Ningi wau bole yoqniy.

⁹ Ariya wau qa gate, ningi dego nunjo kanjal tamo nangi kumbra bole enjroqniy. Ningi nangi ula enjroqnaib. Tamo Koba a lanj goge di unu. A nunjo Tamo Koba unu. A kanjal tamo nango Tamo Koba dego unu. Aqa njanjalaq di tamo ungasari kalil nangi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nangi peginjreqnu. Ningi deqa are qaloqnsib nunjo kanjal tamo nangi kumbra bole enjroqniy.

Ningi qoto tamo bulosib qoto qa inji inji jigelenjoiy

¹⁰ Ariya e ijo anjam getentqai. Ningi Tamo Koba a beteryejunub deqa ningi aqa singila kobaquja osib singila na tigelesoqniy. ¹¹ Osib qoto qa inji inji Qotei na ningi engeqnu qaji di jigelenjosib singila na tigelosib Satan aqa gisanj anjam ti aqa uli kumbra ti gotranjyoqnsib qotoqniy. ¹² Ningi geregere are qaliy. Iga mandam tamo ungasari nangi ti qotosai eqnum. Iga lanj goge qaji singila ti Satan aqa mondor uge uge nangi ti aqa gate kokba nangi ti qoteqnum. Nangi kalil ambru qa bati endeqa mandam taqatoqnsib unub. ¹³ Deqa bati uge endi ningi qoto qa inji inji Qotei na engeqnu qaji di elenosib singila na tigelosib qotoqniy. Yim bunuqna qoto koboamqa ningi singila na tigelesqab.

¹⁴ Deqa ningi singila na tigelesqa marsibqa anjam bole alalag bul di tigsib tigeloiy. Osib kumbra bole tintinj gara jugo bul jigsib dena nunjo are targa kabutiy. ¹⁵ Qotei na jeu kobotej deqa iga a ti are qujaitosim unum. Anjam bole di ningi singa tatal bul jigsib mare mare laqniy. ¹⁶ Ningi qoto qa inji inji kalil di jigekritosib ariya Yesus qa dego nunjo areqalo singilatosib soqniy. Nunjo areqalo di dumu bul osib tigeloiy. Yimqa tamo uge Satan na qaja ti njanjuwo ti ningi qa waiyoqnimqa nunjo dumu dena ningi na qaja ti njanjuwo ti di gotranjyoqnsib. ¹⁷ Qotei na ningi elenjej aqa kumbra di ningi gate tatal

bul jigsib soqniy. Sosib Mondor aqa sebru dego ojsib dena qotoqniy. Sebru di Qotei aqa anjam. ¹⁸ Ningi Mondor aqa siŋgila na gaigai Qotei pailyoqniy. Ningi aqarataib. Ningi Qotei na aqaryaingwa maroqnsib pailyoqniy. Ningi pailyoqajqa urato uge deqa ningi geregere ŋam atoqnsib soqniy. Sosib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil naŋgi qa pailyoqniy. ¹⁹ Osib e qa dego endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa medabu siŋgilatetimqa a ulaqasai. A ino anjam bole nami uliesoqnej qaji di ubtoqnsim tamo ungasari naŋgi minjroqnas.” ²⁰ O ijo was kalil, Qotei na e qarinqbonaqa e aqa anjam bole di mare mare laqnem deqa jeu tamo naŋgi na e tonto talq endi waibeb unum. E anjam bole di marqajqa wau ti. Deqa ningi e qa Qotei pailyoqniyqa a na e siŋgilatboqnim e ulaqasai. E aqa anjam di siŋgila na tamo ungasari naŋgi minjroqnai.

Anjam getento

²¹ Ariya Tikikus a nuŋgoq bgo deqa a na ijo wau kalil qa ningi saiŋwas. Tikikus a gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bole. ²² E na a qarinyonum nuŋgoq bgo. Iga kiyersim unum di a na ningi merŋwas. Osim nuŋgo are siŋgilatetŋwas.

²³ O Kristen was kalil, Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo naŋgi aiyel na nuŋgo are latetŋgebe. Osib ningi aqaryaingibqa ningi naŋgi aiyel qa nuŋgo areqalo siŋgilatoqnsib qalaqalaiyo kumbra dauryoqniy. ²⁴ Tamo ungasari kalil gago Tamo Koba Yesus Kristus qalaqalaiyqajqa uratosaiqnub qaji naŋgi qa Qotei a are boleyeme. Bole.

FILIPAI

¹ E Pol. Aqo Timoti wo Kristus Yesus aqa wau tamo unum. Aqo aiyel na anjam endi nengrenyonum. Nengrenyosim ningi Kristus Yesus aqa segi tamo ungasari Filipai qureq di unub qaji nungoq qarinyonum. Nungo Kristen gate nanngi ti nungo wau tamo nanngi qa ti dego anjam endi qarinyonum. ² Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Pol a Filipai Kristen nanngi qa Qotei pailyeqnu

³ E bati gaigai ningi qa are qaloqnsim deqa e ijo Qotei binjiyeqnum. ⁴ Osim gaigai arebolebole na ningi kalil qa pailyeqnum. ⁵ Ningi nami iga betergosib Yesus aqa anjam bole mare mare laqneb. Agi bini ningi degyeqnub. Deqa e ningi qa tulan areboleboleibeqnu. ⁶ E endegsi qalieonum, Qotei a nungo are miligiq di wau boledamu yeqnu. A nami wau di utru atej. Ariya bini a wau di yeqnu dena gilsim gilsim mondonj Kristus Yesus olo bqajqa batiamqa a na wau di kobotqas. ⁷ Ningi ijo are miligiq di unub deqa e kere ningi qa are qaleqnum. E tonto talq endi sqai kiyo e walwelosiy Yesus aqa anjam bole singilatoqnsiy mare mare laqnqai kiyo di unqum. Qotei a e qa are boleyosiq wau ebej deqa ningi kalil e beterbosib e ti koba na Qotei aqa wau ojeqnum. ⁸ Kristus Yesus a na iga tulan qalaqalaigeqnu. Aqa kumbra dena ijo are tigeltetbej deqa e ningi kalil olo nungwajqa are koba unu. Di Qotei a segi qalie.

⁹ E bati gaigai ningi qa endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filipai Kristen nanngi aqaryainjrimqa nanngi qalaqalaiyo kumbra nango are miligiq di tulan singilatosib dauryqab. Osib powo koba ti areqalo bole ti sqab.” ¹⁰ O ijo was, ningi kumbra kalil geregere tenemtosib kumbra bole segi yoqniy. Ningi degyqab di mondonj Kristus a olo bosim tamo ungasari nanngi peginjrqqa batiamqa ningi une saiqoji sqab. ¹¹ Kumbra bole kalil Yesus Kristus a segi na babteqnu qaji di nungoq di tulan kobaoqnmqa Qotei aqa ñam goge oqoqnqas. Utru deqa e ningi qa Qotei pailyeqnum.

Pol a tonto talq di unu

¹² O ijo was, ningi endegsib qalieoiy, jeu tamo nanngi na e tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanngi Yesus aqa anjam bole getentosai. Anjam bole di olo tulan singilaeqnu. ¹³ Tamo kalil nanngi qalie, e Kristus Yesus aqa wau ojoqnem deqa jeu tamo nanngi na e tonto talq endi waibeb unum. Tonto tal taqato tamo nanngi dego qalie. ¹⁴ E tonto talq endi unum deqa Kristen was gargekoba nanngi Tamo Koba a qa nanngo areqalo singilatoqnsib aqa anjam palontqajqa ulaosaieqnu.

¹⁵⁻¹⁷ Bole, tamo qudei na ijo ñam tentib aguq aiqajqa deqa are qaloqnsib nanngo are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqnub. Nanngi nanngo segi ñam soqtqajqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnub. Nanngi tamo aqaryainjrqajqa deqa are qalosaieqnu. E tonto talq endi soqnit nanngi ijo are ugetetbqajqa deqa are qaloqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnub. Ariya tamo qudei nanngi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnub. Tamo di nanngi qalie, e Yesus aqa anjam bole singilatqajqa waueqnamqa jeu tamo nanngi na e tonto talq endi waibeb unum. Deqa nanngi e tulan qalaqalaiboqnsib Kristus aqa anjam mare mare laqnub. ¹⁸ Deqa unqum. Tamo nanngi are bole na Kristus aqa anjam mare mare laqnub kiyo tamo nanngi are uge na Kristus aqa anjam mare mare laqnub kiyo di kere. Nanngi kalil koba na Kristus aqa anjam mare mare laqnub deqa e tulan areboleboleibeqnu.

Pol a are qalej, “E mandamq endi sosiy Filipai Kristen nanngi aqaryainjroqnqai”

¹⁹ Deqa ijo was, e tulan areboleboleibim sqai. Di kiyaaqa? E qalieonum, Qotei a nungo pailyo na ti Yesus Kristus aqa Mondor na ti e aqaryaibosim tonto talq endena oqeq atim e bole sqai. ²⁰ Deqa ijo are koba endegsi unu. Wau kalil Qotei na ebej qaji di e geregere

ojoqnqai. Yim deqa e jemaibqasai. Bini bati endeqa ti bunuq qa ti e singila na tigelonqnsiy ijo jejamu Kristus torei yekritosiy aqa ñam soqtoqnqai. Agi e kumbra degyeqnum. Deqa e moiqai kiyo e sqai kiyo di unqum. E ijo kumbra kalil qa Kristus aqa ñam soqtoqnqai. ²¹ Ijo are koba endegsi unu. E sqai di e Kristus ombla sqai. Ariya e moiqai di e olo ingi tulan boledamu oqai. ²² E mandamq endi sosiyqa e tamo unqasari gargekoba nanqi aqaryainjroqnqai. E gam kiye dauryqai di e qaliesai. ²³ E areqalo aiyeltejunum. Ijo areqalo bei agiende. E lan qureq oqsiy Kristus ombla sqai. E degyqai di tulan bolequja. ²⁴ Ariya e mandamq endi sosiy ninqi aqaryaingoqnqai di dego bolequja. ²⁵ Deqa e are qalonum, e mandamq endi sqai. E qalieonum, e urur moiqasai. E mati sosiy ninqi koba na Yesus aqa wau ojoqnqai. Yim wau dena ninqi Yesus qa nunqo areqalo geregere singilatoqnsib areboleboleingim sqab. ²⁶ Deqa ijo was ninqi quiy. E olo nunqoq bosiy ninqitqa bati deqa ninqi e qa tulan areboleboleingim Kristus Yesus aqa ñam soqtoqnsib sqab.

Ninqi Kristus aqa ñam qa jaqatin oqnqab

²⁷ Ijo anjam kobaquja bei agiende. Ninqi Kristus aqa anjam bole geregere dauryoqniy. Ninqi degyqab di e anjam endegsi quqwai, “Bole, Filipai Kristen nanqi are qujaitoqnsib waukobaeqnum. Di kiyaaqa? Tamo unqasari nanqi Yesus aqa anjam bole nanqo areqaloq di singilatqajqa deqa.” O ijo was, e olo nunqoq bosiy nunqwai kiyo e tonto talq endi sqai kiyo di unqum. ²⁸ E qalieqai, ninqi nunqo jeu tamo nanqi qa ulaosaieqnum. Nunqo kumbra dena jeu tamo nanqo are qametnjreqnaqa nanqi endegsi poinjreqnu, “Bole, iga padalqom.” Ariya ijo was, ninqi padalqasai. Qotei na ninqi elejam ninqi so bole gaigai sqab. ²⁹ Ninqi quiy. Qotei na ninqi giltneje. Di kiyaaqa? Ninqi Kristus qa nunqo areqalo singilatqajqa deqa. Deqa segi sai. Ninqi aqa ñam qa jaqatin oqajqa deqa ti ninqi giltneje. ³⁰ Nami e jeu tamo nanqi ti Qotei aqa anjam na qoteqnam ninqi e nuboqneb. Agi bini e jeu tamo nanqi ti qoteqnam ninqi deqa queqnum. Ninqi dego e beterbosib jeu tamo nanqi ti qoteqnum. Dena ninqi jaqatin eqnub.

2

Ninqi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryiy

¹ O ijo was, Kristus a gaigai nunqo are singilatetngonqnsiya ninqi qalaqalaingoqnsiya nunqo are latetngeqnu. Qotei aqa Mondor a nunqoq di beterejunu. Ninqi nunqo Kristen was nanqi qa are boleingeqnaqa nanqi qa duleqnum. ² E deqa ninqi qa areboleboleibeqnu. Ariya ninqi olo kumbra qudei dego yoqniqna dena e tulan areboleboleiboqnqas. Kumbra agiende. Ninqi kalil are qujaitosib qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy. Sosib ninqi areqalo qujai na Qotei aqa wau yoqniy. ³ Ninqi nunqo segi jejamu qa are qalaib. Ninqi nunqo segi ñam soqtoqnaib. Ninqi nunqo segi ñam aguq atoqnsib olo nunqo Kristen was nanqo ñam soqtetnjroqniy. ⁴ Ninqi nunqo segi ingi ingi qa are qaloqnsib gereiyonaib. Ninqi nunqo Kristen was nanqi qa are qaloqnsib nanqo ingi ingi dego gereiyetnjroqniy.

Yesus a aqa segi ñam aguq atej deqa

Qotei na a olo ñam kobaquja yej

⁵ Ninqi Kristus Yesus aqa areqalo ojsib dauryoqniy. ⁶ Yesus a segi Qotei sosiqa ariya a deqa are qalosaioqnej. ⁷ A aqa ñam kobaquja di ojqa uratosiya a tamo bulyosiya a kanqal tamo lanqaj bul soqnej. ⁸ Deqa tamo kalil nanqi a unoqneb di a mandam tamo soqnej. Sosiqa aqa segi ñam aguq atsiqa Qotei aqa anjam dauryosiq moiyej. Od, a namburbasq di moiyej. ⁹ Onaqa Qotei na a lan qureq osi oqsiqa ñam kobaquja yej. Deqa bini aqa ñam dena ñam kalil tulan bunjrejunu. ¹⁰ Qotei na ñam di Yesus yej deqa mondonq lan angro kalil nanqi ti tamo kalil nanqi ti Yesus aqa areq di singa pulutqab. Od, ingi ingi kalil lan ti mandam ti mandam sorgom ti dia unub qaji nanqi Yesus aqa areq di singa pulutqab. ¹¹ Osib nanqo medabu qujaitoqnsib maroqnqab, “Yesus Kristus a segi Tamo Koba.” Yim kumbra dena Abu Qotei aqa ñam tulan goge oqoqnqas.

Ninqi suwan qa kumbra tamo unqasari nanqi osornjroqniy

¹² O ijo was bole, e qalieonum, ningi gaigai ijo anjam dauryeqnub. Ariya ningi olo singila na dauryoqniy. E ningi koba na sqai bati deqa segi sai. Bini e isaq endi soqnit ningi ijo anjam dauryqa urataib. Ningi ijo anjam olo singila na dauryoqniy. Qotei a ningi padalo sawaq na elenej deqa ningi ulaoqnsib lan qureq oqwajqa singilaoqniy. ¹³ E qalieonum, Qotei a nungo are miligiq di waueqnu deqa ningi kumbra a tulan areareteqnu qaji di yeqnub. Ningi kumbra di yqajqa are koba sonaqa agi yeqnub.

¹⁴ Ariya ningi niringoqnsib anjam na qotoqnaib. Kumbra kalil ningi yeqnub qaji di ningi lawo na yoqniy. ¹⁵⁻¹⁶ Ningi degyqab di ningi Qotei aqa angro tintin une saiqoji sqab. Sosib ningi nambile gaigai sqajqa anjam ojoqnsib mandam qaji tamo ungasari nango ambleq di laqnsib suwan qa kumbra nangi osornjroqnaqab. Tamo ungasari nangi di kumbra bole dauryqa uratoqnsib kumbra uge uge yeqnub. Deqa mondon Kristus a olo bosim nango une deqa nangi peginjqas. Yim bati deqa e nungo kumbra bole kalil qa tulan areboleboleibqas. Areboleboleibim qalieqai, wau kalil e nungo ambleq di yoqnem qaji di e lan yaosaiqnem.

¹⁷ O ijo was, nungo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di Qotei atraiyo ingi bul. Jeu tamo nangi na e lubib moiqa kiyo? Moisiy nungo areqalo de ti ijo leñ wain bul aiqas qaji de ti turtosiy Qotei atraiyobulqai. E moiqa di unqum. Bini e ningi ti koba na areboleboleigwas. ¹⁸ Ningi dego e ti koba na areboleboleigwas.

Pol na Timoti qarinyim a Filipai Kristen nangoq gilqa marej

¹⁹ Tamo Koba Yesus na e odbimqa sokiñala e Timoti qarinyit a nungoq gilqas. Gilsim olo puluosim ijoq bosim nungo kumbra kalil qa e saibqas. Yim e qusiy are singilatqai. ²⁰ Timoti a gaigai ningi qa are qaloqnsiq deqa a na ningi aqaryaingwajqa gam nameqnu. Tamo deqaji bei endi sosai. Aqo Timoti wo segi ningi qa are qaleqnum. ²¹ Tamo kalil nangi nango segi jejamu qa are koba qaleqnu. Nangi Yesus Kristus aqa wau qa are qalosaieqnu. ²² Timoti aqa kumbra tulan boledamu di ningi qalie. A na e wauetboqnsiq Yesus aqa anjam bole mare mare laqnu. Angro nangi na nango abu nangi wauetnjreqnub dego kere Timoti na e wauetbeqnu. ²³ Deqa e kiñala tarijosiy kumbra kiye jeu tamo nangi na e ebqab di qalieosiy Timoti qarinyit a nungoq boqujatosim saingwas. ²⁴ E endegsi qalieonum, Tamo Koba a na e gam waqtetbimqa sokiñala e segi dego nungoq bosiy nungwai.

Pol a Epafroditus qarinyqa marej

²⁵ E endegsi are qalonum, e Epafroditus dego qarinyit a nungoq gilqas. A gago Kristen was bole. A e ombla wau qujai. Aqo ombla qatqarosim jeu tamo nangi ti qoteqnum. Ningi nami a qarinyonab ijoq bosiq aqaryaiboqnej. ²⁶ Bini a ningi nungwajqa are koba unu. A qalie, a qure endia maiyonaqa ningi deqa qusibqa a qa are gulbeingej. ²⁷ A makobaiyonaq moiqa jojomonaqa Qotei na a boletosiq a qa dulej. A qa segi dulosai. Qotei a e qa dego dulej. Di kiyaaqa? E are tulan gulbekobaibaim deqa. ²⁸ Deqa ijo was, e arebolebole na Epafroditus olo qarinyonum nungoq gilqo. Di kiyaaqa? Ningi a unsib tulan areboleboleingwajqa deqa. Yim e olo ningi qa are koba qalqasai. ²⁹ Deqa Epafroditus a nungoq bamqa ningi a qa tulan areboleboleingim Tamo Koba aqa ñam na gereiyoniy. Ningi na tamo bole deqaji kalil nango ñam gaigai soqtetnjroqniy. ³⁰ Epafroditus a aqa segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaieqnu. A Kristus aqa wau ojoqnsiq deqa a moiqa jojomej. Bati deqa ningi na e aqaryaibqa keresai deqa ningi Epafroditus qarinyonab ijoq bosiq a kamba e aqaryaiboqnej.

3

Tamo a Kristus qa aqa areqalo singilatqas di a tamo bole sqas

¹ Ariya ijo was kalil, e ijo anjam getentqai. E anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi Tamo Koba a qa tulan areboleboleingim soqniy. E anjam di olo nenqrenyqa asgibosaieqnu. E are qalonum, anjam dena ningi aqaryaingwas.

² Niŋgi geregere ŋam atoqniy. Tamo qudei naŋgi baun juwan bul sosib kumbra uge uge yeqnub. Tamo deqaji naŋgi muluŋ aiqajqa tulaŋ singilaeqnub. Naŋgo muluŋ di bolesai. Di gisaŋ muluŋ. ³ Ariya iga tamo deqaji sai. Iga muluŋ bole aiyo qaji. Iga Qotei aqa Mondor aqa singila na Qotei qa louoqnsimqa Kristus Yesus aqa ŋam soqteqnum. Iga qalie, jejamu qa kumbra na iga aqaryaigwa keresai bole sai. ⁴ E nami jejamu qa kumbra dauryqajqa tulaŋ singilaoqnem. Tamo qudei naŋgi mareqnub, “Gago jejamu qa kumbra na iga aqaryaigwa kere.” O ijo was, e tamo naŋgi di tulaŋ buŋnjrejunum. ⁵ Ijo jejamu qa kumbra agiende. E ŋambabonamqa bati 8 onaqa ijo ai abu naŋgi na e osib muluŋ waibeb. E Israel tamo. Ijo moma utru Benjamin. E Hibu anjam qalie bole. E dal anjam singila na dauryoqnem. Od, e Farisi naŋgo kumbra na dal anjam dauryoqnem. ⁶ E Qotei aqa wau ojajqa tulaŋ singilaoqnem deqa e na Kristen naŋgi ugeugeinjroqnem. E dal anjam kalil dauryekritem deqa tamo kalil naŋgi na e nuboqsib ijo une bei babtosaioqneb. ⁷ Deqa e are qaloqnem, “Ijo jejamu qa kumbra dena tamo kalil naŋgo kumbra tulaŋ buŋyenu.” E degsi are qalsimqa ariya bunuqna e are bulyosim ijo jejamu qa kumbra kalil unem di kumbra bolesai. Degsi unsimqa e kumbra di uratosim olo Kristus aqa gam dauryoqnem. ⁸ Di segi sai. E mandam qa kumbra kalil dego uratekriterem. Di kiyaa? E Kristus segi ojajqa deqa. E ijo Tamo Koba Kristus Yesus qa bole qalieem. Kristus qa qalieqajqa kumbra di tulaŋ bolequja e degsi unem. E poibej, mandam qa kumbra kalil di qalam jiri bul. Deqa bini e Kristus segi ojajqa are koba unu. ⁹ E a segi beteryejunum. E dal anjam dauryqai gam dena e Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole sqa keresai. Deqa e gam bei na tamo bole une saiqoji unum. Gam agiende. E Kristus qa ijo areqalo singilateqnum. Od, iga Kristus qa gago areqalo singilatqom gam dena qujai Qotei na iga mergwas, “Niŋgi ijo ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji unub.” ¹⁰ Deqa e Kristus qa qalieqajqa are koba unu. A subq na tigelosiq singila kobaquja ej. E singila deqa qalieqajqa are koba unu. A jaqatiŋ osiq moiyej. Deqa e a beteryosiy a ombla jaqatiŋ osiy moiyoqbulqajqa are koba unu. ¹¹ E qalieonum, mondoŋ e olo subq na tigelqai.

Pol a Yesus aqa kumbra dauryqajqa singila na waueqnu

¹² E Kristus Yesus aqa kumbra di torei dauryekritosai unum. E gaigai kumbra di ojajqa singila na waueqnum. Nami Yesus na e ojsiq aqa segiq di atej deqa bini e kamba aqa kumbra ojajqa singila na waueqnum. ¹³ O ijo was kalil, e Yesus aqa kumbra di torei ojekritosai unum. Ijo areqalo qujai agi merngwai. Jejamu qa kumbra kalil e nami dauryoqnem qaji di e uratekritisoy awai bole Qotei na mondoŋ ebqas qaji di oqajqa singila na waueqnum. ¹⁴ Tamo naŋgi gurguroqsib bubuŋeqnub di naŋgi awai oqajqa. Dego kere e awai oqa maroqnsim singila na urureqnum. Awai agiende. Kristus Yesus aqa wau na Qotei na e metbimqa e laŋ qureq oqsiiy dia a ombla so bole gaigai sqai.

¹⁵ E areqalo bole ti sosim anjam endi nenngrenyonum. Niŋgi qudei Qotei aqa kumbra dauryqajqa singila ti unub deqa niŋgi dego areqalo bole ti soqniy. Ariya niŋgi qudei areqalo bei ejunub kiyo? Degam Qotei na nuŋgo areqalo di olo gereiyetngwas. ¹⁶ Kumbra bole bole iga ojeqnum qaji di iga singila na ojesqom. Iga uratqasai.

¹⁷ O ijo was, niŋgi kalil gaigai ijo kumbra dauryoqniy. Osib tamo ungasari ijo kumbra dauryeqnub qaji naŋgi unjroqnsib naŋgo kumbra dego dauryoqniy. ¹⁸ Kristus a ŋamburbasq di moiyej anjam di tamo gargekoba naŋgi na jeuteqnub. E naŋgi qa bati gargekoba niŋgi saingoqnem. Deqa bini e akam ti olo niŋgi saingeqnum. ¹⁹ Tamo naŋgi di naŋgo segi jejamu qa kumbra qa are qaloqnsib dauryeqnub. Naŋgo kumbra di naŋgi na gisaŋ qotei bul ateqnub. Naŋgi bati gaigai mandam qa iŋgi iŋgi oqajqa are tulaŋ prugnjqnu. Osib jema kumbra yqajqa areboleboleinjreanu. Deqa mondoŋ naŋgi ŋamyuwoq di torei padalqab. ²⁰ Ariya iga laŋ qure qaji tamo ungasari unum deqa mondoŋ Tamo Koba Yesus Kristus a laŋ qureq na mandamq aisim iga elenqas. Deqa bini iga a qa tarijoqnsim unum. ²¹ Yesus a singila koba ti unu deqa a na iŋgi iŋgi kalil elenosim aqa segi sorgomq di atim sqas. Aqa singila dena a na gago jejamu bulyetgimqa gago jejamu di Yesus aqa jejamu bulosim so bole gaigai sqas. Gago jejamu di agi bini gulbe ti jaqatiŋ ti unu.

4

Ninggi Tamo Koba Yesus qa areboleboleiŋgoqneme

¹ Deqa ijo was bole, ninggi Tamo Koba a beteryosib singila na tigelesoqniy. Agi e nami ninggi degsi merngem. E ninggi tulaŋ qalaqalaiŋgeqnum deqa e ninggi qa are koba qaleqnum. Osim ninggi qa tulaŋ areboleboleibeqnu. Ninggi segi ijo awai bole bul. E awai di oqajqa waukobaeqnum.

² Ariya Yuodia Sintike wo, ninggi aiyel Tamo Koba a beteryejunub deqa ninggi aiyel ombla are qujaitosib geregere soqniy. ³ Tamo bei e ombla wauo qaji a dego Filipai di unu. E tamo di minjqai, “O was, ni na uŋa aiyel naŋgi di aqaryainjrime. Naŋgi aiyel uŋa bole. Naŋgi aiyel e ombla na Yesus aqa anjam mare mare laqnem. Tamo qudei naŋgi Klemen a ti dego e koba na wauoqnem. Naŋgo ñam Qotei a ŋambile qa buk miligiq di nengrenyej unub.”

⁴ O ijo was, ninggi bati gaigai Tamo Koba a qa areboleboleiŋgoqneme. E olo merngwai. Ninggi tulaŋ areboleboleiŋgoqneme.

⁵ Ninggi lawo kumbra dauryoqniqbqa tamo kalil naŋgi nungo kumbra di unoqniqb. Sokiñala Tamo Koba a olo bqas. ⁶ Deqa ninggi iŋgi bei qa areqalo kobaiyaib. Ninggi gaigai nungo gulbe kalil qa Qotei pailyoqnsib a binjiyoqnsib endegsib minjoqniy, “O Abu, ni na iga aqaryaigoqne.” ⁷ Ninggi degyoqniqbqa Qotei na ninggi are latetŋwas. Osim a na nungo are miligi ti nungo areqalo ti taqatetŋwas. Yimqa ninggi Kristus Yesus beteryosib are lawo sqab. Qotei aqa are lawo di tulaŋ bolequja. Are lawo di aqa utru iga geregere poigwa keresai.

⁸ Ariya ijo was, e anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ninggi kumbra bole ti kumbra tintiŋ ti kumbra jiga saiqoji deqa ti kumbra Qotei a tulaŋ areareteqnu qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. Kumbra kalil tamo naŋgi yeqna b iga unoqnsim binjiyeqnum qaji deqa ti are qaloqnsib soqniy. ⁹ Od, Qotei aqa anjam kalil e nami ninggi merngeqnam quoqne b qaji di ninggi dauryosib soqniy. Ijo kumbra kalil e nami nungo ambleq di yeqnam ninggi unoqne b qaji di dego ninggi dauryosib soqniy. Yimqa Qotei a ninggi ti sqas. Agi Qotei a are lawo qa utru.

Filipai Kristen naŋgi na Pol aqaryaiyeb deqa a naŋgi qa tulaŋ areboleboleiyej

¹⁰ O ijo was, ninggi bini e olo aqaryaibqajqa are qaleqnu b deqa e Tamo Koba a qa tulaŋ areboleboleibeqnu. Bole, nami ninggi e qa are qaloqne b ariya bati di ninggi e aqaryaibqa gam saiqoji. ¹¹ E iŋgi iŋgi qa truqueqnum e deqa are qalosaieqnum. Ninggi na e aqaryaibqajqa e deqa are qalsim anjam endi merngosai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa gulbe kiye ijoq di brantqas di uŋgum, e ulaqasai. ¹² E iŋgi saiqoji sqai kiyo e iŋgi koba ti sqai kiyo di uŋgum, e are lawo sqai. E are lawo sqajqa kumbra qalieonum deqa e iŋgi kere sqas kiyo e mambqas kiyo e iŋgi koba ti sqai kiyo e iŋgi qa truquoqniqb kiyo di uŋgum, e are lawo sqai. Gulbe kiye ijoq di brantqas di uŋgum, e are lawo sqai. ¹³ Kristus a segi na e siŋilatbeqnu deqa e kumbra kalil yqa kere.

¹⁴ E gulbe ti sonamqa ninggi e beterbosib silali qa aqaryaiboqne b di ninggi keretoqne b. ¹⁵ O Filipai tamo uŋgasari, ninggi qalie, e nami Yesus aqa anjam bole palontqajqa wau utru atsim Masedonia sawa uratosim walweleqnamqa ninggi segi e qa are qaloqnsib silali qa aqaryaiboqne b. Kristen qudei naŋgi e silali qa aqaryaibosaioqne b. ¹⁶ Agi e Tesalonaika qureq di sonamqa ninggi e silali qa aqaryaiboqne b. ¹⁷ Ninggi olo e silali ebqajqa e deqa are qalosaieqnum. Ninggi kumbra bole dauryibqa Qotei na kamba ninggi awai bole engwajqa e deqa are qaleqnum. ¹⁸ E silali iŋgi iŋgi kere unu. E iŋgi bei qa truquosai. Di kiyaaq? Ninggi na silali Epafroditus yeb a na osi bosiq ebej. Ninggi silali qa e aqaryaibe b deqa ninggi Qotei atraiyobule b. Atraiyo iŋgi di quleq bole ti. Qotei a atraiyo iŋgi deqa tulaŋ areboleboleiyeqnu. ¹⁹ Qotei a Kristus Yesus aqa ñam na iŋgi tulaŋ bole bole iga egoqniqb. Deqa ninggi iŋgi bei qa truquoqniqbqa a na engoqniqbqa ninggi tulaŋ kere na sqab. ²⁰ Qotei a gago Abu. A segi Qotei bole. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqniqbom. Bole.

Pol a Filipai Kristen naŋgi kaiyeinjrej

²¹ Niŋgi Kristus Yesus aqa tamo uŋgasari unub. E na niŋgi kalil kaiyeiŋgonum. Kristen was e koba na endi unum qaji naŋgi na dego niŋgi kaiyeiŋgonub. ²² Qotei aqa tamo uŋgasari kalil naŋgi na niŋgi kaiyeiŋgonub. Kristen tamo uŋgasari Mandor Sisar aqa talq di waueqnuub qaji naŋgi dego niŋgi kaiyeiŋgonub.

²³ Tamo Koba Yesus Kristus a niŋgi qa are boleiyosim nuŋgo qunuŋ geregere taqateme. Bole.

KOLOSI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej. ² Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyosim nungoq qarinyonum. Ningi gago Kristen was bole. Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari Kolosi qureq di unub qaji. Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateqnum. Gago Abu Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Kolosi Kristen nangi Yesus qa nanjo areqalo singilateb

³ Aqo Timoti wo gaigai ningi qa pailyoqnsimqa gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei binিয়েqnum. ⁴ Aqo aiyel ningi qa anjam bei endegsi quem. Ningi Kristus Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nangi qalaqalainjreqnum. ⁵⁻⁶ Nami Yesus aqa anjam bole nungoq bonaqa ningi queb. Qusibqa bini ingi bole bole Qotei na lan goge dia gereiyetngej qaji di ningi oqajqa tarijeqnum. Yesus aqa anjam bole di sawa sawa kalilq gileqnaqa tamo ungasari gargekoba nangi quoqnsib nanjo areqaloq di singilatoqnsib kumbra bole bole yeqnum. Ningi dego kumbra bole bole yeqnum. Qotei a iga qa are boleiyey anjam bole di ningi qusib poingonaqa bati deqa ningi kumbra bole yqajqa utru ateb. ⁷ Anjam di Epafras a ningi merngonaq qusib poingey. Epafras a iga ti Kristus aqa wau tamo bole unum. Iga Epafras tulan qalaqalaiyeqnum. A singila na ningi aqaryaingoqnsiqa Kristus aqa wau ojeqnu. ⁸ A ningi qa endegsi iga saigej, “Qotei aqa Mondor na Kolosi Kristen nangi singilatnjreqnaqa nangi qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum.”

Pol a gaigai Kolosi Kristen nangi qa Qotei pailyeqnu

⁹ Iga nami quem, ningi kumbra bole di yeqnum. Bati deqa iga ningi qa pailyqa utru atem. Bini iga gaigai ningi qa pailyoqnsim unum. Iga endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Kolosi Kristen nangi aqaryainjrimqa nangi ino areqalo geregere poinjrqas. Amqa ino Mondor na nangi powo koba enjroqnmqa nangi ino anjam kalil bole qalioqngab. ¹⁰ Osib nangi kumbra kalil Tamo Koba a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqngab. O Qotei, ni na nangi aqaryainjroqnmqa nangi wau bole bole yoqnsib ni qa geregere qalioqngab nanjo qalie di tulan kobaoqngas. ¹¹ Ni ino segi singila kobaquja na nangi singilatnjroqnm nangi gulbe kalil qoboioqngab. Osib lawo na sosib tulan areboleboleinjroqngas.” ¹² O ijo was, iga degsim ningi qa Abu pailyeqnum. Deqa ningi a binioqnsib soqniy. A na ningi keretngej deqa ingi bole bole a nami lan goge dia gereiyetngej qaji di ningi mondon oqsib oqab. Agi ningi ti Qotei aqa segi tamo ungasari kalil suwanq di unub qaji nangi ti ingi di oqab. ¹³ Nami iga ambruc di soqnem. Ambruc aqa singila dena iga taqatgesoqnej. Onaqa bunuqna Qotei na iga ambruc dena elerjosiqa aqa segi Niri qujai tulan qalaqalaiyeqnu qaji aqa sorgomq di iga atej unum. Deqa bini Yesus a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. ¹⁴ A na iga awaigosiq gago une kobotetgej.

Pol a Yesus aqa kumbra ti wau ti deqa anjam saej

¹⁵ Yesus a segi Qotei. Gago namdamu na iga Qotei unqa keresai. Ingi ingi kalil Qotei na gereinjrej qaji di Yesus a segi utru. ¹⁶ Yesus aqa wau na Qotei na ingi ingi kalil lan ti mandam ti di unub qaji di gereinjrej. Ingi ingi kalil gago namdamu na uneqnum qaji ti gago namdamu na unqa keresai qaji ti di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej. Lan goge qaji singila ti lan angro nangi ti mandor kokba ti mondon nangi ti kalil di Yesus aqa wau na Qotei na gereinjrej unub. Ingi ingi kalil di Yesus a segi utru. Di aqa segi ingi ingi. ¹⁷ Tulan nami ingi ingi kalil di brantosaisonaqa Yesus a soqnej. A na ingi ingi kalil di geregere taqateqnu deqa ingi ingi kalil degsi bole unub. ¹⁸ Yesus a Kristen tamo ungasari nanjo gate. Nangi aqa jejamu bul. A nanjo nambile qa utru. A tamo kalil nangi qa namoosiq subq na tigelej deqa a segi qujai ingi ingi kalil nanjo gate. ¹⁹ Qotei aqa are koba endegsi

unu. Aqa segi nambile ti kumbra ti kalil aqa Niri Yesus aqaq di soqnim Qotei a segi Yesus aqaq di keretosim maqesqas. ²⁰ Osim a Yesus aqa wau na inji inji kalil mandam ti lan ti di unub qaji nanngi tingitnjrimqa nanngi a ombla geregere lawo na sqab. Aqa are koba degsi unu deqa a na Yesus qarinyonaqa a namburbasq di moinaqa aqa leñ aiyej qaji dena a jeu kobotosiqa iga olo elenej.

²¹ Nami ninngi Yesus qa isaq di soqneb. Ninngi nunngo segi areqalo na laqnsibqa Qotei ti jeu atoqnsib kumbra uge uge yoqneb. ²² Ariya bunuqna Yesus a namburbasq di moiyej aqa kumbra dena Qotei na jeu kobotosiqa ninngi olo elenej. A degyej. Di kiyaaq? A na ninngi metngim ninngi aqa areq bosib aqa segi kumbra boleq di sosib aqa nãmgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa deqa. ²³ Deqa ijo was kalil, une bei na ninngi titngwa laqnimqa Yesus aqa anjam bole ninngi queb qaji di nunngo areqaloq di olo singilatoqniy. Di urataib. Ninngi inji bole bole Qotei a nami ninngi engwa marej qaji di oqajqa tariñoqniy. Osib singila na tigelesoqniy. E Pol. E Qotei aqa wau tamo. E na Yesus aqa anjam bole di tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanngi minjre minjre laqnum.

Pol a Kolosi Kristen nanngi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba eqnu

²⁴ Kristus aqa tamo ungasari nanngi aqa segi jejamu bul. A na nanngi aqaryainjrqa marsiq jaqatinj koba ej. Aqa jaqatinj di koboosaiunu deqa e dego nanngi qa ti ninngi qa ti osimqa ijo segi jejamuq di jaqatinj koba eqnum. Ijo kumbra dena e na Kristus aqa jaqatinj kereteqnum. E ijo jaqatinj deqa tulanj areboleboleibeqnu. ²⁵ Qotei a segi na e giltbej deqa e Kristus aqa tamo ungasari nanngi qa waueqnum. Ijo wau agiende. E Qotei aqa anjam kalil mare mare laqnum. Di ninngi aqaryaingwajqa deqa. ²⁶ Tulanj nami Qotei aqa anjam di uliesoqnej. Deqa tamo ungasari kalil nanngi aqa anjam di qalieosaisoqneb. Uliesosiq bosiq bosiq ariya bini Qotei na aqa anjam di olo boleq ateqnaqa aqa segi tamo ungasari nanngi quoqnsib poinjreqnu. ²⁷ Qotei aqa segi areqalo na uli anjam di boleq atoqnsiqa iga osorgeqnu. Deqa iga endegsi poiqeqnu, bole, Qotei na sawa bei bei qaji nanngi aqaryainjreqnu. Uli anjam di tulanj bolequja. Aqa damu agiende. Kristus a nunngo ambleq di unu. Mondorj a na ninngi elenjosim lanj qureq joqsi oqimqa dia ninngi inji tulanj bole bole oqab. Ninngi inji di oqajqa tariñoqnsib unub. ²⁸ Iga na tamo ungasari kalil nanngi Kristus aqa anjam minjreqnum. Iga powo bole ti sosim anjam di singila na minjreqnum. Iga degyeqnum. Di kiyaaq? Nanngi gago anjam di qusib Kristus aqa kumbra torei dauryekritosib soqniq iga na nanngi joqsim Qotei aqa areq di atqajqa deqa. ²⁹ E deqa wau koba yeqnum. Kristus aqa singila kobaquja Qotei na ebej qaji dena e wau koba yoqnsim laqnum.

2

Ninngi gisanj anjam dauryaib

¹ O ijo was, ninngi endegsib qalieoiy. E ninngi qa ti Kristen tamo ungasari Laodisia qureq di unub qaji nanngi qa ti tamo ungasari kalil ijo ulatamu unosaieqnuq qaji nanngi qa ti wau koba yeqnum. ² E ninngi kalil are singilatetngitqa ninngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib are qujaitosib sqajqa deqa osim wau koba yeqnum. Ijo are koba endegsi unu. Ninngi powo bole osib Kristus qa nunngo areqalo torei singilaboletosib dena ninngi Qotei aqa uli anjam geregere qalieqab. Kristus a segi uli anjam di aqa utru. ³ Qalie ti powo ti kalil aqaq di uliejunu.

⁴ E ninngi anjam degsi merngonum. Di kiyaaq? Tamo bei na bosim ninngi gisanjosim walawala anjam bei merngimqa ninngi qusib dauryaib deqa. ⁵ E bini ninngi koba na sosai. E isaq endi unum. Ariya ninngi ijo are miligiq di unub deqa e ninngi ti sobulejunum. E qalieonum, ninngi wau bole yoqnsib nunngo areqalo Kristus qa geregere singilatoqnsib unub. Deqa e ninngi qa tulanj areboleboleibeqnu.

Iga Kristus taqyosim nambile bole oqom

⁶ Ninngi nami Tamo Koba Kristus Yesus osib nunngo areq di ateb deqa ninngi aqa kumbra na walweloqniy. ⁷ Mandam na nãmjirim ojesonaqa nãm a singila na tigelejunu dego kere

ningi Yesus osib nungo are miligiq di singilatosib aqa kumbra dauryoqniy. Yesus aqa anjam bole iga na merngoqnem qaji di ningi bati gaigai nungo areqaloq di singilatosib soqniy. Osib ningi gaigai Qotei binjiyoqniy.

⁸ O was ningi geregere nam atoqniy. Tamo qudei na bosib ningi nanjo anjam dauryqajqa walawalaingwab. Nanji nanjo segi powo na ti gisan anjam na ti ningi walawalaingwab. Deqa ningi nanjo anjam di dauryaib. Tamo nanji di nanjo moma nanjo anjam dauryeqnub. Osib mondor uge uge lan ti mandam ti taqatejunub qaji nanjo anjam dego dauryeqnub. Nanji Kristus aqa anjam dauryosaieqnub.

⁹ Ningi qalie, Kristus a tamo bulyosiq gago ambleq di soqnej. Qotei aqa segi nambile ti kumbra ti kalil Kristus aqaq di keretosiq maqejunu. ¹⁰ Ingi ingi kalil singila ti unub qaji nanjo gate koba agi Kristus. Ningi Kristus aqa segi tamo ungasari unub deqa Qotei na ningi nambile engej. Nambile di nungoq di tulan keretosiq maqejunu. ¹¹ Ningi Kristus taqejunub deqa ningi mulun bole aiyejunub. Di jejamu qaji mulun sai. Ningi Kristus aqa kumbra na nungo areqalo namij kalil urateb. Kumbra di mulun bole aqa utru.

¹² Ningi yanso eb bati deqa ningi Kristus beteryosib a ti moiyoqneleb. Onaqa Qotei na ningi Kristus ombla subq atobulej. Qotei na Kristus olo subq na tigeltej bati deqa a na ningi Kristus ombla subq na tigeltngobulej. Di kiyaaq? Ningi Kristus qa nungo areqalo singilateb deqa. ¹³ Nami ningi une yoqnsib laqnsib nungo areqalo namij dauryoqneleb. Dena ningi morenesobuleb. Onaqa Qotei na ningi olo Kristus koba na nambile engsiqa nungo une kalil kobotetnjej. ¹⁴ Nami dal anjam a gago une kalil boleq atsiq iga jeutgej deqa iga dal anjam aqa sorgomq di soqnem. Sonamqa Qotei na olo dal anjam mutu kalil di taqal waiyosiq dal anjam aqa singila kobotosiq Kristus aqa namburbasq di qamej. ¹⁵ Kumbra dena Qotei na mondor uge uge nanji ti nanjo gate kokba ti kalil nanjo singila kobotetnrej. Osiqa qoto singilaosiq nanji kalil tulan bunjrej. Kristus a namburbasq di moiyej wau dena Qotei a qoto singilaonaq tamo ungasari kalil nanji unekriteb.

Ningi Kristus koba na morejobuleb deqa ningi dal anjam aqa sorgomq di sosai

¹⁶ Deqa tamo bei na nungo jejamuq di anjam qametngosim endegsi merngaiq, “Ningi ingi uyo ti ya uyo ti yori bati ti bai qala bunuj ti getentoqniy.” ¹⁷ O ijo was, kumbra deqaji sej qunuj bul damu saiqoji. Kumbra dena ingi bole bole mondor brantqas qaji di iga lanja suwi osorgeqnu. Ariya Kristus a segi ingi bole bole deqa utru. ¹⁸ Tamo qudei na ningi endegsib merngwab, “Ningi nungo segi nam aguq atoqnsib olo lan angro nanji qa louoqniy. Iga neiobilqei na kumbra di unem deqa ningi degyiy.” O ijo was, ningi tamo di nanjo anjam quetnraib. Tamo deqaji nanji nanjo segi areqalo namij dauryeqnub. Osib mareqnub, “Iga powo bole ti unum.” ¹⁹ Tamo deqaji nanji Kristus beteryosaieqnub. Kristus a gago gate. Iga aqa jejamu qujai. Iga aqa singa ti ban ti bul. A na iga singilatgeqnu deqa iga kalil jejamu qujaiq di turtobuloqnsim Qotei aqa wau na boleqnsim singilaeqnum.

²⁰ Ningi Kristus koba na morejobuleb deqa ningi mondor uge uge lan ti mandam ti taqatejunub qaji nanjo sorgomq di sosai. Deqa kiyaaq ningi olo mandam tamo nanjo kumbra dauryeqnub? Kiyaaq ningi nanjo dal anjam dego dauryeqnub? ²¹ Nanjo dal anjam agiende, “Ni ingi di ojaim. Ni ingi di uyaim. Ingi di ino jejamuq di betermiq.” O ijo was, ningi kiyaaq dal anjam di dauryeqnub? ²² Dal anjam di jejamu qa ingi ingi qa anjam. Iga jejamu qa ingi ingi qa are qaloqnqom di iga padalqom. Ingi ingi di urur koboqab. Dal anjam deqaji mandam tamo nanji na babteqnub. ²³ Bole, iga endegsi unobuleqnum. Dal anjam dena tamo qudei nanjo are tigeltetnreqnaqa nanji louoqnsib nanjo segi nam aguq atoqnsib nanjo jejamu qaloqnsib singilateqnub. Deqa nanji are qaleqnub, dal anjam dena powo bole babteqnu. Di sai. Ningi quiy. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Iga dal anjam di dauryqom dena iga gago segi areqalo namij uratqa keresai bole sai.

¹⁻² O ijo was, Qotei a ningi Kristus ombila subq na tigeltngobulej deqa ningi lanj goge qaji ingi ingi oqajqa wauoqniy. Kristus a lanj goge oqsiq Qotei aqa banj woq di awejunu deqa ningi gaigai lanj goge qaji ingi ingi oqajqa are qaloqniy. Ningi mandam qaji ingi ingi qa are koba qaloqnaib. ³ Ningi morenobulosib olo nambile eb. Nunjo nambile di agi Kristus aqaq di uliesonaqa ningi Qotei beteryejunub. ⁴ Kristus a nunjo nambile qa utru. Mondonj a boleq dimqa ningi dego a koba na Qotei aqa rianj ti wala ti boleq dqab.

Ningi kumbra uge kalil uratekritiy

⁵ Deqa ningi mandam qaji kumbra kalil nunjo are miligiq di unu qaji di moiyoqniy. Mandam qaji kumbra agi ubtosiy merngwai. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugngoga, mandam qa ingi ingi qa mauhngoga di kalil moiyoqniy. Mamaul kumbra di gisanj qotei qa louo bul. ⁶ Tamo nanji kumbra deqaji yeqnu qaji nanji mondonj Qotei na awai uge enjrsim nanji qa minjinj oqetqas. Tamo nanji di Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo. ⁷ O ijo was, nami ningi dego tamo deqaji nanji koba na laqnsibqa kumbra di yoqneb.

⁸ Ariya bini ningi kumbra kalil di uratekritiy. Njirinj ti minjinj ti are uge ti yomu anjam ti anjam jiga ti di kalil uratekritiy. ⁹ Ningi nunjo areqalo namij aqa kumbra uge kalil qoreiyeb deqa ningi olo nunjo Kristen was nanji gisanj anjam minjroqnaib. ¹⁰ Ningi so bunujq di unub. Qotei a segi na nunjo so bunuj di gereiyetngej. Osiqa a na gaigai ningi powo bole engeqnu. A na ningi a bul sqa marsiqa nunjo so bunuj di gereiyetngej. ¹¹ Iga so bunujq di unum deqa iga kalil kerekere unum. Deqa iga endegsi marqasai, “E Grik qaji” o “E Juda qaji” o “E muluj aiyu qaji” o “E muluj aiyosai qaji” o “E yauj tamo” o “E yambanj tamo” o “E kanjal tamo” o “E kanjal tamo sai.” Iga degsi marqasai. Di kiyaga? Kristus a gago kalil qa Tamo Koba. A segi qujai na iga keretgejunu.

Ningi nunjo Kristen was nanji qa duloqniy

¹² Qotei a ningi aqa segi qa marsiqa giltngoj deqa a na ningi tulanj qalaqalaingeqnu. Deqa ningi kumbra endegyoqniy. Ningi nunjo Kristen was nanji qa duloqnsib kumbra bole bole enjroqniy. Osib ningi nunjo segi nam aguuq atoqnsib tamo nanji lawo na gereinjroqniy. Tamo qudei na ningi une bei engibqa ningi kamba olo nanji qa urur minjinj oqaiq. ¹³ Kristen tamo bei na ningi gulbe engimqa ungun gulbe di qoboiyosib aqa une kobotetiy. Ningi degiy. Di kiyaga? Tamo Koba a na nunjo une kobotetngej deqa. ¹⁴ Ningi qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra na kumbra kalil tulanj bunjreanu. Deqa ningi kalil koba na areqalo qujaitosib nunjo Kristen was nanji qalaqalainjroqniy. ¹⁵ Kristus a na iga lawo kumbra egeqnu deqa kumbra dena nunjo are miligi taqatesoqneme. Qotei na ningi metngej deqa ningi jejamu qujai bul sosib Qotei binjoqniy. ¹⁶ Osib ningi Kristus aqa anjam nunjo are miligiq di singilatib soqnem. Soqnim ningi na nunjo Kristen was nanji areqalo bole ti powo ti osornjroqniy. Ningi nunjo are miligiq di Qotei binjoqnsib a qa louoqniy. Lou qudei nengrenq di unu qaji dena ti lou qudei Qotei aqa Mondor na nunjo are miligiq di tigelteqnu qaji dena ti ningi Qotei qa louoqniy. ¹⁷ Nunjo anjam maro na ti nunjo wau na ti nunjo kumbra kalil na ti ningi Tamo Koba Yesus aqa nam soqtoqniy. Osib ningi aqa nam na Abu Qotei binjoqniy.

Pol a tamo ti unja ti angro ti nanji anjam minjrej

¹⁸ O ungasari, ningi nunjo tamo nanjo sorgomq di soqniy. Ningi degyqab di Tamo Koba a ningi qa tulanj areboleboleiyqas. ¹⁹ O tamo, ningi nunjo njanj nanji tulanj qalaqalainjroqniy. Ningi nanjo are ugetetnjraib.

²⁰ O angro, ningi gaigai nunjo ai abu nanjo anjam dauryoqniy. Ningi degyqab di Tamo Koba a ningi qa tulanj areboleboleiyqas. ²¹ O abu, ningi na nunjo angro nanjo are ugetetnjraib. Ningi nanjo are ugetetnjraqab di nanji are gulbeinjqas. Osim nanji wau bole yqajqa asginjqas.

Pol a kanjal tamo nanjo wau qa gate nanji ti anjam minjrej

²² O kangal tamo, ningi gaigai nungo wau qa gate nango anjam dauryoqniy. Ningi gisarj na nango namdamuq di laja wau bole yobulaib. Ningi Tamo Koba a qa ulaosib gaigai are bole na nungo wau qa gate nangi qa wau bole yoqniy. ²³ Wau kalil ningi nangi qa yeqnub qaji di ningi singila na yoqniy. Ningi mandam tamo nangi qa wauosaieqnu. Ningi Tamo Koba a qa waueqnu. ²⁴ Ningi qalie, mondonj Tamo Koba a na ningi awai boledamu engwas. Awai di a nami aqa segi tamo ungasari nangi enjrqa marej. Ningi are qaliy. Ningi Tamo Koba Kristus aqa kangal tamo unub. A segi nungo Wau qa Gate. ²⁵ Tamo ungasari une ateqnub qaji nangi Qotei na kamba awai uge enjrqa. Aqa namgalaq di tamo ungasari kalil nangi kerekere unub deqa a kumbra qujai na nangi peginjraqas.

4

¹ O wau qa gate, ningi nungo kangal tamo nangi kumbra bole enjroqniy. Ningi qalie, nungo Gate dego unu. Agi a laj qureq di unu.

Ningi gaigai singila na Qotei pailyoqniy

² Ariya ijo was, ningi gaigai singila na Qotei pailyoqniy. Ningi aqarataib. Ningi pailyoqnsib areqalo bole ti sosib Qotei binjoqniy. ³ Ningi iga qa dego Qotei pailyoqniy. Ningi endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa wau qujai nangi ti gam waqtetnjroqnimqa nangi medabu waqtqnsib Kristus aqa anjam nami uliesoqnej qaji di mare mare laqnaqab.” O ijo was ningi quiy. Jeu tamo nangi Kristus aqa anjam di dauryqa asginjreanu deqa nangi e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ⁴ Deqa ningi e qa endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na Pol aqa medabu singilatetimqa a ino areqalo dauryoqnsim Kristus aqa anjam gegerere palontoqnaqas.”

⁵ O ijo was, ningi areqalo bole dauryoqnsib tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nango ambleq di kumbra bole bole yoqniy. Bati soqnim ningi Kristus aqa kumbra nangi osornjroqniy. ⁶ Ningi tamo ungasari nango are boletetnjrqa oqnsib anjam bole segi gaigai minjroqniy. Tamo qudei na ningi anjam bei nenemngibqa ningi kamba anjam kiyersib minjrqa oqnsib gegerere are qaloqnsib minjroqniy.

Pol a Tikikus Onesimus wo qarinyonum nangi Kolosi Kristen nangoq gileb

⁷ E na Tikikus qarinyonum nangoq bqa. A ijo wau kalil qa ningi saingwas. Tikikus a gago wau qujai. A gago Kristen was bole. A Tamo Koba aqa wau tamo bolequja. ⁸ E na a qarinyonum nangoq bqa. Iga kiyersim unum di a na ningi saingim qnsib dena nungo are singilatqab. ⁹ E na Onesimus dego qarinyonum a Tikikus ombla nungoq bonub. A dego gago Kristen was bole. A nungo lej qujai. Nangi aiyel nungoq bosib gago kumbra kalil qa ningi saingwab.

Pol na Kolosi Kristen nangi kaiyeinjrej

¹⁰ Aqo Aristarkus wo ombla tonto talq endi waigeb unum. Aristarkus a na ningi kaiyeingwo. Mak a Barnabas aqa gagai. A dego ningi kaiyeingwo. Mak a nungoq bo degamqa ningi a osib gegerereiyiy. Agi e nami a qa anjam nengrenyosim nungoq qarinyem. ¹¹ Jastus a dego ningi kaiyeingwo. Aqa nam bei Yesus. A Tamo Koba Yesus aqa wa. Nangi qalub Juda tamo. Juda tamo qudei nangi e ombla Qotei aqa wau ojosaieqnu. Nangi segi qalub e ombla Qotei aqa wau ojeqnu. Qotei na aqa segi tamo ungasari nangi taqatnjrsim nango Mandor Koba sqas anjam di nangi segi qalub e aqaryaiboqnsib mare mare laqnu. Juda tamo bei na degyosaieqnu.

¹² Epafra a dego ningi kaiyeingwo. A nungo lej qujai. A Kristus Yesus aqa wau tamo. A gaigai singila na ningi qa endegsi pailyeqnu, “O Qotei, ni na Kolosi Kristen nangi aqaryainjrimqa nangi singila na tigelqnsib ino kumbra bole kalil keretoqnsib ino areqalo gegerere qalieqab.” Epafra a ningi qa degsi pailyeqnu. ¹³ O ijo was, e ningi endegsi merngwai. Epafra a gaigai ningi qa are qaloqnsiq deqa a wau koba yeqnu. A ningi qa ti Laodisia Kristen nangi qa ti Hierapolis Kristen nangi qa ti are qaloqnsiq deqa wau koba yeqnu. ¹⁴ Ariya Luk a dego ningi kaiyeingwo. A yu qangra tamo. Iga a tulanj qalaqalaiyeqnu. Demas a dego ningi kaiyeingwo.

¹⁵ O was ningi ijo kaiye anjam endi osib Laodisia Kristen nanngi dego minjriy. Osib Kristen tamo unngasari Nimfa aqa talq di korooqnsib loueqnub qaji nanngi a ti ijo kaiye anjam endi osib nanngi minjriy. ¹⁶ Ningi ijo anjam kalil e nengrenyonum qaji endi sisiyosib koboamqa qarinyib Laodisia Kristen nanngoq gilimqa nanngi dego sisiyqab. E anjam bei dego nami nengrenyosim Laodisia Kristen nanngoq qarinyem. Ijo anjam di nanngi na kamba olo nunngoq qarinyib ningi sisiyoiy. ¹⁷ Ariya ningi na Arkipus endegsib minjiy, “Qotei a ni wau emej deqa wau di ni na geregere taqatosim wauoqne.”

¹⁸ E Pol. Ijo anjam bosiq endi koboqo. Deqa e ijo segi barj na kaiye anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum. E tonto talq endi unum deqa ningi e uratbaib. Ningi e qa are qaloqnsib soqniy. O ijo was, Qotei a ningi qa are boleiyeme. Bole.

1 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nengrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nungoq qarinyonum. Ningi Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel beternjrejunub.

Qotei a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Tesalonaika Kristen nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilateb

² Iga gaigai ningi kalil qa pailyoqnsim Qotei binিয়েqnum. ³ Ningi Yesus qa nunngo areqalo singilateqnum deqa ningi kumbra bole bole yeqnum. Osib ningi qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsib wau bole ojeqnum. Mondor gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo bqas. Ningi a qa tariñoqnsib singila na tigelejunub. Iga nunngo kumbra deqa are qaloqnsim gago Abu Qotei binিয়েqnum. ⁴ O ijo was kalil, Qotei a ningi aqa segi qa marsiq giltņgej deqa a na ningi tulan qalaqalaingeqnu. Di iga qalieonum.

⁵ Iga nami Yesus aqa anjam bole nunngoq osi bem. Iga laņa anjam maro na osi bosai. Iga singila ti Mondor Bole ti areqalo bole ti dena osi bem. Ningi qalie, iga nunngo ambleq di sosim kumbra boledamu yoqnsim ningi aqaryaingeqnem.

⁶ Ningi Qotei aqa anjam ojesoqneb deqa gulbe gargekoba nunngoq di brantoqnej. Bati deqa ningi gago kumbra ti Tamo Koba aqa kumbra ti dauryoqneb. Ningi uratosaiqneb. Mondor Bole na nunngo areqalo tigeltetņgoqnej deqa ningi tulan areboleboleingeqnej. ⁷⁻⁸ Ningi Tamo Koba aqa anjam palonteqnab anjam di giloqnsiq Masedonia sawa ti Akaia sawa ti dia brantoqnej. Deqa sawa dia tamo ungasari kalil Yesus qa nanngo areqalo singilateqnum qaji nanngi nunngo kumbra qa quoqnsib dauryeqnum. Sawa dia segi sai. Sawa sawa kalilq di dego ningi Qotei qa nunngo areqalo singilateb deqa saoqnsib laq nab tamo ungasari nanngi quekriteqnum. Deqa unqum, iga aitentosisim nunngo kumbra deqa olo mare mare laqasai. ⁹ Iga nami nunngo ambleq di sonamqa bati deqa ningi gago anjam dauryoqneb. Nunngo kumbra deqa sawa sawa kalilq di tamo ungasari nanngi saoqnsib laqnum. Ningi are bulyosib gisan qotei nanngi torei uratņrsib Qotei bole agi ģambile gaigai unu qaji a areiyosib waueteqnum. ¹⁰ Osib ningi Qotei aqa Ħiri a laņ qureq na bqajqa deqa tariñoqnsib unub. Nunngo kumbra deqa dego sawa sawa kalilq di nanngi saoqnsib laqnum. Qotei aqa Ħiri di agi Yesus. A moinaqa Qotei na olo subq na tigeltēj. A na iga padalo sawaq na eleņej deqa mondor Qotei aqa minņij oqwa bati boqnmqa iga aqa minņij di turqasai. Iga so bole gaigai sqom.

2

Pol a Tesalonaika Kristen nanngo ambleq di wau bole yoqnej

¹ O ijo was ningi segi qalie, iga nami nunngoq bosim nunngo ambleq di wauoqnem gago wau di laņa ulonņosai. ² Ningi qalie, iga nunngoq bosaisosimqa iga Filipai qureq di Qotei aqa wau ojeqnam jeu tamo nanngi na iga jaqatiņ egoqnsib ugeugeigoqneb. Bunuqna iga nunngo qureq bonamqa dia dego jeu tamo nanngi na iga ugeugeigoqneb. Gago Qotei na gago are singilatetņej deqa iga jeu tamo nanngi qa ulaosai. Iga singila na tigeloqnsim Qotei aqa anjam bole ningi merņgoqnem. ³ Bati deqa iga ningi endegsi merņgoqnem, “Ningī Yesus qa nunngo areqalo singilatiy.” Iga anjam uge bei ningi merņgosaiqnem. Iga nunngo ambleq di sosim kumbra jiga ti gisan kumbra ti yosaiqnem. ⁴ Qotei a segi gago kumbra tenemtoqnsiq une bei unosaiqnej deqa a na iga wau egsiqa mergej, “Ningī ijo anjam bole mare mare laqniy.” O ijo was, mandam tamo nanngi gago wau qa arearetņroqņajqa iga deqa are qalosaiqnem. Iga endegsi are qaloqnem, “Qotei a segi gago are miligi peleiyoqnsim gago wau qa arearetoqņas.” ⁵ Ningi qalie, iga walawala anjam bei ningi merņgosaiqnem. Osim nunngo inņi inņi qa maulgonaq laņa gisan na anjam palontosaiqnem. Qotei a segi gago kumbra qa qalie. ⁶ Iga wauoqnem di ningi na kiyo tamo qudei na kiyo gago ģam soqtetņwajqa deqa wauoqnem e? Sai.

Iga deqa wauosaiqnem. ⁷ Bole, iga Kristus aqa wau tamo bole unum deqa iga ningi endegsi merngwa kere, “Ningi silali ingi ingi qa aqaryaigoqniy.” Ariya iga degyosai. Iga nungo ambleq di angro kinilala bul lawo na soqnem. Ai nanngi na nanngo angro mom nanngi munqum anainjreqnub dego kere iga nungo ai bul sosim ningi gereingqnem. ⁸ Osim iga ningi tulan qalaqalaingqnem. Deqa iga nungo silali ingi ingi yaingwajqa are qalosaiqnem. Iga Qotei aqa anjam bole ningi merngwajqa deqa are qaloqnem. Di segi sai. Iga gago segi nambile dego uratosim ningi aqaryaingwajqa are qaloqnem. Di kiyaaqa? Ningi gago Kristen was bole unub deqa.

⁹ O was ningi qalie, iga ningi koba na sosimqa Qotei aqa anjam bole merngoqnem bati deqa iga waukobaoqnem. Iga ningi gulbe engwa uratosim deqa gago segi ban na qanam ti qolo ti tulan singila na wauoqnem. Osim dena gago segi ingi ingi awaiyoqnsim uyoqnem. Ningi iga silali qa aqaryaigwajqa deqa merngosaiqnem.

¹⁰ Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateqnu qaji iga na kumbra bole bole osorngqnem. Iga kumbra uge bei osorngosaiqnem. Iga Qotei aqa namgalaq di kumbra bole tintin nungo ambleq di yoqnem. Di ningi qalie. Qotei a dego qalie. ¹¹ Abu nanngi na nanngo angro nanngi tingitnjroqnsib dalnjreqnub dego kere iga ningi tingitngqnsim dalngqnem. ¹² Iga ningi degngqnem. Di kiyaaqa? Ningi kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di yoqnsib walweloqnaqqa deqa. Qotei agi a na ningi endegsi metngej, “Ningi ijoq babqa e nungo Mandor Koba sosiy ningi taqatngitqa ningi lan qureq di so bole gaigai sqab.”

Tesalonaika Kristen nanngi gulbe qoboioqneb

¹³ Iga Qotei aqa anjam ningi merngeqnam ningi quoqnsib endegsib are qalosaiqneb, “Anjam di mandam tamo nanngo anjam.” Sai. Ningi are qaloqneb, “Bole, anjam di Qotei aqa anjam tintin.” Deqa bini Qotei aqa anjam di nungo are miligiq di singila na waeqnu. Di kiyaaqa? Ningi Yesus qa nungo areqalo singilateb deqa. Utru deqa iga gaigai Qotei binieqnum. ¹⁴ O ijo was, tamo ungasari Judia sawaq di Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo qa loueqnub qaji nanngo kumbra agi ningi dauryeqnub. Tamo ungasari nanngi di Juda nanngi na gulbe koba enjroqneb dego kere nungo segi lej qujai nanngi na ningi gulbe koba engeqnu. ¹⁵ Juda nanngi na Tamo Koba Yesus qalsib moiyoqneb. Nanngi nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi dego nunoqnsib moiyoqneb. Osib iga dego wigonab iga nungo qure uratosim jaraiyem. Juda nanngi di kumbra Qotei a tulan areareteqnu qaji di gotranjoqnsib tamo ungasari kalil nanngi jeutnjreqnub. ¹⁶ Osib iga na sawa bei bei qaji nanngi Qotei aqa anjam minjrqa yeqnam gam getentetgeqnu. Qotei na sawa bei bei qaji nanngi elenaim deqa Juda nanngi na gam getentetgeqnu. Deqa nanngi bati gaigai nanngo segi une tumbol ateqnub. Nanngi kumbra degyeqnu deqa Qotei aqa minjin bosiq nanngoq di unu.

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi olo unjrqaqqa are koba qaleqnu

¹⁷ O ijo was, Juda nanngi na iga wigeq deqa iga ningi uratngosim bati truquyala sawa beiq di soqnem. Deqa iga nungo ulatamu unosaieqnum. Ningi gago are miligiq di unub deqa iga ningi ti sobulejunum. Deqa iga nungoq olo bosim nungwajqa gam nameqnum. Iga ningi olo nungwajqa are koba qaleqnum. ¹⁸ Od, iga nungoq olo bqajqa are unu. E Pol e segi bati gargekoba nungoq olo bqajqa yeqnam Satan na iga gam getentetgoqnej. ¹⁹ Mondoq gago Tamo Koba Yesus a lan qureq na bamqa bati deqa iga ningi qa are singilatosim Yesus aqa namgalaq di tulan areboleboleigwas. Yim Yesus na mergwas, “Ningi ijo wau tamo bole.” O ijo was, bati deqa iga ningi qa tulan areboleboleigwas. ²⁰ Od, bini dego iga ningi qa tulan areboleboleigqnu. Ningi na gago are tulan boletetgeqnu.

3

Pol a Timoti qarinyonaq Tesalonaika Kristen nanngoq gilej

¹ Iga ningi qa are kobaigoqnej. Deqa iga are qalem, “Unqum, iga olo tarijqqa keresai. Aqo Sailas wo Atens qureq endi sqom.” ² Iga degsi are qalsimqa Timoti qarinyonam

nunqoq gilej. Timoti a gago Kristen was bole. A Qotei aqa wau tamo. A Kristus aqa anjam bole maro qaji tamo. A ningi aqaryaingosim nunqo areqalo Yesus qa singilateqnuub qaji di olo singilateqngwajqa deqa osim qarinyonam nunqoq gilej. ³ Gulbe ti jaqatin ti ningi eqnub qaji dena nunqo areqalo ugetetngaim deqa marsim Timoti qarinyonam nunqoq gilej. Ningi qalie, Qotei a nami ningi ti iga ti gulbe oqajqa marsiq giltgej. ⁴ Agi iga ningi koba na sosimqa endegsi merngoqnem, “Gulbe gargekoba gagoq boqnqas.” Merngeqnam gulbe agi gagoq di brantoqnej. Di ningi qalie. ⁵ Utru deqa e tarijqqa keresai. Ningi nunqo areqalo Yesus qa bole singilateqnuub kiyo sai kiyo di e qalieqajqa deqa Timoti qarinyonam nunqoq gilej. E endegsi are qalem, walawalaiyo tamo Satan na ningi uneq waingonaqa ningi gago wau laja ulontosib nunqo areqalo Yesus qa singilato qaji di urateb kiyo? Degsi are qalsim are kobaiboqnej.

Timoti a olo bosiqqa Pol minjej, “Tesalonaika Kristen nanqo so bolequja”

⁶ Ariya Timoti a nunqoq gilsiqqa olo uratngisqqa aqo Sailas wo gagoq di brantosiqqa anjam bolequja endegsi mergej, “Tesalonaika Kristen nanqi Yesus qa nanqo areqalo singilateqnsib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnuub. Osib gaigai ningi qa are boleinqreqnu. Ningi nanqi unjrqaqqa are koba unu dego kere nanqi kamba ningi nunqowajqa are koba unu.” ⁷ O ijo was, ningi Yesus qa degsib nunqo areqalo singilateqnuub anjam di Timoti a bosiqqa aqo Sailas wo saigonaqa anjam dena gago gulbe kalil qa olo are singilateqnej. ⁸ Deqa iga qalieonum, ningi singila na Tamo Koba aqa ñam ojejunub. Iga di qalieosim deqa bini iga so bole unum. ⁹ Iga ningi qa are qaloqnsim deqa iga gago Qotei aqa ñamgalaq di tulan areboleboleiqeqnu. Gago arebolebole di tulan kobaquja. Qotei na arebolebole di iga egej deqa iga a binjyeqnum. ¹⁰ Iga qanam ti qolo ti endegsim Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na odgimqa iga Tesalonaika Kristen nanqoq gilsim unjrqom. Unjrsim nanqo areqalo Yesus qa singilateqnuub qaji di truquinjrinqom iga na olo singilateqnrqom.” Iga degsim Qotei pailyeqnum.

Pol a olo Tesalonaika Kristen nanqoq gilqajqa are qaleqnu

¹¹ Gago are koba endegsi unu. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Yesus wo nanqi aiyel na gam waqtetgibqa iga nunqoq olo gilqom. ¹² Gago areqalo bei dego agiende. Tamo Koba a na ningi aqaryainqimqa qalaqalaiyo kumbra nunqoq di tulan kobaeme. Amqa ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsibqa tamo ungasari kalil nanqi dego tulan qalaqalainjroqniy. Agi iga na ningi tulan qalaqalaingeqnum dego kere. ¹³ Kumbra dena Qotei a nunqo are miligi singilateqngimqa ningi aqa segi kumbra bole dauryoqnsib tamo ungasari tulan bolequja brantosib gago Abu Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji soqniy. Soqnib mondon gago Tamo Koba Yesus na Qotei aqa segi tamo ungasari kalil nanqi lan qureq dena joqsim bqas. Bole.

4

Ningi sambala kumbra kalil torei uratiy

¹ O ijo was, kumbra bole kalil Qotei a tulan areareteqnu qaji di iga na nami ningi osorngoqnem. Kumbra di agi ningi dauryeqnuub. Ariya bini iga nunqo are miligi singilateqngosim Tamo Koba Yesus aqa ñam na endegsi merngwom, “Ningi kumbra bole di olo torei singilatosib yoqniy.”

² Anjam kalil iga nami Tamo Koba Yesus aqa ñam na ningi merngoqnem qaji di ningi segi qalie. ³ Anjam agiende. Qotei aqa areqalo agi ubtosiy marqai. Ningi aqa segi kumbra boleq di sosib sambala kumbra kalil torei uratiy. ⁴ Osib ningi nunqo segi so geregere taqatiy. Ningi degyqab di ningi Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib ñam bole oqab. ⁵ Yimqa nunqo areqalo uge uge na ningi titngosim sambala kumbraq di breingwasai. Ningi qalie, tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanqi sambala kumbra dauryoqnsib unub. ⁶ Ariya ningi kumbra di uratiy. Ningi na nunqo Kristen was nanqi kumbra uge bei osornjraib. Osib nanqi gisanjrsib nanqo ñauñ ugetnjraib. Tamo Koba a na tamo ungasari kumbra uge deqaji yeqnuub qaji nanqi awai uge enjrqaq. Iga nami ningi singila

na degsi merngoqnem. ⁷ Qotei na iga kumbra jigat yqajqa metgosai. Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa metgej. ⁸ Deqa tamo bei a gago anjam endi gotranjyqas di a kumbra tulanj ugedamu yqo. A tamo nanjo anjam gotranjyosai. A Qotei aqa anjam gotranjyqo. Qotei agi a na aqa Mondor Bole ninji engeqnu.

Ninji qalaqalaiyo kumbra torei singilatosib yoqniy

⁹ Ninji nunjo Kristen was nanji qalaqalainjreqnub deqa e olo anjam bei totoryosiy nengrenjyqasai. Qalaqalaiyo kumbra di Qotei na osorngekritej. ¹⁰ Agi ninji na Masedonia Kristen kalil nanji tulanj qalaqalainjreqnub. Ariya ijo was, iga nunjo are singilatetngimqa ninji qalaqalaiyo kumbra di olo torei singilatosib yoqniy. ¹¹ Osib lawo na sosib nunjo segi ingi ingi taqatosib nunjo segi banj na wauoqniy. Anjam di iga nami ninji merngoqnem. ¹² Ninji degsib wauoqniyqa ninji ingi bei qa truquingwasai. Deqa tamo ungasari Yesus qaliesai qaji nanji nunjo kumbra di unsib tulanj areboleboleinjyqas.

Yesus a olo bosim tamo ungasari moreno qaji ti nambile unub qaji ti nanji koba na sqab

¹³ Ariya ijo was, tamo ungasari nami moreneb qaji nanji mondonj kumbra kiye turqab di ninji qalieqajqa deqa merngwom. Yim ninji nanji qa are gulbeingwasai. Tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanji subq na tigelo bati qa tarijosaieqnu. Deqa nanjo was bei a moiqa di nanji tulanj are gulbeinjyqas. Ariya ninji degsib are gulbeingwasai. ¹⁴ Yesus a moisiqa olo subq na tigelej anjam di ninji iga ti gago areqaloq di singilatejunum. Deqa iga qalieonum, mondonj Qotei a tamo ungasari kalil Yesus ombla sosib moreneb qaji nanji subq na tigeltjrimqa nanji Yesus beteryosib koba na lanj qureq na mandamq aiqab.

¹⁵ Iga Tamo Koba aqa anjam ninji endegsi merngwom. Mondonj Tamo Koba a mandamq ayoqnimqa iga nambile unum qaji iga na tamo ungasari nami moreneb qaji nanji bunjrsim namo oqsim Yesus itqasai. ¹⁶ Qotei a anjam singila na marimqa lanj angro matu a lelenoqnimqa Qotei a gul anjamqas. Yimqa Tamo Koba Kristus a lanj qure uratosim mandamq ayoqnimqa tamo ungasari nami Kristus qa nanjo areqalo singilatosib moreneb qaji nanji namo subq na tigelqab. ¹⁷ Tigelabqa bati deqa iga nambile unum qaji iga ti nanji ti turosib koba na lanjbiq na oqsim Tamo Koba a itqom. Osim a ti gaigai sqom. ¹⁸ Deqa ninji anjam di Qotei aqa tamo ungasari nanji minjroqnsibqa dena nanjo are singilatetnjroqniy.

5

Yesus a bqajqa bati tamo bei a qaliesai

¹⁻² O ijo was, Tamo Koba Yesus a bati gembu bqas di tamo bei a qaliesai. A bqajqa bati di bajinj tamo bul brantqas. Bajinj tamo nanji qolo beqnub dego kere Yesus bqajqa bati di lumu brantosim tamo ungasari nanji pruptnjyqas. Ninji di qalie deqa iga olo anjam bei totoryosim nengrenjyqasai. ³ Yesus a bosaisoqnimqa tamo ungasari gargekoba nanji endegsib maroqniqab, "Iga so bole unum. Iga ingi bei qa ulaqasai." Degsib maroqniyqa gulbe kobaquja nanjoq di brantoqujatqas. Unja angtrotqa osiq jaqatinj eqnu dego kere. Gulbe di nanji britosib jaraiqa keresai. ⁴ Ariya ijo was, ninji ambruq di sosai deqa Yesus bqajqa bati di bajinj tamo bul bqas dena ninji pruptngwasai. ⁵ Ninji kalil pulonj aqa angro. Ninji suwanj aqa angro. Iga qolo qaji tamo sai. Iga ambru qaji tamo sai. ⁶ Deqa iga nerenjo ani tamo nanji bul sqasai. Iga nam atoqnsim areqalo bole ti sqom. ⁷ Iga qalie, tamo nanji nerenjreqnub qaji nanji qolo nerenjreqnub. Tamo nanji ya uge uyoqnsib nanarieqnu qaji nanji qolo ya uyeqnu. ⁸ Ariya iga suwanj qaji tamo unum deqa iga areqalo bole ti sosim Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim qalaqalaiyo kumbra yoqniqom. Gago kumbra di iga qoto qa gara jugo bul jigsim tigelesqom. Osim Qotei na iga padalo sawaq na elenqajqa deqa tarijoqniqom. Gago kumbra di iga qoto qa gate tatal bul atsim tigelesosim nam atoqniqom. ⁹ Qotei na iga aqa minjinj turqajqa giltgosai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na iga elenqajqa deqa giltgej. ¹⁰ Yesus a iga qa moiyej deqa iga mandamq endi sqom kiyo iga moiqom kiyo di unqum. Iga Yesus a koba na nambile gaigai sqom. ¹¹ Deqa ninji segi segi

na Qotei aqa tamo ungasari nanngi anjam bole minjroqnsib dena nanngi singilatnjroqniy. Agi bini ninngi degyeqnu.

Ninngi kumbra bole bole yoqniy

¹² Ariya ijo was, iga na ninngi endegsi merngwom. Ninngi nunngo Kristen gate nango sorgomq di soqniy. Tamo Koba a na nanngi gate atelenej deqa nanngi ninngi aqaryaingwajqa waueqnu. Wauoqnsib Qotei aqa anjam ninngi merngoqnsib nunngo kumbra tingitetngeqnu. ¹³ Nanngi wau di yeqnu deqa ninngi nanngi qa are boleingonim nanngi qalaqalainjroqniy. Osib ninngi nunngo Kristen was kalil nanngi koba na are qujaitosib soqniy.

¹⁴ O ijo was, iga nunngo are tigeltetngimqa ninngi kumbra endegyiy. Ninngi na tamo ungasari wauqajqa asginjreanu qaji nanngi tingitnjroqniy. Osib tamo ungasari are gulbeinjreanu qaji nanngi singilatnjroqniy. Tamo singila saiqoji unub qaji nanngi dego aqaryainjroqniy. Osib tamo kalil nanngi lawo na gereinjroqniy.

¹⁵ Tamo qudei nanngi ninngi kumbra uge engibqa ninngi na kamba olo kumbra uge enjraib. Ninngi na gaigai nunngo Kristen was nanngi ti tamo ungasari kalil nanngi ti kumbra bole osornjroqniy.

¹⁶ Osib ninngi gaigai areboleboleingim soqniy. ¹⁷ Sosib gaigai pailyoqniy. ¹⁸ Kumbra kiye nunngoq di brantqim, di ungun, ninngi olo Qotei binjyoqnsib minjoqniy, “Ni keretonum.” Qotei aqa areqalo agiende. Ninngi Kristus Yesus beteryesosib degyoqniy.

¹⁹ Qotei aqa Mondor na ninngi wau bei yqajqa are tigeltetngimqa ninngi olo getentaib. Ninngi wau di yiy. ²⁰ Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi na anjam merngoqnsibqa ninngi nanngi qa olo are ugeingaiq. ²¹ Anjam kalil ninngi queqnu qaji di ninngi gegerere tenemtoqnsib pegiyoyqniy. Osib kumbra kalil dego pegiyoyqnsib kumbra bole segi dauryoyqniy. ²² Osib kumbra uge kalil uratoqniy.

²³ Qotei a are lawo qa utru. A na ninngi torei aqa segi kumbra boleq di atqas. A nunngo mondor ti nunngo qunuy ti nunngo jejamu ti kalil taqatesoqnmqa ninngi so bole gaigai sqab. Deqa mondor gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo laj qureq na bamqa ninngi aqa njanjalaq di une saiqoji sqab. ²⁴ Qotei agi ninngi metngej qaji a na ninngi aqaryaingimqa inngi bole kalil di nunngoq di brantqas. Qotei a gisan tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu.

²⁵ O ijo was, ninngi iga qa Qotei pailyoqniy.

²⁶ Ninngi na nunngo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnjriy. Kumbra di agi Qotei aqa tamo ungasari nanngi yeqnu.

²⁷ E Tamo Koba aqa nam na ninngi endegsi merngwai. Ninngi na Qotei aqa tamo ungasari kalil nanngi koroinjsib ijo anjam nengrenyonum qaji endi sisiyabqa nanngi quqwab.

²⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninngi qa are boleiyeme. Bole.

2 TESALONAIKA

¹ Iga Pol na Sailas na Timoti na iga qalub anjam endi nengrenyosim ningi Tesalonaika qureq di loueqnub qaji nungoq qarinyonum. Ningi na gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel beternjrejunub.

² Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy.

Gulbe oqa bati qa Tesalonaika Kristen nanngi singila na tigelejunub

³ O ijo was, iga gaigai ningi qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. Iga kere degyeqnum. Di kiyaaqa? Nungo areqalo Yesus qa singilateqnub qaji di tulan kobaqujaeqnu deqa. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yeqnum. Nungo kumbra di dego tulan kobaqujaeqnu. ⁴ Iga qure qure kalilq di Qotei aqa tamo ungasari nanngi nungo kumbra deqa sainjroqnsim nungo ñam soqteqnum. Kumbra uge kalil jeu tamo nanngi na ningi engeqnum qaji deqa ti gulbe kalil nungoq di branteqnu qaji deqa ti iga na Qotei aqa tamo ungasari nanngi sainjrejqnum. Osim endegsi minjrejqnum, “Tesalonaika Kristen nanngi gulbe kalil qoboioqnsib Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub.”

Qotei a kumbra bole tintin na tamo ungasari nanngi peginjrejqnu

⁵ Gulbe kalil di nungoq di branteqnu deqa iga endegsi poigwo, Qotei a kumbra bole tintin na iga pegigeqnu. Ningi jaqatin eqnub di aqa utru agiende. Qotei a nungo jaqatin di unoqnsiq mernjeqnu, “Bole, ningi jaqatin di eqnub deqa e nungo Mandor Koba sosiy ningi taqatngwa kere.” ⁶ Mondonj Qotei a kumbra bole tintin endeqaji yqas. Jeu tamo agi ningi gulbe engeqnum qaji nanngi a na kamba gulbe enjrqas. ⁷ Tamo Koba Yesus aqa lan angro nanngi ti ñamyuwo ti lan qureq na mandamq aisib tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di brantqab. Brantib bati deqa Qotei na iga ti ningi ti aqaryaigosim gago gulbe kalil iga bini qoboieqnum qaji di kobotim iga aqaratqom. ⁸ Yesus a mandamq aisim tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngi ti tamo ungasari gago Tamo Koba Yesus aqa anjam bole dauryqa urateqnum qaji nanngi ti ñolawotnjrqas. ⁹ Osim nanngi awai ugedamu enjrqas. Nanngo awai uge agiende. Nanngi Tamo Koba a ombla sqasai. Nanngi aqa singila koba ti rian ti unqasai dego. Nanngi tulan isaq di sosibqa bati gaigai padalosib sqab. ¹⁰ Bati Qotei na nami atej qaji di brantimqa Yesus a bosim nanngi degsim ñolawotnjrqas. Ariya Qotei aqa segi tamo ungasari Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub qaji nanngi kalil a mandamq aiyonim unsibqa aqa ñam soqtosib a qa tulan areboleboleinjrim sqab. Ningi dego nanngi koba na areboleboleinjim sqab. Di kiyaaqa? Qotei aqa anjam iga nami merngoqnem qaji di ningi qusib nungo areqaloq di singilateb deqa.

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi qa pailyeqnu

¹¹ Deqa ijo was, iga bati gaigai ningi qa are qaloqnsim gago Qotei endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Tesalonaika Kristen nanngi aqaryainjroqnume. Yimqa kumbra kalil ni nami nanngi dauryqa metnjrem qaji di nanngi dauryoqnbqa ni unoqnsim tulan arearetmoqngas. O Abu, ni na nanngi singilatnjroqnumqa nanngi kumbra bole kalil dauryqajqa are koba soqnm dauryoqngab. Osib Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnsib aqa wau geregere ojoqngab.” O ijo was, iga degsim ningi qa Qotei pailyeqnum. ¹² Gago Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nanngi aiyel ningi qa are boleinjrejqnu. Deqa ningi gago Tamo Koba Yesus aqa ñam soqtoqniy. Yimqa a na kamba dego nungo ñam soqtetngonqngas.

2

Yesus a bosaisoqnmqa Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja a namoqna brantqas

¹ O ijo was kalil, mondonj gago Tamo Koba Yesus Kristus a lan qureq na boqnmqa ningi iga ti aqa singaq di koroqom. Iga deqa ningi anjam kiñala mernjim quiy. ² Tamo qudei nanngi mareqnum, “Tamo Koba a bqajqa bati brantqo koboqo.” Osib olo qudei

mareqñub, “Anjam di Qotei aqa Mondor na babtosiq iga mergwo.” Olo qudei mareqñub, “Anjam di Qotei aqa anjam bole.” Olo tamo qudei nanngi mareqñub, “Anjam di Pol aqa wau qujai nanngi ti nengrenyonab iga sisiyem.” O was, ningi nanngo anjam di qusib prugaib. ³ Nanngo anjam di gisanj. Nanngi gisanj kumbra dego yeqñub. Deqa ningi nanngi daurnjraib. Ningi quiy. Yesus bqajqa bati di lanja brantqasai. Bati di brantqa laqñimqa kumbra qudei namoqna endegsi bqas. Tamo gargekoba nanngi Qotei qoreiyeqñub sqab. Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja a dego boleq dqas. Boleq dosim mondonj a njamuwoq aisim padalougetqas. ⁴ Tamo kobaquja di a diqoqñsim aqa segi ñam soqtoqñsim gisanj qotei kalil nanngi tulanj burñjroqñqas. Osim a Qotei aqa atra tal koba miligiq gilsim di awoosim marqas, “E segi Qotei.” O ijo was, kumbra kalil di namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas.

⁵ E nunngo qureq di sosimqa tamo kobaquja deqa ningi saingonem. Ningi ijo anjam di olo are walngwo kiyo? ⁶ Tamo kobaquja di a bosaiunu. A bqajqa bati agi Qotei a nami atej unu. A namoqna baim deqa tamo bei na a bqajqa gam getentejunu. Gam getentetejunu qaji tamo di ningi qalie. Tamo kobaquja a bqajqa batiamqa Qotei na marim a brantqas. ⁷ Ningi qalie, tamo kobaquja di a Qotei aqa dal anjam gotranjo qaji tamo unu. A bini ulioqñsiq waueqñu. A uliesoqñimqa Qotei na gam getentejunu qaji tamo di taqal waiyim tamo kobaquja a boleq dqas. ⁸ A boleq dimqa bati deqa Tamo Koba Yesus a rianj koba ti bosim aqa me mondor medabuq na puyqas. Puyimqa jagwa koba dosim dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja di qalsim moiyoqñqas. O ijo was, Yesus aqa rianj dena tamo kobaquja di tulanj padaltougetqas. ⁹ Dal anjam gotranjo qaji tamo kobaquja di a Satan aqa singila ti bosim aqa gisanj kumbra na manja gargekoba tamo ungasari nanngi osornjroqñqas. ¹⁰ Osim aqa kumbra uge dena a na tamo ungasari padalo gam dauryeqñub qaji nanngi gisa gisanjroqñqas. Tamo ungasari nanngi di Qotei na elenqa oqñsiq aqa anjam bole minjreqnaqa nanngi deqa arearetnjrosaeqñu. ¹¹ Deqa Qotei na nanngo areqalo niñaqyetnrimqa nanngi aqa anjam bole dauryqa torei uratosib Satan aqa gisanj anjam dauryoqñqab. ¹² Deqa iga qalieonum, tamo ungasari kalil Qotei aqa anjam bole nanngo areqaloq di singilatosaieqñub qaji nanngi di Qotei na nrolawotnjsim awai ugedamu enjrqas. Di kiyaaq? Nanngi kumbra uge uge dauryqajqa areboleboleinjreqñu deqa.

Qotei na ningi elenqajqa marsiq giltñgej

¹³ Ariya ijo was kalil, Tamo Koba a na ningi tulanj qalaqalaingeqñu. Deqa iga bati gaigai ningi qa are qaloqñsim Qotei binjyeqñum. Tulanj nami Qotei na ningi elenqajqa marsiq giltñgej. A ningi giltñgwa osiq endegsi are qalej, “Ijo Mondor Bole na Tesalonaika Kristen nanngi singilatnrimqa nanngi ijo segi tamo ungasari bolequja sqab. Sosib ijo anjam bole nanngo areqaloq di singilatib kumbra dena e na nanngi elenqai.” O ijo was, utru deqa Qotei na ningi giltñgej. ¹⁴ Aqa are endegsi unu. Ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa rianj koba ti aqa singila ti unqab. Aqa are degsi sonaqa a na ningi metñgej. A Yesus aqa anjam bole iga mare mare laqñum qaji deqa are qalsiq ningi metñgej. ¹⁵ Deqa ijo was, ningi singila na tigeloqñsib Qotei aqa anjam kalil iga nami ningi merngoqñem qaji di dauryoqñiy. Anjam kalil iga nengrenjoqñem qaji di dego ningi dauryoqñiy.

¹⁶ Gago Tamo Koba Yesus Kristus wo gago Abu Qotei wo nanngi aiyel na iga tulanj qalaqalaigneñub. Qotei a gaigai iga singilatgoqñsiqa iga qa are boleiyeqñu. Mondonj a na iga torei boletgwas. Deqa bini iga a qa tarinjoqñsim unum. ¹⁷ O ijo was, Qotei a nunngo are singilatetngosim aqaryainjimqa ningi kumbra bole kalil geregere dauryosib wau bole bole yoqñiy.

3

Pol a Tesalonaika Kristen nanngi minjrej, “Ningi iga qa Qotei pailyoqñiy”

¹ Ariya ijo was, gago anjam qujai bei unu. Anjam agiende. Ningi iga qa Qotei pailyoqñiy. Yimqa a na iga aqaryainjimqa iga Tamo Koba aqa anjam geregere mare mare laqñom.

Laqnimqa aqa anjam di tulan kobaosim sawa sawa kalil keretoqnimqa tamo ungasari gargekoba nanngi quoqnsib aqa ñam soqtoqnqab. Nami aqa anjam di nunngo ambleq di dego tulan kobaej. ² Deqa ninngi iga qa Qotei pailyoqnsibqa a na iga aqaryaigosim tamo kumbra uge uge yeqnu qaji nanngo banq dena iga eleyqas. Ninngi qalie, tamo gargekoba nanngi Yesus qa nanngo areqalo singilatosaieqnu.

³ Ariya ninngi quiy. Tamo Koba a gisan tamo sai. Anjam kalil a mareqnu qaji di a bole dauryeqnu. Deqa a ninngi singilatngosim taqatngimqa Satan na ninngi ugeugeingwa keresai. ⁴ Iga Tamo Koba aqa ñam na qalieonum, anjam kalil iga nami ninngi merngoqnm qaji di ninngi dauryeqnu. Bunuqna dego ninngi dauryoqnsib sqab.

⁵ Gago are koba endegsi unu. Tamo Koba a na nunngo are prugtetngimqa ninngi Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra geregere qalieosib dauryoqniy. Osib singila na tigeloqnsib gulbe qoboioqniy. Agi Kristus a nami singila na tigeloqnsiq gulbe qoboioqnej dego kere.

Ninngi kalil wauoqniy

⁶ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na iga anjam bei ninngi endegsi merngwom. Kristen was qudei nanngi gago anjam iga nami ninngi merngoqnm qaji di dauryqa uratosib deqa nanngi wauqajqa asginjreqnu. Deqa ninngi na was nanngi di qoreinjrsib sasaloiy. Ninngi nanngi koba na saib. ⁷ Ninngi gago kumbra dauryoqnsib soqniy. Gago kumbra di ninngi qalie. Iga nami ninngi koba na sosimqa iga wauqajqa asgigosaiqnej. ⁸ Iga nunngo ingi uyo laña yaingosaioqnm. Iga gago segi ingi awaiyoqnsim uyoqnm. Iga ninngi gulbe engwa uratosim deqa iga qanam ti qolo ti waukobaoqnm. ⁹ Bole, iga Qotei aqa anjam maro tamo unum deqa iga nunngo silali ingi ingi laña yaingwa kere. Di iga uratoqnm. Iga endegsi are qaloqnm. Iga wauoqnsim gago segi ingi awaiyoqnsim uyoqnmqa gago kumbra di ninngi unoqnsib bole qa maroqnsib dauryoqnqab.

¹⁰ Ninngi qalie, iga ninngi koba na sosimqa endegsi merngoqnm, “Tamo a wauqasai di a ingi uyqasai dego.” ¹¹ Ariya iga anjam endegsi quem, “Nunngo ambleq di tamo qudei nanngi wauqajqa asginjreqnu. Nanngi laña sosibqa yomu anjam koba laña laña mareqnu.” ¹² Deqa iga Tamo Koba Yesus Kristus aqa ñam na tamo nanngi deqaji endegsi minjrqom, “Ninngi lawo na sosib wauoqnsib nunngo segi ingi awaiyoqnsib uyoqniy.”

¹³ O ijo was, ninngi kumbra bole yqajqa asgingaiq. ¹⁴ Kristen was qudei nanngi gago anjam iga nengrenyonum qaji endi uratibqa ninngi na nanngi taqal breinjrib isaq gileb. Yimqa nanngo kumbra uge deqa nanngi jemainjrqas. ¹⁵ Tamo nanngi di nunngo jeu tamo edegaib. Ninngi endegsib are qaloqniy, “Tamo nanngi di gago Kristen was. Deqa iga Qotei aqa anjam minjroqnsim nanngi olo tingitnjroqnm.” Ninngi deqsib are qaloqniy.

Pol a kaiye anjam nengrenyosiq Tesalonaika Kristen nanngoq qariñyej

¹⁶ Tamo Koba a are lawo qa utru. Deqa a na nunngo are latetngimqa ninngi gaigai are lawo soqniy. Tamo Koba a ninngi kalil koba na soqnebe.

¹⁷ E Pol. E ijo segi ban na kaiye anjam endi nengrenyosim nunngoq qariñyonum. E ijo anjam kobotqa laqnsimqa e degyeqnum. Di ijo kumbra.

¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus a ninngi kalil qa are boleyeme. Bole.

1 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanqi aiyel na e wau di ebeb. Qotei na iga elenje deqa iga Yesus a olo lan qureq na bam unqajqa deqa tariñoqnsim unum.

² O Timoti, e anjam endi nengrenyosim inoq qarinyonum. E nami Yesus aqa anjam bole ni mermonam qusimqa ino areqaloq di singilatam. Deqa ni ijo angro bole bulonum. Gago Abu Qotei wo gago Tamo Koba Kristus Yesus wo nanqi aiyel ni qa dulosib are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Iga gisan anjam kalil gotranjoqnom

³ E Masedonia sawaq gilqa osimqa ni endegsi mermem, “Ni Efesus qureq di soqne.” Ariya bini e anjam di pulutosiy ni mermqai, “Ni Efesus qureq di olo soqne.” O Timoti, qure dia tamo qudei nanqi Qotei aqa anjam marqa oqnsib gisan anjam bei ti turtoqnsib tamo ungasari nanqi minjreqnub. Deqa ni Efesus qureq di sosimqa tamo nanqi di singila na endegsi minjroqne, “Ningi gisan anjam di plaltoqnaib.” ⁴ O Timoti, gisan tamo nanqi di lanja sa anjam ti nanjo moma nanjo ñam qa ti anjam koba lanja lanja mareleñeqnub. Deqa ni na tamo nanqi di minjrimqa nanjo kumbra di uratqab. Nanjo anjam dena tamo ungasari nanjo areqalo tulan ugeugeiyetnjreqnu. Deqa tamo ungasari nanqi di Qotei qa nanjo areqalo singilatqa yeq nab gisan tamo nanjo anjam dena nanqi getentnjreqnu. Deqa ingi bole bole Qotei na iga egeqnu qaji di nanqi qalieqa keresai. ⁵ Gago wau agiende. Iga na tamo ungasari nanqi Yesus aqa anjam minjreqnam nanqi a qa nanjo areqalo singilatoqnsib endegsi poinjreqnu, “Bole, iga Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji unum.” Degsi poinjreqnaqa nanqi are bole ti sosib qalaqalaiyo kumbra dauryeqnub. ⁶ O Timoti, tamo qudei nanqi kumbra di urateqnub deqa nanqi tulan nanarioqnsibqa anjam lanja lanja mareleñeqnub. ⁷ Bole, nanqi Qotei aqa dal anjam plaltqajqa arearetnjreqnaqa mareqnub, “Anjam iga plalteqnum qaji endi anjam bole.” Ariya anjam nanqi plalteqnub qaji di aqa utru nanqi segi poinjrosaiqnu.

⁸ Iga qalieonum, Qotei aqa dal anjam a bolequja. Ariya iga dal anjam geregere daurqasai di dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. ⁹ Ni que. Qotei a tamo bole nanqi qa osiq dal anjam atosai. A dal anjam gotranjo qaji tamo nanqi qa osiq dal anjam atej. Nanjo kumbra uge agiende. Nanqi diqoqnsib Qotei qoreiyoqnsib une ateqnub. Osib Qotei aqa kumbra dauryqa uratoqnsib olo mandam qaji kumbra uge uge yeqnub. Nanqi nanjo ai abu ñumsib moiyoñjreqnub. Osib tamo qudei nanqi dego ñumeleneñeqnub. ¹⁰ Nanqi sambala kumbra yoqnsib laq nub. Nanqi unja wo ñerenqa uratoqnsib tamo bei bei wo ñerenqoqnsib sambala kumbra yeqnub. Nanqi tamo qudei bajinelenjoqnsib nanqi kangal tamo ateqnub. Nanqi gisan anjam koba maroqnsib olo puluoqnsib nanjo gisan anjam di singilateqnub. Osib kumbra uge uge gargekoba yeqnub. Nanjo kumbra de ti Qotei aqa anjam bole ti ombla jeu atoqnsib unub. ¹¹ Qotei na e qarinqbej deqa e aqa anjam bole di mare mare laqnum. Anjam di rian koba ti unu. Iga areboleboleigwajqa utru agi Qotei a segi.

Qotei a Pol qa dulej

¹² Gago Tamo Koba Kristus Yesus a na e singila ebsiqa marej, “Pol a ijo wau tamo bole sqas. A ijo wau uratqasai.” Osiqa e giltbosiqqa aqa wau ijo banq di atej. Deqa e a tulan biñiyeqnum. ¹³ Bole, nami e Yesus aqa ñam misilinyoqnsim a jeutoqnsim a qa anjam uge uge maroqnem. E nanari tamo sosim ijo areqalo Yesus qa singilatqa uratoqnem deqa e kumbra uge di yoqnem. Yeqnem bati di Qotei a e qa dulej. ¹⁴ Osiqa a e qa are tulan boleiyosiq ijo are tigeltetbej deqa bini e gago Tamo Koba Kristus Yesus qa ijo areqalo singilatoqnsim qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum.

¹⁵ Anjam bei agiende. Kristus Yesus a une tamo nanqi elenqa osiq deqa mandamq aiyej. Tamo kalil nanqi anjam di qusib marqab, “Bole.” O Timoti, e nami une gargekoba

yoqnem deqa e une tamo kalil nanġi tulaġ buġnġroqnem. ¹⁶ Yesus Kristus a une tamo nanġi qa tariġsokobaiyeqnu. Aqa kumbra di tamo unġasari kalil nanġi qalieqajqa deqa a matiq e qa dulej. Di kiyaaqa? Nanġi Yesus aqa kumbra di qalieosib a qa nanġo areqalo sinġilatosib ħambile gaigai sqajqa deqa. ¹⁷ Qotei a bati gaigai gago Mandor Koba sqas. A moiqa keresai. Iga a unqa keresai dego. A segi Qotei bole. Deqa iga aqa ñam soqtoqnsim a binġyoqnoqom. Bole.

Pol a Timoti minnej, “Ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotraġyoqne”

¹⁸ O ijo anġro Timoti, Kristen gate nanġi nami Qotei aqa medabu osib ni qa anġam babtosis wau emeb. E deqa are qalsimqa anġam endi inoq qarinyonum. Deqa ni sisiosim daurye. Kristen gate nanġo anġam babteb qaji dena ni sinġilatmoqnmqa ni qoto tamo bulosim kumbra uge kalil gotraġyoqne. ¹⁹ Gotraġyoqnsimqa ino areqalo Yesus qa bole sinġilatoqne. Osim qalieqam, ni Qotei aqa ħamgalaq di une saiqoji unum. O Timoti, tamo qudei nanġi nanġo uneq di tulaġ sougetejunub deqa nanġi Yesus aqa anġam bole qalieqa keresai. Qotei na nanġo kumbra tingitetnġrqa yeqnaq nanġi olo urateqnu. Nanġi Yesus qa nanġo areqalo sinġilatqa asġinġreqnaqa qobuġ a sargumq di paraeqnu dego kere nanġi areqalo uge uge dauryoqnsib laqnu. Kumbra dena nanġi tulaġ ugetnġrqa. ²⁰ Aġi Himeneus Aleksander wo nanġi aiyel kumbra uge deqaji yeqnu. Deqa e na nanġi aiyel Satan aqa baġq di atem. Di kiyaaqa? Nanġi aiyel endegsi poinġrqaqqa, “Bole, iga olo Qotei misilinġyqasai.”

2

Iga tamo unġasari kalil nanġi qa pailyoqnoqom

¹ O Timoti, e anġam kobaquja bei endegsi mermit ni qusim daurye. Ni na Kristen nanġi minġroqnmqa nanġi tamo unġasari kalil qa pailyoqnsib Qotei binġyoqnebe. ² Osib mandor kokba ti sawa taqato qaji tamo kalil nanġi qa ti dego Qotei pailyoqnebe. Yim nanġi na iga geregere taqatgesoqnbqa iga kalil lawo na sosim kumbra Qotei a areareteqnu qaji di dauryoqnoqom. ³ Pailyo deqaji Qotei aqa ħamgalaq di tulaġ boledamu. Qotei aġi iga eleġej qaji. ⁴ Qotei aqa are koba endegsi unu. A na tamo unġasari kalil nanġi eleġamqa nanġi aqa anġam bole poinġrim ojesqab. ⁵ Iga qalie, Qotei a segi qujai Qotei bole. Kristus Yesus a segi qujai iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqqa yeba waiyej unu. ⁶ Yesus a moiqaqqa bati kereonaqa a bosiqqa tamo unġasari kalil nanġi eleġqa marsiqqa aqa segi ħambile uratosiq moiyej. Aqa kumbra dena Qotei na iga endegsi osorgej, a na tamo unġasari kalil nanġi eleġqajqa are koba unu. ⁷ Qotei na e giltbej deqa e aqa anġam mare mare laqnum. E aqa anġam palontqajqa wau ti. E bole mermonum. E gisaġosai. E aqa anġam plaltoqnitqa sawa bei bei qaji nanġi poinġrim Yesus qa nanġo areqalo sinġilatqajqa deqa osiq e wau ebej.

⁸ Deqa ni na Kristen tamo qure qure kalilq di unub qaji nanġi minġroqnmqa nanġi minġiġ ti ħiriġ ti uratosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nanġo baġ soqtoqnsib pailyoqnebe.

Unġasari nanġi Qotei aqa anġam dauryosib wau bole bole yoqnoqab di nanġo wala bole

⁹ Ni na Kristen unġasari nanġi minġroqnmqa nanġi areqalo bole na gara jigoqnebe. Nanġi diqoqnsib nanġo gate baġga walatoqnaib. Osib kolilei na ti wala bole na ti nanġo jejamu maqtosib gara wala ti jigoqnaib. ¹⁰ Ni na unġasari nanġi minġroqnmqa nanġi Qotei aqa anġam dauryoqnsib wau bole bole yoqnebe. Di nanġo wala bole. ¹¹ Unġasari nanġi nanġo segi ñam aguq atoqnsib medabu getentoqnsib Qotei aqa anġam quoqnebe. ¹² Nanġi Qotei aqa anġam plaltaib. Osib tamo nanġo gate saib. E na nanġi saidnġronum. Nanġi medabu getentosib anġam segi quoqnebe. ¹³ Ni que. Qotei a Adam namoqna gereiyosiqqa bunuqna a Iv gereiyej. ¹⁴ Satan na Adam gisaġ anġam minġosai. A na Iv gisaġ anġam minġnaq qusiq dauryej. Osiq deqa a une atej. ¹⁵ Deqa ni na unġasari nanġi minġroqnmqa nanġi anġrotoqnsib anġro qa wauoqnebe. Nanġi wau di yoqnsib gaigai

Yesus qa nanngo areqalo singilatoqnebe. Osib qalaqalaiyo kumbra dauryosib Qotei aqa segi kumbra boleq di sosib nanngo segi jejamu taqatoqnebe. Yim deqa Qotei na nanngi eleŋqas.

3

Tamo bei a Kristen nanngo gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoqnem

¹ O Timoti, ijo anjam endi bole. Deqa ni que. Tamo bei a Kristen nanngo gate sqajqa are qalqas di kere. Di wau bolequja. ² Deqa ni unime. Tamo bei a Kristen nanngo gate sqa marsimqa a kumbra bole bole dauryoqnem. Yim tamo ungasari nanngi aqa jejamuq di une bei unqasai. Tamo di a unja aiyeltaiq. A unja qujai segi esoqnem. Osim aqa segi so geregere taqatosim areqalo bole ti soqnem. Tamo lanjaj nanngi aqa meq boqnbqa oqnsim geregereinjroqnem. A Qotei aqa anjam palontqajqa wau geregere poiym anjam palontoqnem. ³ A ya uge uyoqnsim nanarioqnaiq. A urur minjin oqim qotoqnaiq. A lawo na soqnem. A silali koba ti sqajqa are qaloqnaiq. ⁴ A na aqa unja ti aqa angro nanngi ti geregere taqatnjroqnebe. Yim aqa angro nanngi aqa anjam geregere quoqnsib dauryoqnebe. ⁵ A aqa segi unja ti aqa angro nanngi ti geregere taqatnjrqasai di a Kristen nanngi geregere taqatnjrqasai keresai dego. Deqa a Kristen nanngo gate sqa keresai. ⁶ Ni Kristen tamo bunuj a gate ataim. A gate sqas di a diqosim aqa segi ñam soqtim Qotei na nami Satan ñolawotej dego kere a ñolawotqas. ⁷ Deqa ni tamo bei a Kristen nanngo gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo ungasari Qotei qaliesai qaji nanngo ñamgalaq di ñam bole ti unu. A ñam bole ti sqasai di a gate ataim. Tamo deqaji a gate sqas di tamo qudei nanngi a misilinjyibqa Satan na a tulanj ugeugeiyim a aliemq di sobulqas.

Kristen nanngo wau tamo nanngi areqalo bole ti sosib wauoqnebe

⁸ Tamo qudei nanngi Kristen nanngo wau tamo sqa marsibqa nanngi dego areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqnebe. Nanngi medabu aiyeltaib. Nanngi ya uge uyoqnsib nanarioqnaib. Nanngi tamo nanngo silali yainjrqajqa are koba qalaib. ⁹ Nanngi Qotei aqa ñamgalaq di are gulbe saiqoji sosibqa uli anjam Qotei a nami babtej qaji di singila na ojoqnebe. Uli anjam di iga nami qusim Qotei qa gago areqalo singilatam. ¹⁰ O Timoti, ni na Kristen nanngo wau tamo nanngi geregere peleinjprime. Nanngi wau bole yibqa ni di unsim nanngi wau tamo ate. ¹¹ Nanngo ñauñ nanngi dego areqalo bole ti sosibqa kumbra bole bole yoqnsib nanngo segi so geregere taqatosib wau kalil Qotei na nanngi enjrej qaji di geregere ojoqnebe. Nanngi yomu anjam maroqnaib. ¹² Kristen nanngo wau tamo nanngi unja aiyeltaib. Nanngi unja qujai segi esoqneb. Sosibqa nanngo ñauñ nanngi ti nanngo angro nanngi ti geregere taqatnjroqnebe. ¹³ Kristen nanngo wau tamo nanngi wau bole yoqnbqab di nanngi ñam bole ti sosib nanngo areqalo Kristus Yesus qa bole singilatoqnbqab. Deqa nanngi Yesus aqa anjam mare mare laqajqa ulaqasai.

Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulanj kobaquja

¹⁴ O Timoti, e inoq urur bosiy numqajqa are koba unu. Ariya e mati anjam endi nengrenyosim inoq qarinyonum. ¹⁵ E inoq urur bqa keresaiamqa ni ijo anjam endi sisiyame. Osim kumbra bole kalil Qotei na Kristen nanngi dauryqa areareteqnu qaji di ni geregere poimqas. Kristen nanngo utru agiende. Nanngi Qotei ñambile so qaji aqa segi tamo ungasari unub. Nanngi tal ai bul tigeloqnsib Qotei aqa anjam bole singilateqnbub. ¹⁶ Iga kalil medabu qujaitoqnsim endegsi mareqnum, “Qotei aqa kumbra nami uliesoqnej qaji di tulanj kobaquja.” Aqa kumbra agiende, A segi tamo bulyonaqa tamo ungasari nanngi a unoqneb. Aqa kumbra bole kalil Mondor Bole na babtosiq iga osorgej. Lanj angro nanngi dego a unoqneb. Aqa wau tamo nanngi sawa bei beiq giloqnsibqa aqa anjam mare mare laqnbub. Mandamq endi tamo ungasari nanngi a qa nanngo areqalo singilateqnbub. Qotei na a olo osiq lanj qureq osi oqnaqa a dia ñam kobaquja ej.

4

Gisaŋ tamo nanŋi mondoŋ bqa

¹ Qotei aqa Mondor a anjam endegsi babtej. Diŋo bati jojomoqnmqqa tamo unŋasari gargekoba nanŋi Yesus qa nanŋo areqalo singilatqa uratoqnaqab. Nanŋi gisaŋ mondoŋ ti mondoŋ uge uge ti nanŋo anjam qusib dauryoqnaqab. ² Dauryoqnaqab gisaŋ tamo nanŋi na nanŋo areqalo tulaŋ niñaqyetnribqa nanŋi nanŋo segi une poinjra qeresaijnraqas. ³ Gisaŋ tamo nanŋi dena anjam uge endegsib tamo unŋasari nanŋi minjroqnaqab, “Niŋgi unjataib. Niŋgi tamotaib. Niŋgi damu uyaib. Di getento kalil.” O Timoti, anjam di gisaŋ. Qotei na iŋgi iŋgi kalil ateleŋej deqa iŋgi iŋgi di oqa maroqnsim Qotei biŋiyoqnsim oqnaqom. Iga Qotei aqa anjam bole qalieosim gago areqaloq di singilatejunum deqa iŋgi iŋgi di oqnaqom. ⁴ Iga qalie, iŋgi iŋgi kalil Qotei na atej qaji di bole. Deqa iŋgi bei getentqasai. Iga Qotei biŋiyoqnsim iŋgi iŋgi kalil di oqnaqom. ⁵ Iŋgi iŋgi di Qotei aqa segi iŋgi bole tiŋtiŋ. Qotei a gago pailyo na ti aqa segi anjam na ti iŋgi iŋgi di boleteqnu.

Pol na Timoti minnej, “Ni Yesus aqa wau tamo bole soqne”

⁶ O Timoti, ni na ijo anjam kalil endi gago Kristen was nanŋi minjroqne. Ni degyqam di ni Kristus Yesus aqa wau tamo bole sqam. Yimqa anjam bole ni ino areqaloq di singilateqnum qaji dena ti powo bole ni osim dauryeqnum qaji dena ti ni olo torei singilatmesqas. ⁷ Tamo qudei nanŋi laŋa sa anjam uge uge mareqnaqab. Anjam dena tamo unŋasari nanŋi nanaritnjreqnu. Deqa ni anjam di qoreiyosim Qotei aqa kumbra dauryaqajqa singilaoqne. ⁸ Ni qalie, iŋgi gago jejamu qaloqnsim geregere taqatoqnaqom di iŋgi singila oqnsim sqom. Kumbra dena iŋgi kiŋala aqaryaigwas. Di gago jejamu segi aqaryaigwas. Ariya iŋgi Qotei aqa kumbra dauryaqajqa singilaoqnaqom di iŋgi mandamq endi so bole sosim mondoŋ dego iŋgi ŋambile gaigai sqom. Kumbra dena iŋgi torei aqaryaigwas. ⁹ O Timoti, anjam di bole. Tamo kalil nanŋi qusib marqab, “Bole.” ¹⁰ Qotei ŋambile unu qaji a na tamo unŋasari kalil nanŋi elenqajqa waueqnu. Od, a na tamo unŋasari a qa nanŋo areqalo singilateb qaji nanŋi bole eleŋej koboqo. Deqa iŋgi Qotei qa tariŋoqnsim unum. Utru deqa iŋgi gaigai singila na aqa wau ojeqnum.

¹¹ Ijo anjam kalil endi ni na plaltoqnsim Kristen nanŋi minjroqne. ¹² O Timoti, tamo qudei nanŋi ni qa mareqnaqab, ni anŋro kiŋala. Tamo nanŋi dena ino ŋam ugetetmaib. Ino anjam maro ti ino walwel ti di ni geregere taqatosim kumbra bole segi yoqne. Osim qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim Qotei qa ino areqalo singilatoqnsim Qotei aqa ŋamgalaq di tamo bole une saiqoji soqne. Soqnim Kristen nanŋi ino kumbra di unoqnsib ni daurmoqnaqab. ¹³ Ariya e inoq urur bqaasai di Kristen nanŋi louqa korooqnaqab ni tigelooqnsim Qotei aqa anjam nenŋrenq di unu qaji di sisiyoqnsim anjam aqa damu palontoqne. Osim nanŋi Qotei aqa gam bole osornjroqne. ¹⁴ Nami Kristen gate nanŋi ino gateq di nanŋo baŋ atnabqa Qotei na ni singila emej. Bati di tamo bei na Qotei aqa medabu osiq ni qa anjam bei babtej. Deqa ni singila di oqnsim Qotei aqa wau ojqas asgimaiq. ¹⁵ Ni gaigai wau di geregere taqatosim singila na wauoqne. Yimqa Kristen kalil nanŋi ino kumbra di unoqnsib maroqnaqab, “Ni Qotei aqa wau bole yeqnum.” ¹⁶ Ni ino segi kumbra ti ino anjam maro ti geregere taqatosim singila na Qotei aqa wau yoqne. Yimqa Qotei na ni ti tamo unŋasari kalil ino anjam queqnaqab qaji nanŋi ti elenqas.

5

Kristen kalil nanŋi gago was, jaja, ai abu bul unub

¹ O Timoti, ni na tamo qeli nanŋi ŋirinjnroqnaqom. Ni lawo na nanŋi tingitjnroqne. Ni nanŋi tingitjnraqa osimqa nanŋi ino abu bul lawo na tingitjnroqne. Anŋro meli nanŋi ti anŋro wala nanŋi ti dego lawo na tingitjnroqne. Ni nanŋi tingitjnraqa osimqa nanŋi ino was bul lawo na tingitjnroqne. ² Unja qeli nanŋi dego tingitjnraqa osimqa nanŋi ino ai bul lawo na tingitjnroqne. Unja meli nanŋi dego tingitjnraqa osimqa nanŋi ino jaja bul lawo na tingitjnroqne. Ni Qotei aqa ŋamgalaq di une saiqoji sosimqa unja meli nanŋi tingitjnroqne.

Uña qobul nanngi taqatnjroqajqa anjam

³ Nungo ambleq di uña qobul nanngi unub. Nanngi qudei angro saiqoji. Deqa ni na uña qobul nanngi di kumbra bole osornjroqne. ⁴ Uña qobul qudei nanngo angro ti moma ti soqrib ni na nanngi endegsi minjre, “Nunngo ai ti moma ti nanngi qobulonub deqa ninngi na nanngi taqatnjroqnsib inngi inngi enjroqniy. Nunngo wau bole agide. Ninngi nami angro kiñilala sonabqa nanngi waukobaoqnsib ninngi gereinngoqneb. Bini nanngi qobulonub deqa ninngi na kamba nanngi taqatnjroqniy. Ninngi kumbra degyqab di Qotei a ninngi qa tulan areboleboleiyqas.”

⁵ Uña qobul qudei nanngi angro saiqoji. Nanngi segi unub. Nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqnsib a qa tariñoqnsib qolo ti qanam ti pailyoqnsib unub. ⁶ Ariya nanngi qudei nanngo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqnub. Deqa nanngi moyobulejunub. ⁷ Deqa ni na uña qobul nanngi di minjroqnimqa nanngi Qotei pailyoqnsibqa kumbra bole bole dauryoqnebe. Nanngi kumbra degyqab di nanngi tamo ungasari kalil nanngo ñamgalaq di une saiqoji sqab. ⁸ Ariya ni que. Tamo bei na aqa segi tal qujai nanngi gereinjqasai di a kumbra tulan ugedamu yqo. A Yesus qa aqa areqalo singilatqa uratobulqo. Ni une. Tamo nanngi Qotei qaliesai qaji nanngi kumbra uge deqaji yosaieqnub.

⁹ O Timoti, ni uña qobul nanngo ñam nengrenyim Kristen nanngi na inngi inngi qa aqaryainjroqnaqab. Ni uña qobul endeqaji nanngo ñam nengrennye. Nanngi uña qeli wausau 60 onub. Nanngi nami tamo qujai segi esoqneb. ¹⁰ Nanngi wau bole bole yoqneb deqa nanngi tamo ungasari nanngo ñamgalaq di uña bolequja. Nanngi na nanngo angro nanngi gereinjqroqnsib boletnjroqneb. Tamo lanaj nanngi nanngo meq beqnaqba oqnsib gereinjqroqneb. Nanngi na Kristen nanngo singa yansetnjroqneb. Tamo ungasari nanngi gulbe ti sonabqa nanngi na aqaryainjroqneb. Nanngi wau bole bole yqajqa singilaoqneb. O Timoti, ni uña qobul deqaji nanngo ñam nengrenyim Kristen nanngi na inngi inngi qa aqaryainjroqnaqab.

¹¹ Ariya uña qobul meli nanngi singila bole unub deqa ni nanngo ñam nengrenyaim. Nanngi qudei olo tamo oqajqa are prugnjqreanaqa Kristus qoreiyeqnub. ¹² Nanngi nami anjam singilatosib mareb, “Iga olo tamo oqasai. Iga Kristus aqa wau segi ojgom.” Ariya nanngo anjam di nanngi bunuqna uratosib olo tamo oqajqa are prugnjqreanu. Deqa nanngi unetonub. ¹³ Nanngo kumbra uge bei agiende. Nanngi lalie kobaeqnub. Di segi sai. Nanngi ta talq giloqnsib anjam laña laña maroqnsib yomu anjam quqwajqa tulan arearetnjreanu. Anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di nanngi mare mare laqneb. ¹⁴ Deqa e are qalonum, uña qobul meli deqaji nanngi olo tamo osib angrotoqnsib nanngo segi tal gereiyeqnaqab di kere. Nanngi degyqab di jeu tamo nanngi na Kristen nanngi misilijnjqra keresai. ¹⁵ Ni qalie, uña qobul meli qudei nanngi Qotei aqa gam bole uratoqnsib olo Satan dauryeqnub. ¹⁶ Ariya Timoti, ni que. Ungasari qudei Yesus qa nanngo areqalo singilateqnub qaji nanngo ai nanngi qobulonub. Deqa ni na nanngi minjrimqa nanngi nanngo ai nanngi taqatnjroqnsib inngi inngi enjroqnaqab. Yimqa Kristen nanngi na gulbe di qoboijqasai. Uña qobul angro saiqoji unub qaji nanngi segi Kristen nanngi na taqatnjroqnsib inngi inngi qa aqaryainjroqnaqab.

Kristen gate nanngi wau bole yeqnub deqa iga na nanngi gereinjqroqnom

¹⁷ Kristen gate nanngi wau bole yeqnub deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa nanngi Kristen gate nanngo ñam soqtetnjroqnsib inngi inngi qa aqaryainjroqnebe. Kristen gate qudei nanngi Qotei aqa anjam palontqajqa waukobaoqnsib Qotei aqa gam bole tamo ungasari nanngi osornjqreanu. Deqa ni na tamo ungasari nanngi minjrimqa nanngi Kristen gate nanngi di tulan geregereinjqroqnebe. ¹⁸ Iga qalie, tamo nanngi wauqab di nanngo awai oqab. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Makau nanngi waukobaoqnsib inngi ñenngi paraparaiyoqnsib aqa sau taqal ateqnub. Deqa ninngi na makau nanngi damu uyqa saidnjraib.” ¹⁹ Ariya Timoti, tamo qujai na ni mermqas, “Kristen gate bei a une yqo.” Degsi mermqas di ni aqa anjam quetaim. Ariya tamo aiyel kiyu tamo qalub kiyu nanngi na degsib mermibqa ni nanngo anjam di quetnjre. ²⁰ Kristen gate qudei

nangi une yoqñibqa ni na nangi joqsim Kristen gate kalil nango ulatamuq di tigeltñrsim nango une boleq atsim ñirinjñre. Yimqa Kristen gate kalil nangi ino kumbra di unsib nangi dego une yqajqa ulaqab.

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatime”

²¹ O Timoti, Qotei aqa lañ angro nangi ti Kristus Yesus ombla nango ñamgalaq di e siñgila na anjam endegsi ni mermqai. Wau kalil e ino bañq di atem qaji di ni bole taqatosim wauoqne. Ni que. Ni ino leñ qujai nangi ti tamo ñam ti nangi segi geregereinjroqñaim. Ni tamo kalil nangi turtnñrsim geregereinjroqñime. ²² Ni tamo bei a Kristen nango gate atqa osimqa ino bañ aqa gateq di urur ataim. Ni grotqam di a bunuqna une yimqa ni a ombla une oqam. Deqa ni ino segi so geregere taqatosim Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji soqne.

²³ Ariya Timoti, ni mene jaqatiñmeqnu deqa ni bunuqna ya segi uyaim. Ni ya ti wain ti turtosim uyoqne. Yim ino mene olo boleqas.

²⁴ Tamo qudei nango une boleq di unu. Qotei na tamo nangi di awai uge enjrqas. Tamo qudei nango une uliejunu. Bunuqna nango une di dego boleq dqas. ²⁵ Dego kere tamo nango kumbra bole qudei boleq di unu. Kumbra bole qudei boleq dosaiunu. Kumbra di dego boleq dqas. Kumbra di gaigai uliesqa keresai.

6

Kañgal tamo nangi kumbra bole segi yoqñebe

¹ Ni na Kristen kañgal tamo nangi minjrimqa nangi nango wau qa gate nango ñam soqtoqñsib nango sorgomq di geregere soqñebe. Yimqa wau qa gate nangi Qotei aqa ñam ti Yesus aqa anjam ti misilinyqa keresai.

² Kristen kañgal tamo qudei nango wau qa gate nangi dego Kristen. Deqa ni na kañgal tamo nangi di minjrimqa nangi endegsib are qalaib, “Gago wau qa gate nangi gago Kristen was. Deqa unqum, iga nango anjam gotrañoqñqom.” Nangi degsib are qalaib. Ni na nangi minjrimqa nangi endegsib are qalqab, “Gago wau qa gate nangi Yesus qa nango areqalo siñgilateqñub. Deqa iga nangi qalaqalainjroqñqom.” Nangi degsib are qalqab di nangi nango wau qa gate nangi geregere wauetñjroqñqab. O Timoti, ni ijo anjam di plaltoqñsim Kristen nangi minjroqne.

Tamo nangi silali koba oqajqa are qalqab di Satan na nangi uneq breinjrqas

³ Gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa anjam kalil bole. Di gisañ anjam sai. Iga anjam di ojgom gam dena iga Qotei aqa kumbra geregere qalieosim dauryqom. Ariya tamo qudei nangi degyoaieqñub. Nangi Yesus aqa anjam di uratoqñsib olo anjam bei Yesus aqa anjam ti ombla kerekereosai qaji di palonteqñub. ⁴ Tamo deqaji nangi nango segi areqalo dauryqajqa tulañ arearetñjreqnaqa diqoqñsib laqñub. Nangi powo saiqoji sosibqa anjam qudei qa laña laña ñiriñoqñsib ñam qudei qa anjam na qotoqñsib unub. Anjam dena nango are ugetetñjreqnaqa nangi qotoqñsibqa misilij anjam koba maroqñsib areqalo uge ti laqñub. ⁵ Osib nangi gaigai ñiriñ anjam koba maroqñsib areqalo uge uge na niñaqoqñsib laqñub. Nangi Qotei aqa anjam bole poinjrosai bole sai. Deqa nangi endegsib are qaleqñub, “Iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga ñoro koba ti sqom.” O Timoti, nango anjam di gisañ.

⁶ Bole, iga Qotei aqa kumbra dauryqom gam dena iga lañ goge qaji ñoro koba oqom. Jexamu qa inji inji Qotei na egeqnu qaji di iga oqñsim mareqñum, “Inji di iga qa kere.” Iga degsi mareqñum gam dena dego iga lañ goge qaji ñoro bole oqom. ⁷ Iga qalie, iga nami ñambabem di iga inji inji ti ñambabosai. Bunuqna iga moiqom di iga inji inji ti olo moiqasai dego. ⁸ Deqa iga endegsi marqom, “Iga inji uyo ti gara ti yala eqnum di kere.” ⁹ Ariya tamo nangi silali koba oqajqa are qaleqñub qaji nangi Satan na walawalainjroqñsiq uneq breinjreqnu. Aliem na wagme nangi ojelerjeqnu dego kere. Deqa nangi kumbra uge uge yqajqa are prugnñjreqnaqa kumbra dena nangi

tulaŋ ugetnjreqnu. Mondoŋ naŋgi torei padalqab. ¹⁰ Tamo deqaji naŋgi silali tulaŋ qalaqalaye qnub. Naŋgo kumbra di agi kumbra uge uge kalil qa utru. Kumbra dena tamo qudei naŋgi titnjreqnaqa naŋgi Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilatqa uratoqnsib gulbe gargekoba iteqnub.

Tamo uŋgasari Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilate qnub qaji naŋgi ŋambile bole oqab

¹¹ O Timoti, ni Qotei aqa tamo bole unum deqa ni kumbra uge kalil torei qoreiyosim taqal ate. Osim ni kumbra bole bole yoqnsim Qotei aqa kumbra dauryoqnsim a qa ino areqalo siŋgilatoqnsim tamo uŋgasari naŋgi qalaqalainjroqne. Osim ni siŋgila na tigeloqnsim gulbe kalil qoboioqnsim tamo uŋgasari naŋgi lawo kumbra osornjroqne. ¹²⁻¹³ Tamo uŋgasari Yesus qa naŋgo areqalo siŋgilate qnub qaji naŋgi siŋgila na gurgurobuloqnsib bubuŋeqnub. Deqa Timoti, ni siŋgila na ururoqne. Osim dena ni ŋambile gaigai sqam. ŋambile di Qotei na ni emqajqa are qalsiq metmej. Qotei a na qujai iŋgi iŋgi kalil ŋambile enjreqnu. Ni tamo uŋgasari gargekoba naŋgo ŋamgalaq di Kristus Yesus aqa ñam ubtoqnem. Deqa Yesus agi nami Pontius Pailat aqa ulatamuq di anjam maroqnej qaji aqa Abu Qotei wo naŋgo ŋamgalaq di e ni siŋgila na endegsi mermqai. ¹⁴ Anjam ni qusim ojejunum qaji di ni geregere dauryoqne. Ni anjam di ugetaim. Ugetqasai di tamo naŋgi ni misiliŋmqa keresai. Ni anjam di dauryosim gilsim gilsim gago Tamo Koba Yesus Kristus a olo laŋ qureq na brantim ni unqam. ¹⁵ Yesus bqajqa bati di Qotei a segi na bati atim a bqas. Gago are boletetgwajqa utru agi Qotei a segi. A segi qujai mandam ti iŋgi iŋgi kalil ti taqatejunu. A mandor kokba kalil naŋgo Mandor Koba. A tamo kokba kalil naŋgo Tamo Koba. ¹⁶ A segi qujai moiyoŋsaieqnu. A suwaŋoq di unu. Aqa suwaŋ di kobaquja. Deqa iga aqa areq di brantqa keresai. Tamo bei na nami aqa ulatamu unosaioqnej. Tamo bei na a unqa keresai. Deqa iga kalil gaigai aqa ñam soqtoqnqom. A bati gaigai siŋgila koba ti sqas. Bole.

Ñoro tamo naŋgi Qotei qa naŋgo areqalo siŋgilatoqnebe

¹⁷ O Timoti, ni na Kristen tamo uŋgasari mandam qa ñoro koba ejunub qaji naŋgi endegsim minjre, “Niŋgi diqosib nuŋgo segi ñam soqtaib. Nuŋgo ñoro urur koboqas deqa niŋgi ñoro qa are siŋgilataib. Niŋgi Qotei qa nuŋgo areqalo siŋgilatosib soqniy. Qotei na iŋgi bole bole kalil iga egeqnaqa iga oqnsim areboleboleigeqnu. ¹⁸ Deqa niŋgi kumbra bole bole yoqnsib tamo uŋgasari naŋgi aqaryainjroqniy. Osib gaigai nuŋgo iŋgi iŋgi jeioqnsib tamo uŋgasari iŋgi iŋgi qa truqueqnub qaji naŋgi enjroqniy. Mandam qa ñoro a iŋgi bole edegaib. Iŋgi bole agi tamo uŋgasari aqaryainjrqaqajqa kumbra.” O Timoti, ni na tamo uŋgasari mandam qa ñoro koba ejunub qaji naŋgi deqsim minjroqne. ¹⁹ Naŋgi ino anjam di dauryqab di mondoŋ naŋgi laŋ goge qaji iŋgi iŋgi tulaŋ koba koroiyib iŋgi iŋgi dena naŋgi tulaŋ aqaryainjrqaŋ. Yimqa naŋgi ŋambile bole gaigai sqab.

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau geregere taqatesoqne”

²⁰ O Timoti, Qotei na ni wau emej deqa ni wau di geregere taqatesoqne. Tamo qudei naŋgi anjam uge laŋa laŋa mareqnub deqa ni naŋgo anjam di qoreiye. Tamo naŋgi di mareqnub, “Iga powo bole ti unum.” Di gisaŋ. Naŋgi Qotei jeutoqnsib aqa areqalo dauryqa asginjreqnu. ²¹ Tamo deqaji naŋgi Yesus qoreioqnsib a qa naŋgo areqalo siŋgilatqa urateqnub.

O ijo was, Qotei a niŋgi kalil qa are boleiyeme. Bole.

2 TIMOTI

¹ E Pol. Kristus Yesus na e qarinjbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Qotei aqa segi areqalo na e wau di ebej deqa e na tamo ungasari nanği endegsi minjreqnum, “Ninği Kristus Yesus qa nunġo areqalo sinġilatqab di ninği ġambile oqab.” ġambile di Qotei a nami iga egwa marej.

² O Timoti, ni ijo anġro bole bulonum. E anjam endi nenġrenjyosim inoq qarinyonum. Tamo Koba Kristus Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel ni qa dulosib are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Iga Yesus aqa anjam bole qa jemaigwasai

³ Ijo moma nanği nami Qotei aqa wau ojoqneq dego kere e bini Qotei aqa wau ojeqnum. Ijo moma nanġo are miligiq di nanği qalieeb, nanği Qotei aqa ġamgalaq di une saiqoji soqneq. E segi dego ijo are miligiq di degsi qalieonum. Deqa Timoti, e qolo ti qanam ti Qotei pailyoqnsim ni qa are qaloqnsim Qotei binjyeqnum. ⁴ Nami e ni uratmqa laqnamqa ni e qa are ugeimonaqa akamem. E deqa are qaloqnsim ni olo numqajqa are koba unu. E ni numsiyqa tulaġ areboleboleibqas. ⁵ Nami ino moma Lois wo ino ai Yunis wo nanği aiyel Yesus qa nanġo areqalo sinġilatoqneq dego kere bini ni Yesus qa ino areqalo sinġilateqnum. Utru deqa e ni numqajqa are qaloqnsim unum. ⁶ Nami e ijo baġ ino gateq di atnamqa Qotei na ni aqa wau ojqajqa deqa sinġila emej. Deqa e ino areqalo tigeltetmitqa ni sinġila deqa olo are qaloqnsim wau di sinġilatoqne. Tamo a ġam puyim puloġosim kobaqas dego kere ni ino wau di olo sinġilatim kobaqas. ⁷ Ni qalie, Qotei na iga ulaqajqa deqa aqa Mondor egosai. Iga sinġila ti qalaqalaiyo kumbra ti areqalo bole ti sqajqa deqa osiq aqa Mondor egej.

⁸ Deqa ni gago Tamo Koba aqa anjam qa jemaimaiq. Ni e qa dego jemaimaiq. E Yesus aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nanği na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Deqa ni na e beterbosim Qotei aqa sinġila ti sosim Yesus aqa anjam bole mare mare laqne. Osim dena ni e ombla gulbe oqnsim sqom. ⁹ Qotei na iga elenosiqa iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa are qalsiq metgej. Iga wau bole bole yoqnem Qotei a deqa osiq iga metgosai. Tulaġ nami a inġi inġi kalil atosaisosiqa a aqa segi areqalo na iga metgej. Osiqa iga qa are boleiyosiqa Kristus Yesus qarinyosiqa dena iga elenej. ¹⁰ Bati kereonaqa Kristus Yesus aġi iga elenej qaji a boleq dosiqa moiyo aqa sinġila kobotej. Aqa kumbra dena Qotei a iga qa are boleiyej. E Yesus aqa anjam bole mare mare laqnum gam dena tamo ungasari nanği endegsi poinjreqnu, “Bole, iga moiqasai. Iga ġambile gaigai sqom.”

¹¹ E Yesus aqa anjam bole palontqajqa ti plaltqajqa ti deqa Qotei na e giltbej. ¹² Deqa unġum, e gulbe oqnsiy sqai. E deqa jemaibqasai. E Yesus qa ijo areqalo sinġilateqnum. E a qa qalie bole. A e wau ebej deqa e qalieonum, a na wau di geregere taqatoqnsim gilsim a olo bqajqa bati brantqas.

¹³ O Timoti, anjam bole kalil e nami ni mermoqnem qaji di ni geregere dauryoqnsim palontoqne. Osim Kristus Yesus qa ino areqalo sinġilatoqnsim a qalaqalaiyoqne. ¹⁴ Qotei na aqa anjam bole di ino baġq di atej. Anjam di tulaġ bolequja. Deqa ni anjam di geregere taqatesoqne. Mondor Bole aġi gago are miligiq di unu qaji a na ni aqaryaimoqnmqa ni Qotei aqa wau geregere ojsim laqne.

¹⁵ Ni qalie, tamo kalil Esia sawaq di unub qaji nanği e uratbosib jaraiyeb. Figelus Hermogenes wo nanği aiyel dego e uratbosib jaraiyeb.

¹⁶ E endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, ni Onesiforus aqa tal qujai nanği qa dulame.” O Timoti, Onesiforus a bati gargekoba ijo are boletetboqnej. E tonto talq di soqnem bati deqa a e qa jemaiyosai. ¹⁷ A Rom qureq bosiq dia e qa ġamosiq itbej. ¹⁸ Deqa e a qa endegsi pailyeqnum, “O Tamo Koba, mondoġ ni na tamo ungasari nanği peginjrqqa batiamqa ni

Onesiforus a qa dulame.” O Timoti, nami Efesus qureq di dego Onesiforus a e qa wau gargekoba yoqnsiqa aqaryaiboqnej. Di ni qalie.

2

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiesoqne”

¹ O ijo angro Timoti, Kristus Yesus a iga qa are boleyeqnu aqa kumbra dena ni singilatmoqneme. ² E tamo gargekoba nanjo namgalaq di Qotei aqa anjam palontoqnem di ni quoqnem. Anjam di ni na olo tamo qudei Yesus bole dauryeqnub qaji nanji dego minjroqnmqa nanji kamba tamo qudei nanji minjroqncab.

³ Ni e ombla Kristus Yesus aqa qoto tamo bulosim gulbe qoboiesoqne. ⁴ Qoto tamo nanjo kumbra di ni qalie. Nanji qotqajqa wau ojoqnsib olo wau bei qa are qalosaieqnu. Nanji qotqajqa wau segi ojeqnu. Deqa nanjo gate a nanji qa tulan areboleboleieqnu. ⁵ Tamo bei bei wo gurgurosib bubunosib bei na bei bunyosim di a awai oqas. A ururqajqa kumbra geregere dauryqasai di a awai oqasai. ⁶ Tamo bei a wauosim inji yagwas di inji meliamqa a osim uyqas. Deqa tamo lanaj bei a namoqna bosim inji uyqasai. ⁷ O Timoti, ijo anjam e ni mermeqnum qaji endi ni qusim ino areqaloq di singilatime. Yimqa Tamo Koba a na powo emimqa ni ijo anjam kalil endi geregere poimqas.

⁸⁻⁹ Ni gaigai Yesus Kristus qa are qaloqne. A moisiq olo subq na tigelej. A Mandor Koba Devit aqa moma. E aqa anjam bole palontoqnsim laqnam jeu tamo nanji na e tamo uge bul nuboqnsib gulbe koba eboqneb. Deqa nanji na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Ariya nanji Qotei aqa anjam getentqa keresai. ¹⁰ E tamo ungasari Qotei na giltnej qaji nanji qa are qaloqnsim gulbe kalil qoboieqnum. E degyeqnum. Di kiyaya? Qotei na nanji elenamqa nanji Kristus Yesus aqa nam na nambile osib a ombla so bole gaigai sqajqa deqa.

¹¹ Qotei aqa anjam bei unu. Anjam di gisanj sai. Anjam di bole. Deqa iga gago areqaloq di singilatqa kere. Anjam agiende.

“Iga Yesus ombla moiyoqnsim deqa iga a ombla olo nambile gaigai sqom.

¹² Iga gulbe kalil qoboieqnsim singila na tigelesqom di mondonj iga Yesus ombla mandor kokba sqom.

Iga a qoreiqom di a na kamba iga qoreigwas.

¹³ Iga aqa anjam dauryqa marsimqa olo dauryqa uratqom di Yesus a segi aqa anjam uratqa keresai. A dauryoqnsim sqas.”

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa wau tamo bole soqne”

¹⁴ O Timoti, Kristen nanji ijo anjam deqa are walnjraim deqa ni na gaigai minjroqne. Osim Qotei aqa namgalaq di nanji endegsim minjroqne, “Ningi anjam qudei qa lanja lanja niriñoqnaib. Osib nam qudei qa anjam na qotoqnaib. Anjam dena ningi aqaryaingwa keresai. Ningi anjam di qusib dauryqab di nunjo areqalo niñaqesqas.”

¹⁵ O Timoti, ni Qotei aqa wau tamo boledamu sosimqa aqa anjam bole geregere palontoqncajqa singilaoqne. Yim Qotei a ino wau kalil qa tulan arearetoqncas. Deqa ni aqa namgalaq di jemaimqasai. ¹⁶ Tamo qudei nanji anjam uge lanja lanja marelejeqnu deqa ni nanjo anjam di qoreiye. Nanjo anjam di tulan ugedamu. Anjam dena tamo ungasari nanji are prugtetnjroqnm nanji Qotei aqa kumbra torei uratoqncab. ¹⁷ Anjam di yu uge bulosim tulan kobaqujaosim tamo ungasari nanji ugeugeinjroqncas. Tamo aiyel anjam uge deqaji mareqnu agi Himeneus Filetus wo. ¹⁸ Nanji aiyel anjam bole qa gam uratosib gisanj anjam endegsib mareqnu, “Tamo ungasari kalil nanji nami subq na tigeleb koboej. Deqa nanji olo bunuqna subq na tigelqasai.” O Timoti, gisanj anjam dena tamo ungasari qudei nami Yesus qa nanjo areqaloq singilateb qaji nanjo areqaloq olo niñaqyetnjreanu.

¹⁹ Qotei aqa segi tamo ungasari nanji tal ai bulosib singila na tigelejunub. Tal aiq di Qotei aqa anjam endegsib nenjrenyeb unu, “Tamo Koba a aqa segi tamo ungasari nanji

qa qalie bole.” Anjam bei dego tal aiq di nengrenyeb unu, “Tamo kalil Tamo Koba aqa ñam ejunub qaji nanği kumbra uge uge qoreiyebe.”

²⁰ E yawo anjam bei mermqai. Tal kobaquja bei miligiq di tabir qudei gol na ti silva na ti gereiyeb. Tabir qudei ñamtañ na gereiyeb. Tabir qudei jagi na gereiyeb. Tabir qudei wau bole qa gereiyosib olo tabir qudei wau kiñilala qa gereiyeb. ²¹ Deqa tamo bei a kumbra uge kalil uratosim Qotei aqa ñamgalaq di une saiqoji sqas di a tabir wau bole qa gereiyeb qaji di bul sqas. Deqa a ñam bole osim Qotei aqa segi kumbra boleq di sosim Gate Koba Yesus geregere wauetoqnqas. A wau bole kalil yoqnqajqa tulañ kere na sqas.

²² Deqa Timoti, areqalo uge uge aᅅgro wala nanği dauryeqnub qaji di ni na qoreiye. Osim ni kumbra bole yoqnqajqa wauoqnsim Qotei qa ino areqalo singilatoqnsim tamo unğasari nanği qalaqalainjroqnsim lawo na soqne. Tamo unğasari are bole ti sosib Tamo Koba aqa ñam na pailyeqnub qaji nanği ni ombla kumbra kalil di yoqniy. ²³ Tamo unğasari areqalo bole ti sosai qaji nanği nanari anjam laña laña mareleñeqnub deqa ni nanğo anjam di quoqnaim. Ni qalie, anjam dena qoto ti ñiriñ ti tigelteqnu. ²⁴ Tamo Koba aqa wau tamo nanği anjam na qotoqnsib ñiriñoqnaib. Nanği na tamo unğasari kalil nanği kumbra bole bole enjroqnsib Qotei aqa anjam plaltosib minjroqnebe. Tamo qudei na nanği gulbe enjribqa nanği deqa ñiriñaib. Nanği kamba olo kumbra lawo nanği osornjroqnebe. ²⁵ Nanği lawo na Qotei aqa anjam gotrañyo qaji tamo nanğo areqalo olo gereiyetnjroqnebe. Yim Qotei na nanğo are bulyetnjrimqa nanği aqa anjam bole poinjrim dauryqab. ²⁶ Nami Satan a tamo nanği di singila na ojesonaqa nanği aqa anjam dauryoqneb. Deqa Qotei aqa wau tamo nanği lawo na nanği tingitnjribqa nanği Qotei aqa anjam bole qa poinjrim olo areqalo bole osib Satan aqa bañq dena jaraiyosib sawa boleq di sqab.

3

Diño bati jojomoqnmqa tamo nanği kumbra uge uge yoqnqab

¹ O Timoti, ni endegsi poimem. Mondoñ diño bati jojomoqnmqa gulbe gargekoba mandamq endi brantelenqab. ² Tamo nanği kumbra uge uge endeqaji yoqnqab. Nanği nanğo segi jejamu qa tulañ areboleboleinjroqnqas. Nanği silali koba oqajqa are prugn-jroqnqas. Nanği nanğo segi ñam soqtoqnsib diqoqnsib ñiriñ anjam koba maroqnsib tamo nanği misiliñjroqnqab. Nanği nanğo ai abu nanğo anjam gotrañyoqnqab. Tamo qudei na nanği aqaryainjroqnbqa nanği kamba olo nanği qa are boleinjroqnqasai. Nanği Qotei aqa kumbra bole kalil qoreiyoqnqab. ³ Nanği qalaqalaiyo kumbra dauryqa uratoqnqab. Nanği ñiriñoqnsib jeu atoqnsib olo jeu turyoqnqasai. Nanği yomu anjam gargekoba maroqnsib nanğo segi jejamu taqatqajqa asginjroqnqas. Nanği laña laña qotoqnsibqa tamo nanği ñumoqnsib kumbra bole jeutoqnqab. ⁴ Nanği tamo qudei nanği ugeugeinjroqnqab. Nanği urur kumbra uge uge yoqnqab. Nanği kumbra di yqajqa ulaoqnqasai. Nanği nanğo segi ñam soqtoqnsib mandam qa inği inği qa tulañ areboleboleinjroqnqas. Nanği Qotei qa yala arearetnjroqnqasai. ⁵ Nanği laña babañ na Qotei aqa kumbra bole dauryobuloqnsib sqab. Kumbra bole aqa singila nanği yala poinjrqasai. O Timoti, tamo deqaji brantoqnbqa ni na nanği beternjraim. Torei uratnjrsim isaq gile.

⁶ Tamo deqaji nanği kumbra uge endegyeqnub. Nanği unğa qudei nanğo tal miligiq giloqnsib nanği walawalainjroqnsib areqalo titetnjreqnub. Unğa nanği di areqalo bole ti sosai. Nanği une gargekoba yeqnab nanğo une dena nanği singila na ojeqnaqa nanği kumbra uge uge yqajqa are prugnjqreñu. ⁷ Unğa nanği di gaigai qalie oqajqa are qaloqnsib ariya nanği anjam bole aqa utru poinjrqa keresaiñjreqnu. ⁸ Gisañ tamo nanği di Qotei qa nanğo areqalo singilatosaieqnub. Nanğo areqalo tulañ niñaqejunu. Nami Janes Jambres wo nanği aiyel Moses jeutoqneb dego kere gisañ tamo nanği na Qotei aqa anjam bole jeuteqnub. ⁹ Ariya nanğo kumbra di tulañ kobaqasai. Nami Janes Jambres wo nanği aiyel kumbra deqaji yeqnabqa tamo unğasari kalil nanği unoqnsib maroqneb, “Nanğo kumbra

di nanari.” Dego kere gisanj tamo nanji kumbra uge uge yoqnbqa tamo ungasari kalil nanji unoqnsib maroqnbqab, “Nanjo kumbra di nanari.”

Pol na Timoti minjej, “Ni Qotei aqa anjam singila na ojesoqne”

¹⁰ O Timoti, ni nami e ombla soqnem deqa ijo anjam kalil e na plaltoqnem qaji di ni qalie. Ijo walwel ti ijo kumbra ti di ni qalie bole. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqnsim ijo are miligi dego gaigai singilatoqnsim waukobaoqnem. Osim tamo ungasari nanji qalaqalainjroqnsim singila na tigeloqnsim gulbe qoboioqnem. Di ni qalie bole. ¹¹ Antiok qure ti Aikoniam qure ti Listra qure ti dia jeu tamo nanji na e kumbra uge uge ebeqnbqa e jaqatinj koba oqnem. Qure qureq di kumbra uge kalil e qa brantoqnej qaji di ni qalie. Ariya bati deqa Tamo Koba a na e aqaryaiiboqnsiqa gulbe kalilq dena e oqnsiq taqal atoqnej. Deqa bini e bole unum. ¹² Ni qalie, jeu tamo nanji na tamo ungasari kalil Kristus Yesus beteryesosib Qotei aqa kumbra dauryqa singilaeqnbu qaji nanji ugeugeinjroqnbqab. ¹³ Tamo uge uge nanji ti gisanj tamo nanji ti tulanj ugeoqnbqab. Ugeoqnsib gisanj anjam gargekoba maroqnb Satan na kamba dego nanji olo gisa gisanjroqnbqas. Yim nanjo kumbra di tulanj ugedamuqas.

¹⁴ Ariya Timoti, anjam iga nami ni mermonam qusim ino areqaloq di singilatam qaji di ni olo singila na ojesoqne. Ni iga qa bole qalieonum deqa ni degyoqne. ¹⁵ Nami ni angro kiñala sosimqa ni Qotei aqa anjam nengrenj di so qaji di qalieosim bosim agi qalieosim unum. Anjam dena ni powo bole emonaqa ni Kristus Yesus qa ino areqalo singilatonamqa Qotei na ni padalo sawaq dena ej. ¹⁶ Qotei aqa anjam kalil nengrenj di so qaji di Mondor a segi na babtej. Anjam dena iga aqaryaiigoqnsiqa gam bole osorgoqnsiqa gago areqalo tingitetgeqnu. Osia gago walwel gereiyetgoqnsiqa iga kumbra bole dauryqajqa singilatgeqnu. ¹⁷ Deqa anjam dena Qotei aqa tamo ungasari nanji keretnjreqnaqa nanji kumbra bole kalil yoqnsib wau bole bole ojeqnbu.

4

Pol na Timoti minjej, “Ni Yesus aqa anjam palontqajqa tulanj singilaoqne”

¹ Qotei aqa Ŋiri Kristus Yesus wo nanjo ŋamgalaq di e ni singila na endegsi mermqai. Mondonj Yesus a lanj qureq na brantosim tamo ungasari kalil ŋambile so qaji nanji ti nami morenej qaji nanji ti peginjrqas. Osim a bati gaigai Mandor Koba sqas. ² Deqa ni Yesus aqa anjam palontoqne. Tamo ungasari nanji ino anjam quqwa arearetnjroqnbqas kiyo asginjroqnbqas kiyo di unqum. Ni na nanji tingitnjroqnsim dalnjroqnsim are tigeltetnjroqne. Ni asgimaiq. ³ O Timoti, ni que. Bunuqna tamo gargekoba nanji Qotei aqa anjam quqwa asginjroqnbqas olo anjam utru bei bei quqwajqa are prugnjqnbqas. Osib nanjo segi areqalo dauryosib anjam plalto tamo qudei nanji metnjroqnbqas bosib gisanj anjam minjroqnbqas qusib arearetnjroqnbqas. ⁴ Deqa nanji anjam bole quqwa uratosib lanja sa anjam quqwajqa dab atoqnbqab. ⁵ Ariya Timoti, ni kumbra degyaim. Ni gaigai areqalo bole na sosimqa gulbe ti jaqatinj ti qoboioqne. Osim ni na Yesus aqa anjam bole tamo ungasari nanji minjre minjre laqne. Ni nanji aqaryainjqajqa wau ti unum deqa ni wau di keretosim yoqne.

Pol a moiqa bati jojomej

⁶ Ni qalie, jeu tamo nanji na e lubsib moiyoqbqa bati jojomoqo. Israel nanji wain bilentoqnsib Qotei atraiyeqnbu dego kere e moisiyqa ijo lej aiqas qaji dena Qotei atraiyobulqai. ⁷ Tamo nanji gurguroqnsib bubuqnbu dego kere e nami singila na ururosib Yesus dauryoqnem agi bini e degyeqnum. E ijo wau kalil kobotonum. E Qotei qa ijo areqalo singilatoqnem di e uratosaiqnem. Agi bini e ijo areqalo di singila na ojejunum. ⁸ Tamo nanji gurguroqnsib bubuqnbu di nanji awai oqajqa. Ijo awai bole agi Qotei a lanj qureq di atej unu. E awai di oqajqa tarijoqnsim unum. Ijo awai agiende. Mondonj Tamo Koba a na e tamo bole une saiqoji qa merbqas. Di ijo awai bole. Tamo Koba a kumbra bole tintinj na tamo ungasari nanji peginjrqas. Peginjrqqa bati deqa a awai bole

di e ebqas. A e segi awai ebqasai. Tamo kalil Yesus a laŋ goge na brantim unqajqa deqa areboleboleinjreqnu qaji naŋgi dego awai bole enjrqas.

Pol na Timoti minjej, “Ni ijoq urur au”

⁹ O Timoti, ni ijoq urur au. ¹⁰ Ni que. Demas a mandam endeqa kumbra qa tulaŋ areareteqnu. Deqa a na e uratbosiqa Tesalonaika qureq gilej. Kresens a Galesia sawaq gilej. Taitus a Dalmesia sawaq gilej. ¹¹ Aqo Luk wo segi unum. Deqa ni Mak osimqa endeq boiy. Mak a tamo bole. A na e aqaryaiboqnsiqa wau bole yeqnu. ¹² Tikikus agi e na qarinyonam Efesus qureq aiyej.

¹³ Ni ijoq bqa osimqa ijo gara jugo Troas qureq di uratem qaji di osim osau. Agi Karpus aqa talq di uratem unu. Ijo buk qudei dego osau. Ariya ijo pepa lulumo qudei wagme naŋgo jegara na gereiyo qaji di dego osim osbetbe. Ni are walmaiq.

¹⁴ Bras na inŋi inŋi gereiyo tamo aqa ñam Aleksander a na e ugeugeiboqnej. Deqa mondoŋ Tamo Koba a na kamba Aleksander ñolawotqas. ¹⁵ Aleksander a nami iga jeutgoqnsiqa gago anjam tulaŋ ugeugeiyoqnej. Deqa ni a qa geregere ñam atoqne.

¹⁶ Jeu tamo naŋgi nami e ojsib anjam pegiyo talq di tigeltbeb bati deqa tamo bei na e taqbosai. Tamo kalil naŋgi e uratbosib jaraiyeb. Deqa e Qotei endegsi pailyem, “O Abu, ni naŋgo une deqa olo kambatnjraime.” E degsi Qotei pailyem. ¹⁷ Ariya Tamo Koba Yesus a segi na e taqbosiqa siŋgila ebej deqa e anjam pegiyo talq di tigelosim Yesus aqa anjam bole mareqnamqa sawa bei bei qaji naŋgi quoqneb. Qotei na e aqaryaibosiqa baun juwaŋ naŋgo medabuq na e osiq taqal waibej. ¹⁸ Deqa e endegsi qalieonum. Jeu tamo naŋgi boqnsib kumbra uge uge ebqa maroqnib Qotei na e aqaryaiboqnsim naŋgo baŋq dena e oqnsim taqal waiboqnqas. Osim bunuqna a na e laŋ qureq osi oqsim dia e taqatbosim ijo Mandor Koba sqas. Deqa iga bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

¹⁹ O Timoti, ni na ijo kaiye anjam endi osim tamo naŋgi Onesiforus aqa talq di unub qaji naŋgi ti Prisila Akwila wo naŋgi koba na minjrime. ²⁰ Erastus a Korin qureq di unu. Trofimus a Miletus qureq di ma ti sonaq e na uratem unu. ²¹ Ni ijoq urur boqujat. Ni tariŋoqnim ulili bati bo uge.

Yubulus na Pudens na Linus na Klodia na naŋgi qolqe Kristen tamo kalil naŋgi ti koba na kaiye anjam endi inoq qarinyonub.

²² Tamo Koba a na ino qunuŋ geregere taqateme. Osim niŋgi kalil qa are boleiyeme. Bole.

TAITUS

¹ E Pol. E Qotei aqa wau tamo. Yesus Kristus na e qarinqbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Tamo ungasari Qotei na giltinjrej qaji nangi aqa anjam minjroqnitqa qusib Yesus qa nanggo areqalo singilatqajqa deqa qarinqbej. E na nangi aqaryainjritqa nangi Qotei aqa anjam geregere qalieosib aqa kumbra dauryqajqa deqa ti qarinqbej. Qotei aqa anjam di gisanj sai. Di anjam bole. ² E na nangi aqaryainjritqa nangi nambile gaigai sqajqa deqa e waueqnum. Nanggi nambile di oqajqa tariñoqnsib unub. Tulañ nami Qotei a ingi ingi kalil atosaisosiq a na nambile di iga egwajqa marej. A bole marej. A gisanjosaieqnu. ³ Bati kereonaqa a na aqa anjam maro tamo nangi wau enjrej. Kumbra dena a na aqa segi anjam babtej. A na e dego wau ebej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Anjam dena a na iga padalo sawaq na elenej.

⁴ O Taitus, e anjam endi nenngrenyosim inoq qarinyonum. Aqo ombla Kristen tamo ungasari kalil nanggi koba na areqalo qujaitosim Yesus qa gago areqalo singilateqnum. Deqa ni ijo angoro bole bul. Gago Abu Qotei wo Kristus Yesus agi iga elenej qaji wo nanggi aiyel ni qa are boleinjrimqa ni lawo na soqnime.

Pol na Taitus minjej, “Ni na Kristen nanggo gate atelej”

⁵ O Taitus, e ni Krit nuiq di uratmem unum. Krit nuiq di Qotei aqa wau koboosai unu. Deqa ni na wau di kobotosim qure segi segiq di Kristen nanggo gate atelej. Agi e nami wau deqa ni mermem. ⁶ Deqa ni unime. Ni tamo bei a Kristen nanggo gate atqa osimqa a peleiyosim aqa kumbra kalil unsim di ni a gate ate. Tamo di a tamo ungasari kalil nanggo namgalaq di une saiqoji soqneme. A uña aiyeltaiq. Aqa angoro nanggi Yesus qa nanggo areqalo singilatosib soqnebe. Nanggi kumbra uge uge yoqnaib. Nanggi diqoqnsib nanggo ai abu nanggo anjam gotranjoqnaib. ⁷ Ni qalie, Kristen nanggo gate nanggi Qotei aqa wau taqateqnum. Deqa ni tamo bei a gate atqa osimqa ni aqa kumbra endeqaji unsim a gate ate. A tamo ungasari kalil nanggo namgalaq di une saiqoji unu. A aqa segi ñam soqtosaieqnu. A Kristen tamo ungasari nanggi njirin na taqatnjrosiaieqnu. A urur minjinj oqetosaieqnu. A ya uge uyoqnsiq nanariosaieqnu. A qoto ani tamo sai. A silali koba oqnqajqa tulañ arearetosaieqnu. ⁸ Tamo lanaj nanggi aqa meq beqnaibqa oqnsiq geregereinjreqnu. A kumbra bole bole dauryqajqa are qaloqnsiq areqalo bole ti unu. A kumbra tintinj ti Qotei aqa segi kumbra bole ti di dauryqajqa tulañ areareteqnu. A aqa segi so geregere taqateqnu. ⁹ A Yesus aqa anjam bole iga plalteqnum qaji di singila na ojeqnu. Deqa a anjam di geregere palontoqnsiq Kristen nanggo are tigeltetnjreqnu. Tamo qudei nanggi anjam di gotranjeqnaib a na nanggi tingitnjroqnsiq dalnjreqnu.

Krit nuiq di tamo gargekoba nanggi gisanjeqnum

¹⁰ O Taitus, Krit nuiq di anjam gotranjo qaji tamo gargekoba unub. Tamo nanggi di anjam laña laña maroqnsib tamo ungasari nanggi gisa gisanjreqnum. Tamo nanggi di Juda tamo. Deqa nanggi na tamo muluj breinjraqajqa tulañ singilaeqnum. ¹¹ Nanggi na Kristen nanggo silali yainjra are qaloqnsib anjam uge uge iga marqajqa getento qaji di plaltoqnsib minjreqnum. Nanggi degyeqnum deqa nanggi na Kristen qudei nanggo angoro ti nanggo was nanggi ti areqalo ugetetnjreqnaibqa nanggi Qotei aqa gam bole olo urateqnum. Deqa Taitus, ni na tamo uge deqaji nanggo medabu getentosim saidnjre. ¹² Nami Krit nuiq di qalie tamo bei a anjam endegsi marej, “Krit tamo kalil nanggi gisanj ani. Nanggi tamo uge. Nanggi wagme juwan bul. Nanggi qunjan bolet. Nanggi wauqa asgim ani.” ¹³ O Taitus, aqa anjam di bole. Deqa ni singila na tamo uge uge nanggi tingitnjroqne. Yimqa nanggi Yesus qa nanggo areqalo geregere singilatqab. ¹⁴ Osib nanggi Juda nanggo gisanj anjam ti tamo nanggi Qotei aqa anjam bole qoreiyeqnum qaji nanggo dal anjam ti quqwa uratqab.

¹⁵ Tamo ungasari Qotei aqa namgalaq di jiga saiqoji unub qaji nanggi qalie, ingi uyo kalil jiga saiqoji unu. Deqa nanggi oqnsib uyeqnum. Ariya tamo ungasari kumbra jigat dauryoqnsib Yesus qa nanggo areqalo singilatosiaieqnum qaji nanggi torei jiga ti. Deqa nanggi

mareqñub, “Ingi ingi kalil jigat.” Nanngo areqalo ti nanngo are miligi ti tulan jigat. ¹⁶ Nanngi segi mareqñub, “Iga Qotei qa qalie bole.” Di gisanj. Nanngi kumbra uge uge yeqñub dena iga poigeqñu, nanngi Qotei qoreiyeqñub. Deqa Qotei na nanngi torei walinjreqñu. Nanngi Qotei aqa anjam gotranjo qaji tamo unub. Nanngi kumbra bole bei dauryqa keresai bole sai.

2

Tamo qeli nanngi kumbra bole bole yoqnebe

¹ O Taitus, ni Qotei aqa anjam bole paltoqne. ² Ni na tamo qeli nanngi anjam endegsim minjroqne, “Ningni nunngo so geregere taqatij. Osib areqalo bole ti sosib kumbra bole bole yoqñij. Ningni Qotei aqa anjam bole geregere qalieosib qalaqalaiyo kumbra yoqñisib gulbe kalil qoboioqñisib siñgila na tigelesoqñij.” O Taitus, ni na tamo qeli nanngi anjam degsim minjroqne.

³ Ni na unja qeli nanngi anjam endegsim minjroqne, “Kumbra bole kalil Qotei a areareteqñu qaji di ningni dauryosib soqñij. Ningni yomuoqñaij. Wain uyoqñisib nanarioqñaij. Ningni na Kristen nanngi kumbra bole osornjroqñij. ⁴⁻⁵ Osib unja meli nanngi dalnjribqa nanngi kumbra endegsib yoqnebe. Nanngi nanngo tamo ti nanngo angro ti qalaqalainjroqnebe. Nanngi areqalo bole na walwelosib Qotei aqa nangalaq di une saiqoñi soqnebe. Nanngi Kristen nanngi gereinjroqnebe. Nanngi nanngo tal geregere taqatosib nanngo tamo nanngo anjam dauryoqnebe. Nanngi kumbra bole degyoqñibqa nanngo tamo nanngi na unjrsibqa Qotei binjiosib aqa anjam yomuiyqa uratqab.” O Taitus, ni na unja qeli nanngi anjam degsim minjroqñime.

Pol na Taitus minje, “Ni kumbra bole yoqñim angro meli nanngi unsib dauryqab”

⁶ Ariya ni na angro meli nanngi dego are tigeltetnjroqñimqa nanngi areqalo bole na walweloqnebe. ⁷ O Taitus, ni kumbra bei yqa osimqa kumbra bole segi yoqne. Yimqa angro meli nanngi ino kumbra di unoqñisib dauryoqñqab. Ariya ni gisanj anjam maroqñaim. Ni anjam palontqa osimqa anjam bole segi palontoqne. Alanj anjam koba maroqñaim. Diqoqñaim. Areqalo bole ti sosim kumbra bole bole yoqne. ⁸ Ni anjam bole segi palontoqñimqa tamo nanngi ino anjam di uge qa marqa keresai. Deqa jeu tamo nanngi na iga yomuigwa keresaiinjrinqa nanngi jemainjrinqas.

Kanjal tamo nanngi gaigai nanngo wau qa gate nanngo sorgomq di soqnebe

⁹ O Taitus, ni na kanjal tamo nanngi anjam endegsim minjroqne, “Ningni gaigai nunngo wau qa gate nanngo sorgomq di sosibqa wau bole bole nanngi arearetnjreqñu qaji di yoqñij. Ningni nanngo medabu ojoqñaij. ¹⁰ Osib nanngo ingi bei bajinaib. Ningni nanngo anjam geregere dauryosib nanngi kumbra bole bole enjroqñij. Yimqa nanngi nunngo kumbra deqa tulanj areboleboleinjrinqas. Ningni kumbra bole kalil yoqñibqa nunngo wau qa gate nanngi unoqñisib Qotei agi iga elenjej qaji aqa anjam tulanj binjioqñisib maroqñqab, ‘Di anjam bolequja.’” O Taitus, ni na kanjal tamo nanngi anjam degsim minjroqne.

Iga Yesus bqajqa bati qa tariñoqñom

¹¹ Iga qalie, Qotei a iga qa are boleiyeqñu. Aqa kumbra di a na boleq atsiq iga osorgej. Deqa a na tamo ungasari kalil nanngi padalo sawaq dena elenqa kere. ¹² Qotei a iga qa are boleiyeqñu aqa kumbra dena iga endegsi osorgeqñu, iga Qotei qoreiyqajqa kumbra ti mandam qaji areqalo uge uge ti torei uratekriqom. Osim iga mandam tamo ungasari nanngo ambleq di sosimqa areqalo bole na ti kumbra bole na ti Qotei aqa kumbra na ti walweloqñom. ¹³ Walweloqñsim ingi bole bole iga mondoñ oqom qaji di oqajqa tariñoqñom. Yesus Kristus a segi Qotei. A siñgila koba ti unu. A na iga elenjej. Mondoñ a wala bole ti rianj koba ti osim lanj qureq na bqas. Iga di unqajqa tariñoqñom. ¹⁴ Yesus a gago uneq na iga awaigosim iga aqa segi tamo ungasari tintiñ sqajqa deqa marsiq aqa segi nambile uratosiq iga qa moiyej. Deqa iga gaigai kumbra bole dauryqajqa siñgilaoqñom.

¹⁵ O Taitus, ni gaigai Kristen tamo ungasari nanngi anjam di minjroqnimqa nanngi quoqnsib dauryoqnqab. Ni na tamo ungasari anjam gotranyeqnuub qaji nanngi tingitnjroqnsim dalnjroqne. Tamo bei na ino anjam di uge qa maraiq.

3

Qotei a iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej

¹ O Taitus, ni na Kristen tamo ungasari nanngi anjam endegsim minjroqne, “Ninggi na mandor nanngi ti sawa taqato qaji tamo kokba ti nanngo sorgomq di sosibqa nanngo anjam dauryoqniy. Osib gaigai wau bole yqajqa are qaloqniy. ² Ninggi tamo qudei nanngi misiliñ anjam minjroqnaib. Osib anjam na qotoqnaib. Gaigai lawo na sosib tamo ungasari kalil nanngi kumbra bole osornjroqniy.” O Taitus, ni na Kristen tamo ungasari nanngi anjam degsim minjroqne.

³ Ni qalie, iga dego nami areqalo uge ti sosimqa Qotei aqa anjam gotranjoqnem. Bati deqa Satan na iga gisa gisanqeanaqa iga Qotei aqa gam bole dauryqa uratoqnsim kumbra uge uge dauryqajqa are pruggeqnaqa gago segi jejamu qa tulan areboleboleigoqnej. Kumbra dena iga singila na taqatgesoqnej. Deqa iga minjiñ ti are uge ti sosim walweloqnem. Tamo qudei na iga jeutgeqnaqqa iga kamba dego nanngi jeutnjroqnem.

⁴ Ariya bati di Qotei agi iga eleñej qaji a na iga tulan qalaqalaigosiqqa iga qa are boleiyosiq kumbra boledamu egej. Aqa kumbra di a segi na boleq atej. ⁵ Osiqa iga eleñej. Gago segi wau bole bole iga yoqnem qaji a deqa osiq iga eleñosai. A iga qa dulosisqa iga laña eleñej awai saiqoji. Osiqa gago are miligi yansetgosisqa aqa Mondor Bole egisiqa iga angro bunuj bul ñambabtgej. ⁶ Yesus Kristus agi iga eleñej qaji aqa wau na Qotei na aqa Mondor Bole qarinyonaqa gago are miligiq aiyej. ⁷ Yesus a iga qa are boleiyey deqa iga Qotei aqa ñangalaq di tamo bole une saiqoji unum. Deqa mondon iga ñambile gaigai sqom. Iga ñambile di oqajqa tariñoqnsim unum. ⁸ Qotei aqa anjam di tulan boledamu. Deqa iga anjam di gago areqaloq di singilatqom.

O Taitus, ni Qotei aqa anjam di singila na palontoqnimqa tamo ungasari Qotei qa nanngo areqalo singilateqnuub qaji nanngi quoqnsib kumbra bole bole yoqnqab. Anjam dena tamo ungasari nanngi aqaryainjreqnu. ⁹ Tamo qudei nanngi laña laña ñirinoqnsib nanari anjam maroqnsib laqnuub. Nanngi Moses aqa dal anjam qa ti nanngo moma nanngo ñam qa ti anjam na qoteqnuub. Nanngi anjam di marqajqa tulan arearetnjreqnu. Iga qalie, anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Taitus, ni tamo deqaji nanngo anjam di quetnjraim. Torei urat.

¹⁰ Tamo bei na Kristen tamo ungasari nanngo areqalo ugetetnjrsim nanngi pupoinjrimqa ni na tamo di minjimqa aqa kumbra di uratem. A ni quetmosaiamqa olo minje. Minjimqa olo quetmosaiamqa ni a uratosim torei qoreiye. ¹¹ Ni qalie, tamo deqaji nanngi Qotei aqa gam torei urateqnuub. Nanngi une yo qaji tamo unub. Nanngo une dena nanngi osornjreqnu, nanngi tamo uge.

Pol na Taitus minnej, “Ni urur bosim e itbe”

¹² Ariya Taitus, ni que. E na Artemas kiyo Tikikus kiyo qarinyitqa a inoq gilqas. Gilsim mermimqa ni urur bosim Nikopolis qureq di e itbe. Yuwal ugeo bati qa e dia sqai. Soqnit ni bosim dia e itbe. ¹³ Apolos wo dal anjam qalie tamo Senas wo nanngi aiyel ino qure uratosib walwelqa laqniqqa ni na aqaryainjrimqa nanngi gamq di ingi bei qa truquqasai.

¹⁴ Ni na Kristen nanngi anjam plaltosim minjroqnimqa nanngi wau bole yoqnqajqa geregere qaliosib tamo qudei ingi ingi qa trueqnuub qaji nanngi aqaryainjroqnebe. Nanngi laña sosib wau bole bole yosaio uge.

¹⁵ Kristen kalil e koba na endi unum qaji nanngi na ni kaiyeimonub. Deqa ni na kamba tamo ungasari iga tulan qalaqalaigeqnuub qaji nanngi gago kaiye anjam endi minjrim. Tamo ungasari nanngi di iga koba na Yesus qa gago areqalo singilateqnum.

O ijo was, Qotei a ningi kalil qa are boleiyeme. Bole.

FILEMON

¹ O Filemon, e Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nan̄gi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. Aqo gago was Timoti wo anjam endi nengrenyosim inoq qarinyonum. Ni gago Kristen was bole. Ni iga koba na wau qujai. ² Aqo aiyel anjam endi ni qa ti gago jaja Apia qa ti Arkipus qa ti Kristen tamo un̄gasari kalil ino talq di loueqnub qaji nan̄gi qa ti qarinyonum. Arkipus a iga koba na qoto tamo bulosim Qotei aqa wau ojeqnum.

³ Gago Abu Qotei wo Tamo Koba Yesus Kristus wo nan̄gi aiyel nin̄gi qa are boleinjrimqa nin̄gi lawo na soqniy.

Filemon a kumbra tulan̄ boledamu yoqnej deqa Pol a areboleboleiyoqnej

⁴ E gaigai ijo Qotei bin̄iyoqnsim ni qa pailyeqnum. ⁵ E ni qa anjam endegsi queqnum, ni na Tamo Koba Yesus tulan̄ qalaqalaiyoqnsim a qa ino areqalo singilateqnum. Osim ni na Qotei aqa segi tamo un̄gasari kalil nan̄gi dego qalaqalainjreqnum. ⁶ Ni iga ti beterosim koba na Yesus qa gago areqalo singilateqnum deqa e endegsi Qotei pailyeqnum, “O Abu, ni na Filemon iga ti aqaryaigimqa iga powo bole osim ingi bole bole Kristus a iga egeqnu qaji di geregere poigwas.” ⁷ Od, was, e qalieonum, ni na Qotei aqa segi tamo un̄gasari kalil nan̄gi qalaqalainjroqnsim nan̄go are tulan̄ singilatetnjreqnum. Ino kumbra dena ijo are latetbeqnaqa e areboleboleibeqnu.

Pol na Filemon min̄jej, “Ni na Onesimus qalaqalaiyime”

⁸ O Filemon, e qalieonum, ino kumbra kalil bole. Deqa e ni kumbra bei yqajqa mermitqa ni ijo anjam daurye. E Kristus aqa ñam na ni singila na mermqa kere. ⁹ Ariya e ni tulan̄ singila na mermqasai. Aqo ombla qalaqalaiyo kumbra dauryeqnum deqa e ni lawo na mermqai. E Pol. E Kristus Yesus aqa wau tamo. E aqa anjam mare mare laqnem deqa jeu tamo nan̄gi na e ojsib tonto talq endi waibeb unum. ¹⁰ E tonto talq endi sonamqa ino kan̄gal tamo Onesimus a ni uratmosiq ulan̄osiq Rom qure endeq bosiq e itbej. E itbonaqa e Yesus aqa anjam min̄jnamqa a are bulyosiq Yesus qa aqa areqalo singilatej. Deqa bini a ijo an̄gro bul unu. Deqa e ni mermqai, ni a kumbra bole osoryime. ¹¹ A nami kan̄gal tamo bolesai soqnej deqa a ni qa wau bole yosaioqnej. Ariya bini a kan̄gal tamo bolequja unu deqa a ni qa wau bole yoqnqa kere. A e qa dego wau bole yoqnqa kere.

¹² Ariya endego e Onesimus qarinyonum a inoq olo bqo. Deqa e a qa are ugeibqo. Di kiyaaqa? E a tulan̄ qalaqalaiyeqnum deqa. ¹³ E Yesus aqa anjam bole qa waueqnum deqa e tonto talq endi unum. Ariya ijo are koba endegsi unu. E Onesimus olo osiy a e ombla tonto talq endi sosim a na e aqaryaiboqnqas. A ino kan̄gal tamo unu deqa a na e aqaryaibqas di ni na dego e aqaryaibqam. ¹⁴ Ariya e Onesimus qarinyonum inoq olo bqo. E endegsi are qalonum. Ni na e aqaryaibqa are soqnim ni ino segi areqalo na e odbosim Onesimus olo ijoq qarinye. E singila na ni mermqasai.

¹⁵ Bole, Onesimus a bati truquyala ni uratmej. E are qalonum, Qotei a segi na gam gereiyonaqa Onesimus a ni uratmej. Di kiyaaqa? Ni na a olo osim nin̄gi ombla bati gaigai sqajqa deqa. ¹⁶ Onesimus a ino kan̄gal tamo segi sai. A ino Kristen was bole. A ijo Kristen was dego. Deqa e a tulan̄ qalaqalaiyeqnum. A ino kan̄gal tamo bolequja. A ni ombla Tamo Koba beteryejunub. Deqa e qalieonum, ni a olo tulan̄ qalaqalaiyoqnqam.

¹⁷ Ni e ombla Yesus aqa wau tamo unum edegosim Onesimus osim geregereiyoqne. Ni e osim geregereibeqnum dego kere. ¹⁸ Onesimus a une bei ni emej kiyo? A ino silali bei nami yaimosiq olo ni emqajqa mermosiqa bunuqna ni emosai kiyo? Degamqa ni na merbimqa e kamba silali di keretosiy ni olo emqai. ¹⁹ E Pol. Anjam endi e ijo segi ban̄ na nengrenyosim. Ni e merbimqa Onesimus a ino silali bei yaimej qaji di e na kamba olo ni emekritqai. Ariya ni que. Nami e Yesus aqa anjam ni mermonam qusim are bulyem. E ino qunur̄ qa aqaryaimem. Deqa e ni endegsi mermqa kere, ni na kamba olo ino segi n̄abile e ebekritime. Ariya e degsi ni mermqa uratonum. ²⁰ O ijo was Filemon, ni que.

Aqo ombla Tamo Koba Kristus aqa tamo unum deqa ni aqa ñam na olo Onesimus ijoq qarinyosim dena ijo are boletetbe.

²¹ E qalieonum, ni ijo anjam endi dauryqam. Osim ijo anjam endi bunyosim olo Onesimus ijoq qarinyqam. Utru deqa e anjam endi nengrenyonum. ²² Ijo anjam qujai bei agiende. E are qalonum, Qotei a nungo pailyo qusim gam waqtetbimqa e nungoq olo bqai. Deqa Filemon, e ino talq di ñeiqajqa warum bei ni na gereiyetbe.

Pol aqa wau qujai nanġi na Filemon kaiyeiyeb

²³ Aqo Epafraš wo ombla tonto talq endi unum. Epafraš a dego Kristus Yesuš aqa wau tamo. A Yesuš aqa anjam mare mare laqnej deqa jeu tamo nanġi na a ojsib tonto talq endi waiyeb unu. A na ni kaiyeimqo. ²⁴ Mak na Aristarkuš na Demaš na Luġ na nanġi qolqe dego ni kaiyeimonub. Nanġi e koba na wau qujai.

²⁵ Tamo Koba Yesuš Kristus a niġi qa are boleiyosim nungo qunuġ geregere taqato-qneme. Bole.

HIBRU

Qotei aqa ʔiri a na iga anjam mergeqnu

¹ Nami Qotei na gago moma utru nanɣi anjam minjroqnej. A gam endena nanɣi anjam minjroqnej. A na aqa medabu o qaji tamo nanɣi qarɨnjreqnaqa nanɣi giloqnsib bati gargekoba gago moma utru nanɣi anjam minjroqneb. ² Ariya bini Qotei na iga dego anjam mergeqnu. Diɣo bati jojomoqo deqa a na aqa ʔiri aqa medabu na iga anjam mergeqnu. Qotei na aqa ʔiri giltej deqa a ɨnɣi ɨnɣi kalil oqas. Aqa baɣ na Qotei na mandam atej unu. ³ A na Qotei aqa rianɣ koba iga osorgeqnu. Aqa so ti Qotei aqa so ti ombla kerekere. Aqa anjam siɣgila ti unu. Anjam dena a na ɨnɣi ɨnɣi kalil siɣgilatejunu. A gago une kobotetgosiqa laɣ qureq oqsiq Qotei siɣgila koba ti unu qaji aqa baɣ woq di awejunu.

Qotei aqa ʔiri a laɣ aɣgro nanɣi tulaɣ buɣnjrejunu

⁴ Qotei na aqa ʔiri ñam kobaquja yej. Ñam dena laɣ aɣgro nanɣo ñam tulaɣ buɣnejunu.

⁵ Nami Qotei na aqa ʔiri endegsi minjej,

“Ni ijo segi Aɣgro.

Bini e ino Abu unum.”

Osiqa olo anjam bei dego aqa ʔiri qa endegsi marej, “E aqa Abu sqai. A ijo Aɣgro sqas.”

Ariya Qotei na aqa laɣ aɣgro nanɣi anjam degsi minjrosaiioqnej. ⁶ Nami Qotei na aqa ʔiri matu qarɨnyim mandamq aiqa osiqa a qa olo anjam endegsi marej, “Ijo laɣ aɣgro kalil nanɣi aqa sorgomq di sosib a qa louoqnaqab.” ⁷ Ariya Qotei a laɣ aɣgro nanɣi qa anjam degsi marosaiioqnej. A nanɣi qa endegsi marej,

“E ijo laɣ aɣgro nanɣi wau enjrem.

Deqa nanɣi jagwa ti ɣamyuwo ti bulosib ijo wau ojeqnu.”

⁸ Ariya Qotei na aqa segi ʔiri endegsi minjej,

“O Qotei, ni bati gaigai Mandor Koba sqam.

Ni tamo bole unum deqa ni na ino segi tamo unɣasari nanɣi taqatɨjroqnaqam.

⁹ Ni kumbra bole yqajqa tulaɣ arearetmeqnu.

Ni kumbra uge yqajqa arearetmosaieqnu.

Deqa ino Qotei na ni giltmosiqa ino gateq di goreɣ bilentosiq ñam kobaquja emej.

Deqa ni tulaɣ areboleboleimeqnu.

Ino arebolebole dena ino was nanɣo arebolebole tulaɣ buɣnejunu.”

¹⁰ Qotei na aqa ʔiri degsi minjsiqa olo anjam bei dego endegsi minjej,

“O Tamo Koba, ni nami mandam atem unu.

Osim laɣ dego ino segi baɣ na gereiyem.

¹¹ Laɣ ti mandam ti koboqab.

Ariya ni bati gaigai sqam.

Laɣ ti mandam ti gara jugo bulosib sariosib ugeqab.

¹² Tamo bei na aqa gara lubtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na laɣ ti mandam ti lubtosim taqal atqam.

Tamo bei na aqa gara piqtoqnsiq taqal ateqnu

dego kere ni na laɣ ti mandam ti piqtosim taqal atqam.

Ariya ni segi bulyqasai.

Ni bati gaigai degsi sqam.

Ino sqajqa bati koboqasai.”

¹³ Qotei na aqa ʔiri degsi minjsiqa olo minjej,

“Ni ijo baɣ woq endi awesoqnimqa

e na ino jeu tamo kalil nanɣi elerɣosiy ino siɣgaq di atelerɣqai.”

Qotei na anjam deqaji aqa laɣ aɣgro nanɣi minjrosaiioqnej. ¹⁴ Laɣ aɣgro nanɣi Qotei aqa ʔiri bul sai. Nanɣi Qotei aqa wau ojo qaji mondor. A na nanɣi qarɨnjreqnaqa nanɣi aqa

wau ojeqñub. Nanngo wau agiende. Nanngi giloqñsib tamo ungasari a na elenqas qaji nanngi aqaryainjreqñub.

2

Qotei na iga elenej aqa wau di tulan kobaquja

¹ Deqa ijo was, anjam nıngi nami quoqñeb qaji di nıngi olo sıngila na ojsib dauryiy. E dego anjam di dauryqai. Iga dauryqasai di iga ulonjosim anjam di torei urato uge. ² Nami Qotei na aqa lan angro nanngo medabu na gago moma utru nanngi anjam minjroqnej. Anjam di sıngila koba. Deqa tamo ungasari kalil anjam di gotranjoqñeb qaji nanngi Qotei na kambatnjroqñsiqa awai uge enjroqnej. ³ Bunuqna Qotei na iga padalo sawaq na elenej. Aqa wau di tulan kobaquja. Iga Qotei aqa wau di qoreiyqom di iga awai tulan ugedamu turqom. Awai di iga britosim jaraiqa keresai.

Namoqna gago Tamo Koba a na iga elenqajqa anjam di mare mare laqnej. Onaqa tamo nanngi aqa anjam di quoqñeb qaji nanngi kamba olo mare mare laqñeb. Osib iga endegsib mergoqñeb, “Anjam di bole.” ⁴ Yeqnaqa Qotei na nanngo anjam di sıngilatoqnej. A gam endena nanngo anjam sıngilatoqnej. A Mondor Bole aqa wau segi segi jeisiq enjreqnaqa nanngi manwa ti kumbra sıngila ti babtoqñeb. Qotei aqa segi areqalo na a degyoqnej.

Qotei na iga elenej aqa wau di Yesus a segi na tigeltej

⁵ Mondonj Qotei na mandam bunuj atqas. Iga qalieonum, Qotei na aqa lan angro nanngi mandam bunuj di taqatqajqa wau enjrosai. ⁶ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“O Qotei, ni kiyaaq tamo nanngi qa are qaleqñum?

Osim nanngi qa duloqñsim aqaryainjreqñum?

⁷ Ni na tamo nanngi lan angro nanngo sorgomq di atem unub.

Deqa nanngi lan angro nanngo sorgomq di sokiñala soqnib

bunuqna ni na nanngo ñam olo soqtetnjrimqa

nanngo ñam tulan kobaosim lan angro nanngo ñam bunyqas.

⁸ Od, ni na ingi ingi kalil osim tamo nanngo sorgomq di atim sqab.”

O ijo was, Qotei aqa anjam degsi unu deqa iga qalieonum, a na ingi ingi kalil osim tamo nanngo sorgomq di atim sqab. A ingi bei uratqasai. Ariya bini iga uneqñum di ingi ingi kalil tamo nanngo sorgomq di sosai. ⁹ Ariya iga Yesus uneqñum. Nami a lan angro nanngo sorgomq di sokiñala soqnej. Bati deqa Qotei a tamo kalil nanngi qa are boleiyonaqa kumbra dena Yesus a nanngo padalo sawa osiq moiyej. A jaqatinj koba osiq moiyej deqa Qotei na aqa ñam olo soqtetosiq ñam kobaquja yej.

¹⁰ Qotei a ingi ingi kalil qa utru. A na ingi ingi kalil gereiyej. A na aqa angro gargekoba nanngi joqsim lan qureq oqwajqa deqa are qalsiq Yesus sıngilatonaqa a jaqatinj koba ej. Osiqa aqa jaqatinj dena a Qotei aqa anjam torei dauryekritosiq tamo nanngi elenqajqa wau tigeltej. Qotei a degsi Yesus sıngilatej di kumbra bolequja. ¹¹ Iga qalie, Yesus aqa angro kalil a na aqa segi kumbra boleq di ateq qaji nanngi a ombla Abu qujai. Deqa a na nanngi minjreqnu, “Nıngi ijo was tıntıj.” A nanngi was qa minjraqajqa jemaiyosaieqnu. ¹² Deqa a na aqa Abu endegsi minjej,

“O Qotei, e na ijo was nanngi di ino ñam qa sainjroqñqai.

Nanngi louqa korooqñibqa e nanngo ambleq di tigeloqñsiy ino ñam soqtoqñqai.”

¹³ Yesus a degsi aqa Abu minjsiq olo endegsi marej, “E Qotei qa ijo areqalo sıngilatosiy a qa tariñoqñsiy sqai.” Osiqa marej, “Nıngi e nubiy. Angro kalil Qotei na ebej qaji nanngi di e koba na unum.”

Yesus na iga aqaryaigwa osiq tamo bulyosiq moiyej

¹⁴ Yesus aqa angro nanngi di mandam tamo. Deqa Yesus a dego mandam tamo bulyosiq moiyej. A Satan aqa sıngila kobotqa marsiq deqa moiyej. Satan a moiyo qa utru. A na tamo ungasari nanngi moiyo tñjqajqa sıngila ti unu. ¹⁵ Deqa nanngi moiqa ulaeqñab Satan

a nanngi singila na ojeleneqnu. Ariya nanngi degsib ulaoqnsib sonabqa Yesus a nanngi Satan aqa banjq dena elenqajqa marsiq moiyej.

¹⁶ Yesus a lanj angro nanngi aqaryainjrqa osiq moiyoasai. A Abraham aqa moma nanngi aqaryainjrqa osiq moiyej. ¹⁷ Utru deqa a aqa was kalil nanngi bulosiq tamo yuej. Deqa bini a atra tamo gate sosiq Qotei aqa wau ojeqnu. A tamo ungasari nanngi qa dulosim nanngi aqaryainjrqa deqa marsiq atra tamo gate brantej. A tamo bole unu deqa a Qotei aqa anjam kalil dauryoqnsiqa aqa wau ojeqnu. Aqa wau agiende. A na tamo ungasari nanngo une kobotetnjroqnsiqa Qotei aqa minjin taqal waiyeqnu. ¹⁸ Gulbe gargekoba Yesus aqa jejamuq di branteqnaqa a jaqatin koba oqnej. Deqa a na tamo ungasari gulbe oqnsib uneq aqa laqnu qaji nanngi geregere aqaryainjrqa kere.

3

Yesus aqa ñam na Moses aqa ñam tulan bunyejunu

¹ O Kristen was kalil, Qotei lanj qureq di unu qaji a na ningi metnej deqa ningi Yesus qa are qaloqniy. Yesus a Qotei na aqa anjam mare mare laqajqa qarinyej. A gago atra tamo gate unu. Deqa iga aqa ñam boleq di maroqnoqom. ² Qotei na Yesus minnej, “Ni ijo wau oje.” Onaqa Yesus a Qotei aqa wau di uratosai. A wau di geregere ojoqnej. Moses a dego nami Qotei aqa wau geregere ojoqnej. A Qotei aqa tamo ungasari nanngo ambleq di wauoqnej. Tamo ungasari nanngi di Qotei aqa tal bul soqneb. ³ Iga qalie, tamo nanngi tal ateqnub qaji nanngo ñam kobaquja. Tal aqa ñam kiñala. Yesus a tal ato qaji tamo bul soqnej deqa Qotei na a ñam kobaquja yej. Yesus aqa ñam dena Moses aqa ñam tulan bunyejunu. ⁴ Tal kalil agi tamo nanngi na ateqnub. Ariya Qotei a segi na ingi ingi kalil atelenej. ⁵ Moses a kangal tamo bul sosiqa Qotei aqa tamo ungasari nanngo ambleq di wauoqnej. Deqa Moses aqa ñam kiñala. Tamo ungasari nanngi di agi Qotei aqa tal bul soqneb. Moses a nanngo ambleq di wau geregere yoqnej. A Qotei aqa medabu oqnsiqa kumbra bunuqna brantqas qaji deqa anjam maroqnej. ⁶ Ariya Kristus a Qotei aqa ñiri. Deqa Qotei na a wau yonaqa a Qotei aqa tamo ungasari nanngi taqatnjroqnej. Tamo ungasari nanngi di agi Qotei aqa tal bul unub. Kristus a wau di geregere yoqnej. A Qotei aqa ñiri deqa iga gaigai gago areqalo a qa singilatoqnsim a mondonj olo bosim iga boletgwajqa deqa tarijoqnsim sqom. Iga degyqom di iga dego Qotei aqa tal bul sqom.

Tamo qudei nanngi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqasai

⁷ Iga Qotei aqa tamo ungasari unum deqa iga Mondor Bole aqa anjam qusim dauryqom. Aqa anjam agiende,

“Bini bati endi ningi Qotei aqa medabu quoqniy.

⁸ Ningi nungo are miligi getentaib.

Ningi nungo moma utru nanngi bul saib.

Agi nami nungo moma utru nanngi ijo medabu quqwa asginjreqlaqa gotranjoqneb.

Nanngi wadau sawaq di ijo singila laja tenemtoqneb.

⁹ Nanngi ijo singila bati gaigai unoqneb gilsiq gilsiq wausau 40 koboej.

Ariya nanngi deqa e qa are qalosaioqneb.

¹⁰ Deqa e nanngi qa minjin oqnaqa marem,

‘Nanngi nanngo are miligiq di e daurbosaieqnu.

Nanngi gaigai ijo gam bole urateqnu.’

¹¹ Deqa e nanngi qa minjin oqnaqa endegsi minjrem,

‘Ningi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merjgonum.’ ”

¹² O ijo was, ningi geregere ñam atoqniy. Ningi ñam atqasai di ningi qudei nungo are miligi ugeqas. Amqa ningi Yesus qa nungo areqalo singilatqa uratosib Qotei ñambile gaigai unu qaji a qoreiyqab. Degaib deqa ningi ñam atoqniy. ¹³ Iga mareqnum, “Bini bati endi.” Deqa ningi bati gaigai nungo Kristen was nanngi singilatnjroqniy. Une aqa kumbra na ningi qudei gisanjosim nungo are miligi getentaim deqa ningi degyoqniy. ¹⁴ Iga nami Qotei qa gago areqalo singilatoqnem. Ariya gago areqalo di iga olo singila na ojesosim gilsim moiqom. Iga degyqom di iga Kristus aqa segi tamo ungasari tinjin sqom.

¹⁵ Iga qalie, anjam endegsi unu,
 “Bini bati endi ningi Qotei aqa medabu quoqniy.
 Ningi nungo are miligi getentaib.
 Ningi nungo moma utru nanngi bul saib.
 Agi nami nungo moma utru nanngi ijo medabu quqwa asginjreqnaqa gotranjoqneq.”

¹⁶ O ijo was, yai nanngi Qotei aqa medabu quoqnsib olo quqwa asginjreqnaqa gotranjoqneq? Di Israel tamo ungasari agi Isip sawaq di sonabqa Moses na joqsiq gilej qaji nanngi. ¹⁷ Qotei a yai nanngi qa minjin oqnaqa gilsiq gilsiq wausau 40 koboej? Di Israel tamo ungasari agi une yoqnsib wadau sawaq di morejoqneq qaji nanngi. ¹⁸ Qotei na yai nanngi endegsi minjrej, “Ningi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai”? Osiqa minjrej, “E bole merngonum”? Di tamo ungasari aqa medabu gotranjoqneq qaji nanngi. ¹⁹ Deqa iga qalieonum, Israel tamo ungasari nanngi di Qotei qa nanngo areqalo singilatosaijoqneq. Utru deqa nanngi Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqa keresai.

4

Qotei aqa tamo ungasari nanngi aqarato sawa miligiq gilqab

¹ Qotei a nami marej, “Ijo segi tamo ungasari nanngi ijo aqarato sawa miligiq gilqab.” O ijo was, sawa di miligiq gilqajqa bati kobosai unu. Deqa ningi ulaoiy. Ningi qudei sawa di miligiq gilqa uratosib ulonjo uge. ² Moses aqa bati qa Israel tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam bole quoqneq. Iga dego Qotei aqa anjam bole quoqnem. Ariya Israel nanngi anjam di lanja quoqnsib nanngo areqaloq di singilatosaijoqneq. Deqa anjam dena nanngi yala aqaryainjrosaijoqnej.

³ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa a na odgim iga aqa aqarato sawa miligiq gilqom. Agi nami Qotei a Israel nanngi qa endegsi marej,
 “E nanngi qa minjin oqnaqa minjrem,
 ‘Ningi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai. E bole merngonum.’ ”
 Kumbra di Moses aqa bati qa brantej. Ariya iga qalie, tulan nami Qotei a mandam atsiqa aqa wau kalil kobotej. ⁴ Agi aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb, “Qotei na aqa wau kobotosiq bati 7 onaqa a aqaratej.” ⁵ Osib bunuqna anjam endi nengrenyeb, “Nanngi ijo aqarato sawa miligiq gilqasai.” ⁶ Deqa iga qalieonum, aqarato sawa di miligiq gilqajqa bati kobosai unu. Tamo ungasari qudei nanngi miligiq gilqa kere. Tamo ungasari nami Qotei aqa anjam bole quoqnsib gotranjoqneq qaji nanngi aqa aqarato sawa miligiq gilqasai. ⁷ Deqa wausau gargakoba gilnaqa Qotei a olo aqarato bati bunuj atej. Agi a Devit aqa medabu na endegsi marej,

“Bini bati endi ningi Qotei aqa medabu quoqniy.
 Ningi nungo are miligi getentaib.”

Devit aqa bati qa Qotei a marej, “Bini bati endi.” Anjam dena iga endegsi osorgeqnu, Qotei a tamo ungasari nanngi aqa aqarato sawa miligiq gilqajqa olo bati bunuj atej.

⁸ Josua na aqarato di Israel nanngi enjrosai. Enjrej qamu Qotei a bunuqna olo bati bunuj atqa marosai qamu. ⁹ Deqa iga qalieonum, Qotei aqa segi tamo ungasari nanngo aqarato bini unu. Iga yori bati gaigai aqarateqnum dego kere. ¹⁰ Iga qalie, tamo a Qotei aqa aqarato sawa miligiq gilqas di a aqa wau kobotosim aqaratqas. Agi Qotei a nami aqa wau kobotosiq aqaratej dego kere. ¹¹ Deqa iga aqarato sawa di miligiq gilqajqa tulan singilaqom. Singilaqasai di ningi qudei Israel nanngo kumbra dauryosib Qotei aqa anjam gotranjosib ulonjo uge.

¹² Qotei aqa anjam a nambile ti unu. Anjam di singila na waueqnu. A serie bul tulan qalat. Deqa anjam dena tamo nanngo are qametnjroqnsiq nanngo qunuj ti tanu ti singa ti miligiq aiyoqnsiq nanngo areqalo ti nanngo are miligi ti gegerere pegiyeqnu. ¹³ Ingi bei a Qotei qa uliqa keresai. Ingi ingi kalil Qotei a atelenej qaji di a na gegerere nam atoqnsiq uneqnu. Deqa mondon na na qujai gago kumbra kalil qa iga pegigwas.

Yesus a gago atra tamo gate unu

¹⁴ Gago atra tamo gate unu. A laŋ qureq oqsiq di unu. A Qotei aqa Ŋiri Yesus. Deqa iga aqa ñam boleq di maroqnsim ojesqom. ¹⁵ Iga segi siŋgila saiqoji. Deqa iga na gago une aqa siŋgila kobotqa keresai. Ariya gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa iga endegsi are qalqasai, Yesus a gago une qa iga aqaryaigwa keresai. Iga degsi are qalqasai. Satan na iga walawalaigoqnsiqa uneq waigwa laqnu. A nami Yesus dego uneq waiyqa maroqnsiq walawalaiyoqnej. Ariya Yesus a segi une saiqoji. ¹⁶ Deqa ijo was, iga Qotei aqa areq gilqajqa ulaqasai. Iga aqa areq giloqnqom. A iga qa are boleyeqnu deqa iga aqa areq giloqnm a iga qa duloqnqas. Iga gulbe ti soqnm a iga qa are boleyoqnsim gago gulbe qa aqaryaigoqnqas.

5

Atra tamo gate nanjo wau

¹ Qotei a mandam tamo qudei nanŋi giltŋjroqnsiqa nanŋi atra tamo gate ateqnu. Atra tamo gate nanjo wau agiende. Nanŋi na tamo unŋasari nanjo une qa aqaryainjrqa maroqnsib wagme iŋgi iŋgi oqnsib Qotei atraiyeqnu. ² Atra tamo gate nanŋi di iga bul mandam tamo. Nanŋi dego siŋgila saiqoji unub deqa nanŋi une yoqnqa kere. Deqa nanŋi na tamo unŋasari powo saiqoji unub qaji nanŋi ti tamo unŋasari Qotei aqa gam groteqnu qaji nanŋi ti lawo na aqaryainjreqnu. ³ Nanŋi dego une ti unub deqa nanŋi tamo unŋasari nanjo une qa ti nanjo segi une qa ti are qaloqnsib wagme iŋgi iŋgi oqnsib Qotei atraiyeqnu.

⁴ Tamo laŋaj bei a aqa segi areqalo na atra tamo gate sqa keresai. Qotei a segi na atra tamo gate nanŋi metŋjroqnsiqa ñam koba enjreqnu. Agi Qotei a nami Aron metosiq atra tamo gate atej.

⁵ Kristus a dego aqa segi ñam soqtosiq atra tamo gate sqa marosai. Qotei na Kristus giltosiq atra tamo gate atej. Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej, “Ni ijo segi Anŋro.

Bini e ino Abu unum.”

⁶ Osiqa olo anjam bei dego Kristus minjej,

“Melkisedek a atra tamo soqnej

dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

⁷ O ijo was, Yesus a mandamq endi sosiqa a siŋga pulutoqnsiqa Qotei pailyoqnej. A qalieej, Qotei na a oqa kere. Yim a moiqasai. Deqa a siŋgila na Qotei pailyoqnej. A leleŋ ti akam ti pailyoqnej. A aqa segi areqalo uratoqnsiqa Qotei aqa sorgomq di soqnej. Deqa Qotei na aqa pailyo quetoqnej. ⁸ Yesus a Qotei aqa Ŋiri. Ariya a jaqatiŋ koba oqnej dena a powo osiqa Qotei aqa anjam dauryqajqa qalieej. ⁹⁻¹⁰ Qalieosiq deqa a Qotei aqa anjam torei dauryekritej. Deqa Qotei na a giltosiq minjej, “Ni atra tamo gate sqam. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.” Qotei na Yesus degsi minjej deqa Yesus a tamo kalil Qotei aqa anjam dauryeqnu qaji nanŋi elenqas. Nanŋi elenqajqa utru agi Yesus qujai. Deqa nanŋi ŋambile gaigai sqab.

Iga anŋro mom bul sqasai

¹¹ O ijo was kalil, e Yesus aqa wau deqa anjam gargekoba niŋgi merŋwajqa unu. Ariya nunjo areqalo getenejunu deqa niŋgi anjam di aqa utru geregere poiŋgwa keresai. Deqa e niŋgi anjam di merŋwajqa baŋgi koba. ¹² Niŋgi nami are bulieb bati olekoba gilqo. Deqa niŋgi Qotei aqa anjam plaltqa kere. Ariya nunjo powo kobaosai unu deqa niŋgi anŋro mom mungum uyeqnu dego bul unub. Niŋgi iŋgi siŋgila uyqa keresai unub. Deqa tamo qudei na olo Qotei aqa anjam utruq na plaltosib niŋgi merŋwab di kere. ¹³ Iga qalie, anŋro mom nanŋi mungum segi uyeqnu. Nanŋi kumbra bole qa gam geregere poiŋrosai unu. ¹⁴ Tamo nanŋi kokbaonub qaji nanŋi iŋgi siŋgila uyeqnu. Nanŋi nami bati gargekoba kumbra bole ti kumbra uge ti pegiyoqneb. Deqa nanŋi areqalo bole ti powo bole ti unub.

6

Iga Qotei qa tariñoqnqom

¹ Deqa ijo was kalil, iga Kristus aqa anjam nami utruq na quoqnem qaji dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqnqom. Yim anjam dena iga singilatgoqnqas. Anjam iga nami utruq na quoqnem qaji di ningi qalie. Anjam agiende. Iga Qotei qa gago areqalo singilatoqa, moiyo qaji kumbra uratosim are bulyoqa, ² yanso oqa, Kristen gate nanjo gateq di ban atoqa, subq na tigeloqa, Qotei na tamo kalil nanji peginjroqa, tamo qudei nanji namyuwoq di gaigai soqa. O ijo was, Kristus aqa anjam di iga nami utruq na quoqnem. Ariya bini iga anjam dena prugosim olo anjam aqa damu dauryoqnqom. ³ Qotei na marim iga degyqom.

⁴ O ijo was, ningi qalie. Nunjo ambleq di tamo qudei nanji Qotei na areqalo suwantetnrnaqa nanji lan qureq oqwajqa gam bole qalieeb. Nanji Mondor Bole esoqneb. ⁵ Nanji Qotei aqa anjam uyo oneiyoqnsib maroqneb, “Anjam di bolequja.” Nanji Qotei aqa singila mondoj brantqas qaji di dego qalieosib ojesoqneb. ⁶ Ariya bati bei tamo nanji di olo ulonjosib Qotei aqa anjam qoreiyeb. Deqa nanji bunuqna puluosib are bulyqajqa gam saiinjrej. Nanjo une dena nanji Qotei aqa Njiri olo namburbasq di qamobulosib tamo ungasari kalil nanjo namgalaq di aqa nam tulan ugeugeiyeb.

⁷ Tamo deqaji nanji qa e yawo anjam endegsi mernjwai. Wau lanja nanji inji yageqnabqa awa boqnsiq mandam aqa miligiq aiyeqnu. Aiyeqnaqa Qotei a mandam di boleteqnu deqa inji bole oqoqnsiq melieqnaqa wau lanja nanji boqnsib inji oqnsib uyeqnu. ⁸ Ariya sil luwit oqsim inji kabutnrqas di inji bole oqwasai. Mandam di ugeqas. Deqa sokiñala Qotei na mandam di torei waliosim namyuwo na koitqas.

⁹ O gago was bole, anjam singila di iga na ningi merngonum. Ariya iga qalieonum, ningi degsib padalqasai. Qotei na ningi elenqas. ¹⁰ Qotei a tamo uge sai. A tamo bole. Deqa a nunjo kumbra bole kalil unoqnsiq olo are walyosaieqnu. Nunjo kumbra bole agiende. Ningi gaigai wau bolequja yoqnsib Qotei tulan qalaqalaiyoqnsib aqa segi tamo ungasari nanji geregereinjreqnub. Ningi nami degyoqneb agi bini ningi degyeqnub. ¹¹ Gago are koba endegsi unu. Ningi kumbra bole di singila na ojoqnsib mondoj Qotei na ningi boletngwajqa deqa tariñoqniy. ¹² Ningi asgingaiq. Qotei aqa tamo ungasari nanjo kumbra agiende. Nanji Qotei qa nanjo areqalo singilatoqnsib olo asginjrosaiqnu. Deqa mondoj nanji inji bole bole Qotei a nami aqa angro nanji enjrqa marej qaji di oqab. O ijo was, nanjo kumbra di ningi dego degsib dauryoqniy.

Qotei aqa anjam a nami Abraham minjej qaji di a na singilatej

¹³⁻¹⁴ Nami Qotei na Abraham minjej, “E ni boletmosiy ino moma nanji tulan kobatnrqai.” Osiqu aqa anjam di singilatej. Mandam tamo nanji na Qotei bunyqa keresai. Deqa Qotei a mandam tamo bei aqa nam na anjam singilatqa keresai. Deqa a anjam di Abraham minjsiqu aqa segi nam na anjam di singilatosiq minjej, “E bole mermonum.” ¹⁵ Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di qusiqa aqa areqaloq di atsiq tariñosiq soqnej. A tariñqas asgiyosai. A tariñesosiq bunuqna anjam Qotei na minjej qaji di aqa damu brantonaq unej.

¹⁶ Anjam singilatqa kumbra agiende. Tamo bei na anjam singilatqa osimqa a tamo kobaquja bei aqa nam na anjam singilatqas. Yim tamo qudei nanji qusib marqab, “Anjam di bole.” Deqa tamo qudei nanji anjam di olo uge qa marqa keresai. ¹⁷ Qotei na Abraham minjej, “E ino moma nanji kobatnrqai.” Osiqu aqa anjam di singilatej. Aqa kumbra dena a na Abraham aqa moma nanji osornjrej, a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. ¹⁸ Deqa Qotei aqa kumbra ayel unu. A na anjam di Abraham minjej. Osiqu aqa segi nam na anjam di singilatej. Aqa kumbra ayel di unu deqa a na aqa anjam di olo bulyqa keresai. A gisanqa keresai dego. Deqa iga Qotei aqa anjam di gago are miligiq di atsim Qotei aqa jojomq giloqnsim a qa tariñoqnqom. ¹⁹ Qotei agi iga a qa tariñeqnum qaji a anka bul singila koba. Deqa iga Qotei qa gago are miligi singilatoqnsim Warum Tulan Getento Koba gara gainejunu qaji di torei miligiq giloqnqom. ²⁰ Yesus a getento warum di iga

qa waqtosiq a segi namoosiq miligiq gilej. Deqa bini a getento warum dia unu. A di sosimqa bati gaigai a gago atra tamo gate sqas. Agi Melkisedek a nami atra tamo soqnej dego kere.

7

Melkisedek a ñam koba ti soqnej

¹ Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej. A Qotei Goge Koba aqa atra tamo dego soqnej. Bati deqa Abraham a mandor qudei nanji ti qotsiq nanji ñumej. Ñumsiq a olo aqa qureq beqnaqa Melkisedek a gamq di Abraham turosiqa aqa gateq di banj atetosiq a qa pailyej. ² Onaqa inji inji kalil Abraham a mandor nanjoq dena elenjej qaji di a na poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Melkisedek aqa ñam aqa damu agiende, Kumbra Bole Yeqnu Qaji Mandor. Qure ñam Salem aqa damu agiende, Are Lawo. Melkisedek a Salem qure nanjo mandor soqnej deqa aqa ñam aqa damu bei agiende, Are Lawo Qaji Mandor. ³ Melkisedek a abu saiqoji. A ai saiqoji. A moma bei dego saiqoji. Aqa ñambabo bati di iga qaliesai. Aqa moiqajqa bati di dego iga qaliesai. Deqa a Qotei aqa ñiri bulosiq a bati gaigai atra tamo unu.

⁴ Melkisedek aqa ñam tulanj kobaquja. E deqa ninji saingwai. Gago moma utru Abraham a mandor nanjoq dena inji inji boledamu elenosiqa poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. ⁵ Bunuqna Qotei na Livai aqa moma nanji minjrej, “Ninji atra tamo sqab.” Agi dal anjam endegsi unu, “Israel nanji na inji inji poto 10 yoqnsib oto qujai Livai aqa moma nanji atrainjroqnaqab.” Israel nanji Abraham aqa leñ na ñambabeb. Nanji Livai aqa moma nanjo was. ⁶ Melkisedek a Livai aqa leñ sai. Ariya Abraham a inji inji poto 10 yosiq oto qujai Melkisedek atraiyej. Atraiyonaqa Melkisedek a Abraham aqa gateq di banj atetosiq a qa pailyej. Abraham agi nami Qotei na minjej, “E ino moma nanji kobatnjrqai.” ⁷ Iga qalie, tamo ñam ti nanji na tamo ñam saiqoji nanjo gateq di banj atetnjroqnsib nanji qa palyeqnub.

⁸ Israel nanji na Livai aqa moma nanji inji inji atrainjreqnub. Livai aqa moma nanji moreneqnub. Ariya Melkisedek agi Abraham na inji inji atraiyej qaji aqa moiqajqa bati nanji nami nenjrenyosaiqnub. Deqa a bati gaigai sobulejunu. ⁹ Livai aqa moma utru qujai di agi Abraham. Deqa iga endegsi marqom, Livai na inji inji di osiq Melkisedek atraiyobulej. ¹⁰ Melkisedek a Abraham gamq di turej bati di Livai a ñambabosaisoqnej. Abraham a inji inji di Melkisedek atraiyej bati deqa Livai a Abraham aqa jemu miligiq di soqnej. Bunuqna Livai a Abraham aqa leñ na ñambabeb. Deqa iga endegsi marqom, Livai a dego inji inji di Melkisedek atraiyobulej.

Yesus a atra tamo gate bunuj unu

¹¹ Livai aqa moma nanji atra tamo sosib wauoqneb nanjo wau dena tamo ungasari nanji boletnjrosaiqnub. Nanji boletnjrej qamu atra tamo bei a olo brantosai qamu. Bole, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanji atra tamo sqab. Dal anjam di Israel nanji nami esoqneb. Ariya Qotei a olo marnaqa Yesus a gago atra tamo brantej. A Aron bulosiq atra tamo brantosai. A Melkisedek bulosiq atra tamo brantej. ¹² O ijo was, dal anjam a marej, Livai aqa moma nanji atra tamo sqab. Ariya bunuqna Qotei a nanji kobotnjrsiq a olo atra tamo bei agi Yesus atej. Qotei aqa kumbra dena a na dal anjam bulyosiq olo dal anjam bei atej. ¹³ Yesus a Livai aqa leñ na ñambabosai. A leñ bei nanjoq na ñambabeb. Leñ nanji di atraiyqajqa wau nami ojosaioqneb. ¹⁴ Iga qalie, gago Tamo Koba a Juda aqa leñ na ñambabeb. Leñ dena atra tamo nanji brantqajqa Moses a deqa marosaioqnej.

¹⁵ Yesus a atra tamo bunuj brantosiq Melkisedek bulonaq iga unem. Deqa iga poiqe-qnu, atra tamo bunuj dena atra tamo kalil nami soqneb qaji nanji tulanj bunjrejunu. ¹⁶ Dal anjam a marej, atra tamo nanji Livai aqa leñ na brantqab. Ariya Yesus a gam bei na atra tamo brantej. A ñambile ti singila ti unu. A gaigai degsim sqas. Gam dena a atra tamo brantej. ¹⁷ Agi Qotei na nami Kristus endegsi minjej, “Melkisedek a atra tamo soqnej

dego kere ni bati gaigai atra tamo sqam.”

¹⁸ O ijo was, anjam dena iga poigeqnu, dal anjam nami soqnej qaji di singila saiqoji. Dal anjam dena iga aqaryaigwa keresai. Deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyej. ¹⁹ Dal anjam dena iga boletgosaioqnej deqa Qotei na dal anjam di taqal waiyosiq a olo gam bunuj waqtetgej. Gam bunuj di tulan bolequja. Gam dena dal anjam namij di tulan bunyejunu. Deqa iga gam bunuj di dauryosim Qotei aqa areq giloqnsim a qa tarijoqnoqom.

²⁰⁻²¹ Qotei na Yesus giltosiq minnej, “Ni atra tamo sqam.” Degsi minjsiq aqa anjam di singilatej. Atra tamo nami soqneb qaji nanngi dego Qotei na giltjnroqnsiq minjroqnej, “Ninngi atra tamo sqab.” Ariya aqa anjam di singilatosaioqnej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu,

“Tamo Koba a na Kristus endegsi minnej,

‘Ni bati gaigai atra tamo sqam.’

Osiqa aqa anjam di singilatej. Deqa aqa anjam di a olo uratqa keresai.”

²² Deqa iga qalieonum, Qotei aqa anjam bunuj di tulan bolequja. Di kiyaaqa? Yesus a segi na anjam di gereiyej deqa. Anjam dena dal anjam namij tulan bunyejunu.

²³ Nami tamo gargekoba nanngi atra tamo soqneb. Nanngi morejoqneb deqa nanngi gaigai atra tamo sqa keresai. ²⁴ Ariya Yesus a gaigai sqas deqa a gaigai atra tamo sosim wauoqngas. Tamo bei na aqa sawa oqa keresai. ²⁵ Deqa tamo ungasari Yesus aqa niam na Qotei aqa areq gileqnu qaji nanngi Yesus na torei elenqa kere. Di kiyaaqa? A gaigai nambile sosiq nanngi qa Qotei pailyeqnu.

²⁶ Yesus a atra tamo gate deqaji unu deqa a na iga tulan aqaryaigwa kere. A gaigai Qotei aqa segi kumbra boleq di sosiq dauryeqnu. A une bei saiqoji. A Qotei aqa nambilaq di tamo tulan bolequja. Qotei na a osi oqsiiq lan qureq di awotej unu. Deqa a une tamo nanngo ambleq di sosai. A isaq di unu. ²⁷ Atra tamo gate nami qaji nanngi bati gaigai wagme inngi inngi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Mati nanngi nanngo segi une qa wagme inngi inngi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib olo tamo ungasari nanngo une qa dego Qotei atraiyeqnu. Ariya Yesus a wau degyosieqnu. A bati qujai qa aqa segi jejamu nambile sonaq osiqa Qotei atraiyej. ²⁸ Dal anjam a nami marej, mandam tamo nanngi atra tamo gate sqab. Tamo nanngi di singila saiqoji. Ariya bunuqna Qotei na olo anjam bei marsiq anjam di singilatej. Anjam di aqa damu agiende. A na aqa segi Niri torei keretosiq a atra tamo gate atej. Deqa a bati gaigai atra tamo gate sqas.

8

Yesus a lan qureq oqsiiq dia atra tamo gate unu

¹ Ijo anjam di aqa utru agiende. Atra tamo gate deqaji unu. Di Yesus qujai. A lan qureq oqsiiq Mandor Koba aqa ban woq di awejunu. ² A lan qure qaji atra talq di atraiyo wau ojeqnu. Atra tal di Qotei aqa segi tal bole. Tamo bei na tal di atosai. Tamo Koba a segi na tal di atej.

³ Atra tamo gate nanngo wau di ninngi qalie. Nanngi wagme inngi inngi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Deqa Yesus a dego atra tamo gate sosiq aqa segi jejamu osiqa Qotei atraiyej. ⁴ Yesus a mandamq endi so qamu a atra tamo sosai qamu. Di kiyaaqa? Livai aqa moma nanngi segi mandamq endi atra tamo sosib wagme inngi inngi Qotei atraiyeqnu. Dal anjam a degsi unu. ⁵ Livai aqa moma nanngi gaigai mandam qaji atra tal miligiq di wauoqnu. Atra tal dena lan qure qaji atra tal iga lan suwi osorgeqnu. Moses a nami atra tal di atqa laqnaqa Qotei na tal sigitosiq Moses osoryonaqa degsi atej. Agi Qotei na Moses endegsi minnej, “E mana goge dia atra tal sigitosim ni osormem. Deqa ni atra tal ti aqa inngi inngi kalil ti degsim gereiyime.” Qotei na nami Moses degsi minnej. ⁶ Ariya bini Yesus a atraiyo wau ojeqnu di wau tulan bolequja. Aqa wau dena atra tamo nami qaji nanngo wau tulan bunyejunu. Yesus a Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiq yebe waiyej unu. Deqa anjam bunuj dena anjam namij di tulan bunyejunu. Inngi bole bole bunuj Yesus na iga egwa marej qaji dena inngi bole bole namij dego tulan bunyejunu.

Anjam bunuj a na anjam namij tulaŋ bunyejunu

⁷ O ijo was niŋgi are qaliy. Anjam namij dena iga aqaryaigwa kere qamu Qotei a olo anjam bunuj marosai qamu. ⁸ Ariya Tamo Koba a na tamo ungasari naŋgo une babetnirsai endegsi marej, “Niŋgi quiy. E bati atonum unu. Bati di brantimqa e anjam bunuj qosisiy Israel naŋgi ti Juda naŋgi ti minjrit naŋgi qusib dauryqab. ⁹ Ijo anjam bunuj di anjam namij dego sai. E naŋgo moma naŋgi Isip sawaq dena joqsim gilsim mana goge dia ijo anjam namij naŋgi enjrem. Bati deqa naŋgi ijo anjam di dauryqa uratosib gotraŋyoqneb deqa e na kamba naŋgi qoreinjrem. ¹⁰ Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy Israel naŋgo areqaloq di atqai. Osiy naŋgo are miligiq di dego nengrenyqai. Deqa e naŋgo Qotei soqnit naŋgi ijo segi tamo ungasari sqab. ¹¹ Sosib bati deqa naŋgi kalil e qa geregere qalieqab. Deqa naŋgi olo bunuqna naŋgo was naŋgi endegsi minjrqsai, ‘Niŋgi Tamo Koba a qa qalieoiy.’ Degsi minjrqsai. Naŋgi kalil e qa qalieqab. Tamo ñam ti tamo ñam saiqoji naŋgi ti kalil e qa qalieqab. ¹² Di kiyaa? E naŋgi qa dulosis naŋgo une kobotetnrqai. Deqa bunuqna e naŋgo une qa olo are qalqsai.” Tamo Koba a nami degsi marej.

¹³ Agi Qotei a marej, “E anjam bunuj qosqai.” A degsi marej deqa iga qalieonum, anjam a nami qosej qaji di olo namijej. Deqa anjam di sokiñalayosim torei koboqas.

9

Atra tamo gate nami qaji naŋgi wagme aqa leŋ atraiyeqnu

¹ Israel naŋgi anjam namij dauryoqneb bati deqa naŋgi mandam qaji atra talq di Qotei qa louoqneb. ² Atra tal di jagwa oqajqa tal bul. Tal miligiq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam “Getento Warum.” Warum miligiq di naŋgi lam ti atra bijal ti atraiyqa bem ti atnab soqnej. ³ Getento warum qoreq di naŋgi gara kobaquja bei gainteb. Gara aqa qoreq di warum bei soqnej. Warum di aqa ñam “Warum Tulaŋ Getento Koba.” ⁴ Qa sum koitib qurem quleqwajqa deqa marsib atra bijal gol na gereiyosib warum dia atnab soqnej. Qotei aqa dal anjam so qaji ñam moŋgum dego warum dia soqnej. Ñam moŋgum aqa qalaq di gol na walateb. Ñam moŋgum miligiq di laŋ qure qa iŋgi uyo Qotei na nami Israel naŋgi anainjrej qaji di tabirq di atnab soqnej. Tabir di dego gol na gereiyeb. Ñam moŋgum miligiq di Aron aqa walwelqa toqoŋ nami qenjilitej qaji di atnab soqnej. Meniŋ aiyel Qotei a nami naŋgo quraq di aqa dal anjam nengrenyej qaji di dego ñam moŋgum miligiq di atnab soqnej. ⁵ Ñam moŋgum aqa quraq di laŋ aŋgro aiyel naŋgo sigito qunuŋ atnab soqnej. Laŋ aŋgro aiyel naŋgi di Qotei aqa singila sigitoqnsib unub. Naŋgo bari na ñam moŋgum di kabutesoqnej. Ñam moŋgum aqa qura di tamo ungasari naŋgo une kobotetnrqajqa sawa. Bini e iŋgi iŋgi kalil deqa anjam koba marqsai.

⁶ Iŋgi iŋgi kalil deqaji atra tal miligiq di atnab sonabqa atra tamo naŋgi bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa warum dia Qotei louqajqa wau yeqnu. ⁷ Ariya atra tamo gate a segi bati qujai qa wausau gaigai Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq giloqnsiqa aqa segi une qa ti tamo ungasari naŋgo une qa ti leŋ oqnsiqa Qotei atraiyeqnu. Tamo ungasari naŋgi di powo bole ti sosai deqa naŋgi une yeqnu. ⁸ O ijo was kalil, Mondor Bole na iga endegsi osorgeqnu, atra tal namij sonaqa iga Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq gilqajqa gam getenejunu. ⁹ Atra tal dena kumbra bunuj bini branteqnu qaji di iga laŋa suwi osorgeqnu. Tal dia atra tamo naŋgi wagme iŋgi iŋgi oqnsib Qotei atraiyeqnu. Ariya wagme iŋgi iŋgi dena tamo ungasari Qotei qa loueqnub qaji naŋgo are miligi gereiyetnrqqa keresai. Deqa naŋgi endegsi qalieqa keresai, “Bole, Qotei na gago une kobotetgekritqo.” Degyqa keresai. ¹⁰ O ijo was, anjam namij di a iŋgi uyo qa ti ya uyo qa ti yanso oqajqa ti jejamu iŋgi iŋgi qa ti segi mareqnu. Qotei na Israel naŋgi anjam namij di enjrej. Di kiyaa? Naŋgi anjam di dauryosib soqnit bunuqna a na olo gam bunuj gereiyqas.

Kristus na aqa segi leŋ osiqa Qotei atraiyej

¹¹ Ariya Kristus a brantosiqa a gago atra tamo gate sosiqa ingi bole bole Qotei na mondonj iga egwas qaji di osiqa lanj qure qa atra tal miligiq gilej. Atra tal di tulanj bolequja. Atra tal dena mandam qaji atra tal tulanj bunyejunu. Mandam tamo nanji na lanj qure qaji atra tal di gereiyosai. ¹² Kristus a makau ti kaja du du ti nanjo lej osiqa atra tal di miligiq gilosai. A aqa segi lej osiqa bati qujai qa atra tal di miligiq gilej. Aqa wau dena a gago uneq na iga olo awaigej deqa iga nambile gaigai sqom. ¹³ Atra tamo nami qaji nanji makau ti kaja du du ti nanjo lej oqnsib Qotei atraiyeqnu. Osib makau nanjo damu koiteqnaq skuleqnaq sum oqnsib tamo ungasari nanjo gateq di bilenteqnu. Nanji na tamo ungasari une ti unub qaji nanjo jejamu yansetnjqajqa marsib kumbra degyeqnu. ¹⁴ Ariya Kristus aqa lej na wagme nanjo lej tulanj bunyejunu. Kristus a jiga bei saiqoji. A gago jejamu yansetgosai. A gago are miligi yansetgej. Mondor gaigai sqas qaji a na Kristus singilatonaqa aqa segi nambile osiqa Qotei atraiyej. Osika aqa lej aiyej qaji dena gago are miligi yansetgej. Deqa iga qalieonum, iga Qotei aqa namgalaq di une saiqoji unum. Deqa iga moiyo qaji kumbra kalil uratqom. Osim Qotei nambile gaigai unu qaji a qa are qaloqnsim wauetoqnqom.

Kristus aqa lej na anjam bunuj singilatej

¹⁵ Yesus aqa lej aiyej qaji dena iga bole aqaryaigej. Deqa iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unum. Yesus a na Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Nami iga anjam namij aqa sorgomq di sosim bati deqa iga une yoqnsim laqnem. Onaqa Yesus a iga qa moisiq dena a iga olo awaigosika gago une kobotetgej. Deqa iga ti tamo ungasari kalil Qotei na metnjreqnu qaji nanji ti nambile gaigai sqom. Qotei a nami marej, “E na nambile di ijo segi angro tintinj nanji enjqai.”

¹⁶ E mandam tamo nanjo kumbra qa merngwai. Tamo bei a qalieqo, a bunuqna moiqa. Deqa a pepa bei osim aqa angro nanji aqa ingi ingi kalil oqajqa marsim nanjo nam nengrenyim sqas. A moiyo saisoqnmqa aqa angro nanji aqa ingi ingi oqa keresai. A moiyoqna nanji aqa ingi ingi oqab. ¹⁷ Tamo di a nambile soqnmqa aqa anjam nengrenyej qaji di a lanja sqas. Ariya a moiyoqna aqa anjam di singila ti sqas. ¹⁸ Dego kere nami atra tamo nanji anjam namij singilatqa osibqa nanji na wagme nanji numeqnaq nanjo lej aiyoqnej. ¹⁹ Agi Moses a dal anjam kalil plaltosiq tamo ungasari nanji minjrsiq koboonaqa a na makau ti kaja du du ti nanjo lej osiqa ya ti sil lent ti namtanj aqa dani aqa nam hisop de ti turtosiq tamo ungasari nanjo gateq di bilentej. Osika Qotei aqa lou gara nengrenj aqa qoreq di dego bilentej. Sil lent di kaja du du nanjo jungum na gereiyo qaji. ²⁰ Moses a lej bilentosiq marej, “Lej endi aisiq Qotei aqa anjam singilatqo. Agi Qotei a nami ninji endegsi merngej, ‘Ninji anjam di dauryiy.’” ²¹ Osika Moses a olo lej bilentonaqa atra tal ti atraiyqajqa ingi ingi ti nanjoq dego aiyej. ²² Deqa iga qalieonum, lej na ingi ingi kalil yansqas. Lej aiqasai di Qotei na tamo ungasari nanjo une kobotqasai. Dal anjam a degsi marqo.

Kristus a gago une kobotqa marsika aqa segi jejamu Qotei atraiyej

²³ Atra tal namij aqa ingi ingi dena lanj qaji ingi ingi lanja sigitejunu. Atra tamo nanji na wagme nanjo lej oqnsib dena ingi ingi di yanseqnu. Ariya wagme nanjo lej na lanj qaji ingi ingi yansqa keresai. Lej tulanj boledamu na segi lanj qaji ingi ingi yansqas. ²⁴ Iga qalie, Kristus a mandam qaji atra tal miligiq gilosai. Mandam qaji atra tal di tamo nanji na ateb. Tal di Qotei aqa atra tal bole lanja sigitejunu. Kristus a lanj qureq oqej deqa bini a Qotei aqa areq di sosiqa iga qa waueqnu.

²⁵ Atra tamo gate nami qaji a wausau gaigai wagme nanjo lej oqnsiqa Warum Tulanj Getento Koba di miligiq gileqnu. A aqa segi lej osaieqnu. A wagme nanjo lej oqnsiq miligiq gileqnu. Ariya Yesus a degyoaieqnu. A lanj qureq oqsiq bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. A bati gargekoba degyoaioqnej. ²⁶ A bati gargekoba degyoqnej qamu Qotei na nami mandam atej bati deqa a jaqatinj oqnsiq bosiq bosiq agi bini olo jaqatinj eqnu qamu. Ariya diño bati jojomqo deqa Kristus a bati qujai qa mandamq

aisiq gago une kobotqa marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. ²⁷ Iga qalie, tamo kalil nanği bati qujai qa moiyeqñub. Mondorj nanği Qotei aqa ulatamuq di brantib a nanço une qa nanği peginjrqas. ²⁸ Dego kere Kristus a bati qujai qa tamo gargekoba nanço une qoboiyetnjrqas marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Ariya mondorj a lanj qureq na bqas. Bati deqa a na tamo unğasari nanço une olo qoboiyetnjrqasai. A bosim tamo unğasari a qa tariñeqñub qaji nanği torei elenqas.

10

Wagme nanço lej na gago une kobotqa keresai

¹ Moses aqa dal anjam aqa wau agiende. Dal anjam na inği bole bole Qotei a mondorj iga egwas qaji di iga lanja suwi osorgeqñu. Damu osorgosaieqñu. Atra tamo gate nanği wagme inği inği oqnsib wausau gaigai Qotei atraiyeqñub deqa iga qalieonum, dal anjam na tamo unğasari Qotei aqa areq gileqñub qaji nanği torei boletnjrqas keresai. ² Wagme inği inği dena tamo unğasari Qotei qa loueqñub qaji nanço une yansetnjrqas kere qamu atra tamo gate nanği na olo atraiyosai qamu. Deqa tamo unğasari nanği nanço une qa olo are gulbeinjrosai qamu. ³ Ariya atra tamo gate nanği wausau gaigai wagme inği inği di oqnsib Qotei atraiyeqñub. Deqa tamo unğasari nanği nanço une qa olo are qaloqnsib are gulbe ti unub. ⁴ Kumbra di aqa utru agiende. Makau ti kaja du du ti nanço lej na tamo unğasari nanço une kobotetnjrqas keresai bole sai.

⁵ Deqa Kristus a mandamq aiqa osiq endegsi pailyej,
 “O Abu, ni atraimqajqa wagme inği inği qa arearetmosaieqñu.
 Deqa e ijo segi jejamu osiy ni atraimqai. Ijo jejamu di agi ni na e gereiyetbem.
⁶ O Abu, atra tamo nanği na tamo unğasari nanço une qa aqaryainjrqas maroqnsib wagme inği inği oqnsib ñamyuwo na koitoqnsib ni atraimeqñub.
 Ni inği inği deqa arearetmosaieqñu.

⁷ Deqa e ni endegsi pailmonum,
 ‘O Qotei, e bonum.
 Agi nami anjam degsib e qa nenğrenyeb.

Bini e ino areqalo dauryqa bonum.’” Kristus a mandamq aiqa osiq degsi Qotei pailyej.
⁸ Agi Kristus a namoqna pailyej, “O Abu, ni atraimqajqa wagme inği inği qa arearetmosaieqñu. Atra tamo nanği na tamo unğasari nanço une qa aqaryainjrqas maroqnsib wagme inği inği oqnsib ñamyuwo na koitoqnsib ni atraimeqñub. Ni inği inği deqa arearetmosaieqñu.” O ijo was, dal anjam a nami atraiyqajqa inği inği deqa marej. ⁹ Ariya bunuqna Kristus a olo pailyej, “O Qotei, e ino areqalo dauryqa bonum.” A degsi pailyej deqa iga qalieonum, a kumbra namij di taqal waiyosiq olo kumbra bunuj atej. ¹⁰ Yesus Kristus a Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Wau dena Yesus na iga elenqosiq Qotei aqa segi kumbra boleq di atej.

Yesus aqa lej na gago une kobotetgej

¹¹ Atra tamo kalil nanği bati gaigai atra tal miligiq giloqnsibqa nanço wau yeqñub. Nanği bati gargekoba wagme inği inği oqnsib Qotei atraiyeqñub. Inği inği dena tamo unğasari nanço une kobotetnjrqas keresai. ¹² Ariya Kristus a bati qujai qa gago une kobotqa marsiq aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Osiq lanj qureq oqsıq dia Qotei aqa banj woq di awoej. Deqa aqa atraiyo wau di gaigai sqas. ¹³ A Qotei aqa banj woq di awesosiqa mondorj Qotei na aqa jeu tamo kalil nanği osim aqa singaq di koroinjrqajqa deqa tariñeqñu. ¹⁴ Yesus a bati qujai qa aqa segi jejamu osiq Qotei atraiyej. Wau dena a na tamo unğasari a nami Qotei aqa segi kumbra boleq di atej qaji nanği torei boletnjrej. Deqa nanği bati gaigai une saiqoji sqab.

¹⁵ Anjam deqaji Mondor Bole na dego iga mergeqñu. Agi a endegsi mergeqñu, ¹⁶ “Tamo Koba a marej, ‘Ijo anjam bunuj agiende. Bati bei brantimqa e na ijo dal anjam kalil osiy tamo unğasari nanço are miligiq di atqai. Osiy nanço areqaloq di dego nenğrenyqai.’”
¹⁷ Osıq olo anjam bei dego totoryosiq endegsi marej, “E nanço une kobotetnjrqai deqa

bunuqna e nanggo une qa olo are qalqasai.”¹⁸ O ijo was, Qotei na gago une torei kobotej deqa atraiyo ingi bei na gago une olo kobotqa keresai bole sai.

Iga Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq gilqa kere

¹⁹ O ijo was kalil, Yesus aqa leŋ aiej qaji dena gago une kobotetgej. Deqa iga Warum Tulaŋ Getento Koba di miligiq giloqnqom. Iga ulaqasai. Warum di agi Qotei aqa atra talq di unu. ²⁰ Yesus a segi na nambile qa gam bunuj waqtetgosiq a segi namoosiq warum di miligiq gilsiq gara gainjenu qaji dena torei miligiq gilej. Gara di Yesus aqa segi jejamu. ²¹ Gago atra tamo gate unu agi Yesus. Deqa a na Qotei aqa tamo ungasari kalil nanŋi taqatnjreqnu. ²² A gago kumbra uge kalil qa are qalsiq aqa segi leŋ bilentonaqa aisiq gago are miligi yansetgej. Deqa iga ya na yanso em. Yesus aqa wau dena iga qalieonum, iga Qotei aqa nanggalaq di une saiqoji unum. Deqa kumbra gisaŋ kalil gago are miligiq di unu qaji di iga taqal waiyqom. Osim Qotei qa gago areqalo torei singilatosim aqa areq giloqnqom. ²³ Iga qalie, ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di a na egwas. A uratqasai. Deqa iga Qotei aqa ñam singila na ojsim boleq di maroqnsim ingi bole bole deqa tariñoqnqom. Iga areqalo aiyeltqasai. ²⁴ Iga gago Kristen was nanggo are tigeltetnjroqnmqa nanŋi qalaqalaiyo kumbra ti kumbra bole bole ti dauryoqnqab. ²⁵ Osim iga Qotei aqa ñam qa korooqnqom. Iga kumbra di uratqasai. Kristen was qudei nanŋi koroqajqa asginjreqnu. Deqa iga nanŋi singilatnjroqnm. Niŋgi qalie, Yesus a olo bqajqa bati jojomqo.

Iga Qotei aqa Ŋiri qoreiyqasai

²⁶ Niŋgi quiy. Iga Yesus aqa anjam bole qalieonum deqa bunuqna iga diqosim gago segi areqalo na une yoqnqasai. Yoqnqom di Qotei na gago une kobotetgwasai. Osim atraiyqajqa ingi bei iga egwasai. ²⁷ Iga une yoqnqom di iga pegigwajqa bati qa ulaosim tariŋqom. Pegigwajqa bati deqa Qotei na aqa jeu tamo kalil nanŋi ojelenosim namyuwo kanŋan kobaq di breinjrqas. ²⁸ Iga qalie, tamo bei a Moses aqa dal anjam gotranjimqa tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo aqa une unsib boleq di maribqa tamo ungasari nanŋi a qa dulqasai. Nanŋi a qalib moiqas. ²⁹ Ariya tamo bei a Qotei aqa Ŋiri qoreiyosim aqa ñam ugeugeiyqas di aqa une deqa a gulbe tulaŋ kobaquja oqas. Aqa gulbe dena dal anjam gotranjo qaji tamo aqa gulbe tulaŋ bunyqas. Tamo di a nami Qotei aqa anjam bunuj Yesus aqa leŋ na singilatej qaji di dauryoqnej. Osiqa a Qotei aqa segi kumbra boleq di soqnej. Ariya a olo Yesus aqa leŋ di ugeugeiyosim Qotei aqa Mondor iga qa are boleiyeqnu qaji aqa ñam ugetqas di a gulbe tulaŋ kobaquja oqas. ³⁰ Iga qalieonum, Qotei a nami endegsi marej, “Tamo nanggo une kalil e segi na kambatosiy awai uge enjrqai. Di ijo segi wau.” Osiqa marej, “Tamo Koba a na aqa tamo ungasari nanggo une qa peginjrqas.” ³¹ O ijo was, Qotei nambile unu qaji a na tamo bei nolaotqas di a tulaŋ ulaugtqas.

Nunŋo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di gegerere ojesoqniy

³² Niŋgi are qaliy. Nami Qotei a nunŋo areqalo suwantetnŋonaqa bati deqa jeu tamo nanŋi na gulbe ti jaqatiŋ ti gargekoba niŋgi engoqneb. Engeqneb niŋgi singila na tigeloqnsib gulbe di gotranjoqneb. ³³ Jeu tamo nanŋi dena nunŋo Kristen was qudei nanŋi joqoqnsib tamo ungasari kalil nanggo namdamuq di tigeltnjroqnsib nanggo ñam misilinyoqnsib nanŋi ugeugeinjroqneb. Yeqnab niŋgi na nunŋo Kristen was nanŋi di beternjroqnsib singilatnjroqneb. ³⁴ Jeu tamo nanŋi dena nunŋo Kristen was qudei nanŋi ojoqnsib tonto talq di breinjreqnab sonabqa niŋgi na tonto tamo nanŋi deqa are qaloqnsib nanŋi gegerereinjroqneb. Bati di jeu tamo nanŋi dena niŋgi qudei nunŋo ingi ingi yaingoqneb. Ariya niŋgi deqa are ugeingosaioqnej. Niŋgi areboleboleingoqnej. Di kiyaa? Niŋgi qalie, ingi di laŋa mandam qaji ingi. Ingi bati gaigai sqas qaji di tulaŋ bolequja. Mondon niŋgi ingi di oqab. Di niŋgi qalie.

³⁵ Kumbra bole niŋgi nami yoqneb qaji deqa olo are qaloqnsib yoqniy. Osib nunŋo areqalo Yesus qa singilateqnu qaji di gegerere ojesoqniy. Niŋgi olo urataib. Niŋgi uratqasai di mondon niŋgi awai tulaŋ boledamu oqab. ³⁶ Niŋgi nunŋo gulbe kalil qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Niŋgi degyqab di Qotei na niŋgi singilatnŋimqa

ningi aqa areqalo dauryekritosib mondoŋ ingi bole bole a nami ningi engwa marej qaji di ningi oqab. ³⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Sokiñala tamo bunuqna bqas qaji di a bqas. Deqa a tariñsokobaiyqasai. A urur boqujatqas. ³⁸ Ijo segi tamo ungasari bole nanŋi e qa nanŋo areqalo singilatqab di nanŋi ħambile sqab. Nanŋi na e qoreibqab di e nanŋi qa areboleboleibqasai.”

³⁹ O ijo was, iga Qotei qoreiyosim padalqasai. Tamo qudei nanŋi degyeqnu. Ariya iga tamo deqaji sai. Iga Qotei qa gago areqalo singilato qaji tamo. Deqa iga ħambile gaigai sqom.

11

Iga Qotei qa gago areqalo singilatqajqa kumbra

¹ Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum di aqa utru agiende. Iga qalieonum, ingi bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di iga oqajqa tariñesoqnumqa a na egwas. Iga gago ħamdamu na ingi di unqa keresai di unŋum. Iga ingi di oqom. ² Qotei aqa tamo ungasari nami soqneb qaji nanŋi a qa nanŋo areqalo singilatoqneb deqa a nanŋi qa maroqnej, “Nanŋi tamo bolequja.” ³ O ijo was, iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum deqa iga endegsi poigeqnu, bole, Qotei a anjam segi marnaqa laŋ ti mandam ti brantej. Ingi ingi iga unqa keresai qaji di Qotei na eleŋosiqa dena a ingi ingi kalil iga uneqnum qaji di gereinjrej. Iga degsi poigeqnu.

Abel na Enok na Noa na nanŋi qalub

Qotei qa nanŋo areqalo singilateb

⁴ Abel a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a ingi bei Qotei atraiyonaqa Qotei a ingi deqa tulaŋ arearetej. Kein a dego ingi bei Qotei atraiyej. Ariya Qotei a Kein aqa atraiyo ingi deqa arearetosai. Kumbra dena iga osorgeqnu, Abel a Qotei aqa ħamgalaq di tamo bole une saiqoji soqnej. Abel a moiyej ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa bini a Qotei aqa anjam iga mergobuleqnu.

⁵ Enok a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a moiynosai. A ħambile sonaqa Qotei na a osiq laŋ qureq oqej. Oqnaqa tamo ungasari nanŋi a qa ħamoqneb a olo unosai. Kumbra dena iga osorgeqnu, Qotei na Enok laŋ qureq osi oqosaisosiqa a Enok aqa kumbra qa tulaŋ arearetoqnej. ⁶ O ijo was, ningi Qotei aqa areq gilqa osibqa ningi mati a qa nunŋo areqalo singilatosib endegsib mariy, “Bole, Qotei a unu. Deqa iga a qa ħamosim gilsim itonam a na awai boledamu egwas.” O ijo was, ningi degsib marqab di Qotei a ningi qa tulaŋ arearetqas. Tamo nanŋi Qotei qa nanŋo areqalo singilatqasai di a nanŋi qa arearetqa keresai.

⁷ Noa a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na minnej, “E bunuqna awa qarinyit bosim mandam kalil keretqas. Deqa ni qobuŋ gereiyime.” Noa a awa unosaisosiqa a Qotei aqa anjam di dauryosiqa aqa anŋro nanŋi ti aqa unŋa a ti padalaib deqa qobuŋ gereiyej. Aqa kumbra dena a na tamo ungasari kalil mandamq di soqneb qaji nanŋo une babetnjrej. A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minnej.

Abraham Sara wo nanŋi Qotei qa nanŋo areqalo singilateb

⁸ Abraham a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Qotei na Abraham metonaqa a Qotei aqa anjam dauryosiqa mandam mutu bei Qotei na a yqajqa minnej qaji deq gilej. A sawa qabitqas kiyo di a qalieosaisosiqa gilej. ⁹ A Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a gilsiq mandam mutu dia brantosiqa yaun tamo soqnej. Mandam mutu di agi Qotei na a yqajqa minnej. A di sonaqa Qotei na minnej, “Mondoŋ e na ino moma nanŋi mandam mutu endi enjrqi.” Onaqa Abraham a mandam mutu dia laqnsiq jagwa oqajqa tal gereiyosiq di ħeioqnej. A na Aisak Jekop wo nanŋi joqsiqa koba na soqneb. Qotei na nanŋi aiyel dego minjrej, “Mondoŋ e na nunŋo moma nanŋi mandam mutu endi enjrqi.” ¹⁰ Abraham a laŋ qureq oqsim dia sqajqa deqa are qaloqnsiq tariñoqnej. Laŋ qure di bati gaigai sqas. Laŋ qure agi Qotei a segi na gereiyej unu.

¹¹ Abraham aqa n̄aun̄ Sara a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa a tulañ qeliosiq marej, “Bole, e angrotqai. Anjam Qotei na merbej qaji di a uratqasai. A dauryqas.” Sara a degsi marej deqa Qotei na aqa miligi gereiyetonaqa a gumañej. ¹² Abraham a dego qeliosiq a moiqañqa bati jojomonaqa Qotei na a singila yonaqa a angro mel qujai n̄ambabtej. Onaqa bunuqna aqa moma nan̄gi tulañ gargekobaeb. Bongar tulañ gargekoba unub dego kere Abraham aqa moma nan̄gi ulul bul tulañ gargekobaeb. Deqa sisiyqa keresai.

¹³ O ijo was, Abel na Enok na Noa na Abraham na Sara na nan̄gi kalil Qotei qa nan̄go areqalo singilatesosib moreñeb. Nan̄gi mandamq endi sosibqa ingi bole bole Qotei a nami nan̄gi enjrqqa minjrej qaji di nan̄gi osai. Nan̄gi ingi di oqajqa tariñesosibqa isaq na ingi di unsib deqa areboleboleinjrej. Deqa nan̄gi maroqneb, “Iga mandamq endi so boleiyqasai. Iga mandamq endi yaun̄ tamo bulosim sokiñala sosim bunuqna iga mandam endi uratqom.” ¹⁴ O ijo was, iga qalieonum, tamo un̄gasari anjam degsib mareqnub qaji nan̄gi nan̄go segi sqajqa sawa boleq oqwajqa are qaleqnub. ¹⁵ Nan̄gi nan̄go qure utruq olo aiqajqa deqa are qaleb qamu nan̄gi puluosib aiyeb qamu. ¹⁶ Ariya nan̄gi nan̄go qure utruq olo aiqajqa are qalosaieqnub. Nan̄gi sawa tulañ boledamu agi lañ qureq di unu qaji deq oqwajqa are qaleqnub. Tamo un̄gasari nan̄gi dena Qotei endegsib minjeqnub, “Ni gago Qotei.” Yeqnaqa Qotei a nan̄go Qotei sqajqa jemaiyosaieqnu. Nan̄gi a qa nan̄go areqalo singilateqnub deqa a nan̄go qure agi lañ goge dia gereiyetnjrej unu.

¹⁷ Abraham a Qotei qa aqa areqalo bole singilatej kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiq endegsi minjej, “Ni ino segi angro qujai Aisak qalsim e atraibe.” Onaqa Abraham a Qotei aqa anjam di uratosai. Bole, Qotei na nami minjej, “E na ino moma nan̄gi mandam mutu endi enjrqai.” Ariya a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa a Aisak osiq Qotei atraiyqa gilej. ¹⁸ Agi Qotei a nami Abraham minjej, “Aisak aqa leñ na ino moma nan̄gi bumbran̄yqab.” ¹⁹ Abraham a Aisak qalqa osiq endegsi are qalej, “E Aisak qalitqa, un̄gum, Qotei na a olo subq na tigeltqa kere.” Abraham a degsi are qalsiq sonaqa Qotei na saidyej, “Ni Aisak qalaim.” Deqa iga yawo anjam endegsi marqom, Qotei na Aisak subq na tigeltobulosiq olo Abraham yej.

Aisak na Jekop na Josep na nan̄gi qalub Qotei qa nan̄go areqalo singilateb

²⁰ Aisak a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq Jekop Iso wo nan̄go gateq di aqa ban̄ atetnjrsiq nan̄gi qa pailyosiq kumbra bunuqna nan̄goq di brantqas qaji deqa nan̄gi minjrej.

²¹ Jekop a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq Josep aqa angro aiyel nan̄go gateq di aqa ban̄ atetnjrsiq nan̄gi qa palyej. A tulañ qeliosiq moiqa jojomosiq deqa a na aqa walwelqa toqon̄ ojsiq singa pulutosiq Qotei qa louej.

²² Josep a dego Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tulañ qeliosiq moiqa jojomosiq a na aqa was nan̄gi endegsi minjrej, “Niñgi na nun̄go moma agi Israel nan̄gi minjribqa bunuqna nan̄gi Isip sawa uratoqnsibqa bati deqa nan̄gi ijo tanu osi gilqab.”

Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatej

²³ Ariya Moses aqa ai abu nan̄gi dego Qotei qa nan̄go areqalo singilateb. Deqa Moses a n̄ambabonaqa nan̄gi a osib bai qalub a ulitonab soqnej. Nan̄gi qalieeb, Moses a angro tulañ bolequja. Nan̄gi Isip nan̄go mandor koba ulaiyosai deqa nan̄gi aqa anjam gotran̄yosib Moses ulitonab soqnej.

²⁴ Sosisqa tamo kobaqujaonaqa Isip tamo un̄gasari nan̄gi na minjoqneb, “Ni Isip nan̄go mandor koba aqa asi aqa angro.” Onaqa Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a aqa segi ñam aguq atsiqa nan̄go anjam di quqwa uratoqnej. ²⁵ A endegsi are qalej, “Qotei aqa tamo un̄gasari agi Israel nan̄gi gulbe ti unub. Deqa un̄gum, e nan̄gi koba na sosiy gulbe oqn̄qai. Une qa arebolebole a sokiñalayosim koboqas. Di e uratqai.” ²⁶ Osiq olo endegsi are qalej, “E Kristus aqa ñam qa jemai oqai di kere. Mondon̄ e awai tulañ boledamu oqai. Awai dena silali ti ñoro ti kalil Isip sawaq endi unu qaji di tulañ

bunyejunu.” Moses a awai boledamu di oqa marsiq deqa a degsi are qalej. Osiqa Qotei qa aqa areqalo singilatej.

²⁷ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. Isip nanngo mandor koba a Moses qa minjin oqetej ariya Moses a deqa ulaosai. Qotei agi iga unosaieqnum qaji di Moses na unobulosiq deqa a singila na tigelosiq Isip sawa uratosiq gilej. ²⁸ Moses a Qotei qa aqa areqalo singilatosiq deqa a na Israel tamo ungasari nanngi minjrnaqa nanngi kaja du du ñumsib nanngo damu uyeb. Uysib kaja du du nanngo lej ainaqa di osib Qotei na aqa lan angro bei qarinyim bosim Israel nanngo angro matu nanngi ñumaim deqa lej di nanngo siranmeq di liyeb.

*Tamo ungasari tulan gargekoba nanngi
Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb*

²⁹ Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Yuwal Lentq di gentosib mandam boleq aisib walwelosib gileb. Gileq nab Isip nanngi na nanngi daurnjrsib yuwal ambleq aisib ya uysib morejeb.

³⁰ Bunuqna Israel nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatosib deqa nanngi Jeriko qure agutosib kalilyo bati 7 yonabqa qure aqa dadanj kalil ululojeb.

³¹ Sambala unja Rahap a dego Qotei qa aqa areqalo singilatej. Deqa Israel tamo ayel nanngi lumu na Jeriko qure unqa bonabqa a na nanngi ayel osiqa lawo na gereinjrsiqa ulitnjrej. Qure deqaji tamo ungasari nanngi Qotei aqa anjam gotranjoqneb deqa Qotei na nanngi kalil padaltnjrej. Rahap a segi Qotei na uratonaq bole soqnej.

³² Gideon na Barak na Samson na Jepta na Devit na Samuel na Qotei aqa medabu o qaji tamo kalil nanngi dego Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb. E nanngi qa olo ningi saingwajqa bati keresaiibqo. ³³ Nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb deqa nanngi na mandor kokba nanngi qoto itnjroqnsib qoto bunjoqneb. Osib kumbra bole tintinj yoqneb. Ingi bole bole Qotei na nami nanngi enjrqa minjrej qaji di nanngi elenjoqneb. Laion nanngi boqnsib nanngi uyqa laq nab nanngi na nanngo medabu getentetnjroqneb. ³⁴ ñamyuwo na nanngi koitnjrqa laqnaq nanngi olo ñamyuwo mosotoqneb. Jeu tamo nanngi boqnsib serie na nanngi ñumqa laq nab nanngi jaraiyoqneb. Nanngi segi singila saiqoji sonab Qotei na olo nanngi singilatnjroqnej. Nanngi singilaoqnsib qotoqnsib sawa bei bei qaji nanngi teteinjroqneb. ³⁵ Ungasari qudei nanngo angro nanngi morejeq nab Qotei na olo subq na tigeltnjroqnej. Jeu tamo nanngi na Qotei aqa tamo qudei nanngi tonto talq di breinjroqnsib jaqatinj koba enjroqneb. Osib minjroqneb, “Ningi Qotei qoreiyib iga ningi uratngim ningi tonto talq dena oqedqab.” Onaqa nanngi na saidosib minjroqneb, “Sai. Mondoñ iga olo subq na tigelosim ñambile tulan boledamu oqom. Deqa unngum, bini iga jaqatinj oqnsim unum di kere.”

³⁶ Jeu tamo nanngi na Qotei aqa tamo ungasari qudei nanngi misilinjroqnsib kumbainjroqneb. Osib nanngi tonto talq di breinjroqnsib sil singila kokba na nanngi tontnjroqneb.

³⁷ Osib Qotei aqa tamo ungasari qudei nanngi meniñ na ñumoqnsib moiyoqnsib. Osib olo qudei nanngi serie na giñgeñjreñ nab morejoqneb. Osib olo qudei nanngo jejamu qaja na qametnjroqneb. Nanngi qudei gara bolesai deqa nanngi kaja nanngo jungum na gara gereiyoqnsib jugoqneb. Nanngi ingi ingi tulan sainjrej deqa nanngi laña soqneb. Jeu tamo nanngi na nanngi gulbe enjroqnsib tulan ugeugeinjroqneb. ³⁸ Tamo ungasari nanngi di tulan ugeosib soqneb deqa nanngi wadau sawaq di, manaq di, meniñ kokba miligiq di, sub miligiq di laqneb. Nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb deqa nanngi kumbra bole yoqneb. Nanngi tamo ungasari kalil mandamq di soqneb qaji nanngi bul sai. Nanngo kumbra tulan bolequja.

³⁹ Nanngi kalil Qotei qa nanngo areqalo singilatoqneb deqa nanngi aqa ñamgalaq di tamo ungasari tulan bolequja soqneb. Ariya ingi bole bole Qotei na nanngi enjrqa minjrej qaji di nanngi osaiyoqneb. ⁴⁰ Di kiyaaq? Qotei na olo ingi tulan boledamu bei iga egwajqa marsiqa gereiyej unu. Mondoñ a na iga ti nanngi ti turtgosim iga kalil koba na ingi boledamu di egwas. Osim dena a na iga kalil torei boletgwas.

12

Iga Yesus koqyesosim a qa gago areqalo singilatqom

¹ Tamo ungasari nami soqneb qaji nanngi di Qotei qa nanggo areqalo singilatoqneb deqa bini nanngi lanbi bul iga agutgesonab iga nanngi unjreqnum. Unjreqnum deqa iga singila na gurgurobuloqnsim bubunjoqnqom. Qotei na iga giltgej deqa iga gurguroqnmqa gulbe qudei na iga getentgwa laqnmqa iga gulbe di olo gotranjoqnqom. Une qudei gagoq di beterqajqa laqnu qaji di dego iga gotranjoqnqom. ² Osim iga Yesus koqyoqnsim gurgurqom. Iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum di Yesus a segi utru. Bunuqna a na gago areqalo di torei keretqas. Yesus a nami qalieej, a namburbasq di moism bunuqna a olo tulan areboleboleiyqas. Jeu tamo nanngi a qa maroqneb, “A tamo uge deqa a moiqas.” Ariya Yesus a deqa jemaiyosai. A aqa are singilatosiq namburbasq di moiyej. Bini a olo lan qureq di Qotei aqa awo jaram ban woq di awejunu.

Qotei na iga tingitgwa marsiya gulbe egeqnu

³ Ningi geregere are qaliy. Une tamo nanngi Yesus qa tulan ugeoqnsib a jeuteqnab a singila na tigelesoqnej. Ningi dego singila na tigelesoqniy. Ningi ulaaib. Osib asgingaiq. ⁴ Bole, ningi une gotranjqajqa singilakobaeqnu. Ariya jeu tamo nanngi na kamba ningi moiyoqnsosaeqnu. ⁵⁻⁶ O ijo was, Qotei a nami anjam bei ningi merngej. Ningi anjam deqa are walngwo kiyo? A ningi dalngwa osiya endegsi merngej, “O ijo angro, e nungo Tamo Koba. Deqa e ningi tingitngwa marsiya gulbe engoqnit ningi gulbe di qoboiyqa asgingaiq. Osib are gulbeingaiq. Ningi quiy. Tamo ungasari e qalaqalainjreqnum qaji nanngi di e na olo tingitnjreqnum. Tamo ungasari e ijo segi angro qa mareqnum qaji nanngi di e na olo gulbe enjreqnum.” Qotei a ningi aqa segi angro sqa marsiya deqa anjam degsi merngej. Ningi anjam deqa olo are walngwo kiyo?

⁷ O ijo was, Qotei na ningi tingitngqnsim gulbe engoqnmqa ningi singila na tigeloqnsib gulbe di qoboiyoqniy. Abu nanngi na nanggo angro nanngi gaigai tingitnjreqnu dego kere Qotei na ningi tingitngqnu. ⁸ Qotei na aqa angro kalil nanngi gaigai tingitnjreqnu. A na ningi tingitngwasai di ningi aqa angro sqa keresai. Ningi gam qaji unqa aqa angro bul sqab. ⁹ Ningi are qaliy. Gago mandam qaji abu nanngi na iga tingitgoqneb. Deqa iga nanggo nam soqtoqnem. Ariya gago lan qaji Abu a gago qunuq taqateqnu. Deqa iga aqa sorgomq di geregere sosimqa aqa nam tulan soqtoqnqom. Osim dena iga nambile sqom. ¹⁰ Gago mandam qaji abu nanngi sokiñala sosib nanggo segi areqalo dauryosib iga tingitgoqneb. Ariya Qotei na iga geregere aqaryaiqajqa osiq iga tingitngqnu. Di kiyaya? Iga aqa segi kumbra boleq di sqajqa deqa. ¹¹ Bole, Qotei na iga tingitgwa maroqnsiq gulbe egeqnaqa iga areboleboleigosaieqnu. Iga are gulbeigqnu. Ariya bunuqna gulbe dena iga singilatgimqa iga kumbra bole tintin dauryqajqa geregere qalieqom. Osim dena iga lawo na sqom.

Ningi Qotei aqa segi kumbra bole dauryiy

¹² Deqa nungo ban a laesqas di ningi na olo singilatosib wauoqniy. Nungo singa tombol dego laesqas di ningi olo singila na tigelesoqniy. ¹³ Tigelesosib gam bole dauryosib walweloqniy. Ningi degyqab di nungo singa ugeqasai. Nungo singa olo boleqas.

¹⁴ Ningi tamo kalil nanngi ti koba na geregere lawo na sqajqa singilaoqniy. Osib ningi Qotei aqa segi kumbra bole dego dauryqajqa singilaoqniy. Tamo a Qotei aqa segi kumbra bole dauryqasai di a Tamo Koba unqa keresai. ¹⁵ Ningi geregere nam atoqnsib soqniy. Qotei a ningi qa are boleiyeqnu aqa kumbra di ningi qudei olo uratosib ulonjo uge. Namtan oqsiaq gei uge uge ateleqnu dego kere nungo ambleq di tamo bei a are uge ti sosim kumbra uge uge babtoqnmqa ningi na saidiy. Tamo dena ningi niñaqngimqa ningi Qotei aqa namgalaq di jiga ti so uge. ¹⁶ Ningi na Kristen tamo ungasari nanngi saidnjribqa nanngi sambala kumbra yaib. Osib Qotei qoreiyaib. Agi Aisak aqa niri Iso a Qotei qoreiyey. Osiya a angro matu soqnej deqa are qalosaosiq ingi bole bole aqa abu na nami a yqajqa minnej qaji di qarinyosiq dena ingi uyo bei awaiyosiq uyej. ¹⁷ Ningi qalie,

bunuqna Iso a aqa abu aqa ingi bole bole di olo oqajqa marnaqa Qotei na saidyej. Deqa a akamugetej. Aqa kumbra uge yej qaji di a olo uratosim are bulyqajqa gam saiiyej.

Ningi Jerusalem bunuj laj goge di unu qaji deq beleheb

¹⁸ Nami Israel nanngi Sainai mana utru jojomyosib dia n̄amyuwo ti ambru ti jagwa ti unoqneb. Nanngo ban̄ na mana di ojoqneb. Ariya ijo was, ningi ingi ingi deq bosai. ¹⁹ Israel nanngi Sainai manaq di gul anjam quoqnsib Qotei aqa kakro dego quoqneb. Osib ulaugeteb. Deqa nanngi Moses minjeb, “Qotei a olo anjam bei mergaiq.” ²⁰ Nanngi Qotei aqa anjam di qusib ulaugeteb. Agi Qotei na nanngi endegsi minjrej, “Tamo bei kiyo wagme bei kiyo mana endeq oqimqa ningi a meniñ na qalib moiye.” Qotei na nanngi degsi minjrej. ²¹ Manaq di nanngi ingi ingi di unoqnsib deqa nanngi tulan̄ ulaugeteb. Moses a dego mana deqa ulaosiq marej, “E ulaugetosim tulan̄ ginda gindaneqnum.”

²² Ariya ningi ingi ingi deq bosai. Ningi Saion manaq beleheb. Osib Qotei n̄ambile gaigai unu qaji aqa segi qureq dego beleheb. Qure di agi Jerusalem bunuj laj goge di unu qaji. Ningi laj an̄gro tulan̄ gargekoba sisiyqa keresai nanngoq dego beleheb. ²³ Tamo un̄gasari Qotei qa korooqnsib loueqnub qaji nanngoq dego ningi beleheb. Tamo un̄gasari nanngi di Qotei aqa segi an̄gro matu tintin̄. Nanngo n̄am Qotei a laj qureq di nengrenyej unu. Ningi Qotei qa ti tamo un̄gasari kumbra bole dauryeqnub qaji nanngo qunun̄ qa ti beleheb. Tamo un̄gasari nanngi di Qotei na torei boletnjrej. Qotei agi mondon̄ iga kalil pegigwas. ²⁴ Ariya ningi Yesus qa dego beleheb. Yesus agi Qotei aqa anjam bunuj singilatqa osiqa iga Qotei ti gago ambleq di tigelesosiqa yeba waiyej unu. Yesus aqa leñ bileñej qaji a qa dego ningi beleheb. Deqa leñ dena Qotei aqa anjam ningi mern̄gobuleqnu. Yesus aqa leñ di tulan̄ bolequja. Leñ dena Abel aqa leñ tulan̄ bunyejunu. Abel aqa leñ na dego ningi anjam mern̄gobuleqnu.

Ningi Qotei aqa anjam quqwa urataib

²⁵ O ijo was, ningi geregere n̄am atoqniy. Qotei na ningi anjam mern̄goqnimqa ningi aqa anjam dauryqa urataib. Qotei a nami mandamq endi sosiqa Israel nanngi anjam singila na minjroqnej. Minjreqnaqa nanngi aqa anjam di dauryqa uratoqneb. Deqa Qotei na nanngi awai uge enjrej. Awai uge di nanngi britosib jaraiqa keresai. Ariya bini Qotei a laj goge di sosiqa iga dego anjam singila na mergeqnu. Deqa iga a qoreiyqom di a na iga awai tulan̄ ugedamu egwas. Awai uge di iga britosim jaraiqa keresai bole sai. ²⁶ Nami Qotei na Israel nanngi anjam singila na minjreqnaqa aqa kakro dena mandam ren̄gin̄yoqnej. Ariya bini a olo anjam endegsi iga mergeqnu, “Bunuqna bati qujai qa e olo mandam ren̄gin̄yqai. E mandam segi ren̄gin̄yqasai. E mandam ti laj ti ren̄gin̄jrqai.” ²⁷ A marej, “Bati qujai qa.” Deqa iga qalieonum, Qotei na ingi ingi a nami atej qaji di taqal breinjrim nanngi torei koboqab. Ingi ingi di agi Qotei na ren̄gin̄jrqas. Yimqa ingi ingi a na ren̄gin̄jrqasai qaji di gaigai sqab.

²⁸ Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. Aqa kumbra di ren̄gin̄qa keresai. Deqa iga Qotei bin̄iyoqnsim kumbra a tulan̄ areareteqnu qaji dena a qa louoqnsim aqa n̄am soqtoqnsim ulaoqnsim aqa sorgomq di sqom. ²⁹ Iga degyqom. Di kiyaa? Gago Qotei a n̄amyuwo bul ingi ingi kalil koiteleñeqnu qaji.

13

Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

¹ O ijo Kristen was, bati gaigai ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. ² Qure bei qaji tamo nanngi nun̄go meq boqñib ningi na oqnsib geregereinjroqniy. Kumbra di ningi urataib. Ningi qalie, qure bei qaji tamo nanngi nami nun̄go moma qudei nanngo meq beqñab tamo bole edegoqnsib geregereinjroqneb. Ariya nanngi tamo sai. Nanngi laj an̄gro.

³ Qotei aqa tamo un̄gasari qudei nanngi tonto talq di unub deqa ningi nanngi uratnjraib. Ningi nanngi qa are qaloqnsib koba na tonto talq di sobulosib nanngi gereinjroqniy. Kristen tamo qudei nanngi jeu tamo nanngi na jaqatin̄ enjreqnub deqa ningi nanngi qa dego are

qaloqnsib koba na jaqatin obuloqnsib nanği gereinjroqniy. Niği qalie, jeu tamo nanği na nunğo jejamu dego ugeugeiyqa kere.

⁴ Tamo a unğatqas di kumbra bole. Unğa a tamotqas di dego kumbra bole. Deqa niği kumbra di ugetaib. Niği kumbra di geregere taqatosib Qotei aqa nğamgalaq di jiga saiqoji soqniy. Niği qalie, tamo unğasari sambala kumbra yeqnuv qaji nanği Qotei na awai uge enjrqas.

⁵ Niği silali qa mamaunğaiq. Niği endegsib maroqniy, “Iga silali ti inği ti kiñala eqnum di kere.” Agi Qotei a marej, “E ni uratmqasai. E ni qoreimqasai dego.” ⁶ Deqa iga gago are siñgilatoqnsim endegsi maroqnqom,

“Tamo Koba a na e aqaryaibeqnu.

Deqa e ulaqasai.

Tamo bei na e ugetbqa keresai.”

Iga Yesus dauryqajqa jemaigwasai

⁷ O ijo was niği quiy. Kristen gate nanği Qotei aqa anjam palontoqnsib niği merñgeqnuv. Osib Qotei qa nanğo areqalo siñgilatoqnsib kumbra bole bole yeqnuv. Nanğo kumbra deqa niği are qaloqnsib dauryoqniy.

⁸ Yesus Kristus aqa kumbra bulyqasai. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. ⁹ Deqa tamo qudei nanği bosib anjam utru segi segi na nunğo are tigeltetñgibqa niği nanğo anjam di dauryaib. Osib Qotei aqa gam urataib. Qotei a niği qa are boleiyeqnuv aqa kumbra dena nunğo are siñgilatetñgoqneme. Ariya tamo qudei nanği mareqnuv, “Iga inği uyo na gago are siñgilatoqnqom.” Di gisañ. Kumbra di laña jejamu qa kumbra. Inği uyo dena tamo nanği yala aqaryainjrosai eqnuv.

¹⁰ Gago atra bijal bunuj unu. Atra tamo nanği atra tal namij miligiq di waueqnuv. Deqa nanği atra bijal bunuj dena inği uyqa keresai. ¹¹ Atra tamo gate nami qaji a tamo unğasari nanğo une kobotetñjrqa maroqnsiq wagme nanğo leñ oqnsiq Warum Tulañ Getento Koba di miligiq gileqnuv. Atra tamo nanği olo wagme nanğo damu osi aiyoqnsib qure qalaq di atoqnsib koiteleñeqnuv. ¹² Dego kere Yesus a Jerusalem qure qalaq aisiq dia jaqatin osiq aqa segi leñ bilentosiq tamo unğasari nanği qa moiyej. Aqa leñ dena a na tamo unğasari nanği Qotei aqa segi kumbra boleq di atqajqa deqa marsiq nanği qa moiyej. ¹³ Deqa iga dego qure qalaq aiyoqnsim Yesus aqa areq di brantoqnsim a ñam uge osiq jemaiyej dego kere iga ñam uge oqnqom. ¹⁴ Iga qalie, mandamq endi qure kalil koboqab. Deqa iga yaurñ tamo bulosim qure utru saiqoji laña unum. Mondonğ iga lañ qureq oqsim dia gaigai sqom. Iga qure deq oqwajqa tariñeqnum. ¹⁵ Deqa iga Yesus aqa ñam na Qotei biñiyiqnsim atraiyobuloqnqom. Osim iga gago medabu na aqa ñam soqtoqnqom. ¹⁶ O ijo was, niği na tamo unğasari nanği kumbra bole bole enjroqniy. Nanği inği qudei qa truquoqñibqa niği na aqaryainjroqniy. Niği kumbra di urataib. Niği kumbra degyqab di niği Qotei atraiyobuloqnqab. Yim Qotei a nunğo kumbra deqa tulañ arearetoqnqas.

Yesus Kristus a gago are miligiq di waueqnu

¹⁷ Nunğo Kristen gate nanği na nunğo qunurñ taqateqnuv. Mondonğ nanği nanğo wau deqa Qotei minjqab. Deqa niği nanğo medabu geregere dauryoqnsib nanğo sorgomq di soqniy. Niği degyqab di nanği are gulbe na niği taqatñgwasai. Nanği arebolebole na niği taqatñgwab. Osib nanği are gulbe saiqoji sosib niği geregere aqaryaingoqnqab.

¹⁸ Niği iga qa Qotei pailyoqniy. Iga qalieonum, iga Qotei aqa nğamgalaq di une saiqoji unum. Iga gaigai kumbra bole dauryqajqa are qaleqnum. ¹⁹ Deqa ijo areqalo agiende. Niği e qa Qotei pailyibqa a na gam waqtetbimqa e nunğoq urur boqujatqai.

²⁰ Gago Tamo Koba Yesus a kaja nanğo Mandor siñgila ti unu qaji. Aqa kaja nanği agi iga. Aqa leñ aiyej dena a na Qotei aqa anjam bunuj gaigai sqas qaji di siñgilatej. Qotei a are lawo qa utru. A na Yesus olo subq na tigeltej. ²¹ Qotei qujai dena niği aqaryaingimqa niği aqa areqalo geregere dauryosib kumbra bole yoqniy. A gago are miligi gereiyetgimqa iga Yesus Kristus aqa wau na kumbra kalil a tulañ areareteqnuv qaji di yoqnqom. Iga kalil bati gaigai aqa ñam soqtoqnqom. Bole.

Anjam getento

²² O ijo was, e na ningi singilatngwajqa deqa anjam truquyala endi nengrenyonum. Deqa ningi ijo anjam endi geregere qusib dauryoqniy. ²³ E ningi endegsi merngwai. Gago was Timoti a tonto talq dena uratonab oqedej. Deqa a urur ijoq bqas di aqo aiyel ombla na nunngoq bosim nungwom.

²⁴ Ningi na ijo kaiye anjam endi osib Kristen gate kalil nangi ti Qotei aqa tamo ungasari kalil nangi ti minjriy. Itali tamo qudei bosib endia unub qaji nangi na dego ningi kaiyeingonub.

²⁵ Qotei a ningi kalil qa are boleiyeme. Bole.

JEMS

¹ E Jems. E Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanngo wau tamo. Israel nanngo moma utru 12 nanngo leŋ agi ninŋi. O was ninŋi kalil kaiye. E na anjam endi nenngrenyosim nunngoq qarinyonum. Ninŋi nunngo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub.

Iga gulbe qoboieqnum dena iga singila eqnum

² O ijo was, gulbe utru segi segi gargekoba nunngoq boqnimqa ninŋi gulbe deqa tulaŋ areboleboleiŋim soqniy. ³ Gulbe deqaji nunngoq boqnimqa ninŋi nunngo areqalo Yesus qa bole singilatqab kiyo sai kiyo di Qotei a geregere unqas. Ninŋi qalie, gulbe dena ninŋi singilatŋeqnaqa ninŋi gulbe qoboieqnum. ⁴ Deqa ninŋi bati gaigai singila na tigelonqnsib gulbe qoboieqniy. Ninŋi degyqab di ninŋi Qotei aqa kumbra bei qa truquoqnsasai. Ninŋi tulaŋ kere na sqab.

Tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyim Qotei na powo yqas

⁵ Ariya tamo bei a powo qa truquosimqa a Qotei pailyem. Yimqa Qotei na a powo yqas. Ninŋi qalie, Qotei a tamo unqasari kalil nanŋi inŋi bole bole enjreqnu. Nanŋi Qotei pailyeqnab a nanŋi qa olo nŋirinosaieqnu. ⁶ Ariya tamo bei a Qotei pailyqa osimqa a are gulbeiyaiq. Osim endegsi maraiq, “Qotei na inŋi bole ebqas kiyo sai kiyo?” A degsi maraiq. A Qotei qa aqa areqalo singilatosisim pailyem. Jagwa tigelosiq yuwal korkortoqnsiqa oqe aieqnu dego kere tamo are gulbeieqnu qaji a bati bei Qotei qa aqa areqalo singilatosisiqa olo bati bei aqa areqalo singilatosisieqnu. ⁷ Tamo Koba a na tamo deqaji nanŋi inŋi bei enjrqasai. Deqa tamo deqaji nanŋi endegsib are qalaib, “Iga inŋi bole bole oqnmom.” Di sai. ⁸ Nanŋi areqalo aiye aiyeltoqnsib kumbra laŋa laŋa yeqnub deqa Qotei na nanŋi inŋi bei enjrqasai.

Jems a ñoro tamo ti tamo inŋi saiqoji nanŋi ti anjam minjrej

⁹ Kristen was bei a ñam saiqoji soqnimqa a areboleboleiyem. Di kiyaaqa? A Qotei aqa ñamgalaq di ñam koba ti unu deqa. ¹⁰ Tamo bei ñoro koba ti unu qaji a dego areboleboleiyem. Di kiyaaqa? A Qotei aqa ñamgalaq di ñam saiqoji unu deqa. Tamo nanŋi ñoro koba koroiyqajqa arearetnjreqnu qaji nanŋi balamtamo aqa so bulosib sokiñalayosib moreŋqab. ¹¹ Iga qalie, seŋ oqsim kaŋkaŋamqa balamtamo aqa so laosim moiym aqa wala bole di koboqas. Dego kere tamo nanŋi ñoro koba ti unub qaji nanŋi wau bei bei yoqnsib bati qujai qa urur moreŋosib koboqab.

Qotei na iga are qametgosaieqnu

¹² Tamo unqasari gulbe qoboieqnsib singila na tigelejunub qaji nanŋi areboleboleinjreme. Mondonŋ Qotei a nanŋi qa tulaŋ arearetim awai boledamu enjrim nanŋi nambile gaigai sqab. Qotei a marej, “E na tamo kalil e qalaqalaibeqnum qaji nanŋi awai bole enjrqai.” Qotei a degsi marej. ¹³ Deqa tamo bei a une atqajqa are prugyimqa a endegsi maraiq, “Qotei na are qametbqoqa e une atqajqa are prugbeqnu.” A degsi maraiq. Iga na Qotei aqa are qametim a une yqa keresai dego kere Qotei na iga une atqajqa are qametgosaieqnu. ¹⁴ Gago segi segi are miligi tigelonqnsiqa iga titgeqnu. Gam dena gago segi areqalo uge na iga uneq breigwa oqnsiqa walawalaigoqnsiqa gisanŋeqnu. ¹⁵ Gago are miligi tigeleqnu di unŋa a gumaŋeqnu dego kere. Bunuqna unŋa a angroteqnu dego kere gago are miligi tigelonqnsiqa une babteqnu. Yeqnaqa gago une di tulaŋ kobaeqnaqa iga moiyo gam tureqnum.

¹⁶ O ijo was bole, une aqa kumbra dena ninŋi gisanŋaim deqa ninŋi une kalil uratiy. ¹⁷ Inŋi bole bole kalil Qotei na iga egeqnu qaji di laŋ goge na branteqnaq iga laŋa elejeqnum. Abu Qotei suwarjoq di unu qaji a na inŋi di qarinyeqnaqa gagoq beqnu. Qotei a kumbra bubulyosaieqnu. A seŋ qunuŋ bul sai. Seŋ qunuŋ a olekobaoqnsiqa olo truqueqnu Qotei a degyosaieqnu. ¹⁸ A aqa segi areqalo dauryosiq iga gereigej deqa a gago

Abu. A aqa anjam bole na iga gereigej deqa iga ingi meli bunuj bulosim ingi ingi kalil a nami gereinjrej qaji di tulan bunjnrejunum.

Iga Qotei aqa anjam laña quqwasai

¹⁹ O ijo was bole, ningi endegsi poingem. Ningi anjam bei marqa osibqa urur medabu waqtaib. Mati didaboqniy. Urur minjinj oqaiq. ²⁰ Tamo nanji urur minjinj oqetnjreqnu qaji nanji Qotei aqa kumbra bole dauryqa keresai. ²¹ Deqa ningi kumbra uge uge jigat kalil taqal waiyoqniy. Osib nungo segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa anjam a na nami nungo are miligiq di atej qaji di ningi ojesoqniy. Ojesqab di Qotei a nungo qunun oqas. ²² Ariya ningi Qotei aqa anjam di bole dauryoqniy. Laña qusib olo urataib. Ningi laña quqwab di ningi nungo segi jejamu gisanjyqab. ²³ Tamo bei a Qotei aqa anjam laña quoqnsiq olo dauryqa urateqnu di a tamo ya jeqiloq di aqa ulatamu uneqnu dego bul. ²⁴ A ya jeqiloq di aqa ulatamu unsim olo puluosim giloqnsim aqa ulatamu unqo qaji di a olo are walyqas. ²⁵ Qotei aqa dal anjam bunuj unu. Dal anjam di bole tintinj. Qotei a gago une aqa singila kobotetgwa osiqa dal anjam di iga egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. Tamo nanji dal anjam di geregere peleiyosib dauryoqnsib di Qotei a nanjo wau kalil boletqnsas. Ariya tamo nanji dal anjam di laña qusib olo are walnjrqas di Qotei a nanjo wau bei boletqnsas.

²⁶ Tamo bei a endegsi are qalqas, “E gaigai Qotei qa loueqnum. Deqa e Kristen tamo bole.” Ariya tamo di a aqa segi medabu geregere taqatqnsas di a na aqa segi jejamu gisanjyqas. Deqa a Qotei qa loueqnu di a laña loueqnu. ²⁷ Iga Kristen tamo ungasari unum deqa iga kumbra bole endeqaji yoqnqom. Iga na angro mandum nanji ti unja qobul nanji ti geregereinjroqnsim nanjo gulbe kalil qoboiyetnjrqom. Osim iga gago segi walwel taqatosim mandam endeqa kumbra jigat kalil uratekritqom. Iga kumbra deqaji yoqnqom di iga Qotei aqa ñamgalaq di Kristen tamo bole une saiqoji sqom.

2

Ningi na tamo kalil nanji turtnjrsib kumbra qujai enjroqniy

¹ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a rianj koba ti unu. Ningi a qa nunjo areqalo singilateqnu deqa e ningi endegsi mernjgwa. Ningi na tamo ñam ti nanji areinjroqnsib olo tamo ñam saiqoji nanji qoreinjroqnaib. ²⁻³ Nunjo kumbra agiende. Ñoro tamo bei a gara boledamu na walaosim banrinj gol na gereiyo qaji di jigsim nunjo Qotei tal miligiq gilqas di ningi aqa ñam soqtqab. Osib a geregereiyosib minjibqa awo jaram boleq di awoqas. Ariya tamo bei ingi ingi saiqoji a gara jigat brano jigsimqa Qotei tal miligiq gilqas di ningi aqa ñam aguq atsib minjqab, “Ni qalaq di tigelesoqne” o “Ni mandamq di awo.” ⁴ O ijo was, ningi kumbra degyeqnu di ningi areqalo uge ti sosib tamo nanji laña peginjreqnub.

⁵ O ijo was bole, ningi quiy. Tamo ungasari ingi ingi saiqoji nanji Qotei na giltinjrej deqa nanji torei a qa nanjo areqalo singilateqnu. Agi Qotei a nami endegsi marej, “Tamo ungasari e qalaqalaibeqnu qaji nanji di e na taqatnjrsiy nanjo Mandor Koba sqai.” ⁶ O ijo was, ningi kiyaaq tamo ingi ingi saiqoji nanjo ñam aguq ateqnu? Ningi are qaliy. Yai nanji na ningi ugeugeingqnsib nunjo jejamuq di une engoqnsib ningi joqoqnsib anjam pegiyo talq di tigeltngqnu? Ñoro tamo nanji na ningi degngqnu. ⁷ Tamo nanji dena Yesus aqa ñam boledamu misilinyeqnu. Ñam di agi Qotei a nunjoq di atej unu.

⁸ Mandor Koba Qotei aqa dal anjam bei nami endegsib nenjrenyeb unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere tamo ungasari nanji degsim gereinjroqtime.” O ijo was, ningi dal anjam di dauryosib keretqab di ningi kumbra bolequja yqab. ⁹ Ariya ningi na tamo qudei nanji areinjroqnsib olo tamo qudei nanji qoreinjreqnu di ningi une ateqnu. Deqa ningi dal anjam gotranjo qaji tamo brantonub. ¹⁰ Tamo bei a dal anjam mutu kalil dauryekritosim ariya qujai bole qujai grotqas di a dal anjam mutu kalil grotkritqo. Deqa aqa jejamuq di gulbe sqas. ¹¹ Iga qalie, Qotei a nami dal anjam endegsi marej, “Ni tamo bei aqa unja jejamu ojetaim.” Osiqa dego marej, “Ni tamo bei qalsim

moiyotaim.” Bole, ni tamo bei aqa uña jejamu ojetosaieqnum. Ariya ni tamo bei qalsim moiyotqam di ni dal anjam gotranjo qaji tamo brantqam. ¹² Qotei a gago une aqa singila kobotetgwa osiqa dal anjam bunuj egej. Deqa gago une na iga olo ojqa keresai. O ijo was ningi quiy. Qotei a dal anjam deqa are qalsim iga pegigwas. Deqa ningi nunjo anjam maro ti nunjo kumbra ti kalil geregere taqatoqniy. ¹³ Ningi tamo nanji qa dulqasai di une pegiyo bati qa Qotei a kamba dego ningi qa dulqasai. Ariya ningi tamo nanji qa duloqncab di une pegiyo bati qa ningi une saiqoji sqab.

Tamo a Yesus qa aqa areqalo singilatqas di a kumbra bole babtoqncas

¹⁴ O ijo was ningi quiy. Tamo bei a mareqnu, “E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.” A degsi maroqnsiq ariya a kumbra bole bei yala babtosaieqnu. Laña medabu na anjam mareqnu. Deqa tamo di Qotei na oqasai. ¹⁵⁻¹⁶ Kristen was bei a gara saiqoji kiyo ingi saiqoji kiyo soqnimqa nunjo ambleq di tamo bei na minjqas, “Ni lawo na gilsim gara bei osim jigsim ingi uysim menetmim soqne.” A anjam segi laña minjqo deqa anjam dena kiyersim a aqaryaiyqas? Keresai. ¹⁷ Dego kere iga Yesus qa gago areqalo singilatqasim ariya iga kumbra bole bei babtosaieqnum di iga laña gago areqalo Yesus qa singilateqnum. Deqa iga tamo moisiq aqa jejamu laña unu dego bul sqom.

¹⁸ Tamo bei a endegsi marqas, “E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.” Degsi marimqa e na kamba minjqai, “O was, ni kumbra bole bei babtosaieqnum. Deqa e kiyersiy qalieqai, ni bole Yesus qa ino areqalo singilateqnum? E qalieqa keresai. Ariya e Yesus qa ijo areqalo singilatqasim kumbra bole dego turtosiy yoqncqai di ni e nubsim merbqam, ‘Bole, ni ino areqalo Yesus qa bole singilateqnum.’ ¹⁹ Ni mareqnum, ‘Bole, Qotei a segi qujai unu.’ Ni kere mareqnum. Mondor uge nanji dego degsib maroqnsib Qotei ulaiyeqnum. ²⁰ Ni nanari tamo. Ni mareqnum, ‘E Yesus qa ijo areqalo singilateqnum.’ Ni degsi maroqnsim ariya ni olo kumbra bole bei babtosaieqnum. Deqa ni laña medabu na mareqnum. Ni ijo anjam endi poimqa are soqnim poimeme.” ²¹ O ijo was ningi quiy. Nami gago moma utru Abraham a na aqa angro qujai Aisak osiq Qotei atraiyqa marsiq atra bijalq di atej. Atnaqa Qotei a Abraham aqa kumbra di unsiqa minjej, “Ni degyonum deqa ni ijo namgalaq di tamo bole une saiqoji unum.” ²² Ningi are qaliy. Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatqasim kumbra bole dego turtosiy yej. Aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji de ti aqa kumbra bole ti aiyeltosiy dauryej. Deqa iga endegsi marqom, Abraham aqa kumbra bole dena aqa areqalo Qotei qa singilatej qaji di taqyosiq tulañ keretej. ²³ Deqa Qotei aqa anjam bei nami nengrenyeb qaji aqa damu brantej. Anjam agiende, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na minjej, ‘Ni ijo namgalaq di tamo bole une saiqoji unum.’” Osiqa Abraham minjej, “Ni ijo was bole.” ²⁴ Deqa ijo was ningi qalie, tamo nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqasim ariya nanji olo kumbra bole bei babtqasai di nanji Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanji Yesus qa nanjo areqalo singilatqasim kumbra bole dego turtosiy yeqnum qaji nanji segi Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji unub.

²⁵ Ningi sambala uña Rahap a qa dego are qaliy. Rahap aqa kumbra bole agiende. Josua a tamo aiyel nanji qarijnjrnaqa Jeriko qureq gilnabqa qure deqaji nanji na tamo aiyel nanji di ñumqa laqñab Rahap a nanji aiyel ulitnjrej. Osiqa gam bei osornjrnaqa nanji jeu tamo nanji alelnjrsibqa jaraiyeb. Rahap a kumbra bole di yej deqa a Qotei aqa namgalaq di uña bole une saiqoji soqnej. ²⁶ Iga qalie, tamo a me mondor ti sqasai di a moiqas. Dego kere tamo bei a Yesus qa aqa areqalo singilatqasim ariya a olo kumbra bole babtqasai di a tamo moisiq aqa jejamu laña unu dego bul sqas.

3

Iga gago segi medabu geregere taqatqom

¹ O ijo was kalil, tamo quja quja qaji Qotei aqa anjam palontoqnebe. Tamo gargekoba nanji anjam palontoqnaib. Ningi qalie, mondorj une pegiyo batiamqa Qotei na

anjam palonto tamo nanjo wau qa geregere peginjrqas. ² Bati gaigai iga kumbra gro groyeqnum. Ariya iga gago anjam maro qa grotqasai di iga tamo bolequja sqom. Sosimqa gago ban ti singa ti jejamu ti kalil geregere taqatqom. ³ Iga hos nanjo medabuq di sil atoqnsim nanji titnjreqnam nanji iga daurageqnu. Iga nanjo medabu segi ojeqnam nanjo jejamu dego iga daurageqnu. ⁴ Ningi qobun uniy. Qobun a tulan kobaquja. Aqa kuñi tulan kiñala. Ariya jagwa koba tigelosiq qobun tutqa laqnaqa qobun aqa abu na kuñi ojoqnsiq tingiteqnaq qobun a dauryoqnsiq gileqnu. ⁵ Dego kere gago medabu kiñala. Ariya a diq koba yeqnu. Iga gago medabu waqtoqnsim gago segi ñam soqtoqnsim diqoqnsim anjam mareqnum.

Iga qalie, ñamyuwo yusiq tulan kobaqujaoqnsiq ñamtan kalil yueleqnu. ⁶ Gago medabu a ñamyuwo bul. Iga gago medabu waqtoqnsim dena iga kumbra uge uge yoqnsim gago jejamu kalil tulan jigateqnum. Mondoñ tamo nanji ñamyuwoq aisib padalqab dego kere gago medabu na gago so tulan ugeugeiyeqnu. ⁷ Ningi wagme nanji qa are qaliy. Wagme ti qebari ti qe ti kalil iga na taqatnjreqnum. ⁸ Ariya iga gago medabu taqatqa keresai. Iga gago medabu na gaigai anjam uge uge mareleqnum. Amal uge na tamo nanji uñinjroqnsib moiyoqnsib dego kere gago medabu na iga kumbra uge ugeq breigeqnu. ⁹ Gago kumbra agiende. Iga gago medabu waqtoqnsim gago Tamo Koba Abu Qotei aqa ñam soqtoqnsim olo puluoqnsim medabu qujai dena tamo ungasari nanji misilinjreqnum. Tamo ungasari nanji di Qotei na gereinjrsiqa aqa segi so boleq di atej. ¹⁰ Iga kumbra uge deqaji yeqnum. Agi iga gago medabu waqtoqnsim Qotei aqa ñam soqtoqnsim olo medabu qujai dena anjam uge uge mareleqnum. O ijo was, gago kumbra di ugedamu. ¹¹ Ya jumbum qujaiq na ya bole ti ya uge ti brantqa keresai. ¹² Qura na oliv aqa gei oqa kere e? Wain sil na qura aqa gei oqa kere e? Yuwal a ya bole bulyqa kere e? Sai.

Tamo powo bole ti unub qaji nanji kumbra bole bole yoqnebe

¹³ Nunjo ambleq di tamo qudei nanji qalie ti powo ti unub kiyo? Sqab di nanji nanjo segi ñam aguq atoqnsib kumbra bole bole yoqnebe. Yim tamo ungasari nanji nanjo kumbra di unoqnsib maroqnaq, "Nanji tamo bole." ¹⁴ Ariya ningi olo nunjo segi jejamu qa are qaloqnsib laña are ugeingonim diqoqnaib. Ningi degyqab di ningi gisan kumbra dauryosib Qotei aqa anjam bole ugetqab. ¹⁵ Osib ningi powo uge ti sqab. Powo deqaji lañ goge na bosai. Di mandam qaji powo. Di gago areqalo namij aqa powo. Powo di Satan aqaq na beqnu. ¹⁶ Ningi quiy. Tamo ungasari nanji nanjo segi jejamu qa are qaloqnsib laña are ugeinjroqnsim diqoqnaq di nanji so tulan ugeq di sosib kumbra uge uge yoqnaq. ¹⁷ Ariya tamo ungasari lañ goge na powo eqnub qaji nanji kumbra tulan bolequja yeqnu. Nanji kumbra jigat dauryosaieqnu. Nanji lawo na sosib tamo nanji jinnga na gereinjroqnsib nanji qa duloqnsib kumbra bole bole osornjreqnu. Nanji na tamo kalil nanji turtnjroqnsib kumbra qujai enjreqnu. Nanji laña baban na Qotei aqa kumbra dauryosaieqnu. Nanji bole dauryeqnu. ¹⁸ Tamo deqaji nanji lawo na sosib are qujaitoqnsib jeu turyoqnsib kumbra bole tinjin babteqnu. Ingi meli branteqnu dego kere.

4

Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalaiyqas di a olo Qotei jeutqas

¹ O ijo was, ningi qudei nunjo segi jejamu qa areboleboleingeqnaqa kumbra uge uge yqajqa are prunqeqnu. Utru deqa ningi qotoqnsib njirinkobaeqnu. Kumbra di nunjo jejamu miligiq di singila na waueqnu. ² Ningi ingi ingi koba oqajqa tulan arearengqnaqa mamaulhgeqnu. Ariya ningi ingi ingi di osaieqnu deqa ningi qoto tigeltqnsib tamo ñumeqnu. Ningi ingi ingi di osaieqnu di aqa utru agiende. Ningi Qotei pailyosaieqnu deqa. ³ Ningi qudei ingi ingi qa Qotei pailyoqnsib ariya ningi ingi ingi di osaieqnu. Di kiyaa? Ningi nunjo segi jejamu qa areboleboleingwajqa maroqnsib areqalo uge na pailyeqnu deqa. ⁴ Unja bei na aqa gumbulun uratosiq olo tamo bei ombla sambala kumbra yeqnu dego kere ningi Qotei uratoqnsib kumbra uge

uge yeqnu. Ningi quiy. Tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalayqas di a olo Qotei jeutqas. Ningi di qaliesai kiyo? Od, tamo bei na mandam qaji kumbra qalaqalayqas are qalqas di a Qotei jeutqas. ⁵ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Qotei na aqa Mondor gago are miligiq di atej unu. Mondor di a iga qa tulan areareteqnu.” O ijo was, ningi anjam di lanja sa anjam edegaib.

⁶ Qotei a iga qa are tulan boleiyeqnu. Deqa aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo ungasari nanjo segi ñam soqteqnu qaji nanji Qotei na olo jeutnjreqnu. Ariya tamo ungasari nanjo segi ñam aguq ateqnub qaji nanji qa Qotei a olo are boleiyeqnu.” ⁷ Deqa ijo was, ningi nunjo segi ñam aguq atoqnsib Qotei aqa sorgomq di soqniy. Sosibqa Satan gotranjoqniy. Yimqa Satan na ningi uratngosim ulanqas. ⁸ Ningi Qotei jojomyoqniy a kamba dego ningi jojomngonqas. O une tamo, ningi quiy. Tamo nanji nanjo ban yansoqnsib jiga koboteqnu dego kere ningi nunjo are miligi gereyoqnsib bulyoqniy. Ningi areqalo aiye aiyelreqnub qaji olo nunjo are miligiq dena jiga kalil taqal atoqniy. ⁹ Ningi nunjo une qa are gulbeingonim akamugetoqniy. Od, ningi nunjo kiki uratoqnsib olo akamoqniy. Osib nunjo arebolebole kobotosib olo are gulbeingonime. ¹⁰ Ningi Tamo Koba aqa ñamgalaq di nunjo segi ñam aguq atoqniy. Ningi degyqab di a na nunjo ñam olo soqtetngwas.

Ningi nunjo Kristen was nanji uge qa minjraib

¹¹ O ijo was, ningi segi segi qa anjam uge maroqnaib. Tamo bei na aqa Kristen was qudei nanji anjam uge minjrqas kiyo nanjo une qa nanji peginjrqas kiyo di a dal anjam dego uge qa marsiq pegiyqo. Ningi dal anjam pegiyeqnub di ningi dal anjam dauryqa urateqnu. ¹² Qotei a segi na dal anjam babtej deqa a na qujai iga pegigwa kere. A na qujai tamo ungasari nanji elenqa kere. A na qujai nanji padaltnjrqas kere. Ningi tamo kiyero deqa ningi na tamo ungasari nanji peginjreqnub? Di kumbra uge.

Ningi nunjo segi ñam soqtoqnaib

¹³ Ningi qudei endegsib mareqnu, “Bini kiyo nebe kiyo iga qure beiq gilsim dia wasau qujai sosim silali qa wauosim olo bqom.” ¹⁴ Ningi deqsib mareqnu. Ariya nebe kumbra kiye nunjoq di brantqas di ningi qalieqa keresai. Ningi ñam qurem bul sokiñalayosib koboqab. ¹⁵ Deqa ningi endegsib maroqniy, “Tamo Koba a marimqa iga kumbra kiye yqa are qalsim yqom.” ¹⁶ Kiyaaq ningi qudei olo nunjo segi ñam soqtoqnsib diqoqnsib laqnu? Nunjo kumbra di uge. ¹⁷ Ni geregere are qale. Ni kumbra bole qa qalieosim ariya ni dauryqasai di ni une yonum.

5

Tamo nanji ñoro koba ti unub qaji nanji awai ugedamu oqab

¹ O ñoro tamo ningi quiy. Bunuqna gulbe kokba nunjoq boqnqas. Ningi deqa pailoqnsib akamugetoqniy. ² Nunjo ñoro ti wala ti kalil ugeelenqo. Sisimbiñ na nunjo gara kalil dego ugeugeiyqo. ³ Nunjo gol ti silva ti di baisuwi na ugetqo. Deqa mondonj baisuwi dena nunjo une boleq atsim ñamyuwo bulosim nunjo jejamu koitosim ugeugeiyqas. Ningi ñoro koba koroiyeb deqa diño bati qa ningi awai ugedamu oqab. ⁴ Ningi quiy. Nunjo wau tamo nanji nunjo inji meli gentoqnsib nunjo banq di ateqnub ningi na kamba olo nanji gisanjnroqnsib awai oto nunjo segi qa getentoqnsib oto segi nanji enjreqnub. Deqa nanji maoqnsib endegsib Qotei pailyeqnub, “O Tamo Koba, nanji iga kumbra uge deqsib egeqnu.” Yeqaqa Qotei singila koba ti unu qaji a nanjo pailyo di queqnu. Deqa mondonj a na ningi awai uge engwas. ⁵ O ñoro tamo, ningi gara bole bole jugoqnsib nunjo segi jejamu qa areboleboleingeqnaqa inji koba uyeqnu. Deqa mondonj Qotei na ningi lunngwas. Kaja nanjo jejamu diq diqeqnaq nanjo mandor nanji na ñumeqnu dego kere Qotei na ningi lunngwas. ⁶ Nunjo kumbra uge bei agiende. Ningi na kumbra bole yo qaji tamo nanjo jejamuq di une qametnjroqnsib ñumeqnu. Ariya nanji na kamba olo ningi gotranjosaieqnu.

Ningi gulbe qoboiyoqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tariñoqniy

⁷ Deqa ijo was, ningi nungo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioqnsib Tamo Koba a olo bqajqa tariñoqniy. Ningi asgingaiq. Ningi wau lanja nanngi bul soqniy. Ningi qalie, wau lanja nanngi asginjrosaeqnu. Nanngi ingi yagoqnsib awa qa tariñeqnub. Awa beqnaqa ingi melieqnaqa nanngi ingi meli di oqnsib uyeqnu. ⁸ Dego kere ningi nungo are miligi singilatoqnsib gulbe qoboioqnsib tariñoqniy. Tamo Koba a bqajqa bati jojomoqo deqa ningi degyoqniy.

⁹ O ijo was, ningi Qotei aqa tamo ungasari qudei nanngi qa niriñoqnsib yomuoqnaib. Qotei a nungo une di unsim ningi pegingo uge. Ningi quiy. Une Pegiyo Tamo agi bqa jojomoqo. A siranmeq di tigelejunu. ¹⁰ O ijo was, ningi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanngi qa are qaliy. Nanngi nami Tamo Koba aqa ñam na anjam palontoqneq deqa jeu tamo nanngi na nanngi ugeugeinjroqneq. Ariya nanngi Qotei aqa anjam marqa ulaosaiqneq. Nanngi nanngo are miligi singilatoqnsib jaqatin oqnsib gulbe di qoboioqneq. ¹¹ Ningi quiy. Iga endegsi mareqnum, “Tamo ungasari gulbe qoboioqnsib singila na tigelejunub qaji nanngi Qotei na taqatnjreqnu. Deqa nanngi areboleboleinjreqnu.” Ningi Jop aqa kumbra qa nami queq. Jop a singila na tigelosiq gulbe kobaquja qoboyesoqnej. Ningi qalie, bunuqna Tamo Koba a na Jop olo boletej. Od, iga qalieonum, Tamo Koba a gaigai iga qa duloqnsiq iga qa are boleiyeqnu.

Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib

¹² O ijo was kalil, e anjam kobaquja bei unu. Anjam agiende. Ningi anjam bei marqa osibqa ingi bei na singilataib. Ningi lan qure aqa ñam na anjam singilataib. Ningi mandam aqa ñam na anjam singilataib. Ningi od qa segi mariy. Ningi said qa segi mariy. Ningi degyqab di Qotei na ningi awai uge bei engwasai.

Tamo nanngi kumbra bole bole yeqnu qaji nanngo pailyo singila koba

¹³ Nungo ambleq di tamo qudei nanngi jaqatin eqnub kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanngi nanngo jaqatin deqa Qotei pailyoqnebe. Nungo ambleq di tamo qudei nanngi areboleboleinjreqnu kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanngi Qotei qa louoqnsib aqa ñam soqtoqnebe. ¹⁴ Nungo ambleq di tamo qudei nanngi mainjreqnu kiyo? Degamqa ningi na minjribqa nanngi Kristen gate nanngi metnjrib bosib Tamo Koba aqa ñam na nanngo gateq di ban atetnjrsib goreñ bilentosib nanngi qa pailyebe. ¹⁵ Nanngi Tamo Koba a qa nanngo areqalo singilatosib pailyoqab di a na tamo mainjro qaji nanngi olo tigeltnjrqas. Osim nanngi une yoqneq degamqa a na nanngo une kalil dego kobotetnjrqas. ¹⁶ Deqa ijo was, ningi nungo segi segi une palontoqnsib Kristen was nanngi ubtosib minjroqniy. Osib ningi segi segi qa Qotei pailyoqniy. Yim a na ningi boletngwas. Tamo nanngi kumbra bole bole yeqnu qaji nanngo pailyo di singila koba. Deqa nanngi pailyeqnaq Qotei a quoqnsiq nanngo anjam dauryeqnu. ¹⁷ Ningi Elaija qa are qaliy. A iga bul mandam tamo. Ariya a endegsi pailyoqnej, “O Qotei, ni na lan getentimqa awa bqasai.” A degsi pailyeqnaqa Qotei na lan getentonaqa awa bosai. Degsi sonaq wausau qalub bei oto koboej. ¹⁸ Onaqa Elaija a olo pailyoqnaqa lan waqonaqa awa bej. Bosiq ingi ingi kalil melieleñej.

Kristen was bei a gam bole uratqas di iga na aqaryaiyimqa a olo Qotei aqa areq bqas

¹⁹ O ijo was ningi quiy. Kristen was bei a Qotei aqa anjam bole dauryqa uratimqa tamo bei na a olo are bulyetqas di tamo dena aqa was kumbra bolequja yqo. ²⁰ Ningi endegsib qalieoiy. Kristen was bei a une ti soqnim tamo bei na aqaryaiyimqa a gam uge di uratqas di tamo dena aqa was aqa qunun moiyo sawaq dena oqo. Deqa was di a moiqasai. Qotei na aqa une gargekoba kobotetqas.

1 PITA

¹ E Pita. Yesus Kristus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Niŋgi nuŋgo segi segi qure utru uratosib jaraiyosib sawa sawa kalil keretosib di unub. Niŋgi Pontus sawa ti Galesia sawa ti Kapadosia sawa ti Esia sawa ti Bitinia sawa ti di unub. E anjam endi nengrenyosim nuŋgoq qarinyonum. ² Tulaŋ nami Abu Qotei a niŋgi qa qalieosiq gıltngej. A degyej. Di kiyaaqa? Aqa Mondor na niŋgi aqa segi kumbra boleq di atımqa niŋgi Yesus Kristus aqa anjam dauryqajqa deqa. Yim aqa leŋ aiyej qaji dena niŋgi yansıngwajqa deqa. O ijo was, Qotei a niŋgi qa are tulaŋ boleiyımqa niŋgi geregere lawo na soqniy.

Qotei a ıambile boledamu laŋ goge dia ıga gereiyetgej unu

³ İga gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei aqa ıam soqtoqnqom. Qotei a ıga qa tulaŋ dulosıqa ıambile bunuj egej. A na Yesus Kristus subq na tıgeltej gam dena ıga ıambile bunuj egej. ıambile bunuj dena ıga sıngilatgeqnu deqa ıga ıniŋgi bole bole Qotei na mondoŋ egwas qaji deqa tariŋoqnsim unum. ⁴ İniŋgi bole bole di ugeqa keresai. A koboqa keresai dego. Qotei na laŋ goge dia niŋgi gereiyetgej unu. ⁵ Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo sıngilateqnub deqa Qotei aqa sıngıla kobaquja na niŋgi taqatıgejunu. Deqa diŋo batiamqa Qotei na niŋgi torei eleŋqas. Kumbra di brantim niŋgi unqab.

⁶ Qotei na niŋgi degsim eleŋqas deqa niŋgi tulaŋ areboleboleıngeqnu. Gulbe utru segi segi na niŋgi jaqatıŋ eŋgeqnu di unqum. Sokiıala gulbe di olo koboqas. ⁷ Gulbe deqaji nuŋgoq boqnimqa niŋgi nuŋgo areqalo Yesus qa bole sıngilatqab kiyo sai kiyo di Qotei a unqas. Yımqa mondoŋ diŋo batiamqa Yesus Kristus a brantosim a niŋgi qa tulaŋ areboleboleiyim niŋgi biŋiŋgosim ıam koba eŋgwas. İga qalie, gol a ıniŋgi tulaŋ boledamu. Tamo naŋgi ıamyuwo na gol koitoqnsib dena qalieeqnub, gol di bole kiyo sai kiyo. Dego kere nuŋgo areqalo Yesus qa sıngilateqnub qaji di tulaŋ bolequja. Nuŋgo areqalo dena gol ađi ugeosim koboqas qaji di tulaŋ buŋyejunu. ⁸ Nami niŋgi Yesus unosaiyoqneb. Bini dego niŋgi a unosaiyeqnub. Ariya niŋgi a tulaŋ qalaqalaiyoqnsib a qa nuŋgo areqalo sıngilatoqnsib a qa tulaŋ areboleboleıngeqnu. Nuŋgo arebolebole dena mandam qaji arebolebole kalil tulaŋ buŋyejunu. Nuŋgo arebolebole di aqa utru ıga na dauryosim ubtqa keresai. ⁹ Niŋgi Yesus qa nuŋgo areqalo sıngilateqnub deqa Qotei na niŋgi eleŋqas.

¹⁰ Qotei na niŋgi eleŋqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo naŋgi nami maroqneb. Nango anjam di aqa utru naŋgi qalieqa osib deqa geregere ıamoqnsib wauoqneb. ¹¹ Kristus aqa Mondor a nango are miligiq di sosıqa nango medabuq na anjam endegsi babtosiq maroqnej, “Bunuqna Kristus a jaqatıŋ osim moısım olo subq na tıgelosım laŋ qureq oqsim dia a ıam koba ti sqas.” Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgi endegsib nenemoqneb, “Kristus a bati gembu bqas? Kumbra kiye namoqna brantim Kristus a bunuqna bqas?” ¹² Onaqa Qotei na kamba naŋgi endegsi minjrej, “Anjam niŋgi mareqnub qaji di aqa damu nuŋgo bati qa brantqasai. A bunuqna brantqas.” O ijo was, Qotei na niŋgi eleŋqajqa anjam di aqa medabu o qaji tamo naŋgi nami maroqneb. Onaqa bunuqna a na aqa Mondor Bole qarinyonaqa laŋ goge na aısiq Qotei aqa anjam maro tamo naŋgi sıngilatınjroqnej. Yeqaqa naŋgi Kristus aqa anjam bole plaltoqnsib niŋgi merıngoqneb. Anjam bole di aqa utru Qotei aqa laŋ anđro naŋgi geregere qalieqajqa are koba unu.

Qotei na ıga aqa segi kumbra boleq di sqajqa osiq metgej

¹³ Deqa niŋgi nuŋgo walwel geregere taqatqajqa are qaloqniy. Osib mondoŋ Yesus Kristus a olo laŋ qureq na brantosim niŋgi qa are boleiyqajqa deqa tariŋoqnsib soqniy. ¹⁴ Sosib niŋgi anđro du du bulosib Qotei aqa anjam geregere qusib dauryoqniy. Nami niŋgi Qotei qaliesai deqa niŋgi nuŋgo areqalo uge uge dauryoqneb. Ariya bini niŋgi kumbra di olo dauryaib. Uratıy. ¹⁵ Qotei a gaigai aqa segi kumbra boleq di sosiq dauryeqnu. Deqa niŋgi dego Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Utru deqa Qotei na niŋgi metıgej. ¹⁶ Ađi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu,

“Ninggi ijo kumbra boleq di sosib dauryoqniy. Di kiyaaqa? E dego ijo segi kumbra boleq di sosim dauryeqnum.”

Kristus aqa leŋ aiyej qaji dena Qotei na iga awaigej

¹⁷ Ninggi Qotei endegsib meteqnub, “O gago Abu.” Qotei aqa ŋamgalaq di tamo ungasari kalil naŋgi kerekere unub deqa a kumbra qujai na naŋgo une qa peginjreqnu. A naŋgo segi segi wau unoqnsiq dena naŋgi peginjreqnu. Deqa ninggi endegsib maroqniy, “Mandam endia gago qure utru sosai.” Degsib maroqnsib Qotei qa ulaoqnsib aqa sorgomq di geregere soqniy. ¹⁸ Ninggi qalie, nami ninggi nuŋgo moma naŋgo kumbra uge uge dauryoqnsib soqneb. Sonabqa Qotei na olo nuŋgo uneq na ninggi awaingej. Mandam qa ñoro ti gol ti silva ti koboqas qaji dena Qotei na ninggi awaingosai. ¹⁹ Kristus aqa leŋ aiyej qaji dena ninggi awaingej. Kristus aqa leŋ di tulaŋ bolequja. Kaja du du nami Qotei atraiyoqneb qaji naŋgo jejamuq di yu bei saiqoji. Dego kere Kristus aqa jejamuq di une bei saiqoji. ²⁰ Tulaŋ nami Qotei a mandam atosaisosiq a Kristus qa qalieosiq giltej. Ariya bini diŋo bati jojomoq deqa Qotei a ninggi qa osiq Kristus qarinyonaq bej. ²¹ Bosiq ninggi aqaryaingej deqa ninggi Qotei qa nuŋgo areqalo siŋgilatoqnsib unub. Kristus agi moinaqa Qotei na olo subq na tigeltosiq metonaqa a laŋ qureq oqsq dia ñam kobaquja ej. Utru deqa ninggi Qotei qa nuŋgo areqalo siŋgilatoqnsib a qa tariñoqnsib unub.

Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom

²² Ninggi anjam bole dauryosib nuŋgo qunuŋ yansobuleb. Utru deqa ninggi na nuŋgo Kristen was naŋgi bole qalaqalainjreqnub. Ariya kumbra di ninggi olo torei siŋgilatosib segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib soqniy. ²³ Ninggi inŋi meli bulosib ŋambile bunuj eb. Inŋi meli ugeqas qaji dena ninggi ŋambile osai. Inŋi meli gaigai sqas qaji dena ninggi ŋambile eb. Inŋi meli di Qotei aqa anjam. Anjam di ŋambile ti. A gaigai sqas. ²⁴ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgreŋyeb unu, “Tamo ungasari naŋgi mandamq endi bati olekoba sqasai. Ñiŋ a gaigai kaŋgraneqnaqa balamtamo aqa so a sokiñalayoqnsiq uloneqnu dego kere tamo ungasari naŋgi urur koboqab. Naŋgo ñam balamtamo aqa so bulosim ulonqas. ²⁵ Ariya Tamo Koba aqa anjam a bati gaigai sqas.” O ijo was, anjam bole di agi Yesus aqa anjam maro tamo naŋgi palontoqnsib ninggi merŋgoqneb.

2

Yesus a tal ai bul

¹ Ninggi ŋambile bunuj eb deqa ninggi kumbra uge kalil uratiy. Gisaŋ anjam ti maqu kumbra ti are uge ti yomu anjam ti kalil di ninggi torei uratekritiy. ² Iga qalie, angro mom naŋgi muŋgum qaq uyqajqa qarinjreqnu. Dego kere ninggi muŋgum qaq bolequja Qotei aqaq na beqnu qaji di oqajqa are qaloqniy. Muŋgum qaq di Qotei aqa anjam. A jiga bei saiqoji. Muŋgum qaq dena nuŋgo qunuŋ aqaryaiymqa ninggi tulaŋ boleosib siŋgilaqab. Yim Qotei na ninggi elenqas. ³ Tamo Koba a na ninggi kumbra bole erŋeqnu. Aqa kumbra di ninggi uyo oneiyoqnsib mareqnu, “Bole.”

⁴ Tamo Koba a tal ai bul siŋgila na tigelejunu. Tal ai di ŋambile unu. Ninggi tal ai deq boiy. Tal ai di tamo qudei na unsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Ariya Qotei na olo tal ai di giltosiq marej, “Tal ai di tulaŋ bolequja.” ⁵ Ninggi dego tal ai bul ŋambile unub. Qotei aqa Mondor na ninggi aqa segi tal sqa marsiq ninggi gereŋgeqnu. Deqa ninggi Qotei aqa atra tamo bolequja sosib Yesus Kristus aqa ñam na nuŋgo segi jejamu Qotei atraiyoqni b a ninggi qa tulaŋ arearetoqnas.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgreŋyeb unu, “Ninggi quiy. E na tal ai qujai giltosim tal siŋgilatqajqa deqa tumaq di tigelttem unu. Tal ai di tulaŋ bolequja. A siŋgila koba. E na Saion manaq di tigelttem unu. Deqa tamo naŋgi tal ai di osib naŋgo areqaloq di siŋgilatqab di naŋgi jemainjrqasai.” ⁷ O ijo was, tal ai tuma qaji di agi Kristus. Ninggi Kristus qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnu deqa ninggi mareqnu, “Tal ai di tulaŋ bolequja.” Ariya tamo naŋgi Kristus qa naŋgo areqalo siŋgilatosieqnu qaji naŋgi tal ai di uge qa mareqnu. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib neŋgreŋyeb unu,

“Tal gereiyo qaji tamo nanği na tal ai di arqsibqa uge qa marsib taqal waiyeb. Onaqa tal ai di Qotei na olo osiq tumaq di tigeltej unu.”

⁸ Qotei aqa anjam bei dego nami endegsib nenğrenyeb, “Tamo qudei nanği tal ai di quraqyoqnsib manğaleqñub.” O ijo was, tamo nanği di Qotei aqa anjam gotranıyeqñub. Utru deqa nanği tal ai di quraqyoqnsib manğaleqñub. Qotei a nami marej, “Nanği tulañ padalqab.”

⁹ Ariya Qotei na ninği giltıgej deqa ninği aqa atra tamo sosib a ombla mandor kokba tigelonub. Tigelosib ninği aqa segi kumbra boleq di sosib dauryeqñub. Ninği aqa segi tamo unğasari tintin unub. A na ninği giltıgej deqa ninği aqa so bole kalil ubtekritoqnsib mare mare laqñub. Nami ninği ambruq di soqñeb deqa Qotei na ninği metıgonaqa ninği ambru uratosib suwañoq beleñeb. Suwaño di tulañ bolequja. ¹⁰ Nami ninği tamo unğasari lañaj soqñeb. Ariya bini ninği Qotei aqa segi tamo unğasari unub. Nami Qotei a ninği qa are boleiyosaiqñej. Ariya bini a ninği qa are boleiyeqnu.

Iga Qotei aqa wau tamo bole sqom

¹¹ O ijo was bole, ninği mandamq endi yaun tamo bulosib unub deqa e ninği endegsi mernğwai. Nunğo areqalo namij ti nunğo qunun ti ombla qoteqñub. Deqa ninği nunğo areqalo namij torei qoreiyi. ¹² Bini ninği sawa bei bei qaji nanğo ambleq di unub. Deqa ninği nanğo ñamgalaq di kumbra bole bole dauryoqñiy. Dauryoqñib nanği nunğo kumbra di unoqñqab. Unoqñsib nanğo yomu anjam ninği qa mareqñub qaji di nanği uratosib mondoñ une pegiyo bati qa nanği Qotei aqa ñam soqtoqñqab.

¹³ O ijo was, ninği Tamo Koba a qa are qaloqñsib sawa taqato qaji tamo nanği ti mandor kokba ti nanğo anjam dauryoqñiy. ¹⁴ Osib tamo gate nanğo anjam dego dauryoqñiy. Tamo gate nanği di agi mandor kokba nanği na qarınjreñqñab giloqñsib tamo unğasari kumbra uge uge yeqñub qaji nanği kamba awai uge enjreñqñub. Osib tamo unğasari kumbra bole bole yeqñub qaji nanğos ñam soqtetnjreñqñub. ¹⁵ Qotei aqa areqalo agiende. Ninği kumbra bole bole yoqñibqa nanari tamo agi ninği yomuingeqñub qaji nanği nunğo kumbra di unsibqa nanğos anjam uge di olo uratosib mequmesqab. ¹⁶ Bole, ninği tamo bei aqa sorgomq di sosai. Ninği deqa are qaloqñsib walweloqñiy. Ariya ninği endegsib are qalaib, “Iga tamo bei aqa sorgomq di sosai deqa unğum, iga kumbra uge uge yoqñqom.” Ninği degsib are qalaib. Ninği Qotei aqa kanğal tamo bul unub deqa ninği aqa sorgomq di soqñiy. ¹⁷ Ninği tamo unğasari kalil nanği kumbra bole bole osornjroqñiy. Osib nunğos Kristen was nanği qalaqalainjroqñiy. Ninği Qotei ulaiyoqñiy. Ninği mandor kokba nanğos ñam soqtetnjroqñiy.

Iga Kristus aqa kumbra dauryoqñsim jaqatin qoboiyoqñqom

¹⁸ O kanğal tamo, ninği nunğos wau qa gate nanğos sorgomq di sosibqa nanğos anjam dauryoqñiy. Wau qa gate bole nanğos anjam segi dauryoqñnaib. Wau qa gate uge nanğos anjam dego dauryoqñiy. ¹⁹ Ninği Qotei qa are qalsib wau bole yib nunğos wau qa gate nanği laña jaqatin engwab di unğum. Ninği jaqatin di qoboiyoqñiy. Yimqa Qotei a nunğos kumbra deqa tulañ areboleboleiyqas. ²⁰ Ariya ninği wau uge yib nunğos wau qa gate nanği deqa lungib ninği jaqatin qoboiyqab di Qotei a ninği awai bole engwasai. Ninği wau bole yib nunğos wau qa gate nanği na lungib ninği jaqatin qoboiyqab di Qotei a nunğos kumbra deqa tulañ areboleboleiyqas.

²¹ Kristus a dego ninği aqaryainğwa osiqa jaqatin qoboiyosiq moiyej. Aqa kumbra di a na ninği osorıgej deqa ninği kamba aqa kumbra di dauryosib jaqatin oqñsib soqñiy. Qotei a ninği degyqa osiqa metıgej. ²² Kristus a une bei yosaiqñej. Aqa medabu na gisañ anjam bei dego marosaioqñej. ²³ Jeu tamo nanği na a misilıñoqñsib anjam uge uge minjeñqñab a deqa kamba anjam uge bei nanği minjrosaiqñej. Nanği a jaqatin koba yeqñab a deqa olo nanği jaqatin enjrqajqa marosaioqñej. A aqa segi jejamu osiqa Qotei aqa banq di uratej. Qotei agi iga geregere pegigeqnu qaji. ²⁴ Kristus a gago une kalil qoboiyosiq aqa segi jejamuq di gago une atsiqa a ñamburbasq di iga qa gainej. Iga moiyoqñbulosim olo ñambile sosim une aqa kumbra uratosim kumbra bole yoqñqajqa deqa

osiqa namburbasq di iga qa gainnej. Jeu tamo nanngi na Yesus qalougetosib jaqatinj koba yeb. Aqa jaqatinj dena a na iga olo boletgej.

²⁵ Nami ninngi kaja bul sosibqa nunngo segi areqalo na aleloqnsib laqneb. Ariya bunuqna ninngi Mandor Yesus aqa areq beb deqa a na nunngo qunun geregere taqatejunu.

3

Tamo unja wo nanngi kumbra bole yoqnebe

¹ O unngasari, ninngi nunngo gumbulun nanngo sorgomq di soqniy. Nunngo gumbulun qudei nanngi Qotei aqa anjam dauryosaiabqa di unngum, ninngi mequmesosib nanngo njanngalaq di kumbra bole bole yoqniy. Yibqa nanngi unsib dena nanngi are bulyqab.

² Ninngi degsib kumbra bole na walwelosib nanngo sorgomq di soqniy nanngi unsib marqab, ninngi unngasari bole. ³ Ninngi nunngo jejamu walatqajqa are prunngonaiq. Ninngi nunngo gate pranyoqnsib wala bole bole gateq di jugoqnaib. Osib kolilei na nunngo jejamu walatoqnaib. Gara wala ti dego jugoqnaib. Inngi inngi di laja jejamu qa wala. ⁴ Ninngi nunngo are miligi walatqab di bolequja. Are miligi aqa wala agiende. Ninngi are bole na sosibqa tamo unngasari kalil nanngi lawo na gereinjroqniy. Are miligi aqa wala di Qotei aqa njanngalaq di tulan boledamu. Wala di ugeqa keresai. ⁵ Agi Qotei aqa unngasari nami soqneb qaji nanngi nanngo are miligi degsib walatoqneb. Osib Qotei aqa kumbra boleq di sosib a qa tariñoqnsib nanngo gumbulun nanngo sorgomq di soqneb. ⁶ Ninngi Sara uniy. A na aqa tamo Abraham aqa anjam dauryoqnsiqa minjoqnej, “Ni ijo tamo koba.” Deqa unngasari, ninngi Sara aqa kumbra di dauryosib kumbra bole yoqniy. Ninngi ulaaib. Ninngi kumbra bole yoqnaqab di ninngi Sara aqa anngro tinngi sqab.

⁷ O tamo, ninngi dego areqalo bole dauryosib nunngo njanngi koba na geregere soqniy. Nunngo njanngi nanngi tamo sai. Nanngi unja. Nanngo jejamu singila sai. Deqa ninngi lawo na nanngi kumbra bole bole osornjroqniy. Ninngi qalie, nunngo njanngi ninngi ti koba na nambile gaigai sqab. Deqa ninngi nunngo njanngi geregereinjroqniy. Ninngi kumbra degyqab di inngi bei na nunngo pailyo getentqa keresai. Qotei a nunngo pailyo quoqnaqas.

Ninngi gaigai kumbra bole yoqniy

⁸ Ariya e na ijo anjam endi kobotqa osiy ninngi endegsi mernngwai. Ninngi kalil koba na geregere are qujaitoqnsib tamo unngasari kalil nanngi qa duloqniy. Osib ninngi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnsib Kristen was nanngi qa are boleingonim nunngo segi njanngi aguq atoqniy. ⁹ Tamo qudei na ninngi kumbra uge engibqa ninngi kamba olo nanngi kumbra uge enjraib. Tamo qudei na ninngi anjam uge mernngibqa ninngi kamba olo nanngi anjam uge minjraib. Ninngi nanngi qa endegsib pailyoqniy, “O Abu, ni na nanngi boletnjrime.” Qotei a ninngi degyqa osiqa metngej. Deqa ninngi degyibqa Qotei a kamba ninngi boletnngonqas.

¹⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nernngrenyeb unu, “Tamo bei a so bole sqa marsimqa a anjam uge bei maroqnaiq. A gisan anjam dego maroqnaiq.

¹¹ A kumbra uge kalil torei qoreiyosim kumbra bole segi yoqneme. Osim tamo unngasari kalil nanngi koba na lawo sqajqa singilaoqneme.

¹² Tamo unngasari nanngi kumbra bole deqaji yoqnaqab di Tamo Koba a na nanngi geregere taqatnjroqnaqas.

Osim nanngo pailyo dego quetnjroqnaqas.

Ariya tamo unngasari kumbra uge uge yeqnaqab qaji nanngi Tamo Koba a na olo qoreinjroqnaqas.”

Iga kumbra bole bole yimqa jeu tamo nanngi na iga jaqatinj egwab

¹³ O ijo was, ninngi kumbra bole bole yqajqa singilaoqnaqab di tamo yai na ninngi olo ugeugeingwas? ¹⁴ Bole, ninngi kumbra bole bole yibqa tamo qudei na ninngi jaqatinj engwab. Di unngum. Ninngi deqa areboleboleingem. Tamo nanngi dena ninngi ula engeqnaqab. Ariya ninngi nanngi ulainjraib. Osib are gulbeingaiq. ¹⁵ Ninngi nunngo are miligi di Tamo

Koba Kristus atsib soqniy. Soqniyqa tamo qudei na ningi endegsib nenemngwab, “Ning i ingi bole kiye qa tariñoqnsib deqa areboleboleingeqnu?” Degsib nenemngibqa ningi na kamba anjam kiyersib minjrqa oqnsib geregere are qaloqnsib minjroqniy. ¹⁶ Ariya ningi anjam singila na nanngi minjraib. Ningi Qotei ulaiyoqnsib lawo na nanngi anjam minjroqniy. Osib ningi gaigai Qotei aqa n̄amgalaq di une saiqoji sosib Kristus aqa n̄am na kumbra bole bole yoqniy. Yoqniy jeu tamo agi ningi misilingeqnub qaji nanngi nungo kumbra di unsib jemainjrqa. ¹⁷ Deqa iga kumbra bole bole yoqnoqom. Yoqnim Qotei a marim tamo qudei na iga jaqatin̄ egoqnoqab di kere. Ariya iga kumbra uge uge yimqa tamo qudei na iga jaqatin̄ egwab di uge. Iga degyqasai.

Kristus a iga qa moisiq olo subq na tigelej

¹⁸ Ningi Kristus qa are qaloqniy. Kristus a une saiqoji sosisqa a une tamo nanngo padalo sawa osiq nanngo une qa moiyej. O ijo was, Kristus na ningi joqsim Qotei aqaq oqwjaja deqa osiq ningi qa moiyej. A bati qujai qa moiyej deqa a olo moiqa keresai. A tamo bulyosisqa mandamq endi sonaqa jeu tamo nanngi na a qalnab moiyej. Moisiq olo subq na tigelosisqa a mondor ti soqnej. ¹⁹ Sosisqa moiyo sawaq aisiq dia mondor uge uge nanngi Qotei aqa anjam palontosiq minjroqnej. ²⁰ Noa aqa bati qa mondor nanngi di Qotei aqa anjam gotranjoqneq. Bati deqa tamo ungasari nanngo kumbra uge tulan̄ kobaoqnej. Ariya Qotei a nanngo une qa urur kambatnjrosaijoqnej. A tariñosiq sokobaiyonaqa Noa a qobun̄ kobaquja gereiyej. Gereiyosisq koboonaaqa tamo ungasari 8 segi qobun̄ gogetosib sonabqa awa koba bosisqa ya tulan̄ koba dej. Tamo ungasari 8 nanngi di Qotei na elenej deqa nanngi bole soqneq. ²¹ Ya di yawo anjam bul. Qotei na nanngi yaq dena elenej dego kere ningi ya na yanso onabqa Qotei a ningi elenej. Ya dena Qotei a nunngo jejamu qaji jiga yansetngosai. Ningi yanso osib Qotei pailyonab a nunngo pailyo di qusiq nanngo are miligi qaji jiga yansetngoj. Qotei a Yesus Kristus olo subq na tigeltej gam dena a na ningi elenej. ²² Kristus a lan̄ qureq oqej deqa bini a Qotei aqa ban̄ woq di awejunu. Deqa lan̄ angro nanngi ti lan̄ qaji mondor kokba ti lan̄ qaji singila ti kalil nanngi Kristus aqa sorgomq di unub.

4

Iga gago areqalo namij uratqom

¹ Kristus na aqa segi jejamu osiq jaqatin̄ koba qoboyosisq moiyej. Dego kere ningi Kristus aqa kumbra di singila na dauryosib nunngo segi jejamu osib jaqatin̄ qoboyesoqniy. Ningi degyiy. Di kiyaaqa? Tamo bei na aqa segi jejamu osim jaqatin̄ qoboyiqas di a une uratqas. ² Osim a Qotei aqa areqalo segi dauryoqnoqas. A aqa jejamu qa areqalo namij olo dauryoqasai. ³ Ningi qalie, sawa bei bei qaji nanngi kumbra uge uge yqajqa tulan̄ arearetnjreqnu. Nami ningi dego nunngo areqalo namij na walweloqnsib kumbra uge uge yoqneq. Sawa bei bei qaji nanngo kumbra agiende. Nanngi sambala kumbra yqajqa are prugnjqreqnu. Qolo jigeeqnaqa nanngi ya uge uyoqnsib alan̄kobaoqnsibqa nanarioqnsib laqnuq. Osib Qotei aqa dal anjam gotranjoqnsib gisan̄ qotei nanngi bin̄injreqnub. ⁴ Nami ningi nanngi daurnjrsib koba na kumbra uge uge deqaji yoqneq. Ariya bini ningi kumbra di urateqnuq deqa nanngi na ningi nungoqnsib tulan̄ prugoqnsib ningi misilingeqnub. ⁵ Mondor sawa bei bei qaji nanngi di Qotei aqa ulatamuq di tigelosib nanngo une kalil babsosib minjib a quqwas. Bati deqa Qotei na tamo n̄ambile so qaji nanngi ti tamo moreno qaji nanngi ti peginjrqas. ⁶ Utru deqa Kristus a nami tamo moreno qaji nanngi aqa anjam bole palontosiq minjroqnej. Tamo nanngi di jejamu ti sonab Qotei na nanngi peginjrej. Ariya mondor nanngi olo n̄ambile osib Qotei bulosib mondor ti sqab.

Qotei a ningi wau segi segi engej

⁷ Mandam ti ingi ingi kalil ti koboqajqa bati jojomoq. Deqa ningi areqalo bole ti sosib nunngo kumbra kalil geregere taqatoqniy. Ningi degyqab di ningi Qotei pailyoq oqnsib geregere pailyoqnoqab. ⁸ E anjam kobaquja bei dego ningi endegsi merngit quiy. Ningi segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy. Qalaqalaiyo kumbra dena une

gargekoba kabutejunu. ⁹ Deqa Kristen was nan̄gi nun̄go talq boq̄nibqa nin̄gi nan̄gi oq̄nsib geregereinjroq̄niy. Nin̄gi nan̄gi aq̄aryainjr̄qajqa as̄gingaiq. ¹⁰ Qotei a nin̄gi kalil qa are boleiyosiq wau segi segi en̄gej. Deqa nin̄gi aqa wau tamo bolequja sosibqa aqa tamo un̄gasari nan̄gi qa wauoq̄nsib aq̄aryainjr̄qniy. ¹¹ Nin̄gi qudei anjam palontqa wau osibqa Qotei aqa anjam geregere palontoq̄niy. Nin̄gi qudei tamo un̄gasari nan̄gi aq̄aryainjr̄qa wau osibqa Qotei na singila en̄gimqa singila dena wauoq̄niy. Amqa wau kalil nan̄gi yeq̄nub qaji di tamo un̄gasari nan̄gi na unoq̄nsib Yesus Kristus aqa ñam na Qotei bin̄jiyoq̄nqab. Yesus Kristus a bati gaigai ñam koba ti singila ti sqas. Bole.

Kristus a jaqat̄inj qoboijej dego kere iga jaqat̄inj qoboieq̄num

¹² O ijo was bole, gulbe ugedamu ñamyuwo bulosiq nun̄goq̄ beq̄nu. Nin̄gi deqa tulañ prugosib endegsib are qalaib, “Gulbe deqaji nami gagoq̄ di brantosaioq̄nej.” Nin̄gi degsib are qalaib. Nin̄gi nun̄go areqalo Kristus qa bole singilateq̄nub kiyo sai kiyo di Qotei a tenemtqa osiq deqa gulbe qar̄inyeq̄naqa nun̄goq̄ beq̄nu. ¹³ Kristus a nami jaqat̄inj qoboijej dego kere nin̄gi jaqat̄inj qoboieq̄nub. Nin̄gi deqa areboleboleingim soq̄niy. Yimqa mondoñ Kristus a rian̄ koba ti brantimqa bati deqa nin̄gi olo tulañ areboleboleingim sqab. ¹⁴ Nin̄gi Kristus aqa ñam ojejunub deqa tamo qudei na nin̄gi misilingwab di un̄gum. Nin̄gi deqa areboleboleingem. Nin̄gi qalie, Qotei aqa Mondor rian̄ ti unu qaji a na nin̄gi betern̄gejunu. ¹⁵ Ariya nin̄gi tamo ñumibqa kiyo, in̄gi bajin̄ibqa kiyo, tamo nan̄gi ugeugeinjribqa kiyo, tamo bei aqa wau ugetibqa kiyo tamo qudei na unsib deqa jaqat̄inj en̄gwab di kere en̄gwab. Deqa ijo was, nin̄gi kumbra uge di yaib. ¹⁶ Nin̄gi ñam Kristen ojesoq̄nib tamo qudei na ñam deqa jaqat̄inj en̄gwab di kere. Nin̄gi deqa jemaingaiq. Nin̄gi tulañ areboleboleingim Qotei aqa ñam soq̄toq̄niy.

¹⁷ Une pegiyo bati jomqo deqa Qotei a namoq̄na aqa segi tamo un̄gasari nan̄gi peginjrqas. Deqa iga qalieonum, tamo un̄gasari Qotei aqa anjam bole gotr̄anyeq̄nub qaji nan̄gi a na peginjrsim awai tulañ ugedamu enjrqas. ¹⁸ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Qotei na tamo un̄gasari kumbra bole bole yeq̄nub qaji nan̄gi elen̄qajqa ban̄gi koba. Deqa iga qalieonum, tamo un̄gasari Qotei qoreiyoq̄nsib une yeq̄nub qaji nan̄gi a na elen̄qajqa olo tulañ ban̄gi koba.” ¹⁹ Deqa ijo was, Qotei a are soq̄nim nin̄gi qudei jaqat̄inj oq̄ab di kere. Nin̄gi nun̄go segi jemu osib Qotei aqa ban̄q di uratosib kumbra bole bole yoq̄niy. Qotei a gago Abu. A segi na iga gereigej deqa a bati gaigai iga taqatgesqas.

5

Kristen gate nan̄gi na Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi geregere taqat̄injroq̄nebe

¹ O Kristen gate kalil, e nin̄gi anjam endegsi mer̄ngwai. E dego gate. Kristus a jaqat̄inj osiq moinaqa e ijo segi ñamdamu na unem. Mondor̄ a olo rian̄ koba ti brantimqa bati deqa Qotei na lan̄ goge qaji in̄gi bole bole nin̄gi e ti egwas. Deqa Kristen gate, nin̄gi wau endegyiy. ² Nin̄gi Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi geregere taqat̄injriy. Nan̄gi kaja bul unub deqa Qotei na nan̄gi joq̄siqa nun̄go ban̄q di atej. Qotei na nin̄gi wau di en̄gej deqa nin̄gi are bole na wauoq̄niy. Tamo qudei na nin̄gi singila na waingibqa nin̄gi deqa wau di ojaib. Nin̄gi silali qa osib wau di ojaib. ³ Nin̄gi nun̄go segi ñam soq̄tosib Qotei aqa tamo un̄gasari nan̄gi ñirin̄ na taqat̄injraib. Qotei na nan̄gi joq̄siqa nun̄go ban̄q di atej deqa nin̄gi kumbra bole na ti lawo na ti nan̄gi taqat̄injriy. Yimqa nan̄gi nun̄go kumbra di unsib nin̄gi daurn̄gwab. ⁴ Nin̄gi kumbra degyibqa mondoñ kaja nan̄go Mandor Koba a lan̄ qureq̄ na brantimqa bati deqa nin̄gi awai tulañ boledamu oq̄ab. Awai di ugeqa keresai. Gaigai sqas.

Iga gago segi walwel geregere taqatqom

⁵ O an̄gro wala, nin̄gi Kristen gate nan̄go sorgomq̄ di soq̄niy. O ijo was kalil, nin̄gi nun̄go segi ñam aguq̄ atoq̄niy. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nen̄gren̄yeb unu, “Tamo un̄gasari nan̄go segi ñam soq̄teq̄nub qaji nan̄gi Qotei na olo jeut̄njreq̄nu. Ariya tamo un̄gasari nan̄go segi ñam aguq̄ ateq̄nub qaji nan̄gi qa Qotei a olo are boleieyq̄nu.” ⁶ Deqa nin̄gi nun̄go segi ñam aguq̄ atoq̄nsib Qotei singila ti unu qaji aqa sorgomq̄ di soq̄niy.

Yimqa bati kereamqa a na nungo ñam olo soqtetngwas. ⁷ Qotei a gaigai ningi qa are koba qaleqnu. Deqa ningi na nungo gulbe kalil oqnsib Qotei aqa banq di uratoqniy.

⁸ Ningi nungo segi walwel geregere taqatosib ñam atoqnsib soqniy. Laion nanngi tulan lelenoqnsib tamo ñumoqnsib uyeqnub dego kere nungo jeu tamo Satan a gaigai tamo ungasari nanngi padaltnjrqaqqa ñamoqnsiq laqnu. ⁹ Deqa ningi Yesus qa nungo areqalo singilatoqnsib Satan gotranjoqniy. Ningi qalie, ningi jaqatin eqnub dego kere Qotei aqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanngi deqsib jaqatin eqnub. ¹⁰ Qotei a iga qa are boleiyqajqa utru. A Kristus Yesus aqa ñam na ningi metngej deqa mondoñ ningi Kristus ombla aqa rian ti so bole gaigai sqab. Deqa ningi mandamq endi sokiñala jaqatin oqnsib koboamqa Qotei na ningi olo boletngosim singilatngimqa ningi gaigai singila na tigelesqab. ¹¹ Qotei a bati gaigai singila koba ti sqas. Bole.

Anjam mutu qudei

¹² Anjam truquyala endi Sailas na e aqaryaibosiqqa nenngrenyosiq nungoq qarinyo. E qalieonum, Sailas a gago Kristen was bole. O ijo was, Qotei a ningi qa are boleiyeqnu. E nungo areqalo tigeltetngitqa aqa kumbra di ningi geregere ojsib tigelesoqniy. E aqa kumbra deqa are qalsim anjam endi nenngrenyonum.

¹³ Kristen was nanngi Babilon qureq di Qotei qa loueqnub qaji nanngi na ningi kaiyeingonub. Agi nanngi ningi ti Qotei na giltngej. Mak a dego ningi kaiyeingwo. Mak a ijo angro bul. ¹⁴ Ningi na nungo Kristen was kalil nanngi segi segi kundoqnrsib qalaqalaiyo kumbra osornjriy.

Ningi kalil Kristus beteryejunub deqa ningi lawo na soqniy. Bole.

2 PITA

¹ E Saimon Pita. E Yesus Kristus aqa wau tamo. A na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Yesus Kristus a gago Qotei. A kumbra bole yeqnu qaji tamo. A iga padalo sawaq na elenej. Ningi iga ti Yesus qa gago areqalo singilateqnum. ² Ningi gago Tamo Koba Yesus aqa Abu Qotei wo nanği aiyel qa bole qalieonub. Deqa Qotei a ningi qa are tulanı boleiyosim nunjo are latetngeme.

Ningi Qotei aqa segi tamo ungasari tintin unub

³ Yesus Kristus a segi Qotei. A singila koba ti unu. Iga a qa bole qalieonum deqa a na iga nambile qa ti Qotei aqa kumbra qa ti tulanı keretgej. Osiqa aqa segi rianı na ti so bole na ti iga metgej. ⁴ A na lanı qure qa inği bole bole iga egej. A nami inği di iga egwa marej. Inği di tulanı boledamu. Mandam tamo ungasari nanği kumbra uge uge yqajqa are prugnreqnu. Kumbra dena nanği ugetnjreqnu. Deqa ijo was, ningi kumbra di uratosib Qotei aqa segi kumbraq di soqniy.

⁵ Ningi Yesus qa nunjo areqalo singilateqnum deqa ningi kumbra bole bole yqajqa waukobaoqniy. Osib dena ningi Qotei qa bole qalieosib soqniy. ⁶ Osib dena ningi nunjo segi jejamu geregere taqatoqniy. Osib dena ningi gulbe qoboioqnsib singila na tigelesoqniy. Osib dena ningi Qotei aqa kumbraq di sosib walweloqniy. ⁷ Osib dena ningi nunjo Kristen was nanği geregereinjroqniy. Osib dena ningi qalaqalaiyo kumbra dauryosib soqniy.

⁸ Kumbra bole deqaji nunjoq di tulanı kobaoqneme. Amqa ningi gago Tamo Koba Yesus Kristus qa bole qalieqab. Nunjo qalie di loumqa keresai. Qalie di nunjoq di tulanı singilaoqnsim gei gargekoba atelenqas. ⁹ Kumbra bole deqaji tamo qudei nanjoq di sosai deqa nanği nıam qandimo bul unub. Nanği geregere nıam atqa keresai. Bole, Qotei a nami tamo nanği di nanjo une kobotetnjrej. Ariya nanği deqa olo are walnjreqnu. ¹⁰ O ijo was kalil, Qotei a nami ningi gıltnğosiq metngej deqa ningi aqa segi tamo ungasari tintin sqajqa singilaoqniy. Ningi degyqab di ningi ulonqa keresai. ¹¹ Qotei na gam waqtetnğoqnmıqa gago Tamo Koba Yesus Kristus ağı iga elenej qaji a nunjo Mandor Koba sosim ningi taqatnğimqa ningi so bole gaigai sqab.

¹²⁻¹³ Bole, ningi ijo anjam endi qalieosib Qotei aqa anjam bole kalil singila na ojejunub. Ariya ningi ijo anjam endeqa olo are walnğaim deqa e mandamq endi sosiy bati gaigai ningi mernğoqnsiy nunjo areqalo tigeltetnğoqnqai. E kere degyeqnum. ¹⁴ E qalieonum, sokiñala e ijo jejamu uratosiy moiqai. Gago Tamo Koba Yesus Kristus na e degsi merbej. ¹⁵ Deqa e ijo anjam endi ningi mernğoqnqai. Mernğoqnsiy bunuqna e moiytqa ningi ijo anjam endeqa gaigai are qaloqnsib sqab.

Qotei a Yesus nıam kobaquja yej

¹⁶ Iga nami gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa singila qa ti a bqajqa bati qa ti ningi anjam merngeqnam ningi quoqneb. Iga anjam di merngoqnem bati deqa iga mandam tamo nanjo sa anjam dauryosaioqnem. Iga segi na Yesus aqa rianı ti manıwa ti unsim deqa ningi saınğoqnem. ¹⁷ Iga endegsi unem. Abu Qotei na Yesus nıam koba yosıqa aqa segi rianı ti manıwa ti Yesus aqaq di atej. Osiqa Yesus qa endegsi marej, “Endi ijo Anğro e na qalaqalaiyeqnum qaji. E a qa tulanı areboleboleibeqnu.” ¹⁸ Iga Qotei aqa getento manaq di Yesus ombla sonamqa Qotei a lanı goge na anjam di marnaq iga quem. ¹⁹ Deqa iga bole qalieonum, Qotei aqa medabu o qaji tamo nanjo anjam nami maroqneb qaji di anjam bole. Deqa ningi nanjo anjam di torei ojıy. Ningi ojıqab di bolequja. Nanjo anjam di wanıal bul sawa ambruq di pulonreqnu. Pulonıosıqa nebe qa burbas oqeqnu dego kere nunjo are milıgıq di suwanreqnu.

²⁰⁻²¹ O ijo was, ningi endegsib qalieoiy. Qotei aqa medabu o qaji tamo nanği nami anjam maroqneb nengrenq di unu. Nanjo anjam maroqneb qaji di nanği mandam tamo nanjo

areqalo na marosaioqneb. Mondor Bole na nanggo areqalo tigeltetnjreqnaqa nangi Qotei aqa medabu oqnsib anjam maroqneb.

2

Bunuqna tamo qudei nangi bosib gisañ anjam koba maroqnqab

¹ Bole, gisañ anjam maro tamo nangi Israel nanggo ambleq na tigelosib anjam maroqneb. Nanggi Qotei aqa medabu o qaji tamo bolesai. Bunuqna nungo ambleq na dego tamo deqaji nangi lumu tigelosib gisañ anjam koba ningi merngoqnqab. Yimqa ningi qudei nanggo anjam dauryosib padalqab. Tamo nangi dena Gate Koba Yesus nami nangi awainjrej qaji a qoreiyoqnqab. Deqa mondoñ nangi urur padalqab. ² Gisañ tamo nangi di kumbra uge uge yoqñibqa tamo ungasari gargekoba nangi na nanggo kumbra di dauryosib Qotei aqa gam bole misilinyqab. ³ Gisañ tamo nangi di mamaul ani deqa nangi bosib nungo silali ingi ingi gisañ na yaingoqnqab. Tulañ nami Qotei na gisañ tamo nangi di peginjraqa bati atsiqa nangi qa endegsi marej, “E nangi padaltnjrougetqai.” Od, tamo nangi di bole padalqab. Qotei a nangi padaltnjrqa bati qa tariñeqnu.

⁴ Ningi qalie, nami lañ angro qudei nangi une atoqneb. Deqa Qotei na nangi uratnjrosai. A nangi ojsiqa sub guma kobaq di breinjrej unub. Sub di ambru koba. Sub dia ñamyuwo unu. Dia lañ angro nangi tariñesoqñibqa mondoñ Qotei a nanggo une qa peginjrsim awai uge enjraqas. ⁵ Tamo ungasari Noa aqa bati qa soqneb qaji nangi Qotei qoreiyeb deqa Qotei na nangi dego uratnjrosai. A nangi padaltnjrej. Awa koba aisiqa mandam ya maqonaqa dena Qotei na nangi padaltnjrej. Ariya Qotei a Noa padaltosai. Noa a Qotei aqa anjam palontoqnsiq tamo ungasari nangi endegsi minjroqnej, “Ningi kumbra bole dauryoqñiy.” Deqa Qotei na Noa a ti tamo ungasari 7 nangi ti geregere taqatnjrnaqa nangi bole soqneb. ⁶ Sodom qure ti Gomora qure ti nangi dego Qotei na padaltnjrqa marsiqa ñamyuwo qarinyonaqa aisiq nangi koitnjrnaq nangi torei padalekriteb. Deqa bunuqna tamo ungasari nangi Sodom Gomora ti nangi qa are qaloqnsib ulaoqnqab. Osib Qotei qoreiyqa uratqab. ⁷ Lot a kumbra bole yoqnej deqa a Sodom qureq di sosiqa tamo uge uge nangi kumbra ugeteqnabqa di unoqnsiqa are gulbekobaiyoqnej. Deqa Qotei na Lot olo osiqa sawa boleq di atnaqa a padalosai. ⁸ Lot aqa kumbra bolequja. A Sodom qureq di bati gaigai nanggo kumbra uge unoqnsiq nanggo anjam uge dego quoqnej. Aqa are miligi tulañ boledamu deqa nangi Qotei aqa dal anjam gotranjyeqñabqa di unoqnsiq a prugugetoqnsiqa are tulañ jaqatñkobaiyoqnej. ⁹ O ijo was ningi quiy. Tamo Koba Qotei a nami kumbra kalil di yoqnej deqa iga qalieonum, tamo ungasari bini Qotei dauryeqnub qaji nangi gulbe iteqñabqa a na nangi elenqa kere. Nanggi elenqajqa gam di Qotei a segi qalie bole. Tamo uge uge nanggo kumbra dego Qotei a qalie bole. Deqa mondoñ a na nangi peginjrsim awai uge enjraqas. ¹⁰ Tamo qudei nangi kumbra tulañ uge uge yeqñub deqa nangi awai ugedamu oqab. Tamo nangi di sambala kumbra tulañ jigat yoqñajqa are prugnjqreñnu. Osib nangi endegsib are qaleqñub, “Tamo Koba Qotei aqa anjam kalil laña sa anjam. Deqa iga dauryqasai.”

Gisañ anjam maro tamo nanggo kumbra tulañ uge. Nanggi kumbra endeqaji yeqñub. Nanggi diqoqnsib nanggo segi areqalo dauryeqñub. Nanggi lañ angro kokba nangi misilijnjrqañqa ulaosaieqñub. ¹¹ Lañ angro qudei nangi tulañ singila koba ti unub deqa nangi na lañ angro kokba nangi di buñnjreqñub. Ariya lañ angro singila ti unub qaji nangi di diqosaieqñub. Nanggi gisañ anjam maro tamo nangi bul sai. Deqa nangi Tamo Koba Qotei aqa ulatamuq di lañ angro kokba nangi misilijnjrosaiieqñub.

¹² Gisañ tamo nangi di wagme juwañ bul tulañ nanarioqnsib laqñub. Nanggi nanggo segi jejamu qa areqalo uge uge dauryeqñub. Anjam nangi poinjrosai qaji di nangi olo misilinyeqñub. Iga wagme juwañ nangi ojeleñoqnsim ñumeqñum dego kere mondoñ Qotei na gisañ tamo nangi di ñumougetqas. ¹³ Nanggi kumbra uge uge yeqñub deqa bunuqna nangi gulbe koba itqab. Nanggo kumbra agiende. Nanggi qanam jige alañkobaoqnsibqa ya uge uyoqnsib nanarieqñub. Nanggi kumbra di yqajqa tulañ areboleboleinjreqñnu. Nanggi ningi ti ingi uyoqnsib dena nungo ñam ugetoqnsib ningi jiga

engeqnu. Nanġi gisaġ kumbra dauryqajqa tulaġ areboleboleinjreġnu. ¹⁴ Nanġi gaigai unġa qa mamaulnjreġnu deqa nanġi sambala kumbra yqajqa are koba unu. Nanġi une yoqnqajqa tulaġ arearetnjreġnaqa olo uratosaeqnu. Nanġi na tamo qudei areqalo aiye aiyelteqnu qaji nanġi walawalainjreġnabqa nanġi daurnjroqnsib une yeqnu. Gisaġ tamo nanġi di tamo qudei nanġo inġi inġi qa mamaulnjreġnu. Nanġi kumbra di yqajqa qalie bole. Deqa Qotei na nanġi torei padaltnjrqas. ¹⁵ Nanġi Qotei aqa gam bole uratoqnsib nanarioqnsib laqnu. Osib nanġi Beor aqa anġro Balam aqa gam dauryeqnu. Balam a nami kumbra uge yoqnsiqa silali oqajqa tulaġ arearetoqnej. ¹⁶ Donki nanġi anġam marqa keresai ariya donki bei a tamo bulosiqa medabu waqtosiqa Balam aqa kumbra uge deqa ġirinġej. Onaqa Balam a qusiqa aqa nanari kumbra di olo uratej. Balam a nami gisaġoqnsiqa maroqnej, “E Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.”

¹⁷ Gisaġ tamo nanġi di ya sub bul jeġo qaji. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeġnu deġo kere tamo nanġi di babar na tamo bole unub ariya nanġi kumbra bole bei babtosaieqnu. Deqa mondoġ Qotei na nanġi sawa ambruq di breinjrqas. Sawa di Qotei na nami nanġi gereiyetnġrej unu. ¹⁸ Gisaġ tamo nanġi di medabu waqtoqnsib diqoqnsib anġam uge uge mareleġeqnu. Nanġi na tamo unġasari qudei nanġi walawalainjreġnabqa sambala kumbra yoqnsib nanġo segi jeġamu qa areqalo uge uge dauryeqnu. Tamo unġasari nanġi di ya ya endi are bulyosib tamo nanġi Qotei qaliesai qaji nanġo kumbra urateb. Ariya gisaġ tamo nanġi na nanġi titnjreġnab nanġi olo kumbra uge uge dauryeqnu. ¹⁹ Gisaġ tamo nanġi dena tamo unġasari nanġi walawalainjroqnsib endegsib minjreġnu, “Niġi iga daurġwab di kumbra bei na niġi taqatġgwa keresai. Deqa unġum, niġi nuġo segi areqalo na kumbra kiye yqa maroqnsib yoqniy.” Nanġo anġam di gisaġ. Aġi nanġo segi kumbra uge uge na nanġi tulaġ siġila na oġoqnsiq nanġi taqatnjreġnu. Niġi qalie, tamo bei aqa kumbra bei na a taqatesqas di a kumbra di aqa kaġgal tamo bul sqas. ²⁰ Bole, tamo unġasari nanġi di nami gago Tamo Koba Yesus Kristus aġi iga eleġej qaji a qa bole qalieeb. Nanġi degsib qalieeb deqa nanġi mandam qa kumbra ġigat kalil urateb. Ariya bini nanġi puluosib kumbra ġigat di olo dauryeqnu. Deqa kumbra dena nanġi siġila na oġesonaq nanġo so tulaġ uġeeġnu. Nanġo so uge namij deġo sai. Nanġo so olo tulaġ uġedamueġnu. ²¹ Nanġi nami kumbra bole qa gam qaliesai qamu di kere. Ariya nanġi gam di qalieosib Qotei aqa anġam oġesoqneb. Oġesosib olo bini nanġi anġam di qoreiyeqnu. Deqa mondoġ nanġi awai tulaġ uġedamu oqab. ²² Tamo unġasari nanġi di bauġ ti bel ti bul. Yawo anġam endegsi unu, “Bauġ nanġi ġiloqnsib olo puluoqnsib nanġo ġilo uyeqnu.” Yawo anġam bei deġo unu, “Bel nanġi yaq di yaloqnsib olo boqnsib ġaġiq di briġeqnu.”

3

Tamo Koba Yesus a olo bqas

¹⁻² O iġo was bole, e nami anġam bei nenġreġyosim nuġoq qariġnem. Bini e olo anġam endi nuġoq qariġyonum. Nami Qotei aqa medabu o qaji tamo nanġi anġam palontoqneb. Tamo Koba Yesus aġi iga eleġej qaji aqa wau tamo nanġi deġo anġam palontoqneb. E nuġo areqalo tigeltetġgitqa niġi nanġo anġam deqa olo are qaliy. E deqa anġam endi nuġoq qariġyonum.

³ Ariya e na anġam kobaġuja bei niġi merġit poingem. Mondoġ diġo bati joġomoqniġma meġe meġem tamo nanġi boqnsib nanġo segi areqalo uge uge dauryoqnsib misiliġ anġam endegsib maroqnaqab, ⁴ “Qotei a nami mareġ, ‘Mondoġ Kristus a olo bqas.’ Ariya a qabi unu? Niġi uniy. Gago moma utru nanġi moreġoqneb bosu bosiq aġi bini iga degsi unum. Qotei a nami mandam ateġ aġi bini mandam a degsi unu. Deqa Kristus a qabi unu?” ⁵ O iġo was, meġe meġem tamo nanġi di tulaġ nanariosib deqa nanġi anġam degsib maroqnaqab. Nami Qotei a anġam marnaqa laġ branteġ di nanġi poinġrosai. Qotei a olo anġam marnaqa mandam a ya ambleq di branteġ di deġo nanġi poinġrosai. ⁶ Noa aqa bati qa Qotei a olo marnaqa ya koba dosiqa mandam ya maqosiqa inġi inġi kalil padalteġ. ⁷ Bini laġ ti mandam ti tariġoqnsib unub. Tariġesoqniġbqa mondoġ Qotei a olo anġam marimqa

nanği nımyuwo na yusib koboqab. Bati deqa Qotei na tamo unğasari a qoreiyeqñub qaji nanğo une qa peginjrsim nanği torei padaltnjrğas.

⁸ O ijo was bole, ningi ijo anjam endeqa olo are walngaiq. Qotei aqa areqalo agiende. Bati qujai a wasau 1,000 dego kere. Wausau 1,000 a bati qujai dego kere. Bati qujai ti wasau 1,000 ti nanği ombla kerekere. ⁹ Ariya tamo qudei nanği endegsib mareqñub, “Tamo Koba Qotei a nami inği bole bole iga egwa marej. Kiyaga a inği di iga egwajqa tariñoqñsiq laña sokobaiyeqñu?” Di sai. Qotei na tamo bei padaltqajqa arearetosaieqñu. Deqa a ninği kalil are bulyqajqa marsiq lawo na ninği qa tariñoqñsiq unu.

Mandam ti laj ti koboqab

¹⁰ Diño bati brantimqa Tamo Koba a bajin tamo bul urur boqujatqas. Bamqa bati deqa laj a ponosim koboqas. Inği inği kalil Qotei na atej qaji di dego nımyuwo na tulan kanğanam yusib koboqab. Deqa mandam ti aqa inği inği kalil ti olo bunu sqasai. ¹¹ Ninği are qaliy. Inği inği kalil degsi koboqas deqa e ninği kumbra kiye dauryqajqa merıgwai? Od, ninği kumbra endi dauryiy. Ninği nunğo segi jejamu Qotei yekritosib aqa segi kumbra boleq di soqñiy. ¹² Sosib Qotei aqa bati koba brantqajqa deqa tariñoqñiy. Bati di urur brantqajqa deqa ninği singila na wauoqñiy. Bati di brantimqa laj a nımyuwo na yusim koboqas. Inği inği kalil Qotei na atej qaji di dego nımyuwo na tulan kanğanam yusib ya bulosib koboqab. ¹³ Qotei a nami endegsi marej, “E na laj bunuj ti mandam bunuj ti gereiyqai.” A degsi marej deqa iga manwa di unqajqa tariñoqñsim unum. Laj bunujq dia, mandam bunujq dia kumbra bole tintin gaigai sqas.

Ninği nam atoqñsib Tamo Koba Yesus qa tariñoqñsib soqñiy

¹⁴ O ijo was bole, ninği manwa di brantqajqa tariñeqñub deqa ninği Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji sqajqa singila na wauoqñiy. Osib ninği Qotei ombla areqalo qujaitosib lawo na soqñiy. Soqñib mondoj Qotei a nunğo kumbra di unqas. ¹⁵ Gago Tamo Koba a na iga elenqajqa deqa tariñeqñu. Ninği di qalieqajqa deqa e anjam endi nengrenyonum. Gago was bole Pol a dego Qotei na powo yeqnaqa anjam deqaji nengrenyoqñsiq nunğoq qarınyoqñej. ¹⁶ Pol a gaigai anjam deqaji nengrenyoqñej. Bole, Pol aqa anjam qudei iga poigwajqa wau koba. Deqa nanari tamo qudei Yesus qa nanğo areqalo singilatosai qaji nanği Pol aqa anjam di bubulyoqñsibqa ugeugeiyeqñub. Osib Qotei aqa anjam kalil nengrenq di unu qaji di dego ugeugeiyeqñub. Deqa mondoj nanği tulan padalougetqab.

¹⁷ O ijo was bole, ninği qalie, manwa kalil di brantqas. Deqa ninği gegerere nam atoqñiy. Ninği nam atqasai di dal anjam gotranjo qaji tamo nanği bosib ninği gisanğosib titıgibqa ninği singila na tigelesqa uratosib ulonjo uge. ¹⁸ Gago Tamo Koba Yesus Kristus agi iga elenqajqa qaji a ninği qa are boleiyeqñu. Ninği a qa qalieonub. Nunğo qalie di kobaqujaeme. Yim Yesus a olo ninği qa are tulan boleiyeqñas. A rian ti ñam koba ti unu deqa bini bati endi iga aqa ñam soqtoqñqom. Osim bati gaigai aqa ñam soqtoqñsim sqom. Bole.

1 JON

Anjam a boleq donaq a iga unem

¹ Anjam a nambile unu. Anjam di nami soqnej. Anjam di iga quoqnem. Gago nãdamu na unoqnem. Gago ban na dego ojoqnem. ² Nambile di boleq donaq a iga unem. Nambile di gaigai sqas. Nambile di aqa Abu wo sosiqa boleq donaq a iga unem. Deqa iga a qa ningi saingeqnum. ³ Iga Anjam di gago nãdamu na unoqnem. Iga a quoqnem. Deqa iga a qa ningi saingeqnum. Di kiyaaq? Ningi iga ti beterosim are qujaitosim sqajqa deqa. Agi ningi iga ti Abu Qotei aqa Niri Yesus Kristus wo nanqi aiyel beternjrsim nanqi koba na are qujaitosim unum. ⁴ Iga ningi ti tulan areboleboleigwajqa deqa iga anjam endi nengrenyosim nungoq qarinyonum.

Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walweloqnqom

⁵ Yesus Kristus a anjam endegi mergonaq iga quem, "Qotei a pulorj bul. Ambru bei aqaq di sosai." Iga anjam di qusimqa agi ningi olo merngeqnum. ⁶ Iga marqom, "E Qotei beteryosim a ombla are qujaitosim unum." Degsi marsimqa ariya iga olo ambruq di walwelqom di iga gisañeqnum. Iga kumbra bole dauryosaieqnum. ⁷ Qotei a suwanjoq di unu dego kere iga suwanjoq di walwelqom di iga Qotei aqa tamo ungasari kalil nanqi ti beterosim are qujaitosim sqom. Degsi sqom di Qotei aqa Niri Yesus aqa lej aiej qaji dena gago une kalil yansetgimqa iga aqa nãngalaq di tamo bole une saiqoji sqom.

⁸ Iga marqom, "E une yosaieqnum." Degsi marqom di iga gago segi jejamu gisañeqnum. Deqa anjam bole gago are miligiq di sqa keresai. ⁹ Ariya iga gago segi une babtosis marqom, "Od, e une ti." Degsi marqom di Qotei a iga uratgwasai. A kumbra bole tĩntĩn dauryosim gago une yansetgwas. Osim gago kumbra uge kalil taqal waiyimqa iga aqa nãngalaq di tamo bole une saiqoji sqom. ¹⁰ Iga marqom, "E nami une yosaiqnem." Degsi marqom di iga Qotei aqa nãam ugetoqnsim a gisañ tamo qa minjobuleqnum. Deqa aqa anjam gago are miligiq di sqa keresai.

2

Yesus a gago aqaryaigo tamo

¹ O ijo angro kiñilala, ningi une yoqnaib deqa e anjam endi nengrenyosim nungoq qarinyonum. Ariya ningi qudei une yibqa aqaryaigo tamo Yesus Kristus a na ningi aqaryaingwas. Yesus agi aqa Abu ombla sosiqa gaigai kumbra bole tĩntĩn yeqnu. ² A gago une kobotetgosim Qotei aqa minjin taqal waiyqajqa bej. A iga segi une kobotetgwajqa bosai. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanqi dego une kobotetnrqajqa bej.

Tamo a Qotei qa qalieqas di a Qotei aqa anjam dauryoqnqas

³ Iga kiyersi endegi qalieqom, "Bole, iga Qotei qa qalieonum"? E ubtosiy marqai. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom dena iga bole qalieqom.

⁴ Tamo bei a marqas, "E Qotei qa qalieonum." Degsi marqas ariya a Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnu. Deqa tamo di a gisañ tamo. Aqa are miligiq di anjam bole sosai. ⁵⁻⁶ Ariya tamo bei a Qotei aqa anjam dauryoqnqas di Qotei aqa qalaqalaiyqo kumbra tamo di aqa are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnqas.

Tamo bei a marqas, "E Qotei beteryejunum." A degsi marqas di a kumbra kalil Yesus yoqnej qaji di dauryosim yoqneme. Iga degyqom di iga qalieqom, iga Qotei beteryejunum. ⁷ O ijo was bole, dal anjam e nengrenyonum qaji endi dal anjam bunuj sai. Endi dal anjam namij ningi nami quoqneb qaji. ⁸ Ariya dal anjam e nengrenyonum qaji endi dal anjam bunuj dego. A anjam bole. A Kristus aqaq di sosiqa nungoq di dego unu. Di kiyaaq? Ambru a kobaqa laqnaqa suwan a olo branteqnu deqa.

⁹ Tamo bei a marqas, “E suwarjoq di unum.” Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was qudei nanngi jeutnjreqnu. Deqa tamo di a suwarjoq di sosai. A ambruq di unu. ¹⁰ Tamo bei na aqa Kristen was nanngi qalaqalainjroqnaqas di iga unsim qalieqom, bole, tamo di a suwarjoq di unu. Deqa une bei na a ulontosaieqnu. ¹¹ Ariya tamo bei na aqa Kristen was qudei nanngi jeutnjrqas di iga unsim qalieqom, tamo di a ambruq di sosiq walweleqnu. Ambru na aqa namdamu getentetqo deqa a sawa qabiteqnu di a qalieqasai.

¹² O ijo angro kiñilala, ningi quiy. Kristus aqa ñam na Qotei a nunngo une kalil kobotetñej. E deqa anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum.

¹³ O abu ningi quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi qalieonub. E deqa anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum.

O angro wala, ningi Satan gotranjyeqnu. E deqa anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum.

¹⁴ O ijo angro, ningi Abu qa qalieonub. E deqa anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum.

O abu ningi quiy. Tamo nami soqnej agi bini unu qaji a qa ningi qalieonub. E deqa anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum.

O angro wala ningi quiy. Qotei aqa anjam nunngoq di unu deqa ningi singila ti sosib Satan gotranjyeqnu. E deqa anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum.

Ningi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyaib

¹⁵ O ijo was, ningi mandam endeqa kumbra qalaqalaiyaib. Tamo a mandam endeqa kumbra qalaqalaiyqas di a Abu qalaqalaiyqa keresai. ¹⁶ Mandam qaji tamo ungasari nanngo kumbra agiende. Nanngi nanngo segi jejamu qa are prugnjqreqnaqa ñoro koba oqajqa mamaulnjreqnaqa tularj diqoqnsib laqnu. Kumbra di Abu aqaq na bosai. Di mandam endeqa kumbra. ¹⁷ Mandam endi koboqas. Mandam endeqa are prugyoqa ti mamaulyoqa ti dego koboqab. Ariya tamo a Qotei aqa areqalo dauryoqnaqas di a gaigai sqas.

Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nanngi branteqnu

¹⁸ O ijo angro, diño bati jojomoqo. Ningi nami queb, Kristus aqa jeu tamo kobaquja a bqas. Bini Kristus aqa jeu tamo gargekoba nanngi branteqnu. Deqa iga qalieonum, diño bati jojomoqo. ¹⁹ Jeu tamo nanngi di gago ambleq di sosib olo iga uratgosib jaraiyeb. Di kiyaaq? Nanngi gago Kristen was bolesai deqa. Nanngi gago Kristen was bole qamu nanngi iga koba na unum qamu. Ariya nanngi iga uratgosib jaraiyeb deqa iga qalieonum, nanngi gago Kristen was bolesai.

²⁰ Ningi Qotei aqa Mondor Bole ejunub deqa ningi kalil powo ti unub. ²¹ E anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum. Di kiyaaq? Ningi anjam bole qalieonub deqa. Ningi anjam bole qaliesai e deqa are qalsim anjam endi nengrenyosai. Ningi qalie, anjam bole ti gisañ anjam ti ombla kerekere sai. Anjam bole na gisañ anjam bei babtqa keresai. ²² Gisañ anjam maro tamo nanngi tal qabe? E ningi merngwai. Tamo nanngi di endegsib mareqnu, “Yesus a Kristus sai.” Nanngi degsib maroqnsib deqa nanngi Abu Qotei aqa ñiri wo qoreiyeqnu. Osib Kristus jeuteqnu. ²³ Tamo a Qotei aqa ñiri qoreiyqas di a Abu dego qoreiyqas. Tamo a Qotei aqa ñiri qa aqa areqalo singilatqas di a Abu qa dego aqa areqalo singilatqas.

Qotei aqa Mondor na ningi anjam bole merngeqnu

²⁴ Anjam ningi nami quoqneb qaji di ningi olo singila na ojesoqniy. Ojesqab di ningi na Abu Qotei aqa ñiri wo beternjrsib nanngi ti sqab. ²⁵ Nami Kristus na iga endegsi mergonaq quem, “E ningi ñambile engitqa ningi ñambile gaigai sqab.”

²⁶ O ijo was kalil, gisañ tamo nanngi na ningi gisañwajqa laqnu. E deqa are qalsim anjam endi nengrenyosim nunngoq qarinyonum. ²⁷ Ningi Kristus aqa Mondor eb agi nunngoq di unu deqa ningi powo qa truquosaieqnu. Deqa e anjam bei totoryosiy ningi merngwasai. Mondor a segi na anjam kalil ningi merngeqnaq quoqnsib poñgeqnu.

Mondor aqa anjam di gisanj sai. Di anjam bole. Deqa ningi Mondor aqa anjam di qusib poingim Kristus beteryosib soqniy.

Iga Qotei aqa segi angro tintinj unum

²⁸ Od, ijo angro kiñilala, ningi Kristus beteryosib soqniy. Ningi degyqab di mondon a olo brantimqa ningi jemaingwasai. Ningi are singilatosib aqa ulatamuq di tigelesqab. ²⁹ Ningi qalie, Kristus aqa kumbra kalil tulanj bole. Deqa ningi endegsib qalieoiy, tamo kalil kumbra bole yeqnub qaji nangi Qotei aqa segi angro tintinj unub. Nangi olo nambabobulosib Qotei aqa angro branteb.

3

¹ Gago Abu Qotei na iga tulanj qalaqalaigeqnu. A na iga aqa segi angro sqa marsiq giltgej deqa iga aqa angro tintinj unum. Mandam qaji tamo nangi Qotei qa qaliesai. Deqa nangi iga qa dego qaliesai. ² O ijo was bole, iga Qotei aqa segi angro unum. Ariya mondonj iga kiyersim sqom di iga geregere qalieosai unum. Iga qalie, Yesus a olo bamqa iga a unsim iga a bul sqom. ³ Tamo ungasari kalil Yesus bam unqajqa tariñeqnub qaji nangi nanjo une olo urateqnub. Deqa nangi Qotei aqa njanjalaq di jiga saiqoji unub. Agi Yesus a segi jiga saiqoji unu dego kere.

⁴ Une atqajqa kumbra ti dal anjam gotranjyqajqa kumbra ti di ombla kerekere. Deqa tamo ungasari une ateqnub qaji nangi Qotei aqa dal anjam gotranjyeqnub. ⁵ Ningi qalie, Yesus a gago une kobotqa bej. A segi une saiqoji. ⁶ Tamo bei a Yesus beteryesqas di a une atoqnqasai. Tamo bei a une atoqnqas di iga poigwas, a Yesus unosaieqnu. A Yesus qa qaliesai dego.

⁷ O ijo angro kiñilala, ningi geregere njanjalaq atoqniy. Tamo bei na bosim ningi gisanjo uge. Ningi quiy. Tamo nangi kumbra bole tintinj dauryeqnub qaji nangi tamo bole tintinj unub. Yesus a tamo bole tintinj unu dego kere. ⁸ Satan a nami une atoqnsiq boqnej agi bini a degyeqnu. Deqa tamo ungasari une ateqnub qaji nangi Satan aqa angro unub. Ariya Qotei aqa Niri a Satan aqa wau kobotqa bej. ⁹ Tamo bei a olo nambabobulosim Qotei aqa segi angro brantqas di a une atoqnqasai. Aqa are miligiq di Qotei aqa segi njanjalaq unu deqa a une atoqnqas keresai. Di kiyaja? A Qotei aqa segi angro unu deqa. ¹⁰ Tamo bei a Qotei aqa angro unu kiyo a Satan aqa angro unu kiyo di iga kiyersi qalieqom? E ubtosiy marqai. Tamo ungasari kumbra bole tintinj dauryosaieqnub qaji nangi Qotei aqa angro sai. Tamo ungasari nanjo Kristen was nangi qalaqalainjrosaieqnub qaji nangi dego Qotei aqa angro sai.

Yesus na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej

¹¹ O ijo was kalil, iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. Anjam di ningi nami queb. ¹² Deqa iga Kein aqa kumbra dauryqasai. Kein a Satan aqa tamo soqnej. A na aqa was Abel qalnaq moiyej. Kiyaja a na aqa was qalnaq moiyej? Utru agiende. A kumbra uge yoqnej deqa. Ariya Abel a kumbra bole tintinj yoqnej.

¹³ O ijo was, mandam qaji tamo nangi na ningi jeutnjoqniqbqa ningi deqa prugosib ulaaib. ¹⁴ Iga gago Kristen was nangi qalaqalainjreqnum deqa iga endegsi qalieonum, iga padalqa gam uratosim njanjalaq gaigai sqajqa gamq di unum. Ariya tamo nangi nanjo Kristen was nangi qalaqalainjrosaieqnub qaji nangi padalqa gamq di unub. ¹⁵ Tamo nangi nanjo Kristen was nangi jeutnjreqnub qaji nangi lej ojo tamo bul unub. Ningi qalie, lej ojo tamo nangi njanjalaq gaigai sqa keresai. ¹⁶ Yesus a aqa segi njanjalaq uratosiq iga qa moiyej. Aqa kumbra dena a na iga qalaqalaiyo kumbra osorgej. Deqa iga dego gago segi njanjalaq uratosim gago Kristen was nangi qa morenqom. ¹⁷ Tamo bei a mandam endeqa ingi ingi koba koroyosimqa ariya aqa Kristen was bei ingi saiqoji soqnim unsim a aqaryaiyqasai di iga endegsi qalieqom, Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra tamo di aqa are miligiq di sosai. ¹⁸ O ijo angro kiñilala, ningi quiy. Iga lanja anjam maro na Kristen nangi qalaqalainjreqom di keresai. Iga kumbra bole dego turtosim enjroqniqbqa di kere.

Iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo sqom

¹⁹⁻²⁰ Iga tamo ungasari nanği qalaqalainjrcom di iga endegsi qalieqom, iga anjam bole dauryeqnum. Deqa gago une bei na iga are gulbetetgwas di unğum, iga Qotei aqa ulatamuq di are lawo sqom. Qotei aqa qalie kobaquja. Aqa qalie dena gago are tulañ bunyejunu. ²¹ O ijo was bole, gago une bei na iga are gulbetetgwasai di iga are singilatosim Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ²² Osim iga inği bei qa Qotei pailyimqa a gago pailyo qusim inği di egwas. Di kiyaaqa? Iga aqa dal anjam dauryoqnsim kumbra a areareteqnu qaji di yeqnum deqa. ²³ Qotei aqa dal anjam agiende. Iga aqa Ħiri Yesus Kristus aqa ñam qa gago areqalo singilatosim segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. Qotei aqa dal anjam di a na nami iga mergonaq quem. ²⁴ Tamo bei a Qotei aqa dal anjam dauryqas di a Qotei beteryesqas. Qotei a kamba dego tamo di beteryesqas. Qotei na aqa Mondor iga egej deqa iga qalieonum, Qotei a iga betergejunu.

4

Ninği na mondor kalil nanği peginjroqniy

¹ Tamo gargekoba nanği mandamq endi laqnsibqa endegsib mareqnu, “Iga Qotei aqa medabu o qaji tamo bole.” O ijo was bole, nanço anjam di gisañ. Deqa ninği nanço anjam di nunço areqaloq di singilataib. Ninği na mondor kalil nanği geregere peginjroqnsib dena ninği qalieqab, nanği Qotei aqaq na beqnu kiyosai kiyosai. ² Tamo ungasari Qotei aqa Mondor ti unub qaji nanği endegsib mareqnu, “Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiyej.” Dena ninği qalieqab, tamo ungasari nanği di Qotei aqaq na beb. ³ Ariya Yesus a tamo bulyosiq mandamq aiyej anjam di tamo ungasari Qotei aqa Mondor ti sosai qaji nanği saideqnu. Dena ninği qalieqab, tamo ungasari nanği di Qotei aqaq na bosai. Nanği mondor uge ti unub. Mondor uge di Kristus aqa jeu tamo kobaquja aqa segi mondor. Ninği nami queb, mondor uge di a bqas. Agi a bosiq mandamq endi laqnu.

⁴ O ijo anğro kiñilala, ninği Qotei aqaq na beb. Qotei aqa Mondor a nunçoq di unu deqa ninği na gisañ anjam maro tamo nanği gotrañjreqnu. Qotei aqa Mondor a na mondor agi mandam tamo nançoq di unu qaji a tulañ bunyeqnu. ⁵ Gisañ anjam maro tamo nanği di mandamq endena branteb deqa nanği mandam qa segi anjam mareqnu. Mareqnu mandam tamo nanği nanço anjam quoqnsib dauryeqnu. ⁶ Iga Qotei aqaq na bem deqa tamo ungasari Qotei qa qalieonub qaji nanği gago anjam quetgeqnu. Ariya tamo ungasari Qotei qa qaliesai qaji nanği gago anjam quetgosaieqnu. Kumbra dena iga anjam bole qa Mondor ti gisañ mondor ti nanği peginjroqnsim nanği qa poiqe qnu.

Iga Qotei qalaqalaiycom di iga Kristen nanği dego qalaqalainjrcom

⁷ O ijo was bole, Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga gago Kristen was nanği qalaqalainjrcom. Tamo kalil qalaqalaiyo kumbra dauryeqnu qaji nanği olo ñambabobulosib Qotei aqa segi anğro tintiñ unub. Deqa nanği Qotei qa qalieonub. ⁸ Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa tamo bei a qalaqalaiyo kumbra dauryqasai di a Qotei qa qalieqa keresai. ⁹ Qotei aqa Ħiri qujai unu. Qotei na a qarinyonaq mandamq aiyej. Deqa iga aqa ñam na ñambile gaigai sqom. Kumbra dena iga osorgej, Qotei na iga qalaqalaieqnu. ¹⁰ Qotei a qalaqalaiyo kumbra qa utru. Deqa iga endegsi are qalqasai, iga namoqna Qotei qalaqalayem. Di sai. Qotei a namoqna iga qalaqalaiej. Osiqa aqa Ħiri qarinyonaq mandamq aisiqa gago une kobotetgosiqqa Qotei aqa minjiñ taqal waiyej.

¹¹ O ijo was bole, Qotei na iga degsi qalaqalaieqnu deqa iga kamba dego segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. ¹² Iga nami Qotei aqa ulatamuq unosaioqnem. Ariya iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom di Qotei a gagoq di beteresoqnimqa aqa qalaqalaiyo kumbra di gago are miligiq di tulañ kobaoqnsim singilaoqnas.

¹³ Iga kiyersim qalieqom, Qotei a gagoq di beteresonaqa iga kamba dego a beteryejunum? E ubtosiy marqai. Qotei na aqa Mondor iga egej dena iga qalieqom. ¹⁴ Abu na tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanği elenqa osiq deqa aqa Ħiri qarinyonaq mandamq aiyej. Aqa kumbra di iga unsim deqa saooqnsim laqnum. ¹⁵ Tamo bei a endegsi marqas, “Yesus a Qotei aqa Ħiri.” Degsi marqas di Qotei na a beteryesqas. Yimqa a dego

Qotei beteryesqas. ¹⁶ Iga qalieonum, Qotei na iga qalaqalaigeqnu. Qalieosim deqa iga Qotei qa gago areqalo singilateqnum.

Qotei a segi qalaqalaiyo kumbra qa utru. Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a na Qotei beteryesqas. Yim Qotei a dego tamo di beteryesqas. ¹⁷ Beteryesoqnim qalaqalaiyo kumbra gago are miligiq di tulan kobaoqnsim singilaoqnqas. Bole, iga mandamq endi unum. Ariya iga Yesus bulosim unum deqa mondorj Qotei na iga pegigwa batiamqa iga are singilatosim aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁸ Tamo a qalaqalaiyo kumbra dauryqas di a ulaqasai. Aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra tulan kobaoqnsiq singilaeqnu deqa ulaqajqa kumbra aqaq di sosai. Ulaqajqa kumbra aqa utru agiende. Tamo bei a are qaleqnu, “Mondorj Qotei na e n̄olawotbosim awai uge ebqas.” A degsi are qaloqnsiq deqa a ulaeqnu. A degsi ulaeqnu deqa iga qalieonum, aqa are miligiq di qalaqalaiyo kumbra singilaosaiunu.

¹⁹ Iga gago Kristen was nan̄gi qalaqalainjreqnum. Di kiyaaq? Qotei a namoqna iga qalaqalaigej deqa. ²⁰ Tamo bei a marqas, “E Qotei qalaqalaiyeqnum.” Degsi marqas ariya a na olo aqa Kristen was nan̄gi jeutnjreqnu. A na nan̄gi qalaqalainjrosaieqnu. Deqa tamo di a gisañ tamo. A na aqa Kristen was agi nan̄go ulatamu gaigai uneqnu qaji nan̄gi qalaqalainjrosaieqnu. Deqa iga qalieonum, a Qotei agi aqa ulatamu nami unosaiognej qaji a dego qalaqalaiyqa keresai. ²¹ Tamo a Qotei qalaqalaiyqas di a aqa Kristen was nan̄gi dego qalaqalainjreme. Dal anjam di iga Yesus aqaq na em.

5

Iga mandam endeqa singila gotran̄yeqnum

¹ Yesus a segi Kristus. Tamo nan̄gi degsib maroqnsib Yesus qa nan̄go areqalo singilatqab di nan̄gi olo n̄ambabobulosib Qotei aqa an̄gro t̄int̄in sqab. Tamo nan̄gi Abu qalaqalaiyqab di nan̄gi aqa an̄gro nan̄gi dego qalaqalainjrqab. ² Iga Qotei qalaqalaiyosim aqa dal anjam dauryqom di iga qalieqom, iga Qotei aqa an̄gro nan̄gi dego qalaqalainjreqnum. ³ Qotei qalaqalaiyqajqa kumbra agiende. Iga aqa dal anjam dauryqom. Iga aqa dal anjam dauryqajqa di gulbe sai. Di oto. ⁴ Tamo nan̄gi olo n̄ambabobulosib Qotei aqa segi an̄gro unub qaji nan̄gi mandam endeqa singila gotran̄yoqnqab. Od, iga Qotei qa gago areqalo singilatqom di iga qoto bun̄yoqnsim mandam endeqa singila gotran̄yoqnqom.

Qotei na aqa N̄iri qa anjam babtej

⁵ Tamo kiyero nan̄gi mandam endeqa singila gotran̄yoqnqab? E ubtosiy marqai. Tamo nan̄gi di mareqnu, “Yesus a Qotei aqa N̄iri.” Nan̄gi degsib maroqnsib Yesus qa nan̄go areqalo singilateqnu deqa nan̄gi segi mandam endeqa singila gotran̄yoqnqab. ⁶ Yesus Kristus a bosiq̄a ya na yanso ej. Osiqa n̄amburbasq di moinaqa aqa leñ aijej. A ya na yanso oqajqa deqa segi bosai. A moiym̄qa aqa leñ aiqajqa deqa ti bej. Qotei aqa Mondor a anjam bole qa utru. A Yesus Kristus aqa anjam babteqnu. ⁷ Tamo qalub nan̄gi Yesus aqa anjam babteqnu. ⁸ Tamo qalub agiende. Mondor ti ya ti leñ ti nan̄gi qalub anjam qujaitosib Yesus aqa anjam babteqnu.

⁹ Tamo lan̄aj nan̄gi iga anjam mergwab di iga qusim marqom, bole. Ariya Qotei na aqa segi N̄iri qa anjam iga mergeqnu. Anjam dena tamo lan̄aj nan̄go anjam tulan̄ bun̄yejunu. ¹⁰ Tamo nan̄gi Qotei aqa N̄iri qa nan̄go areqalo singilatqab di nan̄gi aqa anjam dego nan̄go are miligiq di atib sqas. Ariya tamo nan̄gi Qotei aqa anjam deqa nan̄go areqalo singilatqasai di nan̄gi na Qotei aqa n̄am ugetosib Qotei a gisañ tamo qa minjobulqab. Di kiyaaq? Nan̄gi Qotei aqa N̄iri qa anjam Qotei na iga mergeqnu qaji di nan̄go areqaloq di singilatosai deqa. ¹¹ Qotei aqa anjam agiende. A na iga n̄ambile gaigai sqajqa marsiq n̄ambile egej. N̄ambile di Qotei aqa N̄iri aqaq di unu. ¹² Tamo bei a Qotei aqa N̄iri beteryesqas di a n̄ambile oqas. Ariya tamo bei a Qotei aqa N̄iri beteryesqasai di a n̄ambile oqasai.

Iga qalieonum, iga n̄ambile gaigai sqom

¹³ O ijo was, ningi Qotei aqa Ŋiri aqa ñam qa nuŋgo areqalo siŋgilateqnu. E na anjam endi nenŋrenyosim nuŋgoq qarinyonum. Di kiyaaqa? Ningi bole qalieqajqa, ningi ŋambile gaigai sqab. ¹⁴ Iga iŋgi bei qa pailyqa osimqa iga Qotei aqa areqalo dauryosim pailyqom di a gago pailyo quqwas. Deqa iga ulaqasai. Iga are siŋgilatosim Qotei aqa ulatamuq di tigelesqom. ¹⁵ Iga qalieonum, Qotei a gago pailyo gaigai queqnu. Deqa iga iŋgi bei qa Qotei pailyimqa a na egwas.

¹⁶ Ningi na Kristen was bei a une atim unsibqa ningi a qa Qotei pailyiy. A moiqaajqa une atosai deqa ningi a qa pailyibqa Qotei na aqa une kobotim a moiqasai. A ŋambile sqas. Ariya Kristen tamo bei a moiqaajqa une atqas di Qotei na a qalim moiqas. Ningi a qa pailyqajqa e na mernŋgosai. ¹⁷ Kumbra uge kalil tamo naŋgi yeqnu qaji di une. Ariya une qudei qa Qotei na tamo naŋgi moiyoŋjrosai.

¹⁸ Iga qalie, tamo unŋgasari Qotei aqa segi anŋro unub qaji naŋgi une atosai.

¹⁹ Iga qalie, iga Qotei aqa segi anŋro unum. Mandam qaji tamo unŋgasari kalil naŋgi tamo uge Satan aqa sorgomq di unub. Deqa a na naŋgi siŋgila na taqatnjreqnu.

²⁰ Iga qalieonum, Qotei aqa Ŋiri a bosiq iga powo egej deqa iga Qotei qa bole qalie. Iga Qotei beteryejunum. Iga aqa Ŋiri Yesus Kristus dego beteryejunum. Yesus a segi Qotei bole. A segi ŋambile gaigai sqajqa utru.

²¹ O ijo anŋro kiñilala, ningi gisaŋ qotei kalil naŋgi torei qoreinjsib sasaloiy.

2 JON

¹ E Kristen gate. Ni uña Qotei na giltmej qaji. E anjam endi nengrenyosim ni qa ti ino angro nanği qa ti qarinyonum. E ninği bole qalaqalaingeqnum. E segi sai. Tamo ungasari kalil anjam bole qalieonub qaji nanği dego ninği qalaqalaingeqnub. ² Anjam bole gagoq di unu. Anjam di bati gaigai gagoq di sqas. Utru deqa iga ninği qalaqalaingeqnum. ³ Abu Qotei aqa İjiri Yesus Kristus wo nanği aiyel anjam bole na ti qalaqalaiyo kumbra na ti iga qa dulosib are boleinjrimqa iga lawo na sqom.

Ninği segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqniy

⁴ Ino angro qudei nanği anjam bole dauryeqnub. E di quoqnsim tulañ areboleboleibeqnu. Abu a nami iga mergej, “Ninği anjam bole di dauryiy.” ⁵ Ariya uña, e anjam bei nengrenyitqa ni sisiyosim daurye. Anjam agiende. Iga segi segi qa qalaqalaiyo kumbra yoqnqom. Anjam di dal anjam bunuj sai. Di dal anjam iga nami quoqnem qaji. ⁶ Qalaqalaiyo kumbra agiende. Iga Qotei aqa dal anjam dauryqom. Dal anjam di agi ninği nami quoqneb. Deqa ninği dauryosib walweloqniy.

Ninği Kristus aqa anjam singila na ojesoqniy

⁷ Ninği quiy. Gisañ tamo gargekoba nanği mandamq endi laqnub. Laqnsibqa Yesus Kristus a tamo bulyosiq mandamq aiyej anjam di nanği na olo saideqnub. Tamo deqaji bei a Kristus aqa jeu tamo kobaquja. A gisañ ani tamo. ⁸ Deqa ninği geregere ñam atoqniy. Ninği ñam atqab di gago wau iga nami nungo ambleq di yoqnem qaji di ninği olo ulontqasai. Ninği singila na tigelesosib mondoñ awai tulañ boledamu oqab. ⁹ Ninği Kristus aqa anjam ojqa uratosib olo anjam bei totoryosib dauryqab di ninği Qotei ombla sqa keresai. Ninği Kristus aqa anjam singila na ojesqab di ninği Abu Qotei aqa İjiri wo nanği aiyel koba na gaigai sqab. ¹⁰ Tamo bei a nungoq bosim ariya a Kristus aqa anjam ti bqasai di ninği a bañ ojetaib. Ninği a osib nungo talq osi gilaib dego. ¹¹ Ninği a bañ ojetqab di ninği a beteryesosib a ombla wau uge yqab.

Jon a Kristen nanñoq bosim anjam kalil minjrekritqas

¹² E anjam gargekoba nengrenyosiy nunñoq qarinyqa kere. Ariya e nengrenyqasai. E bosiy ninği nunğsiy anjam kalil merñgekritqai. Yim ninği qusib areboleboleingwas.

¹³ Ino jaja agi Qotei na giltej qaji aqa angro nanği na ni kaiyeimonub. Bole.

3 JON

¹ E Kristen gate. O ijo was bole Gaius, e anjam endi nengrenyosim inoq qarinyonum. E ni bole qalaqalaimeqnum.

² O ijo was bole, e ni qa endegsi pailyeqnum, “O Abu, ni na Gaius aqa wau kalil boletime. Osim a singilatim a ma saiqoji soqneme.” O Gaius, e qalieonum, ino qunur a bole unu. ³ Nami Kristen was qudei nanngi e nubqa bosib merbeb, “Gaius a anjam bole dauryeqnu.” Degrab merbonab e qusim tulan areboleboleibej. Od, Gaius, e qalieonum, ni anjam bole dauryeqnum. ⁴ Ijo angro nanngi anjam bole dauryeqnub e di quoqnsim deqa tulan areboleboleibeqnu. Ijo arebolebole dena arebolebole kalil tulan bunyejunu.

Gaius na aqa Kristen was nanngi gegerereinjqnu

⁵ O ijo was bole, e qalie, ni kumbra bole dauryoqnsim ino Kristen was nanngi gegerereinjqnu. Osim Kristen was qudei nanngi ulatamu ni qaliesai qaji nanngi qure beiq na beq nabqa nanngi dego ni na gegerereinjqnu. ⁶ Was nanngi di ino qalaqalaiyo kumbra qa saeq nab Kristen tamo ungasari qure endia unub qaji nanngi queq nub. Deqa ni que. Was nanngi di olo ni uratmosib walwelqa laqnibqa ni na ingi ingi qa nanngi aqaryainjrim nanngi walwelqab. Qotei a ino kumbra deqa tulan arearetoqnqas. ⁷ Was nanngi di Yesus aqa wau ojqajqa are qaloqnsib aqa nam osib walweleq nub. Nanngi sawa bei bei qaji nanngi ambleq di waueq nub. Nanngi wau dena nanngi silali ingi ingi osaieq nub. ⁸ Deqa iga tamo deqaji nanngi aqaryainjroqnqom. Iga degyqom di iga nanngi koba na wau ojqoqnsim anjam bole singilatoqnqom.

Diotrefes a kumbra uge yeqnu

⁹ Nami e anjam qudei nengrenyosim Kristen tamo ungasari ino qureq di unub qaji nanngi qarinyem. Ariya Diotrefes a gago anjam quetgosaieqnu. A tulan diqoqnsiq a na Kristen kalil nanngi bunjrsim aqa segi nam soqtqajqa singilaeqnu. ¹⁰ Deqa e nungoq bosiy Diotrefes aqa kumbra qudei qa olo saingwai. Aqa kumbra bei agiende. A iga qa anjam uge uge mareleqnu. Di segi sai. Kristen was nanngi walwelosib nungo qureq beq nab a na nanngi aqa meq joqsi gilqa urateqnu. Ye qnaqa tamo qudei na was nanngi di nanngi meq joqsi gilqa laq nab a na nanngi dego getentnjreqnu. Osiqa nanngi Qotei tal miligiq gilqa saidnjreqnu.

Demitrius a kumbra bole yeqnu

¹¹ O ijo was bole Gaius, ni kumbra uge dauryaim. Ni kumbra bole segi daurye. Tamo a kumbra bole dauryas di a Qotei aqa tamo sqas. Ariya tamo nanngi kumbra uge uge dauryeqnub qaji nanngi Qotei unqa keresai.

¹² Tamo kalil nanngi Demitrius a qa mareq nub, aqa kumbra bole. Anjam bole a segi dego tamo sigitosiq Demitrius aqa kumbra bole qa mareqnu. E segi dego a qa mareqnum, aqa kumbra bole. Ni qalie, ijo anjam a bole.

Jon a Gaius unqajqa bosim a ombla anjam qairqab

¹³ E anjam gargekoba nengrenyosiy inoq qarinyqa kere. Ariya e nengrenyqasai. ¹⁴ Sokiñala e inoq bosiy ni numsiy aqo ombla anjam marqom.

¹⁵ Ni lawo na soqnime. Kristen was qure endia unub qaji nanngi ni qa kaiye anjam qarinyonub. E dego Kristen was kalil ni koba na unub qaji nanngi qa kaiye anjam qarinyonum. Ijo kaiye anjam endi ni na nanngi minjime. Bole.

JUT

¹ E Jut. E Yesus Kristus aqa wau tamo. E Jems aqa was. E anjam endi nengrenyosim ningi tamo ungasari Qotei na metngej qaji nungoq qarinyonum. Abu Qotei na ningi qalaqalaingeqnu. Yesus Kristus a segi na ningi taqatngeqnu. ² Qotei a ningi qa tulan dulosim qalaqalaingimqa ningi geregere lawo na soqniy.

Jeu tamo nanngi uliosib Kristen nanngo ambleq aiyeb

³ O ijo was bole, Qotei na ningi e ti padalo sawaq na elenej. Qotei aqa wau deqa e na nengrenyosiy nungoq qarinyqajqa are koba unu. Ariya e anjam bei dego nengrenyosiy nungoq qarinyqajqa are unu. Anjam agiende. Gago areqalo Yesus qa singilatem qaji di jeu tamo nanngi na ugeugeiyqa laqnu. Deqa ningi na tamo nanngi di gotranjroqniy. Ningi qalie, Qotei na gam waqtetgonaqa iga Yesus qa gago areqalo singilatem. Iga Qotei aqa tamo ungasari unum deqa tamo bei na gago areqalo di ugeugeiyqa keresai. ⁴ O ijo was, tamo qudei nanngi uliosib nungo ambleq aiyeb. Qotei a nami tamo nanngi deqa endegsi marej, “Mondon e nanngo une qa peginjrsiy padaltnjrqi.” Od, tamo nanngi di Qotei qoreiyeqnu. Qotei a iga qa are boleiyeqnu aqa kumbra di tamo nanngi dena olo bubulyoqnsib mareqnu, “Qotei a iga qa are boleiyeqnu deqa ungun, iga kumbra uge uge yoqnqom.” Nanngi degsib maroqnsib gago Gate Koba Yesus Kristus qoreiyeqnu.

⁵ Ningi qalie, nami Israel nanngi Isip sawaq di sonabqa Tamo Koba a nanngi joqsiq sawa beiq gilej. Joqsiq gilsiq ariya nanngi qudei a qa nanngo areqalo singilatosai deqa a na nanngi padaltnjrej. E nungo are tigeltetngitqa ningi Israel nanngo kumbra deqa are qaliy. ⁶ Ningi lan angro uge uge nanngi qa dego are qaliy. Tulan nami nanngi lan qureq di Qotei aqa wau ojoqnsib olo lan qure uratosib jaraiyeb. Deqa Qotei na nanngi ojelenosiq sawa ambruc di breinjrsiq tontnjrej. Nanngi sawa dia tarijsokobaiyib mondon dijo batiamqa Qotei na nanngi olo osimqa nanngo une qa nanngi peginjrqas. ⁷ Nami Sodom ti Gomora ti qure kalil jojom di soqneb qaji nanngi ti lan angro uge uge nanngo kumbra di dauryoqnsib sambala kumbra tulan ugedamu yoqneb. Nanngo sambala kumbra di tulan bei. Deqa mondon Qotei na nanngi nanyuwoq di breinjrim nanngi bati gaigai dia sqab.

Qotei na nanngi degsim padaltnjrqas deqa iga ulaoqnsim nanngo kumbra uge di dauryqa uratqom. ⁸ Ariya tamo nanngi nungo ambleq aiyeb qaji nanngi dego kumbra uge deqaji dauryeqnu. Agi nanngi neiobilqeiqnsib dena nanngo segi jejamu jiga yeqnu. Osib Qotei a nanngo Tamo Koba sqajqa deqa asginjreqnaqa olo diqoqnsib Qotei aqa lan angro kokba nanngi misilijnjreqnu. ⁹ Lan angro gate Maikel a kumbra degyosaieqnu. A nami Satan ombla njirinosib nanngi Moses aqa qusa oqajqa deqa anjam na qotoqnsib ariya Maikel a Satan misilinyosai. A Satan misilinyqa uratosiq minjej, “Tamo Koba a segi na ni saidmim medabu getentqam.” ¹⁰ Tamo nanngi nungo ambleq aiyeb qaji nanngi di tulan diqoqnsib kumbra nanngi poinjrosai qaji di olo misilinyeqnu. Nanngi wagme juwan bul tulan nanarioqnsib nanngo segi jejamu qa areboleboleinjreqnu. Nanngo kumbra deqa mondon Qotei na nanngi numougetqas. ¹¹ Od, tamo nanngi di tulan padalougetqab. Kein a nami kumbra uge yoqnej dego kere tamo nanngi di Kein dauryosib kumbra uge yeqnu. Nanngi silali koba oqajqa deqa maroqnsib gam grotoqnsib Balam aqa kumbra uge dauryosib laqnu. Kora agi nami Qotei aqa anjam gotranjoqnej qaji aqa kumbra uge dego nanngi dauryeqnu. Deqa nanngi padalougetqab.

¹² Tamo nanngi di tulan ugedamu. Ningi ingi uyqa koroqnsibqa Qotei aqa qalaqalaiyo kumbra dauryqa oqnsib awoeqnab tamo nanngi di uli na boqnsib nungo ambleq di kumbra tulan jigat yeqnu. Nanngi kumbra di yqajqa jemainjrosaiqnu. Nanngi nanngo segi jejamu qa are qaleqnu. Jagwa na awa puyeqnaqa urur koboeqnu dego kere tamo nanngi di kumbra bole bei babtosaieqnu. Qura geitqa batieqnaqa a geitosaieqnu dego kere tamo nanngi di kumbra bole bei babtosaieqnu. Iga namtan moiyo otoroqnsim taqal breinjreqlum dego kere tamo nanngi di Qotei na osim sawa ugeq di breinjrqas.

Deqa mondonj nanği moyougetosib torei padalqab. ¹³ Jagwa na yuwal tigelteqnaqa yuwal korkortoqnsiq mormanj aieqnu dego kere tamo nanği di kumbra uge uge babtelenjoqnsib nanği nanžo kumbra uge deqa jemainjrosaiqnu. Nanği bongar bul dego unub. Agi bongar nanği laj goge di gam grotoqnsib laja laja laqnu. Deqa mondonj Qotei na tamo nanği di breinjrim sawa ambruq aiyelenjosib bati gaigai dia sqab. Sawa ambru di Qotei na nami nanği gereiyetnjrej unu.

¹⁴ Nami Enok a Qotei aqa medabu osiqa tamo uge nanği deqa anjam maroqnej. A Adam aqa silei 7q dena njambabej. A anjam bei endegsi marej, “Ninği uniy. Mondonj Tamo Koba a na aqa segi laj anğro tulanj gargekoba nanği joqsim bqas. ¹⁵ Bosim tamo kalil a qoreiyeqnub qaji nanžo une qa peginjrsim ugeugeinjrqas. Osim nanžo kumbra uge uge kalil nanği osornjrimqa nanği deqa are koba qalsib gulbe kokba oqab. Tamo nanği di Qotei qa misilij anjam koba maroqnsib kumbra ugedamu yeqnub. Deqa Qotei na nanği gulbe tulanj kokba enjrqas.” Enok a nami anjam degsi marej. ¹⁶ Tamo nanği di gaigai ulatamu ugeinjreqnaqa tamo nanžo jejamuq di anjam laja laja qamelenjoqnsib nanžo segi areqalo uge uge dauryeqnub. Nanği nanžo medabu waqtoqnsib diqoqnsib nanžo segi ñam soqteqnu. Osib tamo unğasari nanği walawalainjreqnab nanği na nanği daurnjreqnub.

Nunžo areqalo Qotei qa singilateqnub qaji di ninği ojesoqniy

¹⁷ Ariya ijo was bole, ninği kumbra mondonj brantqas qaji deqa are qaloqniy. Gago Tamo Koba Yesus Kristus a na aqa anjam maro tamo nanği qarijnjreqnaqa nunžoq boqnsib kumbra deqa merņgoqneb. Nanžo anjam deqa ninği olo are qaloqniy. ¹⁸ Agi nanği anjam endegsib merņgoqneb, “Mondonj diņo bati jojomamqa meqe meqem tamo nanği boqnsib Qotei qoreiyeqnsib nanžo segi areqalo uge uge dauryoqnqab.” ¹⁹ O ijo was kalil, meqe meqem tamo nanği dena Kristen nanği potoaiyeltnjreqnub. Osib mandam qa inği inği qa are koba qaleqnub. Qotei aqa Mondor a nanžoq di sosai deqa nanği kumbra uge di yeqnub.

²⁰ Ariya ijo was bole, nunžo areqalo Qotei qa singilateqnub qaji di ninği ojesosibqa dena ninği tulanj singilaqab. Osib ninği Mondor Bole aqa singila na pailyoqniy. ²¹ Qotei a ninği qalaqalaingeqnu deqa ninği a beteryesoqniy. Yimqa a gaigai ninği qalaqalaingoqnqas. Ninği gago Tamo Koba Yesus Kristus a iga qa dulqajqa tariņoqniy. Ninği degyqab di ninği njambile gaigai sqab. ²² Tamo qudei Yesus qa nanžo areqalo singilateqnub qaji nanžo areqalo olo gulbeinjreqnu. Deqa ninği nanği qa duloqniy. ²³ Tamo qudei nanği une ti unub deqa nanği njamyuwoq aiqa laqnu. Deqa ninği nanği urur minjribqa nanği nanžo une uratosib are bulyqab. Osib deqa nanği njamyuwoq aiqasai. Qotei na nanği elenqas. Tamo qudei nanği nanžo areqalo namij dauryeqnub deqa nanği gara sari bulosib tulanj jiga ti unub. Deqa ninği nanği qa olo duloqnsib nanžo une qa ulaosib kumbra jigat deqaji kalil uratosib sasaloiy.

Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom

²⁴ O ijo was kalil, Qotei na ninği taqatņgimqa ninği ulonqasai. Mondonj a na ninği joqsim laj qureq osi oqimqa ninği aqa rianj unsib une saiqoji sqab. Bati deqa ninği tulanj areboleboleingim sqab. ²⁵ Qotei a segi qujai Qotei bole. A gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa wau na iga elenej. Deqa iga aqa ñam soqtoqnqom. A gago Mandor Koba singila ti unu qaji. A na inği inği kalil taqatejunu. A nami degsi soqnej. A bini degsi unu. A bati gaigai degsi sqas. Bole.

ULI ANJAM KRISTUS NA BABTEJ QAJI

¹⁻³ Nami anjam endi uliesonaqa Yesus Kristus na babtej. Qotei na anjam endi Yesus minjnaqa a babtej. E Jon. E Yesus aqa wau tamo. E Qotei aqa medabu osim anjam endi nengrenyonum. Kumbra kalil e unem qaji di e ubtosim buk endia nengrenyonum. Osim Qotei aqa anjam ti Yesus Kristus aqa anjam ti bole qa marsim palontonum. Tamo a Qotei aqa anjam endi sisiyqas di a tulan areboleboleiyqas. Tamo ungasari anjam endi quoqnsib dauryeqnub qaji nanqi dego tulan areboleboleinjraqas. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nengrenyonum qaji di brantqajqa bati jojomoqo. Kumbra di urur brantqas deqa Yesus na aqa wau tamo nanqi osornjrej. A gam endena nanqi osornjrej. A na aqa lan angro qarinyonaqa ijoq bosiqqa anjam endi e merbej. Merbej deqa agi e nengrenyonum.

Jon a anjam endi Kristen tamo ungasari qure 7 di unub qaji nanjoq qarinyej

⁴ E Jon. E anjam endi nengrenyosim ningi tamo ungasari qure 7 di unub qaji nunjoq qarinyonum. Ningi Yesus aqa nam qa koroeqnub qaji. Ningi Esia sawaq di unub. Qotei bini unu, nami soqnej, bunuqna bqaq qaji a ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy. Mondor 7 Qotei aqa awo jaram koba namoq di unub qaji nanqi dego ningi qa are boleinjrimqa ningi lawo na soqniy. ⁵ Yesus Kristus a Qotei aqa anjam kalil gegerere palonteqnu. A tamo kalil nanqi qa namoosiq subq na tigelej. A mandor kokba kalil mandamq endi unub qaji nanjoq Tamo Koba. A dego ningi qa are boleiyimqa ningi lawo na soqniy.

Yesus a iga qalaqalaigeqnu. A moisiqa aqa lej aiyej dena a na gago une kalil kobotetgej. ⁶ Iga aqa Abu Qotei aqa atra tamo sqajqa deqa ti iga a ombla mandor kokba sqajqa deqa ti marsiq iga giltgej. Yesus Kristus a bati gaigai nam koba ti singila koba ti sqas. Bole.

⁷ Ningi uniy. Yesus a lanbi ambleq na boqnimqa tamo kalil nanqi a unqab. Tamo kalil nami a qaja na qameb qaji nanqi dego a unqab. Tamo ungasari kalil mandamq endi unub qaji nanqi a qa are ugeinjrimqa tulan akamugetqab. Od, kumbra di brantqas. Bole.

⁸ Tamo Koba Qotei singila koba ti unu qaji a marej, “E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai.” Di bole. Qotei a segi qujai nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqaq.

Jon a Kristus unej

⁹ E nunjo was Jon. Iga kalil koba na Yesus aqa tamo ungasari unum. E ningi ti gulbe qoboioqnsim jaqatinj eleneqnum. Qotei a gago Mandor Koba sosiq iga taqatgeqnu. Deqa iga singila na tigeloqnsimqa gulbe qoboijunum. E Qotei aqa anjam ti Yesus aqa anjam ti palontoqnsim laqnem deqa jeu tamo nanqi na e taqal waibosib nui nam Patmos endia e ateb unum. ¹⁰ E Patmos nui endi sonamqa Tamo Koba aqa bati brantej. Bati brantonaqa Qotei aqa Mondor Bole na e singilatbonaqa ijo qoreq di tamo bei lelenonaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenkobaej. Gul anjameqnu dego kere. ¹¹ Lelenosiq merbej, “Kumbra kalil ni unqam qaji deqa anjam nengrenye. Nengrenyosim qarinyimqa tamo ungasari qure 7 dia Yesus aqa nam qa koroeqnub qaji nanjoq gilem. Tamo ungasari nanqi di agi Efesus qureq di, Smerna qureq di, Pergamum qureq di, Taiataira qureq di, Sardis qureq di, Filadelfia qureq di, Laodisia qureq di Yesus aqa nam qa koroeqnub.”

¹² Onaqa e tamo anjam merbej qaji di unqajqa bulosim nam atsimqa lam 7 gol na gereiyo qaji di sonab unjrem. ¹³ Lam nanjo ambleq di tamo bei sonaq e unem. Tamo di a Tamo Angro bul. A gara olekoba jugnaq aisiq singa kabutej. Aqa are targaq di alalag gol na gereiyo qaji dena kainyej. ¹⁴ Aqa gate ti gate banga ti lanbi bul tulan qat soqnej. Aqa namdamu nam pulonj bul pulonjoqnej. ¹⁵ Aqa singa minjaloqnej. Bras namyuwo na koiteqnaq minjaleqnu dego kere. E aqa kakro quem di ya kobaquja meli dosiq anjam ateqnu dego kere. ¹⁶ Aqa ban wo na bongar 7 ojelejesoqnej. Aqa medabuq na serie olekoba tulan qala uge qala aiyej brantej. Aqa ulatamu senj bul tulan suwanjoqnej.

¹⁷ E tamo di unsimqa tulaŋ ulaugetosim ŋam ambruibonaqa e aqa siŋga jojomq di uloŋosim moiyo bulem. Onaqa a na aqa baŋ wo ijo gateq di atsiqa merbej, “Ni ulaaim. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. ¹⁸ E ŋambile gaigai sqajqa utru. Nami e moiye. Bini ni e nube. E olo ŋambile unum. E bati gaigai ŋambile sqai. E segi na moiyo ti moiyo qure ti taqatejunum. ¹⁹ Deqa kumbra ni unonum qaji deqa nengrenye. Kumbra bini unu qaji ti kumbra bunuqna brantelenqas qaji deqa ti nengrenye. ²⁰ Bongar 7 ijo baŋ woq di unub qaji naŋgi ti lam 7 gol na gereiyo qaji naŋgi ti di ni unjronum. Di anjam ulito qaji. Aqa utru mermqai. Bongar 7 dena tamo ungasari qure 7 dia e qa koroeqnu qaji naŋgo laŋ aŋgro 7 naŋgi sigitnjrejunub. Lam 7 dena tamo ungasari qure 7 dia e qa koroeqnu qaji naŋgi sigitnjrejunub.”

2

Jon a Efesus qure naŋgoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Efesus qureq di tamo ungasari ijo ŋam qa koroeqnu qaji naŋgo laŋ aŋgro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E ijo baŋ wo na bongar 7 ojejunum. E lam 7 gol na gereiyo qaji naŋgo ambleq di walweleqnum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ² Ino kumbra ti ino wau ti di e qalieonum. E qalie, ni siŋgila na tigeloqnsimqa tamo uge naŋgi qa tulaŋ asgimeqnu. Tamo naŋgi di endegsib mermeqnu, “Iga Qotei aqa anjam marqajqa qarinyej qaji tamo.” Di gisaŋ. Qotei na naŋgi qarinyrosai. Ni naŋgo anjam di tenentosim endegsi poimqo, naŋgi gisaŋ tamo. ³ Ni ijo ŋam ojejunum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqnu. E qalieonum, ni siŋgila na tigeloqnsimqa gulbe di qoboieqnum. Ni asgimosaeqnu.

⁴ “Ariya ino kumbra uge qujai e ubtosiy mermqai. Nami ni e qa ino areqalo siŋgilatqa utru atsim bati deqa ni na e tulaŋ qalaqalaiboqnem. Bini ni degsim e qalaqalaibosaieqnum. ⁵ Nami ni kumbra bole dauryoqnem. Bini ni kumbra di uratosim ni uloŋonum. Deqa ni que. Kumbra ni nami yoqnem qaji deqa olo are qalsimqa are bulyosim kumbra di daurye. Ni dauryqasai di e inoq bosiy ino lam olo taqal atetmqai. ⁶ Ariya ino kumbra bole bei agi ubtosiy mermqai. Nikolas aqa wau tamo naŋgi kumbra uge uge yeqnu. Naŋgo kumbra di ni tulaŋ urateqnum. Keretosim urateqnum. E dego urateqnum.

⁷ “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ŋam qa koroeqnu qaji naŋgi minjreqnu. Tamo a Satan ombra qotsim siŋgilaqas di e na laŋ qure qa ŋam gei osiy anaiyit a uysim dena ŋambile gaigai sqas. ŋam di Qotei aqa laŋ qureq di unu.’ O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Efesus naŋgo laŋ aŋgro aqaq qarinye.”

Jon a Smerna qure naŋgoq anjam qarinyej

⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Smerna qureq di tamo ungasari ijo ŋam qa koroeqnu qaji naŋgo laŋ aŋgro qa anjam endegsi nengrenye, ‘E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. Nami e moiye. Bini e olo ŋambile unum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁹ Ni gulbe ti jaqatiŋ ti ejunum di e qalie. Ni iŋgi tulaŋ saiqoji unum di dego e qalie. Ariya ni laŋ qure qa iŋgi iŋgi koba elenejunum. E qalie, tamo qudei na ni misiliŋmoqnsib anjam uge uge mermeqnu. Naŋgi segi qa mareqnu, “Iga Juda tamo.” Di gisaŋ. Naŋgi Satan aqa aŋgro. ¹⁰ Bunuqna ni jaqatiŋ koba oqnaqam. Ni deqa ulaaim. Ni que. Satan na niŋgi qudei ojeleŋosim tonto talq di breiŋgwas. Niŋgi ijo ŋam geregere ojqa kiyo sai kiyo di Satan a qalieqajqa deqa niŋgi tonto talq di breiŋgwas. Niŋgi bati 10 gulbe ti jaqatiŋ ti sqab. Bati deqa niŋgi e qa nungo areqalo siŋgilatosib soqniy. Soqniy jeu tamo naŋgi na niŋgi luŋgib morenqab. Amqa e niŋgi awai boledamu engwai. Awai agiende. Niŋgi ŋambile gaigai sqab.

¹¹ “Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ŋam qa koroeqnu qaji naŋgi minjreqnu. Tamo a Satan ombra qotsim siŋgilaqas di a moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena a

ugetqa keresai. Sai bole sai.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Smerna nango lan angro aqaq qarinye."

Jon a Pergamum qure nanjoq anjam qarinyej

¹² Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, "Pergamum qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqnub qaji nango lan angro qa anjam endegsi nengrenye, 'E serie olekoba tulaj qala uge qala aiyel ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹³ E qalie, qure ni unum qaji di Satan na taqatejunu. Aqa awo jaram koba qure dia unu. Ariya e qalie, ni ijo ñam singila na ojesosimqa e qa ino areqalo singilateqnum. Ino areqalo di ni na ulitosaieqnum. Nami ijo anjam palonto tamo Antipas a nunjo ambleq di wauoqnej. Antipas a ijo anjam geregere dauryoqnej deqa jeu tamo nanji na a qalnab moiyej. Moinaqa ni di unsimqa ni deqa ulaosai. Osim e qoreibosai. Qure dia Satan a unu.

¹⁴ "Ariya ino kumbra uge qudei e ubtosiy mermqai. Tamo qudei Pergamum qureq di unub qaji nanji Balam aqa kumbra uge singila na ojesonab ni na nanji saidnjrosaieqnum. Balam aqa kumbra uge agiende. Nami a na Balak gam osoryonaqa gilsiq Israel nanji gisa gisañjroqnsiqa kumbra ugeq breinjroqnej. Breinjroqnsiqa areqalo tigeltetnjreqlaqa nanji gisañ qotei atrainjro qaji inji uyoqnsib sambala kumbra yoqnsib laqneb. ¹⁵ Tamo qudei dego Pergamum qureq di unub qaji nanji Nikolas aqa wau tamo nanjo anjam dauryeqnub. ¹⁶ Deqa ni are bulye. Ni are bulyqasai di e urur inoq bosiy serie olekoba ijo medabuq di unu qaji dena tamo nanji di qoto itnjrqai.

¹⁷ "Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnub qaji nanji minjreqla. Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na lan qure qa inji uliejunu qaji di anaiyit uyqas. Meniñ qat dego yqai. Osiy meniñ quraq di ñam bunuj nengrenyqai. Nam di tamo bei a qalieqasai. Tamo meniñ oqas qaji a segi ñam di qalieqas.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Pergamum nanjo lan angro aqaq qarinye."

Jon a Taiataira qure nanjoq anjam qarinyej

¹⁸ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, "Taiataira qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqnub qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nengrenye, 'E Qotei aqa Ñiri. Ijo ñamdamu ñam puloñ bul puloñeqnu. Ijo singa minjaleqnu. Bras geregere ñomyeqnab minjaleqnu dego kere. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁹ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni qalaqalaiyo kumbra dauryoqnsim e qa ino areqalo singilateqnsim wau bole bole yeqnum. Osim gulbe kalil inoq di branteqnu qaji di geregere qoboiyoqnsim singila na tigelejnum. Kumbra ni nami yoqnem qaji di bolequja. Ariya kumbra ni bini yeqnum qaji di olo tulaj boledamu. Di e qalie.

²⁰ "Ariya ino kumbra uge qujai agi ubtosiy mermqai. Uña Jesebel a ni ombla sosiq waueqnaqa ni na a wiyosaieqnum. A segi qa mareqnu, "E Qotei aqa medabu o qaji uña." Di sai. A na ijo wau tamo nanji gisa gisañjroqnsiqa gam osornjreqlaqa nanji sambala kumbra yoqnsibqa gisañ qotei atrainjro qaji inji uyeqnub. ²¹ A are bulyqajqa e bati yem di a are bulyosim aqa sambala kumbra uratqajqa saidej. ²² Deqa ni que. E na uña di jaqatiñ koba yitqa a makobaiyqas. Tamo nanji a ombla sambalaoqnsib laqnub qaji nanji dego jaqatiñ ti gulbe koba ti enjrqai. Nanji aqa kumbra uge uge uratosib are bulyqasai di e nanji degnjrqai. ²³ Aqa angro nanji dego ñumit moreñqab. Amqa tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnub qaji nanji qalieqab, e tamo kalil nanjo are miligi ti areqalo ti geregere unoqnsim peleiyeqnum. Deqa niñgi quiy. E nunjo kumbra segi segi keretosiy awai engwai.

²⁴ "Ariya niñgi qudei Taiataira qureq di unub qaji nunjo kumbra bole agi ubtosiy merngwai. Niñgi Jesebel aqa anjam dauryosaieqnub. Tamo nanji mareqnub, "Di Satan aqa uli anjam." Anjam di niñgi qaliesai. Deqa e niñgi gulbe bei engwasai. ²⁵ Kumbra bole kalil niñgi ojejunub qaji di singila na ojesoqñib e bqai.

²⁶ "Tamo a Satan ombla qotsim singilaosim ijo kumbra dauryosim gilsim gilsim diño bati itqas di e singila yitqa a na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji

nangi taqatnjroqnas. ²⁷ A na nangi tularj singila na taqatnjroqnas. Tamo nangi web paraparainjreqnub dego kere. E na tamo di singila yitqa a wau di yqas. Ijo Abu na e singila ebej dego kere a singila yqai. ²⁸ Nebeqa burbas bunuj oqeqnu qaji di dego a yqai. ²⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnu qaji nangi minjreqnu.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Taiataira nango laj angro aqaq qarinye."

3

Jon a Sardis qure nangoq anjam qarinyej

¹ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, "Sardis qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqnu qaji nango laj angro qa anjam endegsi nengrenye, 'E Qotei aqa Mondor 7 ejunum. E bongar 7 dego ojejunum. E na anjam endi inoq qarinyonum. Kumbra ni yeqnum qaji di e qalieonum. Ino kumbra di bolesai. Nangi ni qa mareqnu, "Ni ñambile unum." Di sai. Ni moiym. ² Deqa ni ñam sirosim olo tigel. Ino kumbra bole qudei moiysaiunu qaji di ni na olo singilat. E ino kumbra kalil unonum di ijo Qotei aqa ñangalaq di keresai. ³ Anjam bole ni nami qusim dauryem qaji deqa olo are qale. Are qalsim anjam di geregere dauryosim are bulye. Ni ñam sirosim tigelqasai di e bajinj tamo bul inoq boqujatqai. Bati gembu e inoq bqai di ni qalieqa keresai.

⁴ "Ariya tamo ungasari qudei Sardis qureq di unub qaji nango kumbra bolequja. Nango gara jigatosai deqa nangi gara qat jigsib e ombla walweloqnuqab.

⁵ "Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na gara qat jigatqai. Aqa ñam ñambile qa buk miligiq di unu qaji di e na olo nuntqasai. Aqa ñam di e na ijo Abu ti aqa laj angro nangi ti nango ulatamuq di ubtqai. ⁶ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnu qaji nangi minjreqnu.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Sardis nango laj angro aqaq qarinye."

Jon a Filadelfia qure nangoq anjam qarinyej

⁷ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, "Filadelfia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqnu qaji nango laj angro qa anjam endegsi nengrenye, 'E Qotei aqa tamo bole une saiqoji unum. E kumbra bole qa utru. Devit a nami mandor koba soqnej dego kere e kamba Mandor Koba unum. Deqa e siraj waqtqai di tamo bei na getentqa keresai. E getentqai di tamo bei na olo waqtqa keresai. E na anjam endi inoq qarinyonum. ⁸ Kumbra bole kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. Deqa ni unime. Ino ulatamuq di e siraj bei waqtetmonum. Di tamo bei na getentqa keresai. E qalie, singila kiñala inoq di unu. Ni ijo anjam geregere ojoqnsim dauryeqnum. Ni ijo ñam uratosai eqnum. ⁹ Deqa ni que. E na maritqa Satan aqa wau tamo nangi bosib ino singaq di singa pulutosib endegsib qalieqab, e ni qalaqalameqnum. Nangi segi qa mareqnu, "Iga Juda tamo." Di gisarj. Nangi Juda tamo sai. ¹⁰ Ni ijo anjam dauryoqnsim gulbe qoboiyejunum deqa e ni taqatmesoqnitqa Satan na tamo ungasari kalil nangi uneq breinjrqba batiamqa a ni uneq breimqasai. ¹¹ E inoq boqujatqai. Deqa anjam ni ojejunum qaji di singila na ojesoqne. Amqa tamo bei na ino awai bole yaimqasai.

¹² "Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na a osiy ijo Qotei aqa tal ai bul namoq di tigeltit sqas. Deqa a olo bunu Qotei aqa talq dena oqedqasai. Aqa jexamuq di e na ijo Qotei aqa ñam ti ijo Qotei aqa qure koba agi Jerusalem bunuj aqa ñam ti ijo segi ñam bunuj ti nengrenyqai. Jerusalem bunuj agi laj goge di unu. Qure di ijo Qotei aqaq dena mandamq aiqas. ¹³ Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqnu qaji nangi minjreqnu.' O Jon, ni anjam degsi nengrenyosim Filadelfia nango laj angro aqaq qarinye."

Jon a Laodisia qure nangoq anjam qarinyej

¹⁴ Yesus na e degsi merbsiqa olo merbej, “Laodisia qureq di tamo ungasari ijo ñam qa koroeqñub qaji nanjo lan angro qa anjam endegsi nengrenye, ‘Ijo ñam Anjam Bole. E Qotei aqa anjam kalil geregere palonteqnum. Ingi ingi kalil Qotei na gereiyej qaji di aqa utru agi e segi. E na anjam endi inoq qarinyonum. ¹⁵ Kumbra kalil ni yeqnum qaji di e qalieonum. E qalie, ni ulili sai. Ni kanjan sai. Ni ulili sqam di kere. Ni kanjan sqam di kere. ¹⁶ Ni tulan kanjan sai. Ni tulan ulili sai. Ni kanjan kiñala segi. Deqa e ni ingi qusa bul ijo miligiq na oqsim ijo medabuq na beqmcai. ¹⁷ Ni ino segi ñam soqtoqnsim mareqnum, “E silali koba ti unum. E ñoro koba ejunum. E ingi bei qa truquosaieqnum.” Di ni gisañonum. Ni ingi ingi tulan saiqoji. Ni sougetejunum. Ni ñam qandimo unum. Ni yosi laqnum. Di ni segi poimosai. ¹⁸ Deqa e ni endegsi mermcai. Ni ijoq dena gol ñamyuwo na yusiq milalej qaji di awaiyosim dena ni ñoro bole ti sqam. Ni gara qat dego awaiyosim jugwam dena ino jejamu kabutim tamo bei na ino yosi unqasai. Amqa ni jemaimqasai. Ni gorej dego awaiyosim dena ino ñamdamu piyim ñam poimqas. ¹⁹ Tamo nanji e qalaqalainjreqnum qaji di e na olo ñirijtnjroqnsim dalnjreqnum. Deqa ni ino kumbra tingitqa singilaosim are bulye.

²⁰ “Ni e nube. E siranmeq di tigelesosim kindokindoneqnum. Tamo bei a ijo kakro qusimqa siran waqtetbqas di e miligiq gilsiy aqo ombla ingi uyqom. ²¹ Tamo a Satan ombla qotsim singilaqas di e na minjitqa aqo ombla ijo awo jaram kobaq di awoqom. Nami e segi qoto singilaosimqa aqo ijo Abu wo aqa awo jaram kobaq di awoem dego kere. ²² Tamo a dabkala ti sqas di a Qotei aqa Mondor aqa anjam geregere quem. Anjam di Mondor na tamo ungasari qure qure kalilq di ijo ñam qa koroeqñub qaji nanji minjreqnu.’ OJon, ni anjam degsi nengrenyosim Laodisia nanjo lan angro aqaq qarinye.” Yesus na e degsi merbej.

4

Lan qureq di nanji Qotei binjiyoqnsib loueqnub

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa lan goge dia siran bei waqesonaq unem. Unsim koqye-qnamqa tamo nami leleñonaq aqa kakro gul anjamobulonaq quem qaji a na endegsi merbej, “Ni goge endeq au. Bamqa kumbra kalil bunuqna brantelenqas qaji di e ni osormcai.” ² Onaqa bati qujai deqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa e tarosim lan goge dia awo jaram kobaquja sonaq unem. Tamo bei a awo jaramq di awesoqnej. ³ Aqa jejamu tulan minjalej. Menij jaspas tulan minjaleqnu dego kere. Aqa jejamu menij konilian bul tulan lent. Tuembin na awo jaram di kalilyesoqnej. Tuembin aqa nengren di tulan minjalej. Menij emeral tulan minjaleqnu dego kere. Tuembin di ñam banqa gesgi bul. ⁴ Ariya e olo ñam atsimqa awo jaram kokba 24 unjrem. Awo jaram kokba 24 dena awo jaram kobaquja ambletesoqneb. Tamo gate 24 nanji awo jaramq di awoelenesoqneb. Nanji gara qat olekokba jigelenosib mandor kokba nanjo gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di atelenosib soqneb. ⁵ Awo jaram kobaqujaq dena minjal branteqnaq unem. Qatroj ti kola anjam ti dego branteqnaq quem. Awo jaram namoq di ñam pulon 7 pumbloneleñeb. Ñam pulon dena Qotei aqa Mondor 7 nanji sigitnjrejunub. ⁶ Awo jaram namoq di ingi kobaquja bei sonaq unem. Ingi di yuwal banqa bul. A qunun bul dego. A tulan jeqilo.

Ariya e olo ñam atsimqa wagme ñambile so qaji qolqe unjrem. Nanji na awo jaram kobaquja agutosib tigelesoqneb. Nanjo bile ti qore ti dia ñamdamu gargekoba soqneb. ⁷ Wagme ñambile so qaji namba 1 a laion bul. Wagme ñambile so qaji namba 2 a makau bul. Wagme ñambile so qaji namba 3 aqa ulatamu tamo ulatamu bul. Wagme ñambile so qaji namba 4 a baira kobaquja tiosiq laqnu dego bul. ⁸ Wagme qolqe ñambile so qaji nanji di segi segi bari 6 ti. Bileqsi qoreqsi bariqsi ñamdamu gargekoba soqneb. Qanam ti qolo ti nanji gaigai louoqnsib endegsib mareqñub, “Qotei a singila koba ti unu. Singila kalil aqaq di unu. A nami soqnej. A bini unu. A bunuqna bqas.” Nanji degsib louoqnsib maroqnsib olo wainoqnsib mareqñub, “Qotei a getento koba. Qotei a getento koba.

Qotei a getento koba.” Wagme qolqe nanği gaigai degsib louoqnsib mareqñub. Nanği aqaratosai eqñub.

⁹ Tamo awo jaram kobaqujaq di awejunu qaji a ñambile gaigai unu. Deqa wagme qolqe ñambile so qaji nanği a qa tulañ areboleboleinjreqnaqa aqa ñam soqtoqnsib binjiyeqñub.

¹⁰ Ye qnaqa tamo gate 24 nanği siñga pulutoqnsibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a qa loueqñub. Tamo di agi ñambile gaigai unu qaji. Tamo gate nanği nanço gate tatal wala ti gol na gereiyo qaji di awo jaram kobaquja namoq di breiyoqnsibqa endegsib loueqñub,

¹¹ “O gago Tamo Koba Qotei, ni segi qujai lañ goge di unum.

Deqa tamo kalil nanği ni qa tulañ areboleboleinjreqnaqa ino ñam soqtoqnsibqa ino siñgila binjiyeqñub.

Nanği ni kumbra degmeqñub. Di kiyaaq? Ni na qujai marnam iñgi iñgi kalil branteb unub.

Ni ino segi areqalo na iñgi iñgi kalil gereiyem.

Gam dena qujai iñgi iñgi kalil branteb unub.”

5

Jon a buk bei unej

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa bañ woq di buk bei ojesonaq unem. Buk di aqa bañga olekokba. Bañga di lulumesonaq unem. Buk aqa miligiqsi qoreqsi nengreñ ti soqnej. Buk di tamo bei na plaltosim aqa miligi unaim deqa nanği na aqa bañga lulumyosib kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. ² Onaqa e olo ñam atsimqa lañ añgro siñgila koba bei brantonaq unem. Lañ añgro di a tulañ lelenjosiq marej, “Tamo yai a tamo bole unu deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere?”

³ Onaqa tamo bei na buk di plaltosim aqa miligi unqajqa tamo dego bei sosai. Lañ qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di tamo dego bei sosai. ⁴ E degsi unsim deqa e tulañ akamugetem. ⁵ Onaqa tamo gate bei na merbej, “O Jon, ni akamaim. Ni que. Laion a Juda aqa leñ na ñambabej deqa a qoto siñgilaosiq aqa jeu tamo nanği tulañ buññrej. A Mandor Koba Devit aqa leñ na ñambabej deqa a na kandel aqa namur waqtosim buk di plaltqa kere.”

Jon a Kaja Du unej

⁶ Onaqa e olo ñam atsim Kaja Du tigelesonaq unem. A qalnab moiyej olo ñambile so bulonaq unem. A awo jaram ti wagme ñambile so qaji qolqe nanği ti tamo gate nanço awo jaram kokba ti ambleq di tigelesonaq unem. A qala 7 ti ñamdamu 7 ti soqnej. Ñamdamu 7 dena Qotei aqa Mondor 7 nanği sigitñjrej unub. Mondor di Qotei na qarijnjrnaqa sawa sawa kalilq gileleñeb qaji. ⁷ Onaqa Kaja Du a bosiqqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa bañ woq dena buk di yaiyej. ⁸ Buk di yaiyonaqa wagme ñambile so qaji qolqe nanği ti tamo gate 24 nanği ti bosib Kaja Du aqa areq di siñga puluteb. Nanği kalil segi segi gombiñ ti tabir gol na gereiyo qaji ti ojeleñesoqñeb. Tabirq dena qurem oqoqnsiqa Qotei aqa ulatamuq di branteqñu. Qurem di quleq boledamu. Qurem di aqa utru agiende. Qotei aqa segi tamo ungasari nanço pailyo qurem bul oqoqnsiqa aqa ulatamuq di branteqñu. ⁹ Wagme qolqe nanği ti tamo gate nanği ti bosib Kaja Du aqa areq di siñga pulutosibqa lou bunuj na endegsib louoqñeb,

“O Kaja Du, ni buk di osimqa kandel aqa namur buk qandratejunu qaji di waqtqa kere.

Ni lumnab moisim ino leñ aiyej deqa ni na ino segi tamo ungasari nanği awainjrsmqa Qotei aqa bañq di ateleñem unub.

Od, ni na tamo ungasari leñ segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi, sawa segi segi nanği awainjrsmqa Qotei aqa bañq di ateleñem.

¹⁰ Ni na nanği giltñjrem deqa nanği Qotei aqa atra tamo ti mandor kokba ti sosib mandamq di tamo ungasari nanği taqatñjroqñab.”

Iñgi iñgi kalil nanği Kaja Du aqa ñam soqtoqñeb

¹¹ Ariya e olo ñam atsimqa lañ angoro tulañ gargekoba tigelesonab unjrem. Nañgi di iga na sisiyqa keresai. Nañgi handet milion dego. Nañgi tigelosibqa awo jaram ti wagme ñambile so qaji nañgi ti tamo gate 24 nañgi ti agutnjresosibqa tulañ murqumyeqñab e nañgo kakro quem. ¹² Nañgi endegsib lelenjoqnsib maroqñeb,

“Kaja Du agi nami qalnab moiyej qaji a siñgila ti ñoro ti powo ti ñam ti rianñ ti arebolebole ti oqa kere.

Deqa tamo ungasari kalil nañgi aqa ñam soqtoqnsibqa a qa tulañ areboleboleinjroqñimqa a binjiyoqnsib sqab.”

¹³ Onaqa inñi inñi kalil Qotei na gereinjrej qaji nañgi anjam mareqñab e nañgo kakro quem. Inñi inñi kalil lañ qureq di, mandamq di, mandam sorgomq di, yuwal miligiq di unub qaji nañgi anjam mareqñab e nañgo kakro quem. Od, inñi inñi kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nañgo kakro quem. Nañgi endegsib maroqñeb,

“Tamo awo jaramq di awejunu qaji nañgi Kaja Du wo bati gaigai arebolebole ti ñam ti rianñ ti siñgila ti oqnsib sqab.

Deqa iga bati gaigai nañgi aiyel binjinroqñom.”

¹⁴ Onaqa wagme qolqe ñambile so qaji nañgi maroqñeb, “Anjam di bole.” Degsib mareqñabqa tamo gate nañgi siñga pulutoqnsib louoqñeb.

6

Kaja Du a kandel aqa namur 7 waqteleñej

¹ Onaqa Kaja Du a buk di ojesonaq e unem. Buk di kandel aqa namur na qandrato 7 yeb. Kaja Du a kandel aqa namur namba 1 waqtonaqa wagme ñambile so qaji matu a namoosiq marej, “Ni au.” Aqa kakro di kola anjam ato bulonaq e quem. ² Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqñej qaji a anñ ti. Nañgi na gate tatal wala ti yonabqa aqa gateq di atsiqa qoto siñgilaqa marsiqa gilsiq qoto siñgilaoqñej.

³ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 2 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 2 na marnaq e quem, “Ni au.” ⁴ Degsi marnaqa hos bei brantej. Hos di lent. Nañgi na tamo hos quraq di awesoqñej qaji a siñgila yeb. Yonabqa a na tamo ungasari mandamq di soqñeb qaji nañgo areqalo niñaqyetnjrnaqa nañgi lawo kumbra uratosib tamo nañgi ñumoqnsib moiyoñroqñeb. Nañgi na a serie kobaquja yonabqa gilsiq wau di yoqñej.

⁵ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 3 waqtonaqa wagme ñambile so qaji namba 3 na marnaq e quem, “Ni au.” Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos tulu brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqñej qaji aqa banq di skel ojesonaq e unem. ⁶ Unsimqa wagme qolqe ñambile so qaji nañgo ambleq di tamo bei na anjam marnaq e aqa kakro quem. A na tamo hos quraq di awesoqñej qaji di minñej, “Ni na tamo ungasari nañgi mam koba enñre. Yimqa nañgi silali kobaquja na bem sum tabir qujai segi awaiyoqñqab. Silali kobaquja na bali dego tabir qalub segi awaiyoqñqab. Deqa ni na oliv ñamtañ ti wain sil ti ugeugeiyaim.”

⁷ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 4 waqtonaqa e wagme ñambile so qaji namba 4 aqa kakro quem. A marej, “Ni au.” ⁸ Degsi marnaqa e ñam atsimqa hos merient brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqñej qaji aqa ñam Moiyo. Moiyo Qure na a dauryosiq laqñej. Onaqa nañgi aiyel siñgila osib tamo ungasari mandam taqal qujaiq di so qaji nañgi serie na ti mam na ti ma uge na ti wagme juwanñ na ti ñumnab moreñeb. Mandam taqal qalubq di so qaji nañgi uratñrnab soqñeb. Nañgi ñumosai.

⁹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 5 waqtonaqa Qotei aqa tamo ungasari nami ñumnab moreñeb qaji nañgo qunuñ atra bijal sorgomq di sonab e unjrem. Tamo ungasari nañgi di Qotei aqa anjam siñgila na ojesosib mare mare laqñeb deqa jeu tamo nañgi na nañgi ñumnab moreñeb. ¹⁰ Nañgo qunuñ tulañ lelenjoqnsib Qotei endegsib minjoqñeb, “O Tamo Koba, ni inñi inñi kalil nañgo Mandor Koba. Ni gaigai kumbra bole yeqñum. Ni getento koba. Ni kumbra bole segi yeqñum. Deqa ni iga merge. Iga bati gembub tariñonamqa jeu tamo mandamq di unub qaji nañgi na iga lugñab gago leñ aiyej deqa ni

kamba peginjrsim awai uge enjrqam?” ¹¹ Onaqa Qotei a gara jugo qat olekokba elejosiqqa nanği segi segi jigetnjrsiqqa minjrej, “Ninği mati kiñala aqaratosib tariñoqnsib soqniy. Jeu tamo nanği na ninği luñgnab nunngo leñ aiyey dego kere nunngo wau qujai nanği ti nunngo was nanği ti degsib ñumqab. Tamo gembub jeu tamo nanği na ñumqab di e segi maritqa nanği kalil ñumekritib kereamqa bati deqa e kamba nanği peginjrsiy awai uge enjrqai.”

¹² Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 6 waqtonaqa e ñam atsimqa mimiñ tulañ kobaquja donaq unem. Unem di señ ambruosiq gara tulu bulej. Bai lentosiq leñ bulej. ¹³ Onaqa bongar nanği lañ goge na ululoñosib mandamq aiyelerjeb. Jagwa koba boqnsiq qura qunjimyeqnaqa gei qoqi ululoñosib mandamq aiyelerjeb dego kere. ¹⁴ Lañ dego loumej. Qobuñ rer qalsib lubteqñub dego kere. Mana ti nui ti kalil nanğo so sawa uratosib jaraiyeb. ¹⁵ Jaraiyonabqa mandor kokba ti tamo ñam ti qaja tamo nanğo gate ti ñoro tamo ti tamo siñgila ti kanğal tamo ti tamo nanğo segi wau ojo qaji nanği ti kalil gulbe di unsibqa ulaugetosib meniñ kokba miligiq di ulielerjeb. Osib mana miligiq di dego ulieb. ¹⁶ Uliesosib tulañ leleñkobaoqnsib mana ti meniñ kokba ti kalil endegsib minjroqñeb, “Ninği bosib iga kabutgibqa tamo awo jaramq di awejunu qaji a na iga nugwasai. Kaja Du aqa minjiñ dego gagoq bqasai. ¹⁷ Nanği aiyel tamo unğasari nanği qa minjiñ oqetnjrqqa bati brantqo deqa tamo yai na nanğo siñgila gotrañyqa kere? Tamo dego bei sosai.”

7

Israel tamo 144,000 nanği Qotei aqa toqor eb

¹ Onaqa lañ anğro qolqe nanği lañ utru qolqeq di tigelesonab e unjrem. Jagwa qolqe nanği na mandam ti yuwal ti ñam banga ti puynjraib deqa lañ anğro qolqe nanği dena jagwa qolqe di getentnjresoqñeb. ² Lañ anğro nanği di Qotei na mandam ti yuwal ti niñaqnjrqajqa siñgila enjrej. Onaqa lañ anğro bei señ oqo sawaq dena brantonaq e unem. A na Qotei ñambile gaigai unu qaji aqa toqor ojesosiqqa tulañ lelejosiqqa lañ anğro qolqe nanği di minjrej, ³ “Ninği mandam ti yuwal ti ñam banga ti nami niñaqnjraib. Iga mati gago Qotei aqa wau tamo nanğo lanjaq di toqor atnam soqñimqa di ninği na inği inği kalil di niñaqnjriy.” ⁴ Onaqa tamo gembub toqor elejeb di marnab e quem. Tamo 144,000 nanğo lanjaq di toqor atelejeb. Tamo nanği di Israel nanğo moma utru 12 nanğo leñ. ⁵ Juda aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Ruben aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Gat aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. ⁶ Aser aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Naptali aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Manase aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. ⁷ Simeon aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Livai aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Isakar aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. ⁸ Sebulun aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Josep aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb. Benjamin aqa leñ na tamo 12,000 nanği toqor elejeb.

Tamo unğasari tulañ gargekoba nanği koroesosibqa Qotei biñiyiqñeb

⁹ Onaqa bunuqna e olo ñam atsimqa tamo unğasari tulañ gargekoba koroesonab unjrem. Tamo unğasari nanği di tamo bei na sisiyqa keresai. Nanği leñ segi segi, sawa segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi. Nanği awo jaram ti Kaja Du ti nanğo areq di tigelosibqa gara jugo qat olekokba jigelejosib nanğo bañ na tuwom banga ojeleresoqñeb. ¹⁰ Osib nanği siñgila na endegsib maroqñeb, “Iga padalqa laqnamqa gago Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji nanği Kaja Du wo na iga elejosib boletgeb.”

¹¹ Onaqa lañ anğro kalil nanği na awo jaram ti tamo gate nanği ti wagme qolqe ñambile so qaji nanği ti agutnjrsib tigelesoqñeb. Tigelesosibqa awo jaram namoq di siñga pulutoqnsib Qotei qa endegsib louoqñeb, ¹² “Bole. Gago Qotei a bati gaigai arebolebole ti rianñ ti powo ti ñam ti siñgila ti sqas. Deqa iga a biñiyiqñsim sqom. Bole.”

Qotei na aqa tamo unğasari nanğo gulbe kalil kobotetnjrqas

¹³ Onaqa tamo gate bei na nenembej, “Tamo unğasari gara qat olekokba jigejunub qaji di yai nanği? Nanği tal qabe?” ¹⁴ Onaqa e na kamba minjem, “O ijo tamo koba, ni segi qalie.” Onaqa merbej, “Tamo unğasari nanği di jeu tamo nanği na tulañ ugeugeinjrsib

gulbe ti jaqatin ti enjreb. Nanği Kaja Du aqa leŋ aiyej qaji dena nanĝo gara yanselenjonab qatej. ¹⁵ Deqa nanği Qotei aqa awo jaram namoq di tigeloqnsibqa bati gaigai qanam ti qolo ti Qotei aqa atra tal miligiq di sosibqa a waueteqnuq. Qotei awo jaram kobaq di awejunu qaji a segi nanği koba na sosimqa taqatnjroqnas. ¹⁶ Deqa nanği olo bunu mamnjrqasai. Nanği bunu ya qarnjrqasai. Seŋ na olo nanği kaŋkaŋnjrqasai. Inĝi bei na dego nanği kaŋkaŋnjrqasai. ¹⁷ Kaja Du awo jaram jojomq di unu qaji a nanĝo Mandor Koba gaigai sqas. A nanği joqoqnsim ŋambile gaigai sqajqa ya jumbumq giloqnas. Qotei na nanĝo ŋam ya kalil nuntetnjrimqa nanği olo bunu akamqasai.”

8

Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtej

¹ Onaqa Kaja Du a kandel aqa namur namba 7 waqtonaqa laŋ qureq di nanği kirikiriosib sonab sawa dabkoŋosiq sokiŋalayej. ² Sokiŋalayonaq e na laŋ anĝro 7 Qotei aqa ulatamuq di tigelesoqneq qaji nanği unjrem. Unjrem di nanği gul 7 ojsib tigelesoqneq.

³ Onaqa laŋ anĝro bei bosiq aqatra bijal jojomq di tigelesoqnej. A tabir gol na gereiyo qaji di ojesoqnej. Di kiyaya? A ŋam sum osim tabir miligiq di bilentosim koitimqa qurem quleq ti oqwajqa deqa. Onaqa nanği ŋam sum koba a yonabqa osiq a Qotei aqa segi tamo unĝasari kalil nanĝo pailyo ti ŋam sum de ti turtosiq aqatra bijal gol na gereiyo qaji dia Qotei atraiyej. Atra bijal di awo jaram namoq di unu. ⁴ Atraiyonaqa Qotei aqa segi tamo unĝasari nanĝo pailyo ti qurem quleq de ti laŋ anĝro aqa banq dena oqsqa Qotei aqa ulatamuq di brantej. ⁵ Onaqa laŋ anĝro a tabir di osiq aqatra bijalq dena ŋamyuwo osiq aqatra tabir di jugonaq maqonaqa waiyonaq mandamq aiyej. Ainaqa kola anjam ti qatroŋ ti minjal ti mimin koba ti brantej.

Laŋ anĝro qolqe nanği gul anjameb

⁶ Onaqa laŋ anĝro 7 gul 7 ojesoqneq qaji nanği gul anjamqajqa tigelosib rarieb.

⁷ Laŋ anĝro namba 1 a namo aqa gul anjamej. Gul anjamonaqa ais awa bul ŋamyuwo ti leŋ ti turtosib mandamq aiyeb. Ainabqa ŋamtaŋ ti ñin ti mandam taqal qujaiq di so qaji di kalil yuekriteb. Mandam taqal aiyel uratonab soqnej.

⁸ Onaqa laŋ anĝro namba 2 na aqa gul anjamonaqa inĝi bei mana kobaquja bul yusiq puloŋeqnaqa osib waiyonab yuwalq aiyej. Ainaqa yuwal taqal qujai leŋ bulyej. Yuwal taqal aiyel leŋ bulyosai. ⁹ Degonaqa wagme kalil yuwal taqal qujaiq di ŋambile so qaji nanği moreŋeb. Qobuŋ kalil dego yuwal taqal qujaiq di so qaji nanği padalekriteb.

¹⁰ Onaqa laŋ anĝro namba 3 na aqa gul anjamonaqa bongar kobaquja tor bul yusiq puloŋosiq laŋ qure uratosiq ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq aiyej. Mandam taqal aiyelq di sai. ¹¹ Bongar di aqa ñam Isa Koba. Bongar di ya ti ya jumbum ti mandam taqal qujaiq di so qaji deq ainaqa ya di isakobaeb. Deqa tamo gargekoba nanği ya di uysib isakobainjrnaqa moreŋeb.

¹² Onaqa laŋ anĝro namba 4 na aqa gul anjamonaqa seŋ taqal qujai ugee. Bai taqal qujai dego ugee. Bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanği dego ugeeleŋeb. Laŋ taqal aiyelq di sai. Deqa qanam seŋ taqal qujai ambruej. Qolo bai taqal qujai ambruej. Bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanği dego ambrueleŋeb.

¹³ Onaqa e olo ŋam atsimqa baira kobaquja laŋ sorgomq di tiosiq laqnaq unem. A tulaŋ leleŋosiq endegsi marnaq e quem, “O aiyu! Laŋ anĝro qalub nanği gul anjamosaiunub. Nanği gul anjamabqa tamo unĝasari mandamq di unub qaji nanği gulbe tulaŋ kokba osib padalougetqab.”

9

Laŋ anĝro namba 5 na aqa gul anjamej

¹ Onaqa laŋ anĝro namba 5 na aqa gul anjamonaqa bongar bei laŋ uratosiq mandamq aiyeqnaq e unem. Unem di nanği na bongar di singila yonabqa a gilsiq sub guma koba waqtej. ² Waqtonaqa qurem koba subq dena oqej. Liki yusiq qurem koba oqeqnu

dego kere. Subq dena qurem oqsiqa seŋ ti laŋ ti ambrutej. ³ Onaqa quremq dena sis tulaŋ gargekoba naŋgi brantosib mandamq aiyeleŋeb. Mandamq ainabqa Qotei na naŋgi singila koba enjrej. Singila di belqalaqala naŋgo singila ti kere. ⁴ Singila enjrsiqa minjrej, “Niŋgi na niŋ ti ŋam banga gesgi ti ŋamtaŋ ti ugeugeinjraib. Naŋgi uratnjrib soqneb. Tamo ŋŋasari naŋgo lanjaq di Qotei aqa toqor osai qaji naŋgi segi ugeugeinjriy. ⁵ Ugeugeinjrsib jaqatiŋ koba enjroqniqbq bai 5 naŋgi jaqatiŋ oqnsib sqab. Ariya niŋgi na naŋgi moiyoŋnjraib. Jaqatiŋ segi enjroqniy.” Onaqa sis naŋgi dena tamo ŋŋasari Qotei aqa toqor osai qaji naŋgi jaqatiŋ tulaŋ uge enjroqneb. Belqalaqala na tamo ŋŋasari naŋgi uŋinjreŋnub dego kere. ⁶ Bati deqa tamo ŋŋasari naŋgi moreŋqa gam ŋamab ŋamab ugeinjraqas. Naŋgi moreŋqa are soqnim naŋgi moreŋqa keresai.

⁷ E sis naŋgi unjrem di hos qoto qa gilqajqa walatnjreŋnub dego kere. Sis naŋgo gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji ateleŋesoqneb. Naŋgo ulatamu tamo ulatamu bul. ⁸ Naŋgo gate banga olekoba. Uŋa naŋgo gate banga bul. Naŋgo qalagei laion naŋgo qalagei bul. ⁹ Naŋgo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba atesoqneb. Naŋgo bari aqa anjam ato hos gargekoba roŋgom ti qoto qa gurgur ti gileq nab siŋga anjam ateqnub dego kere. ¹⁰ Sis naŋgo weru belqalaqala naŋgo weru bul, qaja ti. Naŋgo singila weruqsi unu. Weru dena tamo ŋŋasari naŋgi jaqatiŋ enjrqqa kere. Yim naŋgi bai 5 jaqatiŋ oqnsib sqab. ¹¹ Sis naŋgo mandor agi sub guma koba taqato qaji laŋ angro. Aqa ŋam Hibu anjam na Abadon. Gago anjam na Tamo Padaltnjro Qaji.

¹² Gulbe kobaquja namba 1 agi koboqo. Niŋgi quiy. Gulbe kokba aiyel brantosai unub. Sokiŋalayosib brantqab.

Laŋ angro namba 6 na aqa gul anjamej

¹³ Onaqa laŋ angro namba 6 na aqa gul anjamonaqa atra bijal gol na gereiyo qaji aqa qala qolqe naŋgo ambleq dena tamo bei aqa kakro brantonaq e quem. Atra bijal di Qotei aqa ulatamuq di unu. ¹⁴ Onaqa tamo dena laŋ angro namba 6 gul ojesoqnej qaji di minjej, “Laŋ angro qolqe Yufretis ya koba qalaq di tontnjreb unub qaji naŋgi di palontnjre.” ¹⁵ Onaqa laŋ angro namba 6 a anjam di qusiqa gilsiq laŋ angro qolqe naŋgi di palontnjrej. Naŋgi na tamo ŋŋasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji naŋgi ŋumib moreŋqajqa deqa osiq naŋgi palontnjrej. Tamo ŋŋasari mandam taqal aiyelq di so qaji naŋgi ŋumqasai. Naŋgi bole sqab. Bati Qotei a nami giltej qaji di brantimqa laŋ angro qolqe naŋgi dena tamo ŋŋasari naŋgi ŋumqab. Naŋgi deqa tariŋosib sonab bati di tiŋtiŋ brantonaqa laŋ angro namba 6 a gilsiq naŋgi palontnjrej. ¹⁶ Onaqa qaja tamo tulaŋ gargekoba hos quraq di awesoqneb qaji naŋgi branteb. Naŋgi 200 milion e degsi quem. ¹⁷ E ŋeio bulosimqa tamo hos quraq di awesoqneb qaji naŋgi unjrem di naŋgo are targaq di gara jugo dumu bul singila koba jigeleŋesoqneb. Gara jugo qudei di naŋgo wala lent. Qudei qenjent. Qudei merient. Hos naŋgo gate laion naŋgo gate bul. Naŋgo medabuq na ŋamyuwo ti qurem ti meniŋ yuo ti branteleŋeb. ¹⁸ Gulbe qalub dena tamo ŋŋasari kalil mandam taqal qujaiq di so qaji naŋgi ŋumeleŋeb. Mandam taqal aiyel urateb. ŋamyuwo ti qurem ti meniŋ yuo ti hos naŋgo medabuq na branteleŋeb qaji dena tamo ŋŋasari naŋgi ŋumeleŋeb. ¹⁹ Hos naŋgo singila naŋgo medabuqsi weruqsi unu. Naŋgo weru amal bul, gate ti. Naŋgo weru dena tamo ŋŋasari naŋgi ugeugeinjreŋnub.

²⁰ Ariya tamo ŋŋasari gulbe qalub dena ŋumosai qaji naŋgi are bulyosai. Naŋgi mondor uge uge ti gisaŋ qotei naŋgo sulum ti biŋinjroqneb. Naŋgo kumbra uge di naŋgi uratosaiqneb. Naŋgo segi baŋ na sulum di gereiyoqneb. Gol na silva na bras na meniŋ na ŋamtaŋ na ti gereiyoqneb. Sulum di qunuŋ saiqoji. Deqa naŋgi ŋam atqa keresai. Naŋgi anjam quqwa keresai. Naŋgi walwelqa keresai. ²¹ Tamo ŋŋasari naŋgi di leŋ ojoqneb. Naŋgi gumaninoqneb. Naŋgi quŋam qaloqneb. Naŋgi sambalaoqneb. Naŋgi bajinoqneb. Naŋgo kumbra uge uge kalil di naŋgi uratosaiqneb. Osib are bulyosaiqneb.

10

Jon a buk kiñala uyej

¹ Onaqa lañ angro bei a lañ goge na aiyeqnaq e unem. A lañ angro singila koba. A lañbi na kabuosiqa aqa gateq di tuembiñ atesoqnej. Aqa ulatamu sej bul suwanjoqnej. Aqa singa tal ai yusiq ñangao bul. ² Aqa bañq di buk kiñala bei waqesonaq ojesoqnej. Aqa singa wo yuwalq di atej. Singa qonañ mandamq di atej. ³ A tulañ leleñej. Laion anjameqnu dego kere. Lelenonaqa kola 7 nanği anjam ateb. ⁴ Kola 7 nanği anjam atnabqa e nanço anjam qusim nenğrenyqa laqnamqa lañ goge dia tamo bei anjam marnaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Kola 7 nanço anjam di qusim tent. Nenğrenyaim.”

⁵ Onaqa lañ angro yuwalqsi mandamqsi singa atsiq tigelesonaq e unem qaji a na aqa bañ wo soqtonaqa lañq oqej. ⁶ Osiqa Qotei lañ ti mandam ti yuwal ti ingi ingi kalil ti gereyeleney qaji aqa ñam na endegsi marej, “E bole marqai. Diño bati jojomqo. Deqa Qotei a tariñsokobaiyqasai. ⁷ Lañ angro namba 7 na aqa gul anjamamqa Qotei aqa uli anjam nami aqa medabu o tamo nanği minjroqnej qaji di a na babetekritqas. Uli anjam di Qotei aqa anjam bole. Aqa medabu o tamo nanği di aqa wau tamo.”

⁸ Onaqa tamo lañ goge dia anjam merbonaq e aqa kakro quem qaji a na olo merbej, “Ni gilsim lañ angro aqa singa yuwalqsi mandamqsi atsiq tigelejunu qaji aqa bañq di buk waqejunu di yayiosim am.” ⁹ Onaqa e lañ angro di aqa areq gilsim minjem, “Ni buk kiñala ino bañ na ojejunum qaji di e ebe.” Onaqa merbej, “Ni osim uye. Uyimqa ino medabuq di bisim qaq bul tulañ qaqañimqas. Aisim ino bi aniq di isakobaimqas.” ¹⁰ A degsi merbonaqa e aqa bañq dena buk kiñala di yayiosim uyem. E uynamqa ijo medabuq di bisim qaq bul tulañ qaqañibej. Aisiq ijo bi aniq di isakobaibej.

¹¹ Onaqa nanği na olo merbeb, “Ni Qotei aqa medabu osimqa anjam palontoqnqam. Tamo unğasari leñ segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi nanço kumbra qa ni anjam palontoqnqam. Mandor kokba gargekoba nanço kumbra qa dego ni anjam palontoqnqam.”

11

Tamo aiyel nanği Qotei aqa anjam palontoqneb

¹ Onaqa nanği na e walwelqajqa toqoñ ebsibqa merbeb, “Ni toqoñ endi waiyosim Qotei aqa atra tal aqa ole keret. Osim atra bijal aqa ole dego keret. Tamo unğasari atra tal miligiq di loueqnub qaji nanği dego sisiy. ² Ariya ni que. Koro sawa atra tal meq di unu qaji di keretaim. Di urat. Qotei na koro sawa di tamo Juda sai nanği enjrimqa nanği aqa qure koba niñaqyoqnibqa bai 42 gilqas. ³ Bati deqa e na ijo anjam palonto tamo aiyel qarijnjritqa nanği are ugeo qaji gara jigsib ijo anjam palontoqnibqa bati 1,260 gilqas.”

⁴ Tamo aiyel di kañar qeli bul. Nanği aiyel lam bul dego. Nanği mandam taqato qaji Tamo Koba aqa ulatamuq di tigelejunub. ⁵ Tamo qudei na nanği aiyel ugeugeinjrqa maribqa nanço aiyel medabuq na ñamyuwo brantosim nanço jeu tamo nanği di koit-njrim yuekritosib moreñqab. Tamo bei na nanği aiyel ugeugeinjrqa marimqa kumbra dena qujai a segi moiqa. ⁶ Qotei na nanği aiyel singila enjrimqa nanço anjam maro bati qa nanği lañ getentibqa awa bqasai. A na nanği aiyel singila enjrimqa nanği maribqa ya kalil leñ bulyqas. Nanği aiyel na tamo unğasari nanği gulbe uge uge enjroqnqa kere. Yim dena nanği tulañ niñaqoqnqab. Nanği aiyel mañwa di babtqajqa are soqnim babtoqnqab.

⁷ Nanço aiyel anjam maro bati koboamqa wagme juwan sub guma kobaq di unu qaji a subq dena brantosim nanği aiyel qoto itnjrsim a qoto singilaosim nanği ñumim moreñqab. ⁸ Moreñabqa nanço aiyel jejamu qure aqa gam koba ambleq di uratnjrib sqab. Qure di aqa ñam iga sasiroxim mareqnum, “Sodom ti Isip ti.” Qure dia nami nanço Tamo Koba ñamburbasq di qamnab moiyej. ⁹ Nanço aiyel jejamu gam ambleq di soqñibqa tamo unğasari jejamu segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, leñ segi segi kalil nanği belesosib nanço aiyel jejamu koqnjroqnibqa bati qalub bei oto gilqas. Nanço aiyel jejamu subq atqa saidoqnqab. ¹⁰ Nanği aiyel moreñonub deqa tamo unğasari kalil mandamq di

unub qaji nanği tulaŋ areboleboleinjroqnmqqa inği uyoqnsib lou tuoqnsib nanġo was nanği lueinjroqnaqab. Nanği kumbra degyoqnaqab. Di kiyaaqa? Qotei aqa medabu o tamo aiyel nanği dena tamo unġasari kalil mandamq di so qaji nanği jaqatinġ koba enjroqneq deqa.

¹¹ Bati qalub bei oto di koboonaqa Qotei na jagwa qarinyonaqa nanġo aiyel miligiq aiyej. Ainaqa nanği aiyel olo mondor osib ħambile sosib tigeleb. Tigelonabqa tamo unġasari nanği na nanği aiyel unjrsib tulaŋ ulaugeteb. ¹² Onaqa laŋ goqe dia laŋ anġro bei a tulaŋ lelerosiqa nanği aiyel metnjrej, “Ninği goqe endeq boiy.” Metnjrnaqa nanği aiyel aqa kakro qusibqa laŋbi miligiq na laŋ qureq oqeqnabqa nanġo jeu tamo nanği na nanği koqnjresoqneq. ¹³ Onaqa bati qujai deqa miminġ tulaŋ kobaquja dosiq qure koba di renġinyonaqa qure taqal qujai padalej. Qure taqal 9 padalosai. Miminġ dena tamo unġasari 7,000 padaltnjrej. Onaqa tamo unġasari miminġ dena padaltnjrosai qaji nanği tulaŋ ulaugetosib Qotei laŋ qureq di unu qaji aqa ñam soqteb.

¹⁴ Gulbe kobaquja namba 2 agi koboqo. Ninği quiy. Sokiñalayimqa olo gulbe kobaquja namba 3 brantqas.

Laŋ anġro namba 7 na aqa gul anjamej

¹⁵ Onaqa laŋ anġro namba 7 na aqa gul anjamaqa tamo unġasari kalil laŋ qureq di so qaji nanği tulaŋ lelerosib endegsib marnab e quem, “Gago Tamo Koba aqa Kristus wo Mandor Kokba sqajqa bati brantqo. Deqa nanği aiyel bati gaigai Mandor Kokba sosib mandam taqatqab.” ¹⁶ Onaqa tamo gate 24 Qotei aqa ulatamuq di nanġo awo jaramqsi awesoqneq qaji nanği sinġa pulutosib ħam quosib Qotei louetoqneq. ¹⁷ Osib endegsib pailyoqneq,

“O Tamo Koba Qotei, sinġila kalil inoq di unu.

Ni bini unum. Ni nami soqnem.

Ni na ino sinġila osim ni Mandor Kobaonum.

Deqa iga ni binjimeqnum.

¹⁸ Sawa bei bei qaji nanği tulaŋ minjinġ oqetnjreqnu.

Ino minjinġ oqwajqa bati dego brantqo.

Ni na tamo unġasari moreġo qaji nanği peginjraqajqa bati brantqo.

Ni na ino wau tamo kalil nanği awai bole enjraqajqa bati dego brantqo.

Ino wau tamo nanği di agi ino medabu o qaji tamo ti, ino segi tamo unġasari bole nanği ti, tamo kalil ino ñam qa ulaeqnub qaji nanği ti.

Ino wau tamo nanği di agi tamo ñam kokba ti tamo ñam saiqoji ti. Ni na nanği awai bole enjraqajqa bati brantqo.

Ariya tamo unġasari mandam ugeugeiyeqnub qaji nanği ni na kamba ugeugeinjrqa bati dego brantqo.”

¹⁹ Tamo gate 24 nanği degsib Qotei qa loueqnabqa laŋ anġro nanği na Qotei aqa atra tal laŋ qureq di unu qaji aqa siranġ waqteb. Waqtosibqa Qotei aqa dal anjam so qaji ħam moŋgum tal miligiq di sonaq uneb. Onaqa minjal ti qatronġ ti kola anjam ti miminġ ti ais onġol kokba awa bul ti aiyeleġeb.

12

Jon a uña bei amal uqe wo unjrej

¹ Laŋ goqe dia Qotei aqa maŋwa bei brantonaq e unem. E unem di uña bei tigelesoqnej. Uña di a seŋ na kabuosiqqa baiq di tigelesoqnej. Aqa gateq di bongar 12 atsiq soqnej. ² Uña di a gumaŋ ti. A anġro oqajqa jejamu jaqatinġyenaqa tulaŋ pailoqnej. ³ Onaqa laŋ goqe dia maŋwa bei brantonaq e unem. E unem di amal lent kobaquja soqnej. Amal di aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqnej. Aqa gateq di dego gate tatal 7 soqneq. Gate tatal di mandor kokba nanği na ateqnub deqaji bul. ⁴ Aqa weru na bongar kalil laŋ taqal qujaiq di so qaji nanği butuynjrnaqa ululoŋosib mandamq aiyeleġeb. Laŋ taqal aiyelq di sai.

Uña di angrotimqa amal dena angro a qalsim uyqajqa deqa osiq uña aqa areq di tigelesosiq koqyosiq tariñoqnej. ⁵ Onaqa uña di aqaratonaga aqa angro mel nambabeb. Angro di mondon Qotei na singila yimqa a bu toqon ojsim tamo ungasari kalil sawa sawa kalilq di unub qaji nanqi singila na taqatnroqnas. Angro mel nambabeb qaji di Qotei na oqujatosiq lan qureq osi oqej. Oqsiqu aqa awo jaramq di awotej. ⁶ Onaqa uña di a ulanosiqu wadau sawaq gilej. Dia aqa segi so sawa Qotei na nami gereiyetej. A di soqnimqa Qotei na bati 1,260 a taqatesosim inji anaiyoqnas.

⁷ Ariya lan goge dia qoto koba brantej. Lan angro gate Maikel aqa lan angro nanqi ti tigelosib amal qoto iteb. Onaqa amal aqa lan angro nanqi ti kamba tigelosib Maikel aqa lan angro nanqi ti qoto itnjreb. ⁸ Onaqa amal aqa lan angro nanqi ti qoto singilaqajqa keresainjrej deqa nanqi lan qureq di sqa keresai. ⁹ Qotei aqa lan angro nanqi na amal kobaquja aqa lan angro nanqi ti breinjrnab mandamq aiyeleneb. Amal di nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, “Tamo Ungasari Kalil Nanqi Ñam Ugetetnjro Qaji.” A na tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanqi gisa gisanjreanu.

¹⁰ Onaqa olo lan goge dia lan angro bei tulan leleñoaga e aqa kakro quem. A anjam endegsi marej, “Tamo ungasari nanqi padalqa laqnabqa gago Qotei na nanqi elenqo. A kumbra di yqo deqa aqa singila boleq dekritqo. A gago Mandor Koba unu. Amal na qolo ti qanam ti Qotei aqa ulatamuq di gago Kristen was nanqi ñam ugetetnjreanu. Amal di waiyonub mandamq aiqo. Deqa bini Qotei aqa Kristus a ñam koba ti singila koba ti unu. ¹¹ Gago was nanqi nanqi segi jejamu bole sqajqa deqa are qalosaioqneb. Kaja Du a moisiq aqa lej aiyej deqa nanqi qoto bunyoqnsib endegsib are qaloqneb, ‘Ungum, jeu tamo nanqi na iga lugwajqa marsib lugwab di kere. Iga deqa ulaqasai.’ Nanqi degsib are qaloqnsib Yesus aqa anjam mare mare laqneb. ¹² Deqa lan qure ti tamo ungasari lan qureq di unub qaji ninqi ti areboleboleingeme. Mandam ti yuwal ti ninqi geregere nam atiy. Gulbe kobaquja nunqoq di brantqas. Satan a sokiñalayosim padalqas di qalieosiq deqa minjin ani oqetqoqa ninqi ugeugeingwa aiqo.” Lan angro a anjam degsi marej.

¹³ Amal di waiyonab mandamq aiyej di unsiqa a na uña angro mel nambabeb qaji di qalim moiqaqqa deqa dadauryoqnej. ¹⁴ Onaqa nanqi na baira kobaquja aqa bari aiyel uña di yonabqa jigsiqu amal di uratosiqu pururuosiqu aqa segi so sawaq gilsiqu wadau sawaq di brantej. Dia Qotei na uña di geregere taqatosimqa wasau qalub bai 6 inji anaiyoqnas. ¹⁵ Onaqa e olo nam atsimqa amal aqa medabuq na ya beqyonaqa ya meli do bulosiqu uña di dauryonaq unem. Ya dena uña di qalsim moiyoqajqa deqa amal na ya di beqyej. ¹⁶ Onaqa mandam na uña aqaryaiyosiqu meanosiqu ya amal na beqyej qaji di kalil uyekritej. ¹⁷ Deqa amal a uña qa minjin ani oqetonaqa uña aqa angro qudei nanqi qoto itnjraqajqa gilej. Uña aqa angro nanqi di agi tamo ungasari Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus aqa anjam mare mare laqneb qaji. ¹⁸ Ariya amal a gilsiqu alile di tigelesoqnej.

13

Wagme juwan aiyel nanqi branteb

¹ Onaqa e olo nam atsimqa wagme juwan unem. A yuwalq dena brantonaq unem. Aqa gate 7 ti aqa qala 10 ti soqneb. Aqa qalaq di gate tatal 10 soqneb. Gate tatal di mandor kokba nanqi na ateqnub deqaji bul. Aqa gateq di ñam qudei nengrenyonab soqneb. Ñam di Qotei misilinyo qaji ñam. ² Wagme juwan e unem qaji di pusi juwan bul kobaquja. Pusi di aqa ñam lepat. Aqa singa bea aqa singa bul. Aqa medabu laion aqa medabu bul. Amal na aqa segi singila wagme juwan di yosiqu minjej, “Ni e ombla mandor kokba sqom.” Osiqa a ñam kobaquja yej. ³ Wagme juwan di aqa gate bei nami qalnab moisiq yu ti so bulonaq e unem. Yu di olo mosoonaq e aqa pirigi unem. Onaqa tamo ungasari kalil wagme juwan di uneb qaji nanqi tulan prugugetosib a dauryoqneb. ⁴ Amal na aqa segi ñam wagme juwan di yej deqa tamo ungasari nanqi amal a qa louoqneb. Osib wagme juwan a qa dego louoqnsibqa maroqneb, “Tamo yai aqa singila wagme juwan aqa singila ti kere? Tamo yai na a qoto itqa kere? Tamo dego bei sosai.”

⁵ Onaqa Qotei na wagme juwan di odyonaqa tigelosiq diqoqnsiq Qotei misilinyoqnej. Qotei na a singila yonaqa bai 42 a kumbra di yoqnej. ⁶ Yoqnsiq aqa segi medabu waqtoqnsiq Qotei misilinyoqnej. Osiq Qotei aqa ñam ti aqa tal ti tamo ungasari lan qureq di unub qaji nanqi ti misilinjroqnej. ⁷ Onaqa Qotei na wagme juwan di olo odyonaqa tigelosiq Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi qoto itnjroqnsiq nanqi ñumoqnsiq a segi qoto singilaoqnej. Onaqa Qotei na a olo singila yonaqa a na tamo ungasari kalil leñ segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanqi taqatnjroqnej. ⁸ Deqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanqi na wagme juwan di binjiyoqnsib aqa ñam tulan soqtoqnqab. Tamo ungasari nanqi di Qotei a nami mandam atosaisosiq nanqi ñambile gaigai sqajqa saidosiq ñambile qa buk miligiq di nanjo ñam nengrenyqa uratej. Buk di agi Kaja Du nami qalnab moiyej qaji aqa buk.

⁹ Tamo a dabkala ti sqas di a anjam endi geregere qusim poiyem. ¹⁰ Qotei a tamo bei tonto talq di waiyqa marimqa tamo di osib tonto talq di waiyqab. Tamo bei na tamo bei sebru na qalqas di a kamba sebru na qalib moiqas. Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanqi Yesus qa nanjo areqalo singilatoqnebe. Osib gulbe qoboioqnsib soqnebe.

¹¹ Onaqa wagme juwan bei mandam miligiq na brantonaq e unem. Wagme di aqa gateq di qala aiyel soqneb. Qala di kaja du nanjo qala bul. E aqa anjam maro quem di amal aqa anjam maro bul. ¹² Wagme juwan dena wagme juwan e nami unem qaji aqa singila kalil yayiej. Yaiyosiq a na mandam ti tamo ungasari mandamq di so qaji nanqi ti nanjo areqalo tigeltetnjreqnaqa nanqi wagme juwan e nami unem qaji a qa loueqnub. Wagme juwan e nami unem qaji di agi qalnab moisiqa aqa yu olo mosoonaq e aqa pirigi unem. ¹³ Wagme juwan bunu brantej qaji di a manwa tulan kokba babteqnaq e unem. A manwa bei endegsi babteqnu. A na tamo ungasari nanjo ulatamuq di ñamyuwo meteqnaqa lan goge na ñamyuwo brantoqnsiq mandamq ayeqnu. ¹⁴ Qotei na odyej deqa a manwa di wagme juwan nami brantej qaji aqa ulatamuq di babteqnu. Osiq kumbra dena a na tamo ungasari mandamq di so qaji nanqi gisa gisanjroqnsiq endegsi minjreqnu, “Ninqi sulum bei gereiyiy. Gereiyqa osibqa wagme juwan aqa ulatamu bul gereiyosib aqa ñam soqtoqniy.” Wagme juwan di agi nami serie na qalnab moisiq olo tigelosiq ñambile soqnej. ¹⁵ Qotei na wagme juwan bunu brantej qaji di odyonaqa a na sulum di mondor yonaqa a ñambile osiq anjam mareqnu. A degyeqnu. Di kiyaaqa? Tamo ungasari nanqi sulum di binjiyoqnsib a qa louoqnqajqa deqa. Tamo ungasari sulum di binjiyqa urateqnu qaji nanqi di a na ñumim moreñqab.

¹⁶ Ariya wagme juwan bunu brantej qaji a na aqa wau tamo nanqi endegsi minjreqnu, “Ninqi na tamo ungasari kalil nanjo ban woqsi lanjaqsi ijo toqor atetnjriy.” Degsi minjreqnaqa nanqi giloqnsib toqor atetnjreqnub. Tamo ñam saiqoji nanqi ti tamo ñam ti tamo ñoro ti tamo ingi ingi saiqoji nanqi ti kangal tamo ti tamo nanjo segi wau ojo qaji nanqi ti kalil nanjo ban woqsi lanjaqsi toqor ateleñeqnub. ¹⁷ Tamo bei aqaq di toqor atqa minjib saidqas di a olo bunuqna ingi awaiyqajqa getentqab. A ingi bei qarinyosim silali oqajqa dego getentqab. Toqor di wagme juwan aqa segi ñam. Iga ñam di sisiyqom di aqa utru brantqas. ¹⁸ Tamo a areqalo bole ti sqas di a wagme juwan aqa ñam di geregere sisiyosim poiyem. Ñam di tamo nanjo ñam bul. Iga ñam di sisiyqom di 666 brantqas.

14

Kaja Du aqa tamo ungasari nanqi lou bunuj na louoqneb

¹ Onaqa e olo ñam atsimqa Kaja Du a Saion manaq di tigelesonaq unem. Tamo 144,000 nanqi dego a koba na tigelesonab unjrem. Unjrem di nanjo lanjaq di Kaja Du aqa ñam ti aqa Abu aqa ñam ti nengrenyonab soqnej. ² Onaqa lan goge dia tamo ungasari tulan gargekoba nanqi anjam bei murqumyoqnsib mareqnaqqa e nanjo kakro quem. E nanjo kakro quem di ya koba meli dosiq anjam ato bul. Kakro di kola aisiq anjam atobulej. E kakro quem di tamo nanqi gombinj anjamo bul. ³ Tamo ungasari nanqi di Qotei aqa awo jaram namoq di tigelesosibqa wagme qolqe ñambile so qaji nanqi ti tamo gate nanqi ti

nanngo namdamuq di lou bunuj na louoqneb. Tamo 144,000 Qotei na nami mandamq dena awaiyelernej qaji nanngi segi lou di qalieqa kere. Tamo qudei nanngi lou di qalieqa keresai. ⁴Tamo 144,000 nanngi di nami unja ti sambalaosaiqneb. Deqa nanngo jejamu yala jigatosai. Nanngi une saiqoji. Kaja Du a walweloq sawa sawaq gileqnaqa nanngi a dauryosib laqneb. Tamo kalil mandamq di unub qaji nanngo ambleq dena Qotei na tamo 144,000 nanngi di awaiyelernej. Deqa nanngi ingi meli bunuj bulosib Qotei aqa Kaja Du wo nanngo segi tamo unub. ⁵Nanngi nami gisanj anjam bei marosaiqneb. Nanngo jejamuq di une bei saiqoji.

Lanj angro qalub nanngi Qotei aqa anjam maroqneb

⁶Onaqa lanj angro bei lanj sorgomq di pururueqnaqa e unem. Lanj angro dena Qotei aqa anjam bole bati gaigai sqas qaji di osi giloqnsiqqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanngi minjroqnsiq laqnej. A na tamo ungasari leñ segi segi, sawa segi segi, anjam maro segi segi, jejamu segi segi nanngi turtnjroqnsiq anjam bole di minjroqnsiq laqnej. ⁷A tulanj leleñoqnsiqqa endegsi minjroqnej, “Qotei na tamo ungasari nanngi peginjrqajqa bati brantqo. Deqa ningi Qotei ulaiyoqnsib aqa ñam soqtoqniy. Qotei a lanj ti mandam ti yuwal ti ya jumbum ti kalil gereiyey. Deqa ningi a qa louoqniy.”

⁸Onaqa lanj angro bei na lanj angro di dauryosiq bej. Bosiq endegsi marej, “Qure koba Babilon a tulanj padalougetqo! Od, a tulanj padalougetqo! Babilon a na tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanngo are tigeltetnjreqnaqa nanngi aqa sambala kumbra dauryoqneb. Osiqa a na wain singila koba bul nanngi anainjreqnaq nanarioqneb.”

⁹Onaqa lanj angro bei a lanj angro aiyel nanngi di daurnjrsiq bej. Bosiq tulanj leleñosiqqa marej, “Tamo bei a wagme juwanj aqa sulum wo qa louoqnsimqa aqa lanjaqsi banqsi toqor oqas di a wain singila koba uyobulqas. ¹⁰Wain dena Qotei aqa minjinj singila koba sigitejunu. Qotei a wain di ya ti bulyosai. A na aqa minjinj gambanq di qamsim tamo di anaiyim uyqas. Uysimqa Qotei aqa lanj angro nanngi Kaja Du ombla nanngo ulatamuq di namyuwo na ti meniñ yuo na ti jaqatinj koba oqnsim sqas. ¹¹Namyuwo di aqa qurem bati gaigai oqoqnaqas. Tamo nanngi wagme juwanj aqa ñam ti aqa toqor ti osib aqa sulum wo binjnjreknub qaji nanngi bati gaigai qanam ti qolo ti jaqatinj koba oqnsib sqab. Nanngi aqaratqa keresai.”

¹²Kumbra deqaji brantimqa bati deqa Qotei aqa segi tamo ungasari nanngi gulbe qoboioqnsib singila na tigelesoqnebe. Nanngi di Qotei aqa dal anjam dauryoqnsibqa Yesus qa nanngo areqalo singilateqneb.

¹³Onaqa lanj goge dia tamo bei a leleñonaqa e aqa kakro quem. A na merbej, “Ni anjam endegsi nenjrenye, ‘Bini qa ti bunuq qa ti tamo ungasari Tamo Koba a qa nanngo areqalo singilatosib moreñqab qaji nanngi tulanj areboleboleinjrim sqab.’” Onaqa Qotei aqa Mondor a dego merbej, “Od, nanngi mandam qa wau kalil uratosib lanj qureq oqsib dia aqaratosib sqab. Kumbra bole kalil nanngi mandamq di yoqneb qaji di aqa awai bole nanngi lanj qureq oqsib itqab.”

Mandam qa ingi meli gentqa batiqo

¹⁴Onaqa e olo nam atsimqa lanjbi qat unem. Tamo bei a lanjbiq di awesoqnej. Tamo di a Tamo Angro bul. Aqa gateq di gate tatal gol na gereiyo qaji di atsiq soqnej. Aqa banq di sarep olekoba tulanj qala uge ojesoqnej. ¹⁵Onaqa lanj angro bei a Qotei aqa atra talq dena brantosiqa tulanj leleñosiqqa tamo lanjbiq di awesoqnej qaji di minnej, “Ingi meli gentqa batiqo. Mandam qa ingi kalil meliekritonub deqa ni ino sarep osimqa ingi meli ginjenye.” ¹⁶Onaqa tamo lanjbiq di awesoqnej qaji a na aqa sarep ganinyosiqqa mandamq di ingi melieleñej di kalil ginjenyej.

¹⁷Onaqa olo lanj angro bei a Qotei aqa atra tal lanj qureq di unu qaji dena brantej. A dego sarep tulanj qala uge ojesoqnej. ¹⁸A brantonaqa olo lanj angro bei a Qotei aqa atra bijalq dena brantej. Lanj angro di Qotei na singila yonaqa a namyuwo taqatesoqnej. A brantosiqa tulanj leleñosiqqa lanj angro sarep qala uge ojesoqnej qaji di minnej, “Mandam qa wain sil aqa gei meliekritonub. Deqa ni ino sarep qala uge di osimqa wain sil aqa gei ginjenyosim sawa qujaiq di koroinjre.” ¹⁹Degsi minjnaqa lanj angro dena tigelosiqqa aqa

sarep osiqa ganinyej. Ganinyosiqa mandamq di wain sil aqa gei melielenej qaji di kalil ginjenyekritosiqa sawa qujaiq di koroinjrej. Osika wain gei parato qaji kulum kobaqujaq di breinjrej. Kulum dena Qotei aqa minjin sigitejunu. ²⁰ Kulum di qure koba aqa polomq di ateb unu. Kulum miligiq di nanji na wain sil aqa gei paraparainjnabqa kulumq dena lej koba aisiqa mandamq di tulan maqosiq oqsik hos nanjo medabu tinj di dinej. Osika sawa tulan kobaquja kabutej. 300 kilomita dego.

15

Lanj angro 7 nanji gulbe uge uge 7 ojesoqneb

¹ Onaqa manwa kobaquja bei lanj goge di brantonaq e unem. Unsimqa tulan pruguetem. Lanj angro 7 nanji gulbe uge uge 7 ojesoqneb. Gulbe uge uge di koboamqa Qotei aqa minjin torei koboqas. Amqa gulbe uge deqaji olo bunu brantqasai.

² Onaqa e inji bei yuwal banqa bul unem. A tulan jeqilosiq qunun bulej. Yuwal baban gogeq di namyuwo pulojoqnej. Tamo ungasari nami qoto singilaosib wagne juwan ti aqa sulum ti aqa nam aqa toqor ti gotranjnreb qaji nanji yuwal qalaq di tigelosib Qotei aqa gombin ojelesoqneb. ³ Osib Qotei aqa wau tamo Moses aqa lou ti Kaja Du aqa lou na ti endegsib louoqneb,

“O Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu.

Wau kalil ni yeqnum qaji di singila koba.

Iga ino wau di unoqnsim deqa tulan prugeqnum.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo Mandor Koba agi ni segi.

Kumbra kalil ni yeqnum qaji di tulan boledamu.

⁴ O Tamo Koba, ni segi qujai kumbra tulan bolequja yeqnum.

Ino jejamuq di une bei saiqoji.

Deqa tamo ungasari kalil nanji bati gaigai ni binjimoqnsibqa ino nam soqtoqnsib sqab.

Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji ino areq boqnsib ni qa louoqnqab.

Ino kumbra bole kalil ni segi na boleq baktekritonum.”

⁵ Onaqa e olo nam atsimqa Qotei aqa atra tal lanj qureq di unu qaji aqa siran waqesonag unem. Tal dia Qotei na aqa anjam bole babteqnu. ⁶ Onaqa lanj angro 7 gulbe uge uge 7 di ojesoqneb qaji nanji Qotei aqa atra talq dena brantosib oqedeb. Nanji gara jugo qat tulan boledamu jigelenosib alalag gol na gereiyo qaji dena nanjo are targaq di kainyosib soqneb. ⁷ Onaqa wagne nambile so qaji bei a brantosiq tabir 7 gol na gereiyo qaji di elejosika lanj angro 7 nanji di enjrej. Tabir 7 di Qotei bati gaigai sqas qaji aqa minjin na maqesoqneb. ⁸ Onaqa Qotei aqa rian ti aqa singila ti dena qurem koba oqsika Qotei aqa atra tal getentej. Deqa tamo bei a Qotei aqa atra tal miligiq gilqa keresai. Lanj angro 7 nanji gulbe uge uge 7 di bilentib koboamqa bati deqa tamo nanji olo Qotei aqa atra tal miligiq gilqa kere.

16

Lanj angro 7 nanji tabir 7 bilentonab mandamq aiyej

¹ Onaqa tamo bei Qotei aqa atra tal miligiq di soqnej qaji a anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenosika lanj angro 7 nanji di endegsi minjrej, “Ningi tabir 7 Qotei aqa minjin na maqelenejunu qaji di bimblenyib mandamq aiyem.”

² Onaqa lanj angro matu a gilsika aqa tabir namo bilentonaqa mandamq aiyej. Mandamq ainaqa tamo ungasari wagne juwan aqa toqor osib aqa sulum binjyoqneb qaji nanjo jejamuq di yu singila kokba tulan uge bumbranjelebeb.

³ Onaqa lanj angro namba 2 a olo gilsika aqa tabir yuwalq di bilentej. Bilentonaqa yuwal a tamo moiyo qaji nanjo lej bulej. Onaqa inji inji kalil yuwal miligiq di nambile so qaji nanji morejekriteb.

⁴ Onaqa lanj angro namba 3 a kamba gilsika aqa tabir bilentonaqa ya ti ya jumbum ti deq aiyej. Ainaqa ya kalil lej na ugeej. ⁵ Onaqa lanj angro bei a olo brantej. Lanj angro di ya kalil taqato qaji lanj angro. A na endegsi marnaqa e quem, “O Qotei, ni bini unum. Ni nami

soqnem. Ino kumbra kalil tularj bolequja. Ino jejamuq di une bei saiqoji. Ni segi getento koba. Utru deqa ni na jeu tamo nangi peginjrsimqa gulbe endi nanggoq qarinyonum. O Qotei, ino kumbra di tularj bole tintinj. ⁶ Jeu tamo nangi dena ino medabu o qaji tamo nangi ti ino segi tamo ungasari nangi ti moyotnjreqnab nanggo lej aiyuqnej. Deqa ni na kamba lej anainjronum nangi uynub. Keretosim anainjronum.” ⁷ Onaqa atra bijal a endegsi marnaq e quem, “Od, Tamo Koba Qotei, singila kalil inoq di unu. Ni na jeu tamo nangi di peginjreqnum di ni kumbra bole tintinj yeqnum.”

⁸ Onaqa laj angro namba 4 a gilsiqua aqa tabir sejq di bilentonaqa Qotei na odonaqa sejq tularj kanjansosiqqa tamo nanggo jejamu koitetnjrej. ⁹ Sejq aqa njamyuwo di tularj kanjansosiq tamo nanggo jejamu koitetnjrej. Qotei na gulbe uge di qarinyej deqa nangi aqa nam misilinyoqnsib aqa nam soqtqa urateb. Osib nangi are bulyosai.

¹⁰ Onaqa laj angro namba 5 a gilsiqua aqa tabir osiqqa wagme juwanj aqa awo jaramq di bilentej. Bilentonaqa tamo ungasari wagme juwanj na taqatnjresoqnej qaji nangi ambrukobainjrnaq soqneb. Sosib jaqatinj tularj koba osib qala bisiriqtoqneb. ¹¹ Nanggo jaqatinj qa ti yu uge uge nanggo jejamuq di bumbranjyelenjeb qaji deqa ti nangi tularj minjinj oqetnjrnaqa Qotei laj qureq di unu qaji a misilinyoqneb. Nanggo kumbra uge uge yoqneb qaji di nangi uratosai. Nanggi are bulyosai dego.

¹² Onaqa laj angro namba 6 a gilsiqua aqa tabir Yufretis ya kobaq di bilentej. Bilentonaqa ya jejosiq mandor kokba nangi sejq oqo sawaq dena bqajqa gam waqej.

¹³ Onaqa e mondor uge qalub unjrem. Mondor uge qalub di balum du du bul. Nanggi amal aqa medabuq na ti wagme juwanj aqa medabuq na ti gisanj anjam maro qaji wagme juwanj aqa medabuq na ti brantelejenjeb. ¹⁴ Mondor uge qalub dena manjwa gargekoba yoqnsibqa mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanggoq giloqnsib minjreqnub, “Ninggi na nunjo qaja tamo kalil koroinjsib minjribqa Qotei a tamo ungasari nangi peginjrqqa batiamqa nangi qotelejqab.” Qotqajqa bati di Qotei singila ti unu qaji aqa bati koba.

¹⁵ Onaqa Yesus a marej, “Ninggi quiy. E bajinj tamo bul nunjoq boqujatqai. Deqa tamo bei a nam sosim aqa gara tigsim sqas di a areboleboleiyqas. A yosi laqasai. Tamo ungasari nangi aqa jemai unqasai.”

¹⁶ Ariya mondor uge qalub dena mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nangi joqnsibqa Armagedon sawaq di koroinjreb. Nam Armagedon di Hibru anjam. Aqa damu, Megido mana.

¹⁷ Onaqa laj angro namba 7 a gilsiqua aqa tabir jagwaq di bilentej. Bilentonaqa atra tal miligiq di tamo bei a anjam marnaqa e aqa kakro quem. Tamo di a Qotei aqa awo jaram jojomq di tigelesoqnej. A tularj lelenjosiqqa marej, “Gulbe kalil koboqneb.” ¹⁸ Onaqa minjal ti qatronj ti kola anjam ti branteb. Miminj dego brantej. Miminj di tularj kobaquja. Miminj deqaji nami brantosaiqnej. Qotei na Adam gereiyej bati deqa miminj deqaji brantosai dena bosiq bosiq agi bini unum. ¹⁹ Miminj dena Babilon qure koba tularj niñaqyosiqqa potopalubtej. Qure kalil dego padalelejenjeb. Babilon aqa kumbra tularj ugedamu. Aqa kumbra deqa Qotei a are qalsiqua wain singila koba gambanj di qamsiq Babilon anaiyonaq uysiq nanariej. Wain dena Qotei aqa minjinj koba sigitejunu. ²⁰ Onaqa nui kalil nanggo so sawa uratosib jaraiyelenjeb. Mana kalil dego jaraiyosib koboeb. ²¹ Bati deqa ais onjol kokba awa bul aiyelenjeb. Ais onjol di tularj kokba. Ais onjol segi segi nanggo gulbe 50 kilogram. Ais di laj goqe na tamo nanggo jejamuq aisiqa nangi tularj ugeugeinjrej. Qotei na ais di qarinyej deqa tamo nangi Qotei misilinyoqneb.

17

Qotei na sambala unja kobaquja awai ugedamu yqas

¹ Onaqa laj angro 7 tabir 7 ojesoqneb deqaji bei na bosiqqa merbej, “Ni endeq au. Bamqa Qotei na sambala unja kobaquja a pegiyosim awai ugedamu yim ni osormit unqam. Sambala unja di ya kokbaq di awejunu. ² Mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nangi a ombla na sambalaoqnsib laqneb. Tamo kalil mandamq di unub qaji nangi dego a ti sambalaoqnsib laqneb. Deqa nangi wain bul uyoqnsib nanarioqneb.”

³ Onaqa Qotei aqa Mondor na e singilatbonaqa lanj angro dena e osiqa wadau sawaq osi gilej. Osi gilnaqa e nam atsim unja bei sonaq unem. Unja di a wagme juwanj bei lent aqa quraq di awesoqnej. Wagme juwanj aqa jejamuq di nam gargekoba nengrenjonab soqneb. Nam di Qotei misilinyo qaji nam. Wagme juwanj di aqa gate 7 soqneb. Aqa qala 10 dego soqneb. ⁴ Unja di gara lent utru aiyela dena kabuosiq soqnej. Gol ti meniñ naimyo ti kolilei boledamu na ti walaosiq awesoqnej. Aqa banq di gamban gol na gereiyo qaji ojesoqnej. Aqa kumbra uge uge na ti aqa sambala kumbra jigat dena ti gamban miligiq di maqelerjesoqnej. Aqa kumbra di Qotei aqa namgalaq di tulanj ugedamu. ⁵ Unja aqa lanjaq di aqa nam nengrenjonab soqnej. Nam di sasir anjam. Aqa nam bole agiende, “Babilon qure kobaquja. A sambala unja kalil nanjo ai. Mandam qa kumbra uge uge kalil nanjo ai agi a segi.” Aqa nam bole agide. ⁶ Unja dena Qotei aqa segi tamo ungasari nanji ugeugeinjroqnsiqa numeleñeqnaq moreñoqneb. Tamo ungasari nanji di Yesus qa nanjo areqalo singilatosib aqa nam mare mare laqneb qaji. Unja dena nanji ñumeqnaq nanjo leñ aiyeqnaqa a leñ di wain bul uyoqnsiq nanarioqnej. Yeqnaqa e di unsimqa tulanj prugugetosim are koba qaloqnem.

⁷ Onaqa lanj angro dena e merbej, “Ni kiyaaq are koba qaleqnum? Unja de wo wagme juwanj lent wo nanjo kumbra di sasir anjam. Wagme juwanj di agi gate 7 ti qala 10 ti unu. A na unja di qolaiyejunu. Nanjo aiyel sasir anjam di aqa utru uliejunu. Di e na babbittqa ni que. ⁸ Wagme juwanj ni unonum qaji di a nami soqnej. A bini sosai. Bunuqna a olo sub guma kobaq dena brantosim torei padalqas. Amqa tamo ungasari kalil mandamq di unub qaji nanji na wagme juwanj di unsibqa tulanj prugugetqab. Wagme juwanj di a nami soqnej. A bini sosai. A olo bunuqna brantqas. Tamo ungasari nanji di Qotei a nami mandam atosaisosiqa nanji ñambile gaigai sqajqa saidosiq ñambile qa buk miligiq di nanjo nam nengrenjya uratej.

⁹ “Tamo a areqalo bole ti sqas di a anjam endi geregere poiyem. Wagme juwanj aqa gate 7 nanji dena mana 7 sigitnjrejunub. Unja di a mana 7 goge quraq di awejunu. ¹⁰ Gate 7 nanji dena mandor kokba 7 sigitnjrejunub. Mandor 5 nanji nami padaleb. Qujai unu. Qujai a mandor brantosaiunu. A mandor brantqajqa tariñeqnu. A bunuqna mandor brantosim sokiñalayosim padalqas. ¹¹ Wagme juwanj a dego mandor koba bei. A mandor kokba 7 nanjo ambleq di unu. A mandor koba namba 8. A dego torei padalqas. A nami soqnej bini sosai.

¹² “Ariya qala 10 ni unjronum qaji di nanjo utru e na ubtit ni quqwam. Nanji na mandor kokba 10 sigitnjrejunub. Nanji dego mandor brantosaiunub. Nanji bunuqna wagme juwanj aqa nam osib a ombla mandor kokba sqab. Sokiñalayosib olo padalqab. ¹³ Nanji mandor kokba sosibqa areqalo qujaitosib nanjo segi singila ti nam ti kalil wagme juwanj di yqab. ¹⁴ Osib Kaja Du qa njirinosib qoto itqab. Amqa Kaja Du a qoto singilaosimqa nanji bunjirqas. Kaja Du a tamo kokba kalil nanjo Tamo Koba. A mandor kokba kalil nanjo Mandor Koba. Tamo ungasari a ombla unub qaji nanji a ti qoto singilaqab. Nanji di Kaja Du na metnjrsiq aqa segi tamo ungasari sqajqa giltnjrej qaji. Deqa nanji aqa anjam bole dauryeqnub.”

¹⁵ Onaqa lanj angro dena olo merbej, “Ya kokba sambala unja a di awesonaq ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwam. Ya kokba dena tamo ungasari tulanj gargekoba nanji sigitnjrejunub. Nanji di leñ segi segi, jejamu segi segi, anjam maro segi segi nanji. ¹⁶ Qala 10 ni unjronum qaji nanji ti wagme juwanj a ti nanji na sambala unja di jeutosib a tulanj ugeugeiyosib gara bumbranjetosib aqa damu uyekritosib tanu ñamyuwo na koitqab. ¹⁷ Qotei a segi na mandor kokba 10 nanjo are tigeltetnjrej deqa nanji aqa areqalo dauryosib unja di degsib ugeugeiyqab. Deqa bati brantimqa nanji areqalo qujaitosib nanjo segi singila ti nam ti kalil wagme juwanj di yibqa Qotei aqa anjam kalil nami marej qaji di aqa damu brantqas. ¹⁸ Unja ni unonum qaji di aqa utru e na ubtit ni quqwam. Unja di a qure kobaquja. A mandor kokba kalil mandamq di unub qaji nanjo mandor koba sosiqa nanji taqatnjreqnu.”

18

Babilon qure kobaquja a tulan padalougetej

¹ Onaqa laŋ angro bei a laŋ qure uratosiq mandamq aiyeqnaq e unem. Laŋ angro di tulanj singila koba. Aqa qasanj na walaej dena mandam kalil suwanjekritej. ² A tulanj lelejosiq endegsi marej, “Babilon qure kobaquja a padalougetqo! Od, a padalougetqo! Babilon qure di mondor uge uge kalil nanjo so sawa. Mondor uge nanji ti qebari jigat nanji ti qebari uge kalil dego qure dia unub. ³ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Deqa nanji wain singila koba bul uyoqnsib nanarioqneb. Mandor kokba mandamq di unub qaji nanji dego Babilon ombla na sambalaoqnsib laqneb. Silali qa wauo tamo nanji Babilon aqa kumbra uge uge dena silali koba oqneb. Babilon a kumbra tulanj ugedamu yoqnej. Aqa kumbra deqa a jemaiyosaiqnej.”

⁴ Onaqa laŋ goge dia tamo bei a leleŋonaqa e aqa kakro quem. A endegsi marej, “O ijo tamo ungasari, ninji Babilon qure di uratosib ijoq boiy. Une kalil a yeqnu qaji di ninji yo uge. Aqa une deqa a gulbe tulanj ugedamu oqas. Ninji a beteryosib gulbe di o uge. ⁵ Babilon aqa une kalil di tumbolosi qosiq laŋ qure ojjoqa e unonum. Aqa kumbra uge deqa Qotei a are walyosaieqnu. ⁶ Ninji aqa kumbra uge kalil deqa a kambatiy. A kumbra uge yoqnsiq olo di bunyoqnsiq kumbra tulanj ugedamu yeqnu. Ninji aqa kumbra uge deqa keretosib a kambatiy. A wain singila koba gambanq di qamsiq bulyeqnu. Deqa ninji olo wain tulanj singila koba bulyosib a kamba anaiyiy. ⁷ A na aqa segi ñam soqtoqnsiq sambalaoqnsiq kumbra uge uge yeqnu. Ninji aqa kumbra deqa keretosib a jaqatinj koba yibqa a akamugetqas. A segi qa mareqnu, ‘E mandor koba unum. E ijo segi awo jaram kobaqujaq di awejunum. E unja qobul sai. Gulbe bei ijoq bqa keresai. Deqa e akamqasai.’ ⁸ A degsi mareqnu deqa bati qujai qa gulbe tulanj uge uge aqaq ayelenosim a makobaiyim akamugetqas. Osim a manyimqa aqa jejamu ñamyuwo na yugwas. Qotei Koba singila ti unu qaji a degsim Babilon aqa kumbra uge qa pegiyosim tulanj padaltougetqas.

⁹ “Mandor kokba mandamq di unub qaji nanji Babilon ombla na sambalaoqnsib kumbra tulanj ugedamu yoqneb. Deqa Babilon a ñamyuwo na yuim qurem oqoqnmqa mandor kokba nanji qurem di unsibqa akamaniyosib tulanj are gulbeinjraqas. ¹⁰ Nanji Babilon aqa jaqatinj koba di unsibqa tulanj ulaugetqab. Osib isaq di tigelesosib maroqnqab, ‘O Babilon, ni qure kobaquja! Ni nami qure singila koba soqnem! Ariya bini ni tulanj padalougetonum! Bati qujai qa ino kumbra uge aqa awai agi ni itonum!’

¹¹ “Silali qa wauo tamo sawa sawa kalilq di unub qaji nanji Babilon aqa jaqatinj di unsibqa akamaniyoqnsibqa are tulanj gulbeinjroqnqas. Di kiyaa? Tamo qudei nanji olo nanjo inji inji awaiyoqnqasai. ¹² Nanjo inji inji agi gol, silva, meniŋ boledamu, kolilei tulanj boledamu, gara qat naimyo, gara lent utru segi segi, gara yaunjo pirqaqo. Nanjo ñoro qudei agi ñamtaŋ quleqt bole bole, inji inji elefan aqa qalagei na gereiyo qaji, inji inji ñamtaŋ boledamu na gereiyo qaji, inji inji bras na gereiyo qaji, inji inji ain na gereiyo qaji, inji inji meniŋ naimyo na gereiyo qaji. ¹³ Nanjo inji inji qudei agi meiwo, lei uyo qaji, sum koitib quleq oqwajqa, namur quleqt, goreŋ quleqt, wain, goreŋ goiyo qaji, bem sum. Nanjo ñoro qudei agi makau, kaja, hos rongom ti, kaŋgal tamo nanjo jejamu ti nanjo qunuŋ ti. Inji inji kalil deqaji tamo qudei nanji olo bunu awaiyoqnqasai. ¹⁴ Deqa silali qa wauo tamo nanji na Babilon endegsib minjoqnqab, ‘Inji inji inji kalil ni tulanj arearetmoqnej qaji agi ni uratmosib koboonub. Ñoro bole bole kalil ni silali kobaquja na awaiyem qaji de ti ino wala bole bole ti agi koboonub. Deqa inji inji kalil deqaji ni olo bunu unqasai bole sai.’

¹⁵ “Silali qa wauo tamo nanji na inji inji deqaji gargekoba qarinyeqnabqa Babilon na awaiyoqnsiq silali tulanj koba enjroqnej. A kumbra di yoqnej deqa bunuqna a jaqatinjkobaiyqas. Yimqa silali qa wauo tamo nanji di unsibqa ulaugetosib isaq di tigelesosibqa akamaniyoqnsib are tulanj gulbeinjroqnqas. ¹⁶ Osib endegsib Babilon minjoqnqab, ‘O qure koba Babilon, ni tulanj padalougetonum! Nami ni gara qat tulanj

naimyo na kabuoqnsimqa gara lent utru segi segi jugoqnsimqa ino jejamu gol na ti meniñ boledamu na ti kolilei boledamu na ti walatoqnsim soqnem. ¹⁷ Deqa bati qujai qa ino silali ti ino wala ti kalil agi saiekritonub.’ Silali qa wauo tamo nanñi deqsib Babilon minjoqnqab.

“Qobuñ ojo tamo nanñi ti tamo qobuñ na laqñub qaji nanñi ti tamo qobuñq di wauqñub qaji nanñi ti tamo yuwalq dena silali eqñub qaji nanñi ti kalil Babilon qure koqyosibqa isaq di tigelesqab. ¹⁸ Tigelesosib ñamyuwo na a yuim qurem oqoqñimqa di unsibqa tulañ leleñoqnsib maroqnqab, ‘Qure endi tulañ kobaquja. Qure bei qure ende ti keresai.’ ¹⁹ Nanñi deqsib maroqnsibqa wi sum oqnsib nanño gateq di atoqnsibqa akamaniyoqnsibqa are tulañ gulbeinjroqnqas. Osib tulañ leleñoqnsib endeqsib Babilon minjoqnqab, ‘O qure koba Babilon, ni padalougetonum! Qobuñ taqato tamo yuwalq di laqñub qaji nanñi inoq dena silali tulañ koba oqñeb. Deqa nanñi ino jaqatinñ di unsibqa are tulañ gulbeinjroqnqas. O aiyo! Bati qujai qa ni torei padalougetonum!’

²⁰ “O lañ qure ti Qotei aqa segi tamo ungasari ninñi ti tamo kalil Yesus na aqa anjam mare mare laqajqa qaringej qaji ninñi ti Qotei aqa medabu o tamo ninñi ti Babilon qure padalougetqo di unsib areboleboleingeme. Babilon aqa kumbra uge kalil Qotei na unekritosiqa deqa keretosiq awai uge yqo. Babilon na ninñi ugeugeingeqñej deqa Qotei na kamba a ugeugeiyqo.”

²¹ Ariya anjam di koboonaqa lañ anño singila koba bei a bosiqqa bem sum kuroyo qaji meniñ kobaquja osiq soqtosiqa yuwalq di waiyej. Osiqa marej, “Qotei na deqsim Babilon qure koba singila na waiyim tamo qudei na olo bunu a unqasai. ²² O Babilon qure, bunuqna tamo nanñi inoq di gombiñ ti yumba ti gul ti nanño anjam ato olo quoqnqasai. Inñi inñi gereiyo tamo nanñi dego olo bunu inoq di sqasai. Bem sum kuroyibqa inoq di olo anjam atim quqwasai. ²³ Wanjal inoq di olo puloñqasai. Inoq di tamo unña wo olo bañ ojqasai. Deqa nanño aiyel anjam inoq di bunu quqwasai. Nami ino silali qa wauo tamo nanñi tamo kokba soqñeb. Ariya bini nanñi koboönub. O Babilon, ni ino gumaniñ kumbra na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanñi gisa gisañjroqnem.

²⁴ “Babilon qure a na Qotei aqa medabu o qaji tamo nanñi ti Qotei aqa segi tamo ungasari nanñi ti ñumeqnaq moreñoqñeb. Aqa une di aqa jejamuq di sonaqa Qotei a unqo. Tamo ungasari kalil jeu tamo nanñi na ñumoqñeb qaji nanño leñ aiyeqnaq Qotei a unsiqa une di Babilon aqa jejamuq di atqo.”

19

Tamo ungasari nanñi Qotei aqa ñam soqtoqñeb

¹ Onaqa lañ goge dia tamo ungasari tulañ gargekoba nanñi murqumyeqñabqa e nanño kakro quem. Nanñi murqumyoqnsib endeqsib maroqñeb, “Iga gago Qotei aqa ñam soqtoqnqom! A ñam koba ti singila koba ti unu. Iga padalqa laqñamqa a na iga eleñej. ² A kumbra bole tiñtiñ na tamo ungasari nanñi peginjreñnu. Agi a na sambala unña kobaquja pegiyqo. Unña dena aqa sambala kumbra na tamo ungasari kalil mandamq di so qaji nanñi ugeugeinjroqñej. Osiqa Qotei aqa wau tamo nanñi dego ñumeqnaq moreñoqñeb. Aqa une deqa Qotei na a awai uge yqo.”

³ Ariya nanñi olo leleñoqnsib endeqsib maroqñeb, “Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom! Ñamyuwo na Babilon qure yuim aqa qurem bati gaigai oqoqnqas!” Nanñi deqsib maroqñeb. ⁴ Onaqa tamo gate 24 nanñi ti wagme qolqe ñambile so qaji nanñi ti singa pulutosibqa Qotei awo jaramq di awejunu qaji a qa louoqnsib maroqñeb, “Bole. Iga Qotei aqa ñam soqtoqnqom!” ⁵ Onaqa awo jaram jomq di tamo bei a tigelosiqa anjam bei marnaqa e aqa kakro quem. A leleñosiqa endeqsi marej, “Qotei aqa wau tamo ninñi ti tamo ungasari Qotei qa ulaqñub qaji ninñi ti tamo lañaj ti tamo ñam ti kalil ninñi Qotei aqa ñam soqtoqñey!”

Kaja Du aqa unña bañ ojqa batiqo

⁶ Onaqa laŋ goge dia tamo ungasari tulaŋ gargekoba naŋgi murqumyoqnsib anjam mareqnaq e naŋgo kakro quem. Naŋgo kakro di ya kobaquja meli dosiq anjam atobulej. Naŋgo kakro di kola aisiq anjam atobulej. Naŋgi tulaŋ lelejoqnsibqa endegsib maroqneb, “Iga gago Tamo Koba Qotei aqa ñam soqtoqnqom! Singila kalil aqaq di unu. Deqa bini a Mandor Koba sosiq inŋi inŋi kalil taqateqnu!” ⁷ Bini iga Qotei qa tulaŋ areboleboleigoqnmqa aqa ñam soqtoqnqom. Di kiyaa? Kaja Du na aqa uŋa baŋ ojqa bati brantqoqa aqa uŋa a walaosiq aqa jejamu gereiyqo. ⁸ Qotei na a gara qat tulaŋ naimyo jigetqo. Gara di tulaŋ milalosiq suwaŋejunu.” Gara qat naimyo dena kumbra bole tintiŋ kalil sigitejunu. Kumbra bole di Qotei aqa segi tamo ungasari naŋgi dauryeqnub.

⁹ Onaqa laŋ angro dena olo merbej, “Ni anjam endegsim nengrenye, ‘Kaja Du aqa uŋa baŋ ojqa batiqo deqa aqa Abu Qotei na inŋi koba goiqo. Goisq aqa segi tamo ungasari naŋgi metnjrqoqa inŋi uyqa bonub. Bonub qaji naŋgi tulaŋ areboleboleinjrqa.’” Osisa merbej, “Anjam endi Qotei aqa anjam bole.” ¹⁰ Laŋ angro na e degsi merbonaqa e aqa areq di siŋga pulutosim a biŋiyqa laqnamqa a na olo merbej, “Ni e biŋibaim! E ni bul. E ni ti tamo kalil Yesus aqa anjam qa naŋgo areqalo siŋgilateqnu qaji naŋgi ti koba na wau qujai. Iga kalil was. Deqa ni Qotei segi biŋiyqonime. Iga qalie, Yesus a Qotei aqa medabu o qaji tamo naŋgo are tigeltetnjreqnaqa naŋgi aqa anjam palonteqnub.”

Jon a tamo hos quraq di awesonaq unej

¹¹ Onaqa e olo ŋam atsimqa laŋ waqonaqa hos qat bei brantonaq unem. Tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa ñam agiende, “Qotei aqa wau geregere taqateqnu qaji tamo.” Aqa ñam bei, “Kumbra bole yeqnu qaji tamo.” A kumbra bole tintiŋ na tamo ungasari naŋgi peginjroqnsiq naŋgi qoto itnjreqnu. ¹² Aqa ŋamdamu ŋam puloŋ bul puloŋeqnu. Aqa gateq di gate tatal gargekoba atejunu. Gate tatal di mandor kokba naŋgi na ateqnub deqaji bul. Aqa jejamuq di ñam bei nengrenyeb unu. Ñam di a segi qalie. Tamo bei a ñam di qaliesai. ¹³ A gara olekoba osisa leŋq di tuqtosiq dena kabuejunu. Aqa ñam endegsib mareqnuq, “Qotei aqa Anjam.” ¹⁴ Qaja tamo tulaŋ gargekoba laŋ qureq dena hos segi segi osibqa hos quraq di awoelenosib tamo di dauryosib gileqnaq e unjrem. Hos naŋgi di qat kalil. Qaja tamo naŋgi di gara qat tulaŋ naimyo milalo jigejunub. ¹⁵ Tamo di aqa medabuq na serie olekoba tulaŋ qala uge branteqnu. A serie di osimqa tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgi ñumelenqas. A bu toqoŋ ain na gereiy qaji di dego ojsimqa dena tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji naŋgi siŋgila na taqatnjroqnaqas. Osimqa wain gei parato qaji kulumq di aqa siŋga waiyosim wain gei paraparainjrqa. Kulum dena Qotei siŋgila koba ti unu qaji aqa minjiŋ sigitejunu. ¹⁶ Tamo di aqa gara olekobaqsi aqa qaloqsi ñam endegsib nengrenyeb unu, “Mandor kokba kalil naŋgo Mandor Koba. Tamo kokba kalil naŋgo Tamo Koba.”

¹⁷ Onaqa laŋ angro bei seŋq di tigelesonaq e unem. A tulaŋ lelejosiq qebari kalil laŋ sorgomq di pururueqnuq qaji naŋgi endegsi minjrej, “Niŋgi bosib koroabqa Qotei na inŋi koba atsim metŋgim niŋgi uyiy. ¹⁸ Mandor kokba ti qaja tamo naŋgo gate kokba ti tamo siŋgila ti hos naŋgi ti tamo hos quraq di awejunub qaji naŋgi ti naŋgo qusa niŋgi bosib uyiy. Kaŋgal tamo ti tamo naŋgo segi wau ojo qaji naŋgi ti tamo laŋaj ti tamo ñam ti kalil naŋgo qusa niŋgi bosib uyiy.”

¹⁹ Onaqa e olo ŋam atsimqa mandam qaji mandor kokba kalil naŋgi ti naŋgo qaja tamo naŋgi ti wagme juwaŋ a ti bosib koroesonab unjrem. Naŋgi na tamo hos quraq di awesoqnej qaji aqa qaja tamo naŋgi ti qoto itnjrqa marsib koroesoqneb. ²⁰ Ariya tamo dena wagme juwaŋ wo gisaŋ anjam maro qaji wagme juwaŋ wo naŋgi aiyel oje. A na naŋgi aiyel ŋambile sonab ojsiq wainjrnaq ŋamyuwoq aiyeb. ŋamyuwoq di meniŋ kalil yusiq ñaŋgaeqnu. Wagme juwaŋ aqa ulatamuq di gisaŋ anjam maro qaji wagme na maŋwa tulaŋ kokba yoqnej. Aqa kumbra dena a na tamo ungasari naŋgi gisa gisaŋnjroqnej. Tamo ungasari naŋgi di wagme juwaŋ aqa toqor osib aqa sulum biŋiyqoneb. ²¹ Onaqa tamo hos quraq di awesoqnej qaji a na wagme juwaŋ aqa qaja tamo kalil naŋgi ñumeqnaq moreŋoqneb. Serie olekoba aqa medabuq na brantej qaji

dena nanği ñumoqnej. Onaqa qebari kalil nanği bosib qaja tamo nanço qusa uynab mene diqnrej.

20

Satan a wausau 1,000 sub guma kobaq di sqas

¹ Onaqa laj anğro bei laj goge na mandamq aiyeqnaq e unem. Qotei na a singila yonaqa a sub guma koba taqatqajqa marsiq sil raunğa osiq mandamq aiyej. ² Aisiq amal kobaquja ojsiq sil dena tontej. Amal di wausau 1,000 tontim sqas. A nami soqnej qaji. Aqa ñam Satan. Aqa ñam bei, “Tamo Ungasari Kalil Nanço Ñam Ugetetnjro Qaji.” ³ Laj anğro dena Satan ojsiq tontosiq sub guma kobaq di waiyej. Waiyosiq sub me kabutosiq qandimtej. A dia wausau 1,000 sqas. Deqa a na sawa bei bei qaji nanği olo gisa gisanjnraqasai. A subq di tarijosim soqnimqa wausau 1,000 di koboamqa a olo uratib oqedosim sokiñalayqas.

⁴ Onaqa e awo jaram kokba qudei unjrem. Awo jaram kokbaq di tamo qudei nanği awoeñesoqneb. Tamo nanği di Qotei na wau enjrnaqa nanği awo jaram kokbaq di awoosib tamo unğasari nanği peginjroqneb. Onaqa e tamo unğasari tulağ gargekoba nami moreñeb qaji nanço qunuñ unjrem. Tamo unğasari nanği di nami Yesus aqa ñam maroqnsibqa Qotei aqa anjam singila na ojesoqneb deqa jeu tamo nanği na nanço kakro gingeñjnab nanği moreñeb. Tamo unğasari nanği di wagme juwağ aqa sulum wo biñinğrosai oqneb. Nanço lanjaqsi bañqsi wagme juwağ aqa toqor osai. Deqa nanği olo ñambile osib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab. ⁵ Di subq na tigelö namo qaji. Tamo unğasari Yesus qa nanço areqalo singilatosai qaji nanği bati deqa ñambile oqasai. Nanği mati tarijosib soqniqqa wausau 1,000 di koboamqa nanği subq na tigelqab. ⁶ Tamo unğasari namoosib subq na tigelqab qaji nanği di Qotei aqa segi tamo unğasari bole. Deqa nanği tulağ arebolebolejnraqas. Nanği moiyo bunu qaji turqasai. Moiyo dena nanği taqatjnraqa keresai dego. Nanği Qotei aqa Kristus wo nanço atra tamo sosib wausau 1,000 Kristus ombla mandor kokba sqab.

Satan a bati gaigai ñamyuwo kobaq di jaqatiñ oqnsim sqas

⁷ Wausau 1,000 di koboamqa sub guma koba aqa me olo waqtibqa Satan a subq dena oqedqas. ⁸ Oqedosim sawa sawa kalilq giloqnsimqa tamo unğasari nanği gisa gisanjnroqnaqas. Tamo unğasari nanği di Gok sawa ti Magok sawa ti dena belenqab. Satan na nanği koroinjrimqa qoto qa gilqab. Nanço qaja tamo nanği tulağ gargekoba. Nanği ulul bul sisiyqa keresai. ⁹ Nanği sawa sawa kalilq dena bosib Qotei aqa qure koba a na tulağ qalaqalaiyeqnu qaji di agutesqab. Osib Qotei aqa segi tamo unğasari nanço so sawa dego agutesqab. Yim bati deqa laj goge na ñamyuwo aisim qaja tamo nanği di koitjnraqas. ¹⁰ Satan a nanği gisa gisanjnroqnej aqa une deqa Qotei na a waiyim ñamyuwoq aiqas. Ñamyuwoq di meniñ kalil yusiq ñanğaeqnu. Wagme juwağ wo gisağ anjam maro qaji wagme juwağ wo nanği aiyel nami ñamyuwoq di breinjreb unub. Deqa Satan a dego Qotei na waiyim ñamyuwoq aisim nanği aiyel koba na bati gaigai qolo ti qanam ti ñamyuwoq di jaqatiñ oqnsib sqab.

Qotei a awo jaram kobaqujaq di awesoqnej

¹¹ Onaqa e awo jaram kobaquja bei tulağ qat unem. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji aqa ulatamuq dena mandam ti laj ti jaraiyosib loumab. ¹² E ñam atsimqa tamo unğasari nami moreñeb qaji nanği awo jaram namoq di tigelesonab unjrem. Tamo ñam ti tamo lañaj ti kalil e unjrem. Unjreqnam laj anğro qudei nanği na buk qudei osi bosib waqteleñeb. Buk miligiq di kumbra kalil tamo unğasari nanği nami yoqneb qaji di Qotei na nengrenyonaq soqnej. Buk bei dego laj anğro nanği osi bosib waqteb. Buk di ñambile gaigai sqajqa buk. Tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a buk miligiq di anjam sisiyosiq anjam dena tamo unğasari moreño qaji nanği peginjrej. ¹³ Tamo unğasari kalil nami yuwalq di moreñeb qaji nanği yuwal na uratjnraq tigeleb. Moiyo Qure na dego tamo unğasari nami moreñeb qaji nanği uratjnraq tigeleb. Tamo awo jaramq di awesoqnej

qaji a na tamo ungasari nanjo segi segi kumbra kalil dena nanji peginjrej. ¹⁴ Osiqa Moiyo Qure osiq njamyuwo kobaq di waiyej. Njamyuwo koba di moiyo bunu qaji. ¹⁵ Tamo ungasari kalil nanjo nam nambile qa buk miligiq di sosai qaji nanji di Qotei na breinjrnaq njamyuwo kobaq aiyelenjeb.

21

Laj bunuj ti mandam bunuj ti brantqab

¹ Onaqa e laj bunuj ti mandam bunuj ti unjrem. Laj namij ti mandam namij ti koboeb. Yuwal dego koboej. ² Onaqa e Qotei aqa qure koba Jerusalem bunuj di dego unem. Qure di Qotei aqaq di sosiqa laj goge dena mandamq ayeqnaq e unem. Qure di aqa wala tulan boledamu. Unja a tamo baj ojqa osim walaqas dego kere. ³ Onaqa awo jaram namoq di tamo bei a tigelosiq anjam marnaqa e aqa kakro quem. A tulan lelenosiq marej, "Ningi quiy. Bini Qotei aqa tal aisiq tamo ungasari nanjoq di unu. Deqa Qotei a nanjo ambleq di sqas. Nanji aqa segi tamo ungasari sqab. Od, Qotei a nanji koba na sqab. A nanjo Qotei sqas. ⁴ A nanjo nam ya kalil nuntetnrqas. Deqa nanji olo akamqasai. Nanji olo morenqasai. Nanji olo are gulbeinjrqasai. Nanji olo jaqatinj oqasai. Kumbra namij kalil di koboqas."

⁵ Onaqa tamo awo jaramq di awesoqnej qaji a marej, "Ningi quiy. E ingi ingi kalil bunuj atonum." Osiqa merbej, "Ni ijo anjam kalil endi nenjrenye. Anjam endi bole. Tamo nanji qusib marqab, 'Bole.'" ⁶ Osiqa olo merbej, "Bati kereqo. E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuj di sqai. E ingi ingi kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum. Tamo a ya qaryimqa e na nambile qa ya jumbumq dena tigsij anaiyit uyqas. Ya di awai saiqoji. E na laja anaiyqai. ⁷ Tamo a Satan ombra qotsim sinjilaqas di e na ingi ingi kalil di laja yqai. E aqa Qotei soqnit a ijo anjro sqas.

⁸ "Ariya tamo ulakobaeqnu qaji nanji ti tamo Yesus qa nanjo areqalo sinjilato-saeqnu qaji nanji ti njamyuwo kobaq aiqab. Tamo kumbra uge uge yo qaji, lej ojo qaji, sambala kumbra yo qaji, gumaninjo qaji, qunam qalo qaji, gisanj qotei bininjro qaji, gisanj anjam maro qaji nanji di njamyuwo kobaq aiyelenqab. Njamyuwoq di meninj yusiq nanjaeqnu. Njamyuwo di moiyo bunu qaji."

Jon a Jerusalem bunuj unej

⁹ Onaqa laj anjro 7 tabir 7 ojesoqneb nanji deqaji bei bosiq a ijo areq di tigelej. Tabir 7 miligiq di nami gulbe uge uge 7 jigsib bilentonab mandamq aisiq tamo ungasari nanji tulan ugeugeinjrsiq Qotei aqa mininj kobotej. Laj anjro dena merbej, "Ni endeq au. Bamqa Kaja Du aqa unja bunuj walaqo qaji di osormit unqam." ¹⁰ Onaqa Qotei aqa Mondor na e sinjilatbonaqa laj anjro dena e osiq mana tulan goge kobaq oqej. Oqsij dia Qotei aqa qure koba Jerusalem bunuj osorbej. Qure di Qotei aqaq di sosiqa laj goge dena mandamq ayeqnaq e unem. ¹¹ Qure di Qotei aqa rianj na tulan suwantej. Qotei aqa rianj di tulan boleqaja. A meninj boledamu bul. A tulan suwanjosiq meninj jaspalej. Osiqa tulan jeqilosiq qununj bulej. ¹² Qure di nanji na dadanyeb. Dadanj di tulan goge koba. Dadanj di aqa siranme 12 soqneb. Siranme jomq di laj anjro 12 nanji tigelesoqneb. Siranmeq di Israel tamo ungasari nanjo moma utru 12 nanjo nam nenjrenjonab soqneb. ¹³ Dadanj guta qa di siranme qalub soqneb. Dadanj tauj qa di siranme qalub soqneb. Dadanj beberj qa di siranme qalub soqneb. Dadanj guma qa di siranme qalub soqneb. ¹⁴ Meninj kokba 12 na dadanj aqa utru sinjilateb. Meninj quraq di tamo 12 Kaja Du na qarinjrnaq aqa anjam mare mare laqneb qaji nanjo nam atnab soqneb.

¹⁵ Laj anjro e anjam merbej qaji a toqonj bei gol na gereijo qaji di ojesoqnej. Osiqa qure ti qure aqa dadanj ti dadanj aqa siranme ti nanjo ole keretej. ¹⁶ Qure aqa par ti ole ti kerekere. Laj anjro dena toqonj di osiq qure keretej di aqa par ti ole ti goge ti 2,200 kilomita. Qure aqa par ti ole ti goge ti kerekere. ¹⁷ Laj anjro na qure aqa dadanj keretej di aqa goge 144 meta. Toqonj laj anjro na ojesoqnej qaji di mandam qaji toqonj. Kereto dena a na dadanj keretej.

¹⁸ Qure aqa dadarj di Qotei na meniñ jaspera na gereiyej. Qure di gol na gereiyej. Qure di tularj riarjosiq qunurj bulej. ¹⁹ Meniñ boledamu segi segi na dadarj aqa utru walatej. Meniñ boledamu namba 1 aqa ñam jaspera. Meniñ namba 2 aqa ñam sapaia. A qenjent. Meniñ namba 3 aqa ñam aget. Meniñ namba 4 aqa ñam emeral. A ñam banja gesgi bul. ²⁰ Meniñ namba 5 aqa ñam sadonikis. A lentosiq qatej dego. Meniñ namba 6 aqa ñam konilian. A lent. Meniñ namba 7 aqa ñam krisolait. A merient. Meniñ namba 8 aqa ñam beril. A ñam banja gesgi bul. Meniñ namba 9 aqa ñam topas. A merient. Meniñ namba 10 aqa ñam krisopres. Meniñ namba 11 aqa ñam haiasin. Meniñ namba 12 aqa ñam ametis. A lent. ²¹ Dadarj aqa sirarj 12 di meniñ qat kokba 12. Meniñ kokba di kolilei tanu bul. Sirarj segi segi di meniñ qat qujai. Qure aqa gam kalil gol na gereiyej. Gam di tularj jeqilosiq qunurj bulej.

²² Qure dia e atra tal bei unosai. Tamo Koba Qotei singila ti unu qaji aqa Kaja Du wo nanji segi aiyel qure di aqa atra tal. ²³ Qure di serj ti bai ti na suwantosai. Qotei aqa segi riarj na qure di suwanteqnu. Kaja Du a segi qure di aqa pulorj. ²⁴ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji qure di aqa riarj na walweloqnqab. Mandor kokba sawa sawa kalil taqatejunub qaji nanji na nanjo ñoro bole bole oqnsib qure miligiq osi boqnqab. ²⁵ Dadarj aqa sirarjme kalil waqesqab. Olo kabuesqasai. Bati gaigai waqesqab. Qure dia qolooqnqasai. Gaigai suwanjo sqas. ²⁶ Tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanji na nanjo wala ti nanjo ñoro bole bole ti oqnsib qure koba di miligiq osi boqnqab. ²⁷ Ariya tamo kumbra uge uge yeqnub qaji nanji ti tamo gisarj anjam mareqnub qaji nanji ti inji inji jiga ti kalil qure di miligiq gilqa keresai. Tamo ungasari nanjo ñam ñambile qa buk miligiq di Qotei na nenngrenyej qaji nanji segi qure di miligiq gilqa kere. Ñambile qa buk di agi Kaja Du aqa segi buk.

22

Jon a ñambile qa ya ti ñam ti unej

¹ Onaqa larj angro dena e ya bei osorbej. Ya di ñambile qa ya. Ya di tularj riarjosiq qunurj bulej. Ya di Qotei aqa Kaja Du wo nanjo awo jaramq dena bosiq qure aqa gam koba dauryosiq sumoqnej. ² Ya qalaq di ñambile qa ñam bei tigelesoqnej. Ñam di bai segi segi gei utru yoqnqas. Bai bei gei utru bei yqas. Bai bei gei utru bei yqas. Degsim gilsim gei utru 12 yqas. Aqa banja na tamo ungasari sawa sawa kalilq di unub qaji nanjo ma kobotetnjroqnqas. ³ Inji kalil Qotei a uge qa mareqnu qaji nanji qure dia sqasai.

Qure dia Qotei aqa Kaja Du wo nanjo awo jaram sqas. Qotei aqa wau tamo nanji a qa louoqnqab. ⁴ Osib aqa ulatamu unoqnqab. A na aqa segi ñam nanjo lanjaq di nenngrenyim sqas. ⁵ Qure dia ambruqasai. Deqa wanjal qatrentqasai. Serj suwanqasai. Tamo Koba Qotei a segi na tamo ungasari nanji suwantnjroqnim nanji bati gaigai mandor kokba sqab.

Yesus a boqujatqas

⁶ Onaqa larj angro dena olo merbej, “Anjam endi bole kalil. Tamo nanji qusib marqab, ‘Bole.’ Tamo Koba Qotei na aqa larj angro qarinyqoqa bosiq aqa wau tamo nanji kumbra urur brantqas qaji di osornjrjo. Qotei na aqa medabu o qaji tamo nanjo are tigeltetnjreqnaqa nanji aqa anjam palonteqnub. ⁷ Niñgi quiy. Yesus a marqo, ‘E nunjoq boqujatqai.’”

Tamo ungasari nanji Qotei aqa anjam e buk endia nenngrenyonum qaji di dauryqab di nanji tularj areboleboleinjrqas.

⁸ E Jon. E anjam kalil endi quem. Kumbra kalil e ubtosim buk endia nenngrenyonum qaji di e unem. Unsimqa larj angro kumbra di osorbej qaji aqa areq di singa pulutosim a binjiyqa laqnamqa a na merbej, ⁹ “Ni e binjibaim! E ni bul. E ni ti ino was agi Qotei aqa medabu o qaji tamo nanji ti koba na wau qujai. Tamo ungasari buk endia anjam dauryeqnub qaji nanji dego iga koba na wau qujai. Deqa ni Qotei segi binjiyoqnime.”

¹⁰ Osiqua merbej, “Qotei aqa anjam ni buk endia nenngrenyonum qaji di tentaim. Kumbra kalil ni ubtosim buk endia nenngrenyonum qaji di brantqa bati jojomqo. ¹¹ Deqa unqum.

Tamo ungasari kumbra uge uge yeqnuv qaji nanqi olo kumbra uge uge yoqnebe. Tamo ungasari kumbra jigat yeqnuv qaji nanqi olo kumbra jigat yoqnebe. Tamo ungasari kumbra bole bole yeqnuv qaji nanqi olo kumbra bole bole yoqnebe. Tamo ungasari Qotei aqa kumbra boleq di sosib dauryeqnuv qaji nanqi olo aqa kumbra boleq di sosib dauryoqnebe.”

¹² Yesus a mareqnu, “Ninqi quiy. E urur boqujatqai. Bosiy tamo nanqi kumbra segi segi pegiyosiy awai enjrqai. ¹³ E segi qujai namoq di unum. E segi qujai bunuq di sqai. E segi namo qaji. E segi bunu qaji dego. E inqi inqi kalil qa utru. Wau kalil e yeqnum qaji di e olo koboteqnum.

¹⁴ “Tamo ungasari nanqi gara yansonab qatej qaji nanqi tulan areboleboleinjrim sqab. Nanqi nambile qa nam gei osib uyqa kere. Nanqi Qotei aqa qure koba dego miligiq gilqa kere. Deqa nanqi areboleboleinjrim sqab. ¹⁵ Ariya tamo ungasari kumbra uge uge yeqnuv qaji nanqi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanqi oqeq di sqab. Tamo ungasari gumanino qaji, quñam qalo qaji, sambala kumbra yo qaji, leñ ojo qaji, gisan qotei binjro qaji, gisan kumbra dauryqajqa tulan arearetnjro qaji nanqi Qotei aqa qure koba di miligiq gilqasai. Nanqi oqeq di sqab. ¹⁶ E Yesus. E na ijo lan angro qarinyonumqa ninqi qure qureq di ijo nam qa koroeqnuv qaji nungoq aisiq anjam endi palontosiq mernqwo. E Mandor Koba Devit aqa leñ na nambabem qaji. E Devit aqa Angro. Nebeqa burbas bunuj oqeqnuv dego kere e degsim minjaleqnum.”

¹⁷ Qotei aqa Mondor wo Kaja Du aqa unja bunuj wo nanqi aiyel na mareqnuv, “Yesus, ni aue.” Tamo kalil ijo anjam endi queqnuv qaji nanqi marebe, “Yesus, ni aue.” Tamo bei a ya qaryimqa bosim nambile qa ya osim uyem. Ya di awai saiqoji. Qotei na lanja anaiyqas.

Jon a anjam bei singila na marej

¹⁸ E Qotei aqa anjam buk endia nengrenyonum. Tamo kalil anjam endi queqnuv qaji nanqi e singila na endegsi minjrqai. Tamo bei a anjam bei osim Qotei aqa anjam ende ti turtqas di gulbe uge uge kalil e ubtosim buk endia nengrenyonum qaji di Qotei na kamba tamo di yqas. ¹⁹ Tamo bei a Qotei aqa anjam e buk endia nengrenyonum qaji mutu bei osim taqal waiyqas di Qotei na kamba tamo di taqal waiyimqa a nambile qa nam gei osim uyqasai. A Qotei aqa qure koba miligiq gilqasai dego.

²⁰ Tamo a kumbra endi kalil ubtosiq marqo qaji a olo marqo, “Bole, e boqujatqai.”

Anjam endi bole. O Tamo Koba Yesus, ni aue.

²¹ Tamo Koba Yesus a tamo ungasari kalil nanqi qa are boleyeme. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole
Yesus Aqa Anjam Bole
Anjam New Testament

	Map of the World	MANDAM KALIL
	North America	NOT AMERIKA
	South America	SAUT AMERIKA
	Africa	AFRIKA
	Europe	YUROP
	Pacific Ocean	Pasifik Yuwal
	Atlantic Ocean	Atlantik Yuwal
	Indian Ocean	India Yuwal
	England	Inglan
	Spain	Spen
	Italy	Itali
	Greece	Grik sawa
	Asia	ESIA
	Australia	AUSTRELIA
	New Zealand	Niu Silan
	Israel	Israel
	Egypt	Isip
	China	Saina
	Papua New Guinea	Papua Niu Gini
	Fiji	Fiji
	Indonesia	Indonisia
	Philippines	Filipins
	Taiwan	Taiwan
	India	India
	Korea	Koria
	Japan	Japan
	Russia	Rasia
	Canada	Kanada
	Greenland	Grinlan

	Paul's First Journey	Pol a namoqna walwelej
	Acts 13:1–14:28	Aposel 13:1–14:28
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 27:5	LYCIA	LISIA
Act 13:14	PISIDIA	PISIDIA
Act 14:6	LYCAONIA	LIKONIA
Act 2:10	PAMPHYLIA	PAMFILIA
Act 21:39	CICILIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 13:1	Antioch	Antiok
Act 13:4	Seleucia	Selusia
Act 13:5	Salamis	Salamis
Act 13:6	Paphos	Pafos
Act 14:25	Attalia	Atalia
Act 13:13	Perga	Perga
Act 13:14	Antioch (Pisidian)	Antiok
Act 13:51, 14:19	Iconium	Aikoniam
Act 14:6	Lystra	Listra
Act 14:6	Derbe	Derbe
Act 9:11	Tarsus	Tarsus

	Paul's Second Journey	Pol a olo walwelej
Act 15:36–18:22	Acts 15:36–18:22	Aposel 15:36–18:22
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 16:7	MYSIA	MISIA
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 13:14	PISIDIA	PISIDIA
Act 16:7	BITHINIA	BITINIA
Act 16:6	GALATIA	GALATIA
Act 21:39	CILICIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 1:8	JUDEA	JUDIA
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Act 15:25	Antioch (Syrian)	Antiok
Act 9:11	Tarsus	Tarsus
Act 14:6	Derbe	Derbe
Act 14:6	Lystra	Listra
Act 13:51, 14:19	Iconium	Aikoniam
Act 13:14	Antioch (Pisidian)	Antiok
Act 16:8	Troas	Troas
Act 17:1	Apollonia	Apolonia
Act 16:11	Neapolis	Neapolis
Act 16:12	Philippi	Filipai
Act 17:1	Thessalonica	Tesalonaika
Act 17:10	Berea	Beria
Act 17:15	Athens	Atens
Act 18:1	Corinth	Korin
Act 18:18	Cenchrea	Senkria
Act 18:19	Ephesus	Efesus
Act 8:40	Caesarea	Sisaria

	Paul's Third Journey	Pol a olo walweloqalubtej
Act 18:23–21:17	Acts 18:23–21:17	Aposel 18:23–21:17
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 16:7	MYSIA	MISIA
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 13:14	PISIDIA	PISIDIA
Act 16:6	PHRYGIA	FRIGIA
Act 16:6	GALATIA	GALATIA
Act 21:39	CILICIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 1:8	JUDEA	JUDIA
Act 18:23	Antioch	Antiok
Act 9:11	Tarsus	Tarsus
Act 18:19	Ephesus	Efesus
Act 20:13	Assos	Asos
Act 16:8	Troas	Troas
Act 16:11	Neapolis	Neapolis
Act 16:12	Philippi	Filipai
Act 17:1	Apollonia	Apolonia
Act 17:1	Thessalonica	Tesalonaika
Act 17:10	Berea	Beria
Act 18:1	Corinth	Korin
Act 17:15	Athens	Atens
Act 20:14	Mitylene	Mitilini
Act 20:15	Chios	Kios
Act 20:15	Samos	Samos
Act 20:15	Miletus	Miletus
Act 21:1	Cos	Kos
Act 21:1	Rhodes	Rodes
Act 21:1	Patara	Patara
Mat 15:21	Tyre	Tair
Act 21:7	Ptolemais	Tolemes
Act 8:40	Caesarea	Sisaria
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem

	Paul's Journey to Rome	Pol a Rom qureq aiyej
Acts 27:1-28:14	Acts 27:1-28:14	Aposel 27:1-28:14
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
Act 18:2	ITALY	ITALI
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 21:39	CILICIA	SILISIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 1:8	JUDEA	JUDIA
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Act 8:40	Caesarea	Sisaria
Mat 15:21	Sidon	Saidon
Act 27:5	Myra	Maira
Act 21:1	Rhodes	Rodes
Act 27:7	Cnidus	Nidus
Act 27:7	Salmone	Salmone
Act 27:8	Lasea	Lasea
Act 27:16	Cauda	Kauda
Act 27:12	Phoenix	Finiks
Act 28:1	Malta	Malta
Act 28:12	Syracuse	Sirakyus
Act 28:13	Rhegium	Regium
Act 28:13	Puteoli	Puteoli
Act 18:2	Rome	Rom

	Seven Churches of Asia	Qure 7 dia Yesus qa loueqnub qaji
Rev 1:9	Patmos	Patmos
Rev 1:4	ASIA	ESIA
Rev 2:12	Pergamum	Pergamum
Rev 2:18	Thyatira	Taiataira
Rev 2:8	Smyrna	Smerna
Rev 3:1	Sardis	Sardis
Rev 3:7	Philadelphia	Filadelfia
Rev 2:1	Ephesus	Efesus
Rev 3:14	Laodicea	Laodisia

	The Holy Land in the Time of Jesus Christ	Yesus aqa bati qa Juda nanjo mandam
	Kilometers	Kilomita
Luk 6:17	Sidon	Saidon
Act 9:2	Damascus	Damaskus
Luk 6:17	Tyre	Tair
Mat 16:13	Caesarea Philippi	Sisaria Filipai
Mat 11:21	Chorazin	Korasin
Mat 4:13	Capernaum	Kaperneam
Mat 11:21	Bethsaida	Betsaida
Jhn 2:1	Cana	Kana
Mat 14:34	Gennesaret	Genesaret
Mat 15:39	Magadan	Magadan
Mat 2:23	Nazareth	Nasaret
Luk 7:11	Nain	Nain
Luk 8:26	Gerasa	Gerasa
Act 25:4	Caesarea	Sisaria
Jhn 4:5	Sychar	Sikar
Act 9:38	Joppa	Jopa
Mat 27:57	Arimathea	Arimatea
Act 9:32	Lydda	Lida
Luk 24:13	Emmaus	Emeus
Luk 10:30	Jericho	Jeriko
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Mat 21:17	Bethany	Betani
Mat 2:1	Bethlehem	Betlehem
Gen 13:18	Hebron	Hebron
Act 8:26	Gaza	Gasa
Act 15:41	SYRIA	SIRIA
Act 21:2	PHOENICIA	FONISIA
Mat 15:29	GALILEE	GALILI
Mat 4:25	DECAPOLIS	DEKAPOLIS
Act 8:1	SAMARIA	SAMARIA
Mat 2:1	JUDEA	JUDIA
Mrk 3:8	IDUMEA	IDUMIA
Mrk 1:5	Jordan River	Jordan Ya
Mat 15:29	Sea of Galilee	Galili Ya Agu
	Mediterranean Sea	Mediterenian Yuwal
	Dead Sea	Moio Yuwal Agu

	The Roman Empire	SAWA KALIL ROM NA TAQATEJ QAJI
Act 18:2	Rome	Rom
Act 28:13	Puteoli	Puteoli
Act 28:13	Rhegium	Regium
Act 28:12	Syracuse	Sirakyus
Act 17:10	Berea	Beria
Act 17:1	Thessalonica	Tesalonaika
Act 16:12	Philippi	Filipai
Act 16:8	Troas	Troas
Rev 1:11	Smyrna	Smerna
Act 27:2	Adramyttium	Adramitium
Rev 1:11	Thyatira	Taiataira
Rev 1:11	Sardis	Sardis
Act 18:19	Ephesus	Efesus
Act 27:12	Phoenix	Finiks
Act 27:8	Lasea	Lasea
Act 27:7	Salmone	Salmone
Act 2:10	Cyrene	Sairini
Act 6:9	Alexandria	Aleksandria
Act 8:26	Jerusalem	Jerusalem
Act 9:36	Joppa	Jopa
Act 9:31	Samaria	Samaria
Act 8:40	Caesarea	Sisaria
Mat 15:21	Tyre	Tair
Mat 15:21	Sidon	Saidon
Act 9:3	Damascus	Damaskus
Act 13:6	Paphos	Pafos
Act 13:5	Salamis	Salamis
Act 13:4	Seleucia	Selusia
Act 13:1	Antioch, Syrian	Antiok
Act 9:11	Tarsus	Tarsus
Act 14:6	Derbe	Derbe
Act 14:6	Lystra	Listra
Act 13:51, 14:19	Iconium	Aikoniam
Act 13:14	Antioch, Pisidian	Antiok
Col 1:2	Colosse	Kolosi
Col 2:1	Laodicea	Laodisia
Act 14:25	Attalia	Atalia
Act 21:1	Patara	Patara
Act 28:1	MALTA	MALTA
	SICILY	SISILI
Act 18:2	ITALY	ITALI
2 Ti 4:10	DALMATIA	DALMESIA
Act 16:9	MACEDONIA	MASEDONIA
Act 19:21	ACHAIA	AKAIA
Act 27:21	CRETE	KRIT
Act 19:27	ASIA	ESIA
Act 16:6	PHRYGIA	FRIGIA
Act 16:7	BITHYNIA	BITINIA
Act 16:6	GALATIA	GALESIA
Act 2:9	PONTUS	PONTUS
Act 2:9	CAPPADOCIA	KAPADOSIA
Act 2:10	PAMPHYLIA	PAMFILIA
Act 13:4	CYPRUS	SAIPRUS
Act 15:23	SYRIA	SIRIA
Act 9:31	GALILEE	GALILI
Act 8:1-2	JUDEA	JUDIA
Gal 1:17	ARABIA	AREBIA
Act 7:30	SINAI	SAINAI
Mat 2:13	EGYPT	ISIP
	AFRICA	AFRIKA
	ADRIATIC SEA	Edriatik Yuwal
	BLACK SEA	Yuwal Turk

Anjam Mutu Qudei

Ni qalie bei oqajqa are soqnimqa kiyo gulbe bei inoq di brantimqa kiyo ni Qotei aqa anjam mutu endi sisiy.

Ni Qotei qa qalieqajqa marsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Aposel 14:14-17; Aposel 17:22-31; Rom 1:18-23; Rom 11:33-36; 1 Korin 8:4-6; Mak 12:29-30; Jon 4:23-24; 1 Timoti 1:17; 1 Timoti 6:15-16; Hibiru 4:13; Hibiru 10:30-31; Jems 1:17; 1 Pita 1:14-17; 1 Jon 1:5; 1 Jon 4:7-12, 16; 2 Korin 1:3; Jut 24-25; Uli Anjam 4:8-11; Uli Anjam 15:3-4

Ni Qotei aqa Njiri Yesus Kristus qa qalieqajqa marsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 1:1-18; Filipai 2:5-11; Kolosi 1:15-20; Kolosi 2:9-10; Hibiru 1:1-14; Rom 1:3-4; 2 Korin 4:4-6; Luk 1:26-38; Galesia 4:4-5; Matyu 16:13-17; Jon 5:19-29; Jon 6:35-40; Jon 11:25-27; Jon 14:5-11; Jon 17:1-5; Jon 20:26-31; Aposel 3:13-16; Aposel 4:10-12; 1 Jon 2:1-2; 1 Jon 5:20; Uli Anjam 19:11-16

Ni are qalonum kiyo, "Qotei a e qa are qalosaieqnu." Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

1 Jon 4:9-10; Rom 5:8; Jon 3:16; 1 Timoti 2:3-6; 2 Pita 3:9

Ni are qalonum kiyo, "E une saiqoji." Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 3:10-12, 23-24; Rom 5:12; Galesia 3:22; 1 Jon 1:8-10; Jon 3:18-20, 36; Aposel 17:30-31; Kolosi 3:5-10; Rom 6:23; Galesia 6:7-8; 2 Tesalonaika 1:7-9; 1 Pita 4:3-5; Uli Anjam 20:11-15

Ni are qalonum kiyo, "Qotei na ijo une kobotqasai." Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Aposel 5:31; Aposel 10:43; Aposel 26:18; Efesus 1:7; Kolosi 1:13-14; Kolosi 2:13-14; 1 Timoti 1:15-16; Hibiru 10:17-18; 1 Jon 1:8-10

Ino areqalo qujai agi Yesus Kristus na ni oqajqa. Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 1:12; Jon 3:15-18, 36; Jon 14:6; Jon 20:31; Aposel 4:12; Aposel 16:30-31; Rom 3:20-22; Rom 10:9-10; Galesia 2:16; Efesus 2:8-9

Ni qaliesai, ni nambile gaigai sqam kiyo sai kiyo? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 3:1-16; Jon 5:19-29; Jon 11:25-26; Jon 14:6; Jon 17:2-3; Jon 20:31; Rom 8:10-17; 2 Korin 5:17; Efesus 2:1-6; Kolosi 2:13; Taitus 3:4-7; 1 Jon 5:11-13

Ni maronum kiyo, "E Qotei pailyoqnqai e?" Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:5-13; Matyu 7:7-11; Matyu 14:23; Matyu 18:19-20; Mak 1:35; Mak 11:24-25; Luk 5:16; Luk 6:12; Luk 18:1-8; Luk 21:36; Jon 14:13-14; Jon 15:7; Jon 16:23-24; Rom 8:26-27; Rom 12:12; Efesus 6:18; Filipai 4:6-7; Kolosi 4:2; 1 Tesalonaika 5:17; 1 Timoti 2:1-4, 8; 1 Timoti 4:4-5; Hibiru 4:16; Hibiru 10:19-22; Jems 1:5-8; Jems 4:2-3; Jems 5:13-18; 1 Pita 4:7; 1 Jon 3:21-22; 1 Jon 5:14-15

Ni maronum kiyo, "E ingi kiye qa Qotei pailyqai?" Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Luk 11:1-4; Luk 22:32, 39-46; Jon 17:1-26; Aposel 4:24-31; Aposel 16:25; Rom 1:9-10; Rom 10:1-2; Rom 15:30-33; 2 Korin 12:7-10; Efesus 1:15-20; Efesus 3:14-21; Efesus 6:19-20; Filipai 1:3-5, 9-11; Kolosi 1:9-12; Kolosi 4:3-4; 1 Tesalonaika 3:9-13; 2 Tesalonaika 1:11-12; 2 Tesalonaika 3:1-2; Hibiru 5:7; Hibiru 7:25

Ni gulbe ti jaqatinj ti eqnum kiyo. Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 8:18-25, 28, 35-37; Rom 12:12; 2 Korin 1:3-5; 2 Korin 4:16-18; Jems 1:2-4; 1 Pita 1:3-9; 1 Pita 2:19-23; 1 Pita 5:8-10

Ni maimimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 4:23-25; Matyu 9:35; Matyu 11:2-5; Aposel 3:1-6; Aposel 8:4-8; Aposel 19:11-16; Aposel 28:8-9; 1 Korin 12:9, 29-30; 2 Korin 12:7-10; 1 Timoti 5:23; 2 Timoti 4:20; Jems 5:14-15

Ni moiqajqa ulaosimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 6:39-40; Jon 11:17-27; Jon 14:1-4; Rom 8:38-39; Rom 14:7-9; 1 Korin 15:12-58; 2 Korin 5:1-10; Filipai 1:20-24; 1 Tesalonaika 4:13-18; Hibiru 2:14-15; Uli Anjam 14:13; Uli Anjam 21:1-4; Uli Anjam 22:1-5

Ni qalieqajqa, Kristen nangi kumbra kiye dauryqab? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 13:34-35; Rom 12:9-13; Galesia 5:22-26; Efesus 4:25-32; Kolosi 3:12-17; 1 Tesalonaika 5:12-22; Taitus 2:11-14; Jems 3:13-18; 2 Pita 1:3-9

Ni qalieqajqa, kumbra bei a uge kiyo bole kiyo? Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 1:18-32; 1 Korin 6:9-11; Galesia 5:19-21; Efesus 5:3-5; Kolosi 3:5-10; Jems 4:17; 1 Pita 4:3; 1 Jon 2:15-17; 1 Jon 3:4-5

Ni are qalonum kiyo, “E Qotei aqa kumbra dauryqa keresai.” Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Jon 14:16-23; 1 Korin 10:13; Efesus 3:20-21; Filipai 1:6; Filipai 4:13; Kolosi 1:11-12; 1 Tesalonaika 5:23-24; Hibru 13:5-6; 1 Jon 5:3-5

Ni Kristen unum deqa tamo qudei na ni ugeugeimeqnu. Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 5:10-12; Mak 13:9-13; Luk 12:4-9; Jon 15:18-21; Jon 16:1-4; Aposel 5:41; Rom 8:35-37; Rom 12:14, 17-21; 1 Korin 4:11-13; 2 Korin 4:8-12; 2 Korin 12:10; Filipai 1:28-29; 2 Tesalonaika 1:4-8; 2 Timoti 3:10-13; Hibru 10:32-39; Hibru 12:3-4; 1 Pita 3:13-17; 1 Pita 4:12-19; Uli Anjam 2:10

Ni are qalonum kiyo, “E Kristen tamo qudei nangi ti korooqnqasai.” Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 18:19-20; Aposel 2:41-47; Rom 12:4-8; Efesus 1:22-23; Efesus 4:11-16; Kolosi 3:15-17; 1 Timoti 4:13; Hibru 10:24-25

Tamo bei na ni kumbra uge emimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:12-15; Matyu 18:21-35; Mak 11:25; Luk 17:3-4; Rom 12:17-21; Efesus 4:31-32; Kolosi 3:13

Ni tamo ti uqa ti unum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

1 Korin 7:1-16; Efesus 5:21-33; Kolosi 3:18-19; Taitus 2:3-5; Hibru 13:4; 1 Pita 3:1-7; Matyu 5:31-32; Matyu 19:3-9; Luk 16:18; Rom 7:2-3

Ni uqa bei kiyo tamo bei kiyo ombla nejajqa are soqnimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 5:27-28; Jon 8:2-11; Rom 13:8-10; 1 Korin 6:9-20; Galesia 5:19; Efesus 5:3; Kolosi 3:5-6; 1 Tesalonaika 4:1-8; Hibru 13:4; Jut 7

Ni angro ti sosimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Efesus 6:1-4; Kolosi 3:20-21; 1 Timoti 3:4-5

Ino ai abu nangi soqnbqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 15:3-6; Efesus 6:1-3; Kolosi 3:20; 1 Timoti 5:4-8

Ino was bei a gulbe ti soqnimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 7:12; Matyu 25:31-46; Luk 3:10-11; Luk 6:38; Aposel 11:27-30; 1 Korin 10:24; 2 Korin 8:1-15; 2 Korin 9:1-15; Galesia 6:9-10; Filipai 4:14-19; Hibru 10:24; Hibru 13:1-3, 16; Jems 1:27; Jems 2:15-16; 1 Jon 3:16-18

Ni une bei atqajqa are prugmimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 6:13; Matyu 26:41; 1 Korin 10:13; Hibru 2:18; Hibru 4:14-16; Jems 1:12-15

Ni une bei atonum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Luk 15:11-24; Rom 6:1-23; 1 Jon 1:9-2:2; Jems 4:7-10; Uli Anjam 3:19-20; Hibru 12:1-2

Ni Satan aqa mondor uge nangi qa ti ulaoqnsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 4:1-11; Matyu 6:13; Luk 22:31-32; Jon 17:14-19; Rom 16:19-20; 1 Korin 16:13; 2 Korin 12:7-10; Efesus 3:20-21; Efesus 6:10-18; 1 Tesalonaika 3:5-8; 2 Tesalonaika 3:3; Jems 4:7-8; 1 Pita 5:8-11; 1 Jon 4:4; Uli Anjam 12:7-12

Ni tamo bei qa minjij oqimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Galesia 5:22-23; Efesus 4:26; Kolosi 3:8, 13; Jems 1:19-20

Ni diqoqnsim ino segi nam soqtoqnsimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 5:3-12; Matyu 18:1-5; Luk 14:7-11; Luk 18:9-14; Rom 12:16; 1 Korin 4:7; 2 Korin 10:17-18; Efesus 4:2; Kolosi 3:12-13; Jems 4:6, 13-16; 1 Pita 5:5-7

Ni yumal anjam mareqnum kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiy:

Efesus 4:29; Efesus 5:4; Filipai 4:8; Kolosi 3:8; 1 Timoti 4:12; Jems 1:26; Jems 3:9-10

Ni gisarj anjam bei marqajqa are prugmimqa ni anjam mutu endi sisiy:

Efesus 4:25; Kolosi 3:9; 1 Pita 3:10; Jon 8:44; Uli Anjam 21:8; Uli Anjam 22:15

Tamo qudei na ni osib nanġi koba na ya uge uysib nanariqajqa mermibqa ni anjam mutu endi sisiy:

Rom 13:13; 1 Korin 5:9-11; 1 Korin 6:9-10; Galesia 5:19-21; Efesus 5:18; 1 Timoti 3:1-3; Taitus 1:7; 1 Pita 4:3-5

Ni inġi inġi koba oqnqajqa are prugmeqnu kiyo? Degamqa ni anjam mutu endi sisiy: Matyu 6:19-21, 24-34; Luk 12:13-21, 32-34; Aposel 20:35; 1 Timoti 6:6-10, 17-19; Hibru 13:5-6

Tamo qudei na ni gisaġ qotei nanġi qa louqajqa mermibqa ni anjam mutu endi sisiy: Matyu 4:10; Aposel 17:22-31; 1 Korin 5:11; 1 Korin 6:9-11; 1 Korin 8:1-13; 1 Korin 10:1-22; 2 Korin 6:14-18; Galesia 5:19-21; 1 Tesalonaika 1:9-10; 1 Jon 5:21; Uli Anjam 21:8; Uli Anjam 22:15

Ni qalieqajqa, “E kumbra kiye ijo gate kokba nanġi enjrqi?” Deqa ni anjam mutu endi sisiy:

Matyu 22:15-22; Rom 13:1-7; 1 Timoti 2:1-4; Taitus 3:1; Hibru 13:17; 1 Pita 2:13-17